Vale treinta reales

SPECVLVM

PEREGRINARVM QVAESTIONVM,

F. BARTHOLOMAEI SYBILLAE
Monopolitani, Ordinis Prædicatorum
Theologi Clarissimi.

In quo, De animabus, De cœlo, Inferno, Purgatorio, De Angelis bonis, ac malis, Deque hominibus, necnon de alijs scitu dignissimis (varijs Quæstionibus, per tres Decades) pertractatur.

Multis imprimis mendis castigatum, & uarijs Additionibus F. Raffaelis Maffei Veneti Seruitæ Illustrius redditum.

Cum Indice Quæstionum, & rerum memorabilium, nuper emisso.

VENETIIS, MDLXXV.

Apud Ioan. Antonium Bertanum.

AMPLISSIMO

IVLIO ANTONIO SANCTORIO,

TITVLI S. BARTHOLOMAEI IN Insula, S. R. E. Præsbytero Cardinali, Sanctæ Seuerinæ nuncupato.

F. Raffael Maffeus Venetus Ordinis Seruorum.

NATVRA ipsa comparatum est, (AMPLISSIME CARDINALIS) vt eos diligamus, quos omni virtutum genere præditos esse contemplamur; quam etiam propensam animi uoluntatem, parum esset, cordi tacitam occultare, nisi eam certissimis argumentis, significaremus. Hoc igitur naturæ impulsu, & hac ani-

mi ui,ego ad te amandum, & obseruandum impellor; Cum potissimum in te summa cum eruditione tantam humanitatem,modestiam, morum suauitatem,uitæ integritatem, pietatemque integerrimam esse videam coniunctam,vt omnes,nō solum celsitudinem tuam meritò suspiciant, & admirentur,verum etiam,miro totius Europæ Sermone celebrent,& usque ad sydera maximis præconijs efferant. Addo, quod non solum Ordinem nostrum,summa charitate prosequeris, uerumetiam meipsum (licet immerentem) singulari fauore olim complexus es, ex quibus, nisi(præter huiusmodi obseruantiam qua te colo) signum aliquod grati saltem animi mei, ostenderem, mihi ipse non satis unquam fecisse putarem. Itaque cum amicus quidam,proximis hisce diebus mihi obtulerit, SPECVLVM PEREGRINARVM QVAESTIONVM Bartholomæi Sybillæ Monopolitani Theologi Eruditissimi Ordinis Prædicatorum, (ex vastis Theologorum, Iurispontificum, Philosophorum, & Astrologorum campis collectum, tres Decades complectens, De animabus rationalibus in coniuncto, & separatis, Deque Angelis bonis, ac malis, atque de alijs rebus quæ habentur in sacra Theologia, & in scripturarum Thesauris,) ut illud (diligentius inspiciens) emendarem,ornarem,lectoribusque commendarem: Ego quod potui præstiti, perplacuit Liber,eum a mendis (diligentia qua potui) purgaui,

ui, Titulis quæstiones ornaui, copiosissimo Indice illustraui, & multis meis Additionibus cunctis studiosis non ingratis, auxi; & sub tuo amplissimo nomine in publicum prodire, curaui. Id quod a me, non propterea factum existimes, uelim; vt putem, te hoc opere indigere, cum sis in Theologicis, Pontificijs, Philosophicis, & omnibus doctrinis liberalibus, adeò uersatus, ut omnium bonarum artium professores, tibi uni, quàm maximè debere fateantur; Sed potius, ut meam in te beneuolentiam (hoc monimento exiguo) significarem. Quòd tantò libentius facio, quantò uideo Speculum hoc, tuis studijs conuenire. In quo nihil est, (ni fallor) quòd pium, quòd catholicum, quòd sacrum non sit, & quòd cultum Dei non confirmet, quemadmodum, & tu (in tanto Cardinalatus onere, ac assidua totius Christianæ Reipubli. negotiorum multitudine præsertim in hæreticorum erroribus extirpandis fatigatus, ut uix respires) nihil quòd æquum, & bonum, quòd pietatem, quòd religionis profectum, quod studiorum gloriam, & piorum ædificiationem non sapit, tueris, suscipis, iuuas, & beneficijs accumulas. Boni igitur Consule (REVERENDISSIME CARDINALIS) & hunc librum (eo, quo potui a me studio) lucubratum hylari fronte gratoque animo suscipere digneris. Ipseque Deus Optim. Maxi. a quo cuncta bona procedunt te mihi, & Sanctæ suæ

Ecclesiæ incolumen seruet; Vt alma etiam nostra Seruorum Beatæ Mariæ Virginis religio, tuis fęlicissimis auspicijs celebrior fiat. Venetijs ex Conuentu nostro Sancti Iacobi à Iudecca Venetiarum.

Calendis Iunij.

INDEX ALPHABETICVS, RERVM, AC SENTENTIA-rum memorabilium, quæ ſparſim in hoc libro continentur.

Animæ

Conuer-

Dæmo

datur

Triplex

V

volun-

X

Z

INDEX DVBIORVM, SPECVLI Peregrinarum quæstionum, secundum ordinem Decadis positus.

PRIMAE DECADIS.

Quid

An

SECVNDAE

DECADIS.

De

TERTIAE

DECADIS.

An

Quot,

Finis Index Quæstionum.

Errata ſic corrigito.

Incipiunt lego incipit car.9. Mathùmetus l. mahumetus 23. Quod l. quot 72. & l. ad 92. egredienubus. l. egredi entibus 92. conſiſten te l. conſiſtentem 119. exequatur l. ex quatuor 122. aliquot l. ali quod 131. feretricius l. feretri eius 168. ratio l. rationi 181. ſenibus l. ſcribit 181. ſena l. certa 181. exiſtentis l. exiſtens 184. moralibus l. mortalibus 188. liberationes l. liberationis 189. propinquories l. propinquiores 195 argumtationi l. argumentationi 196. ſummum l. ſummus 204. tantum mundo l. tantummodo 204. tardus l. tardius 211. uidelicet l. ualet 268. inæquali l. in æquali 273. diumatricibus l. diuinatricibus 294. ſic l. ſit 327. e Gerſone l. a Gerſone 323. futuri l. futuris 387. Alexan. l. Alex. 417 communiorem l. communioris 417. indultis l. poſitus 117. Hierarchiæ l. Hierarchica 449. quod l. quid 465. ambuluit l. ambulauit 481. propterea l. præter ea 387. agrauat l. aggrauant 401. hominis l. homini 436. eorum cuſtodiunt l. ſuorum cuſtoditorum 438. intentiones l. interiores 445. locali l. localis 449. puer l. puerum 491. moueri l. mouere 498. poſſit l. poſſe 507. ſunt l. fuit 526. oliјs l. aliјs 521. Dæmon l. Dæmones 529. inuocamur l. inuocantur 548. locatur l. loquatur 557. artis notoriæ l. arte notoria 557. equitates l. equitantes 533. qua apparuit, l. qui apparuit 574.

Reliqua candidus lector emendet.

Sapientiæ ex Cap. VI.

Non abſcondam a uobis Sacramenta Dei, ſed ab initio natiuitatis inueſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo ueritatem, neque cum inuidia tabeſcente iter habebo, quoniam talis homo non erit particeps ſcientiæ. Multitudo autem ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum & Rex ſapiens ſtabilimentum populi eſt. Ergo accipite diſciplinam, per Sermones meos, & proderit uobis.

SPECVLVM
PEREGRINARVM QVAESTIONVM,

VARIIS THEOLOGIAE, IVRIS Pontificij, Philoſophorum, ac Aſtrologorum præceptis exornatum; tres Decades complectens.

AVCTORE F. BARTHOLOMEO Sybilla Monopolitano, Sacræ Theologiæ Magiſtro Ordinis Prædicatorum.

Primum Caput, primæ Decadis ſeptem] Quæſtiones continens, De Animabus rationalibus.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum anima rationalis ſit de eſſentia Dei facta.

QVAERITVR ſi animæ rationales ſint factę ex eſſentia Dei, ut dixit Parmęnides, & Marcus Terentius Varro? Ad quam reſpondendo, ſciendum eſt, quòd propter eſſentialé perfectionem animarum rationalium, & earum inuiſibilitatem, cum non cadant niſi tantum cognitione, quia ſunt ſub ſenſibus, a

quibus oritur omnis nostra propria cognitio, ideo circa eas uarij errores, opiniones, & difficultates ortæ sunt, ut patet primo de anima, unde & philosophus dicit ibidem. Omnino, & penitus difficillimum est, accipere quid sit anima. Secundum uero Augustinum libro de origine animæ. Primum dogma apertæ peruersum, & fidei catholicæ aduersum de animabus rationalibus est illud, quod, Posuerunt quidam dicentes, eas non de nihilo, sed de seipso Deum fecisse. Ad quod ponendum ex hoc moti sunt, nam cum cœpissent quidam naturas rerum considerare, non ualentes imaginationem, & sensum transcendere, ut possent credere aliquas substãtias esse spirituales, posuerunt nihil esse præter corpora quæ uidentur, imaginantur & phantasticantur, pp quod dixerunt Deum esse quoddam corpus infinitum. s. aut totum hoc corpus æthereum, & elementale, (ut dixit Parmenides.) Vel totam hãc lucẽ corporalẽ quã uidemus, (ut dicebant Manichæi) Et hoc totum corpus, uel totã hanc lucem dicebant omnium rerum, & omnium corporum, esse principium, sicq; ponebant Deum esse animam mundi, & de essentia omnium rerum. Animam uero rationalem ponebant esse de natura illius infiniti corporis, uel quandam potestate illius lucis, & cõsequenter de essentia ipsius Dei. Et hic error fuit primo ipsius Parmenidis, dicẽtis oĩa esse unum simpliciter, & nõ differre nisi secũdum sensum, & extimationem. Primo phisicorum, quem postea Marcus Teren. Varro sequens posuit, ut refert Aug. 7. de ci. Dei, Deum esse animam mundi, ipsum motu & ratione gubernans. Animam uero hominis posuit esse partem illius magnæ animæ mundi, idest Dei. Quam etiã opinionem retulit Virgilius (post Aratum poetam græcum) dicens.

Iupiter est, quodcunque uides, quodcũque mouetur.

Roborari insuper hæc opinio ab eis potuisset, hoc argumento. Nam illud quod spiratur ab aliquo fiet ex eo quod emittitur a spirante, sicut patet de aranea, quę ormando telas ad muscas capiendas spirat de substãtia

sua,

ſua, & ſic tabeſcit, & debilitatur, ut inquit Pſalmiſta. Sed Deus formato homine de limo terræ, quo ad corpus inſpirauit in eum ſpiraculum uitæ, & factus eſt homo in animam uiuentem. Gen. 2. Ergo anima rationalis (qua homo uiuit) eſt ſpirata, & aliquid actum de ſubſtantia Dei. Sed in contrarium eſt Aug. lib. de origine animæ dicēs hoc eſſe dogma apertæ peruerſum. Nam ſi animæ eſſent de eſſentia Dei, eſſent eiuſdem naturæ cum eo, & per conſequens tot eſſent dij quot animæ. Item hæc opinio contradicit ſenſui, opponitur fidei, reprobatur a philoſophis, & improbatur a ſacris doctoribus, præcipuè a ſancto Tho. prima parte. q. 90. articulo primo, tali ratione uirtualiter. Nam natura diuina eſt actus purus, inuariabilis, immobilis, ſemper intelligens, cuius potentia realiter ab eius eſſentia non differt. Anima uero rationalis, eſt permixta potentiæ, uariabilis de affectione in affectum, de cognitione in cognitionem, de ueritate in errorem, de uirtute in uitium, ante eius addiſcere eſt ſicut tabula raſa, in qua nihil eſt depictum, tertio de anima, quandoque actu, quandoque potentia intelligens. Cuius potentiæ (ſecundum Thomam) realiter differunt ab eius eſſentia, ergo anima non eſt de eſſentia Dei. Ad argumentum autem ubi ſupra in contrarium dicitur quòd inſpirare in lib. Gen. non eſt accipiendum corporaliter, ſed idem eſt Deum inſpirare quod ſpiritum facere. Homo uero ſpirans corporaliter etiam non emittit de ſubſtantia ſua, ſed de natura extranea. ſ. aere. Aranea autem non dicitur ſpirare telas, ſed texere de ſubſtantia ſua.

ADDITIO.

Quod anima rationalis non ſit de ſubſtātia, & eſſentia Dei. Videto Auguſtinum, lib. de cognitione ueræ uitæ, item Epiſt. B. Auguſtini ad D. Hierony. De origine animæ, ubi ſciſcitatur ab illo, ſi illa ſententia

ſequenda ſit, quod naſcétibus ſingulis, animæ de nouo creatæ infundātur. Hieronymum quoque, ad Marcellinum & Anapſychiam. D. Thom. Opuſc. 3. cap. 94. prima par. ſum. queſ. 90. art. 1. Contra Gentiles. c. 85. Auguſtinus ſuper pſal. 41.

QVAESTIO SECVNDA.

Vtrum animæ ſint creatæ ab initio ſimul cum Angelis, in cælo empyreo.

QVAERITVR, An omnes animæ ſint creatę ab initio ſimul cum angelis in cœlo empyreo, ut dixit Origenes? Ad quam reſpondetur quod Plato cum aliquibus philoſophis, & manichæis, & ex noſtris tantum ſolus Origenes, ut ſibi imponitur. Dixerunt omnes animas ante corpora in cælo empyreo, ſimul cum Angelis, a Deo fuiſſe creatas. Et ſecundū Platonem in numero finito aſtrorum, & ſtellarum cœleſtiū. Dicebatq; Origenes principio animas & angelos fuiſſe ereatos æquales, ſecundum conditionem naturæ ſpecificæ, ſcilicet in uirtute, & perfectione, & duratione, poſtea uero per liberum arbitrium ſecūdum quòd plus, uel minus adhæſerunt, uel receſſerunt a Deo ex diuina iuſtitia diuerſimode fuiſſe promotas uel punitas, ita ut quidam eſſent angeli ſecundum diuerſos effectus ordinum, quædam animæ ſecundum diuerſos ſtatus. Quidam autem dæmones in diuerſis ſtatibus. Et de animabus dicebant ſecundum diuerſitatem meritorum, uel demeritorum quaſdam fuiſſe promotas ad diuerſos ordines Angelorum. Quædam fuerūt alligatæ corporibus cęleſtibus, unde, & corpora cæleſtia animata ponebant. Quædam uero fuerunt detruſæ corporibus uilioribus animalium brutorum propter quod Pythagoras, ut dicit

Cice. de finibus bonorum. Et iuuenalis satyra. 14.

Cunctis animalibus abstinuit, nec uentri indulsit omne legumen,

Scilicet fabas, propter uentositatem, uel propter intus uermē absconditum, quem esse putabat animam alicuius hominis, ibique purgari. Quædam uero pro inæqualitate etiam aduersionis earum a Deo fuerunt alligatæ corporibus nobilioribus humanis, uel ignobilioribus & malè formatis, puta, claudorum, cæcorum, ut in talibus corporibus purgarentur, Nam uolebat, quòd Deus hanc diuersitatem creaturarum corporalium creasset in pœnam, & purgationem creaturarum spiritualium, in quibus corporibus postquā fuissent purgatæ, reuocarentur secundum Platonē, in cęlū in suis similibus cōparibus stellis Deorū uel Dearū, Origenes aūt cui principaliter hæc opinio de cōcreatione angelorum, & animarum attribuitur, roborabat illam rationibus, & auctoritate. Primo ratione sic, Omne quod non dependet ab alio secundum suum esse, potest a Deo creari absque illo. Sed anima rationalis non dependet a corpore secundum suum esse, ut patet primo de Anima, ergo non oportet, quòd creetur in corpore, sed potuit creari ante corpus simul cum angelis. Item Gen. 1. habetur. Quod Deus die septimo requieuit ab omni opere, idest cessauit, ergo postea non creauit animas, sed omnes in principio fecit cum angelis. Idem probatur auctoritate Ecclesia. 18. dicentis, Qui uiuit in æternum creauit omnia simul. Sed in contrarium est magister Sententiarum in secundo, distinctione. 28. hanc Origenis de concreatione angelorum & animarum falsam opinionem reprobans ut adducetur infra in calce huius quæstionis. Pōt etiā prædicta opinio Origenis duabus rationibus Auicénæ confutari, & primo, sic. Impossibile est diuersitaté in numero causari sub eadem specie, nisi ex diuersitate materiæ. Nunquam enim essent duę albedines nisi ratione diuersorum subiectorum in quibus sunt tan-

quam in materia subiectiua. Si igitur oēs animę fuissent simul creatæ absq; corporibus, cũ ipsæ ēt non habeant materiã partẽ sui (ut oēs confitentur) ergo oportet uel eas esse diuersas specie, cum semper ad diuersitatẽ formaliũ principiorũ sequatur diuersitas speciei; & sic oēs animæ differrẽt specie, & per consequẽs oẽs homines quorũ animæ sunt formæ, quod est inconueniens. Vel oportebit dicere, ꝙ tantũ esset una numero, & sic sequeretur error Auerrois de unico intellectu in oĩbus hominibus Cũ ergo hæc duo sint incõuenientia. Restat, ut catholicæ dicamus. Animas non ante, sed simul in corporibus fuisse creatas. Itẽ secundo sic. Proprius actus est in propria potentia, & materia, sed anima est proprius actus corporis, secundo de aĩa. Ergo uidetur ꝙ anima non possit creari nisi in corpore. Facit ẽt ad hoc, quod dicit Greg. super lib. 4. Dialogorũ. Tres uitales spiritus creauit oĩpotens Deus. Vnũ qui carne non tegitur, s. angelorum. Alium qui carne tegitur, & cũ carne moritur. s. brutorum animalium. Tertiũ qui carne tegitur, & cũ carne nõ moritur. s. hominũ. Ad primũ aũt Origenis sic respondet Auicẽna, ꝙ quamuis anima non dependeat a corpore, quantũ ad suum esse, uel suum finem, dependet tamen ab illo secundum suum esse indiuiduale, quod quidẽ esse indiuiduale incipit in corpore cuius est forma. Et quia hoc esse indiuiduale animę in corpore acquisitum, est esse absolutũ non depræssum, nec alligatũ ad corpus. Ideo post corruptionẽ corporis remanet sibi suum esse indiuiduale. Ad secundum uero dicitur quòd pro tãto scribitur Deum die septimo cessasse ab omni opere, quia ut dicit Thomas prima parte. q. septuagesimatertia articulo primo. Ad tertium, nihil postea a Deo factum est totaliter nouum, quin aliqualiter in operibus sex dierum præcesserit. Et quædam materialiter tantum, sicut Eua in costa Adæ. Quædam materialiter, & realiter, sicut indiuidua quę nuc generantur præcesserunt in primis indiuiduis suarum specierum. Spe-

cies etiam,quæ apparent quaſi nouæ,præcipue in ani malibus ex putrefactione generatis, præceſſerunt in quibuſdam actiuis uirtutibus ſtellarum, & elemento- rum. Noua etiam ſpecies,quæ uidetur multorum prę ſtitit cauſaliter in diuerſis animalibus ſecundum ſpe- ciem ex quorum commixtione generātur puta Aſini, & Equæ, Quædam uero præceſſerunt ſecundum ſimi- litudinem ſicut animæ quæ de nouo creantur. Quæ quidē ſimilitudo poteſt attendi ſecundum genus, & naturam communem animabus, & angelis.ſ. quo ad intellectualitatem,& ſic præceſſerunt animæ in opere creationis qua leguntur omnia ſimul creata. Eccl. 18. Qui uiuit in æternum creauit omnia ſimul. Vel quan- tum ad naturam ſpecificam rationalem, & ſic præceſ- ſerunt in operibus ſex dierū, in quibus anima Adæ creata fuit unita corpori. Cum anima ſit pars eſſentia- lis humanæ naturæ,& Deus primas res in perfecto ſta tu ſuę naturæ,& ſpecie inſtituerit. Vel ſecundum ꝙ di cit Aug. non aſſerendo ſed recitando in ſeptimo ſu- per Gen. Quod anima Adæ creata fuit ante corpus per fecta, & completa in ſpecie cum inclinatione uolunta tis ad corpus adminiſtrandum. Similiter etiam opus incarnationis pręceſſit, quia ut dicitur Phili. 2. Filius Dei eſt in ſimilitudinem hominum factus. Gloria etiā ſpiritualis ſecundum ſimilitudinem præceſſit in an- gelis. Corporalis uero in cælo præcipue empyreo, ut dicit Tho. quæſt. 66. pri. par. arti. 3. in corpore. Vnde propter hoc dicitur in Eccleſiaſt. 1. Nihil ſub cœlo nouum. Iam enim præceſſerunt in ſeculis quæ fuerunt ante nos. Quod ſi contra dicatur per illud Ioann. 5. Pater meus uſque modo operatur, & ego operor er- go nō quieuit die ſeptimo. Reſpondetur, quòd dicitur Deum quieuiſſe die ſeptimo a nouis rerum generi- bus, & ſpeciebus condendis quæ in operibus primis extiterunt, ut dictum eſt, & dicitur aſſiduæ operari cō ſeruando,& adminiſtrando creaturam conditam. Ad auctoritatem uero quam adducebat Origenes ſu-

per Eccles.18. Qui uiuit in æternum &c.Respondet Alb.libro de quattuor coæuis quòd intelligatur quantum ad scientiam Dei omnia simul apprehendentis. Vel quantum ad quattuor coæua simul creata, scilicet Natura angelica,Cælū empyreū, Tempus,& Materia quattuor elementorum in quibus omnia erant.ut dictum est. Ad illud postremo quod dicebat Origenes naturam hanc corporalem fuisse in pœnam spiritualis creatam. Respondet Augu.11.de ciui.dei.c.Quod nihil stultius dici quàm istum solem,cæteraque corporalia non decore pulchritudinis,uel salute rerum corporalium,sed in pęnam animarum peccantium dicere Deum creasse.

ADDITIO.

Originem animæ, & cur Deus dederit Spiritum temptatorē,ostendit Lactantius Firmi. in fine,ad Demetrianum,& quod animæ non sint simul cum Angelis ab initio creatę affirmant D.Athanasius,Alex. De uarijs quęstion.Ioan Chrisost.super Ioan.Beda super Genesim,Quibus etiam consentiunt B.Gregorius dicens,credimus,non omnia simul esse facta. August. 3.Super Genesim ad lit. astruens Angelos fuisse creatos in superiori parte aeris, deinde cęlo immissos, sicut & Adam extra paradisum uoluptatis fuit plasmatus,deinde in illum inductus.Et D.Hiero.damnat Origenem,ad Pammaclium scribens.

QVAESTIO TERTIA.

Anima an traducatur de nouo ex semine simul cum corpus humanum seminatur, ut dixit Cyrillus.

QVAERITVR Si animæ traducantur de nouo ex semine simul cum corpus humanum seminatur,ut dicit Cyrillus? Ad quam dixerunt cum Cyrillo aliqui quòd animę non creantur de nouo a Deo, & successiuè sed magis

traducuntur per uiam seminalem & fiunt ex traducæ cum corpus seminatur a parentibus, ita quòd sicut corpus filii est ex corpore patris, ita anima filii sit ex anima patris. Et hoc probare nitebantur per illud. Deut. 12. Caue ne sanguinem comedas. Sanguis enim eorum pro anima, est unde, & quidam philosophi, & medici dicunt quòd anima sit in sanguine, & quòd sanguis sit sedes eius, sed sanguis est ex traducæ, igitur, & anima. Item quod egreditur de fæmore hominis causatur ex semine. Sed dicitur, Gen. 46. cap. Quod de fęmore Iacob egressę sunt. 66. animæ, ergo. Item tertio sic, iubemur reuerentiam præstare parentibus ratione esse, quod ab eis habemus. Sed esse est ab anima, ergo anima fluit cum semine ex traducæ, & ex parentibus. Sed in contrarium est textus. August. lib. quæstionum noui, & ueteris testamenti, & ponitur transsumptiuæ in Decretis. 32. q. ca. Moyses. Probatur etiam hæc ueritas primo rationibus. Quia omnis forma quę educitur in esse per transmutationem materię, & seminis decisionem, est forma educta de potentia materiæ. Hoc enim est materiam transmutari, scilicet de potentia ad actū reduci. Anima autē nō pōt educi de potentia materiæ ergo nec per transmutationē potest produci. Minor declaratur, Quia nulla uirtus actiua agit ultra suum genus, sed constat, quòd anima transcendit omne genus corporis, cum habeat operationem supra omnia corpora eleuatam quæ est intelligere, Ergo nulla uirtus corporea potest producere animam intellectiuam. Secundo patet hoc idem sic, Quoruncunque principiorum operationes non possunt esse sine corpore, nec initium eorum pōt esse sine corpore. Nam sicut res habet esse, ita operatur, & econuerso, quoruncunque principiorum operationes sunt sine corpore, eorum generatio non est per generationem corporis. Operatio autem animæ nutritiuæ, & sensitiuæ non potest esse sine corpore, ergo esse incipiunt per seminis tradutionem, operatio autem

animæ intellectiuę cum nō fiat per organum corporeum (ut dictū est) sequitur quòd non esse incipiat per seminis traductioné ergo aliter producitur. Pręterea actus actiuorum sunt in patiente bene disposito tertio de anima. Anima autem est actus corporis physici organici in potentia uitam habentis, ut patet secundo eiusdem, ergo corpus antequam ab anima uitam recipiat oportet esse dispositum organizatum, & complexionatum. Nam oportet quòd anima prius habeat domum ad habitandum, quam creetur. Aliter enim habitaret in sicco (ut dicitur in glo. decreti ubi supra. Secundo probat ex ordine quem tenuit Deus informatione Adæ in cuius creatione prius formauit corpus, postea inspirauit animam. Gen. 2. Probatur, & tertio inconuenienti. Nā sequeretur, quòd sicut multa corpora pereunt, cum quandoque semen defluxum non proficiat natiuitati unde nec nascitur homo. Ita etiam cū corporibus multæ animæ perirent, quod est inconueniens, cum animæ sint immortales, Ergo restat dicere, quòd anima, organizato corpore, creetur a Deo. Et ideo uult capitulum Sicuti. 37. q. 2. Quod fœtus si ante infusionem animæ extinguatur, non committatur homicidium. Quia tunc non potest dici, quod sit natus homo, sed debet reus mulctari pecunia. Si autem fœtus sit animatus anima rationali, debet reus capite plecti, ut dicit capitulum Moyses, causa ubi supra. Magister etiam sen. in 2. dist. 28. De hoc sic dicit. Catholica ecclesia nec simul, nec ex traduce factas esse animas docet. Sed in corporibus per coitum seminatis atque formatis infundi atque infundendo creari. Ad argumenta autem in oppositum. Ad primum dicitur ꝙ sanguis non est anima sed inter alios humores disponit plurimum ad unionem, & conseruationem animæ cū corpore Nam ut dicit Albertus ex humore sanguinis generatur spiritus, quibus uirtutes animæ deferūtur ad organa potentiarum. Vnde, & illud quod dicūt quidam physici, & medici ꝙ anima sit in sanguine &c.

Non

Nō eſt ſic accipiendum, ꝙ ſanguis ſit res animata, uel quod anima principaliter coexiſtat ſanguini, uel ꝙ nullibi ſit in corpore, ubi non ſit ſanguis, nam oſſa, & nerui ſanguinem non habent quorum anima eſt forma ſubſtantialis, facta etiam ſupernaturaliter ſubitanea totius ſanguinis ablatione a corpore ſine læſione complexionis mēbrorum adhuc uideretur ibi anima poſſe eſſe, poſſentq; ſpiritus uitales, & animales aliquanto tēpore ſufficere ad operationes ſuas, remoto toto ſanguine a corpore, & ēt ante primum inſtans productionis animæ in embrione ibi non fuit ſanguis, nec in illo inſtanti potuit generari, ſed aliquantum tempus adhuc requirebatur igitur anima eſt apta nata eſſe in corpore, ſine ſanguine. Dictum ergo illud philoſophorum. 3. de partibus animalium c. 3. & Auer. ibi in cap. de corde, ꝙ ſanguis ſit ſedes animæ, uidetur intelligendum ex eo ꝙ ad diſpoſitionem ſanguinis, ſequitur diſpoſitio operationum uitalium, ita quod ſi deficiat ſanguis operationes deficiunt, ſi ſanguis, ſit optime diſpoſitus operationes erunt ualidiſſimè, ſi autem corruptus infectus, aut aliter male qualificatus ſit operationes uitales impediuntur, & deficiunt. Et cauſa huius eſt, quia inſtrumenta animæ, quæ ſunt ſpiritus uitales, & animales, quibus pro exercendis operationibus uitalibus anima corpore indiget, & ſine quibus non eſt apta nata illas facere originaliter generantur, ex ſanguine ſublimato concurrente quodammodo ſubſtantia aeris propterea ſanguis corruptus, uel ueneno infectus crudus, ſeu indigeſtus, non eſt aptus ad generationem ſpirituum uitalium, & animalium in epate, aut in corde, nec per conſequens eſt aptus ad operationes eorum unde neceſſe quandoque eſt ex toto, propter hoc deficiat compoſitum. Ad ſecundum dicendum, (ut dicit Thom.) prima parte. q. centeſima decima octaua articulo ſecundo, quòd in auctoritate illa ponitur pars pro toto, ideſt anima pro corpore per figuram ſynodochen.

dochen. Ad tertium dicitur, quòd parentes non dant esse rationale, quasi per defluxum, sed disponunt corpus in matrice ultima dispositione, ad quam sequitur de necessitate anima rationalis.

ADDITIO.

Potest multis scripturarum testimonijs probari, quod anima rationalis, immediatè creatur a Deo, & creando materiæ præparatæ infundi, nec educi de potentia materiæ, nec produci de substantia Dei, nec effectiuè ab intelligentia, sed esse a solo Deo. Isai. 27. Omne flatum ego feci. Gen. 1. Inspirauit in eum spiraculum uitæ. Psal. 32. Qui finxit sigillatim corda eorum, & dicens illud, Gen. 2. Hoc os de ossibus meis uidetur, quod quædam animę rationales, non sunt de anima primi hominis, sed caro de carne. Ita sentit D. August. De anima, & eius origine ad Renatum. cap. 4. Item in libro de duabus animabus concordant in hoc D. Thomas compend. Theol. opusc. 3. cap. 93. Contra Gentiles, cap. 86. Paulus Cortesius in 2. dist. 5. Biel in 2. distin. 17. quæst. 1. Et Scotus idem affirmat in 2. distin. 17. quæst. 1. Impugnatque errorem Manichæorum, & Origenistarum. In quem errorem incidit etiam Tertullianus.

QVAESTIO QVARTA.

An quas dicimus animas, animæ sint, uel potius Dæmones, Spiritus apostatæ, inclusi corporibus, ut ibi purgentur.

QVAERITVR Si quas dicimus animas, nó sint animæ sed dæmones spiritus apostatè inclusi corporibus, ut ibi purgentur, ut dicit Cyrillus? Ad quam aliqui simpliciter dixerunt ꝙ quas nos dicimus in corporib. humanis animas,

non

non sunt animæ, sed spiritus reprobi, & angeli apostatè, idest dæmones in corporibus humanis inclusi, ut ibi purgentur, & dilabi dicuntur de corpore in corpus, ut si eos in uno corpore non pœnituissent, nec fuissent purgati pœniteret, & purgarentur in alio. Sed hæc opinio ridiculosa est, & tripliciter errat. Primo quia ponit per pœnitentiam dæmones saluandos. Contra quod dicitur Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum. Secundo quia ponit non esse animas, contra illud Mat. 11. In patientia uestra possidebitis animas uestras. Tertio quia dicit dæmones includi in omnibus corporibus humanis quod dicere est insipientis. Concedere enim dæmones habitare, ubi habitat spiritussanctus, stultum est. Sed spiritussanctus habitat in mentibus & humanis corporibus secundum illud primo Cor. 14. An ne scitis quia membra uestra templum sunt spiritussancti, ergo opinio istorum, falsa, & hęretica est, & merito reprobanda.

ADDITIO.

De hoc errore, plurimum admiratur Augustinus. Platonicos impugnans, putantes animas hominũ Dæmones esse, post corpora, uid. August. lib. 9. de ciui. Dei cap. 11.

QVAESTIO QVINTA.

Vtrum animæ, organizato corpore successiuè simul creando, et infundendo ex nihilo creentur a Deo.

DVBITATVR, Si animæ organizato corpore successiuè simul creando, & infundendo ex nihilo creentur a Deo? Ad quam respondẽdo ponentur unum notabile & duæ conclusiones. N[o]tabile autem est, quod in matricè siue embrione, pe[r] actionem agentium, id est parentum disponitur

tur materia, & corpus ad susceptionem animæ rationalis cum tota materia corporalis agat, ut instrumentum uirtutis spiritualis,& præcipue ipsius Dei , & sic homo disponendo,dicitur generare sibi simile.Deinde sit hæc prima conclusio. Anima intellectiua ex nihilo creatur a Deo,& probatur,nam cum triplex sit agens, scilicet artificiale naturale, & supernaturale. Actioni agentis artificialis de necessitate substernitur ens in actu. Actioni autem agentis naturalis,subiicitur ens in potentia,idest materia. Actioni uero agentis supernaturalis,de necessitate nihil subijcitur . Cum igitur anima a tali agente creetur,ergo nulla præiacente materia,sed ex nihilo Deus eam creat. Secunda conclusio Deus organizato corpore,actione parentum animam infundit in corpore , & infundendo creat , & quidem in corpore maris post quadraginta dies communiter a conceptione prima. In corpore,uero femellę per octoginta.Rationem autem diuersitatis in masculo & fœmina de infusione animæ rationalis assignat Plin. & dominus Dominicus Tholosanus, post philosophos super Leuiticum. 12.cap.Nam fœtus masculinus concipitur ex semine calido in dextera parte matricis quæ est calida : Fœtus autem fœmineus ex semine frigido in sinistra parte matricis.Frigidum autem tardum est, & pigrum in operatione sua. Calidum uero uelox , & ideo uirtus formatiua in uno semine uelocius , & citius membra organizat,& format quàm in alio. Probat hanc conclusionem Aug. lib. de ecclesiasticis dogmatibus,sic inquiens. Animas hominum non esse ab initio creatas inter cæteras intelligentias, nec simul omnes creatas(sicut Origenes finxit)dicimus nec cum corporibus seminari per coitum sicut Luciferiani , & Cyrillus , & quidam latinorum præsumptores affirmant.Sed dicimus corpus tantum per coniugij copulam seminari.Creationem uero animæ creatorem solum noscere eiusque corpus coagulari in uulua & compingi atque formari,& formato corpore animam creari,

ri,& infundi ut uiuat. Vltimo,homo ex anima cōstans & corpore naſcitur , & egreditur uiuus ex utero plenus humana ſubſtantia.Hæc ille.

ADDITIO.

Hanc quæſtionem tangit D.Aug.lib.7.De gene. ad literam affirmans animam eſſe ex nihilo, & reuera nō eſt producta ex aliqua materia.Eſt enim anima rationalis forma ſubſiſtens,cui per ſe fieri competit, & eſſe, non autem poteſt fieri ex materia præiacente , neque corporali,quia ſic eſſet naturæ corporeæ,neque ſpirituali,quia ſic,ſpirituales ſubſtantiæ inuicem tranſmutarentur . Vnde neceſſe eſt dicere , quod non fiat niſi per creationem ergo, & ex nihilo, ut omnes Theologi concludunt.

QVAESTIO SEXTA.

Vtrum Deus rationabiliter agat cooperans in animabus coitus illiciti.

SI DEVS rationabiliter agat cooperans in animabus coitus illiciti. Ad quam ſic falſè arguunt aliqui.Si Deus de foris infudit animas (ut dictū eſt,& adducit philoſophus in lib.de generatione animalium.)Deus cooperabitur in adulteriis, de quorum illicito coitu proles interdum generantur . Ad hoc dicitur ſecundum Thom.1.part.q.118.ar.2. ad ultimum ꝙ in actione adulterorum illud quod eſt naturæ,bonum eſt,& huic cooperatur Deus. Quod uero eſt inordinate uoluptatis, malum eſt, & huic Deus non cooperatur.Hæc Tho.prima parte, & Dominus Ioannes de Turre cremata Cardinalis S.Sixti ord.præd.ſuper decretum.

ADDITIO.

Docet Augu.Deum nullorum uitiorum offenſione uitu-

uituperandum, sed omnium naturarum consideratione laudandum lib. 12. de ciuit. Dei cap. 5. Et lib. contra Adimantum Manichæi discipulum, nam & si uideatur cooperari ad actum, non tamen ad deformitatē actus. Huc pertinet quod Sanctus Bonauent. in 4. dist. 31. dicit. Quod malum, potest iungi bono, dupliciter, aut ut corruptibili, aut inquantum medicinali. Primo modo malum fœdat bonum, Secundo modo sic curatur, & expellitur. Exemplum. Morbus iunctus naturæ eam uitiat, & infirmat, morbus uerò iunctus medicinæ, non reddit medicinam morbidam, sed potius curatur ab ipsa. Et quoniam matrimonium est bonum medicinale, ideo non fœdatur a malo, sed potius curat malum, & sic intelligitur Magist. dist. 31. in 4. cum ait, si concubitus, qui fit causa prolis, culpa caret.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur Deus, creauit, & creat animas, quas nouit damnandas, & Angelos quos nouerat lapsuros.

QVAERITVR quare Deus creat animas quas nouit damnandas, & angelos quos nouerat lapsuros. Ad quam respondent primo theologi dicentes, quòd quia Dei præscientia animabus rationalibus creandis aut creatis necessitatem respectu operum suorum ad utrumlibet non imponit, sed magis relinquit eas in manu consilij, & arbitrij sui. Ideo licet præsciuisset Deus animas fore damnandas, uoluit nihilominus eas creare, quia sciebat etiam eas libere acturas, quemcunque agerent. Pro quo sciendum est quòd Deus præscit quædam esse futura de necessitate, idest ex causa necessaria sicut solem oriri cras. Quædam uero ex libera uoluntate, ut hunc currere, uel aliquid operari. Sol ergo necessario orietur, quia sic Deus præsciuit, & ordinauit, & homo uoluntarie operabitur, quia sic Deus præsciuit & præuidit. Illa ergo quæ sunt a causa necessario ope-

rante

rante, necessaria sunt de necessitate, quæ uero causa li berè operante, uentura sunt liberè, quia Deus sic euenire instituit & præsciuit. Veruntamen quoniam intellectus diuinus ab ęterno cognoscit unumquodque contingentium, non solum prout est in causis suis, sed etiam prout est in esse suo determinato quod scilicet habet, quando est in rerum natura, & tunc res certitudinaliter cognoscitur, quando cognoscitur secundũ quòd est actu, ut patet in eo qui uidit sortem currere actu. Ideo ab æterno intellectus diuinus certitudinaliter, & indefectibiliter cognoscit unumquodque futurum, sed propterea contingentibus & liberis actibus necessitatem non imponit, sicut etiam si aliquis uideat aliquem facere rotam, necessario sequitur quòd ille faciat rotam, nec tamen uisus istius est causa, q̃ ille faciat rotam. Sic etiam præuidet Deus istius mala opera, nec tamen est causa quare ipse mala operetur. SECVNDO respondet ad hanc petitionem, & similiter ad illam de angelis malis Augustinus undecimo libro super Gen. dicens. Talia quęrentibus respondeo, altitudinem consilij Dei. ego penetrare non possum, & lõge super uires meas negocium hoc esse profiteor, melioribus sanctioribusque aperiendum reseruatum. Veruntamen quia nos concedimus meliorem naturã rationalem, quæ omnino peccare nolit. Concedant ergo talia quærentes non esse malam creaturam quæ sic facta est, ut possit non peccare, si uelit. Sicut ergo ratio uera docet meliorem esse naturam, quam prorsus nullum delectat illicitum. Ita ratio docet etiam bonã esse quæ habet in potestate illicita cohibere. Ita ut non solum de bonis recteque factis gaudeat, uerum etiam de prauorum uitatione lętetur. Cum ergo talis natura esset bona: illa uero in se melior: cur illam solam, & non potius utramque faceret dominus Deus. Illa quidem iam est in sanctis angelis, hæc in sanctis hominibus. Quinetiam ab initio partes iniquitatis potius elegerunt non ideo quia præscripti erant creari

non debuerunt, quia habuerunt etiam mali locum suum in rebus. Tum pro decore uniuersi: tum, pro utilitate sanctorum, cum ergo iusti per iustos, & pij per impios perficiunt, cur Deus sapientissimus non creasset etiam quos etiam præsciebat malos futuros, cur nõ fecisset, quos tam multipliciter sciebat bonis pro futuros, & utiles pro uoluntatibus bonorũ excitandis, & exercendis atque pro sua peruersa uoluntate ad declarationem iustitiæ puniendis? hæc ille. Rationabile ergo sicut fecit Deus hominem rectum, relinquens eum in manu arbitrij sui, proponens ei præcepta, & aquam & ignem: ut dicitur Ecclesi. 15. Vt apponeret manus ad quod uellet. Ita suo modo ab initio omnes angelos fecit rectos: & dedit eis scientiam, & uirtutem sufficientem ad standum in rectitudine iustitiæ: & dimisit eos in libertate, respectu boni, & mali arbitrij eorum: & decreuit concurrere cum eorum uoluntatibus ad omnem actum bonum, uel malum, quem elicitiuè producere uellent: & hoc quo ad actuum entitatem: & non quo ad eorum deformitatem, ita quòd si sua libertate declinarent in parte iustitiæ: in ipsorum pęnis diuina manifestaretur iustitia. Si uero mallent stare in rectitudine largitas diuinę misericordiæ in collatione excellentissimę fęlicitatis demonstraretur. Hæc Henricus de Hassia. Quoniã uero (teste Plinio) maiore. Benignum est & plenum ingenui pudoris fateri per quos profeceris. Notabo propterea nonnunquam in calcibus & pedibus quæstionum doctores & loca ex quibus elicitiuè quæ scribo emunxerim & eliciuerim.

ADDITIO.

Videto Magistrum sententiarum in 2. dis. 23. Augu. 7. de ciui. cap. 30. Enchiridion ad Laurentium.

Secundum caput primæ Decadis, decem quæstiones continens, de immortalitate animæ rationalis.

QVAESTIO PRIMA.

An anima rationalis sit immortalis, & incorruptibilis.

QVAERITVR, Si animæ rationales sint immortales & incorruptibiles. Ad quam uidetur primo respondendum negatiuè. Nam primo Salomon dicit Eccle. 3. Vnus est interius hominum,& iumentorum, & ęqua utriusque conditio:sed illa simul corpore & anima intereũt, ergo.Item primo cęli dicit, philosophus. Illud quod non semper fuit impossibile est habere uirtutem semper essendi: sed anima non semper fuit: ergo &cæt. Item quorum non est unum esse, non potest alterum corrumpi: quin & alterum corrumpatur, sed corporis & animæ,sicut materiæ,& formæ in composito est unum esse,ergo.Item Alexander gręcus(ut recitat Commẽtator.3.de anima, & Albertus in libro de origine animæ) dixit,animam rationalem esse generabilem, & corruptibilem more aliarum formarum naturalium, per nobilissimam mixtionem qualitatum primarum & dissolutionem eiusdem mixtionis. Item Plin.lib.7.c.55.Naturalis historiæ dicit de animabus facilius,certiusque est sibi quemquam credere, ac specimen securitatis ante genitali sumere experimento. Sed contrarium est Arist.12.meth.ubi dicit. Omnis forma corrumpitur,corrupto eo cuius est forma,præter animam intellectiuam. Et 1.de anima dicit.Intellectus uidetur substantia quædam esse,& non corrumpi,& Dyon.4.cap.de diuinis nominibus dicit: animæ humanæ habent ex bonitate diuina, quòd sint intellectuales & quòd habeant substantialem uitam & in cõ

ſumptibilem. Pro ſolutione huius petitionis relictis theologis qui in hac parte poſſent eſſe ſuſpecti,probabitur animarum immortalitas rationibus naturalib. auctoritatibus gentilium,& exemplis.Primo ſic.Omne illud quod eſt alienum ab omni materia & corruptione corporali, eſt immortale & ſempiternũ.Sed omnis anima rationalis eſt huiuſmodi,ergo omnis anima rationalis eſt immortalis. Argumentum eſt in primo primæ.Maiorem uerbo probat philoſophus.7. meth. ubi oſtendit rerum corruptionem eſſe participatione materię dicens.Materia eſt per quam res poteſt eſſe,& non eſſe,ideſt corrumpi & non corrumpi.Et 1.phi. dicit.Materia eſt primum ſubiectum unicuique entium ex quo fit aliquid cum inſit. Propter hoc philoſophus primo de cęlo concludit cęlum eſſe incorruptibile, quia nec materiam habet,nec ſubiectum ex quo fiat. Hinc Auer. 1.phy.dicit.Ex hoc declarabitur quòd corpora cęleſtia omnino non habeant materiam,quia tũc eſſent generabilia & corruptibilia . Nihil enim eſt aliud cauſa generationis & corruptionis, quam materia prima , propter non eſſe incluſum in ſubſtantia eius.Minorem uero probat Anaxagoras dicens: animam eſſe immortalem, immixtam,impaſſibilem,ſcilicet paſſione corruptiua,non perfectiua . Hęc ratio eſt Sco.in 4. ſententia.Secundo hoc idem probat ſic. Nulla forma corrumpitur niſi uel actione contrarij uel corruptione ſui ſubiecti, uel propter defectum ſuę cauſæ.Per actionem quidem contrarij ſicut calor deſtruitur per actionem frigidi. Per corruptionem ſui ſubiecti, ſicut deſtructo oculo , deſtruitur eius uiſus , uel uirtus uiſiua. Per defectum autem cauſæ , ſicut lumen in aere deficit,deficiente ſolis præſentia,quę erat eius cauſa. Sed anima corrumpi non poteſt a corruptione contrarij, quia ei non eſt aliquid contrarium, cum per intellectum poſſibilem ſit ipſa omnium contrariorum ſuſceptiua, nec per corruptionem ſui ſubiecti, cum anima humana ſit forma non dependens ſecundum

cundum

cundum esse a corpore. Sed nec propter defectum suę causæ, quia causam non habet nisi æternam cum a solo Deo creetur, ut probatum est, ergo anima intellectiua nullo modo potest corrumpi corrupto corpore. hæc Tho. 2. contra genti. c. 78. Tertio sic philosophus 1. & 5. phy. dic. oēm trāsmutationē & alterationē esse inter terminos contrarios unde dic. in 1. phi. Omnes igitur principia cōtraria faciūt &c. Tunc sic. Si naturaliter anima ueniret ad non esse per essentiam, esset alterabilis: cum alteratio sit præuia corruptioni. Sed ipsa non alterabilis, cum qualitates contrariæ inter quas est alteratio, sint accidentia inseparabilia materiæ primæ: & corporum elemētatorum. Vnde & cōmen. 2. phi. commento. 15. nominat has qualitates essentialia accidentia materiæ a qua materia, anima est omnino aliena: ut probauit prima ratio: ergo idē quod supra. Item quarto sic. Aristo. 1. & 2. de cœlo. & 3. de anima dicit. Quod Deus & natura nihil agunt frustra. Et in 2. phy. dicitur. Vanum esse cum non fiat. Cū igitur sint duæ potentiæ nostræ uniuersales, scilicet intellectus & uoluntas, productę ad consequendum primum uerum & summum bonum, & hic non acquirantur, ut experientia monstrat, quia quod est temporale, uerè beatum & fęlicem facere non potest, ergo necessarium erit, aut quòd istę potentiæ sint frustra, aut quòd sit dabilis alia uita, in qua cōsequamur obiecta nostra, quod est imposibile, si post hanc uitā immortales non remanerent animi. Quinto sic, conditiones recipientis & recepti, debēt proportionari, sed uniuersalia quæ recipiuntur in anima sunt immortalia & incorruptibilia, primo poster. ergo etiam anima intellectiua. Sexto idem probatur sic, quia si anima esset materialis nō esset intellectus reflexiuus supra se, nec uniuersalium cognitiuus. Quod si dicatur quod licet per se anima non corrumpitur, cum non habeant materiam, corrupitur tamen per accidens, ad corruptionem corporis subiecti propinqui: sicut alia acci-

dentia & formæ substantiales siue naturales. Ad hoc dicitur quòd illud dicitur per accidens corrumpi ad corruptionem alterius, quod non potest esse sine illo: & a quo dependet quantum ad esse & conseruari: ut patet de accidentibus & formis naturalibus. Nunc autem anima rationalis, potest esse sine corpore: cum separetur a corpore tanquam perpetuum a corruptibili. 3. de anima, & sola inter formas, naturales sit forma & substantia, & maiorem dependentiam habeat corpus ab anima, quam econuerso: cum anima corpori comparetur, ut causa formalis, efficiens, & finalis. 2. de anima. Nunc ponendę sunt auctoritates philosophorum & gentilium. Et primo, Platon. de quo sic dicit August. 9. de ciuit. dei. cap. 9. Plato enim cum de humanis animis ageret, inquit. Ipse misericos Deus mortalia illis uincula faciebat. Ita ergo hoc ipsum quòd mortales sunt homines corpore, ad misericordiā Dei patris pertinere arbitratus est, ne semp huius uitæ miseria tenerentur. Et Lactantius. 3. lib. institutionum. Multi (inquit) philosophorū librum de immortalitate, quem Plato scripsit, legentes, se proprijs manibus necauerunt, tanquam post mortem in cœlum migraturi essent. Et Arist. 3. de anima dicit de intellectu agente, & passiua potentia: quæ est intellectus possibilis: nihil adhuc manifestum est. sed uidetur genus alterū animæ, propter sui incorporeitatem, & hoc supra genus intellectiuorum; contingere separari uidetur ab alijs potentijs tanquam perpetuum a corruptibili. Item 1. de anima inquit intellige & considerare corrumpuntur, interiori quodam scilicet fantasmate corrupto. Ipsum autem intellectum impossibile est corrumpi. Et subdit, intellectus autem est quid diuinum & impassibile, scilicet passione corruptiua. Et commen. super 3. de anima commento. 22. dicit. Patet ex uerbis Aristo. quòd aliquæ partes animę non sunt abstractę a subiecto; immo generantur & corrumpuntur, eo corrupto. Intellectus autem est abstractus a sub

iecto

iecto & non generatur, nec corrumpitur cum illo. Vnde intelligentiæ cęli simpliciter sunt abstractę a corpore, quia nec informant corpus, nec corpori inhærent, formæ uero eductæ de potentia materiæ sunt corpori simpliciter coniunctæ scilicet per inhærentiam, & per informationem; & ideo corruptibiles sunt. Anima uero intellectiua, medio modo se habet; quia aliquo modo coniungitur corpori scilicet per informationē, & aliquo modo abstrahitur ab illo, scilicet per inhærentiam, & hæc est bona philosophia. Quid uult ergo dicere philosophus. Separatur hoc ab hoc tanquam perpetuum a corruptibili, nisi quòd anima corrupto corpore, remanet incorruptibilis. Item Auic. 9. metha. c. 7. dicit. Lex nostra quam tradit mathumeus ostendit perfectionem fęlicitatis & miserię, quæ sunt secundum corpus. Sed est alia promissio, quæ apprehenditur intellectu, quæ erit in coniunctione primæ & summæ ueritatis. Et Algazel in suo trac. de naturalibus dicit. Cum anima separata fuerit a corpore, durabit eius cohærentia cum intelligentia agente, & delectabitur delectatione, cuius esse explicari non potest. Et Alber. magnus super 1. de anima disserens aduersus eos qui animam ponebant corruptibilem, sic inquit. Sed id quod uidetur hanc dubitationem destruere, est quod ab antiquo trimegisto: & nunc a diuinis & incantatoribus asseritur, quòd scilicet spiritus quos angelos aut dęmones uocant, & animæ exutæ a corporibus suis, mouentur de loco ad locum. Cuius ueritatem & nos experti sumus, in magicis. Et Cicero de sommo Scipionis, & Sexto de republica introducit maiorem Scipionem minorem alloquentem dicentemque. Sed quo sis Affricane alacrior ad tutandā rempublicam; sic habeto omnibus qui patriam conseruauerint, aut auxerint; certum esse in cœlo & definitum locum, ubi beati ęuo sempiterno fruuntur. Et in libro de senectute introducit Socratem apud Platonem dicentem. Quin multa? sic mihi persuadeo, sic

ſentio. Cum tanta celeritas animorum ſit, tanta memoria præteritorum, futurorum prudentia. Tot artes, tantæ ſcientiæ, tot inuenta, non poſſe eam naturã quæ res eas continet eſſe mortalem. Et in fine de ſenectute inquit. E uita ita diſcedo tanquam ex hoſpitio, non tanquam ex domo. Commorandi enim natura diuerſorium nobis non habitandi dedit. O preclarum diem cum in illud animorũ concilium cętumq; proficiſcar, & cum ex hac turba & colluuione diſcedam. Proficiſcar enim nõ ad eos ſolum uiros de quibus ante dixi. ſed etiam ad Catonem meum, quo nemo melior uir natus eſt, nemo præſtantior. Cuius a me corpus crematum eſt, quod contra decuit ab illo meum. Et Cirus maior moriẽs, dicit filijs apud Xenop. ut patet, ubi ſupra. Nolite arbitrari mihi cariſſimi filij me cum a uobis diſceſſero, nunquam aut nullũ fore. Nec enim dum eram uobiſcum animum meũ uidebatis. Sed cum eſſem in hoc corpore, ex his rebus quas gerebam intelligebatis. Eundem igitur eſſe creditorẽ & ſi nullum uidebitis. Nec uero clarorum uirorum poſt mortem honores permanerent, ſi nihil eorum ipſorũ animi efficerent, quo diutius memoriam ſui teneremus. Mihi nunquam perſuaderi potuit. Animos dum in corporibus eſſent mortalibus uiuere, dum exijſſent ex his emori. Et Hero. li. 5. inquit. Thraces uerum circa natalia ſuorum atq; obitus hoc factitant, edito puero, propinqui eum circumſedentes comploratione ꝓſequuntur, recentes quaſcunq; neceſſe eſt illi ꝙ uitã ingreſſus ſit perpeti humanas calamitates, hominem fato functum per luſum, atq; lætitiam terræ demandant, referentes ꝙ malis liberatus, in omni ſic fœlicitate. Idem ponit Valer. lib. 2. Ru. 1. Item Saluſtius in Catilinario inducit Catonem & Ceſarem loquentes de pœnis animarum ſeparatarum. Et Valerius lib. 2. Rubr. 1. inquit. Immortalitatem animorũ mos gallorum approbat, qui pecunias mutuatas apud inferos ſe recepturos ſperant. Et Virgilius in ſexto Enei-

dos

dos dicit animam post separationem subiectam iustitiæ,& prout in uita gessit, sic post decessum recepturam dicens.

Ergo exercentur pœnis ueterumq; malorum.
Supplicia expendunt,aliæ panduntur inanes.
Suspensę ad uentos,aliæ sub gurgite uasto.
Infectum eluitur scelus aut exuritur igni
Quisque suos patimur manes,exinde per amplum,
Mittimur elisium,& pauci lęta arua tenemus.

Et Ouid.ponit animorum immortalitaté maximè in nono methamorphoseos,quando excellétes uiros ponit deificatos.Et cum ibidem introducit morté Herculis & Iouem sic dixisse.

Nec nisi materna Vulcanum parte nepotum,
Sentiet,ęternum est a me quod traxit & ex pers,
Atque immune necis nullaque domabile flamma.

Et Sene.1.tragedia introducit Theseum redeunté de inferno & Amphitrionem alloquentem,dicentemq;. Quisquis est placidè potens dominusq; uitæ, seruet innocuas manus & incruentum Ditis ipse regat.Animæq; parcat lōga pmensus diu felices ęui spacia, uel cœlum petit uel leta fęlix nemoris Elisij loca Certus inclusos tenet locus nocentes. Vtq; fert fama impios supplicia undis sæua perpetuis domit.Et in fine operis dicit.Morte carent animæ.Et Iuuenalis satyra secunda monet esse benefaciendum metu inferorum ubi animę post mortem perpetuo cruciabuntur dicens.

Esse aliquos manes & subterranea regna,
Et contum & stigio ranas in gurgite nigras
Atq; una transire simul tot milia cymba,
Nec pueri credunt nisi qui nondum ęre lauantur,

Sed tu uera puta. Et concludit infra.

Illuc heu miseri traducimur,arma quid ultra &c.

Nunc uerò apponamus exempla philosophorum quorum aliqui credentes animas immortales, se ultro necauerunt,quorum aliquos Lactantius lib.3.c.15. institutionum adducit dicens. Multi uero ex his qui ęternas

nas esse animas suspicabantur tanquam in cœlum mi graturi essent sibi ipsis manus infecerunt, ut Cleantes Elisippus Zeno & Empedocles, qui se in ardentis ethnę specu in tempesta nocte deiecit ut cum repente apparuisset, abijsse ad deos crederetur. Et ex Romanis Cato cum legisset Platonis librum qui est scriptus de æternitate animorum, ad summum nephas philosophi auctoritate compulsus est, & Ambrachiades cum eundem librum perlegisset altiori loco se dedit præcipitem. Et Cleobrotus ut immortalitatem quam etiam in libris Platonis legerat consequeretur, seipsum impegit in mortem hæc ibi. Hac expectata & credita immortalitate animorum, ueteres illi magno & excellenti ingenio philosophi antiquique romani obitus suorum: casusque naturæ modice quidem & equo animo admittere sunt conati. Thelamon enim & Anaxagoras philosophi cum filios amisissent: non amplius lugendum duxerunt. Pericles & Xenophon Socratici alter amissis duobus filijs, coronatus in contione disseruit. Alter sacrificans, cum filium audisset in bello occisum; coronam deposuit, postea uero quum illum fortiter in acie dimicantem reperit concedisse, coronam quam deposuerat reaccepit. Et Socrates spe immortalitatis adductus, nullum ad iudicium capitis quęsiuit patronum. Cumque mortiferum manu teneret poculum, talia uerba emisit. Non se credere moriturū, sed mortem cum uita commutaturum quisque iudicasset. Et Solonis quidem sapientis eulogium est quo rogabat uelle suam mortem dolore amicorum lamentisque uacare. Et Ennius suis dicere consueuit. Nemo me lachrymis decoret, neque funera fletu faxit. Nam uolito docta per ora virum non esse lugendam morté quam sequitur immortalitas. Hinc & ex Romanus Q. maximus filium efferens cõsularem, lachrymas nõ emisit. Et Mar. Por. Cato prætoris designati filij morté sic sis oculis tulit. Mar. Hos. puluillus ędes Iouis in capitolio dedicans, nuncianti mortem filij nihil aliud ad eū

à pro-

à propoſito auerſus, quàm ut cadauer efferri iuberet, Lucius Paulus.7.diebus inter duorum exequias filiorũ triumphans urbem ingreſſus eſt. Sed quid hominum exempla propono? Cygnus dicatus Apollini, quod ab eo diuinationem habere uideatur, prouidens nihil mali eſſe in mortem, cum cantu moritur, & uoluptate. Inde etiam uolunt quam plurimi, quòd idcirco corpora mutorum animalium occiſa non timeamus, corpora uero humana mortua formidemus, quia in primis nĩhil poſt mortem remanet, in corporibus autem humanis lateat, dicunt, neſcio quid numinis. Hinc canoniſtæ.24.q.1.c.ſi habes dicunt. Si una anima ſine baptiſmate de corpore exeundo perierit innumerabiliũ mors corporum huic damno non poteſt comparari. Et Iuriſconſultus.C.de ſacro ſanctis eccleſijs.l. ſancimus nemini licere.& ff.de carboniano edicto.l.1.dicit quòd potius ſit conſulendum animæ, quàm corpori, quia ubi maius periculum cautius eſt prouidendum. Sed obſecro præter ea quæ a philoſophis, oratoribus & poetis dicta ſunt, & plura adduci poſſent. unde tanta ab antiquis legum obſeruantia, templorum, ſtatuarumque erectio unde tot funera ſumptuoſa, tot deorum pietates. Certè omnia ex ſola ſperata, immo certisſima animorum immortalitate. Propterea Cicero concludens in de ſomno Scipionis, animorum immortalitatem dixit: immo uero uiuunt qui è corporum uinculis tanquam è carcere euolauerunt. Noſtra uero quæ dicitur uita, mors eſt. Nunc adducam ex herodiano græco carptim quemadmodum Romani ut animorum immortalitatem oſtenderent, imperatorum manus poſt funera inter deos referebant. Mos eſt Romanis (Herodianus inquit,) Imperatores ſic conſecrare, referreque inter deos. Quippe certam imaginem defuncto ſimillimam ueſtibus inſtratam aureis, ſuper lectum eburneum in regię ueſtibulo proponunt. A leua quidem ſenatus omnis ueſtibus atris amictus. A dextra uero matronę honorabi

les

les: clareque etiam uestibus exilibus indutæ. Postuero.7. dies nobilissimi iuuenes & lectissimi lectum humoris attollunt; inuectumque per uiam sacram deferunt in forum: ubi magistratus Romani deponere imperium consueuerunt. Erant circa lectum gradus ad scalarum similitudinem; in quibus altera ex parte puerorum, & fęminarum chorus, hymnos poemataq; lamentabili carmine indefunctum modulabantur. Inde extra urbem in campum martium, lectus deferebatur. Assurgebat hic suggestus quidam, id est Pulpitus in tabernaculi forma compactus, materia ingentium lignorum oppletus ad intra fomitibus aridis, auro uero uarijsque picturis extra ornatus. Supra hũc pulpitum alter erat minor forma, sed ornatu per similis. Tertiusque, & quartus sẽper inferiore contractior, ac deinceps alter donec ad extremum qui erat omnium breuissimus perueniretur. Posses eius ædificij formam comparare turribus his quæ imminentes noctu igne prælato naues in tutas stationes dirigunt (pharos uulgus appellant.) Igitur lecto in secundum tabernaculum sublato; gens omnis & ciuitas aromata, & suffimenta omnis generis fructus; herbas, succos, omnis odoratus cõquirunt atque, semper aceruatim effundunt. Tum circa ædificium adęquatur ordo uniuersus ęquestris, lege quadam & recursu motuque pirritico. Demum facere cępit imperij successor eam admonet tabernaculo tum cęteri undique ignem subijciunt, cunctaq; illico fomitibus illis aridis odoramentisque referta, igni ualido corripiuntur. Moxque ab extremo minimoque tabernaculo; tanquam e uestigio quodam simul cum subiecto igne aquila dimittitur, quæ in cœlum creditur ipsam princ. animam deferre. Ac iam ex illo una cum cęteris numinibus Imperator colitur. Hæc ille. Nunc ad argumenta respondetur, & ad primum dicitur quòd Salomon ibi loquitur ex persona insipientium & Epicureorum, ut dicit Thomas prima parte quæstione septuagesima quinta.

Et

Et similiter respondetur ad illud Sapientię secundo. Dixerunt impij apud semetipsos non recte cogitantes, exiguum & cum tedio est tempus uitæ nostræ, & non est agnitus qui sit reuersus ab inferis, quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus quasi non fuerimus. Ad secundum dicitur quod anima non habet uirtutem ad essendum semper, id est sine principio, & sine fine, sed semper, id est sine fine tantum habet uirtutem ad essendum. Primo modo accipit philosophus in l. de cœlo. Vnde dicit Scotus in quarto hoc ad uerbium, semper in prædicato, dicit principium & finem, a parte autem subiecti, positum; dicit tantum finem. Ad tertium dicendum quòd sicut Commentator dicit in tertio de anima. Intellectus non eodem modo dicitur forma sicut aliæ formæ materiales & naturales. Nam anima cum habeat esse absolutum; ut eius operatio ostendit, non est per esse compositi, sicut aliæ formæ materiales, quin potius compositum est per esse animæ. Et ideo corrupto corpore, non corrumpitur per accidens anima, sicut aliæ formæ quæ non sunt nisi per esse compositi, & propter hoc quando anima separatur a corpore bene desinit esse forma, sed non desinit esse essentia, quod formis naturalibus non conuenit. Ad quartum respondet Albertus, ubi supra in opponendo dicens, quòd solus Alexander Peripateticus ab omnibus Peripateticis degenerauit, dicens animam rationalem cum corpore interire. Ad quintum ipsius Plinij respondetur ipsum tanquam prophanũ negando, uel quod dixerit illud recitatiuè, & non assertatiuè. Ergo cum ecclesia. ultimo concludamus. Cum moritur homo, & diuiditur anima a corpore; reuertitur puluis in terram suam; & spiritus redit ad Deum qni fecit illum, cuius sententiam confirmat Lucretius dicens. Cedit idem retro quod fuit ante de terra. Sed quod missum est ex superis, rursum cęli, fulgentia templa receptant.

Quæstio

QVAESTIO II.

Vtrum corpus humanum corruptum posſit reſurgere, uiuificari, & idem numero redire

QVæritur ſi uas hoc fictile corpus humanũ animæ perfectibile corruptũ & incineratũ reſurgat iterum & reuiuificabitur. Ad quã reſpõdẽdo dicendũ eſt, quòd multi philoſophi qui immortalitatem animorum poſuerunt uiuificationem, tamen corporum & illorum eandem numero reſurrectionem; ut dicit Auguſt. 12. de ciuit. dei. ca. 4. nullo modo potuerunt credere, munientes ſe rationibus, auctoritatibus, & exemplis. Prima ratio eorum eſt talis. Agens naturale, non agit niſi per motum uel mutationem. Motus autem & mutatio interrupta, redire idem numero nõ poteſt. Nam interruptio motus, & iteratio eius repugnat continuitati & unitati illius ut patet in eſſe generationis hominis, & eſſe ipſius reſurgentis. Non ergo terminus eius poteſt redire idem numero. Hanc rationem ponit. Scotus in 4. diſ. 43. Et dominus Egidius Roma. in commẽto. 5. phyſicorum. ubi ponit Philoſ. exemplum de ſanitate continuata in mane, interrupta in meridie, quam dicit non eſſe eandem numero cum reddita in ueſpere. Item ſecundo ſic. Natura ſemper, per formam aliquam operatur; nam principium cuiuſque operationis, eſt aliqua forma primo cęli. Ignis enim agit per calorem Artifex uero per formã in mente. Sed corruptum, amiſit illud quod poterat eſſe principium actionis, ergo non poteſt redire, nec à ſe, cum nihil poſſit ſeipſum generare & educere de potentia ad actum. Nec ab alio, quia ſic genitum eſſet generanti, non ſolum idem ſpecie, ſed idem numero. Hæc ratio eſt ſancti Tho. 4. contra gentiles. Item tertio ſic. Deus non poteſt facere præterita non fuiſſe præterita, nã hoc ſolo priuatur Deus, ut dicit Philoſophus. 6. Ethicorum, de mẽte Agatonis ingenita facere

re quæ facta sunt, ergo non potest corpora corrupta & præterita & dissoluta resuscitare, quia faceret non solum præterita, non fuisse præterita, sed ea esse præsentia. Nunc idem probatur auctoritatibus, & 1. Ecclesiast. 3. dicitur. Vnus est interitus hominum & iumentorum, & æqua utriusque conditio, sed iumenta non resurgent, ergo. Et Iob 14. Homo cum dormierit, non resurget donec alteretur cœlum, sed cœlum nunquam alterabitur cum sit incorruptibile, ergo. Et philosophus 8. meth. Negat uinum ex aceto redditum in uinum etiam immediatè esse idem, nec numero nec specię. Nam oportet prius resolutionem fieri ad materiam communem. Et Auic. dicit 3. suæ meth. quod anihilatum est, non reuertitur, sed formæ corporum humanorum ultimo anihilātur, quia nihil de illis remanet nisi materia prima, ergo. Itē in post prædicamentis dicitur. A priuatione ad habitum non est regressus. Quod intelligitur secundum Scotum de priuatione subsequente formam, non formam præcedentē. Et Plinius lib. 7. naturalis hystorię. cap. 55. dicit. Resurrectio corporum quædam uanitas est. Et cōmentum de asseruandis corporibus hominum ac reuiuiscendis promissum a Democrito, qui non reuixit ipse, maliq́ue ipsa dementia sit reiterari uitam mortemq́ue. Hæc ille, exemplo etiam patet, nam aliquę nationes uescuntunr carnibus humanis, & solum tali nutrimento nutriuntur, ergo hęc caro in eo quem nutriuit, resurget, & non in comesto, ergo saltim nō erit uniuersalis resurrectio corporum, ut dicunt christiani. Hæc Thom. 4. contra genti. cap. 18. Quod autem aliquę nationes uescantur carnibus humanis, patet per Hierony. contra Iouinianum dicentem. Quid loquar de cęteris nationibus, cum ipse adolescentulus uiderim in Galliam, scotos gentem Britanicam, humanis uesci carnibus. Et cum per siluas porcorum gregem, & armentorum pecudumq́ue reperiant, pastorum nates & fœminarum papillas solent ascindere, & has so-

las ciborũ delicias arbitrari. Et Massagetes & Derbisses miserrimos putant qui ægrotatione moriuntur, sed parentes & propinquos cum ad senectam uenerint ingulatos deuorant, rectius esse dicentes, ut a se potius quam a uermibus consumantur. Hæc illæ. Sed in contrarium est Innocentius tertius. cap. 1. extra de summa trinitate & fide catho. ubi dicit. Omnes cum suis proprijs resurgent corporibus, quæ nunc, estant, ut recipiant omnes secundum opera sua, siue bona fuerint siue mala. Idem habetur multis alijs locis urtriusque testamenti, & in sacris doctoribus fidelibus. Pro responsione sciendum est quòd multi ex antiquis & modernis, solo nomine christiani attendentes principia sola philosophiæ, quæ fundatur in uirtute naturę, quæ semel corrupta ex toto, eadem numero reparari non potest, exciderũt a fide. Nam in primis scribitur Actu. 17. Prædicante Paulo resurrectionem Athenis, quidam philosophi epicurei, & stoici dicebant. Quid uult, hic seminator uerborum, nouorum dœmoniorum annunciator & duxerunt eum ad Ariopagum, & cum iterum prædicaret coram rege Agrippa resurrectionem. Festus philosophus maximus, uoce magna dixit, insanis Paule? multæ litteræ, te ad insaniam conuerterunt. Ibidem, cap. 26. Sadducei etiam resurrectionem non credentes cum Christo in palestra fuerunt proponentes historiam mulieris, septem uiros habentis. Luc. 20. Similiter Philetus & Hymeneus ex eadem causa negauerunt resurrectionem, ut inquit. Pau. 2. ad Thi. 2. Et cum contra eos textus Ioan. adduceretur Ioan. 5. Venit hora & iam nunc est quando mortui audient uocem filii Dei, & qui audierint uiuent. Respondebant quòd illud intelligebatur de resurrectione spirituali animarum in baptismo in fide, & obedientia. Illaque iam factam cum diabolo & pompis eius abnegamus, Christo fide inhærente in baptismate. Quod si contra eos argueretur ut Paul. ad Corinth. 5. arguit dicendo, Si resurrectio mortuorum, non est, nec Chri

stus

ſtus ergo reſurrexit. Reſpondét quòd Chriſtus de gratia ſpeciali, quam ſolus habuit ratione ſuæ diuinitatis, quæ nunquam ſeparata fuit a corpore eius in ſepulchro, nec ab eius anima in limbo, nec a ſanguine effuſo tunc in cruce & in terra, & iterum aſſumpto in reſurrectione excitauit ſe a mortuis idem numero propria uirtute quod nulli alteri a Chriſto poteſt conuenire. Ideo in Chriſto reſurrectionem concedunt, in alijs uero non. Dixi autem hic, quòd diuinitas nunquam fuit ſeparata a corpore, anima & ſanguine intelligendo unione perſonali, bene tamen fuit ſeparata unione integrali naturæ, qua unione anima unitur corpori, ut declarat Sanctus Thom. 3. p. q. 52. Origenes ſimiliter, ut adducit Hier. ad Pammachium cõtra Ioannem Hieroſolymitanum epiſcopum. Reſurrectionem corporum negauit propter illud, Pauli prima Corinth. 15. Caro & ſanguinis regnum Dei non poſſidebunt. Si enim (dicit Origenes) eadem oſſa caro ſanguis idem vultus & membra totiuſque corporis particulę reſurgent in nouiſſimo die, ut ſimplices & philoſartes, ideſt amatores carnium dicunt. Conſequens eſt dicere quòd a nobis ſit comedendum, bibendum, dirigendum, ducendę uxore, liberi procreandi. aliter enim fruſtra ibi eſſent iſtæ potentiæ. Item Martion: Appelles, Valentinus, Manes ſalutem tantum tribuerunt animabus, corporis uero, ideſt carnis reſurrectionem pęnitus negantes, eam tantum putatiuã & fantaſticã cõcedẽtes. Fruſtraq; dicũt nos ad exẽplũ dñi reſurrecturos. Cũ ipſe quoq; dñs ĩ fantaſmatæ reſurrexerit. Et nõ ſolũ reſurrectio eius, ſed ipſa natiuitas putatiuè magis uiſa ſit, quã fuerit. Ioan. etiam & Ruffinus dicunt, ꝙ aĩa cũ hoc fędum caducũque corpuſculum Dei iuſſione dimiſerit, corpora humana redibunt ad materiæ ſuæ antiquas ſubſtantias. Carnes in terram, alitus in aera, aqua in humorem, calor ad æthera. Nam unumquodque reſoluitur in his ex quibus componitur. 6. phy. Nunquam tamen dicunt ea-

dē corpora in antiquā speciē redire, nec posse ex toto eadē esse, q̄ fuerūt. Et ponūt exēplū, nā si sextariū lactis aut uini mittas in pelagus uelisq; rursum separare uinū, aut lac qđ fusum fuerat, nō poteris. Licet uinū, & lac, q̄ fuderas nō perierint. Sic dicūt substātiā carnis, & sanguinis nō perire quidē in originalibus materijs, nunquā tñ in antiquā speciem redire posse. Non ergo dicunt corpora nostra pristinam recipient uilitatem, ut scilicet carnes, ossa, sanguis & membra resurgant, & tonsore egeamus pro unguibus, libidines effluant, inferiores partes stercora emittant. Sed aliud nobis erit, æthereum & speciale corpus, quod nec tactui sub iacebit, nec id oculus uidebit, pondere non grauabitur, & per locorum uarietatem in quibus futurum est, mutabitur. Hi sunt ferè omnes hæreticorum in tanta diuersitate de resurrectione corporum errores. Nunc autem ex sacra scriptura doctoribusq; fidelibus ponenda est de dilapsorum in cinerem corporū regeneratione uera, & catholica sententia, & deinde præscriptis obiectis respondebitur. Ad cuius euidentiam ponitur secundum theologos in 4. sentent. dist. 47. & 48. Hæc conclusio uniuersalis. Quod omnes homines mundi, præteriti, præsentes, & futuri, boni, & mali cuiuscunque sectè, status, conditionis, & etatis fuerint in nouissimo die resurgent cum corporibus suis & reddent de factis proprijs rationem. Quæ conclusio probabitur rationibus auctoritatibus & exemplis. Prima ratio sumitur ex aīæ rationalis conditione. Forma enim, quæ est per se subsistens & ad beatitudinem ordinata, per ipsam potentiam & beatitudinem perficitur. Sed aīa humana cū sit forma & actus, habitudinem hēt ad potentiā siue ad corpus cuius est act⁹ 2. de aīa. Ergo uel oportet dicere ꝙ aīa remaneat in perpetuū imperfecta cū sit immortalis & incorruptibilis quod nō est dicendū, quia nō solū natura abhorret imperfectū, sed fortius auctor naturæ, cuius virtute cuilibet naturæ cōfertur esse perfectū. Ergo opor

tet

tet ponere cũ unumquoq; naturaliter tendat ad perfe ctionẽ suã, ꝙ per resurrectionẽ aĩa iterũ suo perfectibili corpori uniatur. Et confirmatur hęc rõ, inquantũ aĩa est ad beatitudinẽ ordinata. Nã impossibile est ꝙ res aliqua frustretur fine suo ẽt secundũ naturã. Nam neq; Deus, neq; natura faciunt aliquid frustra. 1. cęli. 2. de ani. Sed aĩa rõnalis ordinata est ad beatitudinẽ perfectã consequendã, quã sine corpore consequi non põt, sicut nec esse perfectum habere põt. Ergo oportet ponere ipsam corporis resurrectionẽ, si perfectionẽ aiæ rõnalis uolumus saluare. Et pp hanc rationem oẽs ferè Philosophi posuerunt aĩas aliquando in corporibus reuersuras siue rõnabiliũ siue irrationabiliũ, ut supra adductũ est. Sed August. in 10. de ciui. dei. & Hierony. dicunt. Quod fas non est, ꝙ cũ in alijs corporibus aĩę peccauerint in alijs torquantur. Necesse iusti iudicis alia corpora pro Christo sanguinẽ fudisset, & alia coronari. Sed iustorum animæ ad illa corpora redibunt, quorũ usu & ministerio uirtutes, & sciẽtias acquisiuerunt, eleuatęq; sunt in Deum. Meliorũ uero ad illa cũ quibus & in quibus peccauerũt, ut dicit ubi supra Augustinus. Secunda ratio sumitur ex iusta diuina pręmiatione, nam ad diuinã iustitiã pertinet unicuiq; reddere non solũ merita, aut demerita, sed ẽt vbi & in quo meruit, uel demeruit. Licet aũt meritum, & peccatum principaliter aĩæ adscribatur, inquantũ in ea consistit liberum arbitriũ & gratia, quæ sunt causa meriti principaliter, actus tamen bonus & malus imputatur homini soli. Nam actiones sunt suppositorũ. 2. de aĩa. Et ideo totus homo iudicandus, aut pręmiandus est. Sed totus homo dicitur, cũ partes essentiales, s. aĩa & corpus sunt coniunctę, ergo &c. Quod autem anima præuenit corpus in præmio paradisi, aut pęna inferni, hoc est, quia ipsa etiã præuenit corpus in merito, uel peccato. Nam actus animæ pręcedunt actus corporis, & tempore, & ualore, ut dicit Tho 1. 2. q. 7. artic. 1. Tertia ratio sumitur ratione innaturalis uio-

lentiæ. Nam uiolenta perpetua esse non possunt. 1. de cœlo. Separatio autem corporis ab anima est uiolenta, quia contra naturalem inclinationem animæ, quia secundum philosophũ anima naturaliter inclinatur ad perficiendum corpus quantum ad actum primum, quæ est imperfecti ad perfectum, non aũt quantũ ad actum secundum. s. perfecti ad perfectionem aliquam secundam, quia hæc secunda non est uiolenta, ut dicit Scot. in 4. Ergo sequitur ꝙ hæc uiolentia quandoque terminabitur cum anima, iterũ corpus reformabit. Ex his ẽt potest deduci, ꝙ idem numero resurget qui cecidit, nam oportet ꝙ illud idem ad finem perueniat quod ad finem factũ est, & ordinatũ. Sed totus homo est factus, & ordinatus ad beatitudinem, & ultimũ finẽ, ergo omne ꝙ idem totus in anima, & corpore ad illũ finẽ perueniat. Itẽ cuius principia sunt eadẽ numero, & principatũ omnẽ sit idẽ numero. Sed in resuscitato sunt eadẽ numero principia, quia materia corporum manet semper eadẽ numero, & similiter ẽt eadẽ anima cũ sit incorruptibilis uel saltem secundum eos qui ponunt unitatẽ formæ substantialis, ergo idẽ homo resurget qui cecidit. Nunc ponendæ sunt auctoritates, & primo Plat. qui ut refert Aug. 13. dixit. Quod post completam ultimæ sphæræ, uel cœli stellati reuolutionẽ, quæ est. 36. milibus annorũ (Nã in centũ annis cœlum stellatũ mouetur uno gradu.) Oẽs partes mundi eedem numero in esse reducentur, cũ ad easdẽ causas sequantur ijdem effectus. Vnde dicebat Plato, se iterum atq; iterũ Athenis lecturũ in eisdem scholis, & eisdẽ scholaribus post innumerabilia sęcula sicut retro prolixis interuallis per innumerabilia sęcula ibidẽ, & illis legerat. Et Plotinus, sicut refert Aug. 22. de ciui. dei. c. 27. dixit. Sine corporibus in æternũ animæ, esse non possunt. Ideoq, post quodlibet longũ tẽpus sunt ad corpora redituræ. Et Tertulianus in apologetico capite. 47. dicit. Multo itaq; dignius creditur hominem ex homine rediturum quemlibet pro quodlibet

bet, ut eadem qualitas animæ in eandē restituantur conditionem, quia ratio restitutionis, destinatio iudicij est. Necessario igitur idem ipse qui fuerat exhibetur, ut boni seu contrarij meriti iudicium a Deo referat. Hæc illę. Item & Virgilius dicit in 6.

Has omnes ubi mille rotam uoluere per annos,
Lętheū ad fluuium Deus euocat, agmine magno, s.
Immemores, supera ut connexa reuisent.
Rursus & incipiant in corpora uelle reuerti.

Item Iob. 19.c. dicit. Scio ꝙ redemptor meus uiuit. s. mecum per fidem, & in nouissimo die de terra surrecturus sum &c. de quo Iob dicit Hyero. ad Paulinū, ut de cæteris sileam resurrectionem corporū, sic Iob prophetat, ut nullus de ea uel manifestius uel clarius scripserit. Tertio, idem suadetur exemplis. Nam plantæ, quæ tempore hyemis uidentur mortuæ, appropinquante sole in uere reuiuiscunt atq; frōdibus, floribus, & fructibus uestiuntur. Leones primo nascuntur, quasi priuati uita, postea verò ad rugitum parentum riuiuiscunt. Vrsus cum nascitur, non uidetur animal s. frustum carnis generatum, quod fœmina lābens ad formam veri animalis perducit. Fęnix dum ad senium post quingētos annos peruenerit, cōstructo nido, uel pira ex lignis siccis & aromaticis eoq; alis incēso uel calore solis spontè seipsum ingerit, quæ combusta redit in cinerem ex quo cinere uermiculus exit qui in ipsam auē fęnicis iterū postea cōmutatur. In qua si esset eadē aīa, quæ in prima fuerat, tūc esset fœnix quasi eadē numero de nouo resuscitata. Et uermes ex q̃bus sericū fit, iacēt ꝑ annū mortui, in vere postea fęminarū aut uirorū calore tēperato reuiuiscūt. Et refert Escu lapius medicus ꝙ cū semel offendisset duos serpentes adinuicē ꝑliantes, unusq; alterū occidisset, suꝑstes serpēs delata q̄dā hęrba & posita suꝑ os serpētis mortui suscitauit eū, notataq; herba cū ea tres mortuos susci tauit Filium. s. regis Mynoys, Hypolitum filium Thesæi & quendam alium. Vnde Ouid. 15. metha. dicit.

Nec nisi apoline ualido medicamine prolis.
Reddi ea uita foret quam postea fortibus herbis.
Atque ope peonia dite indignante recepti.

Si ergo natura & ars potest, ut patet supradicta uiuificare quanto magis uirtus diuina dissoluta & in cinerē redacta corpora iterum poterit reformare, quæ sola mortificat & uiuificat perducit ad inferos, & reducit, (ut inquit Psal.) Nunc ad arguméta respōdemus, ad quæ oia Scot. in 4. sent. dicit. Quod licet interrupta eadem numero operæ naturæ ꝑ motū & mutationem operantis redire iterum non possint, uirtute tamē diuina, quæ non ordine generationis naturalis operatur, poterit omnis & totus homo iterum idem numero uiuificari. Et addit Scotus (& bene,) ꝙ impossibilitas huius eiusdem numeri reditus, non est ex parte rerum factarum cum insit eis eadem potentia passiua siue obedientialis, sed ē ex parte agentis naturæ finitæ, & ex parte modi uiuificandi, cū natura agentia ꝑ motum semper, & mutationē operētur. Tho. aūt cū dn̄o Petro de Taranta in 4. dicunt ꝙ resurrectio corporū partim erit naturalis, & partim miraculosa. Ibi enim. 3. cōcurrent. Primum erit corporū reformatio. Secundum erit aīarum ac corporū coniunctio. Tertiū erit inseparabilitas istius coniunctionis. Primū, horū est cōtra naturā. i. cōtra cursum naturæ, & solū a deo. Secundū est a natura dico secundū terminū, non tamē effectiuè, sed dispositiuè. Tertiū est, supra naturā. Et ideo cū in resurrectione corporū plus sit de miraculo, q̄ de natura, oportet simpliciter dicere ꝙ resurrectio sit miraculosa, nō naturalis, nisi secundū quod proptere a dicūt, ꝙ in illa resurrectione, collectio pulnerum, vox tubæ, & huiusmodi, sicut in tēpore, s. imperceptibili, & per motū localem, & ministerio angelorū, & hoc erit naturaliter. Reformatio autē corporum & coniunctio partium essentialiū, fiet in instanti & uirtute diuina. Et per hoc patet respōsio ad argumenta. Ad auctoritates omnium philosophorum dicitur ꝙ

intelli-

intelliguntur respectu agentium naturalium uirtutũ finitarum & secundum ordinẽ generationis naturalis non aũt respectu Dei,& cuius uirtutis,& eius potentiæ cui nihil est impossibile. Ad Salomonem dicitur, ꝙ loquitur ibi,ut coneionator assumens personam insipientium. Ad Iob etiam dicitur ꝙ post iudicium cęlum quantum ad efficientiam, & ad influentiam, & motum alterabitur,non aũt quantum ad substãtiam. Ad philosophum etiã & Auic.dicit,ꝙ loquũtur naturaliter,& respectu uirtutis finitę ipsius naturæ. Plin. aũt sicut de immortalitate aĩorum peruersæ sensit,ita & de nõ resurrectione corporũ dãnabiliter tenet. Ad exẽplum illorum qui humanis carnibus pasti sunt,respondet Tho.in 4.contra gentiles.c.81.dicens. Quod caro comesta si erit necessaria ad cõplementũ debitè quantitatis comesti,uel ad perfectionẽ naturæ specificè humanę,utputa si fuerunt mẽbra organica, tunc resurgent in comesto. Si autem caro fuit de perfectione indiuidui,tunc resurget in genito. Vnde costa Adæ resurget in Eua, & semen resurget in genito, & non in generante.Si autem quis humanis solũ carnib.fuerit nutritus,resurget in comesto, illud quod traxit a generantibus parentibus,& quod defuerit,supplebitur omnipotentia creatoris.Hinc Augu.22.de ciuita. dei dicit.Absit,ut ad resuscitanda corpora uitæq; reddenda non possit omnipotentia creatoris omnia reuocare,quæ uis bestiæ, uel ignis assumpsit uel quod in puluerem,& cinerem collapsum, uel in humorem solutum,uel in auras est exhalatum. Absit,ut sinus ullus secretumq; naturæ, ita recipiat, aliquid subtractum sensibus nostris,ut omnium creatoris aut cognitionẽ lateat,aut refugiat potestatem.Hæc ille. Ad illud, qđ Epicurei, Stoici,& Fesius philosophus Apostolo Paulo in actibus apostolorũ dicebant, patet responsio ex dictis supra. Ipsis ẽt Saducęis Christus respondit Luc. 20.Quod in resurrectione, neq; nubẽt,neq; nubẽtur. Ad illud,Phileti,& Hymenęi respondit Tho.4.contra

gentiles,ubi supra, ꝙ Christus utranq; resurrectionē prędixit.Spiritualem.ibi.Amen amē dico uobis,'quia uenit hora,& nunc est,quando mortui &c.Corporalē uerò,cum dixit.Venit hora in qua oēs qui in monumentis sunt audient uocē filij Dei In monumētis aūt non sunt aīę,sed corpora.Ad illud,quo se Orig.tuebatur,ꝙ caro & sanguis regnū Dei non possidebūt, dicitur,ꝙ ibi accipitur caro pro homine carnaliter uiuente,qui Dei regnū non possidebit,vt dicit Tho. in commen.super Paulum,& licet potentiæ sensitiuę corporum glorificatorum habebūt eorū actū,& obiectum, ut adducetur infra.Non tñ propter hoc necesse erit, ꝙ comedāt,& bibāt,sed sufficit,ꝙ habeāt saporū iudiciū.Nec erunt ibi liberi,quia ibi non erunt matrimonia,ut dictum est. Quod uerò Marchion, & Appelles dicunt Christū in fantasmate resurrexisse est falsum. Nam spiritus carnē,& ossa non hēt, sicut Chistus se ostēdit habere,Luc.ult.Et quod Ioannes, & Ruffinus dicunt. De resolutione corporū in his ex quibus composita fuerant,concedimus.Quod uerò eadē numero redire nō possunt uirtute Dei,negandū est.Postremò ad id quod dicunt, si resurrectio erit corpora nostra pristinā recipient utilitatē inquantum erit necesse ꝙ humores.s.sanguis,cholera,phlegma,melancholia,sudor,urina,semen resurgāt, erit ēt necesse libidines effluant ungues præcidantur, emittantur stercoraa &c. Ad hæc respondetur,ꝙ in homine est duplex humor. Quidā superfluus ipsi corpori sicut sudor,urina, stercus,semen quod emittitur per actū generationis.Lac per actū nutritiuæ potentiæ,& nullus talis humor resurget eo ꝙ non sunt de perfectione resurgentis. Est alius humor q̄ nō est superfluus ipsi indiuiduo,sed ad perfectionem ordinatur,ut sanguis & alij humores, 3. & hi resurgent. Nam post resurrectionem singulæ partes corporis stabilientur in formis suis, ut dicitur in 4.sententiarum. Vngues autem & capilli resurgēt non tanquā principaliter intenta,sed secundario, inquantum

quantum anima utetur illis ad conseruationem principalium membrorum, scilicet pedum capitis, & manuum. Nec erit necesse post iudiciũ ungues præcidere &c. quia hæc omnia nunc fiunt motu primi mobilis, qui tunc cessabit non naturaliter ut quidam dicũt, sed diuina uoluntate, qua sicut nunc mouetur per influentiam mouentis intelligentię, sic tunc imperio Dei cessabit eius motus ꝑ cessatione intelligẽtiæ a mouẽdo.

QVAESTIO TERTIA.

Vtrum Mundus sit æternus, uel quandoq; habeat terminari.

QVAERITVR, cum resurrectio corporum secundum fidem in fine mundi sit futura, quæritur si uerum sit, quòd mundus quandoque habeat terminari. Ad quam respondendo dicitur, quod sicut de principio durationis mundi diuersa à fide catholica philosophi senserunt, ita de fine ipsius, & termino uaria uoluerunt. Aristot. enim ut cæteros præter camus ſm ꝙ sci ei imponũt cõmentatores exponũt, & uerba eius prętẽdũt in hũc errorẽ dilapsus est, ꝙ posuit mũdum ab ęterno ex nihilo creatũ perpetuoq;, & in infinitũ duraturũ, ut patet in lib. de natura deorum. Et idem fatetur dominus Alber. in cõ. octaui physi. Primam aũt partem de æternitate mũdi à parte ante probant Arist. tenuisse sic. Nã primo physicorũ dicunt Arist. ponere naturam esse ingenitam. Et primo de cœlo mundum esse ingenitum, sed ingenita semper fuerũt, ergo uniuersitas rerũ ſm Arist. non incœpit esse. Item sic arguebat (ut dicunt) Ari. 8. physi. Nihil de nouo incipit moueri nisi ꝑ hoc ꝙ mouens, uel mobile aliter se habent nunc quam prius. Sed quod aliter se hẽt nunq̃ prius mouetur, ergo ante omnem motum de nouo incipientem fuit aliquis motus, ergo motus semꝑ fuit, ergo, & mobile qa motus nõ est nisi in mobili. 3. phy. Et cũ contra Arist.

addu-

adduceretur. Si mundus fuit ab æterno, ergo generatio fuit ab æterno, & sic infiniti homines præcesserunt, ergo infinitę incorruptibiles animæ, & infinitę circulationes solis, mundo existente ab æterno præcesserunt, ergo erit ponere infinitum in actu, & finita continget pertransire quæ sunt in philosophia absurda. Vel nunquam continget deuenire ad circulationē hodiernam. Item in qualibet circulatione, Deus potuit creare unum lapidem, ergo erunt infiniti lapides remanentes, & cum isti lapides possint adinuicem cōiungi, erit infinitum non tantum secundum multitudinem, sed etiam secundum magnitudinem in actu. Ad hæc fortè sic respondisset Arist. & ad primum argumentum sic. Quod posita æternitate mundi, non sunt infinitæ animæ, in actu cum infideles teneant animorum mortalitatem. Item Commentator, & Algazel. ij. metha. Posuerunt non esse impossibile infinita, per accidens esse in actu, adhuc ratio non concluderet, quia sic anima esset creatura, ut supponitur. Impossibile est autem, ꝙ aliquod genitum sit æternum, quia æterno, nihil est prius. Omne uero genitum utiliter præcedit aliquis motus duratione, & tempore, & per consequens generatum in tempore determinato generatur, & sic non fuissent infinitę animæ in actu. Ad secundum diceret, ꝙ non fuissent infinitæ circulationes, cum una continua sit illuminatio, & unus dies, & per consequens multæ in potentia. Ratio autem unitatis circulationis, & unius diei, & unius illuminationis, est unitas motus. Sed quòd multi dies dicantur, & multæ illuminationes, hoc est ex parte nostra, quia de illuminatione iudicamus secundum hemisphærium nostrum, ubi apparet illuminatio quandoque sic, quandoque non propter diuersam interpositionem corporis operari ad solem. Ad illud etiam de lapidibus dicendum, ꝙ non ualet, quia tu unum ponis, ex quo sequitur impossibile, nam tu ponis illā continuam circulationem, quæ actu, & realiter est

una, actu diuisam, & infinitam, quod est impossibile cum ipsa sit diuisibilis in potentia. Et ponis secundũ imaginationem tuam infinitos dies, & hoc inconuenienti posito, oportet concedi quod sequitur, quia uno inconuenienti dato alia sequuntur. Tho. autem in de potentia quæst.3.arti.10. defendens Aristotelẽ dicit. Posuit Aristoteles mundum semper fuisse, non ex consideratione illa qua intelligitur exitus uniuersi esse à Deo, sed ex illa qua agẽs particulare incipit operari per motum. Et quia ante quemlibet motum est motus ex hoc posuit mundum æternum disputatiuè contra Anaxagoram, & Empedoclem, ut patet octauo physicorum, & non demonstratiuè. Et in prima parte quæstione quadragesima sexta, articulo primo dicit Non potest probari demonstratiuè mundum semper fuisse. Nec rationes quas adducit Aristoteles ad hoc sunt demonstratiuè simpliciter, sed secundum quid. s. contradicendum rationibus antiquorum ponentium mundum incœpisse, secundum quosdam modos in ueritate impossibiles, uidelicet aut per concursum athomorũ, ut dixit Democri. aut per ignem, aut per aquam &c. Et hoc apparet (dixit Thom.) ex tribus. Primo quia tàm in octauo physicorum, quàm in primo de cœlo præmittit quasdam opiniones, uidelicet, Anaxagoræ, Empedoclis, & Platonis contra quos inducit rationes contradictorias. Secundo, quia ubicunque de hac materia loquitur inducit testimonia antiquorum, quod non est demonstrantis, sed probabiliter suadentis. Tertio, quia ipse expresse dicit in 1. Thop. ꝙ quędam sunt problemata dialectica, de quibus rationes non habemus, ut utrum mundus sit æternus. Et respondit Tho. ibidem duobus argumentis adductis contra Aristotelem in opponendo dicens ad primum, quòd in 1 physicorum probat Aristoteles naturam esse ingenitam propter hoc: ꝙ non habet subiectum de quo sit. Et in primo de cœlo probat cœlum ingenitum, quia cœlum non habet contra-

trariũ ex quo generetur. Vnde patet ꝙ per utrũq; nõ concluditur nisi ꝙ materia, & cœlũ non incœperunt per generationẽ, & motũ naturalẽ, qũo generabilia, & corruptibilia, ut quidam ponebant ꝑcipuè de cœlo. Nos aũt dicimus ꝙ materia, & cœlũ producta sunt in esse ꝑ creationẽ. Ad aliud argumentũ dicit idẽ ꝙ primus motor semꝑ eodẽ modo se habuit, primũ aũt mobile non semper eodẽ modo, quia cœpit esse cum prius nõ fuisset, sed hoc non fuit per mutationẽ, sed per creationẽ, quæ non est mutatio, ſcũ nihil præexistẽs præsupponat, sed dicat quandã relationẽ ad creatorem tanq̃ ad principium sui esse. Et Bonauentura distin. 1. secundi libri dicit. Quidam moderni dicunt Aristotelem non intendisse probare mũdum omnino non incœpisse, sed ꝙ non incœpit motu naturali. Sed quicquid Aristoteles senserit, & cæteri philosophi de æternitate mundi nihil ad nos Christianos, qui mundũ cœpisse in tempore fide tenemus, magis quam ratione aliquæ demonstratiua. Vnde, & articulus fidei dicit. Credo in Deum patrem omnipotentem creatorem cœli, & terræ. Articuli aũt fidei demonstrari non possunt, quia fides est de non apparentibus. ad Hebræos. 11. Probabiliter autem mundum incœpisse sic potest suaderi. Nam sic se habet Deus ad causalitatem omnium rerum, sicut artifex ad artificiatũ, sed artifex est causa omnium artificiatorum per uoluntatẽ, ergo similiter Deus est causa rerum. Modo certum est, ꝙ uoluntas nunquam necessitatur ad agendũ aliquid, vel volendum nisi respectu in quem naturaliter inclinatur, uel respectu eorũ, sine quibus finis haberi non potest: Finis aũt diuinæ uoluntatis est sua bonitas, quæ ab alio non dependet, ergo nec est necessariũ eũ extra se aliquid uelle, ergo nec creaturarũ productio similiter fuit necessaria. Congruũ tñ fuit ꝙ ipse mundus in tempore produceretur, quia per hoc magis ostẽditur diuina perfectio. Cum enim nihil possit esse sui ipsius causa, sed oẽ quod de nouo incipit esse, acquirit

esse

esse ab alio, ex eo ꝙ ponuntur omnes creaturæ quandoque non fuisse, ostenditur ꝙ prodierint ab aliquo principio ꝗ primo, qđ est Deus. Si autē ipsa semper fuissent non fuisset ita euidēs ipsas à Deo creari, ergo cōueniens fuit mundum in tēpore fuisse creatum. Hoc primo testatur Aug. 11. de ciui. Dei c. 4. dicens quòd Deus fecerit mundum, nulli potius credimus quam Moysi prophetæ ꝑ quem locutus est Deus dicens. In principio creauit Deus cœlum, & terram, per quē locuta est sapientia Dei, per quem facta sunt omnia, quę in animas sanctas se transfert amicos Dei, & prophetas constituit, atq; opera sua sine strepitu intus enarrat. Loquuntur quoque prophetis, angeli Dei qui semper uident faciem patris voluntatēq; eius, quibus oportet, annūciant. Et Gre. in homeliis super Ezechielē dicit. Quidā propheta ē de præterito, sicut est Moyses, qui prophetauit dicens. In principio creauit Deus cœlū, & terram. In quo nouitas mūdi traditur. Et Io. 17. Clarifica me pater apud temetipsum claritate quā humani priusq̄ mūdus fieret. Et Macr. de sōno Scip. li. 2. dicit ad hoc. Quis non hinc existimet ipsum mundū cœpisse, & nec longā retro eius ætatem cū ab hinc vltra duo retro annorū milia de excellentium rerum gestarum memoria, nec græca quidem extet historia. Nam supra Ninum nihil in libros præclare redactū est. Si enim ab initio immo ante initium fuit mundus cur per innumerabilium seriem seculorum non fuit cultus quo tūc utimur inuentus? Non literarū usus quo solo fulcitur æternitas hmōi oīa uidetur æternitati repugnare, dū opinari nos faciūt certo mūdi principio paulatim singula quæq; cœpisse. Hæc ille. Nunc vero videndum est quid de fine mundi philosophi senserint, & quid Christiani ꝭm fidē catholicā de eo debeāt firmiter credere. Pro quo primo sciendū. Quod oēs ferè philosophi excepto (ut diximus) Arist. concorditer conflagrationē, & finē mūdi huius confessi sunt. In mō vero finis, & termini eius uaria fuerūt opinati.

nati. Nam Plato, & Pithago. posuerunt hanc partem elementalem mundi post. 36. mille annos solui debere, atque iterum post cunctis eius repetitis partibus debere reformari. Ratione autem 36. millium annorum assignant sic. Nam dicunt ꝙ omnis dispositio cœli, & orbium cœlestium naturaliter in tanto tempore finitur. Luna enim complet cursum suum in uno mése. Mercurius, & Venus in minori tempore unius anni Sol in uno anno terminat motum suum. Mars. in duobus annis. Iupiter in 12. Saturnus in 30. Primum mobile, idest cœlum christallinum, siue aqueũ à diaphanitate dictum terminat girum suum in 24. horis. Cœlum autem stellatum, idest firmamentum infra primum mobile complet cursum suum in 36. mille annos. Nam in centum annis mouetur uno gradu, ut dicunt astronomi. Dicunt ergo Plato, & Pythagoras, ꝙ mundus terminabitur, cũ oẽs cœlestes supradicti orbes cursus suos terminabunt. Incipiendo ab illo instanti quo creatum est firmamentũ, quod fuit in equinoctio uernali. 18. Kalen. Aprilis die dominico, luna existente plena ante vrbem conditam. 4. mille quadringentis. 40. annis, ante incarnationem secundum Hebræos, & Hieronymum, ter millibus non gentis. 36. Secũdum Bedam quinque millibus centum nonagintanouem. Cumq; iterum virtute infusa in substantijs cœlorum omnes cœli partes redibunt ad suum locum primæ creationis, tunc dicunt, omnia generabilia, & corruptibilia eadem numero, quæ fuerunt virtute corporum cœlestium reuertentur. Sed hanc opinionem Aug. 12. de ciuit. Dei. cap. 13. confutat dicens. Quod philosophi, qui sic tenent, putant non qđ sciunt, sed quod uolunt. Sciunt ꝙ naturaliter à pura priuatione ad habitum, non est regressum, ideoq; sic aduersus eos concludit. Absit à nobis, ut ista credamus. Sicut enim semel Christus pro nobis mortuus est, & resurgens amplius, non moritur. Ita, & nos post resurrectionem semper cum domino erimus, cui mo

do dicimus, quod ſacer admonet Pſal. Tu domine ſeruabis nos,& cuſtodies a generatione hac in æternum. Empedocles Agrigentinus cum Anaxagora dixerunt, amicitia elementorum mundum fuiſſe ſolutũ, & infinities litie eorum, & diſſonantia forte repetendum horum opinionem, Philoſophus. 8.phi. reprobat. Eraclitus (teſte philoſopho. 1. phy.) poſuit ignẽ mundi principium,& ut finis principio reſponderet dixit eundem ignem terminandum, ut patet. 3.phy. Sed hic ſicut de principio mundi errauit, ſic de fine eius male dixit. Non enim ex igne, ſcilicet ex nihilo Deus creauit mundum, & terminabitur non quo ad partes eſſentiales, ſcilicet cœlos angelos ſubſtantiamque elementalem, ſed quo ad aliquas eius partes accidentales elementorum, ſcilicet indiuidua ſpecierum, & motum cœlorum, ut in libro de cœlo declaratur. Seneca li.naturalium quæſtionum de mente Empedoclis dixit, arſuram eſſe terram naturaliter, cũ vniuerſa ſydera conuenient in ſigno cancri, ſcilicet de menſe Iunij ex concurſu, ſcilicet calidorum, & ſiccorum, ſicut ex coniunctione planetarum humidorum,& frigidorum factum fuiſſe, dicit diluuium tempore Noe, cum uniuerſa ſydera conuenerunt in capricorno de menſe Septembris. Sed dominus Petrus de Taranta. & Richar. in 4. ſententiarum. d. 48. dicunt. Quod nec concurſus humidorum, & frigidorũ fuit cauſa neceſſaria diluuij tempore Noe, ſed bene congrua. Nec etiam cauſa termini mundi, per ignem diſpoſitio, ſiue concurſus calidorum, & ſiccorum, erit cauſa neceſſaria, ſcilicet congrua inquantum purgationem ignis, purgaturi in fine ſæculorum, ipſum mũdum præcedet vehemens ſiccitas naturaliter generata congrua igni producendi, ad nutũ Dei, ad talem effectum Ari. (vt ſupra nunc diximus vbi ſibi imponitur) dixit mundum perpetuo duraturum, ea ratione qua in de cœlo, & mundo dixit ingenerabile, & incorruptibile adinuicem conuerti. Sed contrarium

eſt,

est,quia 12.metha.dicit. Quod prima causa mouetur in ratione amanti,& desiderati, ac si diceret ꝙ intelligentiæ mouentes cœlum ex desiderio, & amore,quẽ habent obediendi primæ causæ, sicut nunc obediũt immouendo, sic semper obedient in desinendo moue re. Fuerunt, & alij qui deformandum in orbem, licet non causis naturalibus, sed diuinæ committerent uo luntati. Tentarunt tamẽ audaci prosumptione sub dif finitis, ac certis temporibus illam præscribere. Nam Lactan.li.7.diui.insti. post sextum conclusum millena rium, mũdi consummationem posuit. Alij uerò quadraginta annos. Alii quingẽtos. Nonnulli tot annos à salute quot antea fluxerant, posuerũt. Nonnulli mil le ab ascensione domini usq; ad ultimum aduentum posse compleri dixerunt. Quidam de spiritu prophetiæ aliquid habere præsumentes, ut Abbas Ioachin. Et quidam moderniores ipsorum calculationibus in hærentes ante finem 6.millia annorum, uel circa stul tæ complendum mundum expectabant. Quorum om nium error,quia maximus est,& sermo eorum serpit, ut cancer. Idcirco eos Paulus Thessalonicensibus scri bens ait. Nemo uos seducat, ullo modo quasi instet dies domini &c. Quæ uerba tractans Augusti. dicit Trium de mundi termino dicentium. Primus, ꝙ dies domini prope sit. Alter ꝙ longe. Tertius, nescio Deus scit. Primus plusquam secundus erat. Tertius uero cum Christo concordans in uiam constitutus est ueritatis. Nos igitur Christiani omissis litigatoribus furiosis,ac pertinacibus philosophorum, & hæreticorũ turbis,ueniamus ad theologos datores simplicis ueri tatis. Et ad sacras scripturas, non humana industria, sed spiritus sancti instinctu conscriptas. Et primo dicamus, & confiteamur, quòd mundus transibit, & concupiscentia eius. Primę Iob.2. Et quòd cœlum, & terra transibũt. Luc.21. Mar.13. & Matth.24. Et quòd mundi terminus, erit effectus non naturæ, sed spiritussancti. Dicamus secundo quòd instrumentum con-

flagrationis

flagrationis mundi erit maximus ignis, non ex concursu naturali calidorum, & siccorum generatus, ut dixit Sene. aut ex concursu ignium superiorum, & inferiorum, vt dixerunt alij. nec succendetur ignis ille, ex reflexione radiorum solarium, in corporibus terrestribus naturaliter solidis, sicut fit ex reflexione solis ad speculum concauum, & propinquum. Nec ex relaxatione sphæræ ignis, quæ virtute cœli detinetur nūc, ne fluat. Sed erit ille ignis voluntate, & virtute Dei supnaturaliter causatus, qui sicut in principio mundi tēpore Noe, destruxit sęculum diluuio aquarum, ad purgandum ardorem concupiscentiæ, & luxuriæ. Ita iterum genus humanū, & mundū destruet p ignē, ad purgandū frigus malitiæ, & inuidiæ cōtra charitatē; vt sic purgatio mūdi fiat per contraria. Dicamus & tertio, q quia (vt diximus) cōsummatio mūdi non depēdet a cā naturali, sed à uoluntate diuina. idcirco non pōt certitudinaliter sciri tēpus finis eius. Propterea Christus interrogantib. discipulis de tempore dixit Act. 1. De die illo, & hora nemo scit. Et Luc. 12. inquit Estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis ueniet. Et Matt. 25. Nescitis diem neque horam. Et Mar. 13. Videte uigilate, & orate, nescitis enim quando tempus sit. Hinc Tho. in de potentia q. 5. artic. 6. in hanc partem concludens ait. Finis mundi cum a pura Dei voluntate dependeat, naturali cognitione sciri non pōt. Cūq; completo numero electorum sit finiēdus, (ut dicit. Gre.) Cuius cōpletionis quando diuinæ prædestinationis, non poterit nisi Christo reuelari, per quem quodammodo humani generis prædestinatio adimpletur. Et Aug. 18. de ciu. Dei. cap. 53. in hanc conclusionem dicit. Frustra igitur annos qui remanent, huic sęculo computare, ac definire conamur, cum hoc scire non esse nostrum. Et Marcus [illegible] dicens. De die illo, & hora nemo scit, neque cœlorum angeli, apostolos [illegible] doctores futuros [illegible] di omnes de hac re calculantes digitos resoluunt acquie-

quiescere iubet ille qui dixit. Non est uestrum nosce tempora uel momenta, quæ pater posuit in sua pote state. Hæc Aug. ubi supra.

QVAESTIO QVARTA.

Vtrum Mundus uel aliqua creatura potuerit ab æterno produci.

QVAERITVR, si mundo, uel alicui creaturæ repugnet simpliciter esse ab æterno. Ad quam respõdetur simpliciter negatiue, & ratio est, quia si hoc repugnaret creaturæ hoc nõ posset esse, nisi altero duorum modorum, quia aut oporteret ꝙ eam agens necessario præcederet effectum suum, & sic effectus non esset coęternus causæ agenti, vel quia oporteret ꝙ non esse ipsius effectus necessario præcederet suum esse. Sed neutro istorum modorum põt repugnare creaturæ esse ab æterno, vt probabo, ergo. Primũ aũt probo sic. Nam nulla causa producens effectum suum, subito præcedit effectum suum duratione, sed Deus est agens non ꝑ motum, sed in instanti, & subito, ergo non est necessariũ ipsum præcedere suum effectum necessario. Maior patet in omnibus mutationibus subitaneis. Nã statim ad præsentiam solis causatur in instanti illuminatio in aere. Et statim ignis cum incipit ascendere sursum calefacit. Minor etiam patet de se. ergo. In causis autem non agentibus subito, sed per motum oportet agens præcedat duratione effectum suum, quia semper principium motus, effectum, & finem eius præcedit duratione. Nec etiam non esse effectus necessario præcedit duratione suum esse, quia cum dicitur aliqd fieri ex nihilo hæc præpositio ex nõ designat causam materialem, sed tantum ordinem, ut patet manifeste bene perscrutanti.

AD-

ADDITIO.

Sententia Diui Thomæ ſtat in hoc (ut habetur in prima parte diſt. 46. art. 2.) quod Deus potuit producere mundum ab æterno, ſed hoc demonſtratiuè probari ab aliquo unquam poteſt, neque per medium intrinſecum, neque per extrinſecum, quia illud eſt voluntatis Dei, cuius non poteſt haberi, nec ſciri ratio, quare magis vult mundum eſſe ab æterno, quàm non eſſe ab æterno. Scotus autem in 2. diſtin. 1. quæſt. 3. Sancti Doctoris opinionem impugnat, & cũ Scoto uidetur Henricus de Gandauo Doctor Seruorum, qui Quolib. 1. quæſt. 7. & Quolib. 9. quæſt. 17. tenens oppoſitum opinionis S. Thom. quod ſcilicet contradictionem includat aliud à Deo fuiſſe ſine principio durationis, ſiue ab æterno fuiſſe, multas adducit rationes, licet Auguſtinus lib. 6. de Trinitate cap. 1. & 10. de Ciuitate Dei cap. 31. aliter uideatur ſentire. Verum, quod mundus incœperit ſola fide tenetur, nec demonſtratiuè hoc ſciri poteſt, ſed id credere maximè expedit.

QVAESTIO QVINTA.

An homine mortuo anima informet corpus.

QVAERITVR, Si anima, moriente homine, deſinat informare ſucceſſiuè, partem poſt partem corporis, an fortè omnes partes ſimul in eodem inſtanti informare deſinat. Ad q̃ reſpondetur affirmatiuè, ſcilicet quòd anima, moriente homine, deſinit informare ſucceſſiuè partem poſt partem. Et ratio eſt, quia anima non deſinit informare materiam ſibi ſubiectam, niſi diſpoſitio ipſius, quam ad operationes requirit, ſic irreformabiliter per naturam corrupta. Cum autem corruptio diſpoſitionis huiuſmodi reperiatur primo fieri in partibus remotioribus a corde, in quo eſt

fons uirtutis uitalis. Ergo habetur propositũ. Huic cõclusioni consonat primo, ꝙ in moriẽte, pedes, primò reperiuntur frigidi, calore spiritibus destituti, deinde manus, & ita deinceps successiuè usq; ad cor. Consõnat secundò illud cõe dictum philosophorũ, ꝙ inter mẽbra corporis, cor primo uiuit, & ultimo moritur. 2. de gener. c. 4. Quod si contradicatur, ꝙ proportionabiliter ita debet esse in ultima de animatione corporis humani, sicut in prima eiusdem animatione, sed in prima animatione corporis anima informat oẽs partes corporis simul. Nam a primo instanti animationis embrionis, incipit corpus secundũ omnem partem, quæ sensum habere solet, uegetari, & sentire, licet imperfectè, ergo similiter in deanimatione ultima corporis humani, debet anima desinere informare in uno aliquo instãti oẽs partes corporis simul. Ad hoc rñdetur, ꝙ nõ est simile in prima, & postrema de aĩatione corporis. Nã prima animatio partiũ corporis est naturalis, & ẽt dispositio materiæ, ut informetᷣ ab anima, intenta est a natura. Sed separatio, & animatio partiũ corporis, non est per se a natura intenta, sicut nec inductio indispositionis, ad quã separatio aĩæ sequitᷣ, nõ fit ꝭm ordinẽ, & iudiciũ naturæ, ergo &c. Propter tñ ea quæ nũc dicta sunt, diligẽter est sciendũ, ꝙ progressus corruptionis hominis ad quẽ sequitᷣ separatio aĩę, fit ecõtrario progressui hominis ad uitã, progressus. n. ad uitã incipit in homine, ab exercitio operationum animæ uegetatiuæ in embrione, secundo sensitiuè, tertio intellectiuè, siue rationatiuè, (ut dicũt philosophi naturales) progressus autẽ corruptionis, contrarius est, quia primo desinit usus cõis, secundo actus sensationis, & tertio opus vegetationis. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

ADDITIO.

Ad hoc facit Philosophorum sententia, quod corruptio-

ruptionis causa est materia, ex quo sequitur quod, illud quod est incorruptibile, sit immateriale, & simplex. 3. Meth. com. 15.

QVAESTIO SEXTA.

An corde mortuo, anima corpus informet.

DVBITATVR, an possit contingere ꝙ corde iam mortuo, anima adhuc informaret aliquam aliam partem, vel aliud membrum corporis. Ad quam sic respondetur, ꝙ cũ cõplexio fixa cæterorũ membrorum corporis, nõ depẽdeat à corde, nulla repugnãtia uidetur, ꝙ cõplexione cordis corrupta, adhuc in aliqua parte alia corporis, possit esse cõplexio, fixa sufficiens unioni animæ, ad partẽ illã. Nã sicut contingit sæpe oculũ esse cœcũ irrecuperabiliter, & anima tñ adhuc totã materiã eius informare. Sic uidetur ẽt, ꝙ anima informare possit aliquã corporis partem, licet sic infœlix esset, ꝙ anima operationes uegetatiuas in ea exercere non posset, quia perfectior requiri uidetur cõplexio, ad exercendũ uitalẽ operationẽ, q̃ ad solam ipsius animæ ad corpus unionem. Et ita fiat cum cessatione operationum uegetabilis, & sensibilis animæ in toto corpore, quòd anima adhuc informanter inhæreat corpori, & ita hominem adhuc mortuũ non esse, per solutionem unionis informatiuæ ad corpus. Illi aũt qui dicunt, quòd q̃ cito corrupta est irreformabilis dispositio corporis uel partis eius, aut cordis, uel alterius membri principalis, sine cuius operatione non fiat uitam continuari (utputa de operationibus animæ uegetatiuæ) tã citò anima desinit informare totũ corpus qualitercũque alia membra fuerint disposita. Isti tales respiciũt ad regularem processum hominis ad mortẽ, uel respiciunt solum, ad id quod ut plurimũ cõtingere solet in morientib. cõmuniter. n. in illis uidet cor ultimo mori. Ex qua cõclusione siue opinione, sequit hoc corolariũ, ꝙ nõ semp, q vulgari æstimatione habet mortu⁹,

 sit

sit simpliciter mortuus, quia ad cessationem sensus, & motus cordis, nō sequitur semper deanimatio corporis. Sed potest contingere, ꝙ post illam cessationē quandoque per magnum tempus maneat unio informatiua animæ ad corpus, & ita contingere potest, ꝙ quandoq; homo viuus sepeliatur in sepelitione mortuorum, qualiter tempore pestilentiæ fieri cōsueuit. Potest ēt nonnunq̄ ex aliqua causa accidentali contingere, quòd in homine sano cessat anhelitus, & oīs motus, & sensus longo tempore, ut per diē vel circa, ita, ut omnino mortuus appareat. Immo aliquis pōt sic in naturalibus dispositus esse, quòd ad aliquem planctū, uel contēplationem forté, spiritibus ad intra tractis, iaceret simillimus mortuo. Sicut beatus Aug. narrat in lib. de ciui. Dei. de quodam presbytero. Ergo nisi causa subsit, non est festinandū, aut pręcipitanter agendum in sepeliendo mortuos, ne contingat sepelire uiuos. Hæc Henricus de Assia ubi supra.

ADDITIO.

Hinc Auer. narrat Arietis historiam, qui capite amputato, ambulabat. 7. phys. com. 4. & quamuis id Galenus neget, concordat nihilominus Alex. in Paraph. de anima cap. vltimo, vbi vult, quod corde ablato ab animali, possit moueri, & uiuere, uelut testudo, & Camaleo, & pari ratione, ablato capite. quo etiam dicit, Argumenta, de principatu animæ, utrum in corde, uel in capite consistat, esse communia.

QVAESTIO SEPTIMA.

Anima exiens de corpore ad quam positionis differentiam exeat.

DVBITATIO est, an anima exiens de corpore naturaliter ad quam differentiam positionis exeat sursum, uel deorsum dextrū, an sinistrum

ante

ante uel retro? Ad quam respondetur quòd licet cuiuslibet morientis anima q̃cito desinit corpus informare naturalibus suis derelicta, potius iret in supremam partem cœli, cum naturaliter appetat loca superiora uniuersi, prout tamen ducitur, uel trahitur ab angelis bonis, uel malis, animę saluãdorum plenè purgatæ, directe trahuntur sursum, & damnandorum directè deorsum, animæ saluandorum non plene purgatæ, directè exeunt à dextris ad purgatorium], & damnandorum à sinistris in infernum. Hæc ille ubi supra.

QVAESTIO OCTAVA.

Anima de corpore egressa ad quos terminos uadat.

QVęritur, si Anima exiẽs de corpore ad quos terminos uadat naturaliter, an de luce ad tenebras, uel de tenebris ad gaudia. Ad quã sic rñdetur ꝙ aĩa ronalis postq̃ desijt informare corpus, uel põt solutionẽ unionis ipsius ad corpus, dupliciter p̃t intelligi de ce ad tenebras, uel de tristitia ad gaudiũ transmutari, aut. s. de transmutatione ẜm intellectũ, aut de transmutatione secundum affectũ. Si loquamur primo modo dicitur, quòd Platonici qui posuerunt corpus quasi carcerẽ animæ, impedientẽ eius perfectam cognitionem quam secundum se in sua puritate naturaliter apta nata est habere. Ipsi dicunt quòd anima de separatione eius a corpore non tristatur, sed potius gaudet, quemadmodum incarceratus gaudet, quando liberatur a carcere sibi graui, & obscuro, ad quem (ut dicunt,) non relinquitur pœnitus appetitus, uel illa inclinatio redeundi. Et propter hoc unum, ualde philosophi auertebantur a resurrectione mortuorum per reunionem animarum ad corpora, quia per eam credebant animas impediri, a perfectiore cognitione carũ. Et hos Platonicos sectatus est, (ut apparet) Cicero circa sñiam libri de senectute ubi ita dicit, introducens Cirũ maiorẽ in morte filios alloquentem. Mihi nunq̃ persuaderi potuit filij, animas dũ in corporibus

bus essent mortalibus, uiuere, & cum existissent ex his emori. Nec uero tu animum esse incipientem cũ ex insipienti corpore cucurisset, sed cũ omni admixtione corporis liberatus purus, & integer esse cœpisset tunc esse sapientẽ, pro quo persuasionẽ adducẽs, inqt. Videtis.n. nihil morti esset, tã simile, q̃ somniũ in quo dormientiũ ai maxime declarãt diuinitatẽ suã. Multa.n. cũ remissi, & liberi sunt, futura prospiciũt. Ex quo intelligitur quales futuri sint, cũ se corporis uinculis relaxauerint. Hæc ille. Theologi aũt quantũ ad hãc trãsmutationẽ ẽm intellectũ aiæ separatæ a corpore dicerẽt cũ Platonicis, q exitus aiarũ de corporib. relictarũ suis naturalib. est quasi recessus de regione caliginis ad regionẽ lucis, uel quasi abscessus de umbra, ad lucẽ clariorẽ, nõ qa exeant corpus impediens earũ cognitionẽ, sed quia intrant modũ cognoscẽdi intellectũ separatorũ, non tñ plenũ quantũ ad oĩa, cũ aĩa sit infima species in genere intelligentiarũ, sed partialẽ, qũo fortè, & seipsas sicut, & res circũstantes clarius cognoscũt, q̃ in corpore cognoscere potuerint. Et notanter dixi, q animæ exutæ non habẽt plenũ modum cognoscẽdi intellectuũ separatorũ, quia si haberent, mox exute scirẽt se esse in charitate; uel nõ ex suis naturalibus. Nã q̃libet intelligẽtia separata, uidetur primo reflecti super se, intuitiua uisione. Nec concedũt theologi, q anima exuta non habeat naturalem inclinationem, & appetitum reunionis ad corpus propriũ, quia iterũ impediretur a pfecta cognitione; (ut Platonici imaginantur,) sed dicũt q cuilibet aĩæ exutæ, remanet naturale desideriũ reunionis ad corpus, quia anima naturaliter est forma, & p consequẽs naturaliter determinatã, & inclinata ad formandũ subiectum sibi proportionatũ. Nec ẽt concedunt, q aĩa esset in corpore tanq̃ in carcere, quia aĩa naturaliter illud sibi determinat, tanq̃ habitaculũ, seu organum conuenientissimum. Nec concedit, q anima p corpus impediatur, quia aĩa ẽm rationẽ suę naturæ est perpetua, & ex hoc

natu-

naturaliter esse separatam a corpore, ideo congruit, ut etiam illi modo essenndi, eius cor respondeat specialis modus naturaliter cognoscendi se & alias res, quo modo per accidens clarius multa cognoscet, quã per corpus, nec tamen dicitur impediri ab illa imaginatione ratione, corporis quia naturaliter inquantũ forma, determinata est ad modum cognoscendi p corpus. igitur cum res non dicatur impediri per illum statum ad quem naturaliter tendit relinquitur igitur ꝓpositum. & hæc de transmutatione animæ exutę secũdum intellectum pro posse dicta sint. Secundo, autem modo loqui possumus de trãsmutatione animæ exutę secundum affectum, an scilicet immediate exuta a corpore, transmutetur ad tristitiam, uel gaudium, pœnam uel delectationem. Ad quod respondetur, ꝙ animæ defunctorum malorum fidelium, uel infidelium philosophorum immediatè mutantur in tristitiam. Ratio est, quia cum scientiæ in hac uita acquisitę remaneat in anima post mortem remanent etiam in ea errores, & falsæ opiniones quibus in hac uita tales decepti sunt. Statim ergo quòd anima separatur a corpore clara uisione conuertens se super se, & super corpus, a quo separata est, & super res alias quæ circunstant ad certã distantiam utique multis suspirijs, & magnis afficitur tristitijs, quia non reperit, quæ uanè sperabat, non reperit sicut putabat, non collocatur inter compares stellas fęliciter iocãdo, sicut arbitrabatur, nõ ascendit sursum ad lucem cœli, sed deorsum, ad tenebras inferni pleni mærore uidet se protrahi a dœmonibus horrendis. Vident animæ hæreticorum, iudæorum, & fidelium superstitiosorum clarè, quòd stultè & negligenter a uirtute salutari deuiarunt. Vident animę illorum qui se huiusmodi honoribus, delitijs, & gladijs ex toto dederunt credentes animas hominum in morte desinere sicut iumentorum, quòd ingressi sunt regionem ignotam, ubi contraria honoribus prioris uitæ occurrunt ubi pro dominijs temporalibus subijciun-

ijciuntur uilissimis dæmonibus, eorum derisionibus & opprobrijs, ò quanto merore, & stupore taliũ animæ turbantur. Fidelis uerò anima adhuc specialiter plures habet causas doloris. Primò, quia nouit se per fidem ad iudicium particulare deduci, ubi iudicanda est, uel ad paradisum, uel purgatorium uel ad infernũ, quod quidem iudicium in magna perplexitate expectat. Secundò, quia uidet se ante oculos Christi indignè uestitam carentem habitibus virtutum & indutam habitibus vitiorum. Tertiò, erubescit, & tristatur anima fidelis, ex recordatione & reminiscẽtia peccatorum & negligentiarum, quas cum administraret corpus, commisit. Tristatur, quia videt tabernaculum suum naturalissimũ, in quo multas delectationes habuit, uel habitura erat, in quo perfectiones scientiarum, & virtutum acquisierat, vel acquisitura erat, iam eius inhabitationi ineptum redditum, & abominabiliter corruptum. Dolet, quòd quasi cogatur corpus deserere & inde exire. Dolet sicut qui videt domum, vel uestem sibi conuenientissimè dispositam corrumpi, & fœdari, ita vt cogatur inde exire, aut non sine dolore & gemitu illam abijcere. Dolent finaliter quædam animæ & tristantur propter pœnas ad quas ducuntur in inferno, vel purgatorio, istæ ergo sunt causæ tristitiarum animæ post mortem ex quibus patet quid sit ad hanc quæstiunculam respondendum secundum philosophos, platonicos & theologos. Hæc Henricus de Asia super Genesim.

QVAESTIO IX.

Vtrũ iudicium particulare fiat a Christo, uel ab Angelis.

AN iudicium particulare animæ egredientis de corpore fiat a Christo corporaliter, an ab angelis custodibus animarũ. Ad quam sic rñdetur, quòd iudiciũ in quo animę ad supplicium, uel gaudium post mortem iudicãtur, est duplex. Primum est particulare, sic dictum quatuor rationib.

Primo,

Primo, quia non est uniuersaliter omnium. Secundo, quia non est totalium hominum, sed solũ partium eorum. Tertiò, quia in illo iudicatur anima respectu ad merita, uel demerita, quæ intra ipsam sunt, aut quorum ipsa secundũ se cã fuit, vel origo. Quartò, quia nõ ad totam pœnam inferni, quam homo meruit tunc cõdemnatur, sed ad minorem quam habebit post iudicium generale. Vnde nec etiam dæmones, vt videtur velle August. habent modo tantas pœnas quãtas habebunt post iudicium. Et quantum ad hoc iudiciũ particulare dicunt quidam, quòd Christus corporaliter secundum humanitatem præsideat cuilibet animę statim ęgredienti iuxta illud. Act. 10. Hic est qui constitutus est iudex viuorum & mortuorum. Et Ioh 5. Pater omne iudicium dedit filio. Sed hoc non videtur faciliter credibile, quòd Christus corporaliter totiens descenderet de cœlo, quoties aliquis homo moritur in toto orbe, quia si ita esset, tunc innumeris ipse uicibus, ad innumerabilia mundi inferioris loca descenderet, in qualibet hora, immo in qualibet particula horæ, quia innumerabiles homines moriuntur, infra idem tempus paruum in toto mundo, præcipuè cum pestilentia similiter viget in diuersis ac distantissimis regionibus, sicut sępe contingit, propter quod etiam sequi uideretur quòd Christus multotiens simul, & semel descenderet corporaliter circunscriptiuè ad diuersa loca mundi inferioris, quia potest bene contingere, quòd idẽ instans in numero, sit primum instans non esse mille hominum simile morientium in diuersis locis. Propter quod probabilius dicendum uidetur quòd Christus corporaliter non descendat ad iudicium particulare cuiuslibet animę, sed ueraciter eas iudicare dicitur per angelos, quos ad morientes mittit, ut iudicium exerceãt cum processibus & sentẽtijs eis commissis a Christo iudice principali, qui solus iudicandorum qualitates plenè nouit. Angelus, ergo secundum doctores cuilibet animæ deputatus frequenter

quenter aut super ei assistens, qui nouit uitam merita, & demerita eius quem custodiuit, & nouit ex suo officio quandoque, quomodo & ubi sit mortuus homo sibi commissus datur a Christo & constituitur, iudex animæ, a corpore separandæ, ut eam iam separatam colligat, & diuagari errabūdæ post mortem hinc inde non permittat, sed eam perducat, aut ad gaudia paradisi, uel ad pœnas purgatorij, uel inferni. In iudicio autem communi & uniuersali Christus corporaliter de cœlo descendēs, præsidebit iudex, & omnes ipse iudicialiter iudicabit, quia (ut dictū est) ipse est q cōstitutus est iudex uiuorum & mortuorum, s. in iudicio cōi & uniuersali. Hæc Hen. de Assia sup Gene.

QVAESTIO X.

An sit spaciū inter hōis mortē et iudicium particulare.

AN in primo instanti non esse hominis usq; ad eius iudicium particulare, sit aliquod interuallum, & spacium temporis. Ad quam sic respondetur, quòd licet generaliter respectu omnium animarum non sit concedendum interuallū aliquanti temporis, inter primum instans non esse hominis, & iudicium particulare animæ, tamen respectu aliquarum animarum potest concedi aliquod interuallum & spacium ante iudicium a primo instanti non esse hominis, sicut fuit in illo famoso magistro laudabilis uitæ habito, Parisiis mortuo qui inter exequias ibidem, cōgregatis omnibus doctoribus magistris, & scolaribus, (ut ibi moris est) se in feretro erigens dixit. Ad iudicium uocatus sum. Deinde altero die dixit. Iudicatus sum, & tertio concludendo intulit. Condēnatus sum; per spacium ergo trium dierum, uel circa distabat conclusio iudicii ab instanti mortis illius, & hinc habuit originem ordo Carthusiēsium, ut creditur. Simile legitur de anima beati Hieronymi in epistola Augusti. ad Cyrillum episcopum. Et congruenter ante iudicium particulare tale interuallum po-

nitur. Tum primo, quia licet Deus omnia inſtantanee poſſit facere, tamen ut ordo & proceſſus decens ſapiētiæ & iuſtitiæ ſuæ, magis appareat, qui magis procedere conſueuit in ſuis operibus ſecundum modum & capacitatem ſeu conditionem recipientis creaturæ, ſicut in prima formatione mūdi in ſex dierum ſpacio facta apparet Nam ſapientia Dei omnia diſponit ſuauiter, ideſt ſuis ordinibus, & interuallis diſponit conuenienter, atq; decenter, conuenientius interueniet aliquod interuallum. Tum ſecundo, quia anima poſt ſeparationem a corpore, intrat nouum ſtatum, & modum eſſendi ſubſtantiarum ſeparatarum, in quo quidem ſtatu, nunquam vires ſuas exercuit, quo nec experta eſt, videtur ergo etiam viribus ſuis ſeparata per aliquid tempus relinquenda, vt agnoſcat quantum vltra vires ſuas naturales, vtriuſque ſtatus eius ipſam ſupernaturaliter oportet adiuuari, vel adiuta ſit, vt cęleſtem fęlicitatem attingat, vel attingeret. Vniuerſale autem iudicium, in quo erit accuſatio animæ iudicandę a dœmonibus & ab angelis bonis excuſatio & comparatio peccatorum & meritorum, tota cęleſti curia animabus omnibus & cunctis angelis præſentibus, nō fiet conuenienter totum ſimul in inſtanti, ſed cum aliquo tēporis interuallo. Hæc Henricus de Aſſia ſuper Geneſim.

Tertium

Tertium caput primæ Decadis, circa quod quinque quæstiones absoluũtur. De locis, & receptaculis animarum è corporibus separatarum.

QVAESTIO PRIMA.

Quo sint loca animarum è corpore solutarum.

QVAESTIO huius tertij capitis vnica est, scilicet quod sunt receptacula & loca animarũ è corporibus solutarum. Ad quam sic respondetur, ꝙ secundum theologos post mortem Christi per quam sinus Abrahę, idest limbus sanctorum patrum fuit expoliatus & clausus, loca in quibus recipiuntur animæ a corpore separatæ sunt quatuor, scilicet Paradisus, infernus, purgatorium & limbus. Ratio autem huius locorum quaternitatis est, quia anima quatuor modis decedit a corpore. Primo enim anima decedit quandoq; sine omni culpa, sicut patet de pueris baptizatis & de martyribꝰ & de viris perfecti qui ędificauerunt aurum & argentum, & lapides præciosos, idest Dei dilectionem, Christi amorem, & bonam operationem, & locus talium est paradisus ĩ quo beatificantur, eo ꝙ ibi sunt affluentiæ omnis boni. Secundo, quandoque anima decedit cũ actuali & mortali culpa, & tunc eius receptaculum est infernus, in quo damnatur, in quo est carentia gratiæ, pœna damni, & pœna sensus ęternaliter. Tertio, decedit anima cum culpa, & pęnitentia insufficienti, & tunc eius receptaculum est purgatoriũ, in quo purgatur, vbi non est carentia gratiæ, sicut in inferno, sed est ibi pœna sensus & dãni temporalis. Quarto quan

doq;

doq; anima decedit cum originali culpa, tunc eius receptaculum est limbus, in quo est carentia gratiæ, & pœna damni ęternalis, sed non pœna sensus. Hęc dominus Petrus de Taranta. Et Thom. in 4. dist. 31. Secundum verò gentiles, est aliud quintum receptaculũ camporum elisiorum, in quo animæ Mahumetistarum, gentilium, philosophorũ, & poetarum post exitum a corpore recipiuntur.

SEcunda quæstio sub hoc tertio capite est de cęlo empyræo, receptaculo angelorũ & beatorum hominum. Sub qua nouem absoluentur quæstiunculæ, quarum quælibet infra scrutabitur ordine suo.

QVAESTIO PRIMA III. CAP.

Vtrum cœlum Empyreum secundum ueritatem reperiatur.

PRima quæstiuncula est, Si cœlum empyreum receptaculum angelorum, & beatorum hominum secundum veritatem reperiatur. Ad quam respondetur, ꝙ existentia cœli empyrei humana ratione inuestigari non potest. Cuius ratio est, quia quicquid humana ratione inuestigatur, oportet quòd subiaceat motui, & visui, cœlum autem empyreum est immobile & uisui non subiectum, propter qđ philosophi naturales cœlum empyreum immobile negãt, ergo. Item pręmium & locus pręmij debent assimilari, sed beatitudo & gloria sanctorum excedit inuestigationẽ humanã, quia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ præparauit Deus diligẽtibus se, vt dicit Paulus 1. Cor. Ergo nec locus congruus beatitudini inuestigari poterit naturaliter. Propterea dicitur Prouerb. 25. Cœlum sursum & terra deorsum, & cor regum inscrutabile. Et Sapient. 9. dicitur. Difficile æstimamus, quę in terra sunt & q̃ in prospectu sunt inuenimus cum labore, quæ autem

tem in cœlis sunt, quis inuestigabit? Et idcirco dicūt doctores ꝙ cęlum empyreum non inuenitur positum nisi per auctoritates Strabi, Bedæ, & Basilij. Nā Strabo, & Beda dicunt, ꝙ cœlum empyreum statim factum, fuit repletum angelis. Et Basilius homelia. 2. in lib. Exameron dicit. Sicut damnati in tenebras vltimas ambiguntur, ita remuneratio pro dignis operib. restauratur in ea luce, quæ est extra mundum, in qua angeli, & beati, quietis domicilium sortiuntur. Tho. 1. par. q. 71. ar. 3. & in 2. sent. d. 2. & quolibeto. 6.

QVAESTIO SECVNDA, III. CAP.

Quid sit cœlum Empyreum.

SEcunda quæstiuncula est. Quid sit cœlum empyręum. Ad quam sic respondetur, quòd cœlum empyręum, est corpus intellectuale, & spirituale immobile, quietum & lucidissimum, inter omnia simplicia corpora nobilissimum, contemplationi gloriæ aptissimum, mox factum, repletum angelis. Circunstans immediatè omnes cœlos mobiles, ornatum uarietatibus præmiorum, omniumque amœnitatibus incogitabilis pulchritudinis & indicibilis dispositionis in gloria, vt decet aulam regis supremi. Dicitur primo, quòd cœlum empyręum sit corpus, quod sic suaderi potest. Spes enim & intentio cuiuscumq; excitatur, & roboratur ex inspectione alicuius exemplaris. in futura autem remuneratione speramus gloriã spiritualem & corporalem, sicut ergo excitamur, & roboramur in spe gloriæ spiritualis animæ, exemplo beatitudinis & gloriæ a principio mundi inchoatæ, beatorum angelorum, quorum æqualitas nobis promittitur, iuxta illud Matth. 22. Eritis sicut angeli Dei in cœlo, ita similiter excitamur, & roboramur in spe gloriæ incorruptionis & immutabilitatis corporis ex inspecti one incorruptionis & immutabilitatis corpo

ris

ris cœli emprei in principio mundi creati. Dicitur secundo intellectuale, nõ ꝙ non habeat materiam naturalem, sed quia non subijcitur visui nostro: Dicitur etiam corpus spirituale, quia locus est beatorum spirituum & hominum glorificatorum. Dicitur etiam cęlum, a celãdo inuisibilia, & dicitur empyreum quasi intus igneum a pyr quod est ignis, eo quòd conuenit cum igne in splendore, non in ardore. Dicitur tertio immobile, quietum & lucidissimum. Nam cũ res omnino determinetur ex fine, & finis huius corporis sit inhabitatio sanctorum, oportet conditiones eius accipere secundũ quòd cõuenit statui sanctorum beatorum propter quod creatum est. Et quia illi sunt in plena participatione quietis, & æternitatis, & æternę lucis, ideo tale corpus debet esse immobile quietum incorruptibile, & lucidissimum, quam lucem cœlum empyreum non determinat sibi a natura sicut facit flamma, uel ignis, sed sibi determinat limpidissimam diaphanitatem, quam habet a splendore glorificati corporis Christi, sicut hic aer illuminatur a sole. Vnde & Apoc. 21. dicitur. Ciuitas Dei non eget sole, neque luna, ut luceãt in ea, nam claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Dicitũ 4. inter omnia simplicia corpora nobilissimum, quia scilicet est supremum omnium locorum corporalium. Dicitur quinto contemplationi gloriæ aptissimum. Nam sicut contemplatio Dei in qua consistit fœlicitas angelorum, & hominum beatorum, super omnia corporalia, eleuat intellectum. Ita cœlum empyreum inter omnia corporalia est magis eleuatum & per consequens contemplationi magis aptum. Dicitur sexto, mox factum, repletum angelis, non ꝙ ibi non sint multa loca uacua, in quibus sunt & erunt beati, sed dicitur repletum secundum modum loquendi nostrũ secundum quem dicimus aliquam ciuitatem plenam hominibus, cum in ea omnium hominum habiacula plena sunt. Dicitur septimo, circunstans immediate

diate omnes cœlos mobiles,ideſt cęlum criſtallinum; quod dicitur etiam aqueum propter ſimilitudinem, quam habet cum aqua congelata in diaphanitate & ſoliditate, quod cœlum aſtrologi uocant nonam ſpheram. Circundat etiam cœlum ſydereum, ideſt firmamentum in quo ſunt ſtellæ, & cœlum aereum in in quo ſunt aues, diuiſum in ſeptem cœlos, ſeptem planetarum, ſcilicet Saturni, Iouis, Martis, Solis, Mercurij, Veneris, & Lunę, in quo quidem cœlo empyreo raptus Paulus vidit archana Dei, ideſt eſſentiam diuinam. 2. Corinth. 12. Dicitur octauo ornatum uarietate piniorum. Nam ibi ſunt nouem chori angelorum orbiculares, & multę māſiones animarum diſtinctorū meritorum & præmiorum. Dicitur nono, omniū amenitatibus plenum. Nam dicitur paradiſus quaſi ortus delitiarū cætera plana ſunt. De hoc loco dicit̄ Baruc. 3. O Iſrael quam magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius magnus & non habens finē. De hoc dicit Moyſes. In principio creauit Deus cœlū. & Paulus Gal. 4. Illa autem quę ſurſum eſt hieruſalem libera eſt, quæ eſt mater noſtra. Et eccleſia cantat. Vrbs beata hieruſalem. Et Pſal. Vnam petij a dño & hanc requiram &c. Sed pro maiori euidentia eorum quę in prædicta deſcriptione cęli empyrei poſita ſunt. Arguitur primo, ꝙ cęlū empyreum nō ſit corpus materiale, & naturale, quia corpus materiale, & naturale eſt mobile. Cum nam ſit principium motus, materia, etiā & motus ſe conſequuntur, ſed per dicta corpus empyreū eſt immobile, ergo. Ad hoc reſpondetur, ꝙ non omne naturale eſt mobile, ſed tm̄ illud quod eſt generabile & corruptibile, de quo intendit philoſophus. 2. phyſi. Nec omne materiale eſt mobile. Mathematicus enim non abſtrahit ab omni materia, ſed a ſenſibili tantū. Arguitur ſecundo contra illud quod dictum eſt, ꝙ cęlum empyreum ſit lucidiſſimum, quia ſi ſic, cum alijs cęli ſint perſpicui diaphani, appareret nobis undique tale cęlum. Ad hoc reſpondetur, ꝙ ſicut ſuſpenditur

clari-

claritas corporis Christi sub hostia ne radiet, ita deus decreuit suspendere radiationes cęli empyrei in cęlos inferiores, & hoc ne tota circumferentia cęli appareret nobis tanquã una lux continua, quia sic non haberemus distinctionẽ stellarũ cęli, nec distinctionẽ diei & noctis super terrã, quod pro statu huius uitæ non expedit, sed fortè tempore futuri sęculi radiabit undiq; per totũ mundũ inferiorẽ, ita ꝙ nulla umbra vel obscuritas remanebit tunc in elementis. Et concesso tamen quod lumen cęli empyrei multiplicetur per cęlos inferiores, quorum forte ab eo tota uirtus dependet, tñ põt esse ꝙ propter longitudinem distantiæ radij claritatis eius deficiant, antequam perueniant ad nos, & ideo nobis nihil de illo apparet. Tertio arguitur contra illud quod dictum est, ꝙ cęlum empyreum mox creatum, fuit repletum angelis, quia si sic, non fuit aliquod spacium uacuum ab angelo pro beatis. Respondet ad hoc Albertus in de.4.coeuis. Quod angeli non implent cęlũ empyreũ, vt locatũ locũ, sed implent secundum distinctionem hierarchiarũ, & chororũ, & mansionẽ, quæ in domo patris multę sunt. Hæc ex Henr.de Assia, & Tho.2.sententiarum.dist.12.

QVAESTIO TERTIA III. CAP.

Quid sit dos spiritualis animæ, & corporis beati in cælo empyreo.

TERTIA quęstiuncula est. Quid est dos spiritualis animarum, & corporum beatorum in cęlo empyreo. Ad quam sic respondetur, ꝙ dotes spirituales animarum & corporum beatorũ appellatę sunt ad similitudinem dotium corporalium nubilium filiarum. Dos autem matrimonij corporalis secundum iura ciuilia sic diffinitur. Dos est illud quod datur a parentibus, sponsæ a parentibus viri filiæ, vt facilius nubat cum sponsa in domum sponsi ad

ducitur, vnde ornetur ſponſa delectabiliter uterq; ad inuicem uniantur, atq; prouideatur uiro, unde poſſit ſufficienter ſponſam & liberos nutrire, inammiſſibiliter ſoluto matrimonio ſponſę reſeruatum. Et dicitur, ꝙ dos datur natura a parentibus ſponſæ, intellige communiter. Nam propter duo contingit ꝙ ſponſus, uel pater ſponſi aſſignat dotes vice patris puellæ. Primo, propter exceſſum affectus, Nam ſponſus, vel pater ſpõſi propter amorem nimium quem habet ad ſponſam dotat eam, ſicut contigit de Emor qui voluit aſſignare dotem quam debebat recipere, & augere propter vehementem amorem filij ſui Sichem ad Dinam filiã Iacob, vnde dixit pater eius. Emor ad Iacob & ad filios eius. Sichem filius meus adheſit animæ filiæ veſtræ, date eam illi vxorem. Et ſubdit, Augete dotẽ, & munera poſtulate, libẽter tribuam quod petieritis. Gen. 34. Secunda cauſa eſt propter commiſſum ſcelus, ſ. in pœnam ſponſi, qui virginem corrupit, & violauit, ſcilicet, ut virgini a ſe corruptę de ſuo dotẽ aſſignet, quã pater puellę debuerat aſſignare, ut dicitur Exod. 22. Si ſeduxerit quis uirginem, dormieritq; cũ ea, dotabit eam & accipiet eam in uxorem. Dicitur ſecundo, ꝙ dos datur parentib. ſpõſi, uel ſponſo: nã dos dẽt eſſe pœnes eum qui ſupportat onera matrimonij, ut dicit Bartholus in l. Si is qui, & ſtichum. § 1. ff. de iure dotium. Et intellige tu, ꝙ dos aſſignatur ſponſo quantum ad uſum uel ad diſpenſationem. Sponſę uerò quãtum ad dominium & proprietatem. Dicitur tertio, filiæ, ut facilius nubat. Nam non faciliter ducitur filia cuiuſcunque ſine dote. ff. Soluto matrimonio. l. 1. Dicitur quarto cum ſponſa ad domum traducitur, nam in matrimonij inchoatione. ſ. quando deſpõſatur ſpõſa, dotes promittuntur ſponſo. Sed cum introducitur ſponſo, in domum ſponſi, tunc ſponſo dotes aſſignantur. Tu tamen intellige, quòd ſi maritus cui dos promiſſa eſt, dotem non recipit, poteſt uxorem de domo expellere, ut dicit gl. in authenticis, de non ligendo ſe

cundo

ſecundo nubentes.§.fi. colla 2. Licet contrarium habea tur in cap. per ueſtras, de donationibus inter uirum, & vxorem. Dicitur quinto, ut inde ſponſa ornetur, & decoretur. Intellige ſecundum ſtatum ſuum, & morem patriæ Dicitur ſexto, vt delectabiliter vterque adinuicem vniantur. Nam dos eſt illud per quod ſponſa delectabiliter coniungitur viro, & èconuerſo. Dicitur ſeptimo, & vt prouideatur viro unde poſſit ſufficienter &c. ut patet in l. pro oneribus. C. de iure dotium. Dicitur octauo, inammiſſibiliter &c. Nam dos cenſetur eſſe patrimonium mulierum, vt dicit Ioan. Andr. de foro competenti, ex tenore, ff. de minoribus. 25. annis. l. denique. §. patrimonium. Ad ſimilitudinem ergo dotium corporalium huiuſmodi dantur diuinitus ipſis beatis, quando in gloriam transferuntur aliqua dona & ad eorum ornatum, quæ dona & ornatus uocantur dotes ſpirituales, quæ dos ſpiritualis ſic diffinitur. Dos eſt perpetuus ornatus animæ, & corporis vitæ ſufficiens in æterna beatitudine iugiter perſeuerans. Sicut enim primo dos corporalis datur a patre carnali ſponſæ in dominium, & ſponſo in uſum. Sic in matrimonio ſpirituali Chriſti & animæ dantur a tota trinitate, quæ eſt pater ſponſæ, ſcilicet animæ, eccleſiæ dona & ornamenta ſiue decores ſpirituales. Nam pater tenet dotare filiam non ſolum contrahentem matrimonium carnale, ſed etiam ſpirituale, ut dicit Bald. in l. fin. C. de dotis promiſſione. Et dantur Chriſto ſponſo in deſponſationem, & eccleſiæ ſiue membris eius, ideſt animabus in dominium & proprietatem. Et ſicut in matrimonio carnali dotes dantur in ſolatium ſponſorum, & ut ſubleuetur onus matrimonij. Sic in matrimonio ſpirituali inter Chriſtum & animam per dotes ſpirituales, ideſt per ornamentum & decorem animæ fit quædam ſpiritualis iocunditas in anima principaliter ex gratia & gloria quibus nihil eſt delectabilius, per quæ anima ſponſo Chriſto delectabiliter unitur. In quo matrimo-

nio spirituali non sunt onera sicut in corporali, sed summa iocunditas ex gratia consummata, uel gloria in cœlo. Et sicut in carnali matrimonio dotes dantur sponsæ in dominium, & sponso in usum. Sic in matrimonio spirituali ornatus dãtur sponso in usum, id est inquantum tendunt ad honorem & gloriam Christi, sed sponsæ, id est animæ, uel ecclesiæ in dominium inquantum per eas ornantur. Et sicut in matrimonio corporali non dantur dotes quando mulier desponsatur, sed cum introducitur in domum, sic dotes spirituales non dantur animabus quandiu peregrinantur a domino, ui dicit apostolus, 2. ad Corinth. 5. Sed quando transferuntur in gloriam, in qua gloria animæ perfruuntur sponso præsentialiter. Et istæ dotes spirituales tanto digniores sunt corporalibus quanto anima plus est, quam corpus. Istæ consistunt in bonis interioribus gloriæ, Psalm. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus in fimbrjis aureis circumamicta varietate. Sed dotes corporales deforis in bonis exterioribus fortunę. De quo matrimonio spirituali & dotibus, & sponsis dicitur Apo. 19. Gaudeamus & exulte. & demus gloriam ei quoniam uenerunt nuptiæ agni, & uxor eius præparauit se & datum est illi, vt cooperiat sebissino splendente, & candido, bissinum autem sunt iustificationes sanctorum. Hæc elicitiuè ex Thom. quarto sententia. dist. 49. Sed hic est una dubitatio. Nam dictum est supra in primo. §. diffinitionis dotis temporalis quòd si pater sponsi, uel sponsus dotent puellam nubilem, uel sponsum, dicetur uno modo sponsus raptor puellæ & uiolator. Cum autem Christus sponsus sponsæ, id est animæ dotem largiatur secundum illud Isai. 41. Induit me uestimentis salutis & quasi sponsam ornatam ornauit me monilibus suis. Erit ergo Christus secundum hoc sponsus raptor uel uiolator animæ. Ad hoc respondetur dupliciter. Primo, quia secundum canones, sponsus dicitur, tunc raptor puel

lę,quando puellę in turpi actu non consentit. Si autem puella consentiat non dicetur sponsus raptor uel uiolator. Extra de raptoribus & incendiarijs, cap. primo cum glo. ubi ponit glosa casum in terminis sic dicens. Quidam miles uolens contrahere cum puella quadam, parentes eam illi dare nolebant, tandem de consensu puellę causa rapuit, & cum ea contraxit matrimonium, & carnaliter cognouit eamque postea monasterium intrauit, miles tanquam suam uxorem petit, quia sine licentia sui post carnalem copulam intrare monasterium non potuit, dicebat illa quòd non tenebatur ei tanquam uiro adherere, quia eam rapuerat, & raptor cum rapto contrahere non potest. Ad hoc respondet Papa quòd non fuit raptus cum ipsa consenserit, & post matrimonium contractum, & consummatum religionem intrare non potuit uiro inuito, licet rapto fuerit, quare si hoc constiterit, debet ei restitui. Hæc glo. ibi ad litteram. Quare ad propositum cum Christus animam in sponsam accipit consentientem, non in actu turpissimo carnis, sed in fide, & misericordia, secundum illud Oseæ. 1. Desponsaui te mihi in fide, & in misericordia & miserationibus, & 2 Corinth. 10. Despondi enim uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo, ergo non est censendus Christus sponsus raptor animæ. Secundo etiam ad hoc dicitur, quòd licet de communi iure dos detur sponso a sponsa, uel ab aliquo eius nomine, quandoque tamen contingit, econuerso, & hoc per maxime, quando grandis est amor patris sponsi, uel sponsi ad sponsam pauper est, unde sponsus uel pater sponsi eam dotat, dote quam dicit a sponsa accepisse, & contentatur de dote. Et sic in proposito ex grandi amore Dei patris, & filij eius Iesu Christi ad animam sponsam fidelem, datur dos a patre & filio Christo, & contentantur cum ad eorum honorem & gloriam cedat, hæc ex theologis & canonistis.

QVAESTIO QVARTA, III. CAP.

Quod sunt dotes animarum in cœlo empyreo.

QVarta quæstiuncula est. Quot sunt dotes animarum in cœlo empyreo existentium. Ad quam sic respondetur, ꝙ animabus beatis in cęlo assignantur tres dotes, s. visio, comprehensio & delectatio. Ratio huius est, quia dos est aliquis ornatus, uel dispositio inhærens animæ, per quā anima ordinatur ad operationem in qua consistit perfecta beatitudo. Ad beatitudinem autem tria requirūtur, s. intuitiua notitia, intima pręsentia, & summa cōplacentia. Primo ad operationem in qua perfecta beatitudo consistit, requiritur intuitiua, vel clara notitia, & hæc est uisio, prima dos aīæ. Vbi nota ꝙ uisio Dei dupliciter pōt accipi. Vno modo pro ipso actu visionis, & sic uisio non est dos, sed est ipsa beatitudo, de qua uisione dicit. Ioh. 13. Hæc est uita æterna, vt cognoscant te solum uerum DEVM, & quem misisti IESVM CHRISTVM. Et Luc. decimo, dicitur. Beati oculi qui vident quæ vos uidetis, quod non intelligitur de oculis exterioribus, alioquin beati fuissent oculi Scribarum, & Pharisæorum, q. Christum corporaliter videbāt, sed intelligitur de oculis interioribus mentis deitatem intelligibilem intuentibus, de quibus dicebat Apostolus Ephe. primo. Det uobis spiritum sapiētiæ, & reuelationis in agnitionem eius illuminatos oculos cordis uestri. Et Augu. dicit. Quod uisio est tota substantia beatitudinis. Alio modo Dei uisio potest accipi, pro ipso habitu quo talis operatio, scilicet uisio Dei elicitur, idest pro ipsa claritate, qua anima ad Deum uidendum diuinitus illustratur, & sic uisio est dos. & principium beatitudinis, ut dicit Tho. 4. sententiarum. d. 49. art. 1. Vnde Richar. in

4. di-

4.dicit. Quod dos uisionis, est quidam habitus luminosus in intellectu, quo eleuatur ad clare Deum uidendum, & hoc dos est in potentia intellectiua animæ, & succedit uirtuti theologicæ fidei, quæ euacuabitur, cum uenerit, quod perfectum est primæ Cor. 13. Secundo ad beatitudinem, uel ad operationem in qua perfecta beatitudo consistit, requiritur intima præsentia, siue depræhensio, secunda dos animæ quæ nihil aliud est quam in præsentia Deum habere, & in se ipso ipsum tenere, & hæc compræhensio sequitur ex uisione, nam cum in prima Deus uisus non uideatur per similitudinem, sed per essentiam efficitur intra uidentem, & sic uidens tantum cognoscit quantũ ipsum cognoscere potest illumq; secundum mensurã uidentis compræhendit, & hæc compræhensio succedit, & respondet spei, quæ ibi euacuabitur. Nam sicut cessat motus habita forma, ita cessat spes habito, qđ sperabatur. Cum igitur in prima erit compræhensio tentio, & secura possessio Dei, non quidem per gratiã sicut hic, sed per gloriam, qua nec per peccatum poterit amitti amplius, ergo ibi cessabit omnis spes, & hoc modo hæc compræhensio pertinet, ut quidam dicunt ad memoriam, quam dotem tétionis sic Richardus diffinit. Dos compræhensionis est habitus, perfectus quo uoluntas est perfectè secura de perpetuatione tentionis Dei. Tertio ad beatitudinem, uel ad operationem in qua perfecta beatitudo consistit, requiritur summa complacentia, siue delectatio, quam nominat fruitio ex parte complementi, & est tertia dos. Postquam.n.res compræhenditur, & possidetur, sequitur quidem ad eam amor, & delectatio. Nam ad unionem, seu uisionem maxime conuenientis sequitur delectatio summa de re uisa, & possessa. Cum igitur in patria Deum maxime intellectui nostro conuenientem uidebimus, & compræhendemus, sequitur, ꝙ ibi consequenter erit summa delectatio, in qua perficietur nostra fœlicitas. Et hanc dotem sic diffinit Richar.

Richar.in 4 Dos fruitionis, siue delectationis est perfectus charitatis habitus quo anima fruitur Deo, complectiuè, & in eo delectatur, & hæc dos succedit charitati, & est in uoluntate complectiuè. De his tribus dotibus dixit Aug. in Enchiridion, & ponitur in 2. sentẽtiarum di.1. Fecit Deus rationalem creaturam, ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, & possidendo frueretur. Et Tho.elicitiue in 1.& 4.senten.ubi supra. Sed forte argues, ꝙ dotes sunt quinque, quia Boet.3.de consol.ponit 5.ad beatitudinem pertinentia, quæ sunt sufficientia, quam promittunt diuitiæ. Iocunditas, quam promittit uoluptas. Celebritas quam promittit fama. Securitas quam promittit potentia. Reuerentia quam promittit dignitas. Respondetur, & dicitur, quòd ista quinque non debent dici dotes, sed quædam beatitudinis conditiones, quod patet, quia in uera beatitudine sunt omnia quæ in hominibus in temporali fœlicitate quæruntur, quæ uel pertinent ad immutationem à malo sicut securitas, uel ad consecutionem bo ni, & conuenientis, sicut iocunditas, & perfecti sicut sufficientia, uel ad manifestationem boni, sicut celebritas inquantum bonum unius est in notitia multorum, & reuerentia inquantum illius notitiæ, vel boni signum aliquod exhibetur. Reuerentia enim consistit in exhibitione honoris, qui est testimonium uirtutis. Et sic patet ꝙ non sunt nisi.3. dotes, scilicet uisio compræhensio, & delectatio, siue fruitio. Et respondent, ut quidam dicunt tribus virtutibus theologicis, scilicet, Fidei, Spei, & Charitati. Nam fidei respondet uisio. Spei compræhensio, uel tentio. Charitati dilectio, uel fruitio qualis habetur à beatis in patria. Hæc Thom.4.scrip.sententiarum. distin.49. artic.5.

QVAE-

QVAESTIO QVINTA. III. CAPI.

De quatuor dotibus corporum glorificatorum.

QVAERITVR, quot ſunt dotes corporum in cœlo empyreo glorificatorum. Ad quam ſic reſpondetur, quòd præter tres dotes animæ dictas ponuntur etiam in corpore glorioſo 4. dotes, ſcilicet impaſsibilitas, ſubtilitas, agilitas, & claritas. Et ratio huius eſt, quia ſicut dotes animæ ſunt quidam ornatus, & quædam diſpoſitiones animæ quibus ornatur, & diſponitur, ut perfectè coniungatur Deo. Ita dotes corporales, ſunt quidam ornatus, & quædam diſpoſitiones quibus corpus glorioſum perfectè animæ ſubijcitur. Et hæ quatuor dotes quattuor uirtutibus Cardinalibus adaptantur, eo q̃p Cardinalium uirtutum materia ſunt bona corporalia, ut ſcilicet prudentiæ, reſpondeat claritas propter cognitioné. Iuſtitiæ quæ eſt perpetua, & immortalis, reſpondeat impaſsibilitas. Fortitudini ex qua cõtingit, ut nihil corpori poſsit reſiſtere, reſpondeat agilitas temperantiæ qua corpus attenuatur, reſpõdeat ſubtilitas. Tho. in 4. di. 49. Numerum autem harum quattuor dotium corporum doctores ſumunt a diuerſis. Nam. S. Tho. Sumit numerum illarum ab his quæ anima rationalis pro præſenti ſtatu communiter confert corpori corruptibili. Videmus enim dicit ipſe ſuper primam epiſtolam ad Cor. 15. cap. Quod ex anima corruptibili quattuor proueniunt, & tanto perfectiori modo quanto anima fuerit uirtuoſior. Nam primo corpori dat eſſe corporali, ipſa enim eſt actus corporis. 2. de anima. Sed tunc cum erit uirtuoſior, immo in ſomnio perfectionis uirtutis dabit eſſe nõ corporale, ſed ſpirituale, & hæc eſt dos quæ dicitur ſubtilitas. Secundo hic anima dat corpori incorruptioné, unde

unde uidemus homines, quanto sunt fortioris naturæ, minus à calore, & frigore patiuntur, cũ ergo tunc anima erit perfectissima, conseruabit tunc corpus omnino impassibile, & hæc dos est impassibilitas. Tertio hic anima dat corpori pulchritudinem, & claritatem. Infirmi enim, & mortui propter debilitatẽ operationis animæ in corpus efficiuntur discolorati, sed quando erit in summa perfectione, faciet corpus clarissimum, & fulgentissimum. Et hæc dos est claritas. Quarto, anima hic dat corpori motum, & tanto facilius quãto uirtus animę fuerit fortior supra corpus, & ideo quando erit in ultima sui perfectione dabit corpori agilitatem, & hæc dos est agilitas. hæc Tho. ubi supra. Dominus autem Bonauentura. 4. distin. 49. aliunde recipit rationes quattuor dotium corporis, scilicet, & quattuor elementis, ex quibus corpus nostrum compositum est. Nam quia elementa sunt imperfecta, corpus nostrum quadruplicem habet ab eis defectibilitatem. Habet enim primo corpus nostrum ab aqua, quæ est elementum humidum, & passibile corruptionem, & passibilitatem, & huic respondet dos quæ est impassibilitas. Secundo corpus nostrum habet a terra obscuritatem, quia terra est elemẽtum opacum, & huic respondet claritas. Tertio corpus nostrum habet ab igne actibilitatem. Nam color continue consumit, & ideo continuè indiget homo alimonia ciborum, quibus fit corpus spissum, & grossum, contra quæ erit dos penetrabilitatis, siue subtilitatis. Quarto corpus nostrum habet ab aere infirmitatem, aer enim facillime immutatur, & cædit cuilibet impellenti, sed tunc facilius mouebitur corpus per dotem agilitatis. Prima igitur dos corporis gloriosi est immortalitas, siue impassibilitas uigorosa qua corpus ex uirtute animæ ab omni læsione seruabitur immune. Ratio huius dotis est illa, quia sicut anima erit perfecte subiecta Deo, ita corpus humanum, & quicquid in eo est, erit animæ rationali perfecte subiectũ,

&

& ideo in corpore glorioso non poterit esse aliqua immutatio contra dispositionem illam, qua perficitur ab anima. Vnde in corporibus sanctorum post resurrectionem nulla actio, uel passio poterit prouenire à qualitatibus elementalibus, quæ sit contra dispositionem animæ, quæ intendit corpus perpetuo conseruare. corpora enim nostra nunc propter inæqualitatem contrarietatem, & litem, & pugnam quattuor elementorum ex quibus componuntur, tandem corrumpuntur, & incinerantur in die autem iudicij in beatis omnis contrarietas, & lis, & pugna, & inæqualitas reducetur ad omnimodam pacé, concordiam, & æqualitatem. Vnde Apo. 7. & 21. dicitur. In die illo mors non erit ultra, neque luctus, neque clamor, neque ullus dolor, quoniam priora abierunt. Et Pau. 1. Cor. 15. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in uictoria. Et Aug. ad Dioscorum. Tam potenti uirtute Deus fecit animam, ut eius beatitudo redundaret in corpus, & plenitudo sanitatis, & uigor incorruptionis. Secunda corporis gloriosi ponitur esse subtilitas uirtuosa. Nam quanto corpora sunt nobiliora tanto sunt subtiliora, sed corpora gloriosa inter omnia corpora sunt nobilissima, ergo subtilissima. Dicitur autem quid subtile a uirtute penetrandi. 2. de generatione. Vnde dicitur intellectus subtilis, quia pertingit penetrando, usque ad intrinseca principia, & naturales proprietates rei latentis. Et dicitur quis habere subtilem uisum, quia ad aliquid longe nimium potest pertingere uisu. Et corpus, siue gladius subtilis, quia potest penetrare, & pertingere usque ad intima rei. In die autem iudicij corpora gloriosa ex uirtute beatitudinis animæ redundantis in corpora erunt tantæ actiuæ uirtutis quod poterunt penetrare quæcunque corpora superiora, & inferiora, multo efficacius

cium quam

quam aqua, uel uinum, uel ignis, uel aer, uel uentus. Aqua enim penetratiua est, quia simplex, sed uinum multomagis. Propter quod aqua bibita cum modico uino magis refrigerat sanum, quàm si biberetur sola, quia uinum facit eam ad loca corporis efficacius penetrare, ad quæ aqua per se penetrare non posset, ut dicit Rich. in 4. di. 49. Corpora ergo sanctorũ post iudicium per dotem subtilitatis penetrabunt cœlos, sine eorum læsione, aut fractione, sicut nunc lux uitrũ, & corpora inferiora cędent eis, pœnæ transibunt mótes, & saxa sine resistentia, & læsione, unde ostia, muri, clausuræ, immo, & capsæ ferratæ cædent eis. Psal. in nomine tuo transgrediar murum. Et Greg. in 4. li. mora. dicit. In die resurrectionis, gloria erit corpus nostrum subtile perfectum spiritualis potentiæ, sed palpabile per uirtutem naturę. Tertia dos corporis gloriosi erat agilitas uigorosa. Non enim corpora gloriosa erant grauia, quia in motu corporum gloriosorum non erit aliquis labor, sed erunt agilia, eo, ꝙ anima tunc perfectè dominabitur corpori, & ideo corpus per dotem agilitati subijcietur animæ quantum ad imperium quo ad motum, ut sine labore aliquo quo vult moueatur subito ergo homo cum corpore mutabitur de loco ad locum, immo quasi in momento quocunque uoluerint, discurret. Magna est agilitas aquarum currentium. Maior est auium uolantium. Maior sagittarum. Maior solis. Maior imaginationis quæ subito uadit, quo uult. Sed supra omnes maior erit agilitas corporum gloriosorum. Vnde Isaię. 4. dicitur. Current, & non laborabunt, uolabũt, & non deficient, & Sapientiæ. 3. & Matth. 13. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Quod si arguatur, quia scribitur primæ ad The. 4 Quod corpora gloriosa dicuntur ferri ab angelis, & nubibus, ergo non erunt agilia, sed grauia. Respondetur, quòd corpora gloriosa non dicuntur ferri ab angelis, quia grauia, & propter defectum agilitatis,

quia tũc eorũ motũ esset cũ labore,& pœna,& corpora eorũ sic non essent subiecta animabus perfectis, & beatis,ut dictum est. Sed dicuntur corpora gloriosa ferri a prædictis ad reuerentiam designandam quę corporibus gloriosis,& ab angelis,& ab omnib.creaturis deferetur. Quarta dos corporis glorificati erit claritas gloriosa,de qua dicitur Matt. 13. Iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum, quod quidem iuxta doctorum sententiam intelligendum est,non de claritate solis secundum ꝙ nunc lucet, sed secundum ꝙ post diem iudicij lucidus erit. Sed teste Isa.30.c.In die illa erit lux lunæ,sicut lux solis,& lux solis erit septempliciter sicut lux septem̃ dierum. Sequitur,ꝙ minimus inter sanctos ad minus lucebit septies, quàm nunc luceat sol.Et si hoc uerum est, qui in duplo erit,beatior erit,quattuordecim tantum lucidus, & sic multiplicando de gradibus beatitudinis beatorum usque ad uirginem,& Christum, qui gratia animę eius, & corporis cum plus passionis habuerit, q̃ cęteri omnes simul, quantum ergo erit luminosum corpus eius sanctissimum. Propter claritatem ergo, & planetarum,& corporum glorificatorum (quorũ unum loco solis ad nũc illuminandũ mundũ possunt ponere Deus) dicit.Tho.in 4.ubi supra.Quod in die iudicij nox nullibi erit nisi in centro terrę. De hac claritate dicit Iob. 23. Non adæquabitur ei aurum, uel uitrum.Et Paulus ad Ephe. 3.Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suę.Hic tamen notandum est, quod Christus non habuit dotem claritatis,sicut nec etiam alias dotes. Nã neque angeli,neque Christus habuerunt dotes. Non quidem angeli cum ipsi non habeant rationem sponsæ, quę conformitatem naturæ cum sponso habere debet.Nec etiam Christus habuit dotes, quia dos assignatur sponsę,& non sponso. Christus autem est sponsus,& non sponsa.Ioann.3 ergo.Vnde non est dicendum sicut dicit Hugo de Sancto Victore, quòd

Christus

Christus assumpsit quattuor dotes. Claritatis in trãsfiguratione. Agilitatis ambulando super mare. Subtilitatis egrediendo de clauso utero uirginis, & impassibilitatis in cœna quando dedit corpus suum ad comedendum sine hoc quòd diuideretur, quia dotes nominantur, & sunt quædã naturalia. Sed claritas Christi in transfiguratione fuit miraculosa, sicut, & quod ambulauerit super undas maris, quòd sine uiro conciperetur, & q̃ clauso uirginis utero exiuerit, & alia hmõi, ut dicit Tho. 4. sen. di. 59. ar. 3. Sed forte quæres, utrum claritas corporis gloriosi poterit naturaliter uideri ab oculo non glorioso? Respondetur q̃ sic, nam claritas corporis Christi cui assimilabitur uisa fuit ab oculis discipulorum non gloriosis. Et impij uidebunt claritatem iustorum, ex quo torquebuntur ergo, & claritas corporum beatorum poterit uideri ab oculis non gloriosis, & consequẽter uidebitur gloria animarum intra corpora glorificata positarum, sicut in uitro cognoscitur color corporis, quod in uase uitreo continetur, propterea Greg. dicit. Ibi quippe uniuscuiusque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abscondet, sed patebit animus corporalibus oculis, & ipsa etiam corporis harmonia. Sicque uniuscuiusque tunc mens erit conspicabilis alteri, sicut nunc esse non pōt conspicabilis sibi &c. Si aũt quæratur utrũ necessario illa claritas uideatur. Dicitur q̃ non, nam in corpore glorioso est summa obedientia ad animam ergo in uoluntate, & potestate animę erit quod corpus suum uideatur, uel non sicut corniculus ostendit suam claritatem quando uult, aut non sicut sibi placet, & Christus disparuit quando uoluit ab oculis discipulorum in Emaus, & quando uoluit, uiderunt eum, & cognouerunt, propterea dicit Augu. 19. de ciui. Dei. c. 27. Imperabit Deus homini, animus corpori, &c. Istas quatuor dotes Paulus. 1. Cor. 15. Posuit dicens. Stella differt a stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Semi

natu:

natur, ſcilicet corpus corruptibile, & ſepelitur incorruptione in terra, reſurget incorruptione, ſcilicet immortale. Ecce immortalitas ſiue impaſſibilitas. Et dicitur ſeminatur, ſcilicet mortuus dum ſepelitur. Nam apoſtolus vocat ſepelire, ſeminare. Sicut enim gramen ſeminatur, ut faciat fructum, ita ſeminatur corpus, & ſepelitur, ut reſurgat glorioſum cum fructibus. Sequitur textus. Seminatur corpus animale, & groſſum materiale, ſurget corpus ſpirituale, ſcilicet quo ad omne animæ imperium, quo ad motum, uel quia habebit conditiones ſpiritus ad penetrandum ubique ſine fractura, ecce dos ſubtilitatis. Seminatur in infirmitate, ideſt ſepelitur corpus infirmum ab anima de difficili mobile, quia corpus quod corrumpatur, aggrauat animam. Sapien. 9. Surget in uirtute, ideſt immobilitate, ſcilicet ſecundum voluntatem animæ, & per dotem agilitatis. Seminatur, id eſt ſepelitur corpus ſecundum Ambr. in ignobilitate oſcuritatis, & deformitatis, ſurget in gloria, ideſt cum claritate, & formoſitate per dotem claritatis. De iſtis quattuor dotibus dicebat Aug. 22. de ciuita. Dei cà. 20. Aberit a corporibus noſtris omnis tarditas, omnis deformitas, omniſque infirmitas omniſque corruptio. Tunc uerificabitur illud Prouer. ultimo. Omnes domeſtici eius ueſtiti ſunt duplicibus, ſcilicet dotibus animæ, & corporis. Tunc verificabitur illud Apo. 6. Datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt ut quieſcerent adhuc modicum tempus donec impleretur numerus confratrum ſuorum. Et tunc dicet anima illud Iſa. 61. Induit me dominus ueſtimentis ſalutis, & quaſi ſponſam ornatam me ornauit monilibus ſuis.

QVAESTIO SEXTA. III. CAPI.

An dotes animarum, & corporum in cælo sint idem cum beatitudine ipsarum.

QVAERITVR, Si dotes animarum, & corporum in cælo empyreo sint idem cum beatitudine ipsarum. Ad quam responde-tur negatiue dicendo, quòd dos differt a beatitudine in quinque, scilicet in subiecto, in numero, in modo, uocabulo, & in termino. Primo differt in subiecto, quia beatitudo inest homini s̃m illud quod est potissimũ in eo, s. secundum intellectũ, ut dicit philosophus. 2. Ethico. Sed dos est etiã in corpore. Secundo dos differt a beatitudine in numero, quia beatitudo est una tantum, dotes vero sunt plures, ut patuit supra. Tertio differt in habendi modo, quia dos datur sine meritis, sed beatitudo non datur, sed redditur. Quarto differt in significato, quia dos est quidam ornatus corporis, & animæ, idest quidam decor beati, æterna beatitudine iugiter perseuerans, ut dictũ est. Sed beatitudo proprie loquendo, non est ornatus animæ, sed aliquid quod ex ornatu prouenit. Quinto differt in termino, id est in fine vltimo, quia dos ordinatur ad delectabilem unionem, quod patet, quia dos est illud per quod sponsa delectabiliter iungitur sponso. Sed beatitudo non ordinatur ad coniunctionem, sed est ipsa coniunctio animæ cum Christo, quæ est per operationem, id est per ipsam Dei claram uisionem. Vnde dotes non sunt ipsa beatitudo, sed sunt quędam dispositiones, uel qualitates, uel ornatus ex quibus beati ad beatitudinem ordinantur, ita ꝙ dotes sunt bona disponentia ad coniunctionem cum Christo per operationem, id est, per immediatam visionem. Tho. in 4. senten. di. 49. arti. 2. elicitiue.

QVAE-

QVAESTIO SEPTIMA. III. CAPI.

An ad ueram, & perfectam beatitudinem aliud necessario requiratur, ultra quattuor dotes prædictas.

QVAERITVR, Si ultra dotes prædictas quicquam aliud necessario requiratur ad veram, & perfectam in cœlo empyreo beatitudinem. Ad quam respondetur affirmatiue ꝙ sic. Nam vltra dotes requiruntur tria, s. diuinæ gratiæ influentia, luminis gloriæ refulgentia, diuinæ essentiæ clara euidentia. Primo requiritur influentia diuinę gratiæ, probatur ratione, auctoritate, & similitudine. Nam nullus intellectus creatus angelicus, uel humanus, sua naturali uirtute potest pertingere, ubi consistit perfecta beatitudo. habitat enim Deus lucē inaccessibilē, & nos cum creati sumus, ad increatū, & diuinum non attingimus naturaliter, sed ad creatum, & finitum, ergo indigemus diuina gratia, pp hoc Paulus. Ro. 6. dicit. Gratia Dei uita æterna, idest uita quæ est uisio Dei, & Iesu Christi, quem misit pater in mūdum, est ex gratia Dei. Et primæ ad Thim. 6. Deus lucem habitat inaccessibilem quem nullus hominum uidit. Vbi gl. dicit, ꝙ nullus hominum ad eam ex se accedit, sed cui datur ex dono Dei, donum autem Dei est gratia eius. Et Ambro. super Lucam cum Augu. in lib. uidendo Deum dicunt. Non est in potestate nostra uidere Deum, sed in potestate illius apparere. Et subdit. Si non in potestate nostra videndi Deum, est tamen in potestate nostra gratia promerendi, ut uidere possimus. Et probatur etiam similitudine. Nam sicut aqua quæ inferior est igne, non potest esse calida nisi per ignem superiorem, ita intellectus creatus, naturaliter infra Deum, ad diuinam essentiam sursum ferri non potest, nisi uirtute gratiæ ipsius? Et sicut ferrum

graue ſurſum trahi non poteſt niſi uirtute ſuperioris magnetis; ita intellectus humanus grauis ad Dei eſſentiam, non niſi per gratiam eius eleuari poteſt. Secundo requiritur refulgentia luminis gloriæ, non quidem ex parte diuinæ eſſentiæ, quę de ſe abſque medio maxime eſt intelligibilis, ſed ex parte intellectus noſtri, ut ſcilicet habilitetur, fortificetur, & eleuetur. Primo quidem ut habilitetur, quia ſicut lux non recipitur in corpore, niſi corpus diſponatur per diaphanum, ideſt per tranſparentiam diſponentem corpus ad ſuſceptionem luminis, ita intellectus noſter non ſuſcipit illum actum. ſ. uidere diuinam eſſentiam niſi diſponatur per lumen gloriæ. Item, ut fortificetur, nam ita eſt debilis intellectus noſter creatus, & naturalis, reſpectu diuinę eſſentię, ſicut oculus ueſpertilionis ad lumen ſolis. 2. meth. ideo Pſal. dicit. Amictus lumine ſicut ueſtimento. Item, ut eleuetur, nam cum diuina eſſentia diſtet in infinitum a quolibet intellectu creato, intellectus creatus ei non coniungeretur, niſi ad uiſionem eius eleuaretur, per lumen gloriæ quã uirtutẽ eleuandi lumen gloriæ non habet ex uirtute propria, cum ſit ẽt quid creatum, ſed ex uirtute quam ad hoc fortiter a Deo, de quo lumine dicitur in Pſal. In lumine tuo uidebimus lumen. Tertio requiritur ad perfectam beatitudinem diuinę eſſentię clara euidentia, nam nunc Deus cognoſcitur a nobis per creaturas, & per imaginem ipſarum, & ueſtigia, unde dicit. Damaſce. Non dimiſit nos Deus in omnimoda ſui ignorantia, ſed omnibus cognitio exiſtendi deum ab ipſo inſerta eſt. Sed oportet quod in patria altiori modo cognoſcatur, ſcilicet per gloriam, & hoc modo clare uidebitur eſſentia Dei, nec poſſet eſſe aliter. Primo, quia deſiderium ſanctorum aliter eſſet fruſtratum, quod eſſe non poteſt. Deſiderium, autem eorum eſt illud Moyſi. Exod. 33. Oſtende mihi gloriam tuam, & illud philippi. Ioann. 13. Oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Item præ-

mium in hoc consistit, quòd Deus uideatur perfectè, & cognoscatur, sed hoc non potest esse nisi per essentiam uideatur, ergo. Hæc ex Thom. 3. contra gentiles, & Alexandro de Ales. 3. parte summę.

QVAESTIO OCTAVA. III. CAPI.

Vtrum quinque sensus corporis glorificati, beatificabuntur.

QVAERITVR, Si quinque sensus exteriores in glorificatis corporibus in cœlo empyreo beatificabuntur. Ad quam uidetur quibusdam respondendum negatiuè,& primo sic. Nam si quinque sensus deberent beatificari, hoc esset per actuationē cuiuslibet respectu obiecti ipsius conuenientissimi,sicut potentia intellectiua beatificatur in clara uisione obiecti nobilissimi, quod est diuina essentia,& de uoluntate quæ beatificatur in dilectione summi Si ergo potentiæ sensitiuæ erunt finaliter beatæ, erit quælibet earum perfecte actuata respectu obiecti nobilissimi, & conuenientissimi, cuius est capax.Sed non uidetur quæ erunt,uel esse poterūt illa obiecta,in quibus beatificentur præcipue tres sensus inferiores, scilicet olfactus, gustus, & tactus, cum res sensuales,in quibus illi sensus delectantur non erunt in regno cœlesti, quia ibi non erit temperies, inter frigus, & æstum, non erit sitis neque esuries, non fragrantiæ aromatum, non applicatio rerum sapidarum, sed erunt omnes sicut Angeli Dei, non manducantes, non bibentes nec generationi uacantes, dicente Saluatore: Matt.22. Sadduceis carnaliter de statu futuræ beatitudinis sentientibus. Erratis inquit nescientes scripturas neque uirtutem Dei. In resurrectione enim neque nu-

bent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cœlo, ergo non poterunt beatificari quinque sensus hominum glorificatorum. Sed in contrarium est August. li. de perfectione iustitiæ hominis, ubi dicit, quòd in plenitudine charitatis patriæ, implebitur prę ceptum illud. Diliges dominum Deum tuum ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus uiribus, quod esse non posset, nisi operatio, & usus omnium humanarũ uirium, & potentiarum in patria, in obiectis suis quie tarentur, ut declarat Tho. in 4. di. 44. ar. 6. Ad hanc du bitationem respondeo, dicendum est ꝙ dupliciter lo qui possumus de beatificatione sensuum exteriorum hominis glorificati, uidelicet aut quantũ ad obiecta eo rum, aut quantum ad actus. Si loquamur quantũ obie cta, dicitur, ꝙ quælibet potentia habebit obiectũ suũ. Nam uisus habebit obiectũ, corpus Christi, quod in ter omnia corpora pulcherrimum erit, & gratissimũ ad uidendum. unde Iob. 19. Scio ꝙ redemptor &c. vs que in sinu meo. Auditus habebit obiectum Christũ, naturalibus organis uocem formantem. Psal. Auditui meo dabis gaudium, & lętitiam, & hoc dupliciter, scili cet cantando, & loquendo. De loquendo dicitur. Cãt. v. Anima mea liquefacta est, ut dilectus meus locutus est, dicit sponsa laudans Christum sponsum. De cãtan do habet in officio beatæ Agnes dicentis. Amo Chri stũ, in cuius talamum introiui, cuius mater uirgo est, cuius pater fœminã nescit, cuius mihi organa modula tis uocibus cantant. Erit ẽt ibi cantus aliorum sancto rum, de quo dicitur, ab ecclesia. In ciuitate dñi clare re sonant iugiter organa sanctorũ. Et in hymno dedi cationis dicitur. Omnis illa Deo sacra, & dilecta ciui tas, plena modulis in laude, & canoro iubilo, trinum Deum unumque, cum fauore prædicat. Erit ibi can tus angelorum, sed non corporaliter. Sed ut dicit Chrysostom. Cantus eorum est discursus unius, post aliud circa attributa, & alias perfectione Dei, qui cum intelligunt discurrendo lętantur, & iubilant in cogno

scend

ſcendo,& affirmātes replicant ad unumquodque. Sanctus,ſanctus , ſanctus. Odoratus habebit obiectum ſuum,ſcilicet corpus Chriſti , de quo dicitur Cant. 1. In odore unguentorum tuorum, ideſt non unius ſimplicis aromatis , ſed quaſi in mixtura omnium odorū. Ideo adoleſcentulæ, ideſt omnes creaturæ electæ &c. Tactus habebit obiectum ſuum, ſcilicet corpus Chriſti,& carnes aliorum ſanctorum.Guſtus habebit obiectum ſuum,ſuauitatem corporū glorificatorum. Pſal. Guſtate,& uidete &c.Sciant nos loquamur de actuatione ſenſuum,ſcilicet ſi vere odorabunt , vere comedunt,uere tangent,&c.Dicitur, quòd circa hoc quintuplex eſt modus dicēdi.Primus eſt, q̧ glorificatis corporibus ſenſus erunt ſuſpenſi ab oī actu ratione uehemētiſſimè conuerſionis intellectus ad obiectum beatificatum, quemadmodum accidit in uehementibus, & profundis contemplationib.in quibus contingit taliter hominē capi,ut oīs ſenſus ita deſtitutus ſit uiribus,ꝙ etiam obiectis applicatis non ſentiunt . Si ergo hoc facere poteſt contemplatio poſſibilis uiæ , uidetur à fortiori , ꝙ ſimilem ſuſpenſionem ſenſuum facere poſſit beatifica cōtemplatio,quæ erit in patria.Nec uidetur quare ibi ſenſus a ſenſibilibus actuari oporteat,ubi intellectus oīum ſenſibilium ſpecies , & differentias clare conſpicit in uerbo . Secundus modus dicendi eſt,ꝙ ſenſus glorificati corporis,non erunt deſtituti uiribus modo ſuperius dicto , immo erunt in eis actus longe q̃ hic,perfectiores. Aliqui tamen ſenſus quorum obiecta non congruunt regioni cœleſti , ut olfactus,guſtus , & tactus, erunt ibi ſine actuatione à proprijs ſuis obiectis . Et alij ſenſus,quorum obiecta ſtatum hominum taliter diſpoſitorum decent, aut illam regionem decorant , ibi actuabuntur ab obiectis ſuis conuenientiſſimis , ut uiſus in claritate luminis, & forte etiam auditus . Tertius modus dicendi eſt, quòd in regione illa cœleſti,quomodocunque diuina diſpoſitione ſicut erunt realiter obiecta conuenientisſima

tissima omnium sensuum, ut dictum est. Ita etiam e-
runt actuationes omnium respectu obiecti conuenien-
tissimi, quia non videtur quid prohibeat corpora glo
rificata esse diuersorum colorum, & fragrare odori-
bus, & sonare vocibus suauissimis, potest etiam cor-
pus Christi gloriosum, obiectalem influxum obiecto-
rum quinq; sensuum supplere, supplet ibi obiectum
visus, iuxta illud Apo. 21. Et ciuitas illa non eget sole
neq; luna, vt luceant ea, nam claritas Dei illuminabit
eam, & lucerna eius est agnus. Quartus modus dicen-
di est, quod quilibet sensuum erit conuenientissimè actua
tus, non quidem ex influxibus obiectalibus obiectorũ
propriorum, sed diuina essentia tales influxus supple-
bit, sicut fieri potest, cum obiectaliter influere perti-
neat ad potentiã actiuã. Et per hoc uidetur esse, quod fina
liter hominibus glorificatis Deus erit oĩa in oibus.
Vnde B. Aug. 22. de ci. Dei c. vl. dicit. Quid. n. est aliud
quod per prophe. dicitur. Ero illorũ Deus, nisi ego ero
unde satientur. Ego ero quæcunq; honeste desideran
tur, & uita, & salus, & uirtus, & copia, & gloria, ho-
nor, pax, & oĩa bona. Sic. n. & illud intellegitur qđ ait
apostolus. Vt sit ipse oĩa in omnibus, ipse. n. erit finis
omnium desiderium. Quintus modus dicendi est præ
dicabilis, scilicet quòd potentia uisiua uidebit non
per intellectum, ut nunc faciunt sancti, sed per actum
uidendi intramittendo, & suscipiendo ab obiecto, ut
dicit philosophus in de sensu, & sensato. Et tunc adim
plebitur illud Lucæ. 3. Videbit omnis caro salutа-
re Dei, idest Christum. Et Isaiæ. 33. Regem in de-
core suo uidebunt, & oculi eorum cernent terram de
longe. Vnde nec differentia situum, nec altitudo
corporum, uel montium poterit impedire uisio-
nem oculorum sanctorum. Et Augustinus 22. de
ciuita. Dei dicit. Durum est dicere, quòd sancti
talia tunc corpora habebunt, ut non possint ocu-
los claudere, & aperire, cum uelint, sed habe-
bunt oculi illi corporei officium suum, uteturque
illis

illis spiritus per spirituale corpus. Sed videtur, quòd oculi gloriosi cum erunt lucidissimi actu non poterũt recipere species visibiles ab obiectis, & per consequens ibi non erit actus videndi. Exemplum patet in speculo quod directè ponitur sub radio solis. Speculum enim tunc non recipit speciem corporis oppositi. Ad hoc respondet Sanctus Thom. in 4. distin. 44. quòd intentio luminis non impedit receptiuum speciei in pupilla, dummodo remaneat natura diaphani vt patet in aere qui quanto plus illuminatur, tanto magis videtur nisi sit defectus ex parte videntis. Quod autem in speculo non fiat species in radio solis, non accidit ex lumine, sed ex hoc quòd species in speculo fit per reflexionem, quod non contingit in pupilla. Reflexio autem non fit nisi in aere opaco, fortitudo autem radij remouet opacitatem a speculo, & ideo species non resultat. Erit secundo ibi actus proprius aurium, sensibiliter. Nam aures beatorum corporum non erunt, vt idolorum, sed audient voces & laudes reales domini, Isai. 51. Gaudium & lætitia inuenietur in ea gratiarum actio, & vox laudis. Et Psalm. Exultationes Dei in faucibus eorum. Vbi dicit Aug. Quod corda & linguę non sufficient laudare Deum. Et Thom. in quarta distinctio. 44. dicit quod laus vocalis erit in patria, erunt etiam ibi species cantus, non solum decisæ ab obiecto, sed etiam aliorum animalium per species influxas adeo. Non enim erunt philomenæ, & cętera animalia cantantia, ut præsentialiter fluant uoces, & cantus ab ore eorum. Sed huius cãtus erunt desuper influxi. Nec erit falsum iudicium sanctorum audientium, sicut in freneticis, sed cognoscẽt desuper sic verum esse hoc modo loquitur Canti. 2. Flores apparuerunt in terra nostra, uox turturis &c. Audientur etiam ibi risus, ut dicit Thom. quolib. 10. secundum illud Iob. 8. donec impleatur os tuũ risu. Erit tertio usus & actus proprius sensibilis odoratus narium, ut dicit Thom. in quarta

dist.

distin.44.Cum ecclesia cātet, quòd ordo suauissimus erunt corpora sanctorum, aliter enim essent, ut idola. Et plus hic emitterent odorem ossa sanctorum q̃ ibi corporum. Et probatur etiam ratione, nam si de cadaueribus damnatorum corporum ascendet fętor, ut dicitur Isai.24. Apoc.14. ut damnati puniantur in fætore, secundum illud Psal. Ignis sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorū, ergo de corporibus sanctorum ascendet odor, ut sancti etiam præmientur in odore. Quod si arguatur ꝙ requirit mixturam calidi, frigidi, humidi, & sicci, contrariorum, quæ ubi sunt ibi necesse est esse corruptionē. Cū ergo corpora sanctorum sint incorruptibilia ergo. Ad hoc dicitur, ꝙ dos impassibilitatis donata sanctis, facit eos incorruptibiles, licet habeant ueras carnes compactas ex humido, & sicco, calido, & frigido, reductis ad proportionem optimam unde & sunt corpora idonea, ut sint odorifera, & suauissima. Erit quarto actuatus gustus sanctorum, non in alimento, sed ut dicit Thom. in 4. dist.44. quantum ad saporum iudicium. Vnde Iob. 6. dicitur quis gustare poterit, quod gustatum afferet mortem quod quidem iudicium saporum erit (ut dicit Thom. ubi supra) per immutationem linguæ ab aliqua humiditate coniuncta. Quod si contra arguatur, qui asi sic, sequeretur, ꝙ saliua esset præmium essentiale ipsius gustus. Respōdetur dupliciter. Vno modo, quòd gustus fiet in actu, per immutationem spiritualem siue intentionalem absq; sumptione cibi, & masticatione facta a corpore Christi, & corporibus sanctorum, mediate sapore eius formaliter inhærenteque corpora si masticata fuissent ante glorificationem, nata fuissent immutare suo sapore ipsum gustū. Secundo, dicitur ꝙ Thom. non dicit, ꝙ saliua immutabit gustum sanctorum, assertiuè, sed reliquit illud in dubio, de cuius gustus actuatione, dicit Psalm. Gustate & uidete quoniam suauis &c. Erit quinto actuatus sensus tactus, vnde Tho. dicitur. Infer digitū tuū &c.

Vnde

Vnde dominus Iesus dixit Mariæ Magdalenæ volenti eum tangere. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum, quasi diceret, quando ero ibi, tangetis. Et probatur hoc rationibus. Primo, quia ibi sensus tactus non est idolorum. Secundo, quia hic sensus non erit ceteris sensibus actuatis inferior. Tertio, quia totū hominem oportet beatificari in Christo, & fœlicitari, quod non esset si deficeret a sua actione tactus, ergo omnes quinque sensus beatificabuntur. Visus dicet. Video bona domini in terra viuentium. Auditus. Audiam quid loquatur in me dominus deus. Odoratus. In odorem unguentorum tuorum currimus &c. Gustus. Gustate, & uidete quoniā suauis est dominus. Tactus. Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Quis autem istorum quinque modorum erit, quo uerius uires, & potentiæ inferiores beatificabuntur, mortalibus non constat; propterea dicit August. 22. de ciuit. dei. cap. vltim. Temere iuquit diffinire non audeo, quod cogitare non ualeo. Sufficere tamen debet mortalibus hoc scire, & credere, ꝙ quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, præparauit Deus ijs qui diligunt eum. Sed forte sapienter dubitabit quisquā adhuc circa actum odoratus, & auditus. Nam primo sensus odoratus in actu suo esse non potest, nisi aliqua corruptione facta, quia odor non sentitur sine aliqua fumali euaporatione, quæ in quadam resolutione, & corruptione consistit, post resurrectionem uero nihil corrumpetur, quia tota creatura vestietur quadam virtute incorruptionis, ergo sensus odoratus non erit ibi in actu. Ad hoc respondetur Thom. in 4. 44. dicēs. Quidam posuerant, quod odor nihil aliud est quam quædam fumalis euaporatio, sed hæc positio non potest esse uera, quod patet ex hoc quòd uultures currunt ex odore percepto ad cadauer ex locis remotissimis, nec esset possibile, quòd euaporatio aliqua pertingeret a cadauere ad tam remota loca, etiam si to-

tum

tum resolueretur in uaporem, & præcipuè cum sensibilia in æquali distantia ad quamlibet parte immutent. Vnde odor quandoque immutat medium, quandoque & instrumentum, spirituali immutatione sine aliqua immutatione pertingere ad organum. Sed ꝙ aliqua euaporatio requiratur, hoc est, quia odor in corporibus est humiditate cõspersus. Vnde oportet resolutionem fieri ad hoc ꝙ percipiatur. Sed in corporibus gloriosis, erit odor in ultima sua perfectione nullo modo per humidum suppressus, unde immutabit spirituali immutatione, sicut odor fumalis euaporationis facit, & sensus odoratus in sanctis, quia nulla humiditate impedietur, cognoscens non solum excellentias odorum, sicut nunc in nobis non contingit propter nimiam cerebri humiditatem, sed etiam nimias odorum differentias. Secundo dubitatur circa actum sensus auditus, scilicet si in cœlo empyreo erit laus uocalis, & si formabuntur ibi uoces, & uidetur ꝙ non. Nam omne corpus in quo formatur uox, & per quod fit motus, in medio oportet ꝙ contineat aerem, & sit diuisibile, per densitatem & raritatem. Sed si in cœlo empyreo erit laus uocalis, ut dicunt aliqui, & sancti inambulent per illud, ut dicitur Sapient. 3. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent, ergo erit ibi aer, & condensatio, & rarefactio aeris. Sed ubicunq; est densitas & raritas, est generatio, & corruptio cum sint quædam principia corruptionis, & generationis, ergo oportet dicere uel quòd ibi non sit uox laudis, nec motus per medium. Aut si dicatur, quòd sit ibi uox laudis dicere oportebit, ꝙ ibi sit aer & condensatio, & rarefactio & per consequens generatio, & corruptio, & duo corpora possint esse simul, quæ omnia repugnant excellentiæ corporis cœli empyrei. Ad hoc respondet Thom. 2. senten. dist. 2. q. 2. ad quintum argumentum quæstiunculę secundæ dicens, quòd cœlum empyreum est locus angelorum, animarum, & hominum. Angelorum autem & anima-

rum exutarum conſtat quòd non erit in cœlo empyreo laus uocalis. Sed utrum hominum ſit futura laus vocalis poſt iudicium, quidam dicunt quod non, ſed ſolum mentalis, quæ dignior eſt, quia non erit ibi reſpiratio quam requirit uox 2. de anima. Alij dicunt, quòd ibi erit uocalis laus, ut nihil in ſanctis uacet a laude diuina, neq; mens neq; lingua. Quomodo autē eſſe poſſit ita dicunt, quòd, ſi in pulmone & inſtrumētis uocalibus eſt aer naturalis, complantatus ſicut animalia, habent etiam ſpiritum complantatum, & per illum aerem poterunt ſancti uoces formare, & hoc quantum ad aliquid uidetur eſſe conueniens, quia ad formationem uocis, non eſt neceſſaria expulſio, uel attractio aeris, unde reſpirando, vel expirando non poteſt animal vocem formare, 2. de anima, ſed quo ad aliquid, videtur inſufficiens, quia ad vocem non tantum exigitur aer interior, ſed etiam exterior cuius cōfractione & motu ſonus deferatur. Propter hoc addendum eſt, & dicendum quòd quædam ſenſibilia deferuntur ad ſenſum, & ſecundum eſſe ſpirituale tantum, ſicut ſpecies colorum. Quædam autem contingunt organum ſecundum eſſe ſuum materiale, ſicut in guſtu, & tactu. Quædam uero deferuntur vtroq; modo, ſicut ſpecies odorum cum permixtione fumalis euaporationis, quandoq; tamen ſpecies extenduntur vltra fumalem euaporationem, & ſimiliter de ſono, & motu, ibi tamen ſpecies ſoni defertur eſſe ſpirituale enim vnde non oportebit eſſe motum in medio, aut fractionem, aut cōdenſationem. Vel poteſt dici, quòd erit etiam ibi confractio cœli empyrei, nec hoc cedet in eius ignobilitatem, quia erit inſtrumentum motum a lingua glorificata, & materia vocis prolatæ in laudem diuinam, nec propter hoc ſequitur quod ſit generabile, & corruptibile, quia raritas, & denſitas ſunt equiuocè dicta in illo corpore, & illis corporibus, ſicut etiam ponunt aſtrologi inter duas ſpheras, quæ non poſſunt ſcindi, eſſe aliquod ſpacium repletum

tum

tum corpore diuisibili eum in illo spacio sit motus planetarum, secundum modum epicicli. Item per miraculum fieri potest ꝙ duo corpora sint in eodem loco, quod oportet esse ad minus dum corpus gloriosum supra cœlum empyreum transferetur, mediante cœlesti corpore, quod non scinditur. Quid autem de his uerum sit, incertum est, quia nec fide determinatur, nec probatur ratione. Ex Thoma & Henrico de Assia elicitiuè.

QVAESTIO NONA, III. CAP.

Quid, & quot sunt aureolæ, quæ nonnullis beatis dantur.

QVAERITVR Quid, & quot sunt aureolæ quasi parafernales, martyrum, confessorum, & virginum, in cęlo empyreo. Ad quã respondetur, ꝙ aureola est quoddam gaudium accidentale, quo beati gaudent de bonis operibus a se factis, quæ ꝑ victoriã acquisiuerunt. Nam victoribus corona datur. Circa quam aureolam, quatuor declarabuntur, scilicet essentia, sufficientia, eminentia, correspondentia. Primum est essentia, nam dictum est, quod aureola est gaudium quoddam accidẽtale. Pro quo sciendum est, ꝙ in beatis est duplex gaudium, scilicet essentiale, & accidentale. Primum enim præmium, vel gaudium beatorum est essentiale, quod consistit in perfecta coniunctione animæ ad Deum, ꝑ visionem & fruitionem, Dei inquãtum anima perfectæ coniungitur Deo, videndo, amando eum, & fruendo, & hoc præmium similitudinariè corona aurea nominatur triplici ratione. Primò signi, quia corona est proprium signum regie dignitatis. Sed per istud præmium essentiale quod in Dei visione consistit, quodãmodo efficitur homo particeps diuinitatis, & per consequens regiæ dignitatis, vt dicitur Apo. 5. Fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes. Secundo hoc præmium

mium essentiale vocatur corona ratione circuli. Nam figura circularis est perfectissima, eo quòd nihil sibi addi potest quin sit ea minus, & significat præmium, gaudium essentiale beatorum cum nullum præmium addi potest, quin sit eo minus, quod patet, quia nihil est maius visione Dei. Tertiò, præmium essentiale vocatur aurea rõne materiei, siue numeri, q sicut aureo nullũ metallũ est præciosius, ita visione dei, q̃ est præmiũ essentiale scõrum, nullũ aliud p̃miũ est maius & nobilius. Quod aũt aurũ sit inter metalla præciosius patet ex ualore & ratione patet ẽt, qa nulla ægritudo apparet in eo, neutra enim pars eius est intẽperata aut imperfecta, vt dicit Hermes egyptius. Omnia enim metalla fiunt ex sulphurę quasi ex parte, & substantia seminis paterni, & ex argento viuo, quasi ex matre & menstruo, quod menstruum coagulatur in substantiam embrionis uirtute sulphuris digerentis ipsum & adurentis, quæ duo scilicet sulphur, & argentum viuũ in auro, sunt magis lucida & purificata per loturas fortissimas ita ꝙ nihil vnctuositatis cremabilis nec humiditatis aqueæ flegmate potest amplius euaporari, vt patet in anulo circuudante digitum non tangente, non sic in anulo argenteo, vel aliorum metallorum quæ plus & minus tangunt corpora contigua, vt dicit Albertus in quarto mineralium ca. 7. Secundum prę-mium, uel secundum gaudium beatorum in patria additum præmio essentiali ipsorum, idest visioni diuinæ est, accidentale, & uocatur aureola diminutiue, quia quasi minimum est hoc præmium accidẽtale, respectu prẹmij essentialis visionis diuinæ. De quibus coronis aureis, & aureolis tamquam de primo essentiali & accidentali dicitur. Exod. 25. Archam de lignis sethim, (quæ sunt imputribilia, vt dicit Iosephus,) compingite & deaurabis eam auro mundissimo intus & foris quod significat præmium essentiale. Faciesq; alteram coronam aureolam per circummitum quod significat præmium accidentale. De prima coro

na dicitur Ecclesia.45.Corona aurea super caput expressa signo sanctitatis. De secundo cantat ecclesia. Filiæ hierusalem venite, & videte martyrem cum corona,scilicet victoriæ pro qua datur in die solemnitatis,& lætitię. Secundo circa aureolam videnda est eius sufficientia,scilicet numeralis.Nam tres ponuntur esse aureolę,scilicet uirginum, martyrum, & doctorum,siue prędicatorum.Probatur.Nam corona datur pro victoria,quæ cum quadam pugna agitur,non coronabitur nisi qui legitimę certauerit. 2. Thim.2. Sed triplex est genus sanctorum qui in mundo uiriliter pugnarunt,& vicerunt,scilicet virgines,martyres & prædicatores,ergo triplex erit corona aureola,quę dabitur sanctis pro victorijs & de hoste triumphis. Prima aureola debetur virginibus de bonis operibus a se factis,ratione virginitatis.Cuius ratio est,quia corona victoribus datur,vt patet supra,ergo vbi est specialis ratio victoriæ,ibi debetur specialis aureola.Sed per virginitatem aliquis, uel aliqua obtinet singularem , & specialem victoriam de carne, contra quam bellum gerit,vt patet Galat.5.spiritus concupiscit aduersus carnem & econuerso,ergo virginitati speciale gaudium accidentale debetur,& datur, quod aureola nominatur. Ad cuius euidentiam est sciendum quòd illis tantum virginibus debetur aureola,quę propositum habuerunt virginitatem perpetuo conseruandi, siue hoc propositum fuerit voto firmatum, siue non, quod quidem propositum, quamuis aliquando fuerit interruptum,integritate tamen carnis manente, dummodo in fine vitæ illud prop ositum inueniatur,debetur aureola.Cuius ratio est,quia licet virginitas carnis reparari non possit,tamen virginitas , vel corruptio mentis, per pœnitentiam reparatur & ad plenũ restituitur, & ideo si mens finaliter remanet incorrupta,habebit aureolam.Non enim est dubium quin tales de corporis incorruptione gaudebunt. Si autem corruptionem mentis sequatur corruptio carnis pro

curata aliquo instrumẽto, uel alio modo, talis amittit aureolam, & debet humiliter & uerecunde a consecratione abstinere, non tñ repellitur a consecratione, qa ecclesia iudicat solũ secundam ea quæ apparent in foro exteriori. Si uero per uiolentias amisit integritatẽ carnis nõ perdit aureolã. Nam nõ corrumpit corpus, nisi fuerit corruptus animus. Vnde Beata Lucia dixit. Si me inuitam uiolari feceris castitas mihi duplicabitur ad coronam, non quòd duas aureolas habeat, sed quia duplex præmium reportabit. Vnum pro uirginitate custodita, aliud pro iniuria quam est passa, immo si uiolenter aliqua oppressa concipiat, ex hoc tamen meritum uirginitatis non perdit nec aureolam. Sed dicet aliquis, si aureola debetur uictoriæ de pugna, ubi nulla est pugna, uel uictoria, ibi nec aureola. Sed uirgo Maria non habuit pugnam carnis, ergo nec aureolam quod falsum est. Respondetur, quòd uirgo Maria habet aureolam pro pręmio uirginitatis, & licet non habuerit pugnam carnis ab intra, habuit tamen tentationem quæ est ab hoste, qui nec Christum reueritus est tentare. Secunda aureola debetur martyribus. Cuius ratio est, quia spãli uictorię debetur aureola spãlis, ut patet supra, sed martyr de tyranno habet uictoriam specialem, ergo. Ad cuius euidentiam sciendum, quòd duplici ratione aliqua uictoria dicitur magna. Primo ratione pœnæ mortis, quæ est ultimum terribilium. 3. Ethico. Secundo ratione causę honestissimæ, quæ causa est Christus, & hæc duo in martyrio considerantur, & præcipue causa, quia martyrem non facit pœna, sed causa propter quod illa qui pro fidei confessione moritur, siue de fide a persecutore interrogetur siue non: & moritur aureolam obtinebit. Similiter si quis. R. p. ab hostium impugnatione defendit, qui Christi fidem corrumpere moliuntur, & in tali defensione moriatur, aureolam habebit. Similiter si q̃s mortale uulnus ꝑ Xp̃o accipiat, & aliquãto tp̃e

ſuperuiuat martyr eſt,& aureolam non perdit, ut patet de Beata Cecilia. Si autem mortale vulnus non accipiat,& tñ exinde poſtea moriatur, non tamen negligentia ſua in curando,aureolam habet . Si etiam vulnera non mortalia ſuſceperit , & poſt hoc carcerem ſubſiſtens moriatur martyr eſt, & aureolam męretur, vt Beatus Marcellus. Si autem afflictio propter Chriſtum uſque ad mortem continuata non fuerit , non erit martyr , ut patet de Beato Syluestro multas pro Chriſto pœnas paſſo,quin tamen in pace uitam finiuit nec martyr fuit nec aureolam męruit. Tertia aureola debetur doctoribus,uel prædicatoribus illis , ſcilicet qui ea ſolum prædicant,& docent quæ ad ſalutem pertinent animarum.Cuius rõ eſt, quia uictoriæ ſpāli , ſpālis aureola debetur , & ideo ſicut per uirginitatem , & martyriũ aliquis de carne, & mũdo ſpecialem uictoriã habet,& per conſequens aureolã ſpālem.Ita etiam qñ aliquis non ſolum a corde ſuo,ſed ēt a cordibus aliorũ diabolũ per errorem impugnantem, repellit aureolã męretur.Cuius ratio eſt, quia talibus ſalutarib.documentis diabolũ uelut quibuſdã ſpiritualibus armis expugnat,de quib.dicitur.2.Corin.10.Arma militiæ noſtræ non ſunt carnalia, ſed ſpiritualia. Prælatis aũt quibus competit ex officio docere,uel pdicare aureola non debetur niſi actu prædicent. Ratio eſt,quia corona nõ debetur pugnæ,& uictoriæ habituali,ſed actuali,ſecundũ illud.2.Thi.2. Non coronabitur niſi qui legitime certauerit.Et ideo quibuſcunque legitimè exercentibus actuum iſtum.ſ.docēdi uel prædicandi debetur aureola.Tertio circa aureolã aduerti debet præeminentia dignitatis, quæ ex tribus partib. põt conſiderari.ſ.ex parte pugnæ,pmanentiæ,& materiæ.Primo mõ aureola illa eſt potior quæ fortiori pugnæ debetur,hoc modo aureola martyrum alijs aureolis ſupereminet,quia ibi eſt difficilior pugna.Secundo modo põt conſiderari aureola ex parte permanētię, & ſic aureola uirginũ alijs aureolis ſupereminet,quia pu-

gna

gna carnis periculosior est inquantum est diuturnior, & magis nobis eminet è uicino. Tertio pōt aureola cō siderari ex parte materiæ, de qua est pugna, & sic aureola doctorum, & prædicatorum inter oēs est potior. Cuius ratio est, quia pugna doctorū, vel prædicatorū uersatur circa bona intelligibilia. Aliæ uero pugnæ, scilicet uirginū, & martyrū uersantur circa passiones. Quamuis autem una aureola sit secūdum quid, maior altera, simpliciter tamē loquendo aureola martyrum inter oēs est potior, quod probatur ratione, auctoritate, & obseruatione. Ratione sic. Vbi pugna est difficilior, & uictoria maior, ibi aureola potior, sed pugna, & uictoria martyrum est huiusmodi, ut patet supra. ergo. Secundo probatur auctoritate. Matth. 5. Beati qui persecutionem patiuntur pp iustitiam &c. Dicit glo. quòd omnes aliæ beatitudines perficiuntur in ista. Tertio probatur obseruatione ecclesiæ, nā ecclesia in commemoratione sanctorum præponit martyres, uidelicet doctoribus, & uirginibus ad ostendendū preeminentiam martyrum respectu doctorū, & uirginum. Hæc omnia Tho. in 4. di. 49. arti. 5. Quarto circa aureolam consideranda est correspondentia. i. cui parti dotium aureolæ correspondent Respondetur, q̄ parafernalibus. Parafernalia autem sunt quæ mulieri habet extra, uel ultra dotem à parentibus, & amicis. C. de pac. conuen. tam super dote. l. hac lege & ff. de iure do. l. Si ego. §. dotis. & glo. in c. ex literis de pigno. In quibus hominis parafernalibus maritus non habet aliqđ ius ministrandi muliere contradicente nisi illa bona tradiderit marito vt l. fi. C. de do. promi. quo casu maritus habet administrationem, & de fructibus potest cum uxore uiuere, ut dicit tex. & ibi Bar. Et hæc sunt satis de primo receptaculo animarum separatarum, scilicet cœlo empyreo.

ADDITIO.

Nota ex hoc, quod Angelis non debetur corona aureola, quia in eis non est pugna cum sint immortales, & incorruptibiles, ideo non possunt pati martyrium, & cum illis sit connaturalis uirginitas, rationem uictoriȩ excellentis habere nõ possunt. Imò nec Christo competit, ut dicit Petrus de Palude. dist. 41. lib. 4. quia nihil est illud cui est simile. Verum attendenda est distinctio Richar. lib. 4. distin. 49. artic. 5. quæst. 5. Quoniam aureola dupliciter potest considerari, uel secundum id quod est, uel sub ratione, qua militi datur a principe. Primo modo est in Christo perfectissime triplex aureola, quia fuit perfectissimè uirgo perfectissimus doctor, & quia mortem sustinuit pro veritate, & gloria Dei. Secundo autem modo, non debetur, quia Christus princeps militum est. Si plura desideras in hac materia. Vide Bonauentu. in 4. distinct. 33. articu. 2. quæstio. 3. Ropertus Olchot super lib. Sap.

QVAESTIO TERTIA, III. CAP.

De secundo receptaculo animarum separatarum, scilicet, de inferno continens sub se tresdecim quæstiones.

QVAESTIO

QVAESTIO I. QVAESTIONIS TERTII CAP.

Vtrum sit infernus, secundum ueritatem.

QVAERITVR, Si infernus post; mortem reperiatur secundum ueritatem, an sit in fictione ad terrendum laicos, & temporalia bona ab eis extorquendum. Ad quam quæstiunculam uidetur primo respondendum negatiue, argumentis. Platonis, & Origenis, & primo argutijs Platonis, vt dicit Aug. 21. de ci. Dei c. 13. sic. Omnis pœna diuina, uel legalis adhibetur ratione emendationis, aut profectus ad uirtutem. Sed post transitum huius sæculi dæmones, & damnatos ex contemplatione pœnæ æternæ peccatorum non pœnitebit, nec peccare cessabunt, & beati de communi lege quacunque occasione data non poterunt melius in bono proficere, ergo post hanc uitam non est ponendus infernus, nec pœnæ æternæ illius. Maior patet per psalmistam dicentem. Cum occideret eos quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo ueniebant ad eum. Et iterum. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. Et Isido. dicit. 5. Ethimologiarum, & ponitur 4. distin. cap. causa constitutionis. legum est humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrenare, & in gloss. ff. de iustitia & iure l. Iustitia. Oderunt peccare boni uirtutis amore. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Minor probatur per Gregor. 4. dialogorum. cap. 37. & ponitur in cap. qualis 25. distinctio. dicens. Qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio finali præsentatur. Quod dictum oportet intelligi de ægredientibus animabus in statu damnationis, uel saluationis, ita uidelicet, quod mortalis culpa hic per pœnitentiam, aut baptisma-

te non deleta cum tali culpa defertur ad iudiciũ, nunquam post deletura, neque remissura. Et Eccle. 10. dicitur. Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi scilicet semper erit. Lignum est homo. Aquilo infernum designat, & cœlum austrum. Et Eccle. 9. dicitur. Quodcunque facere potest manus tua instanter, operare, qa nec opus, nec ratio, nec scientia erit apud inferos quo tu properas. Et quòd etiam beati in merito non possint proficere patet, quia meritum pertinet ad statum uitæ præsentis. Vnde Pau. dicebat. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Et Isa. Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis auxiliatus sum tui. Item secundo arguit Plato sic. Quidam philosophorum, & poetarum finxerunt deorsum esse infernum locum tristissimum, omni genere pœnarum, & miseriarum plenum, ibiq́ue descensuras perditorum animas sine fine puniendas. Finxeruntq́ue iras, & beneficientias Deorum, & Dearum, nõ qđ sic uerum esse animo crederent, cũ tenerent nihil de pœnis post morté futurum esse malis, sed hoc fingebant pp tyrannorũ timoré, s. ut principes tyranni timerétur a subditis (vt dicit Aug.) 6. de ci. Dei. Ité 3. de ci. Dei. dicit Aug. Quod antiquitus presidentes in ciuitatibus finxerunt multa falsa de Dijs, & locis pœnalibus existimantes illa esse utilia si credantur a populo ad retrahendum ipsum à uitijs, & uocandum ad uirtutes. Pro hac opinione loquebatur. Statius in thebayde dicens. Primus in orbe Deos fecit timor. Et Cice. 1. lib. de natura Deorum dicit. Quidam totam de dijs immortalibus opinionem factam esse dixerunt ab hominibus sapientibus. R. p. causa, ut quos ratio non posset eos ad officium religio duceret, & Ci. lib. 3. inuectiuarum in Catilinam inquit. Itaque vt aliqua in vita formido improbis esset posita, apud inferos quædam illi antiqui supplicia in pijs constituta esse uoluerunt. Idem ponit Sene. tragœdia. 6. metro. 5. Et Platonici ut dicit Augu.

ubi ſupra.dicere ſoliti erant utile eſſe in ciuitatibus, ut uiri fortes, & ſi falſum ſit, ex dijs genitos ſe eſſe crederent,ut audacius res magnas diuinæ ſtirpis fidentia aggrederentur.Secundo arguit pro hac parte exitialiter,& uenenoſe Origenes, qui uult omnes damnatos, & etiam dæmones in fine mundi per diuinam miſericordiam ſaluari, & per conſequens infernum non reperiri ſaltem poſt iudicium uniuerſale, & primo ſic. Sapientiæ. 11. dicitur. Miſereris omnium domine, & nihil odiſti eorum quæ feciſti, ſed inter omnia connumerantur etiam damnati, & dæmones, ergo, & illorum in fine mundi miſerebitur Deus. Et Gene. 6. dicitur. Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, ſed ſpiritus Dei, ut ibidem glo. dicit, accipitur pro indignatione. Indignatio autem Dei, & pœna quam infligit uidentur idem eſſe, ergo ſi ſpiritus non permanebit, ideſt indignatio Dei in homine æternum, ergo nec pœna ſimiliter.Item 35.Pſalm.dicit. Homines, & iumenta ſaluabis domine ſecundum Origenem homines,ideſt rationales,& iumenta,ideſt dæmones. Et iterum nũquid in ira ſua continebit miſericordias ſuas, quaſi dicat non.Ira autem Dei eſt punitio eius. Et Anſel.lib.cur Deus homo ait.Non eſt iuſtũ, ut Deus creaturam rationalem, quam ad beatitudinem fecit omnino perire ſinat, ſed inter rationalem creaturam ſunt,eſſant damnati,ergo illos in æternum perire non etiam. ſinet.Item Deus uult omnes homines ſaluos fieri, ut dicit Pau.1.Thim.2.Sed uoluntas Dei eſt, tam efficax ut neceſſe ſit omnino impleri, & ei nemo aliquo modo reſiſtere poteſt namque quæcunque uoluit, fecit in cœlo,& in terra, ut dicit Pſal. ergo omnes homines etiam damnati ſaltem poſt iudicium ſaluabuntur,& per conſequens non erit infernus poſt iudiciũ. Sed qm̃ hanc Platonis, & Origenis erroneam opinionẽ quidã carnales hoĩes bonis huius ſeculi,inebriati, vt licentius glorioſius,& voluptuoſius uiuere poſſint,

sequuntur Idcirco probabo breuiter quinque rationibus,& auctoritatibus,& exemplis,esse infernum ante, & post iudicium. Et primo ratione diuinæ perfectionis. Nam Deo competit misericordia, & iustitia. Omnes enim uiæ domini misericordia, & ueritas inquit Psal.& alibi. Potestas tibi domine est,& misericordia, & reddes unicuique secundum opera sua. Si.n.esset iustus sine misericordia, esset crudelis, & si misericors sine iustitia,esset insipiens,ut in c. disciplina.45.di.propterea dicit Tho.1.par.q.21.per totum, quòd in omni opere misericordia, & iustitia Dei reperitur. Misericordia si quidem quantum ad primã radicem,ut puta creationi in omnibus, & in homine creatio illius,& finis beatitudinis eius,quæ ex sola bonitate diuinæ uoluntatis dependet. Iustitia distributiua uero inquantum reddit unicuique secundum eorum naturam,dignitatem,in hoc mundo, uel in futuro,propterea dicit Dyon.8.c.de di.nominibus. Oportet uidere in hoc ueram Dei esse iustitiam quòd omnibus tribuit propria secundum uniuscuiusque existẽtium dignitatem,& uniuscuiusq; naturam in proprio saluat ordine,& uirtute. Ergo sicut ex misericordia æternaliter bonos remunerabit in cœlo, ita ex iustitia malos perpetuo dãnabit in inferno. Scd̃o probatur rõne oppositorum cõditionis. Nã cum in natura reperit unũ oppositorũ siue contrariorũ inuenitur, & reliquũ.11.meth.& 2.de cœlo(nisi tamẽ unũ esset infinitũ.)Sed reperitur locus ẽm philosophos, ubi est absentia oĩs cõtrarietatis, & pñtia totius pulchritudinis diaphanitatis,luminositatis,ut patet de nouẽ cęlis mobilib.ab oĩ cõtrarietate semotis,primo cęliadquos ascendũt aĩæ bonorũ ad cõpares stellas de mẽte Plato. siue secundũ græcos,& Valdenses reperitur locus, & aliqua regio in superficie terræ tẽperatissima, oĩbus delectationib gratissima,oĩ terra excelsior,sita in oriẽte & dextera parte cœli quæ nobilior est sinistra.2.de cœlo,qui dicitur paradisus terrestris, siue ortis delitiarum,

tiarum,siue paradisus uoluptatis. Gen.1. ad quē locū usque ad diem iudicij ascendunt animæ nō plene purgatæ, ſm græcos,& Valdenses. Siue reperitur locus ſm theologos Christianos incogitabilis pulchritudinis,& indicibilis dispositionis in gloria,ubi oē bonū sine omni malo,ubi lumen indeficiens,& pax Dei quę exuperat omnem sensum,quo est cœlum empyreū circunstās immediate oēs nouem cœlos mobiles, in quo loco sanctorum aīæ requiescunt, & sempiterno æuo, & diuinitate fruuntur. Ego ex opposito reperibilis est & esse debet aliquis locus, uel aliqua regio subterranea in centro circundans medium mundi summæ deorsum,quæ regio quodam igne est plena, & naturaliter tenebrosa oī influxu cœlestis luminis priuata, ex eo quòd elementum terræ hanc regionem circunstās, est simpliciter opacum carens pœnitus diaphanitate, sine qua lumen nusquam diffundi potest uel penetrare. In qua regione est omne malum sine omni bono,& oīa contraria eorum quæ sunt in corporibus cœlestibus,siue in paradiso terrestri, siue in cœlo empyreo, ubi damnati in sæculum sæculi cruciabuntur. Tertio probatur rōne honestę equitatis. Nā ſm cano.& legi. in dubijs semitam debemus eligere tutiorē. Extra de homini.c.ad audientiam.& extra de cle.excomm.mini.c.illud.dicitur, ꝙ in dubijs uia tutior est eligenda, & extra de spō.c.iuuenis.dicitur in his quæ dubia sunt quod certius existimamus tenere debemus,& de pœniten.dist.7.dicit Augu.in c.nemo.§.si quis autem. Tene certum,& dimitte in certū. Vnde Cice. 1.officiorū ait. Bene præcipiunt qui uetant quicquam agere qđ dubites æquum sit an iniquum. Et iurison. dicit in l. semper.ff. de regul. iur. Semper in dubio benigniora præferēda sunt. Idem in l.ambiguis.eo.ti. Cum ergo benignius sit,& honestius,& rationi magis cōsonum credere, ꝙ mali qui hic absque timore mala perpetrant non castigati in hoc sæculo, alibi puniantur post mortē in inferno,quàm quòd semper hic gauden

tes in iniquitate reportent de malis transactis commodum pro talibus,& virtute post mortem ditentur, gauisi semper in vita iniquitate, vt dicitur de pœnit. dist. 7. nullus ergo omnino pro talibus ponendus est, infernus post mortem. Argueret enim aliter ex continuo hic malis,nec hic,nec alibi post mortem punitis Deum esse iniustnm , immitem, improuidum , & partialem,quod esset immitius,imbenignius,& intutior semita ad credendum. Quarto probatur ratione diuinę comminationis.Nam Deus , & corpus & sancti minantur infernum malefaciētibus post mortem secundum illud Matth. 25. Ibunt hi in supplicium æternum. Iusti autem in uitam æternam, & Iob.21. Tenent timpanum, & cytharam , & gaudent ad sonitum organi ducunt in bonis dies suos,& in puncto ad inferna descendunt. Sed si dicasꝙ infernum minatus est Christus,vt terreat malos , & ad bonum ,conuertat,non ut pœnas inferat. Audi. Gre.4. dial. cap. 36. Quid si quis dicat,idcirco ęternam pœnam peccantibus minatus est Christus,ut eos a peccatorum perpetratione cōpesceret. Respondetur,ꝙ si falsum est qđ Deus minatus est, ut ab iniustitia corrigeret , etiam falsa pollicitus,ut ad iustitiam prouocaret . Sed quis hoc etiam insanus dicere præsumat,quia si Deus minatus est quod non erat impleturus,tunc cum asserere ipsum misericordem uolumus , cum fallacem esse (quod nephas est prædicare cōpellimur) Hæc.Greg. & Hie.ad Pammachiū,& Occeanū pp hoc sic scribit An putamus fratres ꝙ iocando prophetæ prædicēt, ridēdo loquantur apostoli Christus iudicium infantiliter cōminetur.Sed ioci non sunt,vbi supplicia intercidūt. Si iocādo passi sunt,credat,& iocādo locuti.Isaias serra secāt.Daniel leonibus deputatur, Paulus trūcat gladio. Petrus in cruce dn̄i exemplo suspenditur. Et hoc totum,ut nos a peccatis sua doctrina reuocarent,hæc illę.Qninta ratio est,ratione uniuersalis mūdi conditionis.Nulla enim communitas particularis,

nulla

nulla dominatio temporalis sine aliquo iustitię loco est, eo q iustitia maximę perfectionis est. Nā ait deus Deuter. 18. Maleficos non sinas uiuere super terram, ergo & in toto mundi regno, de quo nemo alius nisi Deus dominus est, (quia domini est terra, & plenitudo eius) debet assignari aliquis locus tormentorum vbi diuina iustitia in reprobos ostendatur, & hic locus dicitur infernus. Secundo probatur existentia inferni auctoritatibus, & primo sacræ scripturæ, Gene. 37. dixit Iacob ad Rubem, uisa tunica filij Ioseph sanguine tincta. Descēdam ad filium meum lugens in infernum, & Numer. 16. Dathan, & Abiron descenderunt in infernum uiuentes. Ver. in 6.

Facilis descensus auerni,
Noctes atque dies patet atri ianua Ditis,
Sed reuocare gradum superasq; euadere ad auras,
Hoc opus hic labor est.

Et ibidem idem.

En quisque suos patimur manes &c.

& Iuue. lib. 1. saty. 2. dicit esse aliquos manes &c. Et Sene. 1. trage. dicit. Quisque est placidè &c. Vide ante in quæstione de animarum immortalitate. Et Ouid. quarto metha.

Est via decliuis funesta nubila taxo.
Ducit ad infernas per multa silentia sedes.

& infra.

Mille capax aditus & aptas vbiq; portas urbs hēt.

Et Lactan. 6. institutionum de inferis dicit Zeno, Stoicus docuit, & sedes piorum ab ipsis esse discretas, & illos quidem quietas ac delectabiles incolere regiones, hos uero pœnas luere in tenebrosis locis atque in cęni uoraginibus horrendis. Tertio, probatur existentia inferni exemplis, & primo illius tyranni Imperatoris Trayanæ, (q ut fertur,) ad præces Beati Greg. de inferno ereptus, & ad præsentis uitæ statum reductus pœnitētiam egit, ut dicitur in 4. dial. c. 27. Et quo exemplo tria corolaria sequuntur. Primum, q nihil

prohibet

prohibet aliquem ante resurrectionem generalem ali qua de causa Deo nota, ad uitã hanc resuscitandum, fuisse mortuum in peccato mortali, de quo resuscitatus pœnitentiam acturus erat. Secundum qđ sequitur est, q̃ non ualet dicere. Iste moritur in pc̃tõ mortali igitur dãmnabitur, sed bñ sic sequitur. Iste in peccato mortali moritur, & ad uitã pręsentẽ iterũ non resurget, igitur illud pc̃m̃ non remittetur, sed dãnãbitur. Tertium quod sequitur est, ꝙ oẽs auctoritates, quę di cũt ꝙ in inferno nulla est redẽptio, uel in inferno nul lus amplius confitebitur Deo. Intelliguntur de morte finali illorũ qui amplius ad pñtis uitæ statum post ge neralem resurrectionẽ non resurgent. Secundo idem patet exẽplo illius de cuius sepulchro oĩbus uidentibus flamma exiuit, & exẽplo illius de cuius sepulchro clamatum est ardeo, ardeo, ut Gre. ueridice refert in 4. dialo. cap. 4. Probant etiam infernum esse stridor, humanis ululatus, & gemitus cęteraque męstitiæ si gna, quæ ponit Statius lib. 2. Thebaydos de habitantibus in Acchaya, ubi est mons altissimus adeo, ut ne que uenti, neque pluuiæ, ibi aliquid possint, ubi talia etiam quandoque audiuntur. Et Grego. quarto dia log. adducit montem Ethnę in Sicilia ubi crebro audiuntur pęnarũ uoces. Et ẽt infernũ probatur ex multiplici reductione animarum ad corpora, ut manifesta rent pœnas, & alia, quæ fieri uiderunt, apud inferos, sicut ueridice refert beatus Greg. lib. 4. dialo. cap. 28. ubi in principio dicit. Superna pietas ex magna misericordiæ suæ dignitate disposuit, ut nonnulli etiam post exitum repente ad corpus redeant, & tormenta inferni, quæ audita non crediderant, saltem uisa perti mescant, ut patet de Lazaro, qui nunquam risit, suscitatus, qui & ita se post castigauit ieiunijs, uigilijs, & laboribus, vt se uidisse tormenta apud inferos etiam si lingua taceret, conuersatio loqueretur hęc illę. Nunc ad tria argu. Plato. in fronte huius quæstiunculę facta respondetur. Et ad primum dicitur, ꝙ erroneũ est

dicere

dicere cum philosophis ꝙ frustra erunt pęnę ęternę, cum profectus pęnarum esse desinat, & ideo finiendę. Sicut fortè sequitur, frustra sunt medicinæ, & ideo finem habituræ, quia ęgri curari non possunt, & sani non possunt infirmari. Quia secundū irrefragabilem catholicorū religionis veritatē, pœnę dānatorum in æternum erunt ꝑꝑ tria uidelicet ad iustitiæ Dei declarationem, ad uniuersi decorem ꝑ bonorum & malorum cōparationem, & ꝑꝑ beatorum lętificationem vindictam uidētiū iustissimè fieri in eos qui se in hac vita iniustè glorificauerunt, iuxta illud. Lætabitur iustus cū uiderit vindictā, manus suas lauabit in sanguine pctōris. Ad secundū aūt, & tertiū dicendum philosophi, & poetę, qui fixerunt infernū, esse ꝑꝑ. R. p. vtilitatē, non credētes de facto esse infernum, meruerūt non sapiētes, sed insipiētes dici. Tū primo, quia hmōi pœnarū fictiones ſm fidē sunt illicitè sicut sunt indubie, Tū secundo, quia ēt secundū rōnem naturalē ueritas, quæ est uirtus nobilis pertinens ad intellectū, & ad regulandū affectū, non est pro qualicunq; cōmodo abijcienda cū bonū honestū sit præferendū bono utili, sed ꝑ fictionem illam vtilem. R. p. & virtus, & veritas, & bonum honestum abijciebatur, ergo non erat licitū fingere &c. Nec est via Dei aut processus rōnis, vt homines simplices reuocentur a peccatis, & prouocentur ad uirtutes per deceptiones, vel errores, vel fictas fabulas, ut faciunt poetę. Nam qui talibus medijs vnde sunt non profuerunt hominibus, nec R. p. sed maximè nocuerunt sicut exitus probauit, quia exinde successu tpis execrabiles errores radicati, & firmati fuerunt in populo gentili, qui post Christo ueniente cum magna difficultate uix extirpari potuerunt. Media autem congrua retrahendi homines a uitijs, & ad uirtutes prouocandi sunt uerè eruditiones, apte increpationes, deuotę exhortationes, ꝓmissiones bonorū, cōminationes pęnarū tā pn̄tis quā futuri sæculi, non quidem fictarum, sed omni ambiguitate re-

motam uerissimarũ,quibus medijs qui uerè utitur, sapiens meritò dici potest,ad prophanam præterea, & hereticam opinionem,in hoc,Origenis dicitur primo,quòd dœmones nunquam saluabuntur. Nam ut dicit Dama. Hoc est angelis casus, quod hominibus mors. Sed homines post mortem si in peccato mortali moriantur, eorum nulla est redemptio ex inferno. Ergo & angeli post casum facti sunt similiter irrecuperabiles,propterea dicebatur. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum,qui paratus est diabolo, & angelis eius. Et Apoc. 20. dicitur. Diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis,& sulphuris, ubi & bestia, & pseudoprophetæ cruciabuntur die, ac nocte in sæcula seculorum. Sed per hoc secula sæculorum in scriptura solet eternitas designari, ergo. Quod etiam mali homines in hoc mundo, & postea damnati nunquam saluabuntur,patet ratione. Nam si in fine omnes saluarentur, sequeretur quòd omnes possent ad libitũ offendere Deũ,& in mũdo gaudere, & postea uellet, uel nollet, Deus saluaret eos,& sic de delitijs,ad delitias transirent,p̃sentibus & futuris bonis fruerentur,hic uentrem plenum, & ibi mentem haberent,in utroque sæculo essent primi, & sic postremo in terra,& in cœlo, apparerent gloriosi quod est impossibile,ut dicit Hiero. ad Iulianum. Ad auctoritates uero extorte,& infideliter ab eo pro sua falsa opinione adductas respondetur, & primo ad primam dicitur, quod illa distributio omnium debet accipi, ut sit accommodata secundum hunc sensum,s. omniũ eorum quos dignos misereri diuina iustitia noscet. Damnati autem post mortem, & dœmones post casum sunt irrecuperabiles. Vel dicatur, quòd distributio illa intelligitur pro generibus singulorum,& non pro singulis generum,ut declarabitur ad ultimum. Et ad illud Gene. 11. dicitur, ꝙ intelligitur de homine secundum genus suum, unde indignatio fuit ablata per Christi passionem. Et ad illud Psal. Nunquid

obliui-

obliuiſcetur miſereri Deus,aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas,dicitur quòd intelligitur,de his q ſunt uaſa miſericordiæ,quia ipſi non pro meritis ſuis, ſed Deo miſerante de miſeria liberantur. Ad auctoritatem vero Anſelmi dicitur,quòd intelligatur de natura rationali abſolutè,& ſimpliciter,ut ſit ſenſus,de natura angelorum,& de natura hominum uniuerſaliter non eſt iuſtum omnes perire,ſed nihil prohibet aliquem eorum perire,& aliquem ſaluari. Ad illud autem Pſalm. Homines & iumeta ſaluabis domine,reſpondetur negando expoſitionem Origenis.Ad ultimum reſpondet Auguſt. exponendo auctoritatem apoſtoli.Primo, ut ſit diſtributio accommodata ſecundum hunc ſenſum. Deus uult ſaluos fieri omnes homines,qui ſaluantur, non quia nullus homo ſit quem ſaluũ fieri,non uelit,ſed qa nullus ſaluus ſit,quem nõ uelit ſaluum fieri. Secundo exponitur ſic,ut fiat diſtributio pro generibus ſingulorum,& non pro ſingulis generum, & ſm hunc ſenſum Deus vult de quolibet ſtatu hominum ſaluos fieri mares, & fœminas, iudęos,& gentiles,paruos, & magnos,non tamen omnes de ſingulis ſtatibus. Et licet auctoritas apoſtoli poſſit trahi ad iſtos ſenſus, tamen quia non ſunt de uirtute ſermonis. Dicendum eſt aliter ſecundum Damaſce.lib.2.cap.ultim. Quod uoluntas diuina diuiditur in uoluntatem antecedentem, & conſequentem. Voluntate autem antecedente Deus uult omnes homines ſaluos fieri. Voluntate autem conſequente nõ. Et quia uoluntas antecedens non ſemper impletur, ideo non omnes ſaluantur. Ad ſciendum autem,qd appellatur in Deo uoluntas antecedens, & quid uolũtas conſequens. Notandum, ꝙ in uoluntate diuina, cum ſit ſummæ ſimplex, non poteſt diuerſitas inueniri.Ratione tamen uoliti nihil prohibet eam diuerſimodè conſiderari ſecundum diuerſas conditiones uolitorũ.Volunt autem ſecundum ꝙ nunc loquimur in creatura rationali,ordinabile eſt in beatitudinem in

quo est duo considerari, scilicet quod ordinatur, & auxilia eius quibus iuuatus ad consequendum finem, ad quem ordinatur. Et secundum utrunque istorum potest accipi distinctio uoluntatis in antecedentem, & consequentem. In eo enim quod ordinatur ad beatitudinem est considerari naturam, & personam, quantum, ergo ad naturam Deus vult omnes homines saluos fieri, inquantum dedit omnibus naturam capacé & ordinabilem in beatitudinem, quantum uero ad personam non vult omnes homines saluos fieri, actiones autem sunt suppositi, & personæ. Et quia multi deuiant a fine ultimo per suas actiones prauas, ideo quantum ad ea, quæ sunt personæ, non vult Deus omnes personas saluas fieri. Prima uoluntas Dei dicitur antecedens, secunda consequens, quia prius debet cósiderari natura ordinabilis in finem, quàm actiones personæ quibus finis consequitur cum ab ipso deuiatur. Secundo potest hæc destinctio uoluntatis antecedentis, & consequentis sumi quantum ad auxilia quibus creatura iuuatur sunt enim quædam antecedentia quasi quædam communia auxilia, quæ dantur omnibus hominibus, ut salui fiant, scilicet liberum arbitrium, præcepta consilia, & huiusmodi quibus omnes possunt dirigi in his, quæ pertinent ad salutem. Sunt nihilominus quædam spãlia, ut gratia uirtutes, perseuerantia in bono, & huiusmodi, quę dantur quibusdam spãliter, & singulariter, ergo quia commune præcedit ordine naturæ illud quod est spãle uoluntas diuina secundum quòd respicit communia auxilia dicitur uoluntas antecedens, prout autem respicit specialia dicitur consequens, & isto modo uult Deus omnes homines saluos fieri, uoluntate antecedente, sed non consequente. Voluntas autem antecedens non semper impletur, quia non est uoluntas simpliciter, nec uolitum uoluntate antecedente solum, sed secundum quid. Nam uoluntas de salute alicuius est uoluntas practica, quæ necessario respicit condi-

tiones particulares suppositorum quorum sunt actiones, hoc autem non facit antecedens uoluntas, sed consequens, & ideo quæ uult Deus uoluntate antecedente solum non simpliciter, uult propter quod nō oportet impleri. Hæc collectiuè ex Tho. 1. parte. q. 19. arti. 6. & domino Henrico de Assia super Genesim.

QVAESTIO SECVNDA. QVAE. III. III. CAPI.

Vbi sit situs ac positus locus inferni.

QVAERITVR, An in centro terræ, uel vbi sit situs, & positus locus inferni. Ad quã sic respondetur, quòd locus inferni ubi sit certitudinaliter doctores theologi non ponunt. Magister enim sentent. in 4. prope finem. 45. distin. dicit sic. Ignis æternus cuiusmodi sit, & in qua mundi, uel terræ parte futurus sit hominem scire neminem arbitror, nisi forte cui spiritus diuinus ostẽdit. Et Aug. in lib. retractationum cap. 29. retractãs quod dixerat. 12. super Gen. dicit sic. Magis mihi uidetur dicere debuisse, ꝙ sub terris sit, q̃ rationem reddere cur sub terra esse credatur. Et Greg. in 4. dialogo. interrogatus. aut sit credẽdum infernum esse super terrã, uel subtus dicit. Hac de re temere diffinire nō audeo, non nulli nãq; in quadam terrarũ parte infernũ esse putãt. Alij uero hunc sub terra esse existimant. hæc ille. Alii uero dicunt, ꝙ infernus sit in opposito aridæ axæ, quæ est inter ęquinoctialẽ, & polũ articũ in quo loco uiget excessus caloris. Vel est sub aliquo polorũ ubi est excessus frigiditatis. Pōt ẽt esse aliqua regio in superficie terrę sub aqua, uel super aqua per modũ magnæ insulæ intẽperatissima, molestissima, horribilissima, deformissima q̃ dicit infernus, & huic imaginationi cōsonat, ꝙ dicũt qdã in extremis ptib. septẽtrionis ultra nouergianos habitãtes, ubi dicũt eẽ multa dęmonia

& clamores,& tumultus horribiles audiri ab inhabitantibus insulas. Dominus autem Pet. de Taranta, & Tho. & Richar. & dominus Bonauent. in 4. distin. 44. & dominus Henricus de Assia super Genesim. Suadent tribus congruentijs esse infernum in centro terræ,& primo, ratione diuinæ ordinationis sic. Deus cũ sit sapientissimus omnia secundum exigentiam suarũ naturarum in suis locis statuit,& ordinauit. Nam sapientis est ordinare. 1. metha. & August. dicit. 19. de ciui. dei. c. 13. ꝙ ordo est parium dispensariumq; rerũ sua cuiq; loca tribuens dispositio. Sicut ergo naturalibus,& corporalibus rebus oppositis assignauit diuersa loca opposita correspondentia propriis earum naturis, ut puta rebus leuibus, locum sursum, & circunferentiam,& rebus grauibus locum inferius, & centrum mundi. Ita & spiritualibus rebus loca cõuenientia earũ naturis statuere debuit,& leues, s. & spirituales viri qui corda sua super terram ad cęlestia, & spiritualia infixerunt ad circunferentiã totius mundi & in sũmo cęli statuerentur. Graues uero, & pc̃tis põderosi qui corda sua bonis terrenis super terrã indebite fixerunt tenderent ad medium totius & circa centrũ mundi atque in profundo inferni. Secundo idem probatur ratione assimilationis. Nam locus, & locatum, debet assimilari siue proportionari. 4. Physi. Peccatores autem tres habent conditiones elongationem, obscuritatem,& frigiditatem, nam peccatum diuidit & elongat hominem a Deo, Prouer. 15. Longè est dominus ab impijs, peccatores sunt obscuri, execauit. n. eos malitia eorum. Sapient. 2. & ideo in tenebris ambulant,& uiæ illorum tenebræ,& lubricum,& angelus domini coarctans eos. Peccatores sunt frigidi per peccatum quod dicitur venenum animæ ab August. lib. 83. q. Venenum autem, vt dicit Isido. 1. ethim. est frigidissimum, ergo locus nouissimus, obscurus, & frigidus eis debetur. Infernus autem in medio, & in centro mundi existens est summæ elongatus a cęlo, est

natu-

naturaliter tenebrosus omni influxu cœlestis luminis priuatus ex eo q elementum terræ hanc regionē circunstans est simpliciter opacum, carens pęnitus diaphanitate, sine qua lumen nunquam diffundi pōt, vel penetrare, est frigidissimus naturaliter, unde dicitur tartarus a tremore frigoris, vt dicit Isido. eo q ibi nec radius solis penetraret, nec adsit motus aeris. Tertio probatur idem ratione oppositionis sic. Loca opposita, oppositas & contrarias conditiones, & naturas, solent habere, sed paradisus terrestris est aliqua regio in supficie terræ tēperatissima sita in parte orientali, & dextera parte cęli, quæ regio est gratissima oībus delectationibus. Ergo infernus poni dēt ex opposito in inferioribus partibus terrę, interioribus siue centralib. spheræ, vel superficialibus terrę oppositæ axę axi, quę inferiores dicuntur respectu nostri, quæ regio est intemperatissima, remotissima a cœlo oībus molestijs, & cōtrarietatibus plena. Item paradisus terrestris oppositus inferno, (vt dicunt doctores, & historici) habet omnia, quæ requiruntur ad bonitatem loci, ciuitatis, & regionis. Ad quæ requiritur conueniens dispositio montium, scaturigo fontium, decursus fluminū, nobilitas plantarum, iocunditas aīalium, influentiarū bonitas, aurarū siue ventorū regularitas, tēperies elementorum. Vnde & Dama.li.2. suīarum dicit Paradisus terrestris est positus in oriente omni terræ excelsior temperato, tenuissimo ac purissimo aere fulgens, plātis semper floridus, comatus bono odore repletus, & omnibus gratissimis oblectationibus plenus. Ergo infernus habere dēt oīa contraria paradiso terrestri, & p consequēs si paradisus in summo sit, infernus dēt esse in infimo loco mundi. Secundo, probatur eadem conclusio auctoritatibus, & primo Ione.2. Proiecisti me in profundum in corde maris, vbi glo.dicit, q sicut cor est in medio, & centro animalis, sic infernus in medio terræ, medium autem terræ est centrū eius. Et Iob.10. Dimitte ergo me &c. Et Psal. Liberasti me

ex inferno inferiori, vbi dicit glo. August. ꝙ duo sunt inferna, superius & inferius. Terrena inhabitatio ubi est caro & sanguinis, decessio & successio mortalitatis & mutabilitatis. Infernus est superior, sed ab hac terrena inhabitatione & inferno itur, ad infernum inferiorem. Propter hæc duo inferna missus est filius Dei vndiq; liberans ad vnum infernum missus est nascendo, ad alium moriendo. Hæc Aug. Et Isaias. 14. Infernus subtus conturbatus est. Et Matth. 12. Sicut fuit Ionas in uentre ceti, tribus diebus, & tribus noctibus, ita erit filius hoīs in uentre terræ tribus diebus, & tribus noctibus. Et Prouer. 9. In profundis inferni conuiue eius. & Apo. 5. dicit, ꝙ Ioannes cū vidisset librū signatū septē sigillis, flebat, quia non videbat dignū aliquem illum aperire, neq; in celo, neq; ī terra, neq; subtus terram. Liber est sacra scriptura, apertus, i. patefactus a Christo qui fuit de tribu Iuda. Et innuit Ioannes subtus terram, quasi ibi sint aliqui scīa præditi, vt dæmones, animæ mortuorum q hic sapientes habiti sunt, vt sancti patres, prophetæ, & multi philosophi, & in glo. 13. q. 2. c. tempus, in verbo abditis, dicitur. Infernus est sub terra, & cœlum supra. Itē. 23. q. 4. cap. hæc autem vita, & Grego. in 4. determinans, quid de loco inferni credat, dicit. Hoc aīm pulsat, ꝙ idcirco infernus dicitur, quia inferius iacet. Idem dicit Isido. 4. Ethim. unde infernus dicitur etiam gehenna, a geos ꝙ est terra, & hénos quasi profundum, quasi in profundo situs. Et Ver. in 6. introducit. Eneam alloquentem Didonem, dicentemque.

Infelix Dido verus mihi nuncius ergo,
Venerat, extinctam, ferroq; extrema secutam,
Funeris heu tibi causa fui, per sydera iuro,
Et superos, & si qua fides tellure sub ima est,
Inuitus regina tuo de litore cessit.

Et Sene. trage. 1. introducit Theseum inuocantē. Fas omne mundi teq; dn̄antem p̄cor regni capaci. Teque quam tota irrita quæsiuit Ethna mater. Vt iura abdi

ta & operta terra liceat impune loqui. Et vltima trag. de virtute loquẽs dicit. Nunquam ſtigas fertur ad umbras inclita virtus. Viuite fortes nec læthеos ſęua per annos. Vos fata trahẽt. Sed cum ſumma exiget horas. Conſumpta dies iter ad ſuperos gloria pandet Exemplis etiam veritas prædicta parere põt ex Greg. 4. moral. cap. 32. Et a ſancto Cyri. ad Aug. in tranſitu beati Hie. hic collectiuè, ex 4. ſenten. & ex Hen.

ADDITIO.

Rationi enim conſentaneum mihi videtur, quod immundis, & uiliſſimis peccatoribus, uiliſſimus locus pro carcere perpetuo correſpondeat, talis eſt in medio terræ, vbi tanquam ad ſentinam, feces totius mundi deſcendere coguntur. Et ubi multas qualitates lęſiuas eſſe dicunt, eſſeque eo tricies Centena ducenta, & quadraginta quinque millia prodiderunt. Plinius uerò libro ſecundo, refert inuentam fuiſſe Epiſtolam in ſepulchro Dionyſiodori geometræ, perueniſſe eum a ſepulchro, ad medium terræ, eſſeque ad eum locum ſtadiorum quadrageſimoſecundo millia. Infernus dictus, cui nihil eſt inferius, quem alij tetra, quia impietatem, crudelitatemque ſignificat, illic enim omnia impiè agunt. Alij ſtigem, quæ triſtitiam interpretatur, Alij herebum, & orcum dicunt. herebum, quia tenebroſus, illicitè enim tenebræ ſunt, & quantum ad carentiam diuinæ uiſionis, & quantum ad carentiam gratiæ. Hunc M. T. Herebri, ac noctis prodidit filium eſſe, degeneris animi, incorru ptæque uoluntatis. Orcum, a ſimilitudine marinæ belluæ, quæ orca dicitur, balenæ infeſta. Inferorum imperium, Plutoni, Saturni filio datum, finxere poetæ: cuius aſpectum terribilem dixerunt. Vnde Statius.

Fortè ſedens media, regni infęlicis in arce,
Dux herebi populos poſcebat crimina uitæ,
Nil hominum miſeràs, iratuſq; omnibus umbris.

Virgil.autem 6.Aenei. Apud inferos nocentum explo rare culpas,dixit Rhadamãtum Iouis filium, qui fuit rex Lyciæ uir ſæuerus,& iuſtitiæ executor.

> Gnoſius hæc Rhadamantus habet duriſſima regna
> Caſtigatque, auditque dolos,ſubigitque fateri
> Quæ quis,&cæt.

Eodemque lib. mala , quæ ſunt in inferno deſcrpſit his uerbis.

> Primisque in faucibus arci Luctus &cæt.

QVAESTIO TERTIA, III. CAPI.

Vtrum alibi, quam iu centro terræ , reperiantur loca in ſuperficiæ terræ , in quibus animæ damnatorum pœnas luant .

QVAERITVR , Si alibi quam in centro terræ reperiantur in ſuperficie terræ loca, in quibus aīę damnatorum, pœnas luant. Ad quam ſic reſpondetur,ꝙ(vt Gre.dicit,) 4.dialo. Omnipotens Deus ad correctionem viuentiũ in hoc mundo in quibuſdam partibus in ſuperficie terræ quaſdam dãnatorum aīas pœnas luere uoluit oſtendere,vt mentes infidelium,quæ inferni tormenta eſſe non credunt,tormentorum loca uideant , quæ audita credere recuſant. Et infert.c.24.lib.ubi ſupra, quendam ſanctum heremitam qui in inſula Lipparis Siciliæ morabatur , vidiſſe ꝙ aīa Theodorici regis in ollam Vulcani ibidem ebulientem proiecta fuit per Ioannem Papam, & Simachum patricium quos illæ rex ante occiderat. Et iuſtè dicit ibi b.Gre.ab illis in ignẽ mitti apparuit, quos in hac uita iniuſtè iudicauit. Itẽ in 3.c.narrat de quodã romano cui ĩ extremis laboranti apparuit,nauis parata qua ipſæ,& quidam vicinus ſuus adducendi erant in Siciliam , qui ſtatim poſt hoc fuerant ſimul mortui , & ſubiungens dicit Greg.ꝙ uero ille moriens ſe ad Siciliã dicendũ teſta-

tus

tus eſt ,quid ſentiri aliud põt,niſi præ cęteris locis in eius terræ inſulis eructãti igne tormẽtorũ ollæ patue runt.q̃ vt ſolent narrare qui vouerũt,laſſatis quotidie finibus creſcũt,vt mũdi termino appropinquante quã tum certũ eſt illic amplius exurendos colligi,tanto & eadẽ tormentorũ loca amplius videantur aperiri,hęc Greg.Ex iſta aũt narratione apparet ꝙ ꝑ ollas Vulca ni intelliguntur,quidã putei flãmiuomi,vel quædã ca uernæ terræ flãmam ſpirãtes ſulphureã. Quare aũt ol læ illæ vulcano attribuantur,patet ꝑ Iſid.lib.22.Ethi. dicentẽ ꝙ iuxta ſuperſtitionẽ gẽtiliũ, vulcanus in fornacibus fabrorũ quaſi Deus ignis habitare dicit̃, & ꝑ ipſum figuraliter ignis intelligi ſolet, quẽquidem ꝑꝑ multas utilitates quas hoĩ confert (ab Iſid.ibi enume ratas) gentiles eũ Deũ poſuerunt ipſum noĩantes vul canũ, quẽ tunc redire dicunt qñ ignis quaſi tonitrua emittit,& ſcintillis ſtrepit,& iterũ Iſid.li.15. dicit ꝙ quædã inſulæ circa Siciliã vulcanię dicunt̃,ex eo ꝙ ip ſe ſicut mons Ethna ardeãt, & ſunt octo,quarũ noĩa ibi ponit.Et prima Lipparis &c.Ethna vero eſt mons ab incenſo ſulphure,quo plenus eſt flãmas ſpirans.Et dicit Iſi. ꝙ mõs ille hẽt ab ea parte qua Eurus & Africus flant ſpeluncas ſulphuræ plenas, quæ uentis illis agitatæ & cõmotę flãmas æmittũt terribiles,itaq; putatũ eſt a quibuſdã ibi infernũ eſſe. Sed horũ opinio nem illa,quæ procedenter de ſitu inferni dicta ſunt , ſtare nõ permittunt,non.n. omnis locus in quo uel a quo aĩa luit pęnam dãnationis vſq; in diem iudicij eſt principalis locus inferni. Sed quidã ſunt particulares in quo (cãnota Deo)q̃dã dãnatorũ aĩæ vſq; ad diẽ iu dicij pęnas luunt.Henr.de Aſſia ſuper Gene.

QVAESTIO QVARTA, III. CAP.

Quæ ſit habitudo ſub terra Purgatorij, Limbi & ſinus Abrahæ,uel ſanctorum patrum , ad infernum .

QVæritur, Quis ordo & quæ habitudo eſt ſub ter ra trium locorũ pẽalium, ſ.purgatorij.Limbi

& sinus Abrahæ,vel sanctorũ patrum ad infernum? Ad quam sic respondetur, ꝙ de habitudine,& ordine trium locorum pęnalium ad infernum est duplex opinio.Prima est probabilis,uidelicet, ꝙ infernus est regio centralis terrę, & quòd quælibet alia regio inferi illam orbiculariter circunstet secundum sub & supra proportionaliter pro differentijs incolarum in indignitate, vel dignitate, ita videlicet quòd cum sint quatuor totalis inferi regiones secundum communem doctorum opinionem,s.infernus inferior. Limbus puerorum,purgatorũ,& sinus Abrahæ,uel Limbus patrus.Infernus est regio centrals infima, & immediatè post eam regio puerorum, qui in solo peccato originali decesserunt.Super quã est regio purgationis animarum quam circunstat regio,quæ vocatur sinus Abrahæ,uel Limbus patrum. Primæ duæ regiones sunt dãnatorum, sed differunt quo ad pęnam sensus,& pęnam damni solã.Aliæ duæ non, sed sunt uel fuerunt saluandorum. Alia opinio de ordine locorũ pœnarum ad infernũ,est ꝙ istæ quatuor regiones sese orbiculariter non circundant,quod põt tribus modis contingere.Primo mõ,si imaginamur quandã piramidẽ terræ magnam cuius conus sit centrum mundi & basis sit tota superficies terræ arida,& illã piramidem imaginemur diuisam per lineas, uel superficies, transuersales in quatuor regiones s̃m sub,& supra distantes,quarum infima sit infernus & cæterę super cã ordine prædicto. Secundo modo iste quatuor regiones põt se adiuuicem habere ad modũ quatuor spherarũ,super inuicẽ immediatè, uel mediate positarũ, ita ꝙ centrum mundi,& aliæ tres directè ad unã differentiam positionis cœli situentur super eã. Tertio, mõ esse potest ꝙ tres regiones non centrales assent cẽtrali a diuersis differentijs positionis, ut puta vna ab oriente,alia ab occidete, & tertia a meridie, uel ex opposito,& sic sunt quatuor imaginationes de constitutione regionum inferi. Sed prima est probabilior, &

dictis

dictis sanctorum conuenientior. Quicquid tamen sit de constitutione dictarum regionum uidetur tñ uerisimiliter ponendum ꝙ inter sinum abrahæ,& infernũ inferiorem sit quædam distantia media quasi inuia undecunque, & an fractibus confusa. Nam dicitur Luc.16.quòd diues epulo eleuatis oculis uidit à longe Abraham,& Lazarum in sinu eius. ubi uidetur localis distantia denotari. Et iterum ex hoc, quòd ibi dictum legitur ab abraham. Et in his omnibus inter nos,& uos, chaos magnum firmatum est,ut hi qui uolunt hic transire ad uos non possint, neque inde huc transmeare. Quod literaliter acceptum uidetur denotare interpositionem itineris impertransibilis, licet doctores exponant illud mystice. Pro hac etiã opinione facit illud dictum in persona sapientiæ increatæ. Eccle.24. Penetrabo oẽs inferiores partes terræ,& inspiciã oẽs dormiẽtes,& illuminabo oẽs sperãtes in dño. Ex quibus omnibus sequitur ꝙ animę damnatorũ quãdo deducuntur ad infernum in centro terræ ad luciferum ibidem consistente,& alligatum,habent illas omnes regiones subterraneas pertransire. Et animæ quæ descendunt ad limbum puerorum transeunt duas, & quæ ad purgatorium uadunt.& unam, & pertranseuntes se uident,sibi inuicem loquuntur,& cætera. Et similiter quando animæ de purgatorio educuntur in gloriam expeditè de culpis,& pœnis forte ad confusionem,& pœnarum cumulum damnatorum, & dæmonum,qui odium ascensum hominum in cęlum permittente Deo transeunt per centrum mundi ad mansiones suas in cœlo. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO QVINTA. III. CAPI.

Quæ sit maior regio locorum pœnalium.

QVAERITVR quæ est maior regio locorum pænalium. Ad quam sic respondetur, quòd si certo

to considerare uelimus quantitatem regionum prædi ctarum, non occurrit unde possimus quantificare eas, nisi ex multitudine incolarum cuiuslibet. Vbi ergo supponêdo, ꝙ quælibet aĩa exuta sicut quilibet spiritus determinet sibi certum spacium corporeum, uidetur minima regionum prædictarũ fuisse sinus abrahę, in quo erant omnes sancti ueteris testamenti a pœna purgatorij absoluti, qui pauci uidentur fuisse respectu illorum, qui adhuc in purgatorio tenebantur, qui iterum pauci fuerunt, & adhuc sunt respectu eorum, qui in inferno tenentur, & forte quandoque pauciores his qui id regione limbi tenentur. Dico ergo consequenter ex his, quòd maxima harum regionum est regio inferni inferioris, quod apparere poterit cuilibet attentè cogitare uolenti numerum saluandorum, numerum damnatorum, numerum assumptorum post iudicium corporum. Nam primo, numerus saluandorum bonorum post generalem resurrectionem non erit forte minor (immo forte maior, ut alibi disputabitur) quàm multitudo damnatorum hominum, & dæmonum. Sed numerus saluandorum implebit cœlum empyreum, quod est longe capacius, quàm totum spacium infra concauum orbis lunæ immo infra cœlum sydereum, ut patet in spheris cœlorum se inuicem intercludentium, ergo oportet, quòd locus inferni sit amplissimus. Secundo hoc idem patet ex numero damnatorum. Nam iam plusquam per sex millia quadringentorum nonaginta quattuor annorum ab initio mundi elapsorum animæ damnatorum ad infernum descenderunt de cunctis regionibus uiatorum fidelium, & infidelium, quibus si connumerentur omnes dæmones qui secundum aliquos tot sunt, quot sunt, angeli beati, uel plures, & item quot sunt in præsenti, & erunt mali in futuro qui morientur, & damnabũtur. Cum ergo sit maxima multitudo damnatorum, ut patet, ergo locus inferior inferni ubicunque sit, est mire, & stupendè magnitudinis, & amplitudinis, & maior

aliarum

aliarum omnium regionum dictarum. Tertio hoc idē patet maximè ex numero corporum assumptorum ab hominibus post resurrectionem generalem circunscriptiuè loca occupantium, propter ergo maximam damnatorum multitudinem quidam quantificare uolentes locum inferni diuersimodè loquuntur. Quidam enim dicunt, ꝙ licet numerus damnatorũ maior erit, quàm omnis numerus saluandorum, non tamen oportebit propter hoc quòd spatium inferni sit ita amplum sicut paradisi, quia infernus habet rationē carceris constringentis, & conculcantis, & non rationem amœnæ, & liberè latitudinis, nam ad pœnam datur damnatis locus arctus. Vnde dicitur a Psal. quòd damnati sicut oues in inferno positi sunt, quæ animalia coangustæ multum in ouilibus constipantur. Alij dicunt, ꝙ locus inferni erit à centro terræ mundi, & orbiculariter extendetur uersus concauum orbis Lunæ quantum sufficiet pro illa multitudine. Alij dicunt, quòd tota regio elementalis post iudicium erit locus inferni, ita quòd qui in elementis huius mundi peccauerunt in illis punientur. Auari, scilicet in terra, Lasciui in aqua, Iracundi in igne, Superbi in aere. Alij dicunt ꝙ centrum terræ, & concauum eius est maius amplũ quàm pars terræ discooperta aquis, quæ ab hominibus habitatur, quæ pars terræ nunquam ab hominibus præsentibus: præteritis, & futuris (dato, quòd mundus habeat terminari) posset totaliter superficietenus impleri, ita ꝙ nulla pars eius, etiam minima uacua remaneret. Alij dicunt, ꝙ rationabilius, ꝙ sicut Deus a principio creauit locum inferni detinentis, & instrumentũ ignis quo ibidem punirentur mali, sic etiam à principio Deus prouidentia sua de capacitate loci prouidit, ut scilicet infernus esse capax damnandorum localiter, & distinctè capiendorum. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVAE-

QVAESTIO SEXTA. III. CAPI.

Quæ sit regio diuturnior exequatur locorum pœnalium.

QVAERITVR quæ regio locorum pœnalium est diuturnior. Ad quam sic respondetur, quòd istarum quattuor regionum illa, s.damnandorum inferni sicut immensuratæ est,& erit alijs extensior,ita,& durabilior. Nam regio superior quæ est sinus abrahæ, incępit primo inhabitari fortasse a morte iusti. Abel : & depopulata fuit immediate post mortem Christi, post hanc regionem inhabitari cœpit regio purgatorii quæ etiam omnibus incolis priuata fuit per Christum ad inferos descédentem, vt quibusdā doctoribus uerisimilius uidetur, post quam purgatori euacuationem iterum regio illa cępit incolas habere,& habebit deinceps forte sine interruptione,usque ad resurrectionem mortuorum generalem. Regio uero totalis inferni uel damnandorum sola cum suis infœlicibus incolis in æternum durabit in altum extendenda quantum ad declarationem diuinæ iustitiæ, per distinctas singulorum pœnas iudicio Dei nobis occulto, quod tūc decernetur ab omnibus. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO SEPTIMA. III. CAPI.

Quot mansiones regio infernalis habeat.

QVAERITVR, quot carceres seu mansiones habeat regio infernalis. Ad quam sic respondetur,quòd totalis regio inferni septé carceres habet, uel in septem regiones partiales iuxta septem peccata mortalia uidetur diuisa esse,

ſe,uel poſt iudicium diuidenda.Pro qua imaginatione eſt beatus Greg.4.dialogorum.c.26.ubi ait,ꝗ ſiue electi,ſiue reprobi quorũ communis cauſa in opere fuit, ad loca etiam communia deducuntur, Chriſti nobis uerbis ſatisfacientibus etiam ſi exempla deeſſent. Ipſa quippe ueritas propter electos in euangelio dicit. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Si enim diſpar retributio in illa æterna beatitudine non eſſet, una potius manſio quam multæ ibi dicendæ eſſent. Multæ ergo manſiones ibi ſunt in quibus diſtincti ordines bonorum propter meritorum conſortium communiter lætantur.Et eadem ueritas (dicit Grego.) finalis iudicij diem denuncians ait. Tunc dicam meſſoribus. Colligite zizania, & ligate eam in faſciculos ad comburendum. Quid autem eſt zizania in faſciculos ligare, niſi comparens paribus in tormentis ſimilibus ſociare, ut ſuperbos cum ſuperbis, luxurioſos cum luxurioſis, auaros cum auaris, fallaces cum fallacibus, infideles cum infidelibus? Cum ergo ſimiles in culpa ad tormenta ſimilia angelis in locis pœnalibus deputant, quaſi zizaniorum faſciculos ad comburendum ligant.hoc Grego.Vel dicendum,quòd ſicut poſt conſummationem mundi iuxta hierarchias angelorum malorum ordinabuntur in inferno diuerſæ manſiones, ſeu regiones eorum ſecundum differentias in ſtatibus, & culpis eorum. Item uidelicet,ꝗ illi angeli mali,qui fuerunt,uel ſtantes fuiſſent de Seraphin ſummi in cœlo,cadentes facti ſunt infimi. Et illi qui fuiſſent Cherubin:cadentes, conſtituti ſunt in choro ſuper iſtos, ita quòd qui fuiſſent de infimo ordine cœtus angelici,collocabuntur in ſummo loco inferni. Sicut ergo in cœlo cũ quolibet ordine angelorum collocabuntur aliqui hoĩes,pro conformitate meritorũ,ita proportionabiliter in hierarchijs inferni pro cõformitate demeritorũ hoĩes collocabũtur intra choros dęmonũ,ita ꝗ in infimo loco Seraphinorũ inferni ponentur illi qui hic fingũt ardere in amore Dei,ut reli

gioſi &c.& ardent ambitione diaboli. In choro Cherubin inferni ponentur illuminati ſcientia,ſed non ſibi nec recte alijs.In choro Thronorum inferni ponentur,qui fingunt ſe pauperes , & theſaurizant pro epiſcopatu . In ordine dominationum inferni ponentur mali prælati,ſpirituales,& temporales, reges , duces, comites.In ordine uirtutum inferi ponentur zizanioſi,& ſic de ſingulis.Quod ſi aliquis arguat, quia ſecundum Iob.10.in inferno nullus eſt ordo, & hic ponitur ordo ſeptem carcerem,vel trium qierarchiarum . Reſpondetur , quòd Iob intelligit de ordine intentionum,& operationum,quæ non ſunt in inferno,nã nullus damnatorum habet intentionem, uel actum debite ordinatum in fine,qui eſt Deus. Eliciτiuè ex Henricus de Aſſia ſuper Geneſim.

QVAESTIO OCTAVA. III. CAPI.

Vtrum ignis inferni ſit corporeus, uel ſimilitudinarius, aut imaginarius.

QVAERITVR, Si ignis inferni ſit corporeus , uel ſimilitudinarius , aut imaginarius.Ad quam ſic reſpondetur,ꝙ Auicen.9. ſuę met.negans exuſtionem corporum,poſt iudicium cum non admittat carnis reſurrectionem,& uidens quòd naturaliter ſpiritus ab igne corporali pati non poſſit, dixit ex hoc quòd ignis inferni nõ eſſet corporalis,ſed imaginarius,ita ꝙ animæ malorũ poſt mortem dicuntur ideo igne cremari , quia imaginantur cruciari appræhendendo ignem , ſub ratione diſconuenientis.Et ponit exemplum ibidem de ſomniante,qui ex appræhenſione fantaſtica alicuius diſconuenientis in ſomno, quandoque plus cruciatus quàm fecißet ex præſentia eiuſdem in uigilia , ſed hoc eſt falſum,& erroneum, quia imaginatio eſt potentia quædam

dam utens organo corporali, unde non poteſt eſſe, ꝙ tales imaginationes fiant in anima a corpore ſeparata, ſicut in anima ſomniantis, ideo dicebat, quòd ſi ille ignis non ſit imaginarius, eſt certe ſimilitudinarius, ut ſic intelligantur animæ ardere in igne, & affligi fœtoribus ſpiritualiter, ſicut iocundari dicuntur, ſcilicet, quòd rideant, uel reficiantur, quæ non intelliguntur in aliqua re corporali, ſed ſpirituali tantum. Et ſi aliquis dicat, quare ego delectationes, & pœnæ ſpirituales beatorum & malorum demonſtrantur, & pinguntur corporaliter. Reſpondet Auic. quia ſcilicet triſtitia, & delectatio ſpiritualis eſt multum ignota, & homines melius ad amorem, uel timorem mouentur corporalibus, quàm ſpiritualibus. Sed quoniam etiã hoc falſum eſt. Idcirco dicendum ꝙ ignis inferni eſt uerus ignis corporeus, & eiuſdem ſpeciei cum iſto quem nos uidemus. Quod probatur rõne, & auctoritate. Primo ratione ſic. Corpori non poteſt conuenienter aptari, in pęnam niſi corporeum, ſed pęna damnatorum non ſolum erit pœna damni, & priuationis diuinæ uiſionis quæ reſpondet auerſioni, qui fuit in peccato mortali, ſed erit etiam pœna ſenſus corporaliter, quæ reſpondet conuerſioni ad bonum commutabile. Corporalis autem pœna per corpora irrogatur ergo. Secundo etiã probatur auctoritate phi. 1. Thopi. dicentis, quòd omnis aqua omnia, quæ eſt eadem ſpecie, ergo eadem ratione omnis ignis, omni igni eſt idem ſpecie. Tertio probatur auctoritate Greg. 4. dialo. & Auguſtini dicentium, quòd animæ damnatorum igne corporeo affliguntur. Hæc Th. in 4. ſententiarum. diſt. 44. Alij tamẽ dicunt ut recitat Sco. in 4. quòd ſpiritibus, & animab. datur quidam habitus ſupernaturalis propter demeritum peccati, & per illum ſubijciuntur corporali agenti, ut poſſint ab eo pati. Hoc tamen Scotus improbat, & bene.

QVAE-

QVAESTIO NONA. III. CAPI.

Vtrum Dæmones, & animæ spirituales possint ab igne infernali, ac corporali pati, & cruciari.

QVAERITVR, Si dæmones, & animæ spirituales separatæ, possint ab igne infernali corporali pati, & cruciari, & quomodo. Ad quam primo uidetur respõdendum negatiue per illud Aug. 12. super Gen. c. 42. Agens debet esse nobilius passio. Ignis corporeus non est pręstãtior spiritu. Itẽ Ari. 1. de generatione dicit, quòd corpus non agit nisi per contactum, corpus autem spiritum tangere non potest, quia illa se tangunt quorum ultima sunt simul. 5. phy. Spiritus autem indiuisibilis, non habet ultimum. Item primo de generatione, & secundum Boe. li. de duabus naturis. Illa solum agunt, & patiuntur ad inuicem quæ in materia communicant, sed anima, & ignis corporeus non communicant in materia, quia corporalium, & spiritualium non est materia communis. 11. meth. Item omne quod patitur recipit aliquid ab agẽte. Si ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet, sed omne quod recipitur in aliquo, est ibi per modum recipientis ergo recipietur ignis in anima corporaliter. Sed spiritualia recepta ab anima, sunt animæ perfectiones, & non pœna, ergo ignis receptus in anima non erit pœna eius, sed magis perfectio. Item agens corporeum non agit in re mota, nisi per hoc quod agit in media. Sed animæ, & dæmones quandoque sunt extra locum inferni. Cum quandoque in hoc mundo appareant hominib. nec tamen sunt immunes a pœna. Et tamen uidemus, quòd omnia intermedia ab igne inferni non patiantur, ergo uidetur, ꝙ animæ damnatorum non patiantur ab igne corporeo inferni. Idem probatur auctoritate.

ritate.Ter.in apolo.1.in li.defensionum capi.46. dicentis.Ideo in iudicio repræsentabuntur,& corpora,quia neq; pati quicquam potest anima sola sine materia stabili.i.carne,& ꝙ omnino de iudicio Dei pati debēt animæ,non sine carne meruerunt infra, q̃ omnia egerūt, hęc ille,& Lac.li.7.ca.21.dicit. Animæ cū in se nihil habeāt solidū,& contractabile, a solidis,& corporalibus uel an uim pati pñt,sed quia in solis spiritibus uiuunt, a solo Deo tractabiles sunt cuius uirtus, & substantia spūalis est. Sed tñ docēt nos sacræ literæ quēadmodū pęnas impij sint laturi,nā q̃a peccata in corporib.contraxerunt rursus carne induentur, ut in corporib.piaculū soluunt,hæc ille. In oppositum est fides, & Luc. 16.loquens de epulone, qui uocabatur Tantalus, ut patet in collationib.patrū,collatione abbatis Panuntii, de quo epulone dicitur ꝙ cruciabatur igne inferni. Ad hanc q̃onem respōdetur sub hac cōclusione,ꝙ aīa separata pōt pati ab igne corporeo, ut patet ab eo cruciari. Probatur aūt sic rōne. Eadē est rō de aīab.separatis,& de dæmonib.sed dæmones patiūtur ab igne corporeo,ut patet Matt.25.Ite maledicti in ignē æternū q̃ paratus est diabolo,& angelis eius,ergo & aīæ separatæ ab igne corporeo pati pñt.Itē pœna dēt rñdere culpæ,sed aīa per culpā,& ꝑ prauā cōcupiscētiā se subijcit corpori,ergo & iustū est,ut in pœna corporeę ꝑ passiones subiiciat. Vnde Gre.4.dia.dicit. Si diabolus,& eius angeli cum sint incorporei, corporeo igne sunt cruciandi, q̃d mirū aīæ anteq̄ recipiant corpora possunt igne corporeo cruciari, quasi diceret nō ē mirū. Firmiter ergo tenēdū ē,ꝙ aīa separata pati, affligi,& cruciari possit ab igne corporeo. Sed circa modū quo pati possit diuersi diuersa sensere. Aliqui.n.dixerūt, ꝙ anima ab igne patiatur uidendo solum ignem: sed hoc est falsum, quia uisum,ut uisum perfectio est uidentis. Alij dixerunt,ꝙ anima ab igne patiatur imaginando ipsum ut sibi nociuū. Sed hoc tenere est hæreticū,quia tunc pœna inferni ignis, ſm veritatem non

cet realis,sed apparens,& imaginaria. Alij dixerũt,ꝙ anima patiatur ab igne alterando,ut puta recipiendo ab igne calorem,ardorem siccitatem,uel adustionem, quod est falsum, quia tales passiones sunt, passiones corporis, & non spiritus.Ideo Thom. in 4.dist.44. declarando dicit. Quod ignis inferni cum sit uere ignis corporeus,non tamen corporaliter animas affligit,scilicet,vt eas per modum corporis adurat, sed spiritualiter,& hoc quattuor modis.s.detinendo, impediẽdo, subiugando,& inimicando.Primo in detinendo, siue alligando,& hoc supernaturaliter conceditur igni. Nam q̃uis res corporea possit spirituum incorporeum loco diffinire,& spiritus possit uniri corpori, sicut mouens mobili, uel sicut locatum loco (Nam spiritualis creatura loco diffinitur ita.s.in uno loco existens, & operans quod nõ in alio eo modo,quo incorporalia dicuntur esse in loco)non tñ põt res corporea, & per consequens ignis inferni naturaliter, & propria uirtute spiritum corporeum loco diffinitum detinere alligatũ sic,in uno loco,ꝙ ad alia loca nõ possit se diuertere.Cũ id quod est minoris uirtutis,ut est corpus ignis, non possit sua uirtute propria ligare, uel tenere id q̃d est maioris uirtutis,sed spiritum,& animam. Sed hoc, ut ignis inferni teneat,& alliget animã,& spũs malos, habet inquantum est instrumentũ diuinæ iustitiæ uindicantis, ut ipsum spiritũ, & animam quodammodo retineat alligatũ.Et in hoc ille ignis ueraciter est spũi noxius,patet hoc exẽplo.Nã uidemus, ꝙ dæmones uirtute quorũdam uerborum, quibusdam corporibus alligantur,detruduntur,& sic patiuntur.Ergo multomagis aia detrudetur,& alligabitũ, & patietur ab igne corporeo,ut instrumento diuinæ iustitiæ uindicantis. Secundo modo ignis corporeus infert pœnam aĩæ retardando eam,uel impediẽdo ab executione propriæ uolũtatis. Sicut.n.lapis dicitur pati, cum impeditur ne deorsum tẽdat.Et homo dicitur pati cũ detineẽ, uel ligatur,ne uadat quo uult.Ita ignis inferni, ut instrumẽ

tum diuinæ iustitiæ tardās, uel impediens animam ab executione propriæ uolūtatis, s. ne aīa possit operari ubi uult, & ſm qđ uult. efficit animæ uel spūi maximè pœnalis. Et ponit Tho. exemplum beati Augu. 21. de ci. Dei, dicentis, ꝙ sicut anima spūalis concipit, & recipit ex coniunctione ad corpus naturalē maximū amorem, sic aīa ligata igni, & ab eo detēta ex illa detentione maximum concipit horrorem, & dolorem. Tertio ignis inferni infert animæ pœnam subiugando. Nā sicut anima uel spūs per hoc quod coniungit superiori Deo essentialiter præmiatur. Ita per hoc, ꝙ priuatur diuina uisione, coniungitur, & subdit rebus infimis. s. igni, & loco infimo, & abiectissimo terræ astringitur, ex hoc maxime affligitur, patitur, & angitur. Quarto ignis infert pęnam animabus, & spiritib. inimicando. Nā cū anima uidet, & appræhēdit, ut nociuū illū ignē, ut instrumentum diuinæ iustitiæ uindicantis esse sibi nociuum, & per cōsequens inimicū interiori tristitia affligitur, & auriatur. nō ꝙ ille ignis noceat animæ eo ipso, ꝙ uidetur intellectualiter, qa nihil est in cōtrariū & cōtristabile intellectui in eo, ꝙ aliqd intelligitur ab eo, sed fit cōtristabile inquantū uidetur, ut repugnans uolūtati. Hæc tangit Greg. in 4. dialo. & Th. 4. contra Gētiles. c. 90. & quolib. 2. & 3. & in qōnibus disputatis de anima. q. 21. Nūc ad rōnes in oppositū respōdetur, & ad primā sic, ꝙ licet anima spiritualis simpliciter sit nobilior igne corporeo inferni, tñ ſm ꝙ ille ignis est instrumentū diuinæ iustitiæ cuius uirtute operatur dici, & fieri pōt nobilior ipsa aīa. Ad ſm dicitur, ꝙ licet inter animā, & corpus nō sit aliquis cōtactus corporalis, siue physicus, est tñ inter eos aliquis cōtactus spiritualis, & uirtutis. Sicut, & motor cœli cū sit spūalis, spirituali cōtactu tāgit cœlū mouēs ipsum, & ꝑ modum quo dicitur cōtristās tāgere, ut dicitur in 1. de cœlo, & hic modus sufficit ad actionē. Ad tertiū respondetur negando consequentiā dicendo ꝙ phūs, & Boetius loquuntur de illa actione per quā patiens transmutatur

in naturam agentis. Talis aũt actio non eſt ignis in animam. Ad quartũ rñdetur, negãdo cõſequẽtiam, & rõ eſt, qa aſſumptũ eſt uerũ de eo quod patitur ab agẽte per modum influentiæ. Ignis aũt in aĩam nõ agit per modũ influentis, ſed per modum detinentis, ut dictũ eſt. Ad quintum rñdetur, ꝙ ſpũs dãnati nunq̃ ſunt extra infernum, niſi ex diſpẽſatione diuina, uel ad inſtructionem, uel ad exercitium electorum. Vbicunq; at extra infernum ſint, ſemper tñ uident ignẽ æterni ut eis in pœnam præparatũ. Vnde cũ iſta uiſio ſit immediate affligẽs ut dictum eſt, ideo ubicunq; ſunt ſpũs damnati ab igne inferni affliguntur, ſicut & captiui extra carcerem exiſtentes, a carcere quodammodo affliguntur dũ uidẽt ſe ad carcerem damnatos. Vnde ſicut gloria electorũ in nullo minuitur, nec quantũ ad præmiũ eſſentiale, nec q̃tum ad præmium accidentale, ſi aliqñ extra cęlum empyreũ ſint, qđ aliqualiter in eorũ gloriã cędit, ita in nullo dãnatorum pœna diminuit. Si aliqua extra infernum ad tp̃s ex diuina diſpẽſatione ponantur. Et hoc eſt qđ dicit gl. ſuper illud Iaco. 3. Inflãmat rotã natiuitatis. Diabolus ubicũque ſit, ſiue ſub aere ſub terra, ſecũ fert tormenta ſuarũ flammarum. Obiectio aũt procedit ac ſi ignis corporeus affligeret ſpũs immediate ſicut affligit corpora. Ad auctoritates aũt ſic reſpondetur, & primo ad Tertullianũ dicitur negando ꝙ dæmones, & animæ abſque corpore pati nõ poſſint ab igne corporeo, nam Dei tanta eſt ptãs ut incorporalia quemadmodum uoluerit, per ſe uel in igne officere poſſit, & caſtigare modo a nobis imperceptibili, & inenarrabili. Et cum dicitur, ꝙ animæ nihil ſine corpore meruerunt, ideoq; in corporibus proprijs torqueri, & puniri debebunt, hoc ſimiliter negatur, nam ut dictum eſt de mente Tho. pri. ſecundæ. q. 7. Actus animæ in merito, uel demerito dupliciter præcedunt actus corporum. ſ. quo ad tempus, & quo ad ualorem. non quo ad tempus prius habetur propoſitum benefaciendi, uel malefaciendi, quàm illud exe-

cutionis,mandetur, & omnis bonitas quæ aſcribitur actibus exterioribus corporum,ex uoluntate prius habuit originem, & formam. Ad illud etiam Lactantij reſpondetur.negando in hoc Lactantium, ſicut negatur etiam in cæteris erratis ſuis.

QVAESTIO DECIMA, TERTII CAP.

An inter ignem inferni, & huius mundi ſit aliquot diſcrimen.

QVAERITVR quę differentia ſit inter ignem inferni,& ignem huius mundi. Ad quam reſpondetur, ꝙ licet nobis ignotũ ſit in qua materia ſit ignis inferni,ſiue in materia propria prout eſt in ſphera ſua in qua non lucet, ut dñt philoſophi,ſiue in materia aliena.ſ.terreſtri,ut in carbone ſiue aerea ut in flãma,ſiue ignita per uiolẽtiã,vt patet in ferro,ſiue ignita ex naturali principio intrinſeco,ut patet in ſulphure, tamẽ in quacũq; materia in inferno ignis inueniať, ſemper eſt idem ſpecie, quantũ ad naturã ignis pertinet cum noſtro, ut dicit Tho.in 4.ubi ſupra. Inquantum uero ille ignis eſt inſtrumentũ diuinæ iuſtitiæ.differt in multis ab igne q eſt apud nos.Primo.n.differt,quia ignis noſter naturaliter urit,ſed non detinet.Ibi ligat,& detinet(ut dictũ eſt ſupra.)Scđo ignis noſter eſt corruptibilis deficiẽte materia. ignis inferni eſt incorruptibilis,quia in materia immortali, ſcilicet anima, & corpore inconſumptibili, ut dicetur ſtatim infra. Tertio ignis noſter ſuccenſore indiget, & ſuccenſore nutritur, quia uiolenter oſtenditur ignis inferni ſuccenſore non indiget, nam flatus domini ſic ut torrens ſulphuris, ſuccendet eum, ut dicitur Iſaiæ. 30. Nec lignis indiget, quia Deus talem ei naturam indidit. Quarto ignis apud nos ſua luce delectat. Ignis inferni parum lu-

cer,& ad pœnam damnatorum,ut scilicet uideant sua afflictiua unde doleant. Unde Psal. Peccator uidebit, & irascetur dentibus &c. Quintò ignis noster nô habet secundùm uirtutem propriam, quod aliquos cruciat magis aut minus. Ignis autem inferni cruciabitur secundum modum peccati,ut in modo suę actionis sequatur modum culpæ,ut patet in igne fornacis qui in sua actione modificatur ex industria fabri secundum quod competit ad effectum artificis. Unde Greg. in 4. dialo. dicit. Unus quidem est gehennæ ignis, sed non uno modo omnes cruciat peccatores. Uniuscuiusque.n. quantum exigit culpa tantum sentietur pœna. Sexto ignis huius mundi habet ardorem naturalem non infinitum intésiuè,sed ignis inferni respectu huius ignis habet odorẽ incomparabilem. Primo rõne loci infernalis, ubi est clausus,& coarctatus. Secũdo ratione cõtrarij.i. frigoris circũstantis,nam ex propinquitate unius cõtrarij,alterũ contrariorũ fortificatur, sicut patet in auroraquæ ex propinquitate aduẽtus sui cõtrarij. s. caloris radiorũ solarium,quod cõtrariorũ philosophi uocant anthiparistasim fortior facta gelu frigidior est media nocte. Habet etiam tertio ignis inferni intésiorem ardorem ab igne nostro inquantum est instrumétum diuinę iustitiæ. Unde propter hoc dicebatur a Policarpo post Augu. in uita sancti Sebastiani, quòd ignis noster,& inferni, uel purgatorij differunt sicut ignis pictus,& uerus.

QVAESTIO VNDECIMA.
III. CAP. Primæ Decadis.

Vtrum Damnatorum corpora coniuncta animabus post iudicium, possint perpetuò in igne inconsumptibiliter subsistere.

QVAERITVR, An corpora damnatorum post iudicium coniuncta animabus poterunt perpetuo inconsumptibiliter in igne subsistere. Ad quam uide-

uidetur primo respondendum negatiuè, nam ut dicit philosophus.6.thopi. Omnis passio facta magis abijcit a substantia,& continua tandem consumit. Sed corpus humanum post iudicium iunctum animæ cum non sit incorruptibile per naturam ut corpora cœlestia. Nec per gratiam, ut corpus primorum parentum. Nec per gloriam sicut corpus Christi,& electorum post eorum resurrectionem, ergo sequitur, ꝙ tandem ab igne destruetur,& corrumpetur. Respōdetur, quòd circa hoc aliqui dixerunt corpora damnatorum ideo non consumi, quia exustio illa est intentionalis, & non realis. Pro quorum uerborum inteligētia notandum est, ꝙ inter sensum, tactus,& alios sensus est hæc differentia. Nā in quattuor sensibus, uisus, auditus, gustus, & olfactus, non est actio nisi intentionalis, in aure.n. remanet sonus, nec tamen sonus immutat aurem realiter. Similiter in uisu recipitur species coloris absque hoc, quòd oculus realiter coloretur, & sic de alijs duobus sensibus. In sensu autem tactus utraque actio simul est, scilicet realis,& intentionalis. Cum enim animal calefit, calor remanet realiter in animali,& ultra hoc anima concipit calorem intentionaliter, ut habetur.2.de anima. Nec realiter posset animal percipere intentionem caloris, nisi etiam calorem realiter reciperet. Dicunt ergo isti, quòd ideo corpora dānatorum ab igne non consumuntur, quia ille ignis agit in eis intentionaliter tantum,& non realiter. Et ex hoc uitatur corruptio eorum, non tñ uitatur afflictio, quia dolor non est læsio, sed sensus, idest sensitiua perceptio læsionis. 2.de anima sed hoc est falsissimum. Sequeretur enim, ꝙ aliquis sentiret exustionem qui in rei ueritatè, non exuretur,& sequeretur ēt ꝙ ibi non esset nisi intentio, & imaginatio superexcessiui caloris, & non realis exustio ignis, sicut apparet in fręneticis quibus uidetur, ꝙ aues in aere uolant cum tamen non uolant, & sic illa afflictio esset apparens,& non existens, quod est hæreticum. Dicendum est ergo, ꝙ actio caloris in corpora

damnatorum est realis, & intentionalis, sic de sensu tactus dicebatur. Nam corpora illa realiter exurētur, nec dormient, aut in contemplatione rapientur cum exurentur, sed percipient læsionē, & exustionē, & tāto profundius quanto ille ignis aget, ut instrumentum diuinæ iustitiæ, quæ exigit ut pœna respōdeat culpę, & culpæ proportionentur ut dicitur Apo. 18. c. Et cum petitur qūo continuè exurantur, nec cōsumuntur, aut corrumpuntur? Respondetur, & dicitur ꝙ principalis causa, & prima huius est uirtus & iustitia diuina. Iustitia enim diuina separat unam actionem ab altera, cum secundum naturam una sine altera esse non possit. Separat. n. corruptionem a cōtinua exustione, cum secundū naturam omne quod diu exuritur corrumpitur. Quod etiam factum fuit in rubo quem uidit Moyses. Exo. 3. & in camino ignis trium puerorum. Daniel. 3. c. Alia ratio quasi coadiuuans poterit esse naturalis, scilicet quies motus cœli, quo quiescente nulla actio, uel passio poterit esse in corporibus pertinens ad transmutationem naturæ. Et sic dicitur ad dubitationem, quòd causa incorruptionis corporum non est natura, uel gratia, uel gloria, sed diuina uirtus, & ordo iustitiæ eius, quibus etiam obtemperabit quies motus cœli. Auctoritas est ad hoc Greg. super illud Iob. 20. Lucet qui fecit omnia. Cruciabitur, & non extinguetur, morietur & semper uiuet, finietur & sine fine manebit. Cuius enim uita mortua fuit in culpa, necesse est ut mors semper uiuet in pęna. Hæc ille. Quantum ad exempla notandum, quòd nullum corpus est, quod tandem nō consumatur ab igne quamuis quædam corpòra sint, quæ ad horam, uel per paucum tempus in igne permaneant, sine læsione aut corruptione. Vnde Galenus dicit, quòd salamandra licet aliquo tēpore possit esse in igne, non tñ finaliter sine corruptione ibidem posset perseuerare. Sic etiā patet de ebano. Aug tñ 21. de ci. Dei, ut declaret qūo corpora dānatorum semper cremata, & exusta nunquam consummentur (uirtute Dei

ope-

operante) ponit aliqua quæ reperiũtur in natura, quæ sub igne incorruptibiliter perseuerant. Et primo ligna tina, nec uerme consumuntur, nec in aqua corrũpuntur, nec in igne (ut dicitur) comburuntur. Lapis præciosus. Achades in igne positus impassibilis, & incorruptibilis in igne permanet. Vnde semel accensus, nec pluuiis nec uentis extinguitur, & ardens nunquã consumitur. Vnde dicitur, ꝙ erat Athenis phanum ueneris in quo erant lucernæ de dicto lapide quæ nunq̃ aliqua intemperie extinguebantur. Item aurum quantumcunque stet in igne, nec læditur nec corrumpitur. Est quoddam genus uirgulti (dicit Augu. quasi quędã radix semper ardẽs, nunquam ueniens ad consum ptionem. Montes Ethnæ Siciliæ usq; hodie flãmis æstuant & integri perseuerãt. In legenda S. Nicolai habetur de quodam igne in quo si manum apponas, sentis ardoris afflictionẽ, sed manus non patitur combustionis corruptionem, siue destructionem. Cor hominis ueneno mortui semper substat igni inconsumptibiliter, (ut dicũt medici.) Carbo ligni uirtute ignis fit imputribilis ita, ut nunquam putrescat in aquis. Itẽ latericius lapis prius mollis, & dissolubilis in igne decoctus, manet in aqs perpetuo incorruptibilis. Quod ergo naturæ tribuit supradictis, qđ ignis cõcedit carboni, & latericio multo magis pt Deus dare corpori humano. Ad argumentũ aũt philosophi dicitur, ꝙ intelligitur de causa pura naturali. Hæc Tho. in 4. di. 44 & Scotus ibidem, & Ioannes de Blibia Bononiensis in quolibetis.

QVAESTIO DVODECIMA, III. CAP.

De generibus pœnarum, quæ fiunt in inferno.

QVAERITVR, quot pœnarũ genera reperiuntur in inferno. Ad quã sic respondetur, ꝙ in inferno inter alia sũt octo pęnę, s. ignis inextinguibilis, uermis immortalis, fletus

contri-

contriſtabilis,tenebrę palpabiles,fœtor intolerabilis ſtridor inæſtimabilis,aſpectus dœmonum horribilis, flagellum corporis. Prima pœna eſt ignis inextingui bilis. Nam ignis inter alia elementa eſt maximè actiuus.4.metha.Vnde a qualitate propria, & naturali non poteſt alterari vt infridetur. Sicut aqua poteſt ca lefieri,& ideo maximè ponitur ignis pœna gehennalis & eſt inextinguibilis, quia ſicut culpa in inferno nunquam poterit expirari, uel remitti, ita & pœna animæ, & corporis ex parte ignis nunquam poterit terminari.Secnnda eſt vermis immortalis,de quo Iſa. 65.Vermis eorũ non morietˀ. Qui vermis non intelligitur corporaliter,quia poſt diẽ iudicij innouato mũ do nõ remanebit aliqđ corpus mixtũ,uel aliqđ aĩal niſi tm̃ corpus hoĩs.Sed intelligitur de verme ſpirituali, ideſt remorſu conſcientię, qui remorſus conſcientiæ ita oritur ex putredine peccati,& affligit puniẽdo animam.Sicut uermis corporalis oritur ex putredine ligni,& affligit puniendo corpus.Thom.in 4.diſti. 50. Tertia pœna eſt fletus cõtriſtabilis,Matth.22.Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Vbi notandum ꝙ in fletu corporali ſunt duo. ſ. lachrymarum reſolutio, & hoc non erit poſt diem iudicij, quia tunc ceſſante motu cœli nulla generatio,vel alteratio erit.Secundo in fletu corporali eſt capitis,& oculorum turbatio, & hæc erit in die iudicij, & in anima, & in corpore. Nam anima maximè affligetur,& corpus immutabitur in bonum, vt in beatis, & in malum, vt in damnatis ab animæ paſſione.Thom.ubi ſupra. Quarta ſunt tenebrę palpabiles.Matth.22.Ligatis manibus, & pedib. mittite eum in tene.&c. Licet enim infernus quantũ eſt ex ſe ſit locus tenebroſus, eo ꝙ in medio terræ ſitus vbi non poteſt eſſe niſi ignis turbidus, & quaſi fumoſus.Tamen ex diuina diſpenſatione eſt ibi aliquid luminis ſub quadam vmbroſitate,quæ ſufficit ad vidẽdum illa,quæ animam, & corpus torquere poſſunt. Vnde infernus,dicitur terra miſeriæ, & tenebrarum

Iob.

Iob. 10. Thom. vbi supra. Quinta est ibi stridor inęsti mabilis. Matth. 22. Stridor dentium qui erit ibi corporalis. Nam stridor nullam importat resolutionem, sicut effusio lachrymarum, hoc dicit Pet. de Taranta. in 4. distin. 50. Vnde Grego. dicit. Eijcientur in tenebras exteriores, ut illic dentes strideant, qui hic de edacitate gaudebant. Sexta est fœtor intolerabilis. Ioelis. 2. Ascendet fœtor eius, & ascẽdet putredo eius, quia superbè egit, hic autem fœtor nomine sulphuris designatur. Vnde Psalm. Pluet super peccatores laqueos ignis sulphur, & spiritus procellarum. Nam ignis respondet concupiscentiæ, & ardori peccati. Sulphur respondet fœtori voluptatis. Spiritus procellarum respondet strepitui perpetrationis peccati. Septima aspectus dœmonum horribilis. Vbi notandum ꝙ dœmones in natura sua, & decore apparere nõ possunt damnatis in inferno siue in purgatorio, sed apparent in corporibus assumptis in aliqua visione, sicut Deo placet, cum tali & tanta deformitate, ꝙ videntes illos in tali aspectu maximè deterrentur, & cõtristantur. Vnde tantus est horror in eorum aspectu, ꝙ nullus sine adiutorio Dei, in hac uita etiam quantumcunque sanctus possit illum videre, & tolerare, vt patet de Beata Virgine, & dicetur infra in 3. decade in vltimo. Octaua pœna est flagellum. Prouerb. 19. Malleus percutiens stultorum corporibus. Vbi notandum, ꝙ dœmones cum sint incorporei, motu tactus non operantur immediate in aliquod corpus a se distant, sed vtendo quibusdam corporibus. Vnde sicut angeli vtuntur ad aliquos corporales effectus aliquibus seminibus in quibus sunt virtutes aliquæ naturales, ex quibus aliqui effectus celeriter producuntur, vt dicit August. 3. de ciui dei. Ita etiam faciunt dœmones, cum motu tactus aliquid operantur. Hęc Thom. 16. de spiritualibus creaturis. De istis octo generibus pœnarum sunt uersus videlicet. Vermes, & tenebræ flagellum frigus, & ignis dœmonis aspectus, scelerũ confu-

confusio luctus. Quib. pęnis dic. B. Aug. 21. de ci. dei c. 11. correspondēt octo gña pęnarũ quæ ponit Cice. in de legib. quibus malefactores puniuntur in mundo. s. dãnum, uinculum, seruitus, uerbera, talio, ignominia, exiliũ, mors. Per dãnum in mundo tolluntur diuitiæ. Per uincula, & seruitutes tollitur libertas. Per uerbera tollitur incolumitas corporis. Talio per quam patitur quilibet quod alteri fecit. Ignominia per q̃ tollitur fama. Exilium p qđ tollitur patria. Mors p quam tollitur uita. In inferno aũt dãno respondet pœa damni. i. priuatio uisionis diuinę, cũ priuatione gratiæ, gloriæ, & misericordiæ eius, non solũ in re, sed in spe. Vnde Isai. 30. Non remanebit de fragmentis eius testa, ut hauriatur parum aquæ de fouea. s. diuinæ misericordiæ, aut deportetur igniculus de incendio. s. charitatis. Pęnę uinculorum correspondent ligatio manuũ & pedum. i. quia manus non pñt bñfacere nec pedes, & affectiones bene uelle, ut dicit Greg. Pœnę uerberũ respondent in inferno Mallęi dœmonũ materialiter, ut diximus, uel spiritualiter. i. p uerbo Christi dicētis Ite maledicti in ignē æternũ. Pœnæ talionis rñdet æqualitas pœnarũ Apo. 18. Quãtũ se glorificauit in delitijs, tm̃ ei date tormentũ, & luctũ. Quod uerbum b. Tho. exponit q̃ quantum & tm̃ non importãt ęqualitatem quantitatis, sed proportionis. Pęnæ ignominiæ respondet in inferno confusio oĩm electorum Isa. 13. Facies combustæ. s. a confusione uultus eorum. Pœnę exilij rñdet cęcitas cordis, & mors dãnationis. Vnde Greg. Interiores tenebras dicimus cęcitatem cordis. Exteriorem uero æternam mortē damnationis. Pœnę seruitutis correspondet tributum pœnarum Treñ. 1. Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Nam dãnati sunt sub tributo pœnarum. Semper enim emũt, nunquã tamen soluunt. Pęnæ mortis respondet mors secunda, idest sine morte, damnatio, s. perpetuo ubicunq; aĩæ & corporis sine fine. Sũt autem ēt in inferno aliæ pęnæ. s. transitus ab aquis ad ignem Iob. 24.

Transi-

Transibunt ab aquis niuiũ ad calorẽ nimium, qui quidem transitus non dicit interpolationẽ inter pœnam ignis, & pœnam aquæ, ut qñq; patiantur pœnã aquæ, qñq; patiant pœnã ignis sicut pœnam aquæ, quãdoq; patiant pœnã ignis, sicut hic in mundo. Sed ubi utraq; pœna erit cõtinua, quia culpa eorũ est ibi perpetua. Vnde Greg. dicit sup hoc in moral. φ pęna aquæ debetur pp timorem male humiliãtem, & pœna ignis pp amorem male inflammantem. Vnde transitus ille nõ dicit ordinem, uel interpollationem, sed continuitatẽ & uarietatem pœnarum, pp uarietatem, & continuitatẽ culparũ. Erit ẽt ibi decima pęna. s. mors sine morte. Vnde dicitur Apo. 9. Vocabunt mortem, & mors fugiet ab eis quæ mors erit in perpetua diuisione malorum à Deo, & eorum perpetuis pœnis gehennæ aliarumq; pœnarũ. Vnde Greg. dicit. Erit miseris mors sine morte. Finis sine fine. Defectus sine defectu. Nam mors ibi semper uiuit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit. Hæc Aug. 11. & 21. de ciui. Dei, & Gre. 9. mora. Th. super illud Iob. 10. Dimitte ergo me, ut &c.

QVAESTIO DECIMATERTIA. III. CAPI.

Vtrum uiuorum suffragia, minuere uel abbreuiare possint pœnam inferni.

QVAERITVR Si per suffragia uiuorum fidelium minui, uel abbreuiari possit pœna inferni. Ad quam respondẽt aliqui quòd sic, antiquas & oblitas positiones suscitare cupiẽtes, nã primo arguũt sic, quia 2. Macha. 12. dicit, φ inueuerũt sub tunicis interfectorũ de donariis idolorum a quibus lex prohibet Iudæos, & tamen postea subditur, quòd iudas collatione facta. 12. millia drachmas argẽti misit Hierosolymã offerri ibi pro peccatis mor-

mortuorum. Constat, quod illi peccauerant mortaliter contra legem agentes, & in peccato illo decessisse, & per consequens fuisse in infernum damnatos, ergo suffragia prosunt in inferno damnatis. Secundo sic, quia Augu. in Enchiridion dicit, quod quibus suffragia valent ad hoc prosunt, vt vel plena sit remissio, vel vt tolerabilior sit eorũ dãnatio. Sed solum qui in inferno sunt, dãnati dicuntur, ergo existentibus in inferno damnatis suffragia prosunt. Tertio Diony. vltimo ecclesi. ierar. sic inquit. Iustorum orationes, & secundũ hanc vitam magis quàm post mortem ijs qui digni sunt sacris orationibus operantur tantummòdo. Ex quo videtur colligi posse, quod suffragia magis prosunt mortuis quam viuis, sed viuis prosunt in peccato mortali existentibus. Nam ecclesia orat pro peccatoribus, pro hæreticis, iudæis, paganis &c. vt conuertantur, ergo & mortuis in peccato mortali suffragia valẽt quos in inferno damnatos, si ita decesserunt, certum est. Quarto, quia in vitis patrum legitur, & ponitur etiam a Damas. in quodam sermone quod B. Macha. inuenit caput cuiusdam defuncti in uia, & oratione præmissa, vt sciret cuius caput fuisset, illud responsum dedit, quod fuerat cuiusdam sacerdotis gentilis, qui in inferno damnatus erat, & tamen ibi cõfessus est oratione Macharij, se & alios iuuari. Quinto Damas. ut recitat in eodem sermone Grego. pro Trayano Imperatore orationem fundens, audiuit uocem sibi diuinitus allatã. uocem tuam audiui, & ueniam Trayano do. Cuius rei ut ibidem Damas. dicit, testis, & oriens omnis & occidens. Sed constat Trayanum in inferno fuisse damnatum, quia crudelem necem multorum martyrum instituit, ut dicit ibidem Damas. ergo suffragia prosunt existentibus in inferno. Sexto, quia sicut se habẽt beati ad gloriam ita damnati ad pœnam, sed beatis saltẽ usque ad diem iudicij suffragia ꝓsunt ad gloriam augmentandam, ergo & damnatis prodesse possent ad pœnam minuendam. Minor probatur, nam in collecta,

quędã dicitur. Vt ſicut ſanctis tuis ꝓſunt ad gloriam, ita nobis proficiant ad medelam. Item in ſecreta oratione de Sancto Leone in antiquis, ita hẽbatur. Annuè nobis domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc ꝓſit oblatio, ut habetur in cap. cum Marthę. de cele. miſſ. Septimo, quia ſicut non repugnat ſtatui beatitudinis ꝙ augeatur præmium accidentale uſq; ad diem iudicij, quod eſt gaudium de bono operæ. Ita non debet repugnare ſtatui miſeriæ, & finalis damnationis, ꝙ diminuatur pœna accidentalis, quæ eſt remorſus conſcientię, ſiue dolor de malo opere, inquantum eſt cauſatiuum pœnę, ſed beatis accreſcit gaudium accidentale, quia dicitur Lucæ. 15. ꝙ gaudium eſt angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, ergo & damnatis poteſt minui pœna accidentalis ſiue conſcientiæ remorſus. Creſcit autem gaudium beatis per ipſa ſuffragia, ut in priori argumento adductũ eſt, ergo & damnatis ſiľr decreſcit aliquis dolor per eadem, & ſic eis proderunt. Octauo, Augu. in Enchiridion dicit, ꝙ cum ſacrificia altaris ſiue quarumcunque eleemoſynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, ꝓ ualde bonis ſunt gratiarum actiones, ꝓ non valde malis propoſitiones, pro ualde malis nulla ſunt adiuuamenta mortuorum, ſed qualeſcunque uiuorũ conſolationes. Quibus uero ꝓſunt, ad hoc ꝓſunt, ut uel plena ſit remiſſior, vel tolerabilior ſit eorum damnatio. Ex quibus uerbis magiſtri in 4. diſtin. 45. & tex. in c. cum Marthę. de cele. miſ. §. fi. elicitur quòd ſacrificia altaris &c. ualde malis non proſunt & ſimiliter ualde bonis, immo iniuriam facit martyri, qui orat pro eo, cuius potius orationibus commendari debuit, ut dicit Auguſt. & tex. ibidem. Sed proſunt mediocriter bonis ad expiationem, & mediocriter malis ad pœnę mitigationem, ſed mediocriter malis ſunt damnati, ergo. Minor declaratur, quia per diſtinctionem illam quadrimembrem non videtur aliud poſſe intelligi, niſi quòd ualde boni ſunt illi, qui poſt mortem ſtatim

uerunt ad cœlum. Valde mali sunt infideles qui nun quam fuerunt de gremio ecclesiæ, nec numero, nec merito. Mediocriter boni qui aliqua secum criminalia in purgatorio deferunt, & his prosunt ad pœnæ ab solutionem. Mediocriter mali, qui in fide, & sacramẽtis ecclesiæ fuerunt, sed in mortali decesserunt, & his prosunt ad mitigationem, seu, vt tollerabilis sit eorũ damnatio. Nono, idem confirmatur ex alio dicto Augu st. quod adducit magister sententiarum in 4. distin. 46. ubi ait. Quæritur, de ualde bonis utrum, & ipsi aliqua pœnæ mitigatione Dei misericordiam sentiãt. Et postquam arguit magister ꝙ non subdit solutioné & ait. August. quoque respondens illis qui reproborum supplicia finem habitura contendunt, ita repellit illorum opinionem asserent reprobos in perpetuum puniendos, ut eorum supplicia aliquatenus mi tigari non neget. Decimo, idem confirmatur ex quadam oratione siue collecta, quæ reperitur in missali, cuius titulus siue inscriptio est oratio pro eo de cuius anima dubitatur. Non autem per hanc intendit orare pro eo qui est in purgatorio, quia hęc inscriptio singularis est. Et idem patet, quia in ea dicitur, ut si plenam ueniam obtinere non possint, saltem diminu tionem uel refrigerium obtineant. Ad istam quæstiun culam respondendo dicendum, ꝙ circa dãnatos olim fuit opinio ꝙ suffragia ipsis prosunt, sed dupliciter. s. uel quantũ ad tp̃s, uidelicet usq; ad diẽ iudicij nã dicũt ꝙ usq; ad diẽ iudicij dãnati iuuari pñt suffragijs ecclesiæ, post uero nõ alio mõ quantũ ad personas in inferno detentas, nam ibi ualde malis sine fide & sacra mentis defunctis nullo mõ suffragia prosunt non. n. fuerunt de gremio ecclesiæ numero, uel merito. Alij uero ibi sunt non ualde mali, qui . s. de ecclesia fuerũt numero, & fidem & sacramenta habuerunt, & aliqua opera de genere bonornm fecerunt, sed quia in pecco mortali decesserunt, & talibus dicebant suffragia non prodesse. Et isti dicebant quòd licet damnatorũ

pœna sit infinita ẜm duratioṇẽ tñ est finita ẜm inten tionem. Sed contra, hoc arguitur sic. Finitum ꝑ conti nuam ablationem consumi pōt, siue totaliter tolli, iõ si suffragia ecclesiæ minuant pęnã tm̃ possent multiplicari quòd nihil de pęna remaneret, sed totaliter tolleretur, quòd est error Origenis. Sed præpositiuus, ut hoc Origenis inconueniens fugeret, dixit, quod tantum possunt suffragia damnatis multiplicari, quòd totaliter remouebitur ab eis omnis pœna, non quidem simpliciter, ut Origenes posuit, sed ad tempus, scilicet usque ad diem iudicij, tunc.n. animæ iterato corporibus coniunctæ in inferno sine ulla spe veniç detrudentur. Sed contta, effectus nõ minuit uel aufertur, nisi ablata vel diminuta eius cã, sed culpa est cã pęnæ in genere causæ meritoriæ, & culpa semper inexpiata remanet in damnatis, ergo eorum pœna ꝑ nullo tempore totaliter tolli poterit. Et ideo. Porrectani alium modum inuenerunt dicentes. Quod hoc modo in diminutione pœnarum per suffragia, sicut in diuisione continui, licet enim una linea sit finita, tamen potest in infinitum diuidi, & nunquam per diuisionem finietur, dummodo fiet subtractio partium secundum eandem proportionem, & non secundum eandem quantitatem, ut si primo auferatur medietas deinde medietas medietatis, & sic in infinitum. Et similiter imaginati sunt, quòd per primum suffragium diminuitur aliquota pars puta medietas pęnæ, deinde per secundum medietas medietatis, quæ est octaua totius, & sic ulterius in infinitum quo modo pœna nunquam terminabitur, sed semper aliquid pœnæ remanebit. Et hanc opinionem prosequitur gloss. in cap. tempus. 23. quæst. 2. Sed respondet contra hoc Thom. dupliciter. Primo, quia effectus non minuitur, uel aufertur, nisi cã sit ablata uel diminuta, ut dictum est. Alio modo respõdet dicens, ꝙ istę modus dicendi est defectiuus, quia infinita diuisio, q̃ congruit quantitati continuè, uidet posse

ad quantitatem spūalem deferri. Vnde licet si diuidatur linea in partes eiusdem ꝓportionis, possit diuidi in infinitum, si tamen diuidatur pęna mō prædicto, non semper diuidetur in pęnas, ꝓp eādem insensibilitatem. Caro.n. non semper diuiditur in carnem, nec ignis in ignem, datur.n. minima caro.1.physi. Similiter dicit de pœna minima, quæ causaret tantum insensibilitatem, & sic non esset pœna, cum pęna includat cognitionem, & sensibilitatem. Propter hoc Altisiodorensis dixit aliter, scilicet quòd suffragia prosunt damnatis non quidem per diminutionem, uel interruptionem pęnæ, sed per confortationem patientis, sicut si aliquis homo portet graue onus, & facies sua perfundatur aqua, confortatur ad melius portandū, cum tamen onus non fiat in se leuius. Sed contra dicit Thom. Nam culpa damnati remanente immutata damnatus non potest leuius pœnam ferre. Fortificatio enim subiecti non est nisi ex ablatione passibitatis. Passibilitas autem est secundum mensuram culpæ, ideo si culpa non diminuitur, per consequens nec subiectum fortificari poterit. Propter hoc alij dicunt quòd licet non minuatur pœna eorum quantum ad ignem, minuitur tamen quantum ad uermem, & remorsum cōscientię. Nam sicut in sanctis crescit gaudium accidentale, quod est gaudium de bono operæ. Ita & damnatis pœna accidentalis minuitur. i. dolor de malo operæ. Sed contra, quia culpam dānatorum sicut sequitur ignis, ita & uermis conscientiæ, uñ similis dēt esse ratio de utroq;. Propterea Albertus dicit super ulti.c. ecclesiasticæ Hieranchiæ, quòd suffragia non prosunt defunctis in inferno, nec quantum ad diminutionem pœnæ, uel interruptionem, uel quantum ad diminutionem pœnæ sensus, ut dixerunt in præcedente. Sed quia ex huiusmodi suffragijs aliqua materia doloris eis subtrahitur, quæ eis esse posset, si ita se abiectos conspicerent quòd nullus de eis curam haberet, quæ materia subtrahitur dum suf-

fragia pro eis fiunt. Et hic inquit ubi supra Albertus per accidens minuit. Sed contra dicit Tho. quia istud non pōt s̄m legem communem, quia ut dicit Aug. in lib. de cura pro mortuis agenda. Quod præcipue de damnatis uerum est, ibi sunt animę defunctorum ubi non uident quæcunq; hic agunt, siue quæ in ista uita sueueniunt, & ita non cognoscunt quando pro eis suffragia fiunt, nisi fortè præter communem legē hoc remedium daretur diuinitus aliquibus damnatis, sed hoc oīo incertū est, ergo non asserendū. Sed diceretur ꝙ Albertus non dicit, ꝙ pœna diminueretur, sed tantum dixit quòd hoc modo potest diminui quasi diceret posset hic modus imaginari. Propterea aliquid moderni dicere uoluerunt, quia per suffragia ecclesię minuitur timor quem hn̄t damnati. Ipsi enim timent multos damnari ex occasione sua, sicut de diuite patet qui rogabat Lazarum mitti ad fratres suos, ne & ipsi uenirent in locum illum tormentorum. Timor autem pœnam habet, sicut spes gaudium. Cum ergo damnati per suffragia ecclesiæ possint liberari ab hoc timore dum aliqui uiui reducuntur ad pœnitentiam per suffragia ecclesiæ, de quibus sciunt illos saluatos, uel non damnatos quos timebant, ergo per illa suffragia liberabuntur a pœna, quam de timore illo habebant. Sed contra, quia hic modus dupliciter deficit. Primo, quia non sequitur, si non uideant usque ad diem iudicij eos in inferno quòd propter hoc sciant illos non esse damnatos. Deinde posito quòd sequatur, & quòd ita sciant, non propterea habent hi intentum, quia inuidia de salute illorum bene pōt ęquari, immo superare pęnam quam habebant ex illo timore. Diues. n. illæ dum sciret aliquos non damnādos, potius uoluisset fratres suos inter illos, tamen absolutè uoluisset & fratres suos omnes damnari, si hoc esse posset, cum odium damnatorum sit consummatum, & sic si sciunt illos saluari quos timebant ne damnarentur, pœna eorum non diminuitur, sed augetur.

Ergo concludendum est cum beato Thoma, q simpliciter,& absolute dicendum est, q suffragia non prosunt damnatis,nec ad tollendum pœnam nec ad diminutionem eius,aut alleuiationem, aut interruptioné. Et probatur hæc conclusio rationibus, & auctoritatibus. Prima rō est sancti Tho.in 4.di.21. sic. Suffragia siue opera uiuorū continuantur, siue applicantur defunctis per uinculum charitatis. iuxta illud Iob. 15. Volo pater, ut ipsi unum sint, sicut & nos unum sumus, sed damnati sunt omnino extra charitatem, ergo opera siue suffragia uiuorum non possunt eis applicari. Maior sic potest declarari, nam ex quo in opere suffragij sunt duo indiuidua, scilicet faciens uel agens suffragia, & ille cui uirtus suffragiorum applicari debet. Non potest autem illud quod unus facit alteri applicari, siue continuari nisi inquantum ambo sunt membra eiusdem corporis, quia sic uniuntur, & copulantur sub uno capite. Nec sufficit,quòd sint unita per fidem, sed etiam oportet, quod sint unita per charitatem,quia mortuum membrum non recipit influentiam, nec a capite nec remedium aut iuuamentum ab altero membro, licet per quantitatem sint continuata, sed oportet quòd continuentur per formam, sicut de ramo sicco, quod continuatur radici uel trunco per quātitatem qua ultima sunt unum,non autem per formam uiuentis.Damnati autem sunt præcisi ab ecclesia irreuocabiliter per finalem sententiam, & sic non sunt membra eiusdem corporis. Secunda ratio est talis. Quicunque ad terminum uiæ totaliter peruenerunt, recipiunt retributionem quæ diminui non potest. Si.n.diminueretur non recepisset finem uię suę.Sed damnati sunt simpliciter extra uiam, ergo recipiunt pœnam sine diminutione,qui aūt sunt in purgatorio,sunt aliquo modo uiatores,& aliquo modo non,ut dicit Tho. Tertia ratio est Durandi sic. Plus debet ualere unicuique (cæteris paribus) quod ipse facit,dum uiuit pro seipso,

uel

uel alius pro eo, quàm quod facit uiuẽs pro mortuo, uel saltem uon minus, ex quo uiuentes magis inuicem communicant, quam cum mortuis. Sed id quod facit uiuens in peccato mortali, de quo non pęnitet, nec pęnitere proponit, aut quod facit alter pro eo, nihil omnino ualet ei ad diminutionem pœnæ tali peccato debitæ, quamuis possit ualere, ut talis disponatur ad pœnitendum. Ergo a fortiori quod facit uiuens pro mortuis damnatis, qui de peccatis suis non pęnitent, nec pęnitere proponunt, sed in eis obstinati sunt, non prodest eis ad aliquam pęnæ diminutionẽ. propterea inquit, q contra rationem & iustitiam uideretur quòd in pęnitenti, & perseueranti in impęnitentia remittatur aliquid de pęna debita. Quarto sic. Officium misericordiæ, & charitatis siue dilectionis debetur illis qui nobis sunt proximi, ut patet ex magistro sent. in 4. dist. 28. & iuxta parabolam de Samaritano in Luca. Sed damnati non sunt nobis proximi, ergo dilectio charitatis, siue misericordiæ non est eis exhibenda. Dilectio enim charitatis fundatur super communicatione æternæ beatitudinis a qua ipsi sunt immobiliter exclusi. Quinto sic. Si damnatis prodesse possent suffragia uiuorum, sequeretur, quòd etiam indulgentiæ datæ per prælatos possent eis prodesse eo modo quo prodesse possunt mortuis in purgatorio. Consequens est falsum, quod & nullus asserit, ergo, & antecedens, & consequentia est nota. Nam & si indulgentiæ non ualeant defunctis, tanq̃ ijs qui possunt facere id per quod indulgentia conferatur, tamẽ ualere possunt si per uiuos aliq̃d fiat pro ipsis si hoc in forma indulgentiæ cõtineatur, puta si quis hanc ecclesiam uisitauerit, tantum de pœna inferni minuatur patri suo. Cõsequens est falsum, quia ut dictum est in inferno existentes non sunt in charitate, ideo non prosunt eis aliorum satisfactiones. Auctoritates. Prima Augusti. lib. de cura pro mortuis habenda dicit. Suffragia uiuorum

non prosunt omnibus, sed tantum ijs qui dum uiuūt, cooperantur hoc, ut eis proficiant. Et in Enchiridion dicit. Hęc eis prosunt qui cum uiuerent, ut hęc sibi ꝑ de se possent meruerūt, & in eodem loco dicit idem. Qui sine fide quę ꝑ dilectionem operatur eiusq; sacramentis de corpore exierunt frustra illis a suis uiuentibus huiusmodi officia impenduntur. Et in de ciu. dei dicit. Si scirem patrem meum damnatum esse, nō magis rogarem pro eo quàm pro diabolo. Et Grego. Bonifacio. Et habetur 3.q.2.cap. pro obeuntibus dicit. Pro impijs quamuis Christiani fuernit, tale quid scilicet oblationem, & suffragia facere non licebit. Et 34. moralis. super illud Iob. EAstimabit abyssum quasi senescentem. Eadem inquit est causa cur non oratur, scilicet post diem iudicij pro hominibus ęterno igne damnatis, quæ nunc est causa, ut non oretur pro diabolo & angelis eius, æterno supplicio deputatis. Et Hieronym. & habetur in capit. in præsenti, 13. quæstio. 2. In præsenti inquit sæculo scimus, siue orationibus, siue concilijs inuicem nos posse iuuari, cum ante tribunal Christi uenerimus, nec Iob nec Daniel nec Noe, rogare posse pro quoquam, sed unūquemque portare onus suum. Vbi Gratia. dicit. Hoc inquit de impenitentibus accipiendum est, de quibus propheta dicit. Non dabit Deo placationem suam, nec præcium redemptionis animæ suæ, sed laborauit, & uiuet adhuc in finem. Non autem loquitur de hic impenitentibus, quia licet hic pro illis orare, sed de impenitentibus in alio mundo, quia hic impęnitentes mortui sunt. Et Chrisosto. de reparatione lapsi dicit. In inferno nunquam, & nusquam est ullum solatium, ergo nulla consolatio neque diminutio aut alleuiatio pœnæ. Et Dionysi. septimo, cap. cele. Hierar. ait. Summus sacerdos pro immundis non orat, quia in hoc auerteretur a diuino ordine, & loquitur de damnatis. Et Albert. in commen. huius loci dicit. Opinio

nio tenens quòd suffragia damnatis prosunt, est contra dictam, & auctoritates doctorum & allegat prædicta uerba. Augustin. & Grego. Et gloss. super illud primæ Io. ultimo. Est peccatum ad mortem, dicit peccatum usque ad mortem continuatum, dico ut non pro illo oret, idest doceo, & præcipio, quòd non oret. Idem habetur. 23. quæstio. quinta, cap. placuit, ubi prohibetur fieri orationes, & commemorationes pro his qui se interficiunt, uel qui suis sceleribus puniuntur. Intellige secundum gloss. nisi contriti fuerint. Et 13. quæstio. secunda, c. fin. Idem dicitur, de quolibet quem constat in peccato mortali decessisse. Idem 23. quæstio. 5. cap. quicunque clericus, aut bello, aut rixa, aut gentilium ludis mortuus fuerit, neque in oblatione neque in oratione pro eo postuletur, glo. nisi in fine pęniteat. Sepultura tamen non priuetur. glo. canía. Non autem prohiberet ecclesia pro his orare, si eis prodesse possent orationes nostræ, qui prohiberet quod & illis esset bonum, & orantibus meritorium, ergo non prosunt eis. Exemplo etiam patet in Epulone, qui extremum digiti Lazari, intinctum in aquam, quo refrigeraretur in inferno lingua eius ab Abrahã obtinere non potuit. Ex omnibus istis concludendũ est, ꝙ suffragia non prosunt damnatis. Sed si dicas, patet, ponamus quòd suffragia fiant pro aliquibus quibus prodesse non possunt, peccat ne suffragans? Dico quòd si certo scimus aliquos tales esse, tunc malè facimus cum contra diuinam ordinationem facimus, & contra statutũ ecclesiæ sanctæ. Si autem ignoramus, & illi saluati sint, tunc quidem illis suffragia non prosunt, sed quodammodo obligatur orare pro suffragante. Si autem damnati sunt, oratio nostra, & eleemosyna nostra in sinu nostro conuertentur, ut dicit propheta. Nunc tertio loco respondendũ est ad argumenta. Ad primum, ꝙ donaria illa idolorum nõ fuerunt inuenta apud illos mortuos, ut ex eis signum

accipi posset qđ in reuerentiam idolerũ illa deferrẽt. Sed ea acceperunt, ut uictores, q̃ eis ibi iure belli debebant, & tñ ꝑ cupiditatem uenialiter peccauerunt, uñ non fuerunt in inferno dãnati, & sic suffragia eis prodesse poterant. Vel dicendum ſm quosdã, ꝙ in ipsa pugna uidentes sibi periculum imminere, de pctõ pęnituerunt ſm illud Psal. Cum occideret eos quęrebant eũ, &c. Et quia hoc probabiliter poterat extimari, ideo oblatio fuit ꝓ eis facta. Ad secundũ dicendum ꝙ ibi accipitur dãnatio large. s. ꝓ quacunq; punitione, ut sic ẽt includat pęnã purgatorij. Dicit. n. aliquis qñq; damnatus uel cõdẽnatus ad certã pęnã pecuniariam soluendã, uel ad aliquid supplicium sustinendũ, quãuis talis dãnatio non sit ad mortẽ. Et quia pœna purgatorij per suffragia fidelium qñque totaliter expiatur, quandoque autem non, sed diminuitur, ideo ibidem ab Augu. dicitur, quòd suffragia prosunt, uel ut plena sit remissio, idest, ut totaliter pœna auferatur, uel ut tolerabilior sit. Ad tertium dicendum quòd quantum ad hoc magis acceptantur suffragia, pro mortuo quam pro uiuo, quia magis indiget, cum non possit sibi auxiliari, sicut uiuus potest, sed quo ad illud uiuus est melioris conditionis, potest transferri de statu culpæ mortalis, in statum gratiæ, & gloriæ quod de mortuis dici non potest, ideo non est eadem ratio orandi, pro mortuis, & uiuis.
Suffragia etiam uiuorum non prosunt alijs uiuis per modum satisfactionis si sint illi pro quibus fiunt in peccato mortali. Vnde cum mortuis non possint prodesse nisi per modum satisfactionis, non enim per modum meriti, quia exierunt statum merendi, ita ut nec ipsi nec alij eis mereri possint. Sequitur, quòd etiam mortuis in peccato mortali prodesse non possint sicut uiuis in peccato existentibus prosunt per modum meriti de congruo ad merendum eis gratiam, ideo non est similis ratio. Ad quartum de Machario dicendum quòd

illud adiutorium non erat, ut pœna ipsorum diminueretur, sed in hoc solo ut ibidem dicitur, quòd Machario orante concedebatur, ut mutuo se uiderēt in tormentis, & de hoc non poterat esse uerum gaudium, sed fantasticum dum implebatur, quod desiderabant. s. uidere alios in pœnis: Damnati enim desiderant omnes damnatos esse, quod desiderium cum impletur fantastico dicuntur gaudere gaudio, cum tamē maior dolor eis accrescat. Sicut, & dæmones dicuntur gaudere, dum homines ad peccata pertrahunt, & ad infernum: quamuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur. Sic nec minuitur angelorum gaudium per hoc quòd malis nostris compati dicuntur. Ad quintum de Trayano dicendum est: quòd potest probabiliter ęstimari quòd pręcibus beati Gregorij fuerit ad vitam miraculose reuocatus & ibi gratiam consecutus sit per quam remissionem peccatorum habuit, & per consequens immunitatem a pęna. Sicut etiam apparet in multis qui fuerunt miraculose a mortuis suscitari quorum plures constat idolatrias fuisse. De omnibus enim talibus similiter dici oportet quòd non erant in inferno sententialiter deputari, sed secundum præsentem suorum exigentiam meritorum: secūdum aūt superiores causas ſm quas præuidebāt ad vitā reuocādi erat de eis aliter disponendū. Vel dicatur ſm quosdam ꝙ aīa Trayani non fuit simpliciter a reatu pęne absoluta, sed eius pœna fuit dispēsata ad tempus. s. usq; ad diē iudicij. Nec tn̄ oportet, ꝙ hoc fiat cōiter ꝑ suffragia ecclesiæ, quia alia sunt quæ legi cōi accidūt, & alia quæ singulariter ex priuilegio aliquib. cōceduntur. Sicut alij sunt humanarū limites rerū, alia diuina signa uirtutis, ut dicit Aug. li. de cura pro mortuis agēda. Quid autem de hoc dicat Ioānes diaconus, qui historiā Gregorij cōpilauit, uide dn̄m Iaco. de Voragine in legēdis sanctorū. Ad sextū ubi inducit collecta dicendū est, ꝙ hmōi locutiones non sunt sic intelligendæ, ꝙ sancti in gloria proficiant quantū ad se in hoc

quòd

quòd eorum festa celebremus, sed quia nobis proficit quia ea celebramus sicut ex hoc quòd Deum cognoscimus, uel laudamus, & sic quodammodo eius gloria in nobis crescit, nihil autem Deo. Non tamen negandum est, quin sanctorum gaudium accidentale crescat saltem extensiuè, quia de pluribus gaudent. Et secundum hoc in antiquis reperitur secreta oratio de Sancto Leone, de qua in argumento hoc dicendum secundum ea quæ dicuntur in c.cum Marthę.de celeb.miss. §.tertio loco. Ad septimum quod erat confirmatio prioris, dicitur, quod non est simile de beatis, & de damnatis, quia beatæ bene participant cum uiuentibus in charitate in qua fundatur ualor suffragiorum. Sed dãnati in inferno a tali communicatione exclusi sunt. Et iterum quamuis beati de bonis, quæ uiuentes faciunt, lætentur, & sic aliquid gloriæ accidentalis eis accrescat, illud tamen non est per aliquem fructum suffragij quem percipiant, sed propter perfectam charitatem quam habent, & ideo gaudent de omni bono. Argumentum etiam peccat in illa similitudine quam adducit, quia potius argui deberet, quòd sicut non repugnat statui beatitudinis, quòd augeatur præmium accidentale usque ad diem iudicii, ita non repugnat statui miseriæ damnationis, quòd augeatur pœna accidentalis, quod conceditur. Inconuenit autem beatitudini, quòd diminuatur gloria, & sic statui miseriæ quòd diminuatur pœna. Ad octauum dicendum, quod illi qui dicunt suffragia prodesse damnatis existentibus in inferno exponunt dictum Augu. vt tactum est in argumento. Aliter tamen potest dici, quòd mediocriter mali dicuntur, qui multa habent uenialia, mediocriter autem boni, qui pauca, hunc sensum tangit glo.in c.cum marthæ prædicto. Siue etiam mediocriter mali qui mortalia commiserunt, & pœnitentes decesserunt, nõ facta de illis satisfactione saltem completa. Mediocriter boni, qui solum à uenialibus expiandi sunt, & sic utrique eorum in purgatorio sunt, ut

ualde

ualde boni dicantur, qui sunt in paradiso beati, ualde mali qui sunt in inferno damnati. Mediocriter autem boni,& idem mediocriter autem boni, & idem mediocriter mali qui in purgatorio sunt ad expiandũ peccata sua,qui scilicet decesserunt in gratia cum peccato ueniali,uel cum debito pęnæ, pro peccatis mortalibus,de quibus ante mortem pęnituerunt,qui pro tanto dicuntur mediocriter boni, pro quanto deficiunt à perfectione bonitatis. Sed mediocriter mali inquantum deficiunt à perfecta malitia quæ est peccatum mortale:quibus suffragia prosunt ad mitigationem pœnæ, quandoque autem ad perfectam absolutionem secundum differentiam quantitatis cremalium,& suffragiorum, & secundum hoc distinctio licet uideatur quadrimembris,quo ad uocem, tamen solum est trimembris quo ad rem, quia ijdem sunt mediocriter boni,& mediocriter mali,scilicet existentes omnes in purgatorio, sicut quod est mediocriter gelidum est etiam mediocriter frigidum, & quod est mediocriter album est etiam mediocriter nigrũ.Hęc Durandus. Ad nonum dicitur,quòd Augu.non dicit, quòd pœna damnatorum diminuetur aliquando, uel interrumpetur,sed uerba illa ponit sub disiunctione. Ad ueritatem autem disiunctiuę sufficit alteram partem esse uerum,;& sic non hoc arguit uerba illa esse, quæ pro altera parte disiunctiuè posita sunt. Hoc patet,quia Aug.dicit. Aut si hoc existimat &c. Ad ultimum de illa oratione dico, quòd illa non est authentica,nec reperitur in omnibus missalibus præsertim, ꝯm consuetudinem Romanæ Curiæ. Et quis posuerit eam in aliquibus missalibus libris, ignoratur tamen ea admissa dico, quòd nunquam ecclesia intendit orare pro aliquo damnato in inferno, ut patet ex dictis. Ex inscriptione etiam orationis patet idem, nã dicitur oratio pro eo de cuius anima dubitatur. Si aũtem dubitatur non creditur firmiter, quòd sit saluatus,uel damnatus &c. Hæc quæstiuncula ex domino

Domi-

Dominico Veneto, Episcopo Brixiensi, alias episcopo Torcellano, & sit satis hæc quantum ad secundum receptaculum, scilicet de inferno.

QVAESTIO IIII. PRINCIPALIS, Tertij Cap. De Purgatorio.

Sub qua quindecim Quæstiones absoluuntur.

QVAESTIO I. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAPI.

Vtrum in centro terræ uerè, & realiter, purgatorium reperiatur.

QVAERITVR, Si locus purgatorij in centro teræ uerè esse reperiatur. Ad quam quibusdam primo uidetur respondendum negatiuè, quòd scilicet non reperiatur, & primo sic. Nam Deus qui est summæ misericors, pronior est ad præmiandum bona, quàm ad puniendum mala, sed sicut illi qui sunt in statu charitatis faciunt aliqua mala, quæ non sunt digna supplicio æterno ita illi qui sunt in peccato mortali, interdum faciunt aliqua bona ex genere, quæ non sunt digna præmio æterno, ergo cum illa bona non præmientur in damnandis post hanc uitam. Similiter nec illa mala debēt post hanc uitam puniri. Præterea secundo sic. Sicut se habet charitas ad pręmium æternum ita peccatum mortale ad supplicium æternum, sed decedentes in peccato mortali statim ad supplicium æternum deportantur, ergo decedētes in charitate statim ad præmium uadunt, & ita non manet eis aliquod purgatorium

torium poſt hanc uitam. Item ſi purgatorium poſt hanc uitam eſſet ponendum, maximè poneretur ratione expiationis,& purgationis a peccatorum, ſcilicet culpæ, uel reatus pœnæ, ſed hoc non poteſt eſſe, probatur, quia dicit Grego. & ponitur. 25. diſtin.c. qualis. Qualis hinc quiſquam egreditur, talis in iudicio præſentatur, quia lignum ubi cęciderit ibi erit. Eccle. 11. Ergo ſi aliquis exeat ex hac uita cum culpa ueniali, aut mortali, cum culpa tali erit in iudicio, & per conſequens in purgatorio non purgabitur, quia in iudicio purgatorium non erit, ſed claudetur, ergo fruſtra eſſet. Item glo. ſuper illud primæ Ioan. 5. Eſt peccatum ad mortem, dicit quòd qui in hac uita non corrigitur, fruſtra poſt mortem ueniam præſtolatur. Nam nulla poſt mortem culpa purgatur. Quinto arguitur auctoritate Apoc. 14. ubi dicitur. Beati mortui qui in domino moriuntur. Amodo iam dicit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis, ergo ijs qui in domino moriuntur, non manet aliquis purgatorius labor poſt hanc uitam, nec illis qui non in domino moriuntur, quia illi purgari non poſſunt, ergo purgatorium poſt hanc uitam non eſt. Sed in contrarium eſt textus Auguſt. de pœn. diſtinctione 7. c. hic autem ignis. Reſpondeo dicendum, quòd de ueritate, & exiſtentia purgatorij in centro terræ poſt hanc uitam. Duo ſunt, & fuerunt prophani, & ſacrilegi modi dicendi. Tertius autem in uia conſtitutus eſt ueritatis. Primus eſt Hebræorum, Græcorum, quorundam hæreticorum dictorum pauperum de Lugduno in Francia, & aliquorum etiam populorum Valdenſium circa Rhenum Germaniæ ſuperioris habitantium, qui communiter omnes tenent, ꝙ poſt hanc uitam nullus purgatorius locus in cētro terræ reperiatur, ſed oīs morientis animam immediate dicunt deferri, & rapi, uel ad pœnas inferni, uel ad gloriā paradiſi, & iſti habent pro tuitione, & robore ſuo rōnes, & auctoritatē. Apo. ſupra in frōte quæſtio

nis

nis adductas. Sed contra Iudæos est textus. 2. Machab. 12. dicens. Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis soluantur, sed pro defunctis (ut dicit Tho. in quarto) qui sunt in paradiso nõ est orandum, quia illi nullo indigent, nec iterum pro illis qui sunt in inferno, quia illi à peccatis solui nõ possunt, ergo post hanc uitam sunt aliqui a peccatis non dum absoluti qui solui possunt, & tales charitatem habent sine qua non fit peccatorum remissio, quia uniuersa delicta operit charitas. Prouerbio. decimo. Vnde ad mortem æternam non deueniant, quia qui uiuit, & credit in Christum, non morietur in ęternum. Ioann. 11. Neç ad gloriam inducentur nisi purgati, quia nihil immundum ad illam perueniet. Apoca. ultimo. ergo aliquis locus purgationis restat post hanc uitam pro huiusmodi sic contritis, nondum autẽ plene purgatis, Item contra Græcos est Gregorius Nicenus Græcus, qui de ueritate purgatorij sic dicit. Si aliquis Christo amicus consentiens in hac uita purgare peccata minus potuerit, post transitum hinc per purgatorij ignis conflagrationem expedietur, hoc autem prædicamus hoc dogma ueritatis seruamus, & ita credimus. Contra uero pauperes de Lugduno, & populos Valdenses, est auctoritas uniuersalis ecclesiæ pro defunctis exorantis, ut a peccatis soluãtur, quod non potest intelligi nisi de illis qui sunt in purgatorio. Ecclesiæ autem auctoritati quicunque resistit, incurrit hæresim, ut notatur 7. quæst. 1. c. denique, & extra de hæreticis. c. firmissime. Est autem, & fuit secundus prophanus modus dicendi de existentia, & in centro terræ purgatorij Indorum, quos secutus est Ioannes Papa uigesimussecundus, & nunc sequuntur multi solo nomine Christiani, qui intelligere non potentes, nec uolentes credere solos spiritus, & separatas animas ab igne corporeo cruciari, dixerunt, & dicunt (ut adducit Tho. super Io. c. 14. & 4. contra Gentiles) quòd fideles in gratia mortui non plene purgati, non

descen-

descendunt in purgatorium, sed detinent usque ad iudicium in aliquo loco in sola pœna damni forte in paradiso terrestri, uel in extremis maris, aut aride, aut in uacuo super circunferentiam cœli empyrei, uel infra connexum terræ, & concauum cœli empyrei, ubi dicunt aliqui (licet apocryphe) usque ad diem ascensionis domini, stetisse liberatos omnes ab inferis per Christum. Sed cum supra de inferno ageretur, & probatum admodum fuerit, & ostensum quomodo spirituales animæ separatæ, & in corpore dæmones, possunt, & de facto realiter patiantur, & crucientur ab igne corporali. Idcirco explosis, & spretis eis, & omni turba malorum Christianorum contempta. Tertiam ideo catholicam, & orthodoxam, & ueram de purgatorio cōclusionem aggrediamur, quę est. Quod in centro terræ uerè, & realiter locus purgatorij reperitur, quæ conclusio probabitur rationibus, auctoritatibus, militantis ecclesiæ auctoritate, & legali ac vrbana honestate, & primo, Rationibus sic. Accipiantur duo iusti quorum alter, nunquam moraliter peccauerit, sed tantum uenialiter, alter uero multis mortalibus peccatis dominum offenderit. Moriantur isti simul, & contriti, tunc petitur, an ambo æqualiter unoque tempore ascendant in cœlum uel non. Si dicatur ꝙ sic, sequitur quod tantum uidelicet fides sola cum contritione quantum fides cum operibus virtuosis, quod esset contra rationem iustitiæ distributiuæ diuinæ qua reddetur unicuique secundum merita, & contra distinctionem graduum beatitudinis. Si uero conceditur, ꝙ inæqualiter ingrediuntur uitam æternam, idest unus ante alium petitur, an ille qui secundo ingreditur paradisum descendit ante ad infernum, si sic ergo falsum est quod Christus dixit Ioann. 5. Amen amen dico uobis, quia qui uerbum meum audit. Et credit ei, qui misit me, habet uitam æternā, & iudicium non uenit, sed transit de morte ad uitam. Si dicitur, ꝙ non descendit ad infernum, ergo cum

in paradisum ascendere non possit, quia adhuc impurus, ergo aut nunquam uariabitur ab eo in quo est statu impuro, aut purgabitur ad uitam æternam, num primum, ergo secundum, sed purgari non potest operibus satisfactorijs proprijs, ergo purgabitur pœnis in purgatorio. Secundo si omne peccatum, aut à Deo, uel ab homine punitur, quia nullum malum impunitum, nec aliquod bonum irremuneratum, de pœn. dist. 7. c. fi. sed frequenter aliqui in fine conuertuntur, qui a malis suis in præsenti puniti non sunt, ergo debent à Deo puniri, non in igne inferni, cum fuerit morti ui charitate, ergo in igne purgatorij. Item tertio si non esset pœna purgatorij post hanc uitam, qui perdurat usque ad mortem in malitia, tantum esset ei quantum illi qui nunquam peccasset, ergo exemplo talis nullus in hac uita faceret pœnitentiam, sed in fine tantum omnes contriti confiterentur, quod esset erroneum, nullus enim uirtute ditatur semper gaudens iniquitatem, de pœniten. distinctione septima capitu. Nullus ergo necessarium est confiteri purgatorium esse. Quarto sic: Sit sortes in charitate habens adhuc uerbi gratia septem annis pœnas iusto iudicio ecclesiæ sibi iniunctas soluere. Deinde ponatur (sicut possibile est) quòd sine sui culpa duobus annis elapsis casualiter subito occidatur, tunc ex quo anima quæ fuit principaliter causa peccati pro quo sortes satisfacere teneretur post mortem. Contra rationem esset, quòd illa pro residua pœnitentia non pateretur pœnam post mortem est, nec aliqua causa rationabiliter assignari potest, quare nõ pati deberet, ergo ponendus est locus ubi anima sortis pro illis duobus annis purgabitur, non in paradiso, quia locus ille non est purgationis, non in inferno, quia ibi anima non purgatur, sed damnatur, ergo in purgatorio. Item arguitur sic. Si uerbi gra. Sortes, & Plato committunt unum peccatum, in quo sortes primo, & principaliter culpabilis est, & iniungitur

eis

eis pœnitentia quam simul agere debeant, sicut simul peccauerunt, si tunc Plato ante completionem pœnitentiæ moriatur, adhuc secundum rationis iudicium fortes pœnam haberet. Ita est in proposito de punitione peccatorum commissorum ab anima, & corpore, idest a toto homine, quia rationabiliter punienda sunt peccata, & etiam anima corpore iam mortuo. non in inferno, nec in paradiso, ut dictum est, ergo in purgatorio. Item ad illum errorem sequitur, quod omne peccatum est mortale, quia si nullum peccatum in quo homo moritur post mortem dimittitur, nec anima ab aliquo peccato post mortem per pœnas purgatur, sequitur, quòd omnis culpa, siue magna, siue minima in qua quis moritur, perpetuæ durabit. Item ad illum errorem sequitur, quod stet aliquem non resurrecturum ante iudicium mori in charitate cum leui culpa, qui non saluabitur. Sed hoc uidetur apostolicę, atque catholicę doctrinæ, & diuinæ pietati ualde repugnare ergo. Item arguitur sic. Nisi esset fides purgatorij in quo animæ post mortem hominum satisfacere possent pro peccatis hic dimissis daretur occasio desperandi illis qui in tota uita in peccatis fuerunt, & finaliter consequuntur remissionem, per contritionem aliquam, quæ tamen non sufficit ad absolutionem plenariam a pœna, & a culpa, & à parte pœnarum. Item si fides de existentia purgatorij non esset, in quo peccata grauius puniuntur, quàm in foro præsentis uitæ. Remoueretur ab omnibus fidelibus omnis terror, qui facit eos qui peccauerunt libentius pœnas, & labores satisfactorias in præsenti suscipere, quàm incorporaliter grauiores in futuro substinere. Fides enim pœnarum in futuro sæculo pro peccatis his commissis grauissime infligendarum est unum de maximis, quæ bonos a malis retrahere solent, & eos, qui peccauerunt mouere ad pœnitendum, & satisfaciendum in præsenti uita. Ergo cre-

damus firmiter, quòd sicut diuina iustitia disposuit à principio locum pœnarum infernalium, in quo damnatorum animæ perpetuæ punirentur, ita & diuina eius bonitas constituit locum pœnarum, in quo aliquorum saluandorum animæ temporales pœnas hic neglectas post mortem exoluerent. Nunc ponédę sunt auctoritates. Et prima est 2. Macha. 12. quæ uerificatur in fide fidelium ueteris testamenti. Dicitur. n. ibi qđ aĩæ eorum qui cum pietate, & charitate mortui fuerant in bellis pro populo Dei, uel alias in charitate. Si in quibusdam peccatis fuerunt morte præuenti, uel antequam pœnas hic pro peccatis dimissis soluissent, tunc pęnas incidunt in quibus tenti, uiuorum sacrificijs, & orationibus possunt iuuari, alleuiari, & liberari. Ex qua auctoritate sequitur, quòd ante passionem Christi, non omnium morientium animæ ibant in pœnas damnationis, nec omnes ibant in locum beatitudinis cœlestis, sed erat quidam locus medius, non lucis sed tenebrarum, non gaudij, sed męroris, in quo tenebantur animæ ratione pœnæ damni, uel pœnæ sensus, donec soluerent, uel condigne soluerentur, de quo loco dicebat Iob. 10. Dimitte me ergo, ut plāgam &c. Ibi ergo tenebantur antiqui in pœnam damni, quam ex eorum peccato originali in hac uita contracta incurrerant. Si ergo dominus Deus abundantia suæ pietatis ante filij sui Christi passionem, mortuorum animas ad pœnas obligatas nō præcipitauit in damnatione, sed misericorditer tenuit in pœnis mortalis peccati, hic quo ad culpam dimissi donec satisfieret. Cur non credatur, quòd post passionem filij sui tempore quo sinum misericordiæ suę in totum aperuit Christianis, quòd etiam tunc, & nunc differat aliquas pœnas sensus temporales post mortem saltem pro peccatis uenialibus donec pœnis expientur, uel meritis uiuorum relaxentur. Quod si de uenialibus quibus debentur pœnæ temporales ita sit, quare diuina pietas non differet pœnas quasdam

dam peccatorum mortalium temporales hic dimisso-rum, ita ut post mortem soluantur pœnæ quæ hic so lutè non fuerāt. Nulla ratio uidetur, quare diuina mi sericordia tempore plenæ miserationis abbreuiari, & coarctari debuerit ultra illud quod ante passionem fecerat, &c. Et sic patet prima auctoritas. Secunda au-ctoritas ex uerbo Christi, Matth. 12. quam Greg. ad-ducit in 4. dialo. c. 34. ad hoc propositum. Si quis in spiritum sanctum blasphemiam dixerit, nec in hoc se culo remittetur ei, neque in futuro. In qua sententia (dicit Grego.) datur intelligi quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam uero in futuro posse relaxari, quia ille modus loquendi innuit, quòd in utroque hoc est hic, & in futuro peccata remitti soleant sicut in hoc simili apparet. Nam quando dicimus peccatum hoc non potest dimitti hic, nec Romę, nec a Plebano, nec ab Episcopo, supponimus, quòd utrobiq; uel ab utroq; consueuit fieri peccatorum remissio. Si enim non esset sic modus loquendi, esset ineptus ualde, ac si diceretur, neque ab æquo, neque ab asino, aut nec in inferno nec in uacuo extra cœlum remittetur pecca-tum tale. Cum ergo Christus esset sapientissimus cu-ius omnia uerba habebant mysteria, non est creden-dum, ꝙ sermone talis ineptitudinis esset usus, quando dixit de peccato in spiritum sanctum, quod neque in hoc sæculo, neque in futuro remitteretur. Hinc Ber. sermone 66. dicit. Qui non credunt ignem purgato-rium restare post mortem, sed statim animam solutā a corpore, uel requiem transire, uel mortem, quæ-rant ab eo qui dixit quoddam peccatum, neque in hoc, neque in futuro sæculo relaxari, cur hoc dixe-rit, si nulla futura manet remissio peccatorum, hęc ille. Tertia auctoritas est Origenis loquentis de ægy-ptijs submersis in mari rubro super Exodum expo-nens enim ipse illud. Submersi sunt quasi plumbum in aquis uehementibus dicit, toti erant plumbei, & nihil auri habentes, ideo non purgandi per ignem,

ſed demergendi in profundum. hæc ille. Vbi facit differentiam inter eos, qui cum plumbo habent aliquid de auro admixtum plus, uel minus, & illos qui nihil habent de auro, ſed ſunt toti plumbei, & qui habent aurum admixtum plumbo, purgantur, ut ſic auferatur plumbum. & remaneat aurum ut in purgatorio, qui autem ſunt plumbum, in totum non purgantur, quia nihil auri in eis inueniretur, ſed demerguntur in profundum. Quarta auctoritas eſt Pau. 1. Corinth. dicentis. Fundamentum autem aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, qđ eſt Chriſtus Ieſus. Si quis autem ſuperædificat ſupra fundamentum hoc quod eſt Chriſtus, uel fides, Aurum, argentum, lapides præcioſos ligna, fœnum, ſtipulam uniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. Dies enim domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & uniuſcuiuſque opus quale ſit ignis probabit. hæc ille. Dies autem domini in ſcripturis ſolet accipi communius pro die iudicij finalis, uel particularis. Loquitur ergo Apoſtolus de afflictione, uel purgatione animarum, quę ſuperædificauerunt &c. Et dicit, quòd dies domini declarabit. Hic autem dies non poteſt intelligi de punitione poſt iudicium finale. Primo, quia nullus, qui poſt hac punietur, ſaluus erit per ignem, ſed in æternum ardebit in igne. Secundo, quia multorum animæ, qui tunc in peccatis uenialibus, uel in obligatione ad pœnas aliquas moriuntur, erunt beatæ longe ante diem iudicij finalis in quo corporibus reaſſumptis non redibunt iterum ad pænas, quaſi tunc totus homo igne purgationis paſſurus ſit, quo ante ſola anima patiebatur. Hoc enim ſi fieret, anima deſineret eſſe beata, uel ſaltem fieret minus beata, quam prius erat, ex quo iterum puniretur pro peccatis in corpore, pro quibus longe ante punita fuerat anima in ſe ſola. Relinquitur ergo apoſtolum loqui de pœnis purgatoriis, quæ incipiunt poſt mortem a iudicio

cio particulari in animabus decedentium, uel in culpis uenialibus, uel in obligationibus ad pęnas mortales ratione peccatorum etiam mortalium hic quo ad culpam dimissorum, & in hoc sæculo non sufficienter punitorum. Et quòd hæc sit intentio ipsius apostoli, ipse innuere uidetur iterum per hoc, quòd dicit. Cuius opus superædificatum manserit, mercedem accipiet, quæ merces pro operibus bonis hoc factis intelligitur in scripturis, communiter illa quę post mortem datur animæ separatæ, & quæ post iudicium finale datur toti homini. Probatur etiam purgatorium auctoritatibus philosophorum, & poetarum gentilium, nam primo. Socrates introducitur in Phedro, & Platonis sic dicens. Cum peruenerint defuncti in eum locum ad quem demum unumquemque portat, primo illud iudicantur qui iuste pięque uixerunt, & qui secus. Si igitur medium comperiantur in uita tenuisse sua q̄sque, uæhicula ascédentes ad paludem perueniunt acherusiam, ibique habitat iniuriarum pęnas dantes, & cum purificati sunt, absoluuntur, & rectè factorum digna præmia reportant. Hæc ille. Et Aui. 9. meth. c. 7. dicit. Cum anima insipiétis separatur a corpore, sentit magnam contrarietatem, non excommunicati inseparabili, sed ex accidenti extraneo, accidens uero extraneum non durat nec permanet, ex quo sequitur, quòd pęna non sit perhennis, sed remouetur paulatim quousque purificata anima perueniat ad fęlicitatem sibi propriam. Hæc ille. Et Verg. in 6. Ergo exercentur pęnis &c. habes supra quęstiuncula de immortalitate animarum. De purgatorio etiam loquitur. Dantes in principio secundę comediæ, & di. Franciscus Petrarcha in ultimo sexti triumphi.

Tertio probatur ueritas purgatorij auctoritate uniuersalis ecclesiæ fidelium quæ iugiter orat, & sacrificia offert pro liberatione animarum, quę quidé auctoritas uniuersalis ecclesię cū tot optimos uiros, atq;

doctissimos in hac fide mortuos, & in testimonium, siue sanctitatis miraculis corruscantes habuerit, maior est, & amplius ad credendum mouet, quàm sacræ scripturæ dicente Aug. in lib. contra epistolam Fortunati. Ego inquit Euangelio non crederem nisi Catholicæ Ecclesiæ me commoneret auctoritas. Et probat quod dicit ex hoc, quia ipsa credidit Euangelio propter prædicantes sibi Euangelium, secundum formam a Christo sibi traditam. Marc. cap. 1. quasi arguat sic propter quod unumquodq; tale, & illud magis, sed propter ecclesiam creditum est euangelio, ergo magis credendum est ecclesiæ, q̃ euangelio. Et quo uidetur, ꝙ maior sit auctoritas ecclesiæ ad credēdum, quam sit auctoritas diuinæ scripturæ, cum inter illas euangelium sit præstantissimum, & hoc simpliciter uerum est (dicit Henricus) accipiendo ecclesiam cũ suo capite Christo qui præcepit credere euangelio. Si etiam ecclesia accipiatur quæ nunc est militans in terris est iterum uerum saltem quo ad nos, quia magis monemur ad credendum ea, quæ una tota communitas hominum rationalium, & honestorum credit, quã nos moneret lectio nuda scripturarum quę eadem credenda narraret. Quarto probatur ueritas fidei purgatorij ex rationabili, & salubri honestate. Nam cessante fide ipsius purga. cessaret memoria parentum, amicorum, & benefactorum defunctorum nostrorũ, quã frequens, & iugis uiatoribus ualde est salubris. Item cessante fide purgatorij desineret esse sacrificium pro mortuis omnis oratio, omne suffragium, & omnis eleemosyna pro animabus mortuorum quorum animas diuina clementia ex eorum hominis hoc relictis disposuit posse adiuuari. Item cessante fide eius cessarent omnia opera pietatis in pauperes pro animabus mortuorum, quod non expedit fidelibus uiatoribus ad quæ opera pietatis, & misericordiæ hortatur os saluatoris sub cœlesti præmio, ut patet Matth. 25. Nunc respondendum est ad argumenta in fronte

quæstiunculæ adducta, quibus se tuentur Græci, Iudæi, & cæteri supra nominati. Et primo ad primum respondet Thom. in 4. dicens, quòd quia Deus est misericors, ideo miseretur merentibus misericordiam. Ille autem qui in peccatum mortale incidit, constituitur, & statim efficitur inimicus Dei, ideoque meretur amittere omnia bona quæ à Deo habuit, unde bona facta mortificat, & quæ in mortali facit, occidit. In mortali autem decedens, non manet eidem aliquod præmium post hanc uitam. Illi uero, qui in charitate decedit, remanere potest post hanc uitam aliqua pœna. Nam charitas non semper delet omne malum, quod inuenit, sed solum hoc quod est sibi contrarium, & ideo non est simile. Dominus autem Bonauentura in 4. dist. 20. ad hoc sic respondet, quòd non est simile glorificare decedentem in charitate statim sicut condemnare decedentem in mortali, quia iste qui in mortali est, nihil habet quod sit dignum vita, & ideo summæ est dispositus ad damnationem æternam, & propter hoc statim damnatur iusta retributione. Sed ille qui est in charitate cum charitas stet simul cum ueniali culpa, & reatu pœnæ, potest habere aliquid dignum pœna, & quia gloria non potest stare simul cum pœna secundum forum commune, ideo necessarium est prius debitum illud solui per pœnam purgatoriam. Ad secundum respondet Bonau. quòd pondus charitatis habet in se aliquod retardãs, ut puta culpam aliquam paruulam, uel reatum. Sed pondus peccati mortali nihil habet eleuans, uel retardans, ideo non est simile. Ad tertium respõdetur, quòd dictum Grego. intelligendum est de qualitate in qua consistit status, quæ non mutatur nisi mutetur status, & talis est gratia uel culpa mortalis. Qualis enim quis exit de corpore, talis in iudicio apparebit secundũ has qualitates. Non autem est intelligendum de ea quæ nõ mutat statum, ut est culpa uenialis. Venialia enim non mutat statum hominis, quia nec tollunt, nec dimi

nuunt charitatem secundum quam mensuratur quantitas grauitate bonitatis animæ, & ideo per hoc, quòd uenialia dimittuntur, uel committuntur, talis manet anima qualis prius. Hæc Tho. & Bonauen. Durandus, & Archidiaconus in expositione literæ. Ad tertium respondetur, quòd glo. loquitur de peccato mortali. Vel dicendum, quòd quamuis in hac uita non corrigatur in se, corrigitur tamē in merito, quia hic homo meruit, ut ibi illa pœna sit meritoria sibi, & ad consequendum ueniam. Ad auctoritatem uero Apo. dicitur, quòd auctoritas illa loquitur de labore operationis ad merendum, & non de labore passionis ad purgandum, ut dicit Thom. vbi supra. Et conclusiones dicitur ad Iudæos, & Græcos, & pauperes de Lugduno, & Valdenses, quòd cum sectæ eorum, & opinio non habeat probabilitatem aliquam ex canonicis scripturis, nec ex rationibus, uel authenticis historijs, uel personis sanctis, aut ex miraculis, aut reuelationibus, sed solum auctoritate hominum præsentium, & præteritorum suæ sectæ rusticorum, laicorum, rudium, & idiotarum, sicut fides nostra habet, ideo contemnendi sunt, & tanquam fascinatos a diabolo, & præsumptione, & superbia sua cœcatos spernendi. Ad illud etiam Indorum, & Ioannis uigesimosecundo dicitur, quòd cum illa absque fundamento, & ratione diabolo suggerente contra fidem catholicam teneant, merito à catholicis doctoribus reprobantur, qui indubitanter, tenent, quòd fideles in gratia decedentes non plene purgati, in purgatorium ab angelis ad expiandum deportantur. Hæc Henricus de Assia super Genesim, & dominus Ioannes de Turre Cremata super distinctio. 25. ubi supra in decretis.

ADDI-

ADDITIO.

Licet abundè doctissimus istæ uir tractauerit hanc difficultatem, quod scilicet post hanc uitam, datur locus, ubi animæ purgantur, contra antiquorum errores uisum tamen est mihi, huic quæstioni adiungere, quod circa hoc hæretici moderni post Lutherum errauerunt ab utero & locuti sunt falsa. Et quamuis Lutherus uarijs in locis, se certò scire purgatorium esse fateatur, licereque, ut quis pro mortuis, semel, aut summum bis oret, negant nihilominus ad unum omnes Lutherani, Melanch. Caluinus, Zuuingliani, discedentes in hoc sicut in multis alijs a fide, contra quos omnes, Chrysosto. homel. 69. ad populum Antioch. August. de uerbis Apost. ser. 32. Gregorij Nisse. Et Athan. Damas. de his qui in fide dormierunt. Orig. hom. 25. super numeros, Alcuinus Lib. 3. de Trini. ad Carolum magnum. Veritatem purgatorij docent docuisseque etiam Apostolos, orandū, & sacrificandum pro mortuis. Suffragatur Synodus Africana apud Cyprian. lib. 1. Epist. 9. Tertul. de exhortatione castitatis. Concil. Florent. atque Tridentina Synodus.

QVAESTIO II. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAPI.

An detur alius purgatorij locus præter eum, qui est in centro terræ ubi purgentur animæ mediocriter bonorum.

QVAERITVR, Si præter principale in centro terræ purgatorium, reperiatur etiā in superficie terræ locus ubi purgent aiæ mediocriter bonorū. Ad q̃ Tho. & Bonau. in 4. d. 21. rn̄dét affirmatiuè dicẽtes, q locus purgatorii est duplex, Vnus sm cōem diuinam legẽ, & sic est

locus

locus inferior, inferno quasi coniunctus, ut dictum est supra, & propter hoc non est acceptanda opinio Vgonis negantis. 2. lib. de sacramentis aliquem locum determinatum & communem purgatorij, in centro terræ dicentisque singulas animas in ijs potissimum locis pœnas substinere, in quibus culpam commiserunt, nam probabile est, ut dicit Bonauentura, omnes animæ qua parisius peccauerunt, parisius puniantur.
Alius locus purgatorij est secundum diuinam dispensationem in quibusdam locis patentibus in superficie terræ, in quibus ad purgationem animæ deputantur, & secundum hunc fortè modum intellexit. Vgo quod nunc supra dicebat. Vnde Grego. in 4. dialog. c. 4. dicit superabundans diuinæ bonitatis largitas quęrens generaliter salutem hominum se non quærentium, disposuit, ut etiam esset in superficie terræ habitationi hominum deputata quædam patientia tormentorum loca, in quibus multis indicijs constaret animas post mortem cruciari non solum malorum, sed & etiam mediocriter bonorum. Hæc illæ. Et hæc particularia purgatorij loca in superficie terræ, spāliter ordinauit Deus, ut dicit Thom. ubi super, & dominus Ioan. de turre crema. super de pęn. dist. 7. cap. hic autem ignis, quinque rationibus. Primo, propter animarum leuiorem punitionem, sicut aliquibus secundum Gregorium est reuelatum quasdam animas in umbra esse punitas, & in 4. dialog. cap. 4. ponit ꝙ quidam Pascasius Roma. ecclesiæ. Diaconus, tam sanctæ uitæ uir, quòd post mortem ad tactum feretricius quidam dęmoniacus sanatus fuit, & nihilominus anima ipsius diu post mortem inuenta est a quodam sancto episcopo in termis, idest in locis ubi aquæ feruens de terra bullit, a quo interrogata, cur ibi esset, dixit se in calore illius aquæ cruciari, propter hoc ꝙ in contentione scismatica inter Symachum, & Laurētium quis esset papa ipsæ usque ad mortem tenuit Laurentij partem, qui ius non habuit in papatu. Se-

cundo propter nostram instructionem, ut scilicet magnam pœnam post hanc uitam peccatoribus infligi agnoscamus, & sic a peccatis desistamus, & conuertamus nos ad dominum, ut patuit parisius de discipulo post mortem magistro apparenti, & damnationem suam reuelanti, qui cum discipuli incendium in manu sua sentiret, statim ad dominum est conuersus. Tertio, propter culpæ in loco perpetrationem, ut patet de illo qui in balneo suo ubi paccauerat tanquam in purgatorio pœnitentiam fecit, qui triginta missarum merito euolauit ad cœlum, ut dicitur in 4. dialo. Quarto, propter alicuius sancti orationem, sicut legitur, quod sanctus Patricius quibusdam in quodam loco super terram purgatorium impetrauit. Quinto, propterea animarum celeriorem liberationem, scilicet ut possint alijs suam indigentiam reuelare, & ab eis suffragia petere, & sic citius de pœnis exire, ut patet de quadam anima existenti in glaciæ, quam piscatores beati Theobaldi piscati sunt in autumno, & episcopo præsentauerunt, qui cum dictam glaciem causa refrigerij teneret sub pedibus, audiuit expresse uocem dicentem, quòd in glatiæ erat anima uelut in loco purgatorij deputata. Cumque dicta anima de nocte ab episcopo suffragia impetraret, merito triginta missarum euolauit ad cœlum. Idem patet de quadam anima cuiusdam religiosi, quæ in arce oppidi Adrani in Apulia uelut in loco purgatorij erat deputata, de qua anima, & eius ibidem purgatorio mihi præsentis operis compilatori ad sensum lucæ clarius sic manifestum fuit. Dum enim ex officio quo indigne quandoque fungebar uisitarem prouinciam Apulie, contingit, ut etiam ad loculum quendam ordinis apud Adranum oppidum terræ Ydronti in Apulia declinarem. Cumque ibidem fratres, & quidam Gregorius Spertus, officij gratia mihi plurimum detulissent, ductus sum post cœnam cubitum in arcem, ubi uero intempesta nocte dormire cœpissem, audito quodam

strepitu

strepitu & fragore, excitatus in aula quendam, passim deambulantem, & cathenis quibus, ut puto grauatus erat, sensi terribiliter insonantem, dumque loquor, excitando socium quem habebam, stat illæ, mox nobis silentibus, cępit illæ strepitu uinculorum longius primo acrius ambulare, & ostia, quæ erant ante cubiculum horribili quodam crepitu, & conatu perfregit, interea colloquimur ingenti pauore percussi, qescit iliæ. Deinde tacētibus nobis tertio circa duas horas cathenatus ob errans, tandem maximo fragore in cubiculum in quo exanimati ferè iacebamus, se recepit, uagatur in eo, fenestras aperit, interea nos trepidantius hæremus uoces faucibus hæserant, crescenteque formidine mors sequebatur. Cernimus fenestras apertas, quocunque nos uerteremus spei nihil esset, inter metum, & iram repente e lecto prosilimus in medium. Illæ extremo impetu, altera quæ in imum turris descendebatur in damnatorum carcerem, fracta ianua, gradatim ruens grauiore armorum cathenarumque strepitu, nusquam uisus omnia tumultu oppleuit. Nos gelidi, & stupidi effecti, accenso lumine diem insomnes expectabamus. Interea omnes fenestras inquirimus, reperimus omnia obstrusa, sicut sero clauseramus. Redeunt ad nos diluculo fratres, & Gregorius hospites, soluere nos iubent, nos uero quasi amentes & elinguis effecti, tremul & lassis uocibus diximus. Misereatur uestri omnipotens Deus patres, & tibi o bone Georgi, recepistis nos hospitio in arcē ignaros umbrarum & spirituum, ut pęnæ moreremur ad quos illi renidentes inquiunt. Indulgete, & uos nobis o patres, obliti heri uesperi fuimus uos monere hic in arcem umbram, & spiritum quēdam oberrare, qui dicit a Deo hic locum habuisse purgatorij per mille annos, eo quòd ibidem multa mala, & mortes hominum commisisset, & nos cum eo non uiso sepius colloquimur & multa nobis persepe pandit, & commoda plurima gregaliter impartitur, a nobis tantum

tum expetens, orationibus eum auxiliemur, ut tempus ei in loco prefixum a domino, nostris præcibus breuietur. Simile factum forte apud gentiles de quadam anima uel imagine narrat Plinius secundus iunior li. 7. Erat inquit Athenis spaciosa quædam, & capax domus, sed infamis & pestilens, quam Athenodorus philosophus uili præcio conduxit, ubi autem cępit aduesperascere, iubet, sterni sibi in primi domus patre, post pugillares stilum, lumen suos omnes in interior admittit, ipse ad scribendum animum oculos, manum intendit, ne vacua mens simulachrum, uel fantasma vbi oberrans inanes sibi metus fingeret, ubi uero cœpit silentium noctis, ubique, audiuit concuti ferrum uinculaque moueri. Os firmat animi philosophus, auribus manum prætendit, nô tollit oculos nec remittit stilum, tunc crebescere fragor, aduētare etiā in lumine iam & intra limen audiri cępit imago. Illæ respicit mox apparebat idolum senex, macie, & squalore confectus, prolixa barba, horrenti capillo, cruribus cōpedes, manibus cathenas gerebat stabat innuebatq; digito similis vocanti, philosophus cōtra, vt paululum expectaret, manu significat, rursumq; ceris & stilo incumbit, illa imago scribentis capiti cathenis insonabat, respicit rursus idem quod prius innuentē, nec moratus tollit lumen, & sequitur ibat illa lento gradu, quasi grauis uinculis, postquam uero deflexit in aream domus, repente delapsa deserit comitem desertus herbas, & folia conserta, signum loco ponit, postero die philosophus adijt magistratus, monet, ut illum locum effodi iubeant, inueniunt ossa inserta cathenis, & implicita, quæ corpus æuo terraque putrefactum, nuda & exesa reliquerant uinculis, collecta publice sepeliuntur. Domus uero postea rite conditus manibus caruit.

Quæstio

QVAESTIO III. QVARTAE QVAEST. III. CAPI.

Quod in purgatorio remittuntur aliqua peccata, quo ad culpam, & omnis reatus pœnæ ueniali, & mortali debitæ.

QVAERITVR, Si in purgatorio remittuntur aliqua peccata quantum ad culpã, & omnis reatus pœnæ ueniali, & mortali, debitę. Ad quam uidetur primo respondendum negatiuè. Nam facilius est peccare quàm resurgere a peccato. Sed existens in purgatorio non possunt peccare, ergo non possunt a peccato resurgere. Item secundo sic. Culpa actualis non deletur nisi per contritionem, sed post hanc uitam non erit contritio quæ est actus meritorius, quia non erit meritum, neque demeritum cum secundum Damas. hoc est hominibus mors quod angelis casus, ergo post mortem nulla culpa uenialis in purgatorio dimitti potest. Tertiò ueniale oritur ex fomite, fomes autem est coniuncti, non animæ secundum se, ergo soluto fomite soluitur ueniale, sed illud soluitur in morte, ergo in morte soluitur ueniale, & non post mortem in purgatorio. In oppositum est Grego. in 4. dialog. & ponitur in decretis. dist. 35. c. qualis, qui dicit ꝙ post hanc uitam quædam culpæ in purgatorio expiantur. Et August. dicit in lib. de uera pœnitentia, ꝙ quædam culpæ leues in futuro remittuntur. Pro responsione ponentur duæ conclusiones, secundum duas partes tituli petitionis. Prima conclusio. In purgatorio remittuntur aliqua peccata quantum ad culpam. Hanc conclusionem ꝓbat Albertus magnus sic. Ponatur casus ꝙ aliquis sit existens in gratia, hñs tamẽ culpas ueniales, sic in ultimo instanti, & moriatur cum uoluntate venialium reiterandi, id est non dolens de ipsis, constat quòd ip

se saluabitur, quia est in gratia, & uenialia non auferunt gratiam. Constat etiam ꝙ peccatum manens in uoluntate non remittitur, ergo uidetur ꝙ necesse sit ꝙ post mortem remittatur quo ad culpam. Si fortè dicas ꝙ conuerttitur in mortale propter uoluntatem reiterandi, & per consequens propter retardationẽ suæ gloriæ quam impęnitens uidetur diligere. Ad hoc respondet Durandus, & Petrus, de Palude. in 4. ꝙ si aliquis non vult pœnitere de ueniali in morte nõ oportet propter hoc, ut peccet mortaliter, non enim plus tenetur homo peccatum expiare quàm uitare ueniale. Sed existes sine mortali non tenetur necessario uitare peccatum ueniale, ergo nec expiare hoc uel illo modo, & tamen dicit ꝙ vult retardationem gloriæ. Respond. Petrus ꝙ nec ex hoc sequitur quòd peccet mortaliter, quia uelle retardationem gloriæ, non est de se mortale cum uelle ad tempus separari ab amico non sit contra amicitiam. Vnde uelle longam uitam propter quam retardatur a uita beata, non est propter hoc mortale. Non enim peccauit mortaliter Ezechias flens pro aditione, quindecim annorum. Et propter hoc dicitur conclusionaliter cũ Gregor. & August. ubi supra quod culpa uenialis in eo q cum gratia decedit post hanc uitam, dimittitur per ignem purgatorium, quia pœna illa aliqualiter uoluntaria uirtute gratiæ habebit uim expiandi culpã omnem, quæ similis cum gratia stare nõ potest, aliter. n. posset contingere ꝙ aliquis in charitate moreretur in culpa ueniali, quæ sibi nunquam dimitteretur, & ita aliquis posset mori in charitate, qui nunquã deum beatifice uisurus esset, quod dispõni diuinæ legis repugnat, ergo conclusio prima est uera. Sed petitur curiosius a domino Henrico de Assia hic, quando fit remissio peccatorum leuium quo ad culpam in futuro sęculo an in primo instanti non esse hominis uel in termino solutionis pęnæ pro quolibet illorum, unde si ex merito ante mortem, (ut Grego. dicit) absoluitur

anima à ueniali culpa post mortem, cur hoc non fieret in primo instanti separationis animæ a corpore? Respondet ꝙ omnis culpa in hac uita non dimissa est suæ pœnæ coæua, ita ꝙ si est mortalis, erit coæua suæ pœnæ ęternæ. Si uero uenialis non dimittetur donec pro ea soluta fuerit iusta pœna temporalis. Et in hoc est differentia inter punitiones peccatorum in uita præsenti, & in sæculo futuro. In præsenti enim sęculo prius culpa dimittitur, & deinceps pœna pro ipsa soluitur. In futuro uero sæculo culpa non prius dimittitur, quàm sibi pęna debita finiatur. Hoc vult Grego. in 4. dialog. c. 27. Secunda conclusio. In purgatorio remittitur omnis reatus pœnæ ueniali, & mortali debitæ. Probatur ista conclusio sic. Pœna purgatorij est grauior quàm pœna quelibet huius mundi, dicit August. 25. dist. c. sequenti. Sed per pœnam satisfactoriam quam aliquis in ista uita substinet expiatur a debito pœnę, ergo multo fortius per pęnam purgatorij. Item sic. Quicunque est debitor alicuius pœnæ per hoc a debito absoluitur, quia debitum soluit. Sed reatus nihil aliud est quam debitum pęnæ, ergo per hoc ꝙ aliquis pœnam substinet quantum debebat a reatu absoluitur, ergo pęna purgatorij a reatu purgat. Vbi notandum iuxta Richar. de med. uil. in 4. ꝙ animarum decedentium a corporibus in charitate quædam in hac uita totam pœnam sibi debitam exoluerunt. Et tales cum non habeant aliqđ ad purgandum, non puniuntur in purgatorio, sed a corporibus separatę immediate admittuntur ad uitæ æternæ fruitionem. Aliæ sunt, quæ totam pęnam sibi debitam nó expleuerunt, & tales puniri post hanc uitam consonum est diuinæ iustitiæ, non tamen æterna pœna, sed purgatoria. Ex quo enim cum charitate decedunt eas æternaliter puniri non est consonum diuinæ iustitię, quia digne sunt uita æterna. Et quia adhuc obligatæ sunt ad aliquam pęnam diuinæ iustitiæ, consonum est, ut prius eam substineāt quàm gaudium uitę æternæ

næ recipiant. Cum illo, enim gaudio non potest stare obligatio ad aliquam pænam, quia nihil inquinatũ potest intrare in illud. Vnde notandum est secundum dñm Henricum de Assia, ꝙ peccata uenialia quantũ ad reatum pœnæ remittuntur, uel in hoc mũdo merito aliquorum operum hic factorum in gratia, ut puta, quia libẽter, & pro parte ex pietate dimisit peccantibus in se. Vnde dixit Christus Luc. 6. Dimitte, & dimittemini. 2. Mat. 5. Beati misericordes qa mĩam cõsequẽtur, aut sollicite orando propeccatorib. ut cõuertantur Iacobi ultimo. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uię suæ, saluabit animam eius, scilicet conuertentis, & conuersi a morte, & operit multitudinem peccatorum. Vel remittitur in futuro seculo quo ad culpam, & pænam si contingat hominem mori in aliquibus peccatis uenialibus merito gratiæ præcedentis. Et de hac dicit Greg. in 4. dial. c. 4. Sciẽdum est ꝙ illic saltem de minimis nihil quisque purgationis obtinebit nisi bonis hic actibus in hac adhuc uita positus ut illic obtineat promereatur &c. Ad argumenta autem in contrarium facta respondetur. Et primo ad primum dicendum ꝙ assumptum illud facilius est peccare quam a pc̃õ resurgere, est uerum quãdiu liberum arbitriũ est flexibile ad utrũ libet. Sed quando iã confirmatum est in bono, ut est in illis qui sunt in purgatorio, impossibile est peccare. Sed facile est peccatum detestari cũ hoc sit bonũ, in qua detestatione consistit ordinatio uoluntatis, & dimissio peccati uenialis, quo ad culpam. Hæc dominus Bonauentura, & dominus Durandus in quarto. Ad secundum dicendum iuxta sanctum Thomam, negando minorem. Dicimus, enim quòd post hanc uitam non potest esse meritum respectu præmii essentialis, sed bene respectu alicuius accidentalis, quamdiu manet homo in statu uiæ aliquo modo: & ideo in purgatorio potest esse actus meritorius, quantum ad remissionem

culpæ uenialis. Ad tertium dicendum negando consequentiam. Dicit enim dominus Bonauentu. quòd licet ablato fomite auferatur ueniale quantum ad potestatem peccandi uenialiter de futuro. Non tamen oportet auferri ueniali prius perpetratũ, quia non oĩs causa introducẽdi, est causa conseruandi, sicut in multis exemplis patet. Destructo enim cultello non potest infligi. plaga, sed cum cultellus destruitur nõ propter hoc oportet sanari plagam prius inflictam. Concordat Albertus, & Tho. super totum.

QVAESTIO IIII. QVAESTIO. IIII. TERTII CAPI.

An purgatorij pœna excedat omnem pœnam huius uitæ temporalem.

QVAERITVR, Si pœna purgatorij excedat omnem pœnam temporalem huius uitæ, & quæ, & quòd sunt ille pœnæ. Ad quam primo uidetur respondendum negatiuè. Et primo sic. Nam quanto aliquid est magis passiuum, tanto magis affligitur si sensum læsionis habeat, sed corpus est magis passiuum, quàm anima separata, tum quia habet contrarietatem ad ignem agentem, tum quia habet materiam susceptiuam qualitatis agentis, quod de anima non potest dici, ergo maior est pœna quam corpus patitur in hoc mundo, quàm pœna qua anima purgatur post hanc uitam. Itẽ pœna purgatorij directè contra uenialia ordinatur, sed uenialibus (cum sint lęuissima peccata) lęuissima pœna debetur, si secundum mensuram delecti sit placarũ modus, ergo pœna purgatorij est læuissima. Tertio maior est passio in qua agens est transmutans, & abijciens a substantia, quàm quæ est transmutans, & non obijciens. Sed passio huius uitæ est transmutãs, & abijciens passio uero alterius uitæ est transmutans,

& non

& non abijciens, ergo maior eſt pœna iſta quam alia. In contrarium eſt textus de pęn.diſtin.7.ca. hic ignis purgatorius,etſi non ſit æternus, miro tamen modo eſt grauis.Excellit omnem pęnam quam unquam aliquis expertus eſt in hac uita. Et Auguſt. in quodam ſermone dicit. Qui in aliud ſæculum fructum conuerſionis diſtulerit, prius purgabitur igne purgationis, qui licet non ſit æternus miro tamen modo cruciat. Reſpondendo dicendum, quòd pœna purgatorij excedit maximas pęnas huius uitæ. Iſta concluſio probatur a Tho. quæ ad ambas pęnas in purgatorio. Vbi ſciendum, quòd in purgatorio eſt duplex pœna, uidelicet pœna damni,inquantum retardantur à diuina uiſione. Alia ſenſus ſecundum, quòd, ab igne corporali puniuntur. Et quòd ſit uerum de prima pœna ſic arguit. Quanto enim aliquid magis deſideratur, tanto eius abſentia eſt moleſtior. Et quia affectus, quo deſideratur ſummum bonum poſt hanc uitam in animabus ſanctis eſt intenſiſſimus,quia non retardatur affectus mole corporis, & etiam quia terminus fruendi ſummo bono iam aduenisset, niſi aliquid impediret, ideo de tardatione maxime dolent. Et ut addit Albertus Magnus,quia cum ſanitas,& iocunditas ſenſus in hac uita, nullam habeant comparationem ad ſummum bonum, quod fœliciter beatos,nullam comparationem habebunt auferentia delectabilia in hac uita ad auferentia, uel differentia delectabilia alia uita. Et ideo triſtitia alterius uitæ incomparabiliter maior eſt quam triſtitia aliqua in pręſenti uita. Propterea dicebat Chyſoſtom.in quodam ſermone. Ponamus ante oculos mentis quanti doloris eſt excludi, & proijci a regno Dei, quia ipſa uidetur grauior gehenna. Et Auguſti.in quodam ſermone dicit. Alienari à regno Dei, carere multitudine dulcedinis eius, tam grandis pœna eſt, ut nulla poſſint tormenta quæ nouimus ei comparari. Quantum uero ad pœnam ſenſus probatur conclu-

ſio ſic ratione Thom. ubi ſupra. Cum dolor non ſit læſio, ſed ſenſus læſionis. 2. de anima, quanto aliquid eſt magis ſenſitiuum tanto plus dolet. Exemplum in locis neruoſis, ſcilicet digitis, tibiis &c. Nam nerui ſunt inſtrumenta ſenſus tactus. 2. de anima. Sed anima eſt maxime ſenſitiua, vtpote cauſa omnis ſenſationis. Ideo cum agit in ipſa aliquod agens læſiuum ipſam maxime lædit, & tanto magis, quanto lęſiuum eſt magis actiuum. Ignis autem inter omnia elementa eſt magis actiuus. Nam non poteſt infrigidari aut humectari, ſicut aqua calefieri, ut dcm̄ eſt, ergo maxime lædit animam non naturaliter, quia corpus in ſpiritum naturaliter non agit, nec ignobilius in nobiliori, ſed ut eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, quæ dat uniformi igni ut miro modo difformiter pro diuerſitate peccatorum cruciet animas mortuorum. Primo ad purgandum quaſdam læues culpas uenialium in præſenti non dimiſſorum. Secundo ad ſoluendum obligationes ad pęnas pro moralibus uel uenialibus peccatis hic quo ad culpam indultis pro quibus non fuit in hac uita ſufficiens pænitentia peccata. Tertio ad purgandum animas ab omni qualitate imperfectionis, uel a rerum conceptibus & ſpeciebus impropriis, ſimiliter ab habitibus uitiorum & impreſſionibus falſarū opinionum a fomite, & ab aliis indiſpoſitionibus & deformitatibus, quas animę a corporibus ſeparatæ ſecum ad ignem purgatorii deferunt, ab his omnibus tanquam a quibuſdam ſqualoribus hic cōtractis, animæ ibidē per ignem purgatæ exeunt, ſicut aurum fulgens de camino ignis ad cæleſte regnū perducendæ. Ad argumenta aūt dicendū eſt, & primo ad primum, quod pæna non iudicatur maior uel minor ſecundum læſionem uel paſſionem, ſed ſecundū paſſionis ſenſum. Et ideo licet anima ſit minus paſſiua, quam corpus, quia, tamen eſt magis cognoſcitiua & ſenſitiua paſſionis, ideo maior eſt dolor eius etiam ſi ſit minor paſſio. Ad ſecundum dicendum negando

gando consequentiam, & ratio est, quia acerbitas illius pœnę non est tantum ex quantitate peccati, quantum etiā ex dispositione puniti, quia idem peccatum grauius punitur ibi quam hic propter diuersitatem fori, sicut ille qui est melioris complexionis magis punitur eisdem plagis quam alius, & tamen iudex utrique easdem plagas inferens iuste facit. Ad tertium respondetur negando assumptum, quoniam, ut respondet dominus Bonauentura. Ignis inferni, qui urit, & non consumit, grauius punit quam alius ignis qui utrunque facit. Hæc dominus Ioann. de turre crema. super. d. di. p. 7. Hic ignis.

ADDITIO.

Oportet, omnino concedere, (ut dicit Magister sent. Sant. Bonauen. d. 20. art. 1. quæst. 2. lib. 4. Ioannes Gerson. 3. part. tract. 3. de canticis, & multi alii sancti) quod purgatorii pæna grauior est omni pæna temporali, quam modo anima sustinet, carni coniuncta quando quidem magis est in huiusmodi adhærendum auctoritati, quam ratio cum hoc sit supra naturam, & rationem, quam secundum naturam, & rationem. Habent nihilhominus animæ ibi detentæ cum afflictione solatium (ut senibus Gerson loco citato) ex sena spe beatitudinis ex ecclesiæ generalis subsidijs, & pijs amicorum suffragijs, & quia charitas in eis congaudet, ueritati correctionis. Idem apud Richar. d. 20. art. 2. quæst. 1. lib. 4.

QVAESTIO. V. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAPIT.

Vtrum purgatorius ignis, ab igne inferni differat.

INQVIRENDVM est, Quomodo differat ignis purgatorij ab igne inferni. Ad quam respon-

detur, quòd differunt octupliciter. Primo quia ignis inferni, ut quidam dicunt, est ignis elementum in materia propria, prout est in sphera sua, quia æternaliter debet affligere. Ignis purgatorij est mixtus, & elementatus in materia aliena, scilicet terrestri, uidelicet carbone, ut magis affligat, quia temporaliter debet purgare. Nam licet ignis in propria sphera simpliciter [in se, sit calidior, quàm quodcunque corpus mixtum, siue plumbum, siue ferrum] ignitum, siue carbo, per accidens tamen plumbum, uel ferrum ignitum potest esse calidius, propter tria quæ ponit Aui. Primo ex parte ignis qui est ualde rarus, & ideo partes aeris aquosi, siue humidi, & etiam frigidi intrant ipsum ignem, & ipsum infrigidant licet per accidens. Secundo ex parte sui actiui, quia partes ignis propter suam raritatem multum distant, & ideo non concurrunt multæ partes ad actionem eius, sed partes ferri igniti propter suam soliditatem sunt multum unitæ, & ideo multæ concurrunt ad actionem eius, & idem est, quòd ferrum ignitum, fortius agit quàm ignis, licet ignis sit per se calidior, sicut uidemus, quòd multi debiles fortius trahunt nauem, quàm unus fortis. Tertio ex parte sensati, quia ignis propter suam tenuitatem est ualde mobilis, & ideo cito transit, & non diu moratur supra sensum. Sed ferrum ignitum, propter suam grauitatem non est multũ mobile, & ideo nõ cito transit, sed diu permanet, & per consequens diutius agit in sensum, & ideo plus sentitur quam ignis licet ignis sit per se calidior. Secundo differunt quantum ad operationem. Nam licet ignis purgatorij sit æternus quo ad substantiam sicut ignis inferni, tamẽ est temporalis quo ad effectum purgationis, ut dicit Gre. uel ut dicit dominus Bonauen. in 4. Licet remaneat quantum ad actum aliquem, scilicet quantum ad quod habet ardoris, scilicet ad reproborum concremationem, non tamen remanet quantum ad purgationem. Ignis inferni indurat, & deuorat, ignis pur-

gatorij excoquit,& maturat. Ignis inferni res fortes, & pulchras debiles facit,& turpissimas. Ignis purgatorij fortiores reddit , & pulchriores , sicut aurum , & similia in ignibus non deteriorantur , sed purificantur,& pulchriores redduntur . Ignis purgatorij est purgatiuus.Ignis inferni est exterminatiuus . Et ponit B.Grego.exemplum in 4.dialo.dicens , quòd sicut sub eodem igne aurum rutilat,& palea fumat,ita sub eodem igne in substantia,scilicet purgatorij, & inferni electus purgatur,& damnatus exterminatur . Tertio differunt in finis intentione , quia ignis purgatorij ad istum finem principaliter est ordinatus,scilicet ad purgandum reliquias peccatorum , & ideo pęna purgatorij uocatur pœna ignis.Nam res in finem ordinate,conuenienter a fine nominantur.Ignis autem inferni est ordinatus solum ad affligendum, & ideo il lis nominibus nominatur,quæ apud nos affligere solent uehemētes,sicut sunt ignis,sulphur,spiritus, pro cellarum &c.vt dicit Thom. in 4.Quarto differunt in multiplicatione,eo, quòd in purgatorio non sunt nisi duæ pœnæ,scilicet pœna damni, & pęna sensus ignis. In inferno autem non sunt duæ pęnæ prædictæ , sed multæ aliæ.Cuius ratio est,quia cum pęna inferni sit ordinata , & inuenta solum ad affligendum,ut patet , ideo in inferno non est solum pæna ignis, & dāni , ut in purgatorio , sed multæ aliæ ut ex pænarum multitudine , damnati multipliciter affligantur . Quinto ignis inferni est obscurus,& tenebrosus sub quadam umbrositate , ut sic damnati uidere possint afflictiua sua unde doleant. Psal.Peccator uidebit, & irascetur &c.Ignis autem purgatorij est clarus , & fulgidus . Sexto ignis inferni affligit , & cruciatur ratione malorum habituum , & uitiorum , & falsarum opinionum in mundo contractarum . Ignis autem purgatorij purgat ab omnibus prædictis. Septimo ignis inferni appropinquante die iudicij non augebitur in ardore,ignis autem purgatorij sic respectu eorum,qui ibi

diu purgari deberent, ut sic calor ille intentior recu
peret in intensione quantum deperditurus sit in tem
poris abbreuiatione, ut dicit Tho. in. 4. di. 77. ar. 3. Vn
de in quolibeto secundo. q. 7. in solu. 4. arg. dicit, & il
li qui in fine mundi uiui reperientur, parum habebunt de cremalibus, purgati prçcedentibus tribulationibus poterit etiam fieri, ut acerbitas pœnæ momenti temporis recompenset diuturnitatem pęnæ in aliis. Octauo quia pœna ignis inferni excedit omnem pœnam huius mundi in extensione, non autem in intensione, & acerbitate. Pœna autem ignis purgatorii excedit omnem pœnam huius mundi in intesione, & acerbitate, non autem in extensione, ut dicit dominus Dominicus Venetus, episcopus Brixiensis, alias Torcellanus, licet in hoc solennis hic doctor non teneatur.

ADDITIO.

A multis uisum est, quod idem ignis comburat existentis in purgatorio, & in inferno, ut ostendunt Richar. in 4. dist. 44. art. 2. quæ. 2. & Thomas Argent. eadem distinc. & ista uidetur intentio B. Gregorii in lib. dial. ubi ait, quod idem ignis est inferni, & purgatorii, quia sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, sic sub eodem igne, peccator crematur, & electus purgatur, quod uerum est, de lege cõmuni.

QVAESTIO VI. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAPI.

Vtrum pœna, quam animæ in purgatorio sustinent, sit uoluntariè sumpta.

QVAERITVR, Si pœnam tam grandis purgatorii sit ab his qui ibi, purgãtur uolũ tariç sumpta. Ad quã uidetur primo respõ

dendum

dendum affirmatiuè. Nam existentes in purgatorio habent cor rectum, sed ut dicit Ambrosius, habens cor rectum, confirmat uoluntatem suam uoluntati diuinę, sed dominus uult eos purgari, ergo, & ipsi se purgari uolunt. Item omnis sapiens uult illud sine quo finis consequi non potest, & omnis infirmus uult illud quod sanetur, sed in purgatorio existentes sunt sapientes, & infirmi, ergo uolunt ibi esse ut gloria acquiratur, & uolunt illam pœnam ut sanentur. Si forte, tu dicas sicut forte aliqui dixerunt, quod tãtus est sensus doloris, ut collatio rõnis tota absorbeatur, & non possint cõferre nec de uno nec de alio. Dicitur ꝙ hoc est falsum, & contradictũ Greg. in. 4. dial. Nisi n. sciret se liberandos, suffragia non peterent quę frequenter petunt, ut patet ibidem de multis. In oppositum arguitur, nam nullus petit liberari a pœna quam uoluntarie substinet, sed qui sunt in purgatorio, petunt inde liberari, ut patet in. 4. dialog. ergo non substinent illam pœnam uoluntarie. Respondetur iuxta dominum Bonauenturam dicentem, quòd aliqua pæna dicitur tripliciter uoluntaria. Vno modo, quia assumitur a uoluntate imperante sicut est pęna pœnitentialis. Alio modo, quia substinetur a uolũtate acceptante sicut est pœna martyrum. Tertio modo est quædam pęna quæ substinetur a uoluntate tollerante, ut puta pœna quæ est in patientia, quod eius oppositum est in desiderio, sicut cum amans, & desiderans sanitatem infirmatur. substinet quidem pęnam tanquam a medico a Deo inflictã, attamẽ ab ea liberari procurat, & illud minime habent rationẽ uoluntarii. Et hoc modo uoluntaria est pœna purgatorii. Nam purgandus ibi uoluntarie sustinet eam propter tria, (ut dicit Petrus de Palude.) Primo quia sciunt eam a Deo inflictam, & uolitam, ideo non murmurant (sicut boni filii contra flagella patris), sed placet eis affligi quandiu Deo placet. Secundo, quia sciunt flagella esse iuste lata. Vnde

de, quia charitas congaudet ueritati, uolunt sic iuste pati. Tertio, quia sciunt se aliter non posse saluari, vnde amore boni sperati uolunt sic propter Illud affligi. Albertus autem, & Tho. in 4. dicunt, quòd aliquid dicitur uoluntarium dupliciter. Vno modo uoluntate absoluta, & sic nulla pæna est uoluntaria, quia ex hoc est ratio pęnæ, quia uoluntati contradicitur. Alio modo dicitur aliquid uoluntarium uoluntate conditionata, sicut ustio est uoluntaria propter sanitatem consequendam, & sic pæna purgatorij dicitur uoluntaria. Et per hoc patet solutio ad obiecta. Dominus Ioann. de Turre Cremata super di. 25. c. qualis.

ADDITIO.

Locus D. Bonauenturæ citatus est in 4. dist. 20. parte 1. quæst. 3. Quam difficultatem, auctor tetigit fortè, quia D. Augustinns lib. 14. de ciui. Dei, cap. 15. dixit, quod pæna est dissensio animæ ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt. Verum quomodo pæna sit in purgandis fidelium animabus uoluntaria, uide Gabrielem Biel. in 4. distinct. 14. quæstio. 1. artic. 3. dub. 1.

QVAESTIO SEPTIMA QVAESTIO. IIII. TERTII CAP.

Vtrum in purgatorio detenti possint aliquo modo mortaliter aut uenialiter peccare.

DVBITATVR Si animæ in purgatorio per impatientiam, uel per aliquem alium actum peccare possint mortaliter, uel saltem uenialiter. Ad quam sic respondetur, quòd cum ostensum sit, quòd qualis anima exit de corpore, talis præsentatur in iudicio particulari. Idcirco si separantur

tur a corporibus in charitate, confirmantur sic in eadem ꝙ amplius peccare non possunt, & ab ea resilire, quia lignum ubi cæciderit, ibi erit. Eccle. 11. Et hæc est communis opinio Dei ordinatio qua disposuit omnem hominem vltimo mortuum extra charitaté damnandum, & vltimo mortuum, in eadem saluandum esse simpliciter, nec talem flecti posse ad impatientiam in pęnis, nec peccare mortaliter, aut vndecũque venialem culpam contrahere ac per hoc suas pęnas prolongare. Non. n. habent fomitem ex quo peccatum ueniale causatur, vt dicit Tho. in 4. di. 21. q. 1. art. 1. Potest etiam inflexus, & impræcipitatio, & impræcabilitas animarum in purgatorio existétium prouenire ex eo, ꝙ certificate de sua beatitudine, cum summa patiẽtia, & gratiarum actione tolerent suas pænas quas iusto, & misericordi iudicio Dei cognoscunt sibi inflictas, & debitas Dominus Henr. de As. super Gen.

ADDITIO.

Rimare librum de statu animæ cum charitate decedentis, super offertorium Missæ. pro defunctis Bononiæ impressum, vbi, & de hac materia, & de alijs multis circa animabus, in purgatorio existentibus adnotaui.

QVAESTIO VIII. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAPI.

Quod animæ in Purgatorio existentes mereri non possunt.

QVAERITVR An animæ in purgatorio pœnas patienter ferendo, uel alio actu mereri possint citiorem liberationem. Ad quam sic respondetur, quod ex hoc quòd actio hominum meritoria, & pœnitentia salubris solum

lũ se extendit ad tẽpus uitæ præsentis, post qđ nõ restat nisi uel supplicia pro peccatis recipere, uel præmia pro uirtutibus. Idcirco animæ licet pro statu earum in purgatorio possint bene, & recte agere, atque piè affici, secundum habitam charitatem, tamen ex hoc nec charitatem augeri merentur nec pęnam diminui. potest tamen pęna eorum augeri uel prolongari non pro peccatis in purgatorio commissis, sed ex ijs quę morientes reliquerunt in mundo exemplis, rebus, causis, uel occasionaliter doctrinis si aliqui talium occasione errasset, uitia incurrissent quibus damnaretur, uel Dei honor fuisset imminutus. Similiter ex relictis hic bonis quibus aliqui ad salutem profecissent, decrescit ibi uel abbreuiatur pęna animarũ. Dicendum est.n. conclusionaliter ꝙ animæ existentes in purgatorio licet nondum sint in termino sed adhuc in uia longe ab adeptione finalis beatitudinis habentes usum rationis cum libertate uoluntatis, mereri tamen non possunt ibidem, quia actiones humanę meritorie se solum excedunt ad tempus uitæ præsentis, ut dictum est. Et hoc tanquam probabilius in hac materia tenendum est. Iohan. de turre Cre. ubi supra, & Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO VIIII. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAP.

Cur damnatorum pœna semper crescat, augeatur.

EST dubitandum, Quare damnati usque ad diem iudicii per patiẽtiam pęnarum blasphemantes demerendo crescit eorum pæna, cũ sint eiusdem status, uiæ, & temporis quo, scilicet ad meritum uel demeritum cum animabus purgandis, quæ ante, uel post iudicium amplius

mereri

mereri,uel demereri non poſſunt. Ad quam ſic reſpondetur,quòd hoc prouenit ex occulta diſpoſitione,& recto iudicio diuinæ ſapientiæ,quæ animabus purgandis pro eo,quod cum gratiarum actione pœnas ſuas tolerāt,auxiliatur ſtatim earum,ut amplius demereri non poſſint, nec culpam undecunq; contrahere.Damnati uero & animæ pœnis inferni terribiliter agitati,omni ſpe liberationis ablata, quia nulla naturali uirtute,aut æquitate ſe refrenant, Deum inceſſanter blaſphemantes,merentur pænas ſuas ſaltem uſque ad diem iudicii intenſiue forte augeri, ut ſic qui in ſordibus ſunt ſordeſcant adhuc. Quid uero poſt iudicium fiat,Deus nouit,& homo ignorat. Hęc Henricus de Aſſia.Sed Tho.in.4.di.50.q.6.in corpore dicit ſic.Ante diem iudicii quidam dicunt,& beatos mereri,& damnatos demereri. Sed hoc non poteſt eſſe reſpectu præmii eſſentialis uel pænę principalis,cum quantum ad hoc utrique ad terminum peruenerint. Poteſt tamen eſſe reſpectu præmij accidentalis uel pænæ ſecundarię quę poſſunt augeri uſque ad diem iudicii,& hoc præcipue in dæmonibus uel angelis bonis, quorum officio aliqui trahuntur ad ſalutem, ex quo bonorum angelorum gaudium creſcit,uel ad damnationem,ex quo creſcit pæna dęmonum. Et ſtatim ſubiungit reſpondendo ad primum argumentum.Damnatorum autem animę demereri non poſſunt aliquo modo, quia hoc eſt eis ſummum incommodum ad ſummam malorum perueniſſe,nec pertinet ad damnatorum hominum officium alios ad damnationem protrahere, ſicut pertinet ad officium dæmonum, ratione cuius dæmones demerentur quantum ad ſecundariam pęnam. Hæc Tho.ubi ſupra.

QVAE-

QVAESTIO X. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAP.

Cur anima sola in purgatorio patiatur, cum tamen totus homo peccata committat.

QVAERITVR quare sola anima patiatur pœnas purgatorias pro peccatis a toto homine hic commissis, & nihil corpus pœnarum luat post resurrectionem. Ad quam sic respondetur, quòd nisi totus homo in hac uita patiatur pœnas purgatorias, quæ sunt contritiones, & pœnitentiales afflictiones, quibus purgatur homo à mortali culpa, & partim a pœna in futuro soluenda, & quandoque a tota, nisi inquam tales pœnæ totius hominis præcesserint, anima post mortem purgabitur pœnis inferni. Et hoc insinuat scriptura. Gen. 3. allegoricè secundum doctores. Vbi dicitur, quòd post lapsum hominis inter hominem, & paradisum flamma posita est. Quod allegoricè insinuat, quòd post lapsum generis humani nemo peruenire potest ad cœlestem paradisum nisi transeat per ignem. Et hoc, uel tribulationis in præsenti uita sustinendæ, uel per igné purgationis post mortem, si pœnas quas hic peccando meruit, sufficienter in hac uita non soluit. Vel ut dicit Thom. in 4. distinct. 47. questio. 6. artic. 3. purgabitur utroque igne, scilicet tribulationis, & purgatorij respectu, scilicet bonorum, qui in die iudicij uiuét in quibus aliquid purgandum reperietur, tales enim igne subito purgabuntur. Primo igne tribulationis, scilicet terrorum, & persecutionum præcedentium iudicium. Secundo igne purgatorij cuius locum tenebit tunc ignis conflagrationis, qui quantum ad uirtutem naturalem ipsius similiter aget in bonos, & malos, qui uiui reperientur utrorumque corpora in cinerem resoluendo. Inquantum uero aget, ut instrumen

tum

tum diuinæ iustitiæ, diuersimode aget in diuersos quantum ad sensum pœnæ. Nam mali per actionem ignis, in cinerem resoluentur, & cruciabuntur boni in quibus nihil purgandum erit, resoluentur in cinerem, sed nullum omnino dolorem ex igne sentient, sicut nec pueri in camino. Daniel. 3. Boni autem in quibus aliquid purgandum reperietur, resoluentur simpliciter in cinerem, sed sentient cruciatum doloris ex illo igne plus, uel minus, pro meritorum diuersitate. Et quia hanc pęnam isti boni nondum plene purgati uoluntarie sustinebunt adhuc uiuentes, ideo uelocius purgabuntur, quàm si illam suistinuissent in purgatorio, pœna enim in hac uita uoluntarie suscepta multo plus purgat, & citius quàm pœna post mortem inflicta, sicut patet in pęna breui martyrum, in quibus si quid purgandum mortis tempore reperitur, subito passionis falce tollitur, ut dicit Augusti. Ex quo sequitur, quòd illud apostoli primæ Corinth. 3. Si cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. intelligi posse de igne tribulationis in hac nobis uita adhibito, uel de igne purgatorio post hanc uitam ordinato, vel de vtroque igne in die iudicij a bonis tunc purgandis sustinendo. Ex quibus sequitur, quòd purgatoria tria sunt. Primum in hoc mundo, quo purgantur homines igne tribulationis. Secundum sub terra, in quo purgantur animæ hominum in charitate mortuorum, qui in primō purgatorio sufficienter purgati non fuerunt. Et tertium erit super terram, respectu bonorum purgandorum in die iudicij. Hæc Thom. ubi supra. Et Henricus super Genesim.

QVAE-

QVAESTIO III. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAPI.

Vtrum animæ purgatorii ſubleuentur ex operibus uiuorum.

QVAERITVR, Si animæ mortuorum in purgatorio ſubleuentur, & recipiant conſolationem ex operibus uiuorum fidelium. Ad quam uidetur primo reſpõdẽdũ negatiuè. Primo ſic. Lex. n. Moyſi quo ad charitatem & dilectionem proximorum non eſt inferior lege Chriſti. Erat. n. dilectio proximi in præcepto ſicut, & nobis, ut patet de ipſis in Deuterono. 6. & de nobis Mat. 22. Sed lex Moyſi non conabatur ſubleuare orationibus, & elemoſynis, & ſacrificiis miſerias animarum quæ tunc erant in purgatorio, ergo nec nos illud facere debemus. Item ſecundo dicit philoſophus primo Ethicorum, quod communicatio ciuiliũ operum eſſe non poteſt inter uiuos, & mortuos. Itẽ tertio Diony. de cele. ierarchia. c. ultimo dicit. Si. n. retributiones recipiat unuſquiſque a diuina iuſtitia eorum quæ in præſenti uita bonorum, & malorum pergit, finiunt autem ſecũdum hanc uitam proprias operationes qui dormiunt, quomodo per quandam ſummus ſacerdos operationem in alteram requiem tranſuehet ultra dignitatem eius. Hęc ille. Itẽ quarto Valdenſes dicunt, quod nec uiuorũ operibus mortui, nec beatorum orationibus uiui in aliquo iuuari poſſunt. Dicunt. n. quod mandatum de dilectione proximi in uita præſenti terminatur, & hæc fuit opinio Vigilãtitii contra quem de hoc ſcribit B. Hiero. ut dicitur. Sed in contratrium eſt uſus eccleſiæ militantis. Orantis pro defunctis, & pnĩa opera fidelium pro mortuis recipientis quæ errare non poteſt a ſpiritu ſancto edocta, nec mendaciter incedere. Nam ut di-

cit Aug.ad Hiero.& habetur di.90.c. Si ad ſcripturas. Si ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerunt officioſa mendacia,quidam eis remanebit auctoritatis, quaſi dicat nihil. Reſpondeo dicendum, quod animæ mortuorũ in purgatorio ſubleuari poſſunt operibus pijs uiuentium. Et uiui pro defunctis per opera Deo accepta ſatisfacere poſſunt, & pœnam ſatisfactoriam pro eis explere. Et probatur hæc concluſio dupliciter. Primo ex parte uiuentium. Secundo ex parte defunctorum. Primo propter charitatis unionem. Nam charitas myſtici corporis nunquam excedit; primæ Corin.13. Sed uiui uniuntur mortuis in charitate, & econuerſo, ergo per uiuos mortui iuuari poſſunt. Item per uiuorum ad eos directam intentionem. Mortui enim in memorijs hominum uiuunt, & ideo intentio uiuentium ad eos dirigi poteſt, non tamen, ut dirigi Thom.in 4.diſt.45. Si mortuis ſuffragia uiuorum ualere credenda ſunt, ut ſtatus eorum mutetur de miſeria in felicitatem,& econuerſo,ſed ualent ad diminutionem pœnæ, uel aliquid huiuſmodi, quod mortui ſtatum non tranſmutant. Hęc ille. Item dicit apoſtolus ad Galath.6. Alter alterius onera portate. Sed onera quæ ſunt maxime portanda ſunt onera ſpiritualia alterius uitæ, ergo uidetur,quòd uiui pœnitentias pro illis ſuſcipere poſſunt, & ſatisfacere. Idem probatur idem per ſimile in naturalibus. Videmus enim in aliquo corpore animalis, quòd unum membrum ſe exponit,ut ſuſtineat læſionem alterius,ſicut patet,quòd brachium ſe pro capite exponit. Si ergo in corpore myſtico eſt connexio per aſſimilationem ad corpus naturale, uidetur, quòd unum membrum onus alterius portare poſſit, & illud in ſe ſuſcipere. Item uidemus in humanis actibus, quòd nihil refert apud creditorem, utrum principalis debitor an alter loco eius reddat debitum creditori. Cum ergo multo benignior ſit Deus in percipienda ſolutione, quam homo terrenus, uidetur,

quod ipſe ſit cōtentus,& ſibi ſufficiat ſi alius pro eo ſatisfaciat. Item charitas magis apud Deum poteſt quam apud homines. Sed unus poteſt apud homines amore alterius debitum ſoluere, ergo multo magis hoc in diuino iudicio fieri poteſt, dummodo pro quo fiunt, & qui facit, ſint in charitate, ut eorum opera in charitate poſſint. Secundo probatur ſuperior concluſio ex parte eſſe defunctorum. Nam mortui poſt hanc uitam remanent tanquam membra coniuncta eccleſiæ militantis uiuorum ex colligantia, & connexione charitatis quæ poſt mortem remanet in animabus decedentium, & ideo recipere poſſunt conſolationem ex operibus uiuorum. Item recipere poſſunt ſuffragia uiuorum. Primo, quia ibi pœnas luunt ſolum pro peccatis hic contractis. Secundo, quia adhuc in uia ſunt caractere Chriſti ſignati. Tum tertio quia communicat cum uiuis fidelibus in fide, in charitate & in ſpe. Tum quarto quia relinquunt inter uiuos proles, parentes, amicos, quibus reliquerunt bona quæ ipſi uiui acquiſierunt, quæ morientes pro ſalute diſtribui fidelibus mandauerunt propter quæ beneficia uiui remanent mortuis obligati, taliter quòd ſi poſt deceſſum ab hac uita incidant ubicunque miſeriam pœnalem, uiui ipſos mortuos iuuare tenerentur. Et hęc ratio dictat, charitas habet, & iuſtitia expoſcit. Ratio in quam dictat ut ille qui ab alijs beneficia recepit, benefactoribus ſuis ingratus eſſe non debeat, ſed rependere uices, & ipſos nunquam relinquere ubicunque uel undecunque ſtatum miſerię inciderint. Iuſtitia expoſcit. Nam uiui quo introierunt in labores mortuorũ, & poſſidēt iuſtũ eſt, ut in neceſſitate eis ſubueniant, & pie eis ſuffragentur. Item latitudo charitatis hoc idem iubet. Eſt enim charitas ſic latum dominium, quòd nulla diſtantia locorum, nec uarietas, aut diſparitas ſtatuum illi obſtare poteſt, quin ſe extendat in omnes. Vnde ſi charitas beatorum, qui a nobis longiſſimi ſunt, & diſparitate ſtatus, & elonga-

tione

tione ſitus, extendit ſe ad compatiendum miſerijs uiuorum, quomodo uiuorum charitas ſe non extenderet ad miſerias mortuorum. Qui ſtatibus uiuorum lõge, propinquories, & ſimiliores ſunt. Nunc ponendæ ſunt aliquæ auctoritates, quibus etiam oſtenditur animas defunctorum in purgatorium, fidelium uiuorum, præcibus & ſuffragiis poſſe ſubleuari. Et primo Damaſ. in quodam ſermone de ſuffragijs mortuorũ dicit ſic. Myſterium inquit conſcij diſcipuli ſaluatoris & ſacri apoſtoli in tremendis, & uiuificis miſterijs memoriam fieri eorum qui fideliter dormierat ſanxerunt. Et Aug. in lib. de cura agenda pro mortuis ait, Non paruę inquit, eſt uniuerſæ eccleſiæ quæ in hac conſuetudine claret auctoritas, ut præcibus ſacerdotis quę dño Deo ad eius altare fundũtur, locum ſuum habeat etiam commendatio mortuorum. Et Greg. & ponitur in c. animæ defunctorum. 13. q. 2. dicit. Animæ defunctorum quattuor modis ſoluuntur, aut oblationibus ſacerdotum aut præcibus ſanctorum aut charorum elemoſynis, uel ieiunio cognatorum. Hæc illæ. Poſtremo ad argumenta in oppoſitum reſpondeatur. Ad primum reſpondetur negando propoſita, Nam etiam in lege Moyſi conabantur antiqui orationibus elemoſynis, & ſacrificijs miſerias animarum in purgatorio exiſtentium ſubleuare. Nam Iudas machabeus, 2. Macha. 12. miſit hieroſolymam duodecim millia drachmas argenti eas offerri ibi pro peccatis mortuorum. Verum eſt tamen quòd ipſis ueteris legis non ita intenſę rogabant pro mortuos ſicut nos. Ratio eſt, quia nondum uenerat lex plenitudinis charitatis qualis eſt lex Chriſti quæ ſicut inter uiuos ſe extendit etiam ad inimicos. Ita neceſſe eſt quod ſe extendat ad mortuos in purgatorio detentos in pœnis pro peccatis hic commiſſis, & ita abundat iuſtitia &hriſtianorum pluſquam ſcribarum, & phariſæorũ. Catth. 5. ad ſecundum dicitur quod licet inter uiuos Mmortuos non poſſit communicatio ciuiliumoperũ

corporalium, tamen operum ſpiritualium communicatio quę eſt per charitatem ad Deum, cui mortuorum ſpiritus uiuunt, poteſt inter eos eſſe. Ad tertium Dioniſij reſpondetur, quod uerba illa quaſi argumentatiue ponit, Cui argumtationi reſpōdet Th.ꝙ operatio alicuius dupliciter alteri poteſt ualere, ſcilicet aut per modum meriti: aut per modū ſuffragij. Primo modo nullius operatio alteri ualere poteſt ad ſtatum gloriæ cōſequēdum. Sors.n.gloriæ redditur ſecūdū mēſurā accipiētis, & per cōſequēs nulli datur uita æterna pro meritis alterius. Vnde hi qui in purgatorio ſunt iā ad uitā æternā diſpoſiti ſunt, & illā pro merita propria meruerunt. Licet aliquo modo propter ſuorum peccatorum ſatisfactionem ad illam aſcendere differant. Et ideo per modum, ſuffragij quantum ad hanc retardationem per uiam interceſſionis, & orationis mortui a uiuis adiuuari poſſunt. Et ratio eſt, quia orationis impetratio ac Dei ſummā liberalitatem, & libertatem pertinet. Ideoque ad omnia illa ſe extendere poteſt, quæ ſubduntur diuinæ ordinate poteſtati. Tho.in 4.di.45. Ad quartū reſpōdetur, quod error Valdenſium cum plene charitati, & perfecte regioni chriſtianæ ſit contrarius, dānatur. Primo auctoritate Chriſtiani populi quę omni populo mūdi legalior eſt, & pręſtātior, & ad alios populos ſe habēs tāquā lux ad tenebras, & aurū ad ſcoriā, & vinum ad feces. Nam eius clerus in omni ſcientia, & doctrina præclarus in mundo tanquam lucifer effulſit, & fulget, & eius ſancti doctores, qui a ſeculo fuerūt ueritate, & ſanctitate laudati orare pro mortuis ſuadent. Et ipſi dum in humanis eſſent pro mortuis ſacrificabant. Et quod dicunt quòd præceptum de dilectione proximi hic terminatur, mentiuntur. Nam dicit Augſt. in libr. de doctrina Chriſtiana quod præceptum de dilectione Dei, & proximi in uia incipit, & in prima perficitur, ubi omnes uires, & motus animæ ſemper actu, & habitu in Dei, & proxi

mi

mi dilectione feruntur. Ad illud autem Vigilantij respondet Hierony. in epistola contra eum sic dicens. Dicis in libello tuo dum uiuimus orare mutuo pro nobis possumus, postquam aũt mortui fuerimus nullius sit pro alio exaudienda oratio: præsertim cum martyres ultionem sui sanguinis obsecrantes impetrare nequierit. Si apostoli, & martyres adhuc in corporibus constituti possunt orare pro ceteris, quando pro se adhuc debent esse soliciti, quanto magis post coronas, & triumphos, unus homo. Moyses sexcentis milibus armorum impetrat a Deo ueniam, Et Stephanus imitator domini, & primus martyr in Christo ueniam persecutoribus deprecatur. Et postquam cum Christo esse cœperunt minus ualebũt &c. Hæc Henricus de Assia super Genesim, & dominus Io. de turre Cre. super de pe. di. 1. c. his auctoritatibus.

QVAESTIO XII. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAP.

Vtrum papa possit pœnas eorum qui in purgatorio sunt, in totum, uel in partem relaxare.

QVAERITVR, An papa possit ex plenitudine clauis iurisdictionis relaxare per indulgentias in totum uel in partem pœnas eorũ qui de facto sunt in purgatorio. Ad quã uidetur primo respõdẽdũ negatiue, & primo sic. Na nullus potest indulgẽtiã facere nisi ei quẽ põt iudicare, sicut dicitur de pe. & remis. c. quod autẽ. Nullus. n. põt iudicare, nisi eũ qui est de foro suo. Sed illi qui sunt defuncti, nõ sunt de foro ecclesiæ, ergo nõ potest papa in eis. Et per consequens papa non habet potestatem pro illo animarum statu soluendi in toto uel in partem obligationem ad pœnam purgatorij. Itẽ dicitur. 24. q. 2. Legatur, & infra. §. his auctorita-

tibus. Viuentes non mortuos soluere possumus aut ligare, & Matth. 16. Quodcunque ligaueris super terram erit ligatum, & in cœlis, & quodcunque solueris super terram erit solutum, & in cœlis. Sed animæ depositis corporibus statim desinunt esse super terram, & de foro ecclesiæ militantis, ergo papa super illas potestatem non habet. In contrarium est practica Romani pontificis, qui non est credendus in hac parte uelle illudere fideles, dando indulgentias pro defunctis quam non posset dare. Respondeo ad hanc quæstionem sub duabus conclusionibus iuxta duas opiniones, scilicet aliquorum theologorum, & quorundam canonistarum in hac materia contraria sentientium. Nam theologi uere omnes cum quibus etiam conueniunt aliqui canonistæ tenent affirmatiue quòd indulgentiæ pontificum ualent, non modo uiuis, sed etiam defunctis in purgatorio. Quæ conclusio probatur sic. Iuxta magistrum Alexan. de Ales, & dominum Bonauentu. in 3. Pater misericordiarum Deus omnibus prouidet secundum ordinatissimam dispositionem, & misericordissimam suam pietatem. Sed recta ordinatio charitatis quæ exigit, ut unus possit ab alio adiuuari hoc maxime exigitur circa eum, qui se iuuare non potest. Si ergo hominibus in hoc seculo, qui indigent auxilio, præuidit Deus auxilium per indulgentiam ecclesiæ conferendum. Cum etiam illi de purgatorio indigeant auxilio, & se iuuari non possunt. Videtur quòd indulgentiæ eis prodesse maxime possint. Pro cuius conclusionis declaratione est notandum cum sancto Tho. in 4. dist. 45. quòd indulgentia dupliciter alicui prodesse potest. Vno modo principaliter. Alio modo secundario. Principaliter quidem prodest ei qui indulgentiam accepit, scilicet, qui facit hoc pro quo datur, scilicet, ut qui uisitat limina apostolorum, uel aliquod huiusmodi, Vnde cum mortui

non

non possint per se aliquod istorũ facere, directe eis indulgentiæ ualere non possint. Secundario autem, & indirecte prosunt ei pro quo aliquid facit illud quod est indulgentiæ causa, quod quandoque contingere potest, quandoque autem non contingit secundũ diuersam indulgentiam. Si enim sit talis indulgentiæ forma. Quicunque facit hoc uel illud, habebit tantum de indulgentia, Ille qui hoc facit non potest fructum indulgentiæ in alium transferre, quia eiũs non est applicare ad aliquem intentionem ecclesiæ perquam communicantur communia, suffragia ex quibus indulgentiæ ualent. Si autem indulgẽtia sub hac forma fiat. Quicunque facit hoc uel illud pro se uel patre suo, uel quocunque alio sibi adiuncto in purgatorio detento habebit tantum, de indulgentia. Talis habebit indulgentiam non solum pro se uiuo, sed etiam pro mortuo, non enim, est aliqua ratio quare etiam pontifex non posset transferre merita communia quibus indulgentiæ innituntur in uiuos, & non in mortuos. Hæc Tho. Ex quibus uerbis manifeste patet quòd indirecte modo prædicto indulgentiæ prodesse possunt existentibus in purgatorio si forma indulgentiæ ex intentione dantis hoc contineat. Et dicitur notanter ex intentione dantis, quoniam, ut dicit dominus Petrus de Palude. Quidam dicunt, quòd solum ex sola intentione facientis id, pro quo indulgentia data, est possit transferri indulgentiam in illum, qui est in purgatorio. Quod non, est uerum nisi forma concedentis hoc contineat, quoniam sicut indulgentia non extenditur ultra, quantitatem non expressam. Ita nec sic personam transgreditur. Intentio ergo dispensantis hoc facit, quia sicut bona uiuorum eis communicantur, sic, & thesaurus mortuorum. Idem tenet dominus Archidiaconus, qui super uigesimaquarta. quæst. 2. capitu. 1. tenet contra textum, quòd papa potest

ſub terra quantum ad eccleſiam militantem. Diſpenſans autem indulgentias defunctis, ut dicit dominus Innocentius papa in c. quod autem, de pœ. & remiſ. Eſt ſolus papa. Et iſti theologi reſpondent argumentis canoniſtarum in fronte quęſtiunculę factis. Et primo ad primum ſic, quod qui ſunt in purgatorio ſunt aliquo modo ſuper terram. Nam purgatoriũ eſt quodãmodo uia, & quodãmodo terminus, Terminus quidem quantum ad confirmationem, quia peccare amplius non poſſunt. Sed quantum ad emendationem qua emendantur, ſunt in uia, & in tranſitu ac patriam, ut dicit magiſter Alexander de Ales. Ad ſecũdum dicendum quod pontifex directe, & principaliter non poteſt in exiſtentibus in purgatorio. Sed bene ſecundario, & indirecte, ut dictum eſt. Ad tertium dicendum ſecundum Albertum ſuper Matthæi, Decimo quinto quod exiſtentes in purgatorio ſunt ſecundum aliquid ſuper terram, quia, ſcilicet, meruerunt, dum uiuerent quod eis etiam poſt mortem, ad uelociorem liberationem poſſent indulgentiæ ualere. Eſt alia opinio famoſa quorundam canoniſtarum cum quibuſdam etiam theologis dicentium, quod indulgentiæ pontificum non uaent in purgatorio defunctis. Nam dicunt, quod licet poteſtas vicarij Chriſti magna ſit & immenſa, nõ tamẽ infinita, ſed finita, ſe ſolũ extẽdẽs ad forum eccleſiæ militantis. Et ideo cum mortui deſiuerint eſſe de foro eccleſiæ militantis, propterea concludunt tanquam ueriſimilius, quod papa pœnas eorum in purgatorio ordinaria poteſtatem in totum, uel in parte mitigare non poſſit, ſed ſolum, ut cæteri fideles hoc impetrare poteſt præcibus, & meritis ſanctæ uitæ. Et probant hanc concluſionem pluribus rationibus. Primo ſic. Nullus a ſuo non a iudice ligari poteſt, extra de pœnit. & remiſ. cap. quod autem. Sed papa non eſt iudex defunctorum. 24. quęſtio. 1. quodcunque ligaueris ergo, Item ſecundo ſic. Par in parem imperium

perium habere non potest, extra de elec.c. innotuit, ergo a fortiori, nec minor in maiorem. Sed papa est minor Deo, licet in terris sit Deum repraesentans, extra de translata.c.inter corporalia, & in c. quanto. Sed Deus in purgatorio cuilibet animæ pœnam taxauit, Apocalyp.decimo octauo. Quantum glorificauit se, & in delitiis fuit, tantum date illis tormentum, & luctum, ergo per papam Deo inferiorem talis non potest a sententia Dei reuocari. Et confirmatur sic. Nam papa est Christi Vicarius, ut in dicto capitulo quanto habetur, & in capitulo pastoralis. in fine de re iudica. Sed Vicarius non potest infrigere legem domini sui, nec contra eius statutum uenire, ut allega. Domini iuristæ in lege si hominem. ff. man. & .l. formam. C. de offic. præfe. præto. orientis, & nominatur in capitulo secundo, & capitulo de iis, de maio.& obe. lib. 6. ergo non poterit facere contra statutum Dei taxantis pœnam in purgatorio. Item agunt sic illi qui quod indulgentiæ sonant, facere non possunt indulgentias, nec consequuntur. Sed mortui id facere non possunt, quia dicitur in bullis. Vere pęnitētibus & cōfessis quod mortui facere non possunt, sicut nec alia sacramenta recipere, ergo. Item indulgentia acquiritur per modum meriti. Mortui autem sunt extra statum merendi, ergo. Corroborant etiam hanc suam opinionem tribus argumentis in fronte huius quęstiunculæ factis. Hanc opinionem defendit dominus Franciscus Maronis, ordinis minorum in lectura super decretales. Et dominus Henricus de Assia Theutonicus, magister Parisiensis, Ordinis prædicatorum in lectura super Genesim. Hæc sunt duæ opiniones famosæ, quæ cum adinuicem aduersentur, & iurisdictionem siue auctoritatem pontificum, ut cumque infirment, & debilitent. Fideles que a suffragiis mortuorum retardent. Idcirco ne ex perplexione, & dubietate earum,

quis potestatem pontificis breuiet,& coarctet,& a su fragijs mortuorum fideles declinent.Ideo (aspirante Deo)sub quadam Theologorum,& iuristarum distinctione saluo semper catholico, & meliori iudicio primo Theologos,& Iuristas conciliabo , deinde quomodo unaqueq; earum opinionum uerum dicat,nec pontifici aut defunctorum suffragijs aduersetur subnectã. Ex quibus postremo poterunt solutiones rationum utriusque partis elici,& haberi.Pro quo sciendum, & diligenter notandum , quòd Dominus Bonauentura in 4.distinctio. 22.Et dominus Alexan. de Ales in summa. Dicunt,quòd indulgentia potest dupliciter considerari.Vno modo per modum suffragij , & adiutorij. Alio modo per modum iudicij. Si primo modo considerentur indulgentiæ,dicũt, quòd cum animæ in purgatorio existentes ratione charitatis in qua sunt, idoneæ reperiantur,& dispositæ ad recipiendum beneficia spiritualia. Ideo si quis pro animabus suorum defunctorum indulgentias accipiat,& dicatur.Dulcissime I E S V : per meritum quod haberem in hac ecclesia , eam uisitando , rogo te per tuam misericordiam tribue animæ patris mei,uel fratris, uel uxoris, uel filijs,&c.ad eorum suffragium,& auxilium. Nihil obstat Deum pijssimum hanc gratiam oranti, si sit in gratia concedere. Si ex indulto pontificis sic indulgentiæ datæ fuerunt. Si autem indulgentia consideretur per modum iudicij , quod propriæ est de ratione indulgentiæ, cum indulgentia sic sumpta dicat aliquam commutationem in pœnam uoluntarie assumptam,quod defunctis conuenire non potest.Manifestum est,sic defunctis indulgentias non ualere,nec pro eis accipi posse.Domini uero canonistem , sic distinguunt,quòd quædam sunt,quæ non dependet a iurisdictione,sed ab alio charitatiuo subsidio,ut oratio, eleemosynæ sacrificium,& huiusmodi,& omnia talia possunt proficere defunctis, scilicet per modum suffragij,& adiutorij , & in hoc potest pontifex , & per hoc

faciunt omnes isti textus 24.q.2.c.1.& 13.q.2.c. tempus,& c.animæ, & de pœ.d.6.§.1. & d.7.c.ultimo, & 23.q.4.c.hæc autem uita. Non enim est ratio quare ecclesia non possit huiusmodi thesaurum dispensare defunctis permaxime, cum adhuc sint membra corporis mystici per gratiam in qua sunt. Faciunt ad hęc notata in c.a nobis,de sententia excommunicationis per dominum Ioan. Andream super uerbo. super terram, & notata etiam per eundem in c.quod autem de pœn. & remiss.super uerbo.non suo iudice. Quædam uerò sunt dependentia a foro, & iurisdictione simpliciter, sicut est concessio indulgentiarum,quæ dari non possunt nisi ab ordinarijs locorum,ut a Papa, uel Legato de latere, Archiepiscopo,episcopo, ut patet in c.accedentibus.extra de excessibus prælatorum, & ista non possunt prodesse defunctis, scilicet per modum iudicij,ut dictum est. Ex istis ergo distinctionibus theologorum,& canonistarum patet iudicio meo, quomodo ueritatem habeant utræque opiniones, & quemadmodum argumentis earum sit respondendum. Hæc omnia collectiuè ex domino Ioann. de Turre Cremata super decretum,ubi supra, & Henrico de Assia super Genesim, & ex alijs Theologis, & Iurispontificibus.

ADDITIO.

Certum est, nec unquàm à catholicis dubitatum, Summum Pont. Romanum, in purgatorium posse, non dico tantum per modum suffragij, quia etiam uerum est, & tanto amplius potest, quanto maiorem plenitudinem in uniuerso habet orbe,quàm alij prælati.Sed dico ultra suffragium,quòd Papa habet iurisdictionem in purgatorio,si recte considerentur uerba Christi Petro dicta.Matth.16.maximè,ut exponit D. Aug.in lib.retract.Cum portæ inferi non præualeât aduersus eum, quod nihil aliud uoluit dicere, quam quod

quod portæ purgatorij, non resistent, nō claudentur. Successor Petri prę sidentiam, iurisdictionem, & auctoritatem in purgatorio habebit. unde poterit absoluere, & liberare. Glossa etiam expresse tenet papam habere auctoritatem in purgatorium. Nam postquam declarauit, quod summum Pont. potest soluere ligatum uiuentem, & solutum uiuentem ligare, reprehendit quosdam, qui ex concilio Constantinopolit. dicebant Pontificem solummodo habere auctoritatem super uiuos (ut etiam recitat auctor in corpore quæstio.) dicit formaliter. Quomodo autem præsumunt quidam dicere, de uiuis tantummudo dicta esse, an ignorant quia iudicium anathematis, nihil aliud est, quam separatio? Huic ueritati fauent omnes ecclesię doctores, & hac tempestate aduersus Lutherum hæresiarcham, quamplurimi ex ordinibus mendicantium scripserunt, inter quos fuit Hieronymus Lucensis Generalis Seruorum, in solutionibus Martini Lutheri Michael Florentinus eiusdem Ordinis, in titulo, de quidditate, dispensatore, & ualore indulgentiarum, & de potestate Papæ, vide Ambrosium Spieram Taruisinum in lib. de floribus Sapientiæ, Ser. 34. consideratione. 2. conclusione prima Christophorum Marcellum Venetum Archiepiscopum Corcyrę. De Auctoritate pontificis lib. 2. sectione. 2.

QVAESTIO XIII. QVAESTIO. IIII. TERTII CAPI.

Vtrum Papa suæ potestatis plenitudine possit ligare, uel absoluere existentem in purgatorio.

QVAERITVR, Si papa de plenitudine suæ iudiciariæ potestatis possit ligare, uel absoluere existentem in purgatorio. Ad quam primo uidetur aliquibus respondendum negatiuè, & primo sic. Nam papa illos potest ab

soluere

soluere in quibus habet iurisdictionem, sed mortui non sunt eius iurisdictionis secundum illud Matth. 16. Quodcunque ligaueris super terram. glo. super terram inquit, non sub terra, ergo. Item secundo argunt sic ex.c.cum medicinalis.de sen.excomm.li.6. Excommunicatio debet esse medicinalis, sed non potest esse medicinalis mortuis, ergo mortuus non potest excommunicari. Item tertio sic, ut habetur.24.q.2.§.his auctoritatibus. Viuentes non mortuos soluere, uel ligare possumus: ergo. In oppositum est, quia illi quorum scripta hæresim continent, & hæretici, & schismatici, & qui hæreticos instituunt hæredes, & qui seipsos uoluntarie occidunt post mortem sunt excommunicandi. 24.q.2.cap.sanè. Respondeo dicendum, quòd excommunicatione proprie dicta quæ est à qualibet licita communione, & legitimo actu separatio, ut diffinitur.11.q.3.cap. Ad mensam.§.euidenter, siue prout dicitur separatio a communione ecclesiæ, quo ad fructum, & suffragia ecclesiæ communia, prout diffinit eam magister sententiarum in quarta distinctio. 18. mortuus non potest excommunicari, & per consequens nec absolui. Ista conclusio patet ex rationibus factis in principio. Et etiam cum excommunicare pertineat ad potestatem iurisdictionis. Nam excõmunicatio sequitur iurisdictionem, extra de electione c.transmissa. Mortui autem desiuerunt esse de iurisdictione prælatorum ecclesiæ, igitur. Item omnes in purgatorio existentes decesserunt in charitate hic acquisita semper in eadem perseueraturi, igitur licet non sunt de foro ecclesiæ militantis tamen sunt coniuncti uiuis indissolubiliter uinculo charitatis, propter quod uinculum amplius a participatione suffragiorum communi ecclesiæ excludi non possunt. nec à cœtu fidelium separari, ergo sequitur, quòd loquendo proprie de excommunicatione, nullus mortuus potest excommunicari. Si autem excommunicatio recipiatur,

pro denunciatione excommunicationis, quia denunciatur aliquis fuiſſe excommunicatus ne in eccleſia fiat oratio pro eo, nec etiam habeat cum fidelibus ſepulturam communem, bene poteſt mortuus excommunicari. Et dignum eſt, ꝙ hoc fiat. Poteſt iſtud primo, quia ſi probatur poſt mortem, ꝙ aliquis fuerit hæreticus, dignum eſt, ꝙ a communione eccleſiæ denuncietur ſeparatus. Secundo indignum eſt, quòd eccleſia pro tali oret, ſicut pro fideli. Ne ergo participes uideatur orationum fidelium dignum eſt, ut per ſententiam innoteſcat fidelibus pro tali non eſſe orandum. Ex iis patet error illorũ quæ dicunt quod ſi quis iuſta cauſa excommunicatus in excõmunicatione moriatur, etiam ſi finaliter pœniteat, & in charitate moriatur, non uadit ad locum purgatorii communem, ſed eiicitur ex communitate eorum in loca exteriora, nec ſentit ſuffragia eccleſiæ, donec ibi abſoluatur, ubi iuſtis de cauſis excommunicatus fuit. Et ideo quãdoque diu poſt abſoluuntur, quia uinculum excommunicationis in hac uita iuſte ſuſceptum ſecum in purgatorium trahunt. Sed hoc patet eſſe falſum. Nam ſi quis iuſte excommunicatus fuit, & non pęnituit in morte, cum excommunicatio iuſta præſupponat peccatum mortale, iſte damnabitur. Si autem finaliter pęnituit licet non conſtet quid ſit de eo, nunquam tamen poſt excommunicationem incipiet carere in purgatorio ſuffragiis eccleſiæ ratione charitatis, & gratię in qua mortuus eſt, ut in ca. a nobis a ſecundo. de ſententia excommuni. dicitur. Sed petitur ſi excommunicatio poſt mortem a papa, uel prælatis eccleſiæ non priuet excommunicatum a participatione, & conſortio fidelium, uel a participatione ſuffragiorum. Ad quid ergo excommunicantur aliqui poſt mortem? Reſpondetur, quòd tales excommunicantur in deteſtationem criminis, & terrorem eorum qui ſuperſunt uiuorum. Vnde quo ad hoc etiam talis excommunicatio utilis eſt, & medicinalis, licet non illis in quos fer

tur,

tur, sed alijs, qui hac pœna terrentur, & a malis retrahuntur. Item si talis excommunicatio non habet effectum in animabus mortuorum, habet tamen in eorum corporibus quæ hic remanserunt. Illa enim vi excommunicationis sepeliri non debent in locis sacris, & si sepulta ibi sint, debent exhumari, ut in cap. sacris de sepulturis. Item excommunicatio talis est publicatoria damnationis aliquorum, ut sciatur pro eis orandum non esse, & suffragia ecclesiæ eis non prodesse. Sed petitur secundo, si excommunicatus completa pęnitētia omnimoda casu moriatur morte subitanea, antequam absolueretur, an prohibeatur ab ingressu ecclesię triũphantis, donec auctoritate superiorum absoluatur, & interim permaneat in purgatorio. Respondetur. Iudicent hoc, & diffiniant quibus iudicia Dei patent, quæ me latent, dicit Henricus de Assia. His uisis dicendum est ad rationes in oppositum, & primo ad primam, quòd ratio illa procedit de excommunicatione propriè dicta. Ad secundum respondetur, quòd illud intelligitur de excommunicatione, quæ fertur in uiuos, qui de morte peccati possunt resurgere ad statum gratiæ, non de illa, quæ fertur in mortuos. Vnde, quòd illi mortui excommunicantur non est, quòd illa excommunicatio sit illis pœna, uel medicina, sed in detestationem criminis, & ad terrorem aliorum, qui hoc terribile iudicium ecclesiæ uidentes, in similia cadere perhorrescant. Ad tertium respondetur, quòd intelligitur etiam de excommunicatione proprie dicta. Hæc Ioannes de turre Cremata super causam 24. quæstio. 2. cap. quod autem, & dominus Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO XIIII. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAPI.

An papa possit omnes existentes in purgatorio à pœnis eripere.

QVAERITVR, Si papa de genere plenitudinis suæ iudiciariæ potestatis totum simul possit euacuare purgatorium. Ad quē uidetur primo respondendum affirmatiuè, & sic. Nam papa in terris est Vicarius Christi extra de transla.inter corporalia,& c.quanto.ergo facere potest quæ ipsa facit. Sed Christus in resurrectione descendens post uictoriam ad purgatorium ex singulari gratia recompensans,residuum pœnarum purgandorum in purgatorio repertorum, abundantia meritorum suæ. nouiter passionis purgatorium euacuauit omnes animas inde secum ad cœlos addducendo. Sicut papa in die electionis,uel coronationis omnes supplicationes signat. Et rex nouiter coronatus,uel nouiter ciuitatem aliquam ingrediens omnes captiuos liberat. Ergo,& papa Christus in terris simile facere potest. Et totum si uoluerit euacuare purgatorium.Sed in contrarium est, quia in indulgentijs requiritur ea[illegible] causa conueniens indulgentias faciendi, nulla autem causa conueniens potest interuenire, ut papa euacuet simul totum purgatorium, ut dicit Thom. in 4.distinct.45.ergo. Respondeo dicendum, quòd papa de genere plenitudinis suæ iudiciariæ potestatis euacuare non potest,simul totum purgatorium.Hæc conclusio probatur,quadruplici ratione. Primo, quia sicut ex supradictis colligitur, indulgentia non potest prodesse defunctis existentibus in purgatorio directe, sed indirecte inquantum per amicos potest fieri pro eis,id pro quo est indulgentia ordinata, si tamen hoc habeat formam indulgentię. Clarum autem est, quòd

non

non oēs de purgatorio habent hmōi amicos in hac uita pro eis hoc implere possint:ergo.Secunda ratio est, quia ad hoc ꝙ indulgentię ualeāt,requiritur causa cōueniens indulgentias faciendi, ut dicit Tho. in 4.dist. 45.Nulla aūt causa talis potest interuenire, ergo &c. Tertia ratio est,quia minister in dispensando dominū principalem debet imitari. Nā aliter indiscretè dispēsando principalis dominus non approbaret dispensationem.Deus autem per seipsum sic miseretur, quòd semper uult timeri sua iustitia, multo ergo fortius Dei minister, idest Papa debet discretè, & cum moderamine bona ecclesiæ, & thesaurum eius dispensare.Vnde licet bona temporalia possint a papa non solum de iure dispensari, sed etiam dissipari de facto, quando aliter diceret ius diuinum esse faciendum. Bona tamen spiritualia dissipari non possunt, nec contra diuinam acceptationem distribui. Quarto, quia quilibet minister modum eius,cuius ministerium gerit, debet imitari. Christus autem cuius uniuersalis minister est summus pontifex, descendens ad purgatorium non eduxit inde omnes animas, ut dicit Thom.3.par.quæst.45.ar.8. sed solum illas quę suum purgationis tempus compleuerant. Nam ut dicit virtus passionis Christi non habuit maiorem efficaciam in principio passionis, & uictoriæ ab inferis quàm habeat nunc. Passio enim eius non habet temporalem uirtutem,& transitoriam, sed sempiternam, secundum illud Hebræ.10.Vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Sed nunc uirtute passionis Christi non liberantur a purgatorio, nisi illi, quòd tempus purgationis expleuerunt. Ergo, & tunc qui tales erant, quòd pœnam, & tempus purgationis non expreuissent, non fuerunt per CHRISTVM a purgatorio liberati. Ad argumentum autem in oppositum, quod est Beati Vincentij, & domini Henrici de Assia dicitur, quòd intelligatur CHRISTVM omnes liberasse a purga-

torio de uigore misericordiæ, non autem de uigore iustitiæ. Et sic intellexerunt Vincentius, & Henricus de Assia. Hæc S. Thom. ubi supra, & Dominus Bonauen. in 4. distin. 20. & Dominus Ioann. de Turre Cremata super decre. ubi supra.

ADDITIO.

Hoc etiam non præteribo intactum, quando quis cum hæreticis huiusce temporis diceret, si claues ad purgatorium se extendunt, cur papa non euacuat purgatorium? cur oēs ab illis pœnis non eripit? & non solū dico cum auctore, quod Christus in descensu ad inferos, non fecisse creditur multominus pōtifex, qui eius uicem gerit in terris, efficere debet: uerumetiā, quod, quando hoc papa faceret, indecens esset, quandoquidem omnes animas a purgatorij supplicijs uindicare, esset auferre suffragia, per quæ non solum iuuantur animabus defunctis, sed etiam uiui merentur. Duo enim facit papa, primo dat indulgentias pro mortuis, ne impietate accusetur, secundo præbet modum, quo, non solum ipsæ soluantur, sed, quo nos mereamur. Cæterum, non liberat omnes, quia non omnes meruerunt liberari, ut docet B. Augu. in Enchiridion, & habetur 13. q. 2. Tempus.

QVAESTIO XV. QVAESTIONIS IIII. TERTII CAPI.

Vtrum ex duobus existentibus in purgatorio, æquali pœna dignis, unus inde possit altero citius liberari.

QVAERITVR, Si duo in purgatorio existentes digni æquali pœna, unus altero inde possit citius liberari. Ad quam uidetur primo respondendum negatiue, & primo sic. Nam quantumcunque merita in cœlo, & in-

ferno sint inæqualia, sunt tamen ibidem præmia, & supplicia æqualiter durantia, ergo pari ratione, ut uidetur, debet esse in pœna purgatorii. Sed in oppositum est similitudo apostoli qui differentias uenialium assignat per lignum, & fenum, & stipulam, sed constat quòd lignum diuſtius manet in igne quam fenum, & stipula, ergo unum peccatum ueniale diuſtius punitur in purgatorio quam aliud, & citius, & citius uno altero purgatur. Respondeo dicendum est sub una conclusione, quòd in igne purgatorii unus citius, uel tardus alio liberatur. Hæc conclusio probatur rationibus, & auctoritate. Primo ratione inhæsionis. Nam iuxta sanctum Thom Venialia quædam sunt maioris adhærentię quam alia, secundum quòd affectus magis ad hæc inclinatur, & fortius in eis figitur. Sed ea quæ sunt maioris adhærentiæ tardius purgantur, ergo in purgatorio tantum aliqui diutius torquentur, quantum alii secundum ꝙ affectus eorum ad uenialia fuerunt magis immersi. Secundo ratione aggrauationis. Nam in foro pœnitentiæ respondet grauior pœna, non solum quantum ad intentionem, sed etiam quantum ad durationem, ut patet inspicienti canones, in quibus pœnitentiæ taxantur secundum iudicium ecclesiæ rectum, sed iudicium ecclesię rectum, conforme est cum iudicio diuino, ergo similiter erit apud iudicium diuinum quod qui grauius offendit, & diutius in culpa ꝑmansit pœna acerbiori punietur, & diuturniori. Tertio ratione obligationis sic. Anima nõ est in purgatorio nisi ad soluendum debitum quod ex hac uita traxit, sed quanto debitum est minus uel maius, tanto citius uel tardius soluitur, ergo secundum quòd anima in purgatorio maius, uel minus debitum habet, tanto diutius uel citius purgatur, & fertur in cœlum. Quarto ratione subiectionis. Vnde magister sententiarum dicit in. 4. quòd illæ pro quo fiunt plura suffragia; citius a pęna purgatorii liberatur, & hoc sanctus Thom. allegat quo-

libero.2.quæstio.7.art.2.Secundo probatur auctoritate, & primo August. in Encheridion qui dicit. Post hanc uitam incredibile non est nonnullos fideles per ignem quædam purgari, quantoque magis minusve bona pereuntia dilexerunt, tanto tardius citiusque saluari, quasi secundum suos amandi modos diutius, ut lignum, uel minus ut fęnum, uel minimum, ut stipula ignem sustinebunt. Rursus. Qui grauius offendit, dignum est, ut puniatur pœna acerbiori, dilationeque patriæ longiori, diuina hoc iustitia faciente, quæ omnibus decentissimè reddit præmia meritorum. Hæc ille. Ad argumenta autem dicitur negando consequentiam, & ratio est, quia non est simile. Nam ut inquit sanctus Tho. in 4. Peccatum mortale cui debetur supplicium æternum, & charitas, cui debetur præmium paradisi post hanc uitam immobiliter radicantur in subiecto, & ideo quantum ad damnatos, & saluatos eadem diuturnitas est utrobique, secus autem est dispositione peccati uenialis, propter quam animæ puniuntur in purgatorio, quia ista, nec est in eis immobiliter radicata, nec æqualiter adhæret omnibus, & ideo a quibusdam citius, quàm ab alijs remouetur. Ioan. de Turre Cremata super distin. 25. decreti. c. qualis.

QVAESTIO QVINTA TERTII CAPITIS.

De limbo paruulorum cum solo peccato originali decedentium, sex Quæstiones continens.

QVAESTIO I. QVAESTIONIS V. TERTII CAPI.

An sinus Abrahæ differat a limbo puerorum.

NVNC quæritur, quomodo differat limbus sanctorum patrum, dictus sinus Abrahæ, a limbo puerorum? Ad quam sic respondetur, quòd limbus puerorum, & limbus sanctorũ patrum differunt quantum ad quattuor. Primo quantum ad spem uitæ æternæ, quia pueris decedentibus cum peccato originali non adest spes beatæ uitæ. Patribus autem in quibus lumen fidei, & gratiæ refulgebat, spes beatæ uitæ aderat. Secundo quantum ad crimen, quia culpa in sanctis patribus erat expiata, secundum quòd erat infectiua personæ, remanebat tamen impedimentum ex parte naturæ, pro qua plene non fuerat satisfactum, & in Deo eis debebatur pœna temporalis. Pueris autem est impedimentum ex parte naturæ, & personæ, & ideo eis debetur pœna æternalis. Tertio, quia nomen limbi puerorum nũquam fuit translatum in aliud, sed nomen limbi sanctorum patrum, uel sinus Abrahę post mortem Christi translatũ fuit in nomen cœli empyrei. Vnde nunc per sinum Abrahæ intelligitur portus, & requies in cęlo sanctorum. Quarto quantum ad loci, & situs conditione quamuis.n. probabiliter credatur eundem locũ utrorumq; fuisse, tñ requies beatorũ erat in superiori parte, q̃ limbus puerorum. Nam ut dictum est supra. In centro terræ sunt quattuor loca subalternatim posita. Primus est sinus, siue limbus patrum perfectorum. Secundus purgatorium, siue locus purgãdorum. Tertius limbus puerorum. Postremus est infernus damnatorum. De quibus quattuor locis dicitur in symbolo apostolorum. Descendit, scilicet Christus ad inferos, uel ad inferna in plurali. Eccle. 24. Penetrabo oẽs in-

feriores partes terræ, & inſpiciam ſola,(ſcilicet potentia,& uirtute:uel anima humana)omnes dormiētes,in inferno,& limbo paruulorum. Nam nullus illorum uidit diuinitatem. Viderunt, enim pomum, ideſt animam Chriſti,ſed odorem pomi,ideſt diuinitatem eius non uiderunt,tunc,enim fuiſſent beati,& ſequitur. Et illuminabo omnes ſperantes in domino. Primo,ſcilicet in limbo ſanctorum patrum,quos uiſitauit anima,& diuinitate, & ſtatim beatos fecit. Similiter in purgatorio liberādo omnes uel aliquos,ūt dictum eſt: quos liberator perſonaliter uidens, beatificauit,alios uero non, Hæc Tho.in.4.di.46. & beatus Vincentius in ſenionibus ſuis.

QVAESTIO II. QVAESTIONIS V. TERTII CAP.

Quæ pæna debetur paruulis in peccato originali decedentibus.

DVBITATVR Qua pœna puniantur pueri in limbo,ſine baptiſmate cum ſolo originali defuncti. Ad quam ſic reſpondetur, quòd pœna conueniens puerorum, qui cum ſolo peccato originali deceſſerunt in limbo, eſt ſubtractio gratiæ, & per conſequēs carētia uiſionis diuinæ, ad quā homo per gratiā ordinatur. Sed forte quæres utrum pueri tales,in limbo ſentiant, aliquem dolorem,uel afflictionem interiorem ex carentia uiſionis diuinæ? Reſpōdetur,quòd aliqui ad hoc dicunt, quod tales pueri in limbo,ex carentia uiſionis Dei,nullam afflictionem interiorem ſentiunt, & rationem aſſignat, quia ubi nulla eſt cognitio, & cogitatio boni propter ſe facti:ibi nulla eſt afflictio, ſed animæ puerorum cum ſolo originali decedentium ſunt in tantis tenebris ignorantiæ conſtituti, quòd neſciunt ſe ad beatitudinem factos, nec aliquid de beatitudine

cogitant,

cogitant, ideo nullam dicunt illos pati afflictionem. Sed ista ratio (dicit Thom.) non ualet. Primo quia cognitio naturalis magis uiget in anima separata, quam in anima hic coniuncta, ergo cum in pueris illis non sit peccatum personale, non debetur eis, ut detrimentum aliquod patiantur in naturalibus; scilicet in naturali cognitione. Item secundum hoc, illi qui sunt in inferno essent melioris cognitionis, quantum ad intellectum, quam pueri in limbo. nam qui sunt in inferno, non sunt in tenebris ignorantiæ naturalium, pueri autem secundum istos sic, & ita damnati essent melioris cognitionis, quam pueri, quia nullus est, (ut August. dicit) qui non mallet Dolorem pati cum sana mente, quam gaudere insanus. Et ideo assignatur alia ratio, quare pueri in limbo ex carentia uisionis diuinæ non habeant interiorem dolorem, uel afflictionem, quæ talis est, duplex cognitio de beatitudine potest haberi, scilicet naturalis, & super naturalis. Animæ autem infantium in limbo, cognitione quidem naturali non carent, quæ debetur animæ separatę secundum naturam suam, immo augetur cognitio eorum naturalis, cum intrent modum cognoscendi intellectuum separatorum, & ideo de Deo, & de creaturis magnam scientiam habent naturaliter, & maiorem quam unquam aliquis philosophus in mundo habuerit. Cognoscunt enim naturaliter se ad beatitudiné factos, & quòd beatitudo consistit in adeptione perfecti boni, sed non quòd tale bonum sit gloria, quam sancti in cœlo possident. Id autem quod per naturam habetur: possidetur absque dolore. Ex hac igitur parte, pueri in limbo non dolent. Est autem, & alia cognitio de beatitudine, quæ habetur supernaturaliter, quæ hic in nobis per fidem plantatur, quæ est de gloria, & fruitione sanctorum in cælo, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis naturaliter ascédit. Primo ad Cor. 2. quam Deus nobis reuelauit per

ſpiritumſanctum.Rom.1.quę quidem reuelatio habetur per fidem in nobis hic plantatam in ſacramentis, uel frequentatis actibus Chriſtianis.Pueri aũt in limbo nec fidem de beatitudine habuerunt in actu, nec ſacramenta fidei ſuſceperũt,nec per reuelationẽ,ergo nec de carentia eius dolent.Nemo.n.dolet de eo quo ſe priuari neſcit, uel de perditione eius, quod ad ipſum non tangit, aut pertinet. Non.n. dolet ruſticus, uel artifex ſi poſt mortem regis,non obtineat, uel poſſideat regnum, quia nouit ipſum ad ſe non pertinere, ſed bene doleret,& diſpliceret filio regis ſi non obtineret,quia cognoſcit illud ſibi conuenire poſt mortẽ patris atque deberi. Ita de pueris in limbo exiſtentibus accidit,non enim dolent de carẽtia uiſionis Dei, & priuatione gloriæ beatorum,quia eam ipſi nõ nouerunt, & ſciunt eam ad eos non pertinere.Quia tamen pueri in limbo non impediuntur a perfecta cognitione naturali primę cauſę,& Dei, & aliarum rerum ex immerſione, & afflictione pœnarum, ſenſus, ignis,& uermium conſcientiæ,& dæmonum,ut fit in damnatis.Ideo de cognitione tali naturali ipſius Dei, & creaturarum,gradum aliquem delectationis habẽt. Qnilibet.n.in cognitione veritatis naturaliter delectatur. Vnde,& in hac delectatione pueri laudant, & laudabunt reaſſumptis corporibus Deum cauſam cauſarum omnium rerum ab eis naturaliter cognitarum, quod damnatis non accidit,nec accidet, quia uermis eorum uiuit,& non morietur, nec unquam ab inferno deerunt dæmones, nec ignis ibi a torrendo in æternum deficiet.Hæc Thom.in quæſtionibus diſputatis de malo,& in 2.ſententiarum Tho. dſtin. 32.q.2. Et Sanctus Vincentius in ſermonibus. Et dominus Henricus de Aſſia ſuper Geneſim. Et in decretis de conſecra.diſtinct.4.c.firmiſſime. Opinio autem quarundam magarum muliercularum dicentium animas puerorum, ſine baptiſmate decedentium uagari per mundum uſque ad diem iudicij, uel poſt,

ridiculoſa

ridiculosa est, nulloque catholico fundamento fulcita.

ADDITIO.

De pœnis paruulorum multa conscribunt Biel.lib. 2.dist.33.quæst.unica. Paulus Cortesius lib. 4. distin. 3.Sanctus Bona.lib. 4.dist.45.art. 1.quæst.1. Thomas Argentinensis eadem dist.in quarto.

QVAESTIO III. QVAESTIONIS V. TERTII CAPI.

Quod in limbo paruulorum, neque pœna sensus, neque Dæmones sunt.

QVAERITVR, an in limbo puerorum sit pœna sensus, & dæmones. Ad quam uidetur, primo respondendum affirmatiuè. Nam saltem post resurrectionem pueri pro solo originali damnati erunt in flamma fœdissima inferni, implendi fœcibus omnibus mundi, & elementorum, ut dicit Basilius, ex quibus dolorose afficientur, à medio continente, & sic pœnam sensus patientur. Ad hoc respondetur, quòd hoc bene sequeretur si omnium damnatorum corpora relinquerentur, tunc suis naturalibus, & si medium a sua actione naturali respectu nullius impediretur, uel suspenderetur modo hoc non oportet. Item etiam nihil prohibet limbum puerorum esse supremam partem regionis infernalis elementis suppositam. Dæmones etiam ibi non sunt cum sint instrumenta ad pœnam sensus quæ ibi non est. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO IIII. QVAESTIONIS V. TERTII CAPI.

Cur Christus descendens ad limbum, non liberauit cum sanctis patribus, omnes pueros.

DVBITATVR quare Christus in limbum puerorum descendens, inde repertos pueros non extraxit. Ad quam sic respondetur, quòd idcirco Christus descendens ad inferos pueros a limbo non liberauit, quia descensus Christi ad inferos in illis solis effectum habuit, qui per fidem, & charitatem passioni Christi coniungebantur, in cuius uirtute descensus Christi ad inferos liberatorius erat. Pueri autem, qui cum originali peccato decesserant, nullo modo fuerunt coniuncti passioni Christi per fidem, & dilectionem, neque enim fidem propriam habere potuerunt, qui non habuerant usum liberi arbitrij, neque per fidem parentum, aut per aliquod fidei sacramentum fuerant a peccato originali mundati. Et ideo descensus Christi ad inferos, hmōi pueros non liberauit a limbo. Et ꝑpea sancti patres a limbo fuerūt liberati, & ad gratiā paradisi admissi, & per gratiā sine qua nullus ad cœlum peruenire pōt, ſm illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Cum igitur pueri in peccato originali decedentes, gratiam non habuerint, ideo à Christo ex limbo non fuerunt liberati. Item apostolus dicit Rom. 3. quòd Deus posuit Christum propitiatorem per fidem in sanguine eius. Sed pueri qui cum solo peccato originali decesserunt, nullo modo fuerunt participes fidei, ergo non perceperunt fructū propitiationis Christi, ut per ipsum a limbo liberarentur &c. Hæc Tho. 3. par. q. 52. ar. . . formaliter.

QVAESTIO V. QVAESTIONIS V. TERTII CAPIT.

Indulgentiæ pro pueris in limbo existentibus non ualent, neque pro eis est orandum.

QVAERITVR, Si pueris in limbo existētibus indulgentiæ ualeant, & si pro eis sit orandum. Ad quam respondetur, quòd cū pueri in limbo non sunt membra Christi, nec sunt futuri, cum non fuerint per baptismum Christo incorporati, nec habeant, aut habituri sint gratiā gratum facientem, ergo ipsi capaces non sunt gratia indulgentiarum, nec etiam pro eis est orandum. Ratio est, quia propter defectum gratiæ a qua sunt priuati peccato primi parentis, ideo cum sint, & erunt in statu non amplius acquirendi gratiam, nec uitam æternam, merito igitur orationibus iuuari non possunt. Vnde Aug. & ponitur a magistro sententiarum in 4. di. 49. c. vlt. Non baptizatis ecclesiæ suffragia non prosunt, cum illi nunquam fuerunt Christo uniti. Hæc magister in 4. & Io. de Tur. Cre. super de pœnitentia.

QVAESTIO VI. QVAESTIO. V. TERTII CAP.

Quod omnes paruuli, sine baptismate decedentes resurgent in die iudicij.

QVAERITVR, Si in die iudicij pueri nō baptizati resurgent cum cæteris resurgendis. Ad quam uidetur primo respondendum negatiuè. Nam ad hoc aliquis ad iudicium adducitur, ut ibidem eius merita discutiantur. Sed pueri in limbo, qui cum peccato originali, Vel qui ante perfectam ætatem decesserunt, nulla merita habuerunt,

buerunt,ergo illos in iudicio apparere non est necesse. Item oēs,qui in iudicio resurgent, erunt aut electi boni a dextris,aut damnati mali a sinistris. Sed pueri cũ originali peccato mortui non sunt simpliciter mali, nec boni,& per consequens,neq; a dextris, neq; a sinistris in iudicio collocandi, ergo non resurgent in iudicio.In contrarium est,quia uniuersale omnia comprehendit, sed illud iudiciũ dicĩ uniuersale,ergo oēs ibi apparebunt,& iudicabuntur.Respondeo dicẽdum, ꝙ cum potestas iudiciaria Christo homini collata sit in prǽmium suǽ humilitatis,quam in passione exhibuit, & ipse in sua passione sanguinem pro omnibus fuderit quantum,scilicet ad sufficientiam,licet nõ in omnibus effectu m habuerit propter impedimentum in aliquibus inuentum.Idcirco congruum erit, ut omnes homines in iudicio congregentur ad uidendum eius exaltationem, & eius uniuersalem iudiciariam potestatem quam a patre recepit in omnes, secũdum illud Io.5.Pater omne iudicium dedit filio.Vnde dicitur Actu.10.ipse est qui constitutus est iudex uiuorum,& mortuorum, propterea dicit Tho.in.4.quòd omnes paruuli decedentes sine baptismate in peccato originali etiam sine peccato actuali,siue sint filii Christianorum,siue iudæorum,siue gentilium,siue in utero,siue extra uterum decesserint, resurgent cũ corporibus integris, & mensuram ætatis plenitudinis Christi triginta annorum,uel circa ad Ephe.4.Sicut, & alij mortui.Ad primum ergo dicendum, ꝙ in iudicio infantes,sine baptismate, & pueri ante perfectam ætatem mortui comparebunt, non ut iudicentur ad gloriam,siue ad pœnam sensitiuam,sed ut uideãt gloriam iudicis,& uindictam exquirant eorum, qui causam eis dederunt perditionis gloriæ, & diuinǽ uisionis.Ad secundum dicendum,quòd in iudicio pueri tales non erunt à dextris,neque a sinistris,sed in medio inferius.Hæc Tho.in 4.dist.47.art. 3. & beatus Vincentius in sermonibus.

QVAE-

QVAESTIO SEXTA. TERTII CAPI.

De campis elisijs iuxta ethnicorum opinionem.

DVBITATVR hac vnica quęstione de campis elysiis (quinto post mortem receptaculo animarum. s.philosophorum poetarum, & machumetistarum.) Vbi sit talis camporum elysiorum locus,& quæ ibidem reperiantur delitiæ. Ad quam quæstionem breuiter respondetur, q̃ cãpi elysij,idest delitiarum sunt in medio inferorũ,in quo piorum animæ philosophorum,poetarum, & machumetistarum quiescunt post earum a corpore solutionem.Vnde Vergilius in 6.infra plusquam medium de campis elysijs dicit.

His demum exactis perfecto munere diuæ.
Deuenere locos lætos,& amęna uireta.
Fortunatorum nemorum sedesq; beatas.

& infra dicit.

Interea videt Aeneas in ualle reducta.
Seclusum nemus,& uirgulta sonantia siluis.
Lethęunq; domos placidas &c.

Vbi Aeneas reperit animã patris Anchisis. Philosophi elysium esse dixerunt in siluis,uel insulis fortunatis.Vnde Horatius in Epodo.

Nos manet Oceanus circumuagus arua beata.
Petamus diuites,& insulas.
Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis.
Et imputata florent usque uinea.

De quibus etiam Plinius lib.6. naturalis historiæ. multa refert. Has Salustius in historijs carminibus Homeri dixit,inclitas esse insulas.Fuerunt,& qui elisiũ scriberẽt esse circa lunarẽ circulum ubi purior est aer.Vnde Vergilius in 6. Aeris in campis &c.& Lucanus.Quodcũq; patet,inter lunęq; meatus.Nõ illuc auro potiti:nec thure sepulti. Perueniũt. In quib. cãpis

elisij,

elisij:(ut dicit dominus Guilielmus Parisiensis,& ponitur in Alchorano,id est, in libro legum Machometi.) Sunt delitiæ epularum corporalium de dapiferis & pincernis angelicis. Est ibi præciositas uestimentorum,umbraculorum amęnitas, & mulierum delitiarumque blandimenta. Ibi sunt flumina lactis, & uini, & mellis,& oĩa genera delectabilium ciborũ,potuum, odorum,saporum,sonorũ,& omnis suauitas, & mollicies tangibilium, quæ omnia Machometus suæ legis obseruatoribus promittit. Hęc Henricus de Assia super Genesim.

ADDITIO.

Referunt nonnulli, animarum sedes apud inferos nouem,quas Ioannes Rauisius enumerat. quarum vltima est campus elysius, antiquorum paradisus. De quo Homerus. inquit.

Cœlum mihi patria est, Caliopea mater.

Qui etiam,campos Elysios apud Gręcos descripsit, vt etiam Orpheus,a quibus vates noster Virgi in sexto,descriptionem suam traxit,sunt quoque hi campi, fortunæ illæ insulæ,ut Plinius refert lib. 6. capitu. 32. Quorum numero, Berosus, etiam spatia complexus est,asserens,esse positas in Oceano meridionali, proximas occasui. In prima earum,cui nomen est Ombrior, ædificia non sunt, nec fuerunt, Ferulę ibi surgunt ad arboris magnitudinem, ex quibus aqua exprimatur,ex nigris amara, ex candidioribus potui iucunda,iuga montium stagnis madescunt. Alteram,insulam Iunoniam appellatam, ferunt, in ea ædiculam esse tantum lapide extructam. Tertia huic proxima,eodem nomine. Deinde capraria lacertis grandibus referta. In conspectu earum,est Niuaria,quę hoc nomen a perpetua niue,accepit,nebulosa. Proxima ei canaria, plena canibus ingentis magnitudinis. Copia omnes pomorum,& auium omnis generis abundant. Hanc,

& pal-

& palmetis Caryotas ferentibus,ac nuce pinea,melle, & piscibus abundare,produnt, & ut Pomponius scribit lib.vltimo, abundant sua sponte genitis, beatius, quàm aliȩ vrbes excultæ. Vna duorum fontium maximè insignis. Alterum,qui gustauerit, risu soluitur in mortem. Remedium est,ex altero bibere. Cæterum sunt adeò fertiles, ibi adeò tempora sine inuidia, & dulcis conuersatio,ut gentilium error putauerit,propter solis fœcunditatem,easdem esse paradisum. Verum licet in modo,& in loco aberrauerint,fatentur nihilominus ex his fœlicitatem,& beatam quandam uitam,perfectis uiris reseruari.Hinc Arist. De cœlo, & mundo ait,Extra cœlum nihil est, sunt enim in cœlo entia, ducentia optimam uitam.

QVAESTIO SEPTIMA, III. CAPI.

Quatuor Quæstiones continens. De Paradiso terrestri.

Vtrum paradisus terrestris, sit quid corporale, uel quid spirituale.

QVAERITVR, An paradisus terrestris sit locus in terra corporeus, uel figura rei spiritualis. Ad quam ut Augusti. adducit 2. super Gene. & Epiphanius Grȩcus Cypri episcopus,primo respondent Origenes, & Manichæi dicentes.Paradisum terrestrem, non esse locum corporalem in terra,siue realem,sed spiritualem,ut sic intelligatur paradisus terrestris spiritualiter, sicut Christus in scripturis appellatur petra,uel agnus Dei.Constat autem, ꝙ Christus non intelligitur corporaliter petra,cum dicitur primæ Corin.10. Petra autem erat Christus,nec dicebatur realiter agnus cum appella-

tus est à Ioann. Baptista agnus Dei. Ioan. 1. sed spiritualiter, & metaphoricę, & moraliter. Similiter dicũt cum in scripturis de paradiso terrestri quicquam dicitur, aut scribitur, illud spiritualiter accipiendum est, & allegoricà, scilicet pro beatitudine spirituali, qui est status omnium bonorum aggregatione perfectus, ut dicit Boetius, & non pro loco aliquo reali, & corporali, quia talis in rerum natura (dicunt) non inuenitur. Et probabant hanc suam opinionem rationibus, & primo sic. Nam aliqui qui diuersis temporibus per totam aridam diuagati sunt, & diligentissimè de finibus, & dispositionibus omnium regionum, & locorum inquisiuerunt, quique de regionibus, & locis singularibus orbis scripserunt, de paradiso terrestri mentionem non fecerunt, ergo paradisus terrestris non uidetur esse locus realis in arida. Item uidemus (inquiũt,) ꝙ ortolanus si aliquibus annis absita pomerio, decor orti peribit, arbusta senescent, & deficient. Cum ergo homo cultor paradisi terrestris ab illo irreuertibiliter (iam sunt plusque sex mille quadringenti nonaginta anni) expulsus fuerit, ergo locus ille, & illius decor perijt, & deuastatus est. Tertio sic. Nullus locus terræ attingere potest, usque ad lunarem circulum, cum contra naturam terræ sit, quòd tantum in aliqua eius parte possit eleuari, quia sub globo lunari est regio ignis, quæ terram consumeret. Paradisus autem secundum Bedam pertingit usque ad lunarem circulum, igitur non potest poni aliquis talis realis locus in terra. Item Gene. 7. dicitur, quòd aquis diluuij operti sunt omnes montes excelsi sub uniuerso cœlo, & quòd quindecim cubitis altior fuit aqua montibus, & quòd omnis caro quæ mouebatur consumpta fuit, ergo uidetur quòd diluuium illud generale prorogatum per integrũ annum, & 10. dies (ut cõiter tenetur) destruxerit, & euerterit illum locum sicut, & alia loca terræ permutauit. Item locus talis factus fuit pro spãli habitatione hominum, ergo postquam

quam irreuocabiliter homo ab illo fuit expulsus, debuit successiuè perijsse. Item uoluptas carnalis, & sensualis impedit, & offuscat intellectum circa spirituales uirtutes in quibus principaliter consistit fœlicitas humana, ergo talis locus puræ uoluptatis, & omnimodè commoditatis, qui dicitur paradisus terrestris, præstaturus materiam non exercendarum uirtutum, a Deo realis non est creatus. Sed in contrarium est scriptura Gen. 2. dicens. Plantauerat autem Deus paradisum uoluptatis a principio in quo posuit hominem quem formauerat. Respondeo dicendum, quòd sicut Aug. dicit 4. super Genesim. Tres sunt de paradiso generales sententiæ, seu opiniones. Vna, eorum qui tantummodo corporaliter paradisum intelligere uoluerunt. Aliarum qui tantum spiritualiter. Tertia eorum qui utroque modo paradisum accipiunt, quam sententiam fatetur sibi magis placere, eamque sic confirmat. Si enim inquit secundum figuram solum intelligantur quæ de paradiso scripta inueniuntur, pari ratione etiam, & ea quæ dicuntur ibi de Adam, & Eua, & ligni uetatione, & præcepti transgressione, spiritualiter accipienda erunt, quod nullus dubitat erroneum esse. Similiter si aliquis uelit ita intelligere ad literam, quæ dicuntur de paradiso in scriptura, quòd nihil aliud significent. Intelligat iste sapientiam, quoddam lignum esse corporale, de qua dicitur in prouerbijs, lignum uitæ, est qui appræhendunt eam. Dicat, & Christum proprie petram esse, aut lapidem, uel ouem, uel agnum, uel leonem, quod blasphemia est. Non ergo sic literaliter sunt sumenda quæ hic, & alibi dicuntur in scriptura sacra, quasi ad nihil aliud significandum ponantur, & describantur, nec sic spiritualiter, quasi res gestæ non sint, nec fuerint, sed utroque modo accipienda sunt, quia hoc est proprie diuinæ scripturæ (maximè ueteris testamenti) quòd in ea non solum significant uoces, sed res gestæ a sapientissimo

Deo præordinatæ sunt figuræ aptissimæ futurorum, & rerum spiritualium, quia ut apostolus dicit. Omnia in figura contingebant illis, idest antiquis cultoribus Dei ante legem, & sub lege, hæc ille. Et in 13. de ciu. Dei. c. 21. concludens clarius in hanc materiam dicit. Quæ commode dici possunt de intelligendo spiritualiter paradiso nemine prohibente dicantur, dum tamen, & illius historiæ fidelissima ueritas rerum gestarum narratione commendata credatur. Ea enim quæ de paradiso in scriptura dicuntur, proponuntur per modum narrationis historiæ. In omnibus autem quæ sic scriptura tradit, est pro fundamento tenenda ueritas historię, & desuper sunt expositiones spirituales fabricandæ. hæc ille. Ergo conclusionaliter dicendũ est, quòd paradisus quę Gen. 2. describitur. est locus in terra alicui, realis, de qua dicit Augusti. 13. de ciuita. Dei cap. 18. Primi inquit illi homines erant in terra nemerosa, & fructuosa, quę paradisi nomen obtinuit. Et etiam figuraliter significat triplicem paradisum, scilicet anagogicum, idest beatorum, allegoricum, idest ecclesiæ militantis, uel alicuius priuatæ religionis aut loci aprici, & delectabilis, ut poetæ fabulantur de fortunatis insulis, & de hortis hesperidum, & moralem, idest uirtutum in anima. Similiter in paradiso terrestri lignum uitę in medio eius accipitur primo literaliter, pro materiali arbore, cuius fructus habebat uirtutem conseruandi uitam, spiritualiter uero significabat Christum Dei sapientiam. Prouerbio. 3. uel Christi crucem Ezech. 31. Et lignum scientiæ boni, & mali, ibidem arbor materialis fuit, sic nominata propter euentum futurum malorum, ut in sequenti articulo dicetur, spiritualiter autem potuit significare liberum arbitrium, ut quidam uolunt, & petra in deserto fuit aliquid materiale, Christum tamen spiritualiter significauit. Ad primum ergo argumentum Manichæorum respondetur, quòd locus ille paradisi terrestris seclusus est a nostra habitatione, inac

cessibilis nobis propter impedimentum marium, & montium, uel desertorum, uel alicuius regionis feruentis æstuosæ, qualis est regio sub æquinoctiali, & ideo scriptores regionum, & locorum aridæ quæ est inter ęquinoctialem, & polum articum de regione paradisi terrestris mentionem non fecerunt, & ideo non potest a nobis cognosci nisi per reuelationem. Ad secundum dicendum, quòd propter fœcunditatem terræ, & uiuacitatem influentiæ in illa regione crescunt sponte ex seminibus plantæ nouæ sine agricoltura, & hortulano. Vel forte ministerium angelorũ suppleuit ibi opus hominum si quid pro conseruatione paradisi fuerit in plãtatione necessarium. Vel fortasse Enoch, & Helyas, & cæteri qui ibi dicuntur esse (ut dicetur infra) operantur in paradiso, quæ & qualiter Adã operatus fuisset. Ad tertium dicendum, quòd verbum Bedę non est intelligendum, quòd locus paradisi secundum situm attingat usque ad spheram ignis, aut concauum orbis lunæ, quia sic non est uerum, sed intelligendum est parabolicè inquantum, scilicet regio paradisi omnibus alijs regionibus, & montibus uidetur etiam altior, dicente Damasceno libro. 2. quòd paradisus est locus in oriente positus, omni terra altior. Vel dicitur attingere lunarem globum, quia temperies, & puritas aeris illius regionis, ascendit quasi usq; ad cœlum. Ita, quòd quia totus aer suppositus illi regioni defenditur fortasse ministerio angelorũ a nubibus, uentis, & pluuijs, & ab omni perturbatione, ideo dicitur attingere cœlum, ut dicit Isidorus, & temperies loci illius perpetua dicitur, forte quia propter peccatum hominis nihil indispositionis passa est, nec in eius aere, usque ad cœlum, nec in substantia terræ, usque ad centrum. Sed adhuc perseuerat in illa optima dispositione quam habuit ante peccatum, & habuisset in statu innocentiæ, in memoriam originalis integritatis, & vt appareat quanta Deus disposuit homini etiam in terra si ei obediuisset, & quan-

tum propter eius peccatum natura, & dispositio temporum, & regionum deteriorata fuit. Ad quartum dicendum, quòd quamuis aquæ diluuij ascenderint quindecim cubitis altius omni monte sub uniuerso cœlo tamen non sequitur exinde, quod irruerint etiam regionem paradisi, quia potuit fieri diuina uirtute, ut aquæ diluij quamuis altiores illa regione essent, non tamen intrarent paradisum, sed quòd ea remanente sicca quasi murus circunsteterit, quemadmodum circunstetit mare rubrum filijs Israel ambulantibus in sicco per medium maris. Ad quintum patet solutio ex solutione tertij in qua dictum fuit. Quomodo DEVS uoluit conseruari paradisum, usque ad consummationem sæculi, & secundo propter conseruationem Enoch, & Heliæ, & aliorum. Ad sextum respondetur, quòd illud uerum est, de uoluptate excessiua, & inordinata, & in corpore mortali, & lasso, qualem omnis homo modo habet. In natura uero integra, uel gloriosæ reparata non sic, sed corporalis uoluptas, & delectatio secundum omnes sensus, ibi intellectum non absorbet nec deprimit, sed ad Deum erigit, & ad maiorem creatoris, & beneficiorum perceptionem inflammat. Hæc Thomas prima parte quæstio. capitu. 2. & in 2. sententiarum distinct. 17. & dominus Henricus de Assia super Genesim.

ADDITIO.

Doctores Moderni. Vt sunt Augustinus Steucus, Iacobus Naclantus Episcopus Clugiensis. & Hieronymus Quainus Theologus Patauinus ex ordine Seruorum. tenent hunc locum fuisse corporeum, & in Edon indubitanter situm, in terra, scilicet promissionis. Sed in præsenti non esse, immo fuisse destructum, & à principio dessolatum, post peccatum statim, uel quando mundum inundauerunt aquæ,

tempore

tempore uniuersalis diluuij, cui tamen rei, non magis assentiunt, quàm res ipsa permittat, subscribunt enim ueritati, & ecclesiæ sensui, ac determinationi. Quam tamen opinionem Hieronymus Quainus in Gymnasio Patauino, tanta eloquentia, ac eruditione adduxit hoc anno 1574. dum librum Geneseos auspicaretur, ut non parum nominis in hac re, sit consecutus.

QVAESTIO SECVNDA SEPTIMI CAP.

Vbi sit Paradisus uoluptatis.

QVAERITVR, In qua parte mundi, uel terrę sit situs paradisus terrestris. Ad quam omnes doctores catholici uniformiter respondent, quòd sit situs, & positus in oriente. Quod probant ratione, & auctoritatibus. Primo ratione sic. Nam locus, & locatum debent proportionari. 4. physicorum, sed primus locandus in paradiso futurus erat dignissimus omnium animaliũ, manu Dei formandus, omnium theologorum, & philosophorũ supremus, totius mundi inferioris rex instituendus, habitaturus ibidem diu, secundum uitam animalem, & in cœlo empyreo, postmodum adepta spirituali uita transferendus, ergo locus ei proportionatus debebat esset singularis condecens eius dignitati, & conueniẽs conseruationi, & perpetuationi naturæ humanæ, in quo esset dispositio magnificæ gloriæ, superadmirandæ uirtutis, & aptitudo ad influentias cœlestium, & contemplationum, talis aũt est pars orientalis quæ dextera cœli, & ab Aristo. 2. de cęlo appellatur. dextra autem sinistra nobilior est, utpote quia ab ea incipit motus, sicut uidetur in hoĩe cum incipit moueri, ergo auctoritas prima est hebræorum secundum translationem 70. dicentiũ. Et plantauit dñs Deus uirgultum

in delitijs ab initio non temporis (dicit glo.') sed loci, idest orientis in quo posuit hominē quē formauerat. Et Beda dicit paradisus est locus amęnissimus, longo maris, & terræ tractu a nostro habitabili secretus, adeò altus, ut usque ad lunarem globum attingat, & Dam̃.lib. 2. Paradisus terrestris, est Dei manibus in Eden plantatus, gaudij, & exultationis uniuersę prōptuarium. Et licet regio ista paradisi in oriente posita, sit, inhabitabilis naturaliter, propter æstum, ut dicit philosophus in li. Methe. cum sit sub circulo æquinoctiali, ut adducit Thom. 1. par. quæstio. cap. 2, arg. 2. ad quartum argumentum. quicquid tamen sit, dicit idem ibidem credendum tamen est, paradisum in loco temperatissimo fuisse constitutum, uel sub ęquinoctiali uel alibi. Et quoniam ad bonitatem regionis, uel patriæ requiritur amęnitas situs, & uegetabilium, & fluminum, & influentiarum, & aeris, & animalium, ut dicit philosophus. 6. politicorum, vt supra tactum est, cum de inferno ageretur, quæstiuncula secū da. Ideo dominus in paradiso terrestri produxit de humo, idest de terra humectata, omne lignum pulchrum uisu. i. omnem arborem pulchram quātum ad calorem, & figuram ramorum, florum, fructuum, & foliorum, & suaue ad uescendum, scilicet ut essent homini ad spirituale delectamentum, & salutare nutrimentum, nam homo pro statu naturæ integrę habuisset uitam animalē, cibis conuenientissimis pro conseruanda sanitate indigentē. Triplex aūt genus lignorū, uel arborum produxit Deus, & inseruit ibidē. Quoddam ad substentationē uitæ, quo restaurabatur perditū, & resolutū de substantia hominis per actionē caloris naturalis resolutiuam humidi, & hæc erant omnia ligna paradisi præter duo, s. lignum boni, & mali, & lignum uitæ. Quoddam ad probationem obedientiæ non sic dictum ab effectu, ut dixit Iosephus in li. antiquitatum, idest quòd scilicet fructus illius arboris haberet uirtutem accelerandi, & acuendi usum rationis

ad

ad discernendum inter bonum,& malum, sed ab euẽtu secuto sic dictum, eo quia per esum illius ligni à Deo prohibitum, homo experimentaliter cognouit quanta esset distantia inter bonum obedientiæ,& malum inobedientiæ erga dominũ Deũ, quia si de illo homo non comedisset,nunq̃ malum pœnalis miseriæ expertus fuisset,sed æternaliter sine interruptione,in delectatione puri boni perstitisset. Et dicunt Hebræi ꝙ arbor scientiæ boni,& mali de cuius fructu comederunt patres primi fuit ficus, nam statim post eius esum aperti sunt oculi eorum, & cognoscentes se nudos consueuerunt folia eiusdem arboris, scilicet ficus & fecerunt sibi perizomata, idest succinctoria circa lũbos, & dicuntur a peri, quod est circum, & zoma quod est corpus. Et dicit magister historię scolasticæ, quòd non sine causa fecerunt succinctoria, idest breues brachas de folijs ficuum, quia de succo earum si teratur caro hominis inũcta statim ibi sentit uoluptatis pruriginẽ, ideoq; statim post esum illius senserunt pruriginem uoluptatis. Tertium lignum in paradiso erat lignum uitę ad immortalitatem, cuius esu fortificabatur uirtus caloris naturalis, & conserubatur species primi humidi radicalis, ne ab extranei admixtione debilitaretur. Vbi aduertere possumus, quòd cum uirtus ligni uitæ in paradiso, sicut & aliorum corporum esset finita,non poterat semel sumptũ dare uitam,tempore infinito, sed ad certum tempus, & si iterum esum fuisset multis iterum; & multis annis edens uixisset,nõ tamen infinitè. Vnde illud quod dicitur angelis a Deo Gene. 3. Videte ne Adam sumat forte de ligno uitæ, & uiuat in æternum, non sic est accipiendum in æternum, quasi per lignum uitę largiretur totalis restauratio humidi radicalis, & uita perpetua,sed accipitur inæternum prolongo tempore:ut accipitur Exodi.21.perforabit aurem eius subula,& erit ei seruus in seculum, id est tempore uitæ suæ hæc dominicus tholosanus. De hoc li-

gno uitæ dicit Hugo de Sancto Victore. Inter cætera inquit Dei dona ad iocunditatem uitę humanæ præparata etiam illud mirandum commemoratur, quòd in paradiso lignum uitæ est, cuius uirtus tam mirabilis esse perhibetur, ut certis temporibus sumptum uitam corporalem in homine quandiu ipse homo illo uteretur, non solum a morte, sed ab omni defectu illæsam custodire potuisset. De hoc ligno dicit Augustin. 14. de ciuita. Dei cap. 26. Cibus in paradiso aderat, ne homo esuriet, potus ne sitiret, lignum uitæ ne illum senectus dissolueret. Dicit tamen hic dominus Henricus de Assia, quòd ad immortalitatē hominis in statu innocentiæ concurrebant ultra lignum uitæ, bonitas, nutrimenti conuenientia, loci singularis industria, siue prudentia qua homo ibi regebatur, & super omnia gratuita Dei prouidentia, qua omnis corruptiua contrarietas amouebatur. Et quia ad amęnitatem etiam loci requiruntur flumina, & aquæ, ideo etiam de loco uoluptatis fluuius scaturiebat ad irrigandū paradisum. Gen. 2. De quibus fluuijs sic dicit Basilius in suo Exameron. Paradisus terrestris situatur in quoddam altissimo monte, de quo aquæ cum tanta abundantia, & strepitu refluunt, ut absurdescere faciant eos qui prope habitant, & ruentes de monte paradisi, faciunt quendam locum aquarum maximum, ex quo tanquam ex quodam fonte maximo nascuntur quattuor magna flumina, de quibus dicitur Gen. 2. Nomen uni Phison quod interpretatur mutatio oris. Habet enim secundum magistrum in histori js, fluuius iste in suo processu multas uarietates secundum diuersa loca, & postea dictus est ganges, a gangaro terra, Eiulat quam circumit, est quędā pars Indiæ, quæ post diluuium fuit possessio. Ab eiula de genere Cham de quo habetur Gen. 10. & primi Para. primo. hæc patria abundat in metallis, aromatibus, & gemmis ut dicit Plin. Bedellium est lapis preciosus. Similiter & onix, quę sic nominatur pro-

pter similitudinem ad unguem humanam, onix enim Græcè, Latinè unguis dicitur. Nomen fluuij secundi gyon qđ circumit omnem terram Ethiopię, quæ regio uicinitate solis habitatores feruore denigrat, habens plurimas gentes vultu, & specie monstruosas, & in bestijs abundat horridis. Et Ethiopes a Chus filio Chã sunt nominati, a quo originem traxerunt. nunc hic gyon, ut dicit Aug. & Isidorus Nylus nominatur. Nomen fluuij tertij tygris, quod sic dicitur propter fœlicitatem fluxus eius, quia uidetur etiam uelocissimi cursus, inter fluuios, sicut inter animalia tygris est animal uelocissimum. hoc flumen uadit contra assyrios syria autem est pars Asiæ, & est dicta ab Assur filio Sem: qui illam regionem primo post diluuium inhabitauit a quibus Assyrijs (ut dicit Isido.) primo uenerunt apparatus uestimentorum purpureorum, usus odorum, & unguentorum, ex quibus fluxit Græcorum luxuria, deinde & nostrum omnium. Nomen uero quarti fluuij dicitur Eufrates, qui secundum expositores copiosissimus est, & fęcundissimus in gemmis, & alijs bonis, & fluit per mediam Babiloniam sicut Secana, per Parisios, & Tyberis per Romam, & traxit nomen ab ubertate, nam eufrata hebraicè interpretatur frugifer. Duobus istis fluminibus dicit Augusti. 7. super Genesim uetustas nomina mutauit, scilicet gyon, qui nunc dicitur Nylus, & physon qui nunc dicitur ganges, sicut Tyberis, & primo Albula uocabatur. Duo uero alij fluuij, scilicet Tygris, & Eufrates nomina non mutauerunt. Et licet Salustius, & Iosephus scripturam infirmare cupientes, dicant quòd hi quattuor fluuij in quibusdam regionibus extra paradisum uidentur deriuari, ut tygris, & eufrates in armęnia & cæte. Ad hoc respondet Augustinus octauo super Genesim, quòd sicut frequenter uisum est, aquæ magnæ absorbentur, in terra quæ post longum subterraneum decursum postea egrediuntur alibi, ubi oriri uidentur. Quia ergo

omnibus

omnibus ad amęnitatem bonitatem loci,& patriæ re quisitis dotatus, adeo decoratus ex superioribus dictis locus paradisi terrestris esse dignoscitur. Idcirco dicit Isidorus,quòd Hebræi illum locum uocant Ganeedem, idest ortum delitiarum, Græci delitiarum ortum, Latini paradisum uoluptatis.Quod si etiã quis curiosè magis,quam utiliter quærat quanti sit ambitus paradisus terrestris? Ad hoc respondetur, quòd hoc nemo uere scire potest, nisi is cui uoluit Deus reuelare.Nam postquam homo per peccatum iumentis insipientibus similis factus est,eiectus de paradiso, locus ille inaccessibilis est constitutus. Collocauit enim dicitur Gene.3. Deus post peccatum ante paradisum Cherubin, & flammeum gladium, atque uersatilem ad custodiendum uiam ligni uitæ Cherubin, idest angelicam custodiam,flammeum gladium, idest zonam torridam,quæ dicitur versatilis, quia sol per qué causatur ibi caliditas impertransibilis, appropinquat ad nos in estate, & in hyeme elongatur, ideoque nullus post peccatum locum illum adire potuit, aut poterit. Quidam tamen Ioannes anglicus dicit in libro quem de situ orbis inscripsit, quòd ambitus paradisi terrestris,est æqualis circulis trium insularum magnarũ, scilicet Angliæ, Siciliæ, & Sardiniæ, quarum ambitus est octingentorum duorũ milium miliarium,nã Anglia cingitur mille septingentis miliaribus. Sicilia septingentis. Sardinia uero trecentis.Hoc autem scire potuit opere alicuius spiritus, aut ex moribus astrorum,uel apparitionibus stellarum.Hæc Tho. Hẽricus,& intra quæstiunculam adducti.

ADDITIO.

Ratio est,quia locus ille, est nobis occultus,& ignotus teste Gabri. Biel, nec aliquis cosmographus, hunc locum inuenit, nec scriptura canonica situm eius certificat, & affirmat, quamuis dicat Paradisum esse re-

gionem

gionem temperatam in parte australi, ultra mensam solis,& ambos tropicos, cuius uocabulum ex Græco in Latinum uertitur,hortus,Hebraicè Edon,quòd in nostro idiomate, delitiæ interpretatur. Vide Latius Angelic.Doct.secunda secundæ quæ.84.art.3. in prima etiam parte.quæst.102.art.2.D.Bonau. lib.2.dist. 17.in dubijs literalibus Dionysius Charthu. in 2. distin.17.quæst.5.Gabriel Biel.lib.2.distin.17.quęst.2. Paulum Cortesium lib.2.distin.5. Scotum lib.2. dist. 17.Isidorus Hispal.14.Ethymol.c. 3. Iacobus de Valentia.in fine Expositionis Psal.71.

QVAESTIO III. QVAESTIONIS VII. TERTII CAP.

Quot sunt translati in paradisum terrestrem.

QVAERITVR, quot sunt qui in hūc hortum delitiarum, & uoluptatis paradisum translati fuerunt? Ad quam respondetur, quòd primus translatus in hunc locum fuit prothoparens noster Adam, qui vt dicit Iosephus extra paradisum sexto die mundi, in campo Damasceno de limo terræ rubræ plasmatus fuit, a qua nominis apellationem traxit. Nam Adam Hebraicè terra rubra interpretatur,& exinde quasi in instanti,a Deo per aera translatus in paradisum. Vnde dicitur Gen. 2.Tulit ergo Deus hominem, scilicet de loco campi Damasceni,in quo eum formauerat extra paradisum, & transtulit eum in paradisum uoluptatis. Alij tamē dicunt,quòd Adam formatus fuit circa medium terræ habitabilis,quod esse uidetur hierusalem, quæ est quasi umbilicus orbis,tum quia ibi secundus Adam, scilicet Christus nasciturus,& moriturus erat, tamen vt transeundo de medio orbis terrarum ad extremum orientis,ubi erat paradisus,uideret, & attenderet quāta fecisset Deus in superficie terræ,& quantum distaret

ret gloria paradiſi regionis, quam præparauit ſpecia liter habitationi hominum a regionibus beſtiarum & ſecundum hanc conſiderationem non debuit homo in inſtanti trāsferri de loco, in quo formatus fuit in paradiſum, nec ſuperius per aera duci, ſed ſucceſſiue inferius per terram, ut omnia conſpicere poſſet. Deinde tētatus per Euam a ſerpente inde eiectus eſt, indutus tunica pellicea, ideo (ſecundum Dominicum Tholoſanum) ut oſtenderetur Adæ, quòd ſicut pellis abſtrahitur ab animali prius uiuo, deinde mortuo, ſic mortalitas ſui, & ſuorum ſucceſſorum tracta fuit a uiuentibus prius in ſtatu innocentiæ parentibus, deinde mortuis per peccatum. Hæc ille. Et ut dicunt communiter omnes doctores Chriſtiani, & ponit Vincentius hiſto. li. 1. Adā, & Eua ipſo die creationis ſuę. i. feria ſexta, & ſexto die mūdi, circa meridiem præuaricati ſunt, & paulopoſt circa horā nonā, ſm hebręos decima hora idē eiecti ſunt. Vnde, & nouus homo Chriſtus poſt multorum annorum curricula feria eadē, & eadem hora ſexta, crucifixus, eiuſdem peccati debitū ſoluit, & circa horā nonā expirans latroni aditum paradiſi reſerauit. Ex quibus intelligitur, ꝙ Adā primus homo formatus fuit extra paradiſum, ut intelligeret ex hoc, quòd locus ille delitiarum tam egregius non debebatur ſibi ex communi curſu naturæ, ſed ex ſpāli dono diuinæ gratię ſicut, & immortalitas, quam homo pro ſtatu innocentiæ dicto modo habuiſſet. Eua autem in paradiſo formatur propter dignitatem principij, ex quo corpus eius formabantur, nam ſimiliter & filij in paradiſo fuiſſent nati, propter dignitatem parentum, qua ibi iam erant expoſiti, Magiſter tamen hiſto. dicit, quòd ideo Eua in paradiſum facta eſt, ut ex hoc mulier gratior, & honorabilior haberetur. Secundus autem in paradiſum tranſlatus fuit Enoch, de quo dicitur. Gene. 5. Enoch ambulabit cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum dominus. Nam propter excellentiam ſuę uirtutis (dicunt doctores catho-

catholici) aſſumptus fuit a Deo, & poſitus in paradi ſo terreſtri. De quo etiam dicitur. Eccle.44.Enoch placuit Deo,& tranſlatus eſt in paradiſum,ut det gẽtibus ſapientiam. Tertius fuit Helias de quo dicitur. Mala.ult.Ecce ego mittam uobis Heliam prophetam anteq̃ ueniat dies domini magnus,& horribilis, & cõuertet cor patrum ad filios. De eodẽ habetur Matth. 17.& 4.Reg.2.ubi dicitur,ꝙ Helias aſcendit per turbinem in cœlum,quod non poteſt de cœlo empyreo intelligi, quia nullus ibi intrauit ante aſcenſionem Chriſti,igitur oportet intelligi de aliquo loco cœleſti,uel cœleſtis diſpoſitionis,qualis eſt paradiſus terreſtris,quam Damaſc.lib. 2. uocauit diuinam regionẽ. Iterum cum ſcriptura non dicat Enoch, & Heliam mortuum eſſe,non uidetur ubi conuenientius collocentur uſque ad finẽ ſæculi quàm in paradiſo,nec uidetur unde uitam aĩalem congruentius cõſeruare poſſent,q̃ de fructu ligni uitæ quod eſt in medio paradiſi.Cauſam aũt tranſlationis iſtorum duorũ in paradiſum,& ibidem conſeruationis,una communiter aſſignant oẽs doctores catholici dicentes, ꝙ ad hoc reſeruantur in uita ibi, ut in iudicij die quem præcedet perfidia antichriſti,exeant inde, & contra eum prædicent,& adducãt illos, qui tunc erunt increduli ad fidẽ Chriſti.Tho.autem ſuper Epiſtolam ad Heb.11.aſſignat etiam aliam rationem dicens.Ratio autem quare mors Enoch,& Heliæ dilata ſit uſque in finem mũdi, eſt quia doctrina ueteris teſtamenti ordinatur ad promiſſa noui,in quo nobis ſpes uitæ promittitur. Matth. 4. Pęnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum, & ideo data a domino ſententia mortis Adæ, uoluit etiã ducere homines in ſpecie uitæ,quod fecit in patribus utriuſque ſtatus, ſcilicet naturę,legis,& gratię,in ſtatu quippe naturę in Enoch in ſtatu legis,in Helia, in ſtatu gratiæ,in Chriſto, per quem datur nobis effectus huius promiſſionis, ideſt uita æterna, qui reſurgens ex mortuis amplius

non

non moritur. Isti autem diu in paradiso uiui, morientur per antichristum. Dominus autem Henricus de Assia addens ad istos, dicit sic. Et fortasse non solum Enoch, & Helias ad prædicandum in fine contra antichristum in paradiso conseruantur, sed & Ioãnes Euangelista, & illi qui resurrexerunt cum Christo, & uenerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis, de quibus habetur Matth. 27. Sed notanter dicit Henricus fortasse, quia Hierony. de Ioanne Euangelista dicit sic formaliter. In his qui cum Christo surrexerunt perpetuam resurrectionem iam esse completam, nonnulli credunt custodem Virginis in glorificata carne gaudere cum Christo, necnon de beata uirgine factũ non ambigimus. Et sanctus Thomas in 4. di. 43. art. 3. dicit. Pie creditur de Beata Virgine, & Ioanne Euangelista, quòd eorum resurrectio non sit dilata usque in finem mundi. In paradiso etiam animalia bruta non fuerunt creata, sed dispositione Dei ibi adducta. Serpens vero operatione diaboli. Hæc sanctus Thomas, ubi supra, & cæteri intra quæstiunculam adducti.

QVAESTIO IIII. QVAESTIONIS VII. TERTII CAPI.

Quæ sit regio eligibilior Oriens infidelium, an occidens Christianorum?

INVESTIGANDVM an pœnes ea, circa quæ attenditur salubritas regionum, regio Oriẽtalis communiter infidelium eligibilior sit gratior regionibus occidentalibus, & communiter Christianorum? Ad quam dicunt orientales, quòd patria eorum sit gratior occidentali, & ad habitandum eligibilior. Et probant hoc rationibus: primo sic. Nã sicut prætactum est de mente philosophi. 6. poli. septem circa quæ attenditur salubritas, & nobilitas patriarum,

triarum, maxime ad plagam orientalem dextram cœli reperiuntur, teste scriptura ex dictis ergo &c. Sunt aũt illorum septem, uidelicet primum nobilitas uegetabilium, scilicet metallorum aromatum, & gemmarum. 2. salubritas fontium, & fœcunditas fluminũ pro generatione piscium, & irrigatione terrarum adiacentium. 3. situs cõgruentior ad solem, & propitior influentia, quo ad influxum cœlestem. 4. abundantia utilium, & nobilium animalium usibus hominum cõuenientium. 5. amęnitas situs, ex montibus, siluis, fluminibus, fontibus, & mari proueniens. 6. conueniens copia, & salubris uictualium. 7. temperies aeris ex regulari nascens dispositione aurum, his autem septem orientales excellere se iactant occidentales, & dant causam iactantię, nã (teste Petro comestore,) propter benignitatem solis, & salubriorem cœlestem influxũ orientalem, quædam insulæ nihi sanissimė, & multum senescentes nutriunt homines, nec in ipsis insulis mori possunt nisi ad alias insulas transferantur. Sunt etiam in india arbores (ut scribit Alexan. Magnus Aristoteli) quarum fructibus sacerdotes solis, & lunæ, quibus dicatæ sunt uescuntur ex quorum esu ad trecentos annos sacerdotum uita protelatur. Secũdo probatur ibidem ex scriptura sacra, per quã Deus obedientibus promittit terram promissionis in ægyptum ad plagam orientis, quæ abundat lacte, melle, aquis, ut patet Isa. 1. & Deuter. 6. Sed in contrarium est Plinius: qui in ultimo totius lib. naturalis historiæ dicit in toto orbe, & quæcunque cœli connexitas uergit, pulcherrima est omnium rebus, meritoq; principatum naturæ obtinens italia. Respondeo ad hanc dubitationem sub duabus conclusionibus. Prima, ꝙ in quibusdam aromatibus, metallis, fructibus gemmis præciosis. orientalis infidelium regio, excellit occidentalium Christianorum regiones, & econuerso. Hæc conclusio patet ex superioribus dictis. Quod fecit Deus, & natura propter duo. Primo propter mutuã,

& ami-

& amicabilem regionum, & hominum adinuicẽ communicationem, quæ nutrit dilectionem, & amorem, ad quam etiam disposuit, quòd unus homo, uel patria altero homine, uel alterius patriæ rebus, indigeret, & econuerso. Secundo illud factum est, ut nemo, uel nulla regio inspectis proprijs excellentijs, se extollat, & superbiat, quasi oĩbus perfectior sit, & sibijpsi sufficiens omnino, & nullius egeat, sicut ergo raro est aliquis homo, quin a quolibet alio in aliquo bono manifesto, vel occulto excedatur, & ipse quemlibet alium in aliquo excedat, sic Deus sapientissimus moderauit, & temperauit regionum conditiones, quòd ferè quemlibet regio abundat in aliquo, quo alia caret, vel minus habet. Propter quod, & alia diuinæ operationis magnalia, quæ in dispositione terrę sapientissimus Deus est operatus, scriptum est. Benedicat terra dominum laudet, & superexaltet eum in sęcula, idest homo consideratione optimę, & conuenientissimę dispositionis terræ in regionibus, in fluuijs, in uegetabilibus, & animalibus, & cæteris bonis laudare, & superexaltare debet creatorem, quę disposuit cuncta sic propter hominem. Secunda conclusio, regiones occidentales Christianorum simpliciter in his communibus, quæ sunt conuenientis, & optimi uictus humani pro conseruatione legalis, & moralis uitæ, longe eligibiliores sunt, & in temporalibus ordinatiores, & in naturalibus honestiores, & temperatiores, & salubriores regionibus infidelium orientalibus, & Italia, Hispania, Francia, Regiones Occidentales Christianorum omnem terram Eiulath, Indiam, Iudęam superant, & excellunt in bonis spiritualibus, in conuenientissimis bonis corporalibus, & inordinatissimis, & honestissimis vsibus. Hęc conclusio probatur ratione, & auctoritatibus. Ratione sic. Fœlicior est patria, in qua conditiones omnes optime regionis conueniunt mediocriter, & moderate, quam illa in qua una aliqua ex his, vel plures, non tamen oẽ cõcurrũt,

ſed ea eſt fœlicitate Italia, ut quæcunque bonā regionem efficiunt, ipſa ſibi mediocriter, & temperatè miniſtret, & ſuggerat, quod in alijs non contingit, ergo nōn iniuria uidetur cæteris regionibus orientalibus perferenda. Accedit ad hoc Vergilij auctoritas Italiam primo Georgicorum longo carmine laudantis. Et Plinij. 37. naturalis hiſtoriæ capi. ultim. Cuius uerba hæc ſunt. In toto orbe, & quacunque cœli connexitas uergit, pulcherrima eſt omnibus rebus meritoque principatum naturæ obtinens Italia, rectrix parenſque mundi altera, uiris, fœminis, ducibus, militibus, ſeruitijs, artium præſtantia, ingeniorum claritatibus, iam ſitu ac ſalubritate cœli atque temperie, acceſſu cunctarum gentium, facili, littoribus portuoſis, benigno uentorum afflatu, etenim contingit recurrentis poſitio in partem utiliſſimam, & inter ortus occaſuſque mediam. Aquarum copia, nemorum ſalubritate, montium articulis, ferorum animalium innocentia, ſoli fertilitate, pabuli ubertate, qcquid eſt, quo carere uita non debeat nuſq̃ eſt prȩſtantius fruges, uinum, olea, uellera, lina, ueſtes, iuuenci, ne æquos quidem in trigarijs, præferri ullis uernaculis animaduerto. Metallis auri, argenti ȩris, ferri quamdiu libuit exercere, nullis ceſſit. Et his nūc in ſe grauida pro omni dote. Varios ſuccos, & frugum pomorumque ſapores fundit. Ab ea exceptis in die fabuloſis, proxime quidem dixerim Hiſpaniam quæcunque ambitur mari. Et tertio lib. c. 5. de vrbe Roma dicit. Roma omnium terrarum alumna eadem & parens, numine Deum electa, quæ cœlum ipſum clarius faceret, ſparſa congregaret imperia, rituſque molleret, ut tot populorum diſcordes ſeriasque linguas, ſermonis commercio contrahet ad colloquiū, & humanitatem homini daret, breuiterque una cunctarum gentium in toto orbe patria fieret. Et de campaniæ hora, quæ nunc regnum Neapolis appellatur. Hæc dicit ibidem. Fœlix illa ac

beata amęnitas campaniæ, in qua tota uitalis ac perhennis salubritas cœli tẽperies est, tam fertiles cãpi, tam aprici colles, tam innoxij saltus, tam opaca nemora, tam munifica siluarum genera, tot montium afflatus, tanta frugum, & uitinũ, olearumq; fertilitas, tam nobilia pecori uellera, tot opima thauris colla, tam annium, fontiumq; ubertas, totam eam perfundens, tot maria, portus gremioq; terrarum commercio patens undiq;, & tanquam ad iurãdos mortales ipsa auida in mare percurrens. Neq; ingenia ritusq; ac uiros, & lingua manuq; superatas commemoro gentes. Ipsi de ea uindicauere Græci genus in gloriam suam effusissime quotam partem, idest Apuliam ex ea appellando Græciam magnam, hæc ille. Quomodo uero Hispania, Frãcia, & cæteræ Occidentales regiones superent Orientales, uiderint ipsi ad quos pertinet. Ex quibus patet responsio ad primum orientalium argumentum. Ad secundum respondetur, quòd bonitas patrię iudæorũ erat à Deo, & natura qua Deo obedit propter merita hominum inabitantium si boni emulatores diuinorum fuissent. Vnde Leui. 26. dicitur. Si in pręceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo uobis pluuias &c. sin uero dabo uobis cœlum desuper sicut ferrum &c. Vnde Psal. dicit. Posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim &c. pro hoc est historia. 3. Reg. 18. Ex quibus duo aduertere possumus, ꝙ uana est, & friuola diuinatio astrologorum dicentium de abundantia, & sterilitate locorum & annorũ, cum huiusmodi varientur pro meritis, uel demeritis hominum, quæ non subsunt stellis. Secundum, ꝙ fœlicitas, & fœcunditas, & benedictio antiquæ terræ promissionis iudæorum translata fuit per Christum ad populum Christianum occidentalem, & durabit nobiscum si boni emulatores fuerimus, aut si conuertemur ad ipsum. Et hoc de sexto receptaculo, scilicet de paradiso terrestri dicta sunt satis.

Caput quartum Primæ Decadis, continens quatuor Quæſtiones.

QVAESTIO PRIMA, CAPI. IIII.

Vtrum mortui poſſint apparere uiuis.

QVAERITVR, Si animæ defunctorum poſſint exire eorum receptacula, & apparere uiuis. Ad quam uidetur primo reſpondendum negatiue. Nam Iob.7.dicitur. Qui deſcendit ad inferos non aſcendet. Et Pſal. appellat animam ſpiritum euntem, & non reuertētem. Itē Pſal. vt inhabitem in domo domini omnibus diebus uitæ meæ. Et Augu.lib.de cura animarum dicit. Si in rebus uiuentium intereſſent animę mortuorum, me pia mater nulla nocte deſereret. quę me terra marique ſecuta eſt, ut mecum uiueret. Reſpondeo dicendum, quòd animas exire de paradiſo, inferno &c. & dimittere receptacula ſua, poteſt intelligi duobus modis. Vno modo ſimpliciter, vt in perpetuum, ut ſine reddditu paradiſus, uel infernus earum amplius nō ſit locus, & ſic eſt. Concluſio prima, quòd nullus deputatus ibi per ſententiam diffinitiuam abſolutam inde exibit, quia præmium, & pœna animarum ſeparatarum nunquam terminabitur, ut expreſſe colligitur ex 4.ſententiarum diſtin.46. Et arguitur in c. tempus 12.q.2. Nec eſt argumentum Traiani in contrarium, quia per finalem ſententiam non fuit damnatus. Alio modo poteſt intelligi, quòd exeant ad tempus, & tūc aut loquimur ſecundum ordinem naturæ, aut ſecundum ordinem diuinę prouidentiæ. Si primo modo loquimur ſit. Secunda concluſio, quòd animæ ſeparatæ ſecundum curſum naturalem receptaculis proprijs

deputatæ,inde nõ recedunt,ut appareant uiuis,tum ex parte animarum,quę conuersationi separatarũ substantiarũ,& non conuersationi hominũ sunt deputatę.Vnde & philosophus primo ethi.dicit, ꝙ communicatio ciuiliũ operũ esse non põt inter uiuos, & mortuos,tum ẽt ex parte hominum quib.apparent quorũ cognitio est per sensum,& a rebus sensibilibus,& propter hoc apparitio aĩæ separatæ hominib.est mirabilis,immo inter diuina miracula cõputanda,ut dicit B. Tho.pri.parte.q.89.ar.8.in solutione.2.argumẽti. Si uero loquamur ẜm diuinã dispensationem,sit.Tertia cõclusio, ꝙ animę separatæ aliqñ a suis receptaculis egrediuntur,& repræsentãt se conspectibus hominũ, qñque egrediẽdo cęlum auxiliando obsessis, quãtum ad animas sanctorũ, ut patet de B. Felice martyre qui apparuit uisibiliter ciuibus Nolanis dũ a barbaris oppugnarẽtur,ut dicit Aug.lib.de cura pro mortuis habenda.Dãnati ẽt ante iudiciũ duntaxat ad tempus permissione diuina permittuntur aliqñ egredi receptaculũ inferni,& uiuentibus apparere ad eruditionẽ timorem,& terrorẽ uiuentium.sicut ponit exemplũ Greg. in 4.dialo.de Benedicto Papa. & de umbra sordida latronis in uita B.Martini.Hæc tamen est differentia inter beatos,& damnatos,ut dicit Thom.in 4.quia beati uirtute gloriæ,& dono gratiæ gratis datæ apparere possunt,cũ uolunt.Damnati uero non semper,nec sine permissione diuina,& eius prouidentia. Cuius ratio est,quia sicut sancti in carne uiuentes ex Dei gratia eis data,faciebant quædam signa qua alij carẽtes dicta signa non poterant facere,ita animabus sanctorũ ex uirtute gloriæ aliqua potestas confertur a Deo per quã possunt,cũ uolunt uiuentibus mirabiliter apparere.Possunt ẽt beati,& dãnati apparere corporib. assumptis in habitu,quo prius utebantur, sicut B. Augu.apparuit fratri Alberto in habitu pontificali dicens: Thom. mihi par est in gloria uirginali præstans munditia.Et Bern.dicit de quodam clerico, quòd apparuit

paruit Henrico Aurelianensi episcopo indutus cũ plu uiali plumbeo grauiore turri Pigmanẽsi. Patet ẽt de Darso, cui apparuit papa, Benedictus iunior in specie animalis monstruosi, in 4.dialo. Quarta conclusio. Illi qui sunt in purgatorio permittuntur exire receptacu la eorũ, & uenire ad uiuentes ante completam pęnitẽ tiam ad hoc, ut suffragia petant, ut patet in 4.dialog. ibi dicitur de anima Pascasij, qui Beato Germano ap paruit in balneo. Quinta conclusio. In limbo sancto- rum animæ hoc modo dispensatiuè exire potuerunt receptacula sua, ut de Moyse, & Helia. Matth. 15. pa- tet. Sexta conclusio. Pueri in limbo nunquam egre- diuntur inde, tum quia sunt in termino, tum quia egressus eorum ad nihil proficeret. Septima conclu- sio. Angeli boni in persona animarum corporibus competentibus assumptis nobis frequenter appa- rent sicut angelus bonus in persona DEI appa- ruit Moysi, & idem patet in multis alijs appari- tionibus. Octaua conclusio. Angeli mali propter deceptiones incantatorum, corporibus etiam as- sumptis exeunt receptacula sua, & apparent uiuis, sicut Sauli petenti phytonissam, ut diuinaret, & Sa- muelem suscitaret, non apparuit Samuel qui a quie- te sua non est excitatus, sed aliquod fantasma, & illusio imaginaria diaboli machinationibus facta, quam scriptura Samuelem appellauit. Sicut ima- gines nominibus rerum suarum aliquando appella- tur, primi Regum uigesimo octauo. Hæc dominus Ioannes de Turre Cremata Cardinalis in ca. tempus. 13.q.2. Ad maiorem euidentiam prædictorum nota hic unum, quòd quamuis animæ sanctorum, uel dam natorum aliquando præsentialiter adsint, ubi appa- rent, non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando enim huiusmodi apparitiones fiunt, uel dormiendò, uel uigilando operatione bonorũ, uel ma lorum spirituum, uel ad instructionem, aut deceptio- nem uiuentium, sicut etiam uiui homines aliquando

alijs apparent,& eis multa dicunt in somnis, cum tamen constet eos non esse præsentes. Hæc Tho.4. sententiarum dist.45.ar.1.q.3.in corpore. q. & in solutione argumentorum. Qualiter autẽ cognosci possit, an spiritus apparens sit bonus, uel malus, ostendit B. Antonius sic dicens. Non est difficilis bonorum spirituum malorumq; discretio. Si enim post timorem successerit gaudium, a domino sciamus uenisse auxilium, quia securitas animæ præsentis maiestatis indicium est. Si autem incussa formido permanserit, hostis est qui uidetur. Thom.3.parte summæ q.30.art.3. in solutione tertij argumenti. Ad argumenta in contrarium dicitur, quòd intelligantur secundum primam conclusionem, & Augu. loquitur secundum communẽ cursum naturæ.

QVAESTIO SECVNDA. CAP. IIII.

An mortui aliquando apparuerint de facto.

QVAERITVR, Si Christiana, aut gentili probatione aliquos spiritus effectualiter apparuisse comperiatur. Ad quam respondetur affirmatiue, nam inter Christianos legitur primo, quòd anno domini. M.cccxxiij. in ciuitate quadam Franciæ, quidam Guilielmus de Coruo defunctus est, in cuius domo post eius obitum per octo dies, uox quædam flebilis, debilis horrida, & deserta audita est a multis. Qua uoc, euxor eius sic perterrita fuerat, ut in lecto decumberet, & pœnæ moreretur. Mittitur ad fratrem Ioannem gobi Priorẽ conuentus ibidem Ordinis Prædicatorum, ut sociatus fratribus aliquibus, & ciuibus prouide uisitarent eã. Qui assumptis secum tribus patribus, comitatusq; ciuibus nulloq; fratre, aut ciue sciente, reuerenter accepto corpore Christi in sinu, proficiscitur probaturus

rus an uox illa fictitium esset, uel illusio dæmonum. Cumq; diligentissimè omnia loca domus clandestina, & fictionibus apta (ne decipi posset) scrutatus fuisset. Interrogat uxorem in quo loco ab ea vox illa magis audiretur? quæ respondit in lecto in quo uir eius decesserat. Et illi sedere super lectum defuncti, & ibidem nouem lectiones mortuorum cum lætania dicere cęperunt. In fine uèro rogationum umbra quędam ante eos ire cœpit uersus lectum uxoris, sonumq; faciebat ac si per solum scopa duceretur. Vxor concussa & tremula cœpit clamare. Ecce, ecce, o patres. Illi aliqualiter perterriti tacuerunt. Sed Prior uxorem monuit, ut peteret quis esset. Qua interrogante, ille respondit uoce mirabili in medio cameræ, se esse animã Guilielmi de Coruo consortis sui. Tunc Prior omni timore deposito cum socijs accessit propinquius, ubi uox illa intonabat, muniensq; se signo crucis, interrogauit spiritum, si eum & socios fratres cognosceret, & respondit, quòd sic, eos ex nomine singulariter nominando, tunc Prior cœpit cunctis astantibus, & audientibus sic adiuuare eum. Adiuro te creatura Dei per potentiam Dei infinitam, per eius sapientiam ineffabilem, per eius bonitatem indicibilem, per uirtutem sanctissimæ Trinitatis quibus omnia creauit, per mysterium sanctæ incarnationis, passionis, & resurrectionis, per uirtutem omnium ordinum sanctorum angelorum. Et per oẽ illud quod Dei uirtute te põt plus astringere, constringo, & astringo, ne recedas de loco hoc, donec ad ea, de quibus te interrogauero ueraciter respondeas. Et primo interrogauit. An esset spiritus bonus, uel malus, & dixit ꝙ esset bonus. Secundo si animæ finaliter, siue omni defectu transmigrantes haberet statim beatitudinem, & annuit. Item interrogatus quis esset, dixit ꝙ anima Guilielmi de Coruo, quæ ibi ꝑꝑ offensam matris in quã peccauerat (quæ ante Deum grauissima reputatur) purgatorium particulare pati debebat per duos annos, nisi suffragatus

orationibus liberaretur. Item interrogauit an bonus angelus, uel malus ibi eũ adduxisset. Et dixit ꝙ bonus. Et quæ suffragia mortuis melius opem ferant petitus dixit, Missæ, & Psalmi pęnitentiales. Postquã uero multa interrogasset, dixit spiritus: Rogo te pater me interrogando amplius, ne crucies: Scias tamen, ꝙ pręsentia corporis Christi quod in sinu tenes, læuior fit pœna mea. Quidam legis doctor de astantibus eum interrogans quid super se ferret? respondit Latine cum antea fuisset Idiota. Portas sub cingulo absconditum officium beatæ uirginis, & sic erat. Interrogatusque sub qua specie loqueretur, respondit omnibus audientib. sub specie columbę, & signum ueritatis hora galli cantus reperit se dictus doctor coopertum plumis albis. Interrogatus etiam an spiritus mali occurrerent cuilibet morienti, & si oĩs scientia animabus exutis infunditur. Respondit ꝙ sic. Interrogatus quã pœnam ibi in hospitio suo pateretur, respondit pœnã ignis. Item si aliam pęnam haberet respondit aliam in purgatorio communi. Et sciscitatus q̃uo in duob. locis distantibus simul pati posset? Respondit, ꝙ de die patiebatur ignẽ in purgatorio communi, & de nocte ignẽ in purgatorio domus suæ. Iussus ut se signaret signo crucis. Respondit se non habere manus. Interrogatus si audiret? Respondit ꝙ sic, sed non per aures, sed per potentiã Dei. Interrogatus iterum quantum in purgatorio hospitij sui stare deberet? Respondit altissima. uoce clamans. Rogate pro me orationibus missis, & psalmis pœnitentialibus usque ad festum paschæ, & tunc liberabor. Interrogatus uero ab uxore quantum deberet in purgatorio communi stare? eiulans respondit. Roga, & præcari facias pro me Deum, & me non timeas, quia cito liberabor, & statim euanuit, & velut quidam uentus exiuit, qui omnes astantes insufflauit ad modum cuiusdam debilis flatus, & ex tunc nihil ibidem auditum fuit. Hanc mirabilem apparitionem ego presentis opusculi compilator legi in quodã

rotulo,

rotulo,& instrumento ueridico transmisso summo pô tifici,& Cardinalibus tunc temporis apud Auinioné commorantibus.Scribit item Pli.iunior li.7.de huius modi apparitionibus sic.Erat libertas mihi non illite ratus, cum hoc minor frater eodem lecto quiescebat is uisus esse cernere quendam in thoro residentem ad mouentemq; capiti suo cultros, atque etiam ex ipso uertice amputantem capillos. Vbi illuxit ipse circa uerticem tonsus, & capilli iacentes reperiuntur. Puer item (dicit ibidem Plinius) in proedagio mixtus pluribus dormiebat. Venerunt per fenestras in tunicis albis duo cubantemq; detonderunt,& uia qua uenerant recesserunt.Hunc quoque tonsum sparsoq; circa capillos dies ostendit.

QVAESTIO TERTIA. CAP. IIII.

Quibus Angelis, societur anima cum de corpore egreditur,& si statim deducetur ad locum sibi deputatum.

QVAERITVR, An animæ statim egressæ de corpore socientur angelis bonis, uel ma lis,& ab eis deducantur sine mora ad loca deputata eis. Ad quam respondendo ponuntur duæ conclusiones. Prima, quòd animæ bonorum post separationem a corpore si impedimentum non sit, hoc est si non habent aliquid purgabile, scilicet peccatum ueniale, statim euolant, & deducuntur ad cœlum. Animæ uero malorum statim deducuntur ad infernum ad instar ignis, & lapidis,quorum alter statim ascendit ad spheram suam, si non fit impedimentum. Lapis uero remoto omni obstaculo, suo pondere subito tendit ad centrum. Et contrarium pro hæresi est, ut dicit Tho. 4.sententiarum distinctio.49. art.5.q.2.Quod etiam probatur

probatur ratione,& auctoritate. Primo probatur ratione per locum a sufficiēti diuisione sic. Nā si animę statim post separationem a corpore non redditur præmium, hoc pōt esse ex tribus. Vel quia anima non est capax, uel quia animę pręmium nō debetur, uel quia statim non debetur. Nam primum, quia cum anima sit naturæ intellectualis, est capax beatæ cognitionis, & uisionis Dei, qui est principium essendi eius, quem uidere naturaliter anima desiderat, & etiam homines futuri sint similes angelis Dei. Matth. 22. Qui semper uident Deum faciem ad faciem, ergo statim recipiūt præmium. Item præmium animæ propriæ debetur, nam tota ratio meriti, & demeriti est ab anima, quia corpus non fuit nisi quasi instrumētum. Item merces statim mercennario merenti reddi debet, iuxta illud Leui. 19. Non morabitur opus mercennarij tui apud te usque mane, quod facere maxime competit Deo, ergo statim recipit anima præmium exiens corpus. Probatur etiam auctoritate, & primo de bonis, nam latroni Lucæ. 23. dicit Christus. Hodie mecum eris in paradiso, punctando in termino tibi, ut uno modo exponit Chrisost. & Greg. in dialogis. Animæ perfectorum iustorum mox, ut huius carnis claustra exeūt, in cœlestibus sedibus recipiuntur. Probatur etiam de malis. Iob. 21. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. In puncto, idest indiuisibili uitæ termino, & Greg. dicit. Qualis quisq; hinc egreditur, talis in iudicio præsentatur. 25. dist. qualis. Tho. in 4. di. 45. q. 2. Secunda conclusio. Animæ egressæ a corpore sociatæ uadunt ad receptacula deputata eis. Probat hoc sanctus Bonauentura in 4. distinct. 2. dicens. Credendum est, quòd in egressu animæ a corpore assistant spiritus bonus, & malus unus, uel plures, & tunc data secundum ueritatem a Deo sententia, si anima bona est, per misterium boni angeli adducitur in cœlo, uel in purgatorio quousque purgetur, postquam uero purgata fuerit, per eius ministerium

rium educitur. Si uero sententia sit mala pro iudicato, tunc per mysterium dæmonum deducitur ad infernum, hoc aũt ut dicit ipse est concedendum probabiliter, & non temere asserendum. Nam Greg. dicit in 4. dialogorum, ꝙ animæ reproborum per seipsas descendunt ad infernum. hæc dominus Bonauent.

QVAESTIO QVARTA. CAP. IIII.

Vtrum liceat morienti petere, ut statum suum post mortem reuelet.

QVAERITVR, An liceat requirere moriente, ut sibi reuelet suũ statũ post mortẽ. Ad quam respondetur, ꝙ tribus modis contingit aliquẽ statũ alicuius post eius mortẽ exquirere. s. aut cum præsumptione, aut cum dubitatione, aut cũ humilitate, & desiderij impletione. Primo cum præsumptione, puta cum aliquis superbæ, uel præsumptuosæ de sua facultate confidens hoc petit, talis peccat. Secundo cum dubitatione puta, quãdo petens dubitat de futuro statu, & talis etiam peccat. Tertio exquiritur piè, & humiliter ex desiderij adimpletione, & tunc petens ab aliquo, ut post eius mortem sibi appareat, non peccat. Cuius ratio est, quia cum omnes homines natura scire desiderent. Inquirere ad impletionem desiderij naturalis nõ est peccatum, hæc Tho. quolibeto. 2. q. 2. in corpore quæstionis, & in solutione argumentorum. Dñs uero Hẽricus de Assia respondet, ꝙ hoc minime licet quia quãdam curiositatem sapit culpabilẽ, uelle scire statũ futurorũ morientiũ, qui utilius ignoratur, q̃ scitur a uiuis & qui potius conijciẽdus est ex operibus, q̃ experiẽdus, dẽt nobis hoc sufficere, ꝙ hoc Deus reddit unicuiq; secundum opera sua. Vnde, & diuiti dictum est. Habent Moysen, & prophetas illis credant, propterea appari-

apparitiones tales potius videntur credendæ dæmonum deceptiones,& illusiones,quàm ueri status animarum indicationes, talibus ideo confidendum non est.Hæc ille.Sed tu Thomam sequere, nec tamen in hoc Henricum spernas.

Quintum Caput Principale huius primæ Decadis,quatuor Quæstiones complectens.

QVAESTIO PRIMA. CAPI. QVINTI.

Vtrum damnati, recta ratione appetere possint non esse, ad miserias inferni,& eius carentiam euadendas.

QVAERITVR, An animę damnatæ propter fugam, & carentiam miseriarum,& pœnarum æternalium inferni possint appetere recta ratione,& deliberatiua non esse. Ad quam primo uidetur respondendum affirmatiuè. Nam Apo.9.dicitur, quòd in diebus illis desiderabũt homines mori.& 6.c.ibidem dicitur, quòd damnati dicent montibus.Cadite super nos.Et Christus Matt. dicit de Iuda,quòd ei melius fuisset natum non fuisse,quàm perpetuo damnari.Responsio dicendo,quòd circa hoc Scotus in 4.dist.l. 2. & in parte,Franciscus de Maronis in suo conflatu.dist.40. dicunt cum Anselmo.c.17. monologion, quòd animæ damnatæ recta ratione appetere non possunt non esse, ad euadendas miserias inferni,& ad carentiã pœnarum infernaliũ. Et probare nituntur hanc suam opinionem ijs infra. 10.rõnibus,& auctoritatibus.Primo sic.Nullus secũdum rectam rationem debet appetere maius malum p p fugam minoris mali. Sed fuga pœnæ inferni est minus malum, & quasi particulare malum respectu non

non esse, quòd adimit totum bonum (quia totam naturam) ergo non est appetendum recta ratione nõ esse pp carentiam pęnarum. Item secundo. Fuga maioris perfectionis non est appetenda propter ademptionem minoris perfectionis. Sed esse est maioris perfectionis, q̃ gaudium ex fuga pęnarum. Nam esse, ut dicit Dionysius de diuinis nominibus. Inter oẽs diuinas participationes est nobilius, ergo. Item tertio. Nullus secundum rectã rationem põt aliquid appetere contra inclinationem naturalem quæ semper melius intẽdit. Cum reguletur a non errante intelligentia quæ est Deus. Sed ad esse est appetitus naturalis, ut patet. 2. de generatione & 2. de anima. Et a Deo immediate in creatura rõnali causatum, est ergo non esse recta ratione propter carentiam pęnarum appeti non põt maxime ẽt cum pœnę æternę consonent uoluntati diuinæ infligẽti eas. Item quarto. Nullus recta ratione potest appetere non esse ad fugiendum iustum, & bonum, quia positiuum, & punitiuum pœnæ, ergo non põt appeti non esse, ut euitetur pęna. Item quinto. Omnis habitus melior est sua priuatione, sed esse est habitus, forma, & perfectio, non esse autem est priuatio, ergo non potest appeti non esse, ut priuemur ipso esse. Item sexto. Illud est melius, quod plures, immo omnes magis eligunt, & cupiunt: primo ethicorũ. Sed esse omnia appetunt, & plures illud eligunt, non esse autem econtra, ergo esse supra non esse in pęnis est præeligendum. Item septimo. Bonum quanto communius, tanto diuinius, & consequenter tanto optabilius. Sed non esse, ut pęnis careamus cœdit in Dei confusionem propter carentiam diuinæ institiæ, ergo melius est esse. Item octauo, illud in quo non est aliqua ratio bonitatis, in eo non est ratio melioris, & per consequens nec præelectionis. Sed non esse nullam habet rationem bonitatis cum sit priuatio totius naturæ, ergo non debet eligi, nec pręeligi ad carentiam pęnarum inferni. Item nono,

maius

maius malum est magis fugiendum, quàm minus malum. Sed miserum esse in tormentis est minus malum cum ponat esse, quàm non esse, quod tollit omne bonum cum nihil relinquat, ergo pręeligendum est miserum esse in tormentis, quàm non esse simpliciter. Item decimo dicit Franciscus de Maro. ubi supra, ꝙ quæ Deus potest potentia absoluta, quandoque poterunt fieri, & reduci in esse, quia potentia absoluta, & ordinata, siue distincta in Deo sunt idem, ergo damnatis melius est esse, & existere in tormentis, quàm non esse simpliciter quia saltem subduntur huic potentiæ Dei absolutæ, quæ quandoque poterit adduci in esse, & in actum. Sunt pro hac opinione, ut dicũt auctoritates Augustini. 11. de ciuitate Dei. cap. 26. dicentis. Miserrimus si quis immortalitatem daret, qua nec ipsa miseria moreretur, profecto exultarent lætitia, & sic semper eligerent esse, quàm omnino non esse. Ita enim ui quadam naturali ipsum esse iucundum est, ut non ob aliud, & ij qui miseri sunt nolunt interire: hæc ille. Et in libro de libero arbitrio ait. Considera quantum bonum est esse, quod, & beati, & miseri uolunt. Maius est enim esse miserum, quam omnino non esse. Exemplum eorum qui in carcerib. sunt cathenis, & compedibus stricti, tormentis uexati, infirmi generibus multis infirmitatum, & tamen præeligunt sic esse, quam mori. Et licet ore uocent mortem, corde id negant. Similiter decrepiti senes, quos sequuntur omnes morbi, præeligunt sic stare, quàm mori. Et sic isti huius scholæ tenent, hoc pro ueritate, & sententia, & respondent primis duabus auctoritatibus Ioannis in Apocalypsi, quòd damnati dicendo illa appetunt non esse rationem, non recta. Sicut peccator errorę rationis deceptus dimittit maius malum admisso minori malo propter aliquod delectabile particulare. Et ad Iesu Christi auctoritatem dicunt, quòd intelligatur quantum ad secundam natiuitatẽ extra uterum, non quantum ad primam quæ est infusione

ſione animæ rationalis in corpore organizato. Eſt alter communis dicendi modus beati Aug. in multis locis quem ſanctus Thom. in 4. ſententiarum di. 5. q. 2. imitatur, qui habet, quòd damnati recta ratione, & deliberatiua poſſunt uelle, & uolunt propter carentiam pœnarum ſe non eſſe. Et iſti huius ſcholæ probant intentum rationibus, & auctoritatibus, & reſpõdent rationibus ſcholæ domini Ioannis Scoti ſupra adductis, & primo ſic: Omne delectabile eſt deſiderabile, ſed carentia mali eſt delectabilis, ut dicit Philoſophus primo Retho. ergo eſt deſiderabilis. Item ſecundo, illud quod non includit malum eſt optabile. Item tertio, melius eſt beatum eſſe, quam ſolum eſſe, ergo per locum propoſiti, & appoſiti peius eſt damnatum eſſe, quàm non eſſe. Item quarto, damnatorũ miſeria, & pœna excedit omnem pœnam, & miſeriã huius mundi, ſicut beatorum compræhenſorum gloria excedit uiatorum omnium gloriam, & delectationem. Sed ad euitandam miſeriam huius mundi appetibile eſt aliquibus mori, ergo multo fortius damnatis ſecundum rationem deliberatam ad euadendas pœnas æternas appetibile eſt non eſſe. Probatur minor. Eccleſiaſt. cap. 41. O mors, quàm bonum eſt iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur uiribus defecto ætate, & cui de omnibus cura eſt incredibili, qui perdit ſapientiam. Ad hoc facit per locum a minori quod dicit Plinius. 7. libro naturalis hiſtoriæ. Multi extitere qui non naſci optimum ſenſere, aut quàm ocyſſime aboleri. Similiter Cicero primo Tuſculanarum adducit dictũ Sileni philoſophi, ad Midã regẽ Lydorum dicentis. Non naſci hominem longe optimum eſſe, proximum autem quamprimum mori, & hoc propter miſerias mundi, quanto magis propter pœnas æternas. Item quinto illud, quod de ſe nõ eſt malum, eligibilius eſt, quàm infinitum malum, ſed non eſſe non eſt malum de ſe. Vnde dicunt Doctores, quòd ideo priuatio beneficij creationis non

cędit

cœdit in detrimentum non creati, quia ex hoc nullam pœnam incurrit non creatus, pœna autem æterna est malum infinitum, ergo eligibilius est recta ratione non esse (quod de se non est malum) quam pœna æterna, quod est malum infinitum. Pro hac parte est auctoritas prima. Augu. in sermone de murmuratione, qui incipit. Commemorantibus uobis in heremo, ubi sic dicit. Melius est.n. fratres mei carere esse, q̃ perpetuo cruciari. Nam non esse quid sit ignoro. Sed habere esse, & perpetuo cruciari, quid aliud est, quàm mortem sine morte semper habere? Verum igitur, & indubitanter fratres dicere audeo, quòd melius esset non esse, quàm cum esset perpetuo cruciari, uel æternaliter affligi. Hæc ille. Et in lib. de miseria damnatorum dicit. O mors dulcis es quibus amara fuisti. Te solam desiderant qui te uehementer oderunt &c. Et Hiero. super illud Matth. 26. Melius ei fuerat si natus non fuisset, &c. Dicitur, & ponitur a sancto Tho. in cathena aurea, super hoc passu. Lactenti materno utero melius est non esse, quàm ad tormenta esse. Sunt etiam auctoritates Apoca. 9. & 6. c. positę in fronte quæstionis. Vltimo est auctoritas Christi concludens omnia, ét in fronte q̃onis adducta. Melius ei erat &c. Vbi glo. ordinaria dicit. Verbum Christi simpliciter dictum est quo ad esse in utero, & extra uterum. Sunt pro hac parte exempla quotidiana eorum, qui ob carentiam pœnarum temporalium semetipsos interficiunt, ergo si de quo minus uidetur esse concedendum, conceditur, igitur de quo magis sapiens quilibet non negabit, scilicet de pœnis æternis inferni. Nunc uero ad rationes scholæ contrariæ respondendo dicitur primo cum distinctione ad nouem argumenta primo, ꝙ non esse potest dupliciter considerari. Vno modo ẜm se, & sic nullo modo pôt esse appetibile cũ nõ habeat aliquam rõnem boni, sed sit pura boni priuatio, & ẜm hanc uitam procedunt argumenta nouem prædicta. Alio modo potest non esse consi-

considerari per accidens inquantum est ablatiuū pœnalis, uel miseræ uitæ, & sic non esse accipit rationem boni. Carere.n.malo, quoddam bonum est, (ut dicit philosophus. 5. ethi.) Vnde solet distingui, ꝙ ly per accidens potest se tenere a parte subiecti, scilicet, ꝙ aliquis per accidens appetat non esse. Ita ꝙ non esse habeat rationem obiecti per se, & sic nō est uerum, quia adesse, quod est contrarium ipsius non esse, obiectiuè sit appetitus naturalis, & inclinatio. Alio modo, ꝙ ly per accidens teneat se ex parte prædicati, & sic est sensus, quod aliquis appetat non esse tantum per accidēs, quia sic non esse, non est per se obiectum appetitus, sed aliquid aliud.s.non esse miserum, quod appetitur per se, & hic sequitur non esse per accidēs. Et per hūc modum dicitur, & conceditur a sanctis, & Tho. ꝙ dānatis melius est non esse, q̃ miseros esse. Vnde super illud Iob. 3. & Hierem. 20. Maledicta dies in qua natus sum. Dicit formaliter Hiero. quòd damnatis melius est non esse, quàm male esse, & secundum hoc damnati possunt præeligere non esse secundum deliberatiuam rationem. Ponit ad hoc exemplum. B. Vincentius dicens. Quid melius est, quod tibi a rege donetur castrum sic, uel ne? Certe melius est, quòd donetur. Sed quid melius esset donare castrum fructus centum ducatorum cum pensione annuali ducentorum an non dare? Certe melius esset non dare, nec admittere &c. Ad argumentum. 10. Francisci de Maronis respondetur, quod quæ Deus potest potestate absoluta nunquam fient, quia implicat, ꝙ faciat aliquid, & non ordinate fiat. Cum omnia quæ sunt a Deo, sint ordinata secundum apostolum, & adducit Tho. per sent. di. 48. i. ultima. Ad auctoritatem Augu. dicitur, quòd nō esse non est per se eligibile, sed per accidēs inquantū est terminatiuum miseriæ. Vnde licet esse, & uiuere naturaliter ab oībus appetantur. non sit ab oībus in tristitia existētib. appetūtur, (ut dicit philo. 10. ethi.) Exemplum ēt eorum de incarceratis responsione non

eget. eadem enim facilitate contemnitur qua approbatur.

QVAESTIO SECVNDA. CAP. V.

An liceat mortem appetere.

DVBITATVR, quot sunt propter quæ mors occurrit appetenda, sub ratione boni? Ad quam respondetur, quòd mors quadrupliciter occurrit appetenda sub ratione boni, & econuerso totupliciter occurrit fugienda sub ratione mali. Primo enim mors occurrit appetenda sub ratione boni inquantum consideratur, ut priuatio omnis miseriæ, & pœnæ, quam quis hic habet, uel se habiturum formidat, & hac consideratione quidam seipsos occidunt propter miserias quas præsentialiter patiuntur, quidam uero ne miserias, quas de propinquo imminere uident, incidant. Hoc modo dicit beatus Augu. primo de ciuita. Dei cap. 16. Quædam Christianæ fœminę tempore persecutionis, ut sectatores suæ pudicitiæ deuitarent, necandæ se in flumen proiecerunt eoque modo defunctę sunt, quas quidam inter martyres colendas putauerunt, de quo August. nihil temere vult diffinire. Sed miseri isti certe seipsos sic occidentes, qui corruptum intantum habent iudicium rationis, quòd non inuenientes quomodo liberentur a malo, quandoque paruo, quod patiuntur confugiunt ad non esse per mortem, sibimetipsis illam inferentes, tanquam a malis omnibus liberatricem, quæ secundum ueritatem, est pro temporali malo perpetuæ damnationis inuentio crudelissimę pœnæ, hoc constat quibus Christianæ religionis ueritas illuxit, quia licet homo esse desinat, & patiatur hic amplius, tamen anima remanens æternis cruciatibus per hoc flagitium subdetur, & insuper post mortem

in anima,& corpore,& ita tales malum, quod euadere quærunt, non euadunt, sed amplius multo incidunt. Propter ea dicebat Lactan.libro.6.cap.11. institutionum. Sponte sua læto caput offerre nihil est sceleratius, nam si homicida nepharius est, quia hominis extinctior est, eidem sceleri obstrictus est, qui se necat, quia hominem necat, immo uero maius esse, id facinus existimandum est. Cuius ultio soli Deo subiacet. Nam sicut in hanc uitam non nostra sponte uenimus. Ita rursus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum est nobis assignatum, eiusdem iussu recedendum est, qui nos in hoc corpus induxit tam diu habitaturos, donec iubeat emitti. Hæc ille. Secundo mors occurrit sub ratione boni, inquantum mors est uia ad uitam immortalem, præsenti meliorem, quia de communi lege, qui semel mortuus est amplius non morietur, omnes enim resurgent ad immortalitaté,& dixi de communi lege, quia licet secundum illam communem naturæ legem statutum sit hominibus semel mori, ut dicit Apostolus ad Hebr.9.tamen multi homines mortui sunt, ut semel resuscitentur de morte ad uitam pristinam, ut Lazarus,& Traianus. An uero aliquis fuerit ter mortuus, non legi adhuc. Nemo ergo hominum ad uitā immortalem peruenit unq̄ nec perueniet nisi morte mediante. Nullus de uita hac ad uitam aliam perpetuæ fœlicitatis, uel infœlicitatis immediate translatus est, uel unquam transfertur. Nullus descendit quādoq; uiuus ad infernum, sicut nullus ante non mortuus ascendit unquam ad cœlum. Similiter,& hac consideratione quidam immortalitatis auidi circa qualitatem status futuræ uitæ decepti seipsos occiderunt sicut de facto fecit Cleombrotus Platonis discipulus, de quo fertur, ut dicit B.Aug.in primo de ci.Dei.c.22. ꝙ lecto Platonis libro de immortalitate animę præcipitem se dedit de muro, ut ex hac uita migraret ad eā quam credidit esse meliorem,& male. Nam uetat Pithagoras in ius-

ſu imperatoris,ideſt Dei a præſidio, & ſtatione uitæ decedere,ut dicit Cice.in li.de amicitia. Tertio mors occurrit ſub ratione boni inquantum aliquem hac, uel illa cauſa uoluntariè morientem oſtendit ſe iuſtũ, uel reddit ſe laude aut præmio dignum. Hac iterum conſideratione quidam ſeipſos occiderunt, de quibus fuit illa Lucretia mulier Romana de qua dicit B.Aug. primo lib.cap.19.de ciui.Dei, quòd ſeipſam oppreſſa a Tarquino occidit.Puduit enim eam turpitudinis alienæ in ſe commiſſæ etiam ſi non ſecum, & Romana mulier laudis auida nimium uerita eſt, ne putaretur quod uiolenter eſt paſſa cum uiueret,libenter paſſa ſi uiueret,unde ad oculos hominum mentis ſuę, teſtem illam pœnam adhibendam putauit, quibus conſcientiam demonſtrare non potuit.Huius Lucretiæ, & epitaphium ab Ouidio fuiſſe factum dicitur hoc modo.

Cum foderet gladio caſtum Lucretia pectus.
Sanguinis,& torrens egrederetur ait.
Teſtes præcedant me non fauiſſe tyranno.
Ante uirum ſanguis,ſpiritus ante Deos.
Quam bene producti pro me poſt fata loquantur.
Alter apud manes,alter apud ſuperos.

Quidam etiam hanc conſideratione non ſunt reueriti ſe morti exponere pro laude humana, ut ſic conſtantes,& fortes prędicarentur. Quidam in factis bellicis,ut Cæſares &c.Quidam in aſſertionibus friuolis, ut Iudæi,hæretici,& alij infideles.Quidam etiam non ſic ſe morti intrepidè expoſuerunt pro laude ſua, ſed pro Dei gloria, & ipſorum fœlicitate æterna, ut omnes ſancti martyres. Quarto occurrit mors ſub ratione boni inquantum tollit homines inutiles, & ſuperfluos maxime quando tollit homines peruerſos, & R.p. tribulatores, ut ſunt latrones, fures, tyranni, & horum ſimiles, qui ab his, qui ciuiliter præſunt iudicibus, pœna mortis legibus ſtatuta humanis auferri ſolent de medio uiuentium, ſicut, & legibus diuinis diuerſi generis hominibus iniquis mors

infligēda olim erat, ut patet per decursum legis Moysi. hæc Henricus de Asia super Genesim.

ADDITIO.

Quomodo mortē subire intentione placendi Deo, quis potest, uideto Bonauenturam lib. 3. dist. 30. quæstio. 2. Bielem in Sermone de Sancto Bartholomæo. At sibi manus inferre, nemini licet. Quapropter damnantur, qui sibi mortem consciscere, ut Laurentianus Florentinus, qui citra ullum corporis incommodum, citraq; euidentem morbi causam, in puteum se coniecit. (Auctore Cœlio, & Crinito) Qua etiam morte, se extinxit Petrus Leonius, uir in philosophia excellens, & insigni prudentia. Et Galenus imperator, qui genitalibus paulatim putrescentibus, prę uitæ tędio, gladio sibi latus aperuit, teste Baptista Egnatio Veneto, & alij quamplurimi sunt a Ioanne Rauisio numerati, qui sibi mortem consciuerunt.

QVAESTIO TERTIA. V. CAPI.

Vtrum eligibilius sit appetere non esse, quàm peccare.

QVAERITVR, An recta ratione eligibilius sit homini fideli, appetere non esse, quàm peccare mortaliter, aut uenialiter. Ad quam respondet Scotus, ubi supra, quòd recta ratione appetibilius est homini, & eligibilius peccare mortaliter, & uenialiter, quàm non esse. Primo, quia illud eligibilius est, quod includit minus malum, sed peccare mortaliter sine culpa non adimit totum bonum, relinquit enim naturam non esse autem nihil relinquit, ergo. Secundo, quia nobilior participatio diuina est esse, quàm esse

ſine culpa ergo potius debet eligere iuſtus peccare cõtra Deum, quàm non eſſe. Tho. autem quodlibeto primo tenet contrarium dicens, ꝙ iuſto eligibilius eſt appetere non eſſe, quàm peccare mortaliter. Ratio eſt, quia quilibet tenetur magis fugere illud, qđ eſt contra Deum, q̃ illud quod eſt contra ſeipſum. Nam plus tenetur ſecundum ordinẽ charitatis diligere Deum, q̃ ſeipſum. Sed culpa eſt contra Deum non eſſe uero eſt contra ſeipſum ergo &c. Et idem Thom. quolibeto. 11. loquens de mendacio, & ſecunda ſecundæ quæſt. 43. artic. 7. loquens de ſcandalo, & q. 110. loquens etiam de mendacio uidetur innuere de peccato ueniali, quòd iuſtus potius debet eligere mortem, quàm peccare ueniaIiter. Nam peccatum ueniale licet gratiã Dei non tollat per quam eſt homini ſolus, quia tamẽ impedit augmentum charitatis, & ad mortale diſponit, & ſic uergit in detrimentum proprie ſalutis, & in offenſam Dei, ideo non debet præponi recta ratione offenſæ Dei, & proprie ſaluti. Vide de hoc in decretis. 13. diſt. c. uerum. hæc omnia Thom. & Scotus ubi ſupra.

QVAESTIO QVARTA, CAPI. V.

An fortis fortitudine politica debeat plus fugere peccatum oppoſitum fortitudini, quàm mortem corporalem.

QVAERITVR, Si fortis fortitudine politica debeat plus fugere peccatum oppoſitũ fortitudini, quàm mortem corporalem. Ad quam uidetur primo reſpondendum, quòd plus fortis debeat fugere mortem corporalem, q̃ oppoſitum fortitudinis, & primo ſic. Nam propter quod unumquodq;, & illud magis primo poſteriorũ. Sed naturali dilectione quilibet diligit alium ꝑꝑ ſe. Vnumquodq;.n. diligit aliquid inquantum eſt bonum ſibi,

sibi,ergo naturali,& politica dilectione quilibet plus se,& uitam suam quæ per mortem perditur diligere debet,q̃ uitare peccatum oppositum fortitudini. Itē oē agens naturaliter agit ad conseruationem sui, non autem reflecteretur in seipsam naturam, si tenderet in alıud plusquam in seipsum,ergo.Item ordinata charitas incipit a seipso in l.præses. C. de serui. & aqua, & de supplen.negli.præla.c.1.lib.6.& 42.di.c. quiescamus,& de pœ.dist.3.ca.sanè,& in c.nisi de usu palij, cauendum in glo.ergo cuncta debent postponi post uitam corporalem.Sed in contrarium est, quia bonum quanto communius tanto diuinius.primo politicorũ, sed bonum rei publice communius est (& per consequens diuinius) bono personæ particularis,ergo bonum eius naturaliter supra nos ipsos diligere debemus. Respondeo dicendum,quòd quilibet uirtuosus fortitudine politica,& amore uirtutis, plus debet fugere peccatum oppositum uirtuti,quàm mortem corporalem,hæc conclusio probatur ratione, auctoritate,& exemplis.Ratione sic. Omnis inclinatio rationis conformis inclinationi naturæ non corruptæ nec uiciatæ,est laudabilis,& uirtuosa,uel ad uirtutem pertinens.Sed electio qua uirtuosus,& fortis politicus elegit mortem corporalem pro conseruatione uirtutis aut R.p. & plus fugit damnum. R. p. quàm damnum uitæ propriæ corporalis est conformis inclinationi naturæ integræ ergo Probatur minor a S. Thom.pri. par.q.60.ar.5.sic.Vnumquodque enim in rebus naturalibus,quod secundum naturam hoc ipsum,quod est alterius est,principalius,& magis inclinatur in id cuius est, quàm in seipsum, & hæc inclinatio naturalis demonstratur ex ijs quæ naturaliter aguntur, quia unumquodque sic agitur naturaliter,sicut aptum natum est agi.2.Physicorum.Videmus enim naturaliter quòd pars se exponit ad conseruationem totius corporis.Et quia ratio imitatur naturam. Huiusmodi imitationem inuenimus in uirtutibus politicis. Est

enim uirtuosi ciuis, ut se exponat mortis periculo pro totius reipublicę conseruatione, & si homo esset naturalis pars huius ciuitatis, hęc inclinatio esset sibi naturalis. Et in 4. sententiarum distinct. 19. quęst. 1. artic. 3. diffusius hanc materiam declarans dicit. Bonum illud unusquisque maxime uult saluari, quod est sibi placens, quia hoc est appetitui informato per amorem magis conforme, hoc autem est suum bonum. Vnde secundum, quòd bonum alicuius rei est, uel æstimatur maius bonum ipsius amantis, hoc amans magis saluari, uult in re amata. bonum autem ipsius amantis magis inuenitur, ubi perfectius est. Et ideo, quòd quælibet pars imperfecta est in seipsa, perfectionem autem habet in suo toto, ideo etiam naturali amore pars plus tendit ad conseruationem sui totius, quàm sui ipsius. Vnde etiam naturaliter animal opponit brachium ad defensionem capitis ex quo pendet salus totius. Et inde est, quòd etiam particulares homines seipsos morti exponunt pro conseruatione ciuitatis cuius sunt partes. Idem ponit secunda secundę. q. 26. art. 3. dicens. Vnaquęque pars plus naturaliter amat commune bonum totius, quàm particulare bonum proprium quod quidem manifestatur ex opere. quælibet enim pars habet inclinationem principalem ad actionem communem utilitati totius. Apparet hoc in politicis uirtutibus secundum quas ciues pro bono communi dispendia propriarum rerum, & personarum interdum substinent. Secundo probatur dicta conclusio auctoritate Augustini. 5. de ciuita. Dei cap. 12. dicentis. Veteres igitur primiq́ue Romani quantum eorum docet, & commendat historia quamuis, ut aliæ gentes (excepta una populi hebręorum) Deos falsos colerent, & non Deo uictimas, sed dæmonis immolarent, tamen laudis auidi, pecuniæ liberales erant, gloriam ingentem, diuitias honestas uolebant hanc ardentissimè dilexerunt, propter hanc uiuere uoluerunt, propter hanc, & mori non

dubi-

dubitauerunt. Cæteras cupiditates huius unius ingenti cupiditate prætulerunt. Ipsam denique patriam suam, quam seruire uidebatur, in gloriam dominari uero, atque imperare gloriosum, prius omni studio liberam, deinde dominam esse concupierunt &c. Tertio probatur exemplis. Nam uidemus, quòd quidam gentiles amore amicorum se morti exposuerunt, non quòd charitas faceret, quòd plus diligeretur proximus, quàm uita propria. Sed quia plus diligit, quis bonum uirtutis in proximum, quàm bonum corporale, ut dicit Tho. sententiarum. q. 29. q. 1. art. 5. Alios etiam legimus plus. R. p. quàm parentes, filios, fratres dilexisse, prælegisse mortem quàm oppositum alicu ius uirtutis admisisse etiam sine spe uitæ æternę. Ad primum dicendum, quòd illi qui diligunt bonum. R. p. propter se, diligunt illam amore corrupto concupiscentię uitiato, & non uirtutis. Ad secundum dicendum, quòd natura reflectitur in seipsam non solum quantum ad id, quod est ei singulare, sed multo magis quantum ad communem. Inclinatur enim unumquodque ad conseruandum non solum suum indiuiduum, sed etiam suam speciem, & multo magis habet naturalem inclinationem unumquodque ad id, quod est bonum uniuersale simpliciter. Ad tertium dicendum, quòd ordinata charitas incipit à seipso, secundum tamen rectam rationem uirtutis. Hæc Tho. ubi supra, & dominus Ioannes Capriolus Tholosanus in quarto.

CAPVT SEXTVM PRImæ Decadis.

An mortui sciant, quæ apud uiuos aguntur.

VTrum aīę separatę cognoscāt, & sciant ea quę apud nos uiuos aguntur. Ad quā primo uidetur responden-

respondendum affirmatiue sic. Nam ille qui de re aliqua curam habet, cognoscit illam, sed diues epulo de suis fratribus curam habuit dicens. *Lucæ decimosexto*. Habeo enim quinque fratres, ergo cognoscebat, & sciebat quæ in mundo faciebant. Respondetur dicendum, quòd cognitio est triplex. Quædam est certa, & naturalis. Secunda est coniecturalis. Tertia est reuelationis. Quantum ad primam cognitionem est prima conclusio, quòd mortui non sciunt quæ hic aguntur, quod probatur ratione, & auctoritate. Primo ratione, quia cognitio naturalis fit per species abstractas a rebus sensibilibus per sensus exteriores, & interiores, ut patet, hoc autem soli animæ unitæ corpori conuenit. Secundo idem probatur auctoritate per illud Iob decimoquarto dicentis. Siue fuerint filij eius nobiles, siue ignobiles non intelliget. Et Augustinus in libro de cura pro mortuis agenda dicit. Animæ mortuorum rebus uiuentium non intersunt. Et Gregorius duodecimo moralium dicit. Mortui uitam in carne uiuentium post eos, qualiter disponatur nesciunt, quia uita spiritus longe est a uita carnis. Et sicut corporea, & incorporea sunt diuersa genera, ita distincta sunt cognitione. facit ad hoc capitu. fatendum decimatertia quæstione secunda. Secunda conclusio. Animę separatæ cognitione coniecturali cognoscunt multa eorum quæ apud nos fiunt, patet hoc per illud Lucæ decimosexto de epulone, quia enim diues epulo non uidebat fratres in inferno, nec in limbo cum Abraham coniecturabat, quod essent in mundo. Tertia conclusio. Animæ defunctorum in purgatorio nondum beatæ cognoscunt multa eorum quæ hic aguntur. Primo modo per reuelationem æqualis, uel superioris spiritus, puta animarum quæ ex mundo ad eas transeunt, uel bonorum, aut malorum angelorum ad eas quotidie descendentium. Secundo modo per infusionem spe-

cierum

cierum ab aliquo superiori spiritu uel Dei, uel Angelorum, ut patet per Augu. in c. fatendum 13. q. 2. Tertio modo cum contingit, & permittitur eis, ut ad nos ueniant. Quarto per pœnarum cumulationem, uel diminutionem, ut dicit Grego. in homelia diuitis. Quinto modo per priorum, & præcipue peccatorum commissorum recordationem, memorando peccata quæ fecerunt. Nam si non haberent memoriam pecatorum commissorum in uita mortali, non haberent materiam gratias referendi Deo de eius misericordia. Vnde Greg. super illud. Misericordias domini in æternum cantabo. Quomodo in ęternum misericordiam canit quę prępteritæ miseriæ nō meminerit? Et Algazel. 2. meta. dicit, ꝙ anima separata concipit se concepisse dolorem per ignorantiam, si fuit ignorans, & mala, & percipit se delectasse in sapientia, & scientia. si fuit sapiens, & bona. Quarta conclusio. Animæ damnatorum cognoscunt multa quæ hic aguntur, primo per reuelationem nouiter ad eos transeuntium. Cum etiam permittitur eis, ut ad nos ueniant, atque etiam per reuelationem bonorum, aut malorum angelorum, cognoscunt etiam memorando, & recordando mala quæ fecerunt, & quæ incurrerunt, & bona quæ omiserunt, & ammiserunt. Vnde Abraam dixit. Fili recordare, quia recepisti bona in uita tua Luc. 16. & Augusti. 9. confessionum dicit. Mortui habent memoriam nostri. Considerant etiam damnum, quod ex sua scientia incurrerunt, quia creatoris sui seruitio non uacauerunt. Cognoscunt etiam se odire Deum non inquantum Deus est summum bonum, sed inquantum est iustus, & collatiuus pœnarum. Cognoscunt etiam cogitando Deum non inquantum bonus, quia talis cogitatio esset eis delectabilis. Sed cogitando de Deo inquantum est eis malus, & inquantum punit ipsos, & affligit, & hoc erit eis in pœnam maximam. Tho. in 4. distinctio. 5. Quinta conclusio. Animę separa-

tę

tæ beatorum in contemplatione diuinæ essentiæ, in qua omnia relucent, cognoscunt omnia quæ pertinẽt ad perfectionem intellectus eorum, & ad eorum beatitudinem. Vnde Greg. 12. mora. Qui intus claritatẽ Dei uident, nullo modo credendum est, quòd sit aliquod exterius, quod ignorent. Et idem ibidẽ. Quid est quod non uideant, qui uidentem omnia uident? Sed contra, quia Augu. in libro de cura pro mortuis habenda, sic ait. Nesciunt mortui etiam sancti quid agant uiui etiam eorum filii, quod probat per hoc, quòd a matre sua defuncta nõ consolabatur sicut quãdo uiuebat. Nec est probabile, ut in uita fœliciore sit facta crudelior. Respondetur, quòd beatus Augustinus loquitur dubitatiuè, sed Beatus Gregorius assertiuè. Et ideo Sanctus Thom. magis tenens cum Gregorio, quàm cum Augustino, declaransque beatum Gregorium dicit, quòd omnia quæ pertinent ad perfectionem intellectus, & ad perfectionem uniuersi, beati uidentes essentiam Dei cognoscunt. alia uero non. Hæc Thom. 1. parte quæstio. 89. artic. 8. & lib. 3. contra gentiles. capitu. 57. Ad argumentum epulonis dicitur, quòd eius cognitio fuit coniecturalis, aut per reuelationem, non autem naturalis. Potest etiam negari consequentia, nam non uidelicet. Mortui habent curam uiuorum, ergo cognoscunt eorum facta. Nam nos uiui de mortuis curam habemus eis suffragia impendendo, & tamen eorũ statum ignoramus. hæc dominus Ioannes de Turre Cremata super decretum.

CAPVT SEPTIMVM PRIMAE Decadis, de cognitione animarum separatarum. Circa quod quatuor quæstiunculæ soluentur.

QVAE-

QVAESTIO PRIMA. CAPI. SEPTIMI.

Vtrum anima separata cognoscat se, & quomodo.

QVAERITVR, Si animę separatæ ubicunque fuerit se cognoscant, & de modo quo se cognoscunt. Ad quam respondendo tria dicenda sunt. Primum, quòd animæ separatæ secundum, q, fides tenet, cognoscunt substantias separatas, idest angelos, & dæmones in quorum societate deputantur. Non.n. uidetur probabile, quòd animæ damnatorum ignorent, dæmones, quorum societate deputantur, & qui animabus dicuntur aspectu esse terribiles. Et multo minus probabile est, quòd animæ bonorum angelos ignorent quorum societate lætantur. Secundum dicendum est, quòd animæ separatæ ubicunque sint, se mutuo cognoscunt. Probat hoc Grego. uerbis domini eis Lucæ. 16. circa mediũ quarti dialogorum, ubi dicit, quòd boni cognoscunt malos. Nam Abraham, & Lazarus boni Tantalum diuitem epulonem cognouerunt. Si enim eum in tormentis positum non cognouissent, nequaquam dixissent, quòd bona sua recepisset in uita sua. Item mali bonos cognoscunt. Nam diues precatur ex nomine dicens. Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam. Item boni cognoscunt bonos, nam Abraham cognouit Lazarum. Item mali cognoscunt malos. Nam diues malus fratres malos cognouisset, tamen in infernum descendissent. Item boni cognoscunt eos, quos in uita nunquam uiderunt. Nam Abrahaam cognouit Lazarum, & diuitem quos in hac uita, nunquam uiderat. Tertium dicendum est, de modo qno animæ se cognoscunt. Ad quòd dicitur, quòd anima dum corpori est unita, intelligit per sensibiles res corporeas. Nam

intelli-

intelligentem oportet phantaſmata ſpeculari. 3. de anima. dum autem eſt a corpore ſeparata, intelligit nō per conuerſionem ad phantaſmata. Nam intelligere animæ, corrumpitur interius. ſ. per mortem quoddam corrupto. 3. de anima. Sed intelligit per cōuerſionem ad quæ ſunt ſimpliciter intelligibilia. Sicut, & alię ſubſtantiæ a corpore ſeparatæ, ita ꝙ ipſa nō intelligit ea quæ ſunt extra ſe, quæ nunquam cognouit per ſpecies innatas, nec per ſpecies, quas tunc abſtrahit, nec per ſpecies conſeruatas, nec per eſſentiam ſuam, nec per eſſentiam rerum intellectarum, ſed per ſpecies ex influētia diuini numinis participatas, quarum anima fit particeps ſicut, & aliæ ſubſtantiæ ſeparatæ quamuis inferiori modo, unde ceſſante conuerſione ad corpus, anima ſe ad ſuperiora conuertit habens aſpectum erectū ad ſuperiores ſubſtantias, ut ex influentia earum cognoſcat. Et quia commune eſt omni ſubſtantiæ intelligibili cognoſcere eſſentiam ſuam, & per intuitionē eſſentiæ propriæ ſuę cognoſcere eſſentiam earū in quibus eſt ſimilitudo ipſius. Idcirco anima ſeparata directe ſuam eſſentiam intuendo perfectæ cognoſcit alias animas, cum animæ eundem modum eſſendi participent cum ſint eiuſdem ſpeciei, & per conſequens eundem habeant modum intelligendi Angelos uero per intuitionem eſſentiæ ſuæ imperfecte cognoſcit, cum ſit infima ſubſtantia in ordine intelligibilium. Quare ſatis patet, quòd animæ ſeparatæ ſeipſas per ſuas eſſentias cognoſcunt, & perfecte naturaliter. Angelos uero per ſimilitudines diuinitus impreſſas eis, & hoc imperfectè, quoniam animæ natura angelis inferiores ſunt, ut dictum eſt. Et intellige quæ diximus de cognitione naturali, quia de cognitione gloriæ eſt alia ratio. hæc Thom. 1. par. q. 87. & in quæſtionibus diſputatis de anima.

QVÆSTIO SECVNDA. CAP. VII.

Vtrum animæ separatæ ad inuicem colloquantur.

QVAERITVR, Si animæ separatæ ad inuicem colloquantur, & quomodo. Ad quã respondetur, quòd duplex est locutio, scilicet exterior, & interior. Prima fit aliquo signo sensibili, puta uoce, uel nutu, aliquo corporis mẽbro, lingua uel digito, quæ quia in animabus separatis usque ad diem iudicij non erunt generaliter. Idcirco usque ad illud tempus locutio exterior corporalis esse in eis non potest. Et dixi generaliter propter Christum, virginem matrem, & Ioannem Euangelistã quę tres iam in corpore, & anima glorificati dicuntur esse in gloria. Locutio uero interior, scilicet mentalis quæ est manifesto uerbi interioris, scilicet conceptus mentis per imperium uoluntatis, illa est in animabus. Nam animæ separatæ ubicunque sunt possunt ordinare conceptus suos per imperium uoluntatis, ut innotescat alteri animæ, uel pluribus animabus. Eodem enim modo quo magister cum vult, ordinat conceptus suos in mente, ut postea discipulis uoce manifestet, sic anima conceptus suos quos mente retinet, ordinat ad alium, & per imperium voluntatis eidem manifestat. Post uero diem iudicij animæ, & sancti uocaliter loquentur, & mediante uehiculo uerbi interioris ad auditum, scilicet mediante uoce, & etiã mediante uehiculo ad uisum, nutu, sancti, scilicet laudando Deum. Et damnati inter cœtera maledicendo, & blasphemando. Hęc Tho. in 4. di. 44.

QVAESTIO TERTIA. CAP. VII.

An scientias, & uirtutes hic acquisitas anima post mortem retineat, & si illis damnatus utatur cum delectatione.

VTRVM, Si animæ separatæ retineant post mortem scientias, & uirtutes acquisitas, & si damnati eis utantur cum delectatione. Ad quam respondetur, quòd sciētia duobus modis accipi potest Primò modo materialiter pro phantasmatibus, a quibus abstrahitur species intelligibilis, & scientia, quæ quidem phantasmata habent determinatum organum capite, scilicet mediam cellulā eius, & sic scientia acquisita non remanet post morté. Non enim anima habebit organa aliqua, uel phantasmata super quæ conuertatur ut intelligat, quia hic modus intelligendi est proprius animę coniunctæ curuatæ, & inclinatæ corpori, & sic intelligitur dictum Apost. 1. Cor. 13. Siue scientia destruetur, & dictum Philosophi in prædicamentis dicentis, ꝙ per uehementé transmutationem corrumpitur scientia. Secundo modo accipitur scientia pro habitu derelicto in anima, uel in intellectu possibili, qui est quædam uirtus animæ in qua recipiuntur omnes species intelligibiles spiritualiter, & sic scientia remanet in anima separata. Et cú petitur. Si damnati in inferno ea utantur cum delectatione, propterea quod dicitur a Philosopho. 4. ethi. ꝙ philosophia habet magnas delectationes, & Lactantius primo diuinarum institutionum dicit: Nullus est suauior animæ cibus, quàm cognitio ueritatis. Respondetur, ꝙ sicut in beatis ad perfectam eorum beatitudinem, nihil erit, quod non sit gaudij materia, ita nihil erit in damnatis, quod non sit causa, & materia tristitię, nec deerit aliquid, quod ad tristitiam possit per-

pertinere,ut eorum miseria sit sic consummata. Damnati ergo considerabunt mala quæ gesserunt, ex quibus sunt damnati, & bona deleta quæ amiserunt, & ex utroque torquebuntur. Similiter etiam torquebuntur de hoc, quòd considerabunt scientiam, & notitiã quam de rebus speculabilibus habuerunt imperfectã fuisse,& ammisisse summam perfectionem eius quam potuisset adipisci. Et sic licet, ut dicit philosophus consideratio scientiæ per se sit delectabilis ratione cõuenientiæ, & perfectionis superioris partis hominis, tamen ex aliquo accidente potest esse causa tristitiæ. Hæc Tho.in 4.sent.dist.50.

QVAESTIO QVARTA. CAPI. VII.

De uisione damnatorum ante, & post iudicium.

QVAERITVR, Si animæ damnatorum ante, & post iudicium uideant Deum,angelos,& beatos,& eorum gloriam. Ad quã sic respondetur, quòd animæ damnatorum usque ad diem iudicij uidebunt animas beatorum, & eorum gloriam in uniuersali, & non in particulari. Videbunt enim eos in magna, & inæstimabili gloria. Sed non inæquali, quæ uisio est potius per modum argumentationis,& cognitionis, quàm uisionis. Sicut pauperes extra domum epulantium delectationes eorum cogitant, tamen in particulari quid comedant nesciunt. De huiusmodi autem uisione non lætantur, sed tristantur, tum propter inuidiam alienæ fœlicitatis, tum propter carentiam propriæ beatitudinis quam ipsi perdiderunt de quibus dicitur Sapientiæ 5. Videntes turbabuntur &c. Post iudicium autem ita ad proprias pœnas eorum cogitatio deflectetur, quòd de sanctorum gloria non poterunt cogitare. Hæc magister senten.in 4.distin.50.in

fine sanctus Thom. autem dicit, quòd damnati post diem iudicij omnino uisione beatorum priuabuntur. Nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, sed augebitur, quia memoriam habebunt gloriæ beatorum quã in iudicio uiderunt, uel ante iudicium, & hoc erit eis in tormentum. Sed ulterius affligentur in hoc, quòd uidebunt se indignos reputari etiam uidere gloriam quam sancti merentur habere. Hæc Thom. ubi supra.

CAPVT OCTAVVM PRIMAE Decadis, De perfectione animæ rationalis raptæ, uel in extasim positæ, sub quo septem quæstiones absoluentur:

QVAESTIO PRIMA. VIII. CAP.

Vtrum si anima rapta uel abstracta a sensibus, possit ex natura sua diuinari, uel futura cognoscere, sub qua septem quæstiunculæ soluentur, quarum quælibet infra suo ordine enucleabitur.

QVAERITVR, si diuinationes in animabus raptis insit eis à natura. Ad quam primo uidetur respondendum, quòd sint animabus raptis naturales, quod probatur ratione, auctoritatibus, & exemplo. Ratione primo sic. Cognitio intellectiua hominis efficacior est, quàm cognitio brutorum animalium, sed quædam animalia naturaliter cognoscunt quædam futura, sicut corniculæ crocitantes significant pluuiam mox futuram. Vnde Vergi. primo Georgicorum dicit.

Et cornix rauca pluuiam uocat improba uoce.

Ergo multo magis anima rapta naturaliter poterit

rit futura cognoscere,& diuinari. Ad hoc est auctoritas Augu.12.confessionum dicentis,quòd anima humana quando appropinquat ad mortem, præcognoscit quædam futura subtilitate naturæ suæ, & 12.super Gen.dicit,quòd animæ humanæ secundum, quòd a sensibus abstrahitur competit futura præuidere. Vnde vulgo dicitur,quôd morientes, ueheme͞ter ame͞tes,dormientes,rapti,phrenetici futura nonnunquam diuinantur. Item Grego.4.dialo.c.25.dicit, quòd ipsa anima hominis subtilitate naturæ suæ exitura de corpore quædam futura diuinatur, & præuidet, & ponit exemplum ibidem de quodam monacho (monasterij sui in urbe,sancti And.uel S.Grego.) nomine Gerontio,qui depressus graui molestia coporis, uidit albatos uiros, ad se descendere dicentes. Ad hoc uenimus,ut de monasterio Gregorij quosdam fratres in militia mittamus sanctum Marcellum. Valentinianu͞, Angelum,& etiam Gerontium,qui nos aspicit. Quam uisionem ad se reditus illis tribus declarauit, qui omnes eodem ordine tunc mori cęperunt, quo fuerant in descriptione nominati. Sed in contrarium est. Eccl. 8.dicens. Multa hominis afflictio, quia ignorat præterita,& futura nullo nuncio scire potest. Respondeo dicendum,quòd de diuinatione ab anima rationali futurorum, multiplex est modus dicendi. Philosophi enim naturales dicunt, quòd huiusmodi diuinationes fiunt quandoque per impressionem causarum superiorum corporalium. Manifestum est enim, quòd corpora superiora imprimunt in corporibus inferioribus. Vnde cum uires sensitiuę sint actus corporalium organorum, consequens est ut ex impressione cœlestium corporum immutetur quodammodo pha͞tasia, & cum cęlestia corpora sint causæ multorum futurorum,fiunt in imaginatione aliqua signa quorundam futurorum. Hæc au͞t signa magis pręcipiuntur in nocte a dormientibus,q̃ a uigilantibus in die. Na͞ ut dicit Philosophus lib.de somno,& uigilia quæ deferun

tur de die, dissoluuntur magis, plus est enim sine turbatione aer noctis, eo quod silentiores sunt noctes, & in corpore faciant sensum propter sonum, quia parui motus interiores magis sentiuntur a dormientibus, quam a uigilantibus. Hi uero motus faciunt ex quibus præuidet futura. Est secundus de diuinatione dicendi modus, domini Alberti in commento libri de somno, & uigilia, qui dicit, quod sicut lumen radiorum stellarum, communicatum elemétis, causat in elementis quandam uirtutem actiuam ad multos effectus, quos elementa per se producere non potuissent (sicq; elementa fiunt instrumé ta stellarum. Sic etiam cœlestes intelligentiæ, idest angeli, organis nostris purificatis influunt intrinsecas uirtutes quibus ea quæ fiunt a remotis, & futura sæpius uaticinantur, quod fieri solet in aurora quando digestione completa, fiunt a stomacho, ad cerebrũ nõ ascendunt. Est & tertius communis de diuinatione dicendi modus theologorũ dicentium, quod reuelationes, & diuinationes aĩarum quandoq; procedunt ex naturali dispositione, qñq; dęmonum ostensione, qñque diuina reuel atione. Primo modo quandoq; anima appropinquat ad ipsam mortem, præcognoscit quædam futura subtilitate naturæ suæ, quod non sic est intelligendum, quasi anima ex natura sua aliquam uim habeat diuinationis, nã modus naturalis cognoscédi aĩæ coniunctæ est accipere cognitionem a sensibus, & nó cognoscere futura abstracta a sensibus, ut dicit Thom. 1. parte. Sed dicitur anima in morte diuinari, & pręcognoscere futura, quia cum ipsa abstrahitur a corpore, & a corporeis sensibus, aptior redditur ad percipiédum subtiles motus, & influxum, uel diuinum, aut substantiarum, separatarum, uel corporum cœlestiũ. Secundo fiunt quandoque hominibus reuelationes ex cœlestium corporum impressione, ut dictum est supra a philosophis. Tertio fiunt ex dæmonum ostensione. Cũ.n. intellectus dęmonũ sit superior ordine naturæ intellectui humano, quædam cognoscunt dæmo

nes etiam sua naturali cognitione, quæ sunt remota ab hominum cognitione, & talia possunt hominibus reuelare, ut in tertia Decade infra dicetur. Quędam reuelationes fiunt ex diuina inspiratione sicut dicitur Danie. 2. Est Deus qui reuelat mysteria de cœlo. Reuelat autem Deus secreta sua hominibus, siue per seipsum, siue per angelos suos multis modis, uidelicet per somnium, per uisionem, per oraculum, per mentis illustrationem, & per mentis excessum. Primo modo per somnium, cum dormiendo aliquid reuelatur nobis, per impressionem formarum imaginabilium, & illud quod reuelatur, tegitur figuris, & uelatur imaginibus, ut cum Iacob dormiẽdo scalam uidit Gen. 28. Visio est, cum in uigilia aliquid reuelatur per impressionem formarum imaginabilium. Et eo ordine eueniunt quo apparuerũt. Sicut uisio Isa. De qua dicitur 6. eiusdem. Vidi dominum sedentem super solium excelsum, & uisio Danie. super hebdomadibus. Oraculum est cum in somnis Christus, uel angelus, pater, aut mater, uel aliquis sanctus, uel sancta persona aliquid aperte uenturum, aut non, uitãdum, uel faciẽdũ denunciat, & sic fuit somnium Ioseph Matt. 1. & somnium pincernę Pharaonis. Et hmõi oracula solent fieri in aurora, quando digestio completa est, & fumi a stomacho ad cerebrum non ascendunt, quæ oracula non indigent interpretatione si fiunt doctis sicut fuit Ioseph uir Mariæ. Et Lucianus cui apparuit sanctus Gamaliel. Si autem fiat indoctis, indigent reuelatione, sicut illud pincernæ Pharaonis, quod Ioseph interpretatus est. Et dicunt somniorum interpretes, qđ oraculis pręstanda est fides, si non sint illusiones dæmonum quas sancti uiri, ut dicit Grego. in dialogo. intimo sapore discernunt. Mentis illustratio est, ut dicit Isido. 3. ethimolog. Plenitudo spiritussancti, per quam Deus apostolis reuelauit secreta sua secundum illud apostoli. Nobis autem reuelauit Deus per spiritumsanctũ. Et Actu. 2. Repleti sunt oẽs spiritusancto.

Quibusdam autem reuelat Deus secreta suã per mentis excessum siue extasim, aut raptus, sicut uidit Petrus uas summissum de cœlo cum uarijs animalibus. Actuum 10. Sicut fuit extasis, siue secundum aliam translationem sopor Adæ, de quo infra diffusius declarabitur. Reuelat postremo Deus secreta sua quibusdam per sensibilium signorum expressionem, siue per rem corpoream extrinsecus apparentem, sicut Moysi per nubem loquebatur Deus, per uocem exterius sonantem, sicut Abrahæ insonuit dicens. Ne extendas manum tuã super puerum. Gen. 22. Siue per parabolam mysticè significantem, idest per uocem quasi hominis formatã cum similitudine alicuius rei, sicut Balaam. Nume. 23. Accepta parabola ait &c. ad Augustinum, & Grego. qui uidentur ratione auctoritatibus exemplo tenere diuinationes inesse animę a natura, ut adductum fuit in fronte huius quæstiunculæ. Respondetur, & dicitur cum Tho. pri. par. quòd Augu. loquitur ibi non assertiue, sed recitando opinioné Platonis, qui posuit animam accipere cognitionem rerum secundum participationem Idearum, quam participationem melius recipit abstracta corporis sensibus, scilicet dormiendo, aut in morte. Grego. etiam non intelligit diuinationem inesse animæ a natura, sed per reuelationem, ut dictum est in corpore quæstionis. Hæc Thomas pri. par. q. 86. & intra quæstiunculam adducti.

QVAESTIO II. QVAESTIONIS I. CAPI. VIII.

Vnde extasis, uel raptus fortis causetur.

QVAERITVR, Vnde causatur in animabus extasis, siue raptus? Ad quam sic respõdetur, quòd cũ in extasibus sopiantur uires inferiores, & anima sæpe administrationem

nem corporis suspendat. Ideo sciendum est, quòd in homine est trium uirium naturalis ordo, & ad inuicem connexio, scilicet uirtutis naturalis, animalis siue sensitiuæ, & intellectualis, & de cōi cursu uirtus naturalis seruit animali, & animalis, siue sensualis seruit uirtuti intellectuali. Nam uidemus, quòd uirtus naturalis indiget in suis operationibus calore, & spiritibus, quæ a corde originaliter procedunt, & diffiniuntur per omnia organa sensuum, & manifestum est etiam, quòd illis organis interius, & exterius magis laborantibus, natura ibi de illis magis diffundit, & sic uno modo contingit illa organa in excessu actuationis uirtutis sensitiuæ distrasiari, uel discrepari. Et iterum spiritus naturalis, quibus indiget uirtus digestiua exterminatur, uel deficit propter multitudinem generationum spiritum sensitiuorum. Ex quo patet quomodo uehemens, & fixa, & profunda actuatio uirtutis sensitiuæ interioris, sopire potest sensus exteriores, & similiter debilitare uires naturales, propter illarum uirium connexionem. Et hoc primo sequitur secundum, scilicet quod omnis uehemens intellectualis spirituum contemplatio, in qua fantasia, uel interior sensitiua excessiue laborat, naturales uires eneruat, & soporat sensus exteriores, & sæpe inducit extasim uel raptum, quòd si in uehementi, & intensa, seu excellenti puræ intellectuali contemplatione uires sensitiuæ, non laborarent, aut nullam dependentiam haberent uires naturales, & animales, uel non impedirentur, hoc oporteret prouenire aliunde, quàm ratione dictæ connexionis: Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO III. QVAESTIO. I. CAP. VIII.

Quot sint gradus conuersionis in Deum per extaticam contemplationem.

QVAERITVR, Quottuplex est gradus extaticæ conuersionis in Deum, seu contemplationis spiritualium? Ad quam respódetur, quòd quadruplex. Primus cũ anima propter uehementissimam intentionem, & eleuationem uirtutis intellectiuæ in illa spirituali pura, & excellentissima contemplatione Dei suspendit, & relinquit corpus quo ad omnes operationes sensuum exteriorum, & interiorum, & actionum omnium naturalium uirium, & hic gradus extasis primus fuit in Adá, de quo dicit quædam glossa, quòd sopor ille diuinitus ei immissus uires rationales non clausit. Sed obturatis siue sopitis corporis sensibus, mentis oculos aperuit limpidius, ut scire posset quid erga se ageret omnium artifex sapientia, Dei & quid in præteritis fecerit, & de longissime futuris factura esse. Hinc primum gradum ascendit Beatus Paulus quo nesciuit an anima uegetaret corpus, an corpore relicto in paradisum rapta esset, uel etiam forte simul in uno loco uegetaret, & cum hoc realiter in cœlo empyreo esset. Secundus gradus extasis est in quo anima relinquit corpus quo ad omnes operationes sensuales interiores, & exteriores licet non suspendantur operationes naturales sicut in primo gradu. Tertius gradus est in quo anima in contemplationem intellectualium rapta solum relinquit corpus quo ad actum sensuum interiorum. Quartus gradus est, & infimus quando sopiuntur solum sensus exteriores per intensam actuationem sensum interioris simul, & intellectus, & rationalis effectus. Causas harum extasium Richar. de sancto

Victore libro de contemplatione reducit in tria genera dicens. Tribus de causis, ut mihi uidetur in mentis excessum adducuntur, quia uel ex magnitudine exultationis fit, ut mens quandoque sic semetipsam non capiat, & supra ipsam eleuata uires inferiores sopiantur. Magnitudine ergo deuotionis anima tanto eleuatur quanto diuino amore, & charitatis desiderij igne succenditur, & resoluitur, ut quasi fumus eleuetur. In summa magnitudine uero admirationis anima in extasim rapitur, quando in admiratione summæ pulchritudinis, aut diuinæ maiestatis suspensa tam uehementi sapore concutitur ut a suo statu pœnitus excutiatur. Magnitudine gaudij, uel iocunditatis anima rapitur quando illa intimi amoris suauitatis abundantia inebriata, quid sit, quid fuerit pœnitus obliuiscitur,& super mundanum quendam affectum sub quodam nostræ fœlicitatis statu raptim transformatur. Ex quibus patet, quòd anima pro statu uitæ potest tantum eleuari ad excessum contemplationis puræ intellectualis, quòd intellectus non utetur ministerio fantasticæ sensitiuæ interioris, uel exterioris cum sopitione uirium inferiorum animalium, & remissione naturalium,ut patet in uiatoribus excessiuis, scilicet in Adam in statu naturæ integræ, & Paulo apostolo in quibusdam alijs. Hoc patet, quia intellectus eorum separatur a phantasmatibus quorum nullum est tantę eminentię, ut possit diuinam essentiam repræsentare. Nec etiam aliqua intellectualis species creata, immo etiam in illa clara Dei uisione mens ita rapitur, ut nihil pro tunc percipiat aliud nec sensitiuæ, nec intellectiuæ. Vnde talis uisio tantum alienauit B. Paulum,& operationem animæ eius in corpus taliter suspendit, quòd nesciuit an ēt anima corpus animaret, uel separata esset. Propter quæ dicit Thom. quòd impossibile est, quòd homo in statu uiæ uideat clare Deum per essentiam sine abstractione a sensibus, aut sine extasi, aut

raptu

raptu quo sopiantur uires animales. Vnde, & Exodi dicitur. Non uidebit me homo, & uiuet. Ex quibus patet, quod cum Adam, & Paulus eundem gradum primũ extasis habuerint, ergo & æquales intensiuè. (Non autem fortè extensiue) Theologi constituti sunt. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO IIII. QVAESTIONIS I. CAPI. VIII.

Vtrum Plato, & Aristoteles, tantum potuerint de diuinis acquirere, quantum Adam, & Paulus in extasim.

QVAERITVR, An Plato, & Aristoteles potuerint naturaliter tantam theologiam acquirere, quantam Adam, & Paulus in extasim positi? Ad quam respondent aliqui opinatiuè, quòd Adam, & Paulus non fuerunt maiores philosophi Platone, & Aristotele, & isti tenent, quod intellectus in corpore manens, potest se, sine adminiculo, & actione uirtutis sensitiuæ, seu phantasticæ reducere in contemplationem puræ intellectualẽ scientiæ, & se actuare, respectu specierum, & habituũ quos alias intellexit. Et probant hoc primo, quia non uidetur nobilis uirtus intellectiua, magis dependere in reductione, ad suum actum, a uirtute sensitiua interiori, quàm ipsa sensitiua interior, a sensibus exterioribus, sine quorum tamen actionibus, sępe interior sensus erit in actus suos, sicut in somnis manifestum est. Itẽ non uidetur uerisimile, quòd ista nobilius natura intellectualis, esset a creatore Deo, tam inseparabiliter illis corporeis uiribus sensus alligata, quòd sine earũ actuatione, in nullum actum cognitionis posset se reducere, & quòd per nullum exercitium in cognoscendo, & intelligendo, posset acquirere in sui natura species intelligibilium, & habitus per quos suspensa om-

nium actuatione sensitiuarum uitium, purę intellectualiter aliquid cœlestium, uel aliorum cognoscere posset. Item in statu naturæ integrę, seu innocentiæ talis modus cognoscendi, & contemplandi purè, & intellectualiter, uidetur utique possibilis fuisse, sicut & in statu corporis glorificati, pro quo statu forte intellectus, licet informabit corpus, tamen in nullo iuuabitur a cognitionibus sensitiuis, nec interioribus, nec exterioribus. Et ideo, non est essentialis, nec tam necessaria connexio uirtutis intellectiuæ existentis in corpore ad uires sensitiuas, quòd sine illis, nobilis uis intellectiua non sit apta nata se cognitiue actuare. Item si sic. ergo anima rationalis exuta, nihil intelligeret, nec sciret de communi cursu, de omnibus his, quæ in corpore sciuit, nec respectu quorumcunque intelligibilium, ex habitibus, & speciebus in corpore acquisitis se actuare posset, quod uidetur magnæ imperfectionis. Hæc sunt argumenta domini magistri Henrici de Assia quæ adduxit Parisijs disputando in hanc materiam. In oppositum est schola omnis communis dicens, quòd quidditas rei materialis est obiectum intellectus uiatoris. Et experientia demonstrat, phantasiam laborare cum intellectualiter operamur, seu occupamur. Patet ergo, quòd nullus purus uiator philosophus in theologia Paulo, & primo parenti se potest comparare. Et sic patet responsio ad quæstiunculam. Hęc Henricus de Assia super Genesim.

ADDITIO.

Acutè Scotus in secundo dist. 3. quæst. 3. Et Henricus de Gandauo (ex ordine seruorum assumptus ad Archipresbyteratum) ostendunt oppositum, & Henricus uult, intellectus nostri, Deum esse obiectum primum, cum perfectissimum sit inter omnia cognoscibilia, & primum primitate, scilicet perfectionis Meo tamen iudicio, D. Thomę opinionem, quam Auctor Sy-

billa sequitur, magis intellectui quadrare uideo. Quod scilicet obiectum proportionatum nobis ad intelligendum pro statu præsentis uitæ sit quidditas rei materialis, ac sensibilis, ut dicit in prima par. quæstio. 5. articu. 2. Cum enim cognitio sit, secundum quod cognitum est in cognoscente, cognitum autem est in cognoscente secundum modum cognoscentis. Ideò cuiuslibet rei cognitio, est secundum modum suæ naturæ. Cum igitur intellectus sit in corpore hoc modo, quia anima intellectiua est forma corporis (cum hoc tamen quod non est uirtus in organo corporali) homo habebit modum essendi materialem quodammodo, & immaterialem, ita ut quodammodo materialiter, & immaterialiter intelligat. Nec ob aliam rem, nisi quia materialia sine conditionibus indiuidualibus intelligit (Non enim indiuidualia quidditatiue cognoscit, propter specierum intelligibilium a phantasmatibus abstractionem.) Ergo primum, & proportionatum ens, quod intellectui offertur est illud, quod per species intelligibiles, abstractas a phantasmatibus rerum sensibilium, & materialium repræsentatur. hoc autem est obiectum materiale, materiale autem uoco, quia non repræsentatur sibi, sub ratione formali, materialis quidditatis, sed magis sub ratione entis, quod est obiectum formale. At quoniam ista ratio entis, non mouet intellectum in statu huius uitæ, nisi materiali quidditati coniungatur, hinc est, quod non oportet, quod possit omnia cognoscere, quocunque modo, si ens est eius obiectum formale, sed quod possit aliquo modo, omnia cognoscere, idest secundum quod patitur status præsentis, & secundum suæ naturæ conditionem, cum obiectum debeat potentiæ proportionari, & infimus intellectus, non debet, nisi infimum intelligibile habere, pro obiecto. Ex hoc apparet. Quomodo Theologia sit necessaria, & lumen supernaturale. Quam

rem,

rem, ut additionis gratia excutiamus obseruandum inprimis, quod philosophi a Theologis anxiè quęrunt, quare, cum ex puris naturalibus Theologiam, quam Christiani profitentur, attingere non possumus, dicamusque eam esse, quàm oppidò hominibus necessariam? Quibus Diuus Thomas in prima parte summæ, statim in principio respondet dicens, hoc ideo esse, quia homo ordinatur ad Deum, sicut ad finem, qui rationis compræhensionem excedit iuxta illud Isaiæ 64. Oculus non uidit, & cæt. Finem autem oportet esse præcognitum hominibus, qui suas intentiones, & actiones in finem ordinare debent. Vnde necessarium fuit homini ad salutem, quod ei nota fierent quædam per reuelationem diuinam, quæ humana ratione excedunt.
Scoto tamen non placet huiusmodi ratio, quia in ea supponitur hominem ad cognitionem supernaturalem finaliter ordinari, quòd nondum probatum est, neque si probatum esset, sufficeret, cum non ostendatur cognitionem naturalem, sufficienter disponere ad cognitionem supernaturalem consequendam. Quare ipse aliter respondet dicens. Potentiam receptiuam, comparari ad actum quem recipit, uel ad agens a quo recipit. Primo modo nulla contingit supernaturalitas, quia si huiusmodi potentia naturaliter inclinatur, uocatur naturalis, Si contra inclinationem sibi naturalem, uocatur uiolenta. Si autem non inclinatur ad istam formam, neque ad oppositam, neutra dicitur.
Comparando tamen receptiuum ad agens, a quo recipit formam, tunc dicitur naturalis, quando receptiuum comparatur ad tale agens, quod natum est naturaliter imprimere formam in passo: Tunc uerò supernaturaliter receptiua, quando comparatur ad tale agens, quod non est naturaliter impressiuum illius formæ in illo passo. Sic applicando ad propositum, ait Scotus. Quod si

com-

comparatur intellectus possibilis, ad notitiam actualem in se, nulla est sibi naturalis cognitio, quia intellectus possibilis, quacunque cognitione perficitur, & ad quamcunque naturaliter inclinatur. Sed si comparetur ad agens, intellectus possibilis, a quo ipse cognitionem recipit, cognitio dicitur super naturalis, ea scilicet quæ producitur ab aliquo agente, quod non est natum naturaliter mouere intellectum possibilem ad talem cognitionem, Vnde quia posita ipse actione intellectus agentis, & phantasmatum, a quibus cognitio naturalis imprimitur, nonnullæ propositiones remanent nobis ignotæ, quarum cognitio nobis est necessaria; Ideo necesse est nobis ipsarum notitiam supernaturaliter tradi, quam nullus potuit naturaliter inuenire, & eam docendo alijs tradere. In his consistit modus dicendi doctoris subtilis. Sed mea sententia, (nisi opinio Doctoris Sancti, uel modus dicendi, ut rectius dicam a Scoto comprobetur,) modus Scoti non est sufficiens. Quia Scotus supponit aliquarum propositionum cognitionem, esse uobis necessariam, quæ ab actione intellectus agentis, & phantasmatum produci non potest, ex quo postea infert, necesse est huiusmodi cognitioné, supernaturaliter tradi: Cuius traditio reuelatio dicitur.

Quare si id, quod supponitur negaretur, nullus remaneret modus probandi intentum, nisi cum D. Thoma dicatur. Ideo esse necessariam huiusmodi cognitionem, quia homo ordinatur ad id, quod rationis cóprehensionem excedit, quod licet a Sancto Doctore non aliter probetur, quàm auctoritate unius ex prophetis, nihilominus satis constat Deum, ad quem omnia ordinantur, rationis comprehensionem excedere, cum nemo philosophorum, uel ipsis fauentibus Deu ex naturalibus perfectè cognoscere potuerit. Aristoteles nanque, cui in his, quæ ad naturam expectant, fidem non adhibere, sine piaculo non possimus, utpote cuius inuentis, (ut Macrobius ait) nec ipsa natura resistit,

ſiſtit, is non ſatis docuit, quonam pacto, natura Dei ſeſe habeat, ſed modo hac, modo illac perfluit, Dei naturam comprehendere non ualens. Et Plato uir diuinus Genitorem (inquit) uniuerſitatis, tam difficile eſt inuenire, quàm inuentum impoſſibile dignè præfari, hæc in Thimeo. Et in libris legum, (ut refert Cicero) quid ſit omnino Deus, inquiri oportere nõ cenſet, idemque Cicero primo de natura Deorum ait: Roges me, quid aut qualis ſit Deus, Auctore utar Symonide, de quo cum quæſiuiſſet hoc, idem Tyrãnus Hiero, deliberandum ſibi unum diem poſtulauit, cũ idem ex eo poſtridie quæreret biduum petiuit, cum ſæpius duplicaret numerũ dierũ, admiranſque Hiero quæreret, cur ita faceret? Quia quanto (inquit) diutius conſidero, tanto mihi res uidetur obſcurior. Plinius inſuper uir undequaque doctiſſimus lib. 2. Hiſtoriæ naturalis, Deum nihil eſſe, innuit. Sed quid opus, cum ij qui Deum eſſe aſſeruerunt, dum eius naturam explicare uolunt, monſtrum deſcribere uidentur. Ex quibus, uel ſaltem unum referre liceat Zoroaſtrem magum, qui in libro ſacro, in quo res Perſicas collegit, hæc ad uerbũ (ut teſtatur Euſebius) ſcribit. Deus caput Accipitris habet, is incorruptibilium primus eſt, ſempiternus, ingenitus, expers partium, ſibi ipſi ſimillimus bonorum omnium auriga, munera nõ expectans, optimus, prudentiſſimus, pater iuris, ſine doctrina iuſtitiam perdoctus, natura perfectus ſapiens, ſacræ naturæ unicus inuentor. Item Empedocles. Deus (inquit) eſt ſphera intelligibilis, cuius centrum eſt ubique, circumferẽtia uero nuſquam. Hæc quamuis ad bonum ſenſum referri queant, obſcuritate nihilominus nõ carent. Quare Deum rationis comprehenſionem excedere, (ut Doctor Angelicus dicebat) philoſophi fateantur, neceſſe eſt; Ideo Thomam pro Scoto, omnino reliquam, cuius modus profectò ad inueſtigandum ſupernaturalem cognitionem non parum ualet. Verum licet ex prædictis ſequatur, nos hu-

iusmodi cognitione indigere, non tamen probatum est, eam nobis præstari. Quapropter supposita eius necessitate possumus fortassis argumentari sic. Si huiusmodi cognitio uobis non pręstatur, frustra ordinatur ad Deum tanquam ad finem, sed non ordinatur frustra, quia Deus, & natura, (ut inquit philosophus) nihil agunt frustra. Ergo huiusmodi cognitio uobis pręstatur. Hæc consecutio est satis nota, uel his, qui dialecticæ fores pulsarunt illa probatur. Quia nihil est agens per cognitionem, sicuti est homo, quod non necessario requirat cognitionem sui finis, & quidem distinctam. Nam omne agens propter finem agit, ex appetitu finis, & omne per se agens agit propter finem, omne ergo per se agens suo modo, appetit finem, & per consequens, sicuti agenti naturali est necessarius appetitus finis, propter quem debet agere; Ita agenti per cognitionem, quod etiam est per se agens, ex 2. Physi. necessarius est appetitus finis, propter quē agere debet, Ita probat Scotus in prologo sententiarum, rationes tamen eius non tendunt ad id, ad quod ratio nostra tendit, probat enim cognitionem supernaturalem esse nobis necessariam, sed non probat hanc nobis præstari. Qua necessitate supposita. Nos habemus, hominem in agendo per cognitionem agere ex appetitu finis, appetitus autem huiusmodi pręsupponit cognitionem distinctam, si distinctè appetatur, ergo si ad Deum frustra non ordinatur, cognitio supernaturalis præstatur uobis, quod autem ad Deum ordinemur, perspicuum est apud Theologos, & philosophos. Quare relinquitur præter naturales doctrinas, idest quæ ex puris naturalibus (ut dici solet) attingi possunt, esse necessariam aliam snper naturaliter tradi, si in ultimi finis optimam cognitionem tandem deuenire uolumus, Nec mirum si per lumen intellectus agentis, quo anima nunc utitur in intelligendo, naturaliter homo non potest in aliquam actionem, quæ excedit naturam istius luminis (ut deducit Henricus

ricus de Gandauo doctor noster in Sũma Theologiæ, quamuis Scoto, cui oẽs displicet, non satisfaciat, sicuti nec ipse Scotus oĩbus satisfacit, præsertim in tribus rationibus, quas ad id probandum adinuenit. Quoniã licet intellectus uiatoris, sit multarũ ueritatum capax naturaliter passiuè non tñ est efficax passiuè. Capacitas aũt passiua, est aptitudo animę, ut potẽtis esse subiectum alterius rei. hęc dicitur etiam receptiua, estque infinita, quia non repugnat animæ, quãtum est ex parte aptitudinis ad recipiendum, ꝙ possit recipere quemcunque numerum notitiarum, quomodocunque acquisitarum, siue naturaliter, siue supranaturaliter. Vnde si contiget aliquas notitias sic esse, in intellectu, quod aliæ esse in intellectu non possent, id non prouenirer ex defectu aptitudinis ad recipiendum, quia intellectus mere passiuè se habet, in recipiendo. hoc est, nullo modo resistit. Neque est ideo dicendum hoc prouenire, quia non possunt plures notitię simul esse, cum notitiæ locum non occupent, sicut corpora sed aliunde prouenit. Capacitas uerò actiua est aptitudo animæ, ut potentis aliquid producere, quæ productiua etiam uocatur, & est, finita, quia terminata.

Neq; hoc est naturam uilificare, imò est pro dignitate ipsius, quod ordinetur naturaliter ad recipiẽdam perfectionem adeò eminentem, quę non sub est causalitati naturalis agẽtis, neq; est frustra, cum naturaliter possit disponi ad hoc, quod potentiã supernaturaliter reducatur ad actum, neq; deficit in necessarijs, cum superiores potentię possint aliunde habere, quod agens naturale pręstare non potest, imo non est inconueniẽs dicere naturam deficere in necessarijs, summendo naturam, prout sumitur ab Aristotele. Quod uel ipse Arist. fassus esset, si non ignorasset fœlicitatem ueram in cognoscendo intuitiuè Deum consistere, sed quia hoc ignorauit, credens pręter abstractiuam de substantijs separatis, cognitionem dari non posse

ulteriorem, ideo sic locutus est, & consequenter, non potuit se Adæ, aut D. Paulo comparare. in sciendo na turaliter de diuinis. fuit enim Adam creatus in gratia supernaturali gratum faciente. sicut Augustinus probat super Genesim, ita, quod ultra habitus naturales, intellectus, & uoluntatis, habuit spem, & charitatem de Christo futuro Saluatore, quem in spiritu prophe tico præuidit incarnandum. Similiter Paulus cuius in tellectus fuit adeò eleuatus, quod peruenerit usq; ad uisionem diuinæ essentiæ, quæ quidem eleuatio dicitur raptus, ratione uiolentiæ, termini, & superioris na turæ per quam eleuatur. ad quem gradum non solum Paulus. (ut 2. Cor. 12. dicitur) fuit eleuatus, uerum etiam creditur Ioannes Euangelista, quando supra pe ctus domini in cœna recubuit, & forsan omnes Apostoli in die Sancto Penthecostes.

QVAESTIO V. QVAESTIONIS I. CAPI. VIII.

Cur sæpius mulieribus, potiusquàm uiris, reuelationes fiant.

QVAERITVR, quare mulieribus sæpius fiunt reuelationes, quàm uiris. Ad quam re spondetur, quòd de hoc a philosophis triplex causa naturalis solet assignari. Prima accipitur ex qualitate complexionis, quia mulieres na turaliter multum habent de humido, humidum aũt cum incœptum est moueri, non cessat quousque attin gat ad id, quod intendebat. Ex quo contingit mulieres diutius stare in suis cogitationibus, & imaginationibus, quàm uiros. Vnde uir citius diligeret suas conce ptiones, uel imaginationes, quare minus apparent eis mirabilia. Et quia humidum ẽt (quod ut dictum est, in mulieribus abundat) & benè receptiuum figurarum, & diuersas etiam figuras recipit, exinde est, ꝙ ipsis

mulie-

mulieribus apparent plura mirabilia, & diuersa somniando. Secunda causa accipitur ex defectu rationis. Nam mulieres (sicut dicitur in politicis) habent rationarium inualidum, unde minime uigent ratione, & discretione in comparatione ad uiros. propter quod si eueniant mulieribus aliquæ fantasticæ apparitiones, & uisiones mirabiles minus est ratio contradicens, quàm in uiris. Tertia causa sumitur ex abundantia passionis. Nam sicut dicit philosophus in li. de somno, & uigilia. Illi qui sunt in passionibus, ad modicam similitudinem mouentur, & credunt uerum esse quod apparet. Vnde quia in mulieribus abundant passiones, ideo statim ad modicam similitudinem, uel speciem credũt ei, quod sibi apparet. Hæc ex Ioanne de sancto Gemiñiano.

QVÆSTIO VI. QVAESTIONIS I. CAPI. VIII.

Vtrum sanctarum mulierum uaticinia pro ueris, debeant recipi, & prædicari.

QVAERITVR, An prophetiæ, & reuelationes uaticinantium, & quandoque raptarum mulierum Christo verere deuotarum, utputa Brigidæ. Catherinæ de Senis, & similium, haberi debeant pro indubitanter ueris, & prędicari tanquam a spiritu sancto æditæ. Ad quam respondetur simpliciter, quòd nec pro indubitanter ueris haberi debent, nec tanq̃ a spiritusancto æditę acceptandæ uel prædicandæ sunt. Tum quia huiusmodi similia fieri possunt ex industria humana excitata, & lumine fidei confortata. Tum quia nihil prohibet illas quandoque fuisse illusas, eo quòd forte sine culpa prę sumpserunt illa facere quæ ad eas non pertinuerunt. Docere enim, uel prædicare mulieribus iuxta apostolum non permittitur. Tum quia potuit fallere eas

quandoque phantasia nimis fatigata. Tum quia si libri earum bene considerentur, occurrunt ex dictis, & modis dicendi aliqua minus sapida, minus rationabilia aut ueritati dissona. Tum quia prophetiæ earum superuacuæ uidentur, & doctrinæ. Cum authenticę ex sacris scripturis, & sanctis doctoribus habeatur, quicquid de talibus est saluti necessarium. Tum quia constat aliquem esse ualde sanctum, & tñ omnem doctrinam eius, esse ex spiritu humano. Tum, quia non constat eas missas fuisse ad docendum uel prædicandum à Deo, nam si Deus officio earum uoluisset in docẽdo, & prophetando vti, vtiq; sanctioribus mulierib. in hoc vsus fuisset, vt Sancta Elisabeth, & similibus, quas constat nihil talium attentasse, sed solum studuisse perfectioni uirtutum, nihil se intromittẽtes de impertinentibus earum statibus. Potuit tamen esse, ꝙ Deus ad supplendam negligentiam ordinariorum, & ad ipsorũ maiorem confusionem suscitauerit quandoque, & suscitet quasdam mulierculas tanquam doctrices, & prophetas, sicut etiam apparet in uatibus utriusque sexus in populo Hebræorum, vt sic propter nouitatem, & raritatem, mulierum doctrinæ legantur, ab his qui diuinos libros, & diuinas scripturas legere neglexerunt, & cupiũt doctrinarum nouitatibus auribus prurire, & conuerti ad fabulas poetarum. Sicut etiam propter negligentiam iudicum Israel suscitauit Deus spirituum pueri iunioris Danielis ne sanguis innocens Susannæ effunderetur. Dan. 12. Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO VII. QVAESTIONIS I. CAPI. VIII.

Vtrum Sybillarum uaticinia, Magarum, & Phytonissarum, fuerint diuino numine afflata.

Et cur Sybillis ſolis de Chriſto uaticinari conceſſum eſt.

QVAERITVR, an vaticinia futurorum à Sybillis, & quarundam magarum, & phitoniſſarum in populo gentili ſint credēda eis reuelata, à ſpiritu ſancto, & quare ſolis Sybillis mulieribus apud gentiles conceſſum eſt de Chriſto uaticinari, & nulli, alteri, ex uatibus Babylonicis, philoſophis, ſiue poetis. Ad quam ſic reſpondet Aug. 21. de ci. Dei, quòd Sybillæ, ſiue bonæ fuerint, ſiue malę, in his quæ de Chriſto, & alijs ad ſalutem humanā pertinentibus prædixerunt, credendum eſt, ꝙ à Deo fuerit inſpiratæ. Non. n. eſt uериſimile, ꝙ diabolus reuelaret hominibus ea quæ pro ſalute eorū præſciebat eſſe uentura. Et, ꝙ hoc ſit uerum de Sybillis bonis, patet ex nominis interpretatione. Dicitur. n. Sibylla quaſi Dei mens, quia ſyos græce latine dicitur Deus, & bellæ ideſt mens, quaſi mens Dei erant enim (ut Auguſti. 18. de ciuita. Dei cap. 23. & Iſido. 8. li. ethimolo. dicunt) apud gentilem populum, quædam fœminæ uirgines, uel non uirgines famoſæ in cognitione occultorum de futuris, & alijs, quæ quidem apud gentiles conſulebantur in dubijs euentibus quaſi ex merito ſingularis uitæ notitiam mentis Dei, uel Deorum habentes. ſicut apud Hebræos conſulebantur ueri prophetæ. De quibus dicit Aug. ubi ſupra, quod ſicut olim extra populum Iſrael, & ante in populo gentili erant aliqui boni, & ſancti uiri a Deo ſpecialiter illuminati, & directi, de quibus fuit Iob, Cornelius, & alij. Sic etiam, & aliquæ fœminæ ſanctæ, & religioſæ eſſe tunc poterant a Deo de futuris de Chriſto, & alijs ſpecialiter illuminatæ. Vnde de uaticinio unius illarum Sybillarum dictæ Erithrea, uel Cumana loquens Auguſtin. ubi ſupra dicit, quòd a

Deo nihil habet in toto carmine suo, quod ad Deorũ falsorum cultum pertineat, ut in eorum numero merito computanda uideatur, quæ pertinent ad ciuitatem Dei. De malis etiam mulieribus, siue magis, & diuinatricibus uanis artibus imbutis, patet etiam quòd aliqua earum magis idoneæ ex dignatione diuinæ clementiæ in testimonium salutarium futurorum poterant certis occasionibus datis, illuminari specialiter a Deo de faciendis, sicut occasione data illuminatus fuit Balaam ariolus, qui licet malus fuerit, tamen præclaram de Christo prophetiam expressit, ut patet Numeri 24. Donum enim prophetiæ non solum se extendit ad bonos, sed etiam commune est bonis, & malis, sicut & cæteræ gratiæ gratis datæ. In cæteris uero ad Christum non pertinentibus istæ diuinatrices magę, a diabolo poterant illuminari, sicut superstitiosi sapiétes babylonij. Sed si quis quęreret, quare in solo sexu fœmineo inuentę sunt apud gentiles quædam mulieres prophetissæ de Christo uaticinantes, & nullus de uatibus famosis babylonicis in artibus diuinatorij expertes, quos reges gentium in dubiis consulere cósueuerunt, ut patet de Pharaone, & Nabuchodonosor, & aliquibus philosophorum aliquid de Christo, uel de futuro iudicio, aut de resurrectione, & cæteris de quibus Sybillæ locutæ sunt, uaticinatus est? Respondetur quòd horum, & similium secretorum Dei rationem reddere potest solus, qui a Deo de huiusmodi est eruditus. Vel forte sic factum est consuetudine Dei, quo sæpe eligit infirma huius mundi, ut confundant fortia, philosophi autem sequentes solum cognitionem quæ naturali inuestigatione de Deo, & creaturis haberi poterat ponentes obijcem præsumptionis, & superbiæ, diuinas reuelationes desuper recipere nó meruerunt. Potuit tamen fieri occultè a Deo, ut etiam poetæ, aut aliqui philosophi, ut aliqua fingerent, uel dicerent, quæ Deus pro generali salute hominum facturus erat in mundo, *licet illi philosophi*, uel poetę

ad

ad huiusmodi non respicerent, sed ad alia, circa quæ eorum intentio uersabatur, sicut factum in Caypha, & Vergilio, & alijs. Hęc ex domino Henrico de Assia super Genesim.

QVAESTIO SECVNDA. VIII. CAP.

De somno corporali, tres Quæstiones comprehendens.

QVAESTIO I. QVAESTIONIS II. CAPI. VIII.

Quid sit somnus corporalis, & unde causetur.

QVAERITVR, quid sit somnus corporalis, & unde causatur. Ad quam sic respondetur, quòd somnus secundum philosophos est retractio ad interiora, spiritus uitalis, & animalis, quorum alter est uehiculum caloris, & alter speciei sensibilis. Vel ut alij dicunt. Somnus est fixa suspensio uirium animalium, idest, sensitiuorum ab actibus suis. Quod de communi cursu contingit ex hoc, quòd diffusio spirituum uel alterius influentię ad sensationes necessariæ impeditur a corde, uel cerebro, & quandiu hic influxus impeditur, tãdiu cessant, & quiescunt uires sensitiuę ab actibus suis. Potest autem dictus influxus impediri, uel non fieri multis de causis, & modiis. Primo ut dicit Alber. ex parte corporis, sicut fumalis euaporatio ex membris digestiuis ascendens per uenas ad regionem cerebri frigidam, ubi fumus illo frigore condensatus descendendo constringit neruos, & obstruit cęteros meatus spirituũ ad organa exteriorum sensuum, qui spiritibus ad ipsorum actuationem requisitis sic priuati, non percipiunt exte

rius obiecta. Alij clarius idem sic dicunt, q̄ dictus influxus impeditur per fumum ascendentem a membris digestiuis ad cor, uel ad locum capiti.i.cerebrū, ubi est concursus neruorum deferētium spiritus, uel ubi. spiritus naturales sublimātur in spiritus animales, qui quidem fumus per dictum influxum impediri potest, uel replendo neruos, uel comprimendo, uel ad frigiditatē redactas constringendo, pōt ēt naturaliter ex parte corporis fieri sopor sine tali fumo, & hoc pp aliquā opilationem, seu alterius modi obstructionē meatuum interiorū. Causatur etiam somnus ex parte animæ pp concursum caloris, & spirituum ad locum alicuius læsionis interius uehementer torquentis, quandoq; ex defectu caloris, & spirituum in radice in qua dum spiritus deficiunt, necesse est, ut sensus suis actibus cessent, sicut contingit in amentibus, q̄ amētiæ accidunt ex sanitione.i.debilitate. Quādoq; ēt accidit per quādam retractionem, seu reuocationem spirituū ad interiora ratione alicuius passionis interioris, iuxta illud Luc.22.& Matth.26. Erant oculi eorum grauati, & dormierunt præ tristitia, uel ratione alterius accidentis, ut in sincopi. Quandoq; etiam accidit somnus ex uehementi fatigatione, uel attenuatione, uel assiduata contemplatione propter quæ requirunt uires interiores adiuuari, vt patet in raptu, & extasi. Fiūt etiam quandoque sopores ab extra, idest ex dulcedine alicuius melodiæ, per quam exteriores sensus cadunt ab actibus suis, propter quod ut dicit philosophus. 8. polyticorum. In templis fiebant melodiæ quibus aliqui rapiebantur. Quandoque fiunt etiam ex uehemētia subiti terroris, quandoque ex læsione capitis, uel alterius membri extrinsecus illata, ut dum homo cadit super caput, aut sanguinem trahit. Hæc Albertus Magnus, & Dominus Henricus de Assia super Genesim.

QVAE-

QVAESTIO II. QVAESTIONIS II. CAP. VIII.

De somno uniuersali, ac partiali.

QVAERITVR, Quid sit somnus uniuersalis, & partialis. Ad quam respõdetur, quòd somnus uniuersalis dicitur quando exteriores sensus cum ui ẽt intellectiua sopiuntur, & quiescunt. Vel somnus uniuersalis ẽm Auic. prima 3. c. de subeth; est redditus spiritus animalis ab instrumentis sensuum, & motus ad principium suum. s. cerebrum, cum quo scilicet redditu priuantur ipsorum instrumenta ab exitu operationis in ipsis. s. instrumẽtis, nisi ab illis instrumentis quæ necessaria sunt ad hoc, ut uita permaneat, & illa sunt sicut instrumenta spiritus, sicut pulmo, cor arteriæ, & diaflamma. Partialis autẽ somnus est triplex, aut cum exteriores, & interiores sensus sopiuntur, ui intellectiua uigilante, uel cum ligantur exteriores sensus. solutis a somno sensibus interioribus, ut patet in ijs qui dormiendo ambulant in nocte, uel cum interiores sensus ligantur solutis exterioribus. Primum autem horum secundum quosdam possibile est, quod probant sic. nam sicut interior sensus uigilare potest ligato per somnium exteriori, ut patebit infra. Ita nihil prohibere uidetur, quòd intellectus habitibus, & sensationibus sufficienter habituatus sæpe uigilet, idest cognoscitiuè actuetur respectu intelligibilium, & quòd utræque uires sensitiuæ sopite sint. Quod si dicatur secundum philosophos, quòd necesse sit ad actualem intelligibilitatem phantasmata speculari. Igitur intellectus non actuatur, nisi consecutiuè ad actuationem phantasiæ. Respondetur, quòd si illud dictum commune philosophorum habeat ueritatẽ. Intelligitur de cõmuni cursu humanæ cognitionis, & in prima

acqui-

acquisitione intellectualis notitię Vel est uerum respectu illorum intelligibilium respectu quorũ adhuc non habet sufficienter intrinsecos in se habitus & species, secundum quas in actu exire possit sine adminiculo uirium sensitiuarum. Secus autem est de intellectu sic habituato, qui ut seipsum actuet, non oportet ad phãtasmata se conuertat. Istam intellectualem uigiliam sensisse uidetur sensibus somno ligatis qui dixit, ego dormio, & cor meum uigilat, & ſm hanc opinionem somnus utrorumque sensuum non põt sopire intellectum, nisi mundum uel insufficienter habituatũ. Secundum autem. s. ligamentum exteriorum sensuum, salutis a somno interioribus etiam manifeste apparet in quibusdam, qui nocte dormiendo surgunt, & ambulãt sine offendiculo, & faciunt aliqua opera uigilantium, s. loquuntur, clamant, induunt se, ascendunt arbores, exeunt domos, ad cãpos, siluas, insequuntur inimicos, & quandoque interficiunt, & reuertuntur ad lectos suos, ut dicit Alber. in commento super lib. de somno & uigilia. Possunt etiam, & tertio aliqui secundũ exteriorem sensitiuam uigilare, & dormire secundum interiorem, sicut audiui de uno talium qui realiter sensit. Vigilant etiam quandoque tales secundum sensum, & simul secundum uim intellectiuam, quæ fortassis etiã quodammodo actuari potest ad actuationem exteriorum sensuum interioribus sensibus ab omni actu suspensis. Vnde si Deus in homine uigilante suspenderet ad tempus omnem actuationem interiorum sensuum sine impedimento influentiæ uirtutis, & spirituum ad sensus exteriores, quid prohiberet hominem, & sensitiuę uidere, & intellectiuæ uisa ratiocinari, & ita sufficienter se se in ambulando, uel ascendendo dirigere, & custodire? Hęc Henri. de Assia ubi supra.

QVAE-

QVAESTIO SECVNDA. VIII. CAP.

Vnde fuerit somnus Adæ a principio causatus.

QVAERITVR, vnde causatus est somnus Adę a principio, cum nihil de prædictis cau santibus somnum, nec fumalis euaporatio cibi potuerit ad caput eius, uel cor ascende re, nec in paradiso comederit de fructibus ante forma tionem Euæ, & quid uidit Adam in sopore illo? Ad quam sic respondetur, ꝙ somnus illę Adæ, siue raptus, siue extasis, nec ab angelo fuit, nec a cœlo, nec a cibali fumo, aut fatigatione, quæ non erat in statu innocentiæ. Sed fuit immissus a Deo, tanq̃ conueniens dispositio ad recipiendas diuinas reuelationes, quia (ut dicit Aug.) Nisi ab hac uita quisque quodammodo moriatur, siue aduersus, & alienatus a corporeis sensib. fuerit, non subuehitur in uisione Dei, & cœlestium. In quo raptu siue extasi pius, & largissimus Deus primo homini principio totius posteritatis ostendit magna, & mirabilia. Ipse.n. Adã in ipsa extasi siue excessu mẽtit positus, & in illud quod statum naturæ excedebat eleuatus, ut dicit glo. ad Ephe. 5. Primo propheta effectus est. Nam excitatus ex sopore, & mulierem formatam ex ipso aspiciens, diuina reuelatione illustratus, Idiomate hebraico dixit. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, propter hoc relinquat homo &c. Ingressus etiam est in sanctuarium Dei, & intellexit nouissima ab initio, & primo (ut dicit gloss.) reuelatum est ei quòd ex eo nasciturus esset homo qui uerè Deus esset, cuius morte hominum genus redimeretur, & de cuius latere in cruce morientis fidelis ecclesia formaretur. Intellexit etiam, quod mundus esset perdendus peccato quamuis non suo. Tunc forte intellexit mysterium Trinitatis, creationem mundi

ex nihilo destructionem eiusdem, accepit in illa extasi reuelationem casus angelorum. Intellexit sacrificia quæ erant futura in remedium originalis peccati, quamuis illud futurum ei esse non reuelaretur. Intellexit excellentissimam illam futuram uitam in qua post in æternum uiuendo sine nutrimento, habituri essent homines in clara Dei uisione. si in hac uita mandata Dei custodirent. Instructus fuit in naturalibus, & moralibus scientijs. Tunc etiam accepit excellentem cognitionem theologicam supernaturalem, ut primis rebus nomina imponeret, & rerum proprietates cognosceret. Vnde constitutus est primus philosophus, primus Theologus in utraq; scientia perfectus secundum mensuram initij sui status. Vnde Hugo libro 6. de sacramentis loquens de philosophia, & Theologia primi hominis dicit. Rerum uisibilium omnia quæ cum homine, & propter hominem factæ erant, perfectam cognitionem primum hominem simplici diuinæ inspirationis illustratione accepisse nulli dubium esse debet. Nam Deus rationabiliter ei tribuit scientiam eorum quæ propter ipsum fecit, & quorum gubernationem, dispositionem, & prouidentiam ipsi homini reliquit. Si autem pro uita temporali conseruanda, & disponenda in rebus transitorijs tam scientiam magnam accepit, multo magis pro uita æterna adipiscenda excellentiorem, & abundantiorem de cœlestibus, & supernaturalibus cognitionem habere debuit. Sic in extasi, & excessu mentis. Paulus positus uidit arcana Dei, quæ non licet homini loqui. Sic etiam quædam mulier ordinis nostri prædicatorum uirgo mirabilis humilitatis, & deuotionis in urbe ueteri tempore nostro extasim patiebatur, quotiens aliquis ei uerba deuota, & feruentia loqueretur, cumque poneretur in lecto dum rapi incipiebat, eleuatis paulatim manibus, & pedibus ad modum pedum crucifixi dispositis, sic efficiebatur immobilis, ut nulla

uio-

uiolentia manus, vel brachia flecti, uel ipsi pedes possent aliquatenus disiungi. De mirabilibus autem, & arcanis quæ in ipso raptu percipiebat aliquando, paucis, & cum difficultate aliqua reuelauit. Hæc Henricus, & Ioannes de sancto Geminiano.

QVAESTIO TERTIA. VIII. CAP.

De somnijs, & de apparitionibus somniorum. Sex Quæstiones continens.

QVAESTIO I. QVAESTIONIS III. CAP. VIII.

De somniorum causis ac eius definitione.

QVAERITVR, quid sit somnium, & etiam unde causantur somnia, siue apparitiones phantastice somniorum? Ad quam sic respondetur, quòd somnium secundum philosophum lib. 2. de somno, & uigilia, est phantasma factum a motu simulachrorum a similitudine sensibili in dormiente s̄m, q̄ dormit, hmōi aūt somnium, seu phantasma ortum habere potest ex pluribus, & sic possunt somnia plures causas habere. Nam somniorum duplex est causa in generali, scilicet interior, & exterior. Prima interior ēt est duplex. Nam prima est mentalis siue spirituales. s. cogitatio uel affectio inquantū illa occurrunt phantasiæ hominis in dormiendo, circa quę eius cogitatio, & affectio fuit immorata in uigilando. Secunda causa somniorum interior est corporalis dispositio. Nam ex dispositione interiori corporis formatur aliquis motus in phantasia conueniēs tali

li diſpoſitioni, ſicut homini in quo frigidi humores abundant, occurrit, quòd ſit in aqua, uel niue. Et propter hoc medici dicunt eſſe intendendum ſomnijs ad cognoſcendum interiores diſpoſitiones corporis. Secunda cauſa ſomniorum eſt exterior, & hæc eſt duplex. Prima eſt ſpiritualis, quæ quandoq; eſt a Deo, qui miniſterio angelorum aliqua hominibus reuelant in ſomnijs, ut dictum eſt ſupra. Quandoq; autem operatione dæmonum apparẽt dormiẽtibus aliquæ phantaſiæ, ex quibus quandoque aliqua futura reuelant his, qui cum eis habent pacta illicita, ut dicetur infra in tertia Decade. Secunda cauſa exterior eſt corporalis, ſcilicet immutatio imaginationis, uel phantaſiæ inquantum imaginatio, uel phantaſia dormientis immutatur, uel ab aere continente, uel ut aſtronomi dicunt, ex impreſſione cœleſtis corporis, ut ſic dormienti aliquæ phantaſiæ appareant conformes diſpoſitioni cœleſtium. Pro quo intelligendo notandum, quòd Aſtronomi dicunt, quòd cœlum ſiue corpora cęleſtia per ſe operantur ad ſomnia. Nam multotiens dicunt hominum ſomnia eſſe conformia ſtellarum habitudinibus, & conſituationibus, in tantum, quòd ſcita diſpoſitione cœli hora ſomnij Aſtrologus dicere poteſt de quo facto ſomnium fuit. Et dicunt, quòd ſicut cum colera in homine abundat, ſomniat homo de rebus calidis, & rubeis, & cum flegma abundat, de rebus frigidis, & aquoſis ueluti eſſectus naturales cauſati a cauſa naturali. Similiter cœlum poteſt influere cognitionem effectuum quos uirtualiter continet, & per conſequens imprimere per ſe dormientibus ad ſomniandum. Quibus reſpondetur, quòd licet cœlum aliquid operari poſſit ad ſomnia, hoc tamen non eſt per ſe, ſcilicet per impreſſionem nouæ ſpeciei, uel cognitionis interioris ſenſualis, uel intellectualis. Sed eſt ſolum per accidens ad aliquam tranſmutationem corporis ſecundum ſenſibiles qualitates. Nam influentia calefactiua non poteſt imprimere prius ſpeciem

caloris

caloris sensui interiori, quàm causet realem calorem qui obiectiuè moueat sensum tactus. Et cum dicitur secundum Astronomos, quòd quandoque inuenta sunt somnia hominum conformia habitudinibus, & imaginibus stellarum, utpote Piscis, Cancri &c. Dicitur, quòd hæc ratio, uel nunquam expertum est, uel est a casu, uel quia aliquis exercitatus in huiusmodi post somnium (non autem ante) inueniet aliquam concordantiam in cœlo cum re, uel rebus, de quibus somniauit. Sed Beatus Augustinus super Gen. ad litteram dicit. Hoc quidem occulta malignorum spirituum deceptione fieri potuit, qui hominibus intentis talibus uanitatibus, sic in eorum damnationem, & erroris pronosticationem, astrorum propagatione illudere consueuerunt. Et negatur, quòd ille humor, qui dicitur melancolia, uel cholera producat in homine somniante, uel frenetico species calidas, uel humidas, uel caprarum, uel serpentium, uel species cuiuscunque rei differentes specie ab illis humoribus, qui talibus apparere consueuerunt. Et ratio negationis est, quia causa naturalis non potest per se speciem effectus sui realis prius producere in sensu, uel intellectu, quàm illum effectum producat in esse reali. Quod si dicatur, vnde causantur huiusmodi phantasticè apparitiones in somnijs? Dicitur, quod contingunt ex irregularitate motus spirituum, & fumorum, & partium interiorum organorum, in quibus fit sensatio, & phantasmatarum reseruatio, quæ quidem phantasmata talibus motibus respectu inuicem confunduntur, & monstruosę coniunguntur. Et ita contingunt tales apparentiæ somniorum. Hæc ex Alberto & Henrico.

QVAE-

QVAESTIO II. QVAESTIONIS TERTIAE VIII. CAP.

Vtrum spiritus boni, uel mali possint somnia uiuis immittere.

DVBITATVR, Si spiritus boni, & mali possint apparere, & immittere somnia uiuis? Ad quam respondetur affirmatiue, & primo de spiritibus bonis dicamus. Ingerũtur enim primo quandoque somnia clara uiuis benignitate spirituum bonorum de quibusdam, ad bonum ipsorum uel aliorum pertinentibus,& sic Alberto Magno fuit immissum somnium clarum de casu pueri de molendino in ripam in nocte,ut sic,quia episcopus erat maiori pietate, & compassione moueretur ergo matre pueri quæ sibi de mane de submersione pueri filij sui conquerenda erat. Sic etiam Galeno fuit immissum somnium de cura cuiusdam infirmi patientis ægritudinem splenis, qui ut ipse narrat cum diu de cura illius sollicitus fuisset, & remedia diligenter quæsiuisset,somniauit quadam nocte,quòd sanguinem traheret de uena quæ est inter auricularem, & anullarem digitos,quod fecit,& sanatus est,quòd si ita diuina bonitas per bonos spiritus dirigit homines facientes, quod in se est ad ea quę sunt in salutem corporũ, longe vtique fortius diriget per bonos spiritus homines debitæ sollicitos pro bonis moralibus, & spiritualibus sibi uel alijs acquirendis,& maxime illos qui præsunt, sicut rex Salomon specialiter directus fuit per somnium de bono regimine populi sibi commissi, ut habetur. 3. Reg. 2. pro hoc facit,quòd Caiphas cum esset pontifex anni illius prophetauit dicens. Expedit uobis,ut unus moriatur pro populo ne tota gens pereat. Sic sæpe regibus etiam infidelibus per somnia multa ostensa sunt, ut regi Pharaoni futura fames.

Gen.

Gen. 41. & regi Nabuchodonosor futura regnorum dispositio, de qua sollicitus erat Danielis. 2. Et merito Angeli dirigunt, & inclinant reges, & principes per somnia ad salutem eorum quorum curam habent. Nam aliqui angeli (ut dicetur infra in secunda Decade) tanquam gubernatores præsunt prouincijs, & regionibus, & per consequens regibus, & principibus regionum in eos influendo hoc, uel illud prout nouerunt expedire saluti commissorum. Ex quibus apparet, quòd inter cæteros illorum, qui præsunt somnia magis notanda sunt tanquam præsagium de futuris habentia. Et ideo dixit quidam de philosophis, quòd regio somnio credendum est. Nouerat enim, quod salus populorum consistit in capitibus eorum. i. in his, qui præsunt. Secundo ingeruntur quandoque somnia uiuis a spiritibus malis, uel ad deceptionem, ut quis credatur propheta Dei, qui est propheta diaboli, uel ad confirmationem alicuius erroris, uel superstitionis, uel ad alicuius uitij impulsionem, & excitationem, scilicet superbiæ, uel luxuriæ, quandoque, ut per has uisiones claras, & somnia se tanquam prophetas, aut Deo familiares extollant. de facili enim reuelationes extollunt. Sensit hoc apostolus quando dixit. Datus est mihi stimulus carnis angelus sathanæ ne magnitudo reuelationum me extollat. Sic Socrati fuit immissum somnium a quodam dæmone sibi familiari, ut posset interpretari somnium Platonis adhuc pueri, quod habuit de cygno quem Athenienses immolant Deæ Veneri quam colunt. Socrates enim præcedente nocte prius quam Plato ad eum eruditionis gratia a patre fuisset adductus uidit somnium a spiritu familiari immissum cygnum, scilicet qui apud Athenienses Veneri dicatur: dulcissimè canentem, & a terris usque ad cœlos cantando subuolantem, quod postea Platone adducto ad se, hic ille est, inquit, cygnus quem ego præterita nocte, tam suauissimè canentem somno uideram. Sic etiam quibusdam philoso-

phis ab assistentibus sibi dęmonibus fuerunt immissa somnia de aliquibus effectibus, ut ex eis postea concluderent discursiuè esse aliquos spiritus se habiliores, & subtiliores, & sic inducerentur ad superstitionem, uel errorem, uel etiam quandoque ad ueritatem, ut patet de Platonicis, & Tullio ueritati catholicæ in quibusdam adhærentibus. Hæc ex Henrico de Assia.

QVAESTIO III. QVAESTIONIS III. CAPI. VIII.

Vtrum mortui possint in somnis monere uiuos ad bonum, uel abducere a malo, & an suis monitionitionibus sit præstanda fides.

QVAERITVR, Si spiritus uel animę mortuorum possint in somnis monere ad bonũ, uel abducere a malo uiuos, & si sint seruandæ, & exequendæ mortuorum monitiones? Ad quam respondetur affirmatiuè. Nam quandoque a spiritibus mortuorum, & ab animabus in purgatorio existentibus immittuntur somnia uiuis rogantes pro eis orari, ut patet 4. dia. Quandoque etiam permittitur eis, uiuis somnia ingerere admonitoria, uel etiã prouocatoria ad bonum, uel a peccatis quibusdam reuocatoria. De animabus uero damnatis non puto somnia immittere uiuis sinanter, quamuis nihil prohibeat uiuos etiam de mortuis damnatis somniare, quãdoq; arte dæmonum ad finem, ut credantur saluare, aut, vt præces, & eleemosynæ uiuorum pro illis frustra fiant. Qualitercunque tamen sit, somnia de mortuis non sunt obseruanda a uiuis tanquam semper ipsi pro talibus moueantur, ut mortuis subueniant eleemosynis, & precibus.

QVAESTIO IIII. QVAESTIONIS III. CAP. VIII.

Vtrum somnia amentia, & stultorum alicuius ueri habeant præsagium?

Vexi

QVAERITVR, an somnia amentium, & stultorum habeant præsagium alicuius ueri? Ad quam Albertus uolens probare, ꝙ somniorum immissio non sit a spiritibus, sed ex causis naturalibus respondet affirmatiuè dicẽs, quòd multis amentibus, & fatuis plurimum somnia præsagium habentia accidere solent. Sed hoc negat dominus Henricus dicens, quòd nesciat ubi Albertus hoc legerit, aut qua experientia didicerit. Ipse enim nunquam uidit fatuum prophetasse, aut somnium notabile futurorum designatiuum habuisse, immo cum phantasticum fatuorum, sit tumultu cogitationum, & passionum maxime distractum, inquietum, & confusum, ideo est maxime indispositum ad receptionem reuelationum, & somniorum.

QVAESTIO V. QVAESTIONIS III. CAPI. VIII.

Cur spiritus boni enigmaticè, & parabolicè, & non clarè erudiant homines.

DVBITATVR, Quare spiritus boni non clarè erudiunt homines per somnia, sed enigmaticè, & parabolicè, cum finis immissionibus somniorum sit significatio aliquorum, quæ sciri, uel præsciri expedit hominibus? Ad quam

Symonides philosophus uolens respondere, dixit hoc accidere pro eo, quòd Deus inuidet mortalibus de scientia futurorum, & ideo non clare, sed sub obscuris figurarum in uolutionibus immittit hominibus, somnia de futuris. Sed quia hic maxime errauit. Ideo dicendum est quod ex multis causis contingit hominibus immitti somnia enigmatica, & non clara. Primo, ut homines somnijs obscuris territi ad dominum pro interpretatione recurrant; aut saltem ut malum imminens uelit auertere, petant, aut ut aliquis seruus Dei ad salutem multorum exaltetur, & Dei glorificetur qualiter fuit ad literam de Ioseph, & Daniele. Secundo obscuritas præmonitionum per somnia facit ad exercitium, quia scito quod a Deo, & creaturis spiritibus bonis, & malis solent homines uarijs modis moueri, affectionibus, habent homines occasionem circunspectius agendi, & cautius prouidendi, ut forte imminentia mala excludant, ut leuius tolerent, ut uentura bona abũdantius suscipiant. Tertio in causam potest esse conditio status præsentis uitæ, quæ multiplici obscuritate, & perplexitate anxiari meruit, quando homo primus a Deo suo per culpam cecidit. Vnde beatus Gre. 5. moral. dic. proiecti a paradisi gaudijs, cecitatis pœna mulctati uix susurrii uenas apprehendimus, & mira Dei opera raptim tenuiter quam pensamus, &c. Quarto prouenire potest ex merito uel demerito, uel ex indispositione, aut dispositione recipientis, propter quæ Deus aliquos nullis immissionibus somniorũ præadmonet, aliquos ambiguæ inopinatis passionibus tristitiæ, uel lætitiæ, & aliquos somnijs, uel reuelationibus claris. Hæc Henricus ubi supra.

QVAE-

QVAESTIO VI. QVAESTIONIS III. CAP. VIII.

Vnde est, quod spirituum influxus in homines potius respiciat somnium, quàm uigiliam.

DVBITATVR, Quare influxus spirituum in homines potius uel communius respicit somnium, quàm uigiliam? Ad quam sic respondetur, quod tres differentiæ actuationum interioris cognoscitiuè requirunt quietem, & tranquillitatem mentis, id est animæ, uidelicet reuelatio, contemplatio, & ueritatis inuestigatio. Cum ergo somnus sit quædam quies uirium animalium, ideo anima dormientis est in statu aptiori ad reuelationes. Vnde, quia reuelatio per somnium, immissa homini a Deo uel angelo, est quædam interna allocutio, frustra fieret quando anima esset ita distracta uel aliis occupata uel intenta, quòd non intenderet spiritui se alloquenti, uel locutionem sibi memoriter non imprimeret. Sicut hoc manifestum est in exteriori, nullus, enim sapiens uolens aliquid alicui dicere alloquitur ipsum quando uel ubi propter interiorem distractionem, uel exteriorem turbationē non potest perfecte audire, uel si audiat non recipit corde quod dicitur. Et ergo dixit sapiens quod non est effundendus sermo ubi non est auditus. Et ibidem. Frustra fit locutio ubi non est attentio, aut ubi eius quod dicitur intellectio. Spūs ergo boni cum sint sapientissimi nolentes homines alloqui frustra locucione interiori nec exteriori rationabiliter obseruant tunc locum, statum, & dispositionem eius cui loquendum est, ut allocutiones suæ effectum habeant iuxta illud quod dicitur Isai. 56. uerbum meum quod egredietur de ore meo, non reueretetur ad me uacuum.

Ex quibus ſequitur, quòd reuelatio a Deo, uel angelis per ſomnia fit pro tempore, quo adhuc ligatus eſt ſenſus communis, quia pro illo tempore anima eſt in omnimoda quiete nullum actum habens, & per conſequens uidetur eſſe in diſpoſitione aptiſſima ad receptionem diuinæ illuminationis. Hæc Henricus de Aſſia, ubi ſupra.

QVAESTIO QVARTA. VIII. CAP.

Quot, & qui ſunt, qui benè ſomniando diuinant.

QVAERITVR, quot, & qui ſunt qui bene ſomniãt, & ſomniando diuinant? Ad quã ſic reſpõdetur, ꝙ tria genera hominũ bene ſomniant, & diuinant, ſcilicet, veſani, amici, & melancolici. Primo enim veſani bene præuidẽt, & diuinant de ſomnijs. Cuius ratio eſt, quia tales non ſunt intenti circa proprios motus, & ideo apprehendunt, & diſcernunt motus paſſionis extraneæ, quę tangit eos. Viri autem prudentiſſimi, & optimi non ſunt intenti, niſi circa ſapientias, & uirtutes, & alia honeſta, propter quæ non percipiunt ſomnia. Secundo dico, quòd amici bene, & rectè ſomniant, ſicut res eueniũt de ſuis noctis, & amicis. Cuius ratio eſt, quia amicorum ad inuicem eſt maior ſollicitudo, & ideo ſuorum ſimulachrorum eſt maior cognitio. Vnde noti, & amici præcipue quando ſunt ſeparati procul ab inuicem maxime pro inuicem ſunt ſolliciti, de multa ſperantes, & de ſe multa timentes. Maxime enim cognoſcunt ſe inuicem, & ſentiunt motus ad inuicem ſibi factos per paſſiones ſpei, & amoris, & timoris. Et hoc modo ſe habent ſomnia notorum, & amicorum. Nam motus ſomniorum amicorum ſunt magis profundati, & uehementes, quàm extraneorum. Quod uno exẽplo etiam patere poteſt, quod narrat Tul. in 2. libro

de

de natura Deorum dicit.n.ibidem, quod duo familiares socij,& amici archades,ideſt græci, iter ſimul facientes ad aliquam ciuitatem peruenerũt, quorũ unus ad domum ſui amici perrexit. Alter uero ad hoſpitiũ diuertit.Is qui in domo amici ſui erat,uidit in ſomnijs ſocium ſuum orantẽ,vt ſibi ſubueniret, eo ꝙ niſi iuuaret ipſum eſſet ab hoſpite iugulandus.Ille uero hoc viſo excitatus de lecto ſurrexit,& hoſpitium in quo hęc agebantur petere conatus eſt.Sed ad ſe rediens, & tanquam uanum ſomnium paruipedens,ad lectũ rediens, obdormiuit,tunc eius ſocius ſecundo per ſomnium apparuit,& inſtantius quamprius rogare uidebatur, ut ei auxiliaretur.Sed iſte neque de ſomno tunc curans iterum obdormiuit.Cui tertio in ſomno ſocius cum magna querela apparuit,ſe dicens iam iugulatum eſſe,obſecrans,quoniam uitæ ſuæ auxilium ferre neglexiſſe, ut ſaltem ultionem non negaret, dicens corpus ſuum trucidatum ferri extra portam,ſupra currum, cooꝑtũ ſtercore ſepeliendum,ut eius ſcelus, uel facinus occultaretur.Tunc conſtantibus precibus familiaris, & amicus compulſus, protinus cum iudice ad illam portam ſummo mane cucurrit, & currum quem in quiete ei demonſtrauit,comprehendit, hoſpitemq́; ad capitale ſupplicium perduxit. Hoc narrat Valerius Maximus lib.ſecundo de ſomnijs. Tertio melancholici melius alijs ſomnia pronunciant, & coniectant. Cuius ratio eſt, quia in illis eſt uehemens imaginationum impreſſio,tum quia minus proprijs intendunt,& minus proprijs curam impendunt, tum quia raro unquam profundæ dormiunt,& ideo minus coniectat,diuinant,& præuident ſomnia.Illi autem qui optime, & artificioſe determinant,& interpretantur ſomnia, ſunt illi qui mouẽtur ſubtiliter inſpicere ſimilitudines rerum. uerbi gratia.Sicut enim ſe habet in aqua mota, ſic multo totiens ſe habuit in ſomnijs. Sicut ergo intuentes in aqua mota ſimulachra diſtorta, & confuſa prompti ſunt reddere figurata, uel ſignata ipſorum ſubtiliter,

quia sciunt inspicere similitudines simulachrorum, uel idolorum ad ea, quorum sunt simulachra dicentes ꝙ hæc est figura hominis, hæc æqui, & similia. Sic etiã in somnijs intuentes simulachra distorta prõpti sunt determinare ipsorum figurata, uel signãtia illi, qui mouentur subtiliter inspicere similitudines eorum ad ea quorum sunt simulachra. Hæc Beatus Thomas in fine tertij libri de somno, & uigilia, & Albertus in commento ibidem.

QVAESTIO QVINTA. VIII. CAP.

Vtrum somnijs dare fidem sit licitum.

QVAERITVR, Si dare fidem somnijs sit licitis. Ad quam uidetur respondendum negatiuè propter ea, quia scribitur. Ecclesiastic. 34. Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis, & metricè dicitur.

Somnia ne cures, nam fallunt somnia plures:
& Cato dicit.
Somnia ne cures, nam mens humana quod optat.
Dum uigilat sperans, per somnum cernit idipsum.

Sed in cõtrarium est, quia angelus domini apparuit in somnis Ioseph, qui somnio credidit. Matth. primo. Respondeo dicendum, ꝙ ut dicit Macro. super somnũ Scipionis (eo, ꝙ in somnis Paulus Scipio maior Scipioni filio apparuit.) Omnium quæ sibi uidere dormientes uidentur, quinque sunt principales diuersitates, & nomina, aut est enim quod latini somnium uocãt, aut quod uisio rectè appellatur, aut quod oraculum nuncupatur, aut quod in somnium dicitur, aut est phantasma, quod Cice. quotiens opus hoc nomine fuit, ui-

sum

ſum uocauit. Vltima ex his duo dicit Cice. cum uidentur cura interpretationis indigna ſunt, eo quòd nihil diuinationis importent. Fiunt enim hæc duo primis tribus horis noctis, quæ uocatur prima noctis uigilia. Lucæ duodecimo, & quæ dicitur etiam intempeſtum. 3. Reg. 3. & conſurgens in tempeſte noctis ſilentio de meretricibus. In quibus horis ſomnus eſt ualde obſcurus, & profundus propter fumum obſcurum, & ſpiſſum reſolutum a loco digeſtionis opilantem, & obſcurantem organa ſenſuum, ideo tunc phantaſmata, & motus factus a ſenſibus apparere uere non poſſunt. Et ideo credere, & fidem dare ſomnijs, & apparitionibus, ſiue reuelationibus factis tribus primis horis illis, uanum eſt, & ſtultum, & ſic intelliguntur dicta in fronte quæſtiunculæ adducta. Somnium autem eſt, cum dormiendo aliquid reuelatur nobis per impreſſionem formarum imaginabilium, & id quod reuelatur tegitur figuris, & reuelatur imaginibus, ut cum Iacob dormiens ſcalam uidit. Gen. uigeſimo octauo. Viſio eſt cum in uigilia reuelatur aliquid per impreſſionem formarum imaginabilium, & eo ordine eueniunt quo apparuerunt, ſicut uiſio Iſaiæ qui dicit. Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum &c. Iſa. 6. & uiſio Danielis de hebdomadibus quæ eo ordine euenit, ſicut uidit: Oraculum eſt, cum in ſomnis, parens uel alia bona grauiſque perſona Deus, Chriſtus, Angelus, virgo Maria, uel aliquis ſanctus, aliquid aperte uenturum aut non, uitandum, uel faciendum denunciat, & iſti tales apparentes ſi loquentur, ſic eueniet, ut dicunt, uel ut oſtendunt, & ſic credere non eſt peccatum, maxime ſi ipſe cui apparitiones ſiunt, ſit bonus. Ex quibus patet, quòd ſecundum Macrobium, ſomnium Ioſeph, de quo dicit Matthæus oraculum fuit, & in aurora ſtomacho digeſto, & Ioſeph ſomniorum doctor credidit angelo, & accepit Mariam ſibi

uxorem

uxorem prægnantem. Illud autem, quod Pharaoni, uel Nabuchodonosor factum fuit, somnium fuit, & non oraculum, nam Ioseph Pharaoni, & Daniel Nabuchodonosor interpretati sunt. Ergo in somnia credere, & phantasmata perscrutari uanum est, quæ fiunt tribus primis horis noctis. Somnijs uero uisionibus, & oraculis credendum est, maxime si frequentius appareant, & si bonus sit cui apparent, & ab aliquo sancto uiro interpretentur. Vbi tamen cui somnia, uisiones aut oracula fiunt non esset, ut Paulus qui dicebat. Scio, cui credidi, & certus sum, aut sicut mater Augustini, de qua dicit li. confessionum, quòd ipsa sciebat distinguere inter Deum reuelantem, & animam somniantem, tunc enim interpretis cui uisio, aut somniũ, uel oraculum fieret, non egeret. Hæc dominus Ioan. de Biblia Bononiensis in quolibetis.

QVAESTIO SEXTA. VIII. CAP.

Vtrum futura uaticinari per somnia sit peccatum.

QVAERITVR, si uaticinari futura per somnia sit peccatum? Ad quam sic responde tur, quòd prædicere futura per somnia potest contingere quatuor modis. Primo ex naturali ratione, & sic possunt cognosci omnia futura quæ effectus suos habent in causis suis, & prædicere talia, licet, nec est diuinatio, ut patet supra diuinatio primo ca. Secundo contingit futura prædicere ex corporali complexione, uel dispositione, ut medici faciunt, & hoc licet, nec est diuinare. Tertio contingit ex Dei reuelatione, sicut fecerunt Ioseph, & Daniel. Gen. 40. & Dan. 2. qui per reuelationem diuinam uiderunt præsagia futurorum, & ideo reuelationem a Deo sibi factam exponebant, & alijs enarrabant. Vnde dixit Ioseph duobus Eunuchis, qui habuerunt somnia,

nia,& interpretationes ignorabant. Nunquid num Dei est interpretatio, referre quid uideritis? Gen.40. & Dan.2.dicitur, quòd enim per uisionem mysterium reuelatum est a Deo. Vnde subdit. Est Deus in cœlo reuelans mysteria, in nullis tamen somnijs quantum est ex se, fides,& spes pro certo ponenda est, nisi alicui constaret aliquid pro certo per somnia, uel in somnijs a domino reuelatum fuisse. Vnde nec Ioseph nec Daniel obseruabant somnia, specie in illis ponentes. Sed quæ per omnia fuerunt eis a Deo reuelata, exposuerunt, ut patet. Quarto contingit futura prædicere in somnijs ex dęmonum illusione, & reuelatione cum quibus pacta habent, uel expressa, quia ad hoc inuocant, uel tacita, quia huiusmodi diuinatio se extendit ad id, quod se non potest extendere,& talis est illicita, & superstitiosa. Vnde probatur Leui. 19. Non obseruabitis somnia, & Deuteronom. 18. Non inueniatur in te qui obseruet somnia, & hoc uel pactum habens cũ dæmone, uel speciem ponens in somnijs. Hæc B.Thom. secunda secundæ.q.95.articu.8.

Septima Quæstio,& ultima huius Octaui capitis, duas habet quæstiunculas.

QVAESTIO I. QVAESTIONIS VII. CAP. VIII.

Quare pueri, & amentes aliquando futura prædicunt.

DVBITATVR, Quare pueri, & amentes quandoque futura prædicunt? Ad quam sic respondetur, quòd pueri, & amentes cum habeant liberum arbitrium ligatum, non propriè uoluntariè, sed naturaliter agunt. Natura autem regitur syderibus, quę immutant quodammodo phantasias

tasias eorum,& sic diuinant,ut dictum est supra in declaratione opinionis philosophorum,& clarius declarabitur ex sequenti responsione ad septimam petitionem.

QVAESTIO II. QVAESTIONIS VII. CAP. VIII.

Cur animalia bruta, aliquibus motibus, futuros effectus ostendunt.

DVBITATVR, Quare animalia bruta aliquibus motibus futuros effectus ostendunt? Ad quam sic respõdetur, quòd animalia bruta non habent aliquid supra phantasiam, qđ ordinent phantasmata, sicut habent homines rationẽ. Et ideo phantasia brutorum animalium totaliter sequitur impressionem cœlestem,& ideo ex motibus huiusmodi animalium magis possunt ostendi quædam futura, ut pluuia,& huiusmodi, quam ex motibus hominum qui mouentur per consilium rationis. Vnde philosophus dicit lib. 1.de somno, & uigilia, quòd quidẽ imprudentissimi sunt maxime prouidentes. Nam intellectiua eorum non est curis affecta, sed tanquam deserta,& uacua ab omnibus, & mota secundum mouẽs ducitur. Hæc Tho. 1. parte. q. ubi supra. Vnde philosophus dicit in libro Methaurorum, quòd cantus ranarum, acutus morsus pulicum, uel muscarum, significat pluuiam. Prima pars probatur, quia tempus humectarum est conueniens ranis existentibus in aquis, ideo naturali inclinatione cantant. Et pulices, & muscæ propter humiditatem attractam a uirtute eleuatiua ex qua generatur pluuia, plus solito quærunt restauratiuum. Et Gallus cantans tempore non solito, & asini confricantes aures significant pluuiam futuram. Prima pars probatur, quia tunc multitudine uaporum extinguentium pristinam siccitatem insti-

instigantur. Secunda pars probatur, quoniam ex multitudine uaporum generatur in eis pruritus. Item eleuatio capitum boum, & uaccarum in campis, & pascuis, seu impetus reuersionis ad uillam, significat pluuiam, & tempestatem futuram, patet, quia cum operationes istorum sint ab intelligentia infallibili ideo naturaliter inclinantur cognoscere nocumentum futurum. Nimia etiam auiditas pecudum comedentium in campis est signum futuræ pluuiæ, patet, quia natura non deficiens in necessarijs, dedit istis animalibus non habentibus rationem, quandam inclinationem naturalem, qua extimant nocumentum futurum de proximo fieri, quod est prohibitiuum nutrimenti eorum. Ideo hoc quasi scientes, plus solito auide quęrunt cibum. De auibus etiam in terra futuram pluuiam pronosticantibus. Vergi. primo Georgicorum longo carmine sic cecinit.

Cum medio celeres reuolant ex equore mergi.
Clamoremque ferunt ad littora, cumq; marinæ.
In sicco ludunt fulice, notasque paludes.
Deserit, atque aliam superuolat ardea nubem.
& infra.
Aut illum surgentem uallibus imis.
Aerie fugere grues:
Aut bucula cœlum suspiciens, patulis captauit naribus auras.
Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo.
Et ueterem in limo rane cecinere quęrelam.
Sæpius è tectis penetrabilibus extulit oua, Angustum formica terens iter, & bibit ingens Arcus.
Et e pastu decedens agmine magno.
Coruorum increpuit densis exercitus alis.
& infra.
Iam uarias pelagi uolucres.
Nunc currere in undas. Et studio incassum uideas gestire lauandi, tunc, s. sunt signa pluuiæ futuræ,

signa

ſigna tempeſtatis uenturæ, eodem libro decantans ſupra dixit. Continuo uentis ſurgentibus, aut freta ponti. Incipiunt agitata tumeſcere, & horridis altis Montibus audiri fragor. Aut reſonantia longe littora miſceri, & nemorum increbreſcere murmur. Iam ſibi tum curuis male temperat unda carinis. Et hoc ſint pro octauo capite primæ decadis ſatis.

Nonum Caput Principale huius Primæ Decadis eſt de immunitate, & nobilitate intellectus, & uoluntatis potentiarum animæ, reſpectu corporum cœleſtium, ſub quo ſeptem principales Quæſtiones declarabuntur.

Prima Quæſtio principalis huius noni capitis, De intellectu, & uoluntate reſpectu corporum cœleſtium, ſub qua quinque queſtiunculæ ſoluentur.

QVAESTIO I. QVAESTIONIS I. CAP. IX.

Vtrum potentiæ animæ rationalis, ſubdantur, & neceſſitentur a corporibus cœleſtibus.

QVAERITVR, ſi uoluntas, & intellectus potentiæ animæ rationalis ſubdantur, & neceſſitentur a corporibus cœleſtibus. Ad quam uidetur primo reſpondendum affirmatiue. Nam inſtrumenta mouent, & immutant in uirtute principalis agentis. Sed corpora cœleſtia ſunt inſtrumenta ſubſtantiarum ſpiritualium, & angelorum, qui cum ſint ſuperiores animabus, & earum potentijs, ergo in eis imprimunt, & mouent eas. Ergo corpora cœleſtia uelut inſtrumenta in animabus, & earum

earum potentijs poterunt. Minor probatur per Dionysium.8.c.de diuinis nominibus dicentem. Diuina sapientia coniungit fines priorum principij secundorum, propter hoc philosophus. 12. metha. assignauit numerum angelorum, secundum numerum motuum cœlestium. Præterea secundo arguitur sic, illud quod per generationem subijcitur corporibus cœlestibus, immutatur, & necessitatur ab illis, ut sit causa actuum illius. Sed anima subijcitur per generationem corporibus cœlestibus, ergo immutatur, & necessitatur ab illis. Minor probatur: Nam sol, & homo generant hominem.2.physicorum, & nō generant materiam, quia materia est ingenerabilis, & incorruptibilis. primo physicorum, ergo generant formam quę est anima rationalis. Item tertio probatur, quòd corpora cœlestia immutent potentiam intellectiuam sic, operatio intellectus humani per se subijcitur motui cœli, quia intellectus subijcitur phantasiæ. Intelligentem enim oportet phantasmata speculari.3.de anima. Sed phantasia per se subijcitur motui cœli, sicut & omnis cognitio sensitiua, a quibus dependet omnis doctrina, & omnis disciplina intellectiua, primo posteriorum ergo &c. Præterea quarto probatur, quòd uoluntas subiiciatur astris sic. Illud subijcitur causaliter, & directe superioribus lationibus, quod uariatur, & alteratur de dispositione in dispositionem. Sed uoluntas secūdum, quod philosophus adducit primo, & secundo de anima de mente Empedoclis, & Democriti uariatur, & alteratur secundum diuersas dispositiones temporis, quod est passio motus cœli. 4. physicorum, ergo uoluntas subijcitur casualiter, & directe corporibus cœlestibus. Patet etiam hoc experientia. Nam multi homines secundum dispositionem temporum sunt læti, & tristes, beniuoli & iracundi, ergo &c. Sed contra est quod dicit Damas. quòd corpora cœlestia humanorum actuum nequaquam sunt causa. Respondeo dicendum, quòd corpora cœlestia dupliciter dicuntur age-

re

re in effectibus.s.per se,& directe,& per accidens,& indirecte.Primo modo corpora cęlestia non agũt in animam,& potentias eius rationales,quia si per se,& directe agerent in animam,sequeretur, q animæ producerentur per transmutationem,sicut aliæ res naturales, ut dixerunt Democritus,& Empedocles, non ponentes differentiam inter sensum,& intellectum. Qui non videntes distinctionem inter actus, & operationes intellectus,& sensus?& inter appetitum sensitiuum, & intellectiuum,dixerunt intellectum esse uirtutem organicam, & materialem,sequentem corporis transmutationem,sicut sensus. Et consequenter dixerunt, quòd cum transmutatio inferiorũ corporum sequatur transmutationem corporum superiorum, anima etiam,& intellectualis operatio sequerentur motum corporũ cœlestium,secundum illud Homeri. Talis est intellectus in dijs,& hominibus terrenis, qualem in die dedit pater uirorum Deorumque,idest Sol, uel Iupiter, quem dicebant summum Deum. Et ita intellectum sicut sensum crediderunt a corporibus supercœlestibus generari.Et consequenter directe, & per se a corporibus cœlectibus agi, & imprimi. Quam opinionem theologi reprobant ponentes, quod lex acordo diuinæ prouidentiæ hoc uult, quòd unumquoque immediate a proxima sibi causa moueatur. Proximum autem motiuum uoluntatis est bonum ostensum per intellectum, eo quòd obiectum appetitus est bonum; uel apparens bonum a quo mouetur, sicut uisus a colore. Vnde dicunt, quòd solius Dei immediate actiuè est mouere uoluntatem, & secundorum agentium solum persuasiue, non autem impressiuè a corporibus cœlestibus, quia si sic, nunquam in nobis esset electio mala. Nam natura per se, & directe agendo semper ordinatè agit, & mouet. Eandem etiam opinionem reprobat philosophus. 4. metaphysic. & primo, & secundo de anima. Si autem loquamur de subiectione indirecta, & per accidens, sic dicimus

mus,quòd anima,& potentia eius appetitiua,& intellectiua rationales, subijciuntur corporibus cœlestibus,& eorum impressionibus.Inquantum, scilicet,aliquo modo intellectus, & uoluntas accipiunt ab interioribus,& exterioribus uiris,quæ organis corporum alligantur, & corporibus cœlestibus subijciuntur. Nam operatio intellectus, & consequenter uoluntatis,nec inchoari potest, nec compleri, sine concursu uirtutum corporearum,quæ sunt imaginatiua,memoratiua,cogitatiua,sensitiua &c.Et inde est, quòd impeditis harum uirtutum organicarum operationibus propter aliquam indispositionem corporis, uel organorum talibus uirtutibus seruientium, impeditur operatio intellectus,& consequenter uoluntatis, sicut patet in phreneticis,lethargicis, & infirmis &c. Sed tamen etiam circa subiectionem diuersimode se habent intellectus, & uoluntas. Nam intellectus de necessitate accipit ab inferiorib.uiribus apprehensiuis. Vnde turbata ui imaginatiua,uel cogitatiua, uel memoratiua,de necessitate turbatur actio intellectus.Propterea dicitur,q̃ licet operatio intellectus nō efficiatur a motu cœli.exigitur tamen motus cœli ad hoc, q̃ fiat operatio intellectus. Nam operatio intellectus non potest fieri, nisi concurrat sensus. Et sensus non potest concurrere sine influentia motus cœli. Virtute autem motus cœli remouentur sæpe contrariæ dispositiones impedientes operationem intellectus[r]. Voluntas uero proximior causa, quàm intellectus, licet non ex necessitate sequatur inclinationem appetitus inferiorum.Inquantum in potestate uoluntatis est, sequi inclinationem concupiscibilis,& irascibilis. Vnde inferiores uires minus pertingunt ad uoluntatem, quàm ad intellectum. Subijcitur tamen, & ipsa occasionaliter, & indirecte superioribus lationibus, inquantum ex his aliqua occasio nostris electionibus præstatur, secundum quod habent impressiones. Nam cum per corpora supercœlestia, disponitur

aer ad frigus intensum, eligibilius ad ignem calefieri, ac etiam uirtute cœlorum insurgunt in nobis aliqui motus passionum, quibus efficimur cholerici, & proni ad iram. Et interdum a cœlo causatur in nobis aliqua discrasia in corpore, per quam eligimus accipere medicinam. Ad primum ergo argumentum dicendum, quòd spirituales substantiæ quæ cœlestia corpora mouent, agunt quidem in corporalia mediantibus cœlestibus operibus. Sed in intellectu humano agunt, immediate illuminando uoluntatem, autem immutare non possunt, nisi per modum persuasionis. hæc Thom. quæst. 95. art. 4. primæ partis. Ad secundum dicitur, quòd sol generat hominem, non tamen animam intellectiuam, sed aliam formam substantialem eductam de potentia materiæ, quæ postea corrumpitur adueniente de foris anima intellectiua. Ad tertium dicendum, quòd indirecte fit per accidens dependet operatio intellectus a phantasia, & a sensibus exterioribus, non tamen per se, & directe, ut dictum est. Vel dicitur negando quandoque, quia si operatio intellectus dependet a phantasia, hoc est uirtute intellectus agentis, & operatio intellectus, quæ est doctrina, uel disciplina si dependet a sensu, non concurrit uniuersaliter cœlum, sed solum intellectus agens. Ad quartum dicendum, quòd talis alteratio est ratione corporis in quo directè influit motus cœli, & non ratione intellectus, uel uoluntatis, quia nullus talis motus causatur in intellectu, uel uoluntate, sed solum in corpore. Et negatur consequenter, quòd aliqui a natiuitate habeant aliquem habituum moralem. Ad philosophum uero dicitur, quòd intelligit aliquos in natiuitate naturaliter disponit, & naturaliter habilitari ad habitus morales, iustitię, temperantiæ, & huiusmodi, & hoc conceditur, & hæc quantum ad principalem quæstionem.

AD-

ADDITIO.

Hæc quæstio subtilius cognosci potest, è Gersone in libello, quem trigolum Astrologiæ Theologizatæ inscripsit. E D.Bonauent.in 2.dist.2.art.3.q.2. Et post hos videto Gabrielem Bielem dist.14.q.unica,lib.2.& contra Astrologos,qui multa falsa dicunt,possunt quidem cœlestia corpora,voluntatem inclinare, non tamen effectiuè,actum uolendi in ipso efficiendo, neque imponere quouis modò necessitatem,cum volũtas ob suam libertatem libera maneat. vincit enim homo tẽtatione,snedum per gratiam, sed etiam per voluntatis libertatem, ita quod vt doctor Ordinis Seruorũ Laurentius opimus asserit in 2. dist.25.q.3.collat. omnes actus humani semper erunt a lib.arb.mediatè, vel immediatè,quia per imperium voluntatis,aliæ potentiæ mouentur in actos suos.Hinc est illud Ptolomæi,Sapiens dominabitur astris.

QVAESTIO II. QVAESTIONIS PRIMAE IX. CAP.

Vnde est, quod unus sit altero, acutioris ingenij, uel tardioris.

QVAERITVR, Si ab astris, uel alijs caussis accidentalibus, unus sit altero acutioris ingenij, uel tardioris. Ad quam respondetur, quòd non prouenit ex aliqua influentiali uirtute impressa corpori hnmano ex astris tẽpore natiuitatis, ꝙ unus homo sit acutioris ingenij, uel tardioris. Probatur quia uirtus cognitiua rõnalis directe nõ subijcitur astris,ut nunc supra dictũ est, & per consequens per se non possunt imprimere in intellectum,sed bene per accidẽs. Albertus & Henricus.

QVAESTIO III. QVAESTIONIS I. CAPI. IX.

Vtrum ab astris unus inclinetur ad unam scientiam, & alter ad aliam.

QVAERITVR, Si ab astris, uel ab accidentibus alijs unus inclinetur ad unam sciẽtiam, & alter ad aliam. Ad quam respondetur similiter, quòd non prouenit ex aliqua uirtute cœlesti tempore natiuitatis etiam, ꝙ unus sit naturaliter aptior ad unam scientiam, & alius ad aliam. Probatur hoc similiter, quia corpora cœlestia naturaliter, & directe non possunt nos aptos facere ad scientias, sed bene per accidens. Hæc Albertus, & Henricus.

QVAESTIO III. QVAESTIONIS I. CAP. IX.

Quot sint causæ, quibus acuitas ingenij est ad diuersas scientias.

QVAERITVR, Quot sunt causæ accidentales ex quibus acuitas ingenij, & inclinatio id diuersas scientias proueniunt? Ad quam respondetur, quòd sunt quinque. Primo nanque hoc prouenire potest ex passionibus ad quas ex complexione naturali homo est dispositus, & inclinatus. Passionatus enim ad uitium auaritiæ magis inclinatur ad scientias lucratiuas, & feruentius in eis laborat, quàm alijs scientijs, & ita de passionatis ad alia uitia, uel uirtutes. Secundo contingere potest, quia completio uel constitutio hominis unius est magis conformis, uel proportionata undecunque obie

ctis,

ctis,uel rebus,& earum habitudinibus. de quibus data ſcientia cõſiderat,quàm alterius hominis,"& ſic delectabilior eſt ſibi illa ſcientia uel ars. Tertio poteſt accidere ex hoc, quòd quandoque in uno homine excellit uirtus imaginatiua, in alio uirtus diſcurſiua, in alio iudicatiua, in alio memoratiua, & ita ſecundum hoc unus homo ad unam ſcientiam eſt habilior, quàm ad aliam. Quarto poteſt hoc contingere ex diſpoſitione radicis inferioris. Nam uidemus filios pictorum, ut plurimum aptiores eſſe ad pingendum ex diſpoſitione contracta ex parentibus. Quinto contingere poteſt ex frequenti meditatione,uel obiectione talium. Nam qui a iuuentute pingere uidit, uel uidere picturas placuit, magis inclinatur ad pingendum, quàm ad aliam artem, & hoc etiam fuit cauſa quare Iacob naſcebantur oues uarij coloris ex frequenti, ſcilicet inſpectione, & imaginatione ouium bibentium aquam, ſub qua erant uirgæ uariorum colorum. Gen. 30. cap. Non ergo diuerſitas ingeniorum eſt ab aliqua ſpeciali uirtute impreſſa in natiuitate, nec uarietas complexionum corporum humanorum, & aliarum uariarum naturalium conditionum ſemper a cœlo expetenda eſt, ſed ab alijs quinque modis proximo recenſitis. Hæc Albertus, & Henricus.

ADDITIO.

Cur aliqui ſint ſubtilioris ingenij, aliqui uerò groſſioris eſt (ſecundum Aſtrologos, & præcipuè Albubma.) quia in aliquorum natiuitate, Mercurius eſt in domo, uel exaltatione ſolis, unde qui ſic naſcuntur ſunt ingenio præditi, cum uero eſt in domo Lunæ,naſcuntur groſſiores. Immo ſcito (ſecundũ Ptolomęum propoſitione 70. quod illi in quorum ortu,Luna,Mercurium non aſpicit,ſunt amentes,in quorum uerò luna reſpicit Mercurium, ſapientes ſunt,

quia Luna infundit uirtutes naturales. Mercurius uerò rationales, unde quando uirtutes naturales, quibus gubernatur corpus, rationem respiciunt, ille nascitur sapiens, quando uerò non respiciunt, ille nascitur amens. Et quando Mercurius est retrogradus, nascens, efficitur hebes mentis, & obliuiosus, quando uerò est directus efficitur ingenij celeris. ratio autem est, quoniam stellæ non impeditæ suas naturales operationes faciunt, oppositum autem si impediuntur. His de causis, accidit frequenter Astrologos, uera pronosticare de moribus hominum, non quod ita necessario eueniant, si homo uult per uoluntatem, rationis legem, quàm sensus sequi, sed quia pronus est ad sequendum appetitum sensitiuum in quo Astra influunt.

QVAESTIO V. QVAESTIONIS I. CAPI. IX.

Quis melius iudicat de bonitate, uel prauitate intellectus, Medicus, an Astrologus.

QVAERITVR, quis melius iudicat de bonitate, & prauitate intellectum, medicus an astrologus? Ad quam sic respondetur, quòd expertus medicus de bonitate, & prauitate ingenij melius, & certius iudicat, quàm astrologus. Probatur, quia medicus iudicat ingenia ex causa proxima, & propinqua, scilicet ex particulari radice inferiori, seu causis primis qualitatum elementorum. Vel causis secundis, scilicet mollium carnium exilium unguium capitis ad modum nauis nigrorum capillorum, pro quo facit, quod dicit Albertus libro de quatuor coeuis scribens, quòd mollicies, & raritas carnis non quæ ex humore, & flegmate indigestio prouenit (ut in mulieribus quæ malum tactum, & imprudentiam notat) sed quæ prouenit ex humido subtili, & spumoso aereo

aereo bene terminato,& calido temperato,bonitatem mentis atteſtatur , nam dicit Plato, ꝙ bonitas formæ ſit ſecundum merita materiæ , & ideo dicit philoſophus.2.de anima , quòd molles carne apti ſunt mente.Et ſupermiſſus eſt dicit Albertus, quòd nigredo oculorum,& capillorum in cu e candor arguunt calidã complexionem,& præclariſſimum intellectum . Vnde Galenus in techni dicit . Compoſita calida , & ſicca ſi non abundant,perfecti ſunt ſenſibus, & uigilantiſſimi ideſt ſtrenui.Nam a caliditate fluit uelocitas apprehendendi,& a ſiccitate firmitas retinendi, propterea dicitur , quòd generaliter mollicies carnis , ſubtilitas unguium,tenuitas capillorum,paruitas dentium,& oris, atteſtantur manſuetudinem,& bonam mentẽ,& econuerſo. Vngues acuti , fortes & magni dentes,& ſciſſio oris notant ferocitatem,& prauum intellectum. Aſtronomus autem de ingenijs,& huiuſmodi arguit,& iudicat ex corporibus cœleſtibus tanquam ex cauſis remotis. Ergo concluditur,quòd iudicium potentiarum cognoſcitiuarum in homine bene haberi non poteſt , ex diſpoſitione aſtrorum in horis natiuitatum .; Et quòd de huiuſmodi melius iudicat expertus medicus ex cauſis inferioribus, quàm ex conſideratione cauſarum ſuperiorum ſuperſtitioſus aſtrologus . Hæc Albertus,& Henricus.

ADDITIO.

Vereor ne aliquid in hac quæſtione ſic etiam dubitandum,quoniam Medicus accipit ſuam ſcientiam , a cauſis multum remotis , ſanitatis , & ægritudinis ſicut ſunt elementa,& ſimilia, ut dicit Au.in 2. colliget, in cap.de complexionibus membrorum,& Ariſt.in prin. lib.de ſenſu,& ſenſato.dicit quod phyſici intereſt ſanitatis , & ægritudinis inueſtigare prima principia, ubi per prima , non eſt intelligendum naturalia (ut expoſuit D. Thomas , quoniam nullibi conſueuit

Aristo. sumere, in hoc sensu, primum) sed remota, quia proxima spectant ad medium, præcipuè, ut sunt intenta per artem. Idem etiam simplicius dicit in prologo scientiam naturalem largiri principia Medicinæ, & alijs artibus mechanicis. Attamen, mihi uidetur, quod ad simplicem medicum hoc iudicium non spectat, cum neque perfectè mederi sine Astrologia possit. Quod ut clarum fiat, adducam Hypocratis sententiam in princip. pronostic. qui de Luna loquens, sic ait, Est quoddam celeste Sydus, in quo oportet medicum prouidere, cuius prouidentia est mirabilis, & stupenda. Et Galenus in Comm. de diebus oreticis dicit. Rem certam quæ non fallic, attendat medicus, quam docuerunt Astrologi Egyptiorum, quia per coniunctionem corporis Lunaris, cum stellis fortunatis, fiunt ægritudines terminabiles ad bonum, cum contrarijs uerò contrariæ, scilicet ad malum. Si ergo peritus medicus (iuxta Hypocratis doctrinam) primam Lunam aspicere debet, & quando est plena luminis, quia tunc crescunt humores in hominibus, & medullæ, & fit nutrimentum in mari, & in omnibus rebus. Si item necesse est, quod peritus medicus obseruet, dum infirmus cadit in lectum, utrum Luna tunc exeat de coniunctione, quia sic cresceret infirmitas, quousque ueniat in oppositiones gradum, idest in plenilunio, Aut si est in malo planeta, uel in malo signo, aspiciens domum Martis, quæ est octauum signum, quoniam si aspexerit Martem, qui dicitur dominus signi Scorpionis, esset de morte timendum, secus autem si fuerit cum bono planeta, & in bono signo, uel domo, aspiciens domum uitæ, idest Iouem, qui dicitur dominus sagittarij, & piscium, quia tunc de uita sperandum. Ergo sequitur, quod medicus morbos, complexiones, ac morborum mutationes nequaquam cognoscere poterit, nisi lunares affectus in corporibus cognoscat, & aliorum Astrorum. Hinc est, quod Zimara dixit medici-

dicinalem artem non habere perfectionem, cum potius, tàm experientiæ, quàm rationi approprietur, quæ in singulis indiuiduis, difficile est inueniri.

QVAESTIO II. PRINCIPALIS IX. CAPI.

Cur in diuersis regionibus, in hominibus uidetur diuersitas morum, scilicet uitiorum, & uirtutum.

QVAERITVR, an ex impressione cœlestium corporum causentur in diuersis regionibus quasi appropriata uitia, & uirtutes, & in hominibus diuersitas morum, scilicet uitiorum, & uirtutum? Ad quam uidetur respondendum affirmatiuè, & primo sic. Nam præcognito aliquorum futurorum non potest accipi nisi ex illis in quibus illa futura sunt aliquo modo, sicut in causis. Sed præcognitiones morum hominum, & operum humanorum accipiuntur, ex impressione cœlestium, sicut patet in Astronomis, qui multa prædicunt, ergo. Item philosophus libro de proprietatibus elementorum dicit, quòd regna uacua facta sunt apud coniunctionem duorum magnorum planetarum: Iouis, scilicet & Saturni. Sed hoc non esset nisi bella, & lites ex astris dependeret, ergo. Item ad uniuersitatis ordinem spectat, ut omne, quod non eodem modo se habet, reducatur ad causam, semper eodem modo se habentem. Sed actus ex libero arbitrio dependentes maxime sunt uarij, & multiformes, ergo oportet ut reducantur in uniformes, motus cœlestium corporum, sicut in sua principia. Et Ptolom. libr. tertio quadripartiti dicit, quòd habitatores Asiæ

maioris sunt, ut in pluribus casti, & abstinentes, & castissimis utuntur uestimentis, ex societate, & aspectu Saturni, & Iouis. Et Ambr. in lib. Examerón, introducit quendam astronomum dicere solitum si quis signo arietis nascatur, existimabitur præstantissimus consilio. Laboriosos facit, & patientes quos nascentes. Thaurus (iugo assuetus) aspexerit. Percussorem, & uenena remouentem cuius natiuitatem Scorpio uenenosus complexus est. Si quis sub Aquario nascitur, piscatoris ministerium sortietur. Et si quis sub signo Libre nascitur, erit proculdubio trapezita. Et August. super psalm. 63. introducit quendam mathematicum, dicere solitum, quòd adulterum non propria uoluntas facit, sed Venus. Et homicidam non propria uoluntas facit, sed Mars. Et iustum non uoluntas, sed Iupiter. Et Messehalach in lib. de receptione, respondēs cuidā interrogāti super regni adeptione, dicit Saturnus est, qui tribuit ei regnum. Et Albumazar lib. 6. differentia 33. ponit solem dominum diei Dominicę, & dominum primæ horæ eius, postea Venerem secundæ horæ, & sic similiter currendo per planetas &c. Ergo ex his omnibus uidetur, quòd diuersitas morum in nobis causetur ex impressione corporum cœlestium. Sed in contrarium est philosophus. 3. Ethi. dicens. In nobis est bonos, uel malos esse. Et Sene. ad Lucillum dicit. Errat si quis existimat nobiscum uitia nasci. Superuenerunt, ingesta sunt. Nulli nos uitio natura conciliat. Nos illa integros ac liberos genuit. Respondeo dicendum, quòd quidam curiosi homines qui appropriata uitia, & uirtutes diuersarum regionum, & mors singularum gentium explorauerunt, diuersimode respondent ad hanc quæstionem. Et primo ad hanc quęstionem respondent astronomi secundum superstitiones suas dicentes, quòd uirtutes, & uitia appropriata regionibus diuersis, & hominibus diuersarum regionum oriuntur a cęlo, ex hoc, ꝙ ſm eos, aliæ stellæ, aliæ partes cœli ad alias regiones respectum habent, seu re-

latæ

latæ sunt? secundum quarum influentias naturãtur homines, seu inclinantur in una regione ad uirtutes, & in alijs ad uitia quæ responsio quantum ualeat, uel potius quantum non ualeat, partim ex dictis, & ex dicendis satis poterit apparere. Secundo respondent ad hãc quæstionem philosophi naturales, & bene, quòd hoc accidit ex dispositione elementorum in suis impressionibus, & alijs habitudinibus, & ex conuersione talium ad orientem, aquilonem, meridiem, uel occidentem. Tertio medici respondent, & bene secundũ considerationes eorum, quòd contractio diuersarum inclinationum naturalium in his, qui nascuntur in diuersis regionibus, accidere potest ex mala, uel bona, seu ægra, uel sana dispositione aeris, & aquarũ, & maximè ex dispositione rerũ cibalium, & potalium, quia usus illorum continuatus a pueritia magnam facit impressionem in naturalibus hominum. Quod enim diuersificatio cibi, & potus, & dispositio in quali, & quanto ualde naturam alteret, & complexionem immutet, ac per hoc ea, quæ complexionem sequuntur uariet, nemo medicorum ignorat, sed omnes tanquam principiũ supponere habent, nec aliquis moralium philosophorum dubitat ex qualitate, & quantitate cibi, & potus, uarias passiones excitari, & uaria uitia generari, ut gulositatem, ebrietatem, luxuriam, iram, & ex his alia quæ sequuntur. In regionibus ergo, ubi res ad nutrimentum pertinentes delectabiles reperiuntur, ibi, ut plurimum consequens est huiusmodi uitia carnalia magis regnent, & ex ijs uitiorum omnium radices ualet ociositas, cœcitas mentis, ruditas ingenij, ignorantia, negligentia, & similia, ex quibus omnis peruersitas hominum circa uirtutes, & uarietatem oriri solet. Sic & regiones quæ rerum ad sustentationem uitæ pertinentium caristiam, & hominum copiã habẽt, generant quædam alia uitia. s. rapacitatem, cupiditatem, fallendi caliditatem, & huiusmodi ad quę rerum penuria homines impellere consueuit. Sunt tamen

in regionibus illis consequenter homines subtiliores, prudentiores, & ingeniosiores, q̃ in regionib. prędictis, quia sicut paupertas, & inopia subtilis est, & ingeniosa, ita ecõuerso uoluptas, & rerum copia, rudis, & grossa, imprudẽs, & stulta. Sequitur ergo, q̄ regiones in quibus est rerum uictualium, bene dispositarum cõpetens mediocritas, minus de tribulis, spinis, & peccatis abundant. Rationes uero in quibus delectabilium nutrimẽtorum copia superfluens quasi sine labore haberi potest. Vallis illa est illustris plena pœnissimis hominib. de qua habetur Gen. 13. quòd antequam subuerteret dominus Sodomam, & Gomorram irrigabatur quasi paradisus domini, & sicut Egyptus uenientibus in Segor. Quarto respondẽt ad prædictum dubium legistę, seu humanarum legum prudentum conditores, quòd ut plurimum gentium, uel regionum ruditates, & mali mores originem habuerunt ex defectu sapientum a principio, & rationabilium legum. Vnde quædam regiones, uel gentes habuerunt ab initio uiros prudentes, aut saltem leges prudentum receperunt in quibus permanserunt semper, quædam uero diu sine legibus in barbarismo, seu barbariæ uitiorum permanserunt, quæ usque adhuc barbaros mores habent, & sequuntur. Quædam uero gentes, uel regiones ab earum origine præuentæ fuerũt peruersis legibus, aut superstitiosis paternis traditionibus in quibus in toto, aut in parte usque adhuc permanent, & hoc quantum ad legistas. Quinto respondent philosophi morales Christiani dicentes, quod mores damnati hominum, & uita inordinata simulationes hominum, & uarietates malarum affectionum proueniunt inclinatiuè a cœlis, sed impressiue ex quatuor radicibus. Prima est fomes quæ in pœna peccati originalis nobis omnibus connascitur. Secunda est inordinata complexio cõtracta ex inordinata uita parentum, ex qua sæpe in prolẽ uenire consueuit. Vitiosaq; inclinatio, quæ nonnunq̃ in illegitimè conceptis se prodit. Tertia radix est mala

prolis

prolis educatio,& ipsius,post educationem inordinatũ regimen quo uoluntarie seipsum habituauit male. Quarta radix est malignorum spirituum tentatio, & in contrariarũ omnium uirtutum multiplex uitiorum occulta suggestio. Sexto respondent ad dubium illud Theologi practici dicentes, ꝙ quandoq; una regio ex causis Deo notis minus respecta est, & defensa a dijs, idest a sanctis Dei, & angelis bonis, & a dæmonibus, quibus, ubi plus potestatis permittitur, ibi populus magis uitijs,& erroribus peruertitur. Vnde ẽt in quibusdam ciuitatibus, aut regionibus colũtur sancti plures,aut potentioris,seu maioris apud Deum meriti,& in quibusdam minores,aut minus propitij, uel similes in una regione solennius, & deuotius coluntur, propter quod homines unius regionis,aut ciuitatis auxilio suorum sanctorum magis diriguntur, & defendun tur,& iuuantur a dæmonibus uitiorum incensoribus, & homines alterius regionis minus. Rursum sicut ex scriptura.Dan.10.Apparet regionibus singulis, & ciuitatibus uidentur ex benignitate Dei præesse angeli boni non minus,quàm singulis hominibus, ita ex dispositione principum dæmoniorum luciferi angeli mali diuersis uitijs deputantur,ut unus luxuriæ,alter auaritiæ,alter superbiæ,regionibus singulis prȩsint. Vnde quædam glos.super Io.11.ut adducit Alexan. & dicit.Non est putandum, ꝙ unus fornicationis spiritus exurat eum,qui in Britania fornicatur,& illũ qui in India,uel alijs locis,nec unum esse spiritum qui in diuersis locis homines ad uitia agitat. Sed puto magis spiritum fornicationis esse unum, & innumeros, qui in hoc ei officio pareant, & qui ad huiusmodi homines peccata sollicitant. Similiter iracundiȩ principem unum esse arbitror,& innumeros sub eo esse eiusdem officij dæmones,& idem de cæteris peccatis.Ideo non unus principatus dicitur ab apostolo, sed plures, contra quos nobis continua lucta, pugna, & palestra est. Septimo ad hoc respondent Theologi specula-

culatiui imitando Thom. & Bonauentu. in secunda sententia. distinct. 17. dicentes, quòd mores hominum, scilicet appropriatę uirtutes, & uitia, & eorum euentus futurorum, causari ex syderibus potest intelligi dupliciter. Vno modo necessario, & sufficienter. Alio modo dispositiuè, seu inclinatiuè, & contingenter. Si intelligantur primo modo negandum est, quòd mores hominum causentur ex syderibus, tum quia cum motus corporum cœlestium sit naturalis, & necessarius, diuersitas morum esset naturalis, & necessaria, & non ex libero arbitrio, & tunc essent frustra consilia, nec merita essent, nec laudes, ut infra latius uidetur. Repugnat etiam Christianæ religioni, quia tolleret præmium, & meritum. Repugnat sensui, quia uidemus eodem utero natos moribus diuersificari. Postremo repugnat, quia uidemus, & legimus multos in primis adolescentiæ annis dissolutissime fuisse uitę, deinde moribus in melius mutatis, ornatissime uixisse, & speciose, ut uideri potest in exemplis quæ ponit Valer. lib. 6. cap. 7. de mutatione morum, & fortunæ, de Scipione Affricano. Q. Fabio maximo Q. Catulo. Lucio Silla. Temistocleophon. propterea optime dicit Solon philosophus. Nemo, dum uiuit uere fœlix, uel miser dici potest, ad ultimum enim usque fati diem ancipiti fortunæ subiecti sumus, & morum assidue mutationi. Si autem nos loquamur secundo modo, scilicet contingenter, inclinatiuè, seu dispositiuè, sit concedendum est, quòd mores patriarum, appropriatę uirtutes, & uitia hominum, & eorum euentus futurorum a corporibus cœlestibus syderibus dependeant. Nam uirtus corporum cœlestium operatur ad mixtionem, & qualitatem complexionũ corporum. Varia autem dispositio, & complexio corporum facit multum ad uariationem affectuũ, & morum animæ. Nam ut plurimum anima mutatur ad cõplexiones corporales. Cholerici. n. sunt iracundi, flegmatici pigri. Sanguinei benigni. Melancholici liuidi.

Hoc tamen, ut diximus dispositiuè contingenter, & ualde de longinquo, & non necessario dicitur. Nam anima dominatur corpori, & maxime quando est adiuta per gratiam. Vnde uidemus multos cholericos mansuetos. Ex his ergo apparet, unde oriantur singularum regionum, & ciuitatum appropriata uitia, unde originaliter ueniant, quòd in quibusdam re gionibus sunt, ut plurimum boni, & recti cordibus, & in alia prauis, & peruersis moribus. Ad primum ergo argumentum negatur consequentia, quia præsciuntur actus humani non sufficienter ex astris, sed tantum coniecturaliter. Ad secundum dicit dominus Bonauentu. quòd philosophus illud attribuit syderibus secundum quandam dispositionem ad tales effectu,s ex quibus bene generantur. Nam ex motione alicuius humoris potest aliqua affectio in anima excitari quam tamen non est necessarium sequi, potest enim eam anima comprimere. Quia uero multi sunt sequentes passiones, ideo multi subijciuntur astris. Sed de sapientibus pauca, possunt dicere astronomi. Ad tertium respondet Thom. in secunda sententiarum dicens, quòd reducuntur ad diuinam uoluntatem. Auctoritates autem omnes in contrarium adductæ intelliguntur contingenter, & dispositiuè, non autem necessario, & sufficienter. Ioannes de Turre Cremata Cardinalis, & Henricus.

Tertia Quæstio Principalis huius noni Capitis, De fato, An scilicet anima rationalis respectu uoluntatis, & actuum eius subeatur, & necessitetur a fato? Sub qua septem quæstiunculæ soluentur.

QVAE-

QVAESTIO I. QVAESTIONIS III. CAP. IX.

De fato secundum Poetas.

QVAERITVR, Quid ſit fatum ſecundũ poetas? Ad quam ſic reſpondetur, quòd fatum eſt ipſa immobilis, & determinata ſeries ſecundarum cauſarum, ordoque futurorum, ſub diuina diſpoſitione res humanas neceſſitans. Vnde Ouidius loquens in epiſtolis de Paride ait.

Te tua fata trahunt nec cœpta relinquere poſſis.
Ne retrahas animum te tua fata trahunt.

Sic loquebatur Homerus duobus uerſibus quos Cicero uertit in latinum.

Tales ſunt hominum mentes qualis pater ipſe.
Iupiter auctiferas luſtrauit lumine terras.

Et ex radice quidam poetæ antiqui finxerunt, aliquas Ideas fatales, quas uocauerunt Sorores parcas per contrarium, quia nulli parcunt. Et illi erant, ut dicit Plato tres, ſcilicet Cloto. Lacheſis, & Atropos. Et primam dicebant colum baiulare. Secunda, trahere filium. Tertiam incidere. unde uerſus.

Cloto colum baiulat.
Lacheſis trahit.
Atropos occat.

Prima futura contingentia portat. Secunda protrahit ad hoc quòd ponantur in præſenti. Et tertia diſtribuit etiam in præterito. Prima rebus uitam donat. Secunda protrahit. Tertia frangit. Hinc fluxit illa falſa opinio ruſticorum, & uetularum dicentium, quòd iſte deę fatales ſolebant hominibus apparere, dantes eis reſponſa, & promiſſa infallibilia. Sed hæc omnia

omnia ficta, & figmenta sunt dęmonum sub imagine harum trium sororum hominibus superstitiosus illudentium, qui hanc seminauerunt zizaniam falsæ credulitatis. Ergo obmissis poetis nihil certi de fato suo afferentibus, sed philosophos, & astrologos ueniamus.

QVAESTIO II. QVAESTIONIS TERTIAE IX. CAP.

Quid sit fatum, & quid fato ascribendum.

DVBITATVR, Quid sit fatum secundum philosophos, stoicos, & astrologos, & quid ipsi fato, philosophi, astrologi, & stoici, ascribunt? Ad quam sic respõdetur, quòd philosophi primo sic fatum diffiniunt. Fatum est dispositio, uel ordo aut series secundarum causarum, idest sydcrum, & planetarum influentiaque cœlorum, quando quisque nascitur, siue concipitur, decernens regulãs, & necessitans omnes effectus inferiores respectu boni, uel mali quæ proueniunt hominibus. Et Hermes Trimegistus, & Apuleius sic fatum diffiniunt. Fatum est quædam inflexio causarum secundarum dependentium ex prouidentia primę causę. Ptolomæus autem, & astronomi sic diffiniunt, Fatum est quædam colligantia causarum, trahens uim, & effectum ex motibus astrorum. Et Seneca dicit. Fatum est quædam necessitas omnium rerum, & actionum, quam nulla res disrũpere potest ex dispositione Iouis, & dignissimo Deorum consilio dependens. Democritus autem, & Epicurus dicunt. Fatum est quædam uirtus, & uis cœlestis, existens in motibus corporum cœlestium, & moribus eorum. Sub se continens, & connectens de necessitate omnes effectus qui fiunt infra spheram

actiuorum, & passiuorum, idest Lunam. Et Chrysippus stoicus ut refert. A. Gellius li. 6. noctium atticarum dicit. Fatum est sempiterna quædam, & indeclinabilis series rerum, & cathena, uoluens se semetipsa, & implicans per æternos consequentiæ ordines, ex quibus acta connexaque est. Ascribunt autem supradicti philosophi astrologi, & stoici huic dispositioni secundarũ causarum, & influentiæ cœlorum, quam fatum uocant, omnes effectus naturales, & uoluntarios, omnes inclinationes ad uitia, vel uirtutes omnes animorum passiones, concupiscentias, futuros euentus bonæ, uel malæ fortunę. Cogitationes hominum, & tentationes, iuxta errorem Empedoclis dicentis, ut recitat philosophus 2. de anima, quòd tales in hominibus sunt uoluntates, & mentes, quales in die immittit pater uiuorum, atque Deorum, idest sol, uel Iupiter. Affirmantes, omnia hæc fieri, & disponi immobiliter, & necessario a fato, etiam præter Dei, & hominum uoluntates. Ponentes, quòd nihil sit in nostri liberi arbitrij potestate. Hæc Albertus, & Henricus.

QVAESTIO III. QVAESTIONIS III. CAPI. IX.

Quomodo secundum aliquos omnia subduntur fato.

QVAERITVR, quomodo prædicti philosophi astrologi, & stoici probant omnia subdi, & necessitari a fato? Ad quam respondetur, quòd opinionem hanc suã probant ratione, auctoritatibus, & exemplis. Et ratione primo sic. Posita sufficienti causa de necessitate sequitur effectus, sed fatum, & series secundarum causarum est sufficiens causa omnium effectuum naturalium, & uoluntariorum infra lunam, ergo omnia ab eo de necessitate

ceſſitate proueniunt. Maior eſt nota, & minorem probant per Boetium. 4. de conſol. dicentem Series fati cœlum, & ſydera mouet, elementa inuicem temperat, & alternam tranſmutationem transformat. Eadem naſcentia occidentiaque omnia per ſimiles fœtuum ſeminumque renouat progreſſus. Actus autem fortunaſq; hominum indiſſolubili cauſarum connexione cõſtringit. hæc ille. Hinc ergo Seneca in tragędijs dicebat. Regitur ſatis mortale genus. Et iterum ibidem. Quicquid patimur mortales. Quicquid facimus, uenit ex alto. Et de conſolatione. Mutare fata non poſſumus. Stant dura, inexorabilia. Et Damaſcenus lib. 2. ſententiam dicit. Corpora cœleſtia conſtituunt in nobis habitus, complexiones, & diſpoſitiones. Et Ptolom. aſtronomus lib. 3. quadripartiti dicit. Sol interficiendi, & ſaluandi uim habet. Et ibidem dicit. Corpora cœleſtia cogunt hominem peccare, & benefacere. Et multi poetæ idem dixerunt: Nam Luc. li. 6. dicit.

Præceps agit omnia fatum.
Nec medij dirimunt morbi.
Vitamque necemque.

Et Ouid. li. de triſt.

Ratio fatum uincere nulla ualet.

Et Iuue. lib. 3. dicit.

Seruis regna dabunt captiuis fata triumphos.

Et iterum lib. vlt.

Plus etenim fati ualet hora benigni.
Quam ſi nos Veneris commendet epiſtola Marti.
Et Samia genitrix ideſt. Cibeles mater deorum.
Quæ dicitur Samia a Samo inſula ubi colebatur.

Et Saty. 7. quæ incipit. Et ſpes, & ratio dicit. Diſtat enim quæ Sydera te excipiant modo primos incipientem Edere uagitus, & adhuc a matre rubentem. Et Quintus Cur. lib. 5. dicit. Eludant, uidelicet quibus ſorte ac temere humana negocia uolui, agiq́ue perſuaſum eſt. Equidem æterna conſtitutione, crediderim

nexuque causarum latentium, & multo ante destinatarum suum quenque ordinem immutabili lege percurrere. Et Pli. lib. 1. naturalis historiæ dicit. Singulis sydera tributa sunt nobis. Clara diuitibus. Minora pauperibus, obscura defectis. Et pro sorte cuiusque lucentia ad munera mortalib. Et Quint. lib. declamationū. Fato uiuimus, languemus, conualescimus, morimur. Medicina quid præstas nisi, ut iuxta te nemo desperet. Vnde etiam in quodam epithaphio dicitur. Parce præcor, tristes quæstus effundere uixi. Non erat in fatis longior hora meis. Et in alio epithaphio dicitur. Heu infęlicem sub iniquo sydere natum. Lapsus æquo præceps occidit antea diem. Exemplis etiam patet. Nam Cicero lib. de natura Deorum adducit exemplum duorum fratrum, qui cum simul nati essent, etiam simul postea ægrotare cęperunt, & eorum morbus pariformiter cœpit ingrauescere, & eodem medicamine sanati sunt, de quibus dicit Possidonius astronomus, quòd ideo hæc æqualiter, & uniformiter illis acciderunt, quia eandem constitutionem astrorum in conceptione, & natiuitate habuerunt. Exemplum patet etiam in filio domini Ioann. de Lignano tempore Papæ Martini. Hic enim dominus Io. doctissimus Iurisconsultus ac celeberrimus astronomus, præuidēs ex genitura filium quendam suum cruci affigendum uolensq́; fatali Geneseos dispositioni succurrere, eum sacris initiari ac liberalibus disciplinis apprimè fecit erudiri, sed nec sic quidem euitare potuit uim fati decreti. Nam cum eum patria Bononiensis pro pace componenda ad Martinum Pontificē Max. Legatum misisset, & ipse magis ad exitium, q̃ commodum patriā clāculo prodidisset pontifici. idq́; post reditum dominus innotuisset, eum nocte patibulo affixerunt. Quē illucescēte die cū pater pēdentē uidisset, deplorās, inquit. Heu fili mi, tuum infęlicissimū fatū nec humanis litterarū adminiculis, nec diuinis ministerijs superare potuisti. Ex istis ergo dictis philosophorū, & astronomorum

rum concludunt multi,& dicunt oĩa fato moueri,& regi.Nec aliquem posse declinare, aut transcendere fatorum agmina.Inde etiam est, quòd quidam astronomi ingerunt se ad iudicandum de futuris euẽtibus hominum,uita,& morte regum, pace, & bellis populorum,diuitijs,& paupertate hominum, fęcunditate, & sterilitate uxorum,abundantia,& inedia messium.De honoribus,& dignitatibus prælatorum persæpe uera prædicantes, uel potius uaticinantes. Sed quoniam istorum dogmata maxima sunt, & aduertendum uitæ humanæ statum spectant. Idcirco in sequenti articulo citanda,& adducenda erunt, atque a nobis coarguenda.Ne & nos fallamur impulsi auctoritate hominum, qui se putant esse sapientes.

QVAESTIO IIII. QVAESTIONIS III. CAP. IX.

Quod tria sunt de fato dogmata execranda.

QVAERITVR, quot sunt sacrilega dogmata de fato philosophorum, & quomodo a catholicis doctoribus reprobantur? Ad quam respondetur, quod tria sunt execranda dogmata philosophorum de fato dicentium. Primo est, quia dicunt fatum esse cęlestem aspectum, & dispositionem syderum necessitatem simpliciter ex se omnes effectus infra lunam circunscripta ex toto omni prouidentia Dei,tuentes se dicto, Aug.5. de ci.Dei dicentis,fatum esse ordinem quendam, & dispositionem secundarum causarum ad effectus producendos in his corruptibilibus,& generabilibus præter Dei,& hominum uoluntates. Quod dogma probatur esse falsum ratione,& auctoritate.Ratione sic.Tho 3. contra gentiles.c.63.Impossibile est, quòd aliqua non cognoscentia finem, operentur propter finem, & ordinate perueniant in ipsum,nisi sint mota,& regulata ab ali-

quo habente finis cognitionem, ſicut patet de ſagitta. Sed omnia corpora naturalia, planetæ, ſydera operantur propter finem, & mouent, & conſequuntur finẽ, licet illum non agnoſcant, ergo oportet, quòd tota operatio eorum ab aliquo ordinante, & regulante dirigatur. Illud autem eſt quam dicimus prouidentiam diuinam. Propterea dicit Sap. 14. Tua autem pater prouidentia ab initio cuncta gubernat: & Sap. 8. Attingit a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Et Sap. 12. Non eſt alius Deus, quàm tu, cui cura eſt de omnibus. & ad Heb. Portans omnia uerbo uirtutis ſuæ, pro hoc facit, quod Aug. dicit. 3. de Trinitate c. 4. Nihil fit uiſibiliter in hoc mundo, quod non de interiore inuiſibili, atque intelligibili aula ſummi Imperatoris iubeatur, aut permittatur, ſecundum ineffabilem iuſtitiam præmiorum, atque pęnarum, gratiarum, & retributionum in iſta ampliſſima quadam immenſaque totius creaturæ republica. Et Lactan. li. 3. c. 21. dicit. Quis. n. non ſentiat hunc modum, tam mirabili ratione compoſitum aliqua prouidentia gubernari, quando nihil eſt, quod poſſit ſine ulla moderatione conſiſtere, domus abſque habitatore dilabitur. Nauis abſque gubernatore abijt peſſum. Corpus ab anima derelictum defluit. Ne dum putemns totam iſtam mollem, aut conſtrui ſine artifice, aut ſtare tam diu ſine rectore potuiſſe. Et lib. 1. dicit. Nemo enim eſt tam rudis, tam feris moribus, qui oculos ſuos in cęlum tollens tametſi neſciat, cuius prouidentia regatur hoc omne, quod cernitur, non tamen aliquo modo eſſe intelligat ex ipſarum rerum motu, magnitudine, pulchritudine, utilitate, temperatione, nec fieri poſſe, quin id quod mirabili ratione conſtat, conſilio aliquo maiore ſit inſtitutum. Ergo ex ijs patet falſitas philoſophorum, & aſtronomorum quantum ad primum dogma. Ad dictum autem Augu. quod adduxerunt, dicitur quòd Aug. illud adducit in perſona ſtoicorum. Secundum dogma peruerſum aſtronomorum

eſt,quia dicunt,quod omnia quæ fato ſubduntur, de neceſſitate, & immobiliter eueniunt, quod probant ſic. Poſita quacunque cauſa ſufficienti neceſſe eſt, immobiliter effectum ſequi. Sed corpora cęleſtia cum ſuis motibus, & diſpoſitionibus ſunt ſufficiens cauſa ſuorum effectuum ergo oportet, quòd de neceſſitate effectus immobiliter conſequantur. Vnde, & Boetius dicit, quòd fatum eſt immobilis diſpoſitio inhærens rebus mobilibus. Sed hoc etiam probatur eſſe falſum. Primo quantum ad res humanas. Nam humani actus non ſubduntur actioni cæleſtium, ut infra probabitur. Et ideo nihil prohibet per uoluntariam actionē impediri effectum cęleſtium corporum, non ſolum in homine,ſed etiam in alijs rebus,ad quas hominũ operatio ſe extendit. Secundo,poſitio iſtorum eſt falſa quantum ad omnia per accidens aguntur, quia illud quod eſt per accidens,non eſt proprie ens,neq; unum. Sed omnis actio naturalis terminatur ad aliquod unũ, ergo impoſſibile eſt, quòd aliquid quod eſt per accidens,ſit effectus per ſe alicuius naturalis principij. Nulla enim natura facere, quòd intendens fodere ſepulchrum inueniat theſaurum. Et ſic cum corpus cęleſte agat per modum naturalis principij, quia per motum naturalem,ſequitur,quòd impoſſibile ſit, quòd aliqua uirtus actiua corporis cęleſtis ſit cauſa actiua eorum quæ hic agũtur per accidens. Vnde dicit philoſophus 7.meth. quòd non quacunque cauſa poſita neceſſe eſt effectum poni. Sunt enim quædam cauſę quæ ordinantur ad ſuos effectus non ex neceſſitate, ſed ut in pluribus,quę quandoque deficiunt in minori parte propter corruptionem, aut impedimentum alicuius, principiorum,ut cum natura producit monſtrum,uel hominem cum ſeptem digitis, quæ ſecundum philoſophum.2.phyſi.fiunt a caſu, & fortuna. Philoſophus autem dicit in lib.de ſomno, & uigilia,quòd corpora cęleſtia non ſemper producunt ſuos effectus in iſtis inferioribus inanimatis propter contrarias diſpoſitio-

nes impedientes. Frequenter enim inquit fiunt signa imbrium, & uentorum, quæ tñ non eueniunt pp contrarias dispositiones fortiores. Sequitur ergo, ꝙ nec respectu uoluntariorum, nec effectuum omnium naturaliũ quæ fato directe subduntur de necessitate, & immobiliter oĩa eueniunt. Ad motiuum aũt ipsorũ dicitur, quòd corpora cœlestia siue fatũ sunt causa inferiorũ effectuũ mediantibus causis mobilibus particularibus quæ deficere possunt in minori parte, & ideo per accidẽs mobilia sunt. Nam unumquodq; recipitur in alio ad modum recipientis. Sicut.n. uirtutes cœlestes in se necessariæ reperiuntur, tñ in inferioribus effectibus mobilibus mobiliter, & contingenter, & cum oẽ multiforme, uarium, casuale, per accidens, & mobile reduci habeant ad aliquod principium uniforme, & per se. Idcirco hmõi casualia quæ sunt mobilia respectu corporum cœlestium, & secundarum causarũ per relationem tamen ad primum principium a quo ordinantur, siue ad intellectum diuinũ, & ad illius prouidentiã sic sortiuntur quandam immobilitatem, & necessitatem, non quidẽ necessitatis absolutè, sed cõditionatè, secundum, ꝙ dicimus hanc conditionalem esse ueram, uel necessariam. Si Deus præsciuit, hoc futurũ erit. Vnde cum Boetius dixisset fati seriem, esse mobilem, post pauca subdit. Quæ cum ab immobilibus prouidentiæ diuinæ proficiscitur exordijs, ipsam quoque immutabilem esse, necesse est Tho. pri. parte. q. 115. & 116. per totum. Ad illud autem Boetij dicentis, quòd fatum est immobilis dispositio inhærens rebus mobilibus. Respondetur, quòd dispositio secundarum causarum quam fatum Boetius uocat, dupliciter considerari potest. Vno modo secundum se, & in seipsis secundis causis, & sic fatum mobile est, sicut, & res mobiles siue uoluntariè fato subiectæ. Si uero fatum accipiatur, siue dispositio causarum secundarum per relationem ad primum principium diuinum a quo ordinantur, sic bene fatum immobile est, & sic accipit Boetius

fatum

fatum prout.s.refertur ad uoluntatem, & potestatem Dei, nam omnes creaturæ in se licet sint mutabiles aliquo modo, prout tamen referuntur ad Dei prouidentiam sortiuntur aliquam immutabilitatem. Et probatur etiam hoc secundum dogma esse peruersum ex inconuenientijs quæ sequerentur ad ipsum. Nam si concedimus fatum necessitatem inducere in hominibus. Sequitur primo, ꝙ maledixit Moyses in operæ quartæ diei enumeratis duobus magnis luminaribus, & stellis cum subiunxit. Et uidit Deus, quod esset bonum, supple regimen stellarum. Nam si a fato, & stellis iste est fur, ille latro, ille auarus, ille luxuriosus, ille ebriosus, hoc non est bonum, sed pessimum. Si cursus cœlorum, & stellarum hæc facerent, non dirigerent hominis illuminando terram in debitum finem, sed a debito fine auerterent. Sequitur, quod dominus Deus, qui talem potestatẽ, & influentiam dedit astris, magnam occasionem dedisset hominibus declinandi ab his quæ credenda proponit fides Christiana. Sequitur secundo, quod non sit necesse aliquis rogetur, aut colatur Deus. Sequitur, quod nullum sit peccatũ, tollit.n.fatum libertatem uoluntatis qua oẽ peccatũ committitur 15.q.1.in prin. Sequitur, ꝙ Deus sit causa omniũ peccatorũ, quia quicquid est causa causæ, est causa causati, ut inquit Procu. Sequitur, ꝙ Deus sibiipsi contrariatur, nã pręcipit bona, & cogit ad mala. Sequitur, ꝙ iniuste puniuntur homines. Nemo.n.peccat in eo, qđ uitare non põt. Sequitur, ꝙ absq; iustitia dantur pręmia bonis. Nã uoluntas est causa meriti. Sequitur ꝙ nullum iudiciũ de hominum factis Deo relinquatur. Seqtur, ꝙ theologia artes, philosophia moralis, medicinæ frustra essent. Quid enim oportet docere, scribere, suadere, mederi &c. Si omnia ex fati necessitate eueniunt? Et si tentationes pro diuersitate natiuitatum, diuersis temporibus anni in hominibus ex astralibus influentijs excitantur. Non ergo a dæmonibus, & fomite peccati, ut fides Christia

na

na profitetur, proueniunt. Vtq; ad summam dicamus, si fato omnia fieri ab eo cuncta necessario, & immobiliter euenire concedimus, omnis uita humana subuerteretur. Nam superuacuæ obiurgationes, laudes, uituperationes, exhortationes exhiberentur. Ista considerans beatus Aug. 5. de ciu. Dei c. 1. inquit. Qui stellas putant habere talem a Deo eis traditam potestatem, magnam cęlo faciunt iniuriam, in cuius uelut in clarissimo senatu, ac splendididissima curia opinantur scelera facienda decerni, qualia si aliqua terrena ciuitas decreuisset genere humano decernente fuerat euertendam. Et idem dicit 2. super Gen. ad litteram. Impia peruersitate in malis factis rectissimè reprehendendis ingerunt accusandum potius auctorem syderū, quàm hominem scelerum commissorem &c. & Amb. in li. Exameron. Errorem hunc nefandum de necessitate fatali reprobando dicit. Quomodo dominus aut bonis præmia proposuit, aut improbi pęnas, si fati necessitas disciplinam, & conuersationem hominum, stellarum cursus informat. Si ad necessitatem genitalem non ad instructa morum actus nostri factaque referantur Cur leges positæ sunt, iura etiam cur promulgata, quibus aut pœnæ improbis decerni, aut securitas defertur innoxijs. Cur non uenia datur reis. Cum utique (ut ipsi aiunt) non sua uoluntate, sed ex necessitete deliquerunt. Cur laborat agricola, & nó expectat ut inelaboratos fructus priuilegio suæ necessitatis inuehat, receptaculis horreorum. Si ita natus est, ut ei diuitiæ aut opes affluant. Frustra mercator periculosius sollicitat mare, cui ocioso potest quidem ut aiunt sorte genitali diuitiarum thesaurus illabi. Cur omnis hominum sollicitudo de quęstu, omne studium negociationis, omnis labor, omnis occupatio. Si non ex uoluntate, sed fatali necessitate res decurrunt humanæ. Vbi enim est directa necessitas, ibi inhonorata industria immo fatua sollicitudo. hæc ille. Vt ergo cuncta adducta inconuenientia, & hos omnes perni-

perniciosos errores declinemus nec omnia fato subdi, nec cuncta immobiliter ab eo necessitari cõfiteamur. Tertium dogma philosophorum, & astronomorum de fato peruersum est, quia dicunt omnia fieri, & subdi fato, quòd rationibus, auctoritatibus, & exemplis, supra nunc tertia quæstiuncula adductis probabant. Sed falsitatem dogmatis sexta infra quæstiuncula quæ dicta philosophorum dissoluet, & manifestabit, & Boe. item 4. de consolatione eosdem confundit dicens, quædam quæ sub Dei prouidentia locata, seriem superant fati, quæ vero sunt quæ fatum superant, & ei non subduntur, ex sequenti septima quæst. apparebit.

QVAESTIO V. QVAESTIONIS III. CAP. IX.

Quod non omnia fato necessitantur.

QVAERITVR, Quomodo demonstrant Theologi non omnia subdi fato, nec singula ab eo necessitari? Ad quam respondetur, quòd id Theologi probant rationibus, auctoritatibus, & exemplis (loquendo, & intelligendo de actibus humanis, & uoluntarijs.) Et primo ratione sic. Diuina prouidentia sic ordinem disponit uniuersum, vt inferiora per superiora, & minus nobilia per nobiliora regantur, ut dicit Aug. 3. de tri. In homine autem duo sunt anima, & corpus. Et corpus quidem, quod nunc passibile est, & mortale, inferius est corpore cœlesti. Et ideo per se, & directe ei subditur, & in ipsum imprimit sicut uirtute eius formatum est, & complexionatum. Vnde philosophus. 2. physi. dicit. Sol, & homo generant hominem, idest influentia stellarum, planetarum, & homo. Et Aug. dicit in 5. de ciuita. Dei. Non usquequaque absurde dici potest

ad

ad solas differentias corporum afflatus quosdam uale-re syderos. Et Diony. 4. c. de diuinis nominibus dicit. Lumen solis ad generationem sensibilium corporum confert, & ad uitam ipsam mouet, & nutrit, & auget, & perficit. Anima uero cum Deo assimiletur, quia uterque spiritus est, & effectus tanto nobilior existit, quanto plus causæ assimilatur. 2. & 4. metha. Non sub ditur per se, & directè, ut dictum est, cœlis, & planetis corporalibus. Cum ipsa anima omnibus ipsis sit nobilior. Non ergo anima subditur fato, nec erit bona, uel mala ex fato, & corporibus cœlestibus, sed ex seipsa, & eius libera uoluntate. Tho. 3. contra gentiles. Secunda ratio est talis, duo motores facientes impressiones in eadem re mota si unus est potentior, & nobilior, atq; immediatior, erit ēt ad imprimendum efficacior. Sed corpus nostrum subiacet duobus motoribus, scilicet corporibus cœlestibus, & animę rōnali. quæ est nobilior ipso corpore cœlesti, potentior, & immediatior, ergo erit ad imprimendum efficacior. Plus ergo anima poterit in afficiendo, & in imprimendo in corpus proprium, q̃ corpora cœlestia respectu operū expressorum in corpore. Vnde quantumcunque Mars moueat corpus ad perturbationē, & iram mouendo sanguinē, plus tñ poterit anima bene ordinata operari temperantiam sanguinis, & quietationem, ut sit ei gaudium, & mansuetudo. Tertia ratio est talis. Si fatum, & corpora cælestia essent directè causæ electionum, & actuum humanorum sequeretur, quòd homo naturali instinctu ageretur ad suas passiones, sicut cætera animalia in quibus non sunt nisi uires animæ corporeis organis alligatæ. Nam illud quod fit in istis inferioribus expressione corporum cœlestium, agitur naturaliter, & ita sequeretur, ꝙ homo non esset liberi arbitrij, sed haberet actiones determinatas, sicut cæteræ res naturales. Quæ omnia sunt manifestè falsa, & contraria humanę conuersationi. Ergo ex his patet, quòd actus humani & uoluntarij fato, & cor-

corporibus cœlestibus non subduntur. Nunc ponendæ sunt auctoritatis, & primo Damasc. secundo sententiarum dicentis. Actuum nostrorum nequaq̃ sunt causa corpora cęlestia, nos enim liberi arbitrij a conditore facti. Domini ẽt nostrorum existimus actuũ. Et Grego. Nicenus dicit. Dicunt Aegyptij quibusdam sacrificijs fatum posse mutari. Et Moyses. 4. Deuteron. dicit. Ne uideas solem, & lunam, & omnia astra cęli, & errore deceptus adores ea, atque colas quæ creauit Dominus Deus in ministerium cunctis gentibus, quę sub cęlo sunt. Nota in ministerium, & non in dominium. Et Ambro. in Exameron dicit. Nonnulli tentauerunt exprimere natiuitatum qualitates, qualis futurus unusquisque qui natus sit, esset. Cum hoc non solum uanum sit, & inutile quærentibus, sed impossibile pollicientibus. Et idem li. 3. Exameron, ostendens per locum a maiori, quòd cœlum, & corpora cęlestia concurrunt ad generationem animalium, & uegetabilium, tãquam agens uniuersale excitans, & uigorãs uirtutes, generatiuas seminum, & animalium in regione elementari. Sic inquit. Conticescat ineptus sermo astronomorum. Sciant omnes solem auctorem non esse nascentium. Sed quòd Dei clementia terram relaxat. Dei indulgentia prorumpere fructus facit. Et libr. quarto introducit naturam de sole dicentem. Bonus quidem est, sol in ministerio non in imperio. Bonus meæ fœcunditatis adiutor, sed non creator, effectuum meorum formator bonus, meorum alitor fructuum, sed non auctor.

Et Gregorius in Homel. Epiphaniæ dicit. Absit a fidelium cordibus, ut esse aliquid factum dicant uitam quippe hominum solus, hanc conditor, qui creauit, administrat. Et Ptolomæus in Almegisto dicit. Homo sapiens dominabitur Astris, & in centiloquio in principio dicit. Anima sapiens medici dominabitur Astris. Nam medicus adnititur desiccare corpora, cum corpus cœle-

ſte mouet illa ad humiditatem.' Et Bugufarus ſapiens in commento ſuper centiloquium Ptolomæi ait. Homo ſapiens, & iuuat, & impedit cœleſtem effe-ctuum ex uirtute ſapientiæ quæ eſt in eo. Et Abraham auenere Chaldæus Aſtrologus dicit. Si quis enim præces, & clamores ad cœlum ſubleuauerit? fatum ſuum uincere poterit. Et Verg. primo Georgicorum inquit.

Ingenium, & rerum fato prudentia maior.

Et Quintilia. in 4. declamatione dicit. Vincitur fatum ſi reſiſtas. Vincit ſi contempſeris. Audi, quàm glorioſæ in hanc partem Chryſippus ſtoicus conculdit dicens, vt adducit Aulus Gellius in de noctibus atticis. Fato inquit quadam ratione principali, ideſt generata omnia fiunt. Ingenia tamen ipſa habent aliquid proprium. Exemplum. Sicut ſi lapidem chilindrum proijcias, initium eſt ex nobis, ſed tamen ille lapis præceps uoluitur, non quia id tu facias, ſed quoniam id ſeſe modus eius, & formæ uolubilitas habet, ſic ordo, & ratio, & mobilitas fati genera ipſa, & principia cauſarum mouet. Impetus uero conſiliorum mentiumque noſtrarum ex nobis ſunt. Idcirco apud Homerum, recte Iupiter, de moralibus conquerebatur dicens.

Hei mihi quid damnant, mortales numina cœli.
Eſſe aiunt, etenim per nos mala, cum tamen ipſis.
Vecordi præter fatum ſint mente dolores.
Hæc ille.

Nunc uero idem probabitur exemplis.

Plato a phiſonomo iudicatus corruptor adoleſcentulorum. Reſpondit inclinationem aſtrorum ſapientia uici. Aſtra enim furem, uel adulterum ſignificant, non autem furem, uel adulterum faciunt. Nati ſunt duo gemini, ſcilicet Iacob, & Eſau. Geneſis. 25. Sic alter poſt alterum, ut poſterior plantam prioris tenent Et tamen in uia moribus diuerſi, in actibus diſpares in parentum amore diſſimiles fuerunt. Vno cœli ſpa-

cio

cio filius regis,& rustici nascuntur, in omnibus tamē diuersi. Nascuntur sub Marte masculus, & fœmina. Illa colum ducit, alter ense triumphat. Si dicat ad hæc Possidonius astronomus. Natorum horum causam diuersitatis fuisse exiguum temporis interuallum, quod interuallum gemini, dum nascerentur, habuerunt. Respondet ad hæc Augustinus in 5. de ciu. Dei. dicens. Mirum est, quòd tam modica particula cœli, quæ trāsiuit, tamen ualuerit in diuersitate uoluntatum, actuū, morum, casuumq; geminorum nascentium, aut non geminorum. Ad quod iterum Nigidius astronomus respondet, quòd tanta est cęli rapacitas, ut si alter geminorum celeriter post alterum nasceretur, in cœlo tamen plurimum spacij causaret, exemplum rotæ rapacissimæ currentis, & percussæ bis de attramento tanquam in nno loco, desistente postea motu reperientur duo illa puncta attramenti maxime distantia. Ex hac ergo distantia causata, & ex rapacitate cęli, dicit Nigidius, oritur diuersitas morum, & euentuum in geminis, & non geminis simul natis. Ad quod etiam respondet Augustinus, quòd hoc figmentum fragilius est, quàm uasa, quæ illa ratione finguntur. Nam si in cęlo respectu simul nascentium, tam multum interest, ex tam parua particula eiusdem constellationis, quod comprehendi non potest, quare alteri geminorum, scilicet Iacob hæreditas obuenerit. Alteri uero, scilicet Esau non? Quomodo ergo potuerunt astronomi iudicare respectu non geminorum, habentium diuersas constellationes, cum quandoque respectu eorum maxima pars cęli præcesserit? Hæc omnia beatus Aug. ubi supra. Ex quibus patet stultitia eorum, qui horam eligunt nubēdi, qui tēpus expectant cū uxoribus concumbendi, qui cohibēt mulieres si possunt ne usq; ad tempus pariāt. Sicut Nectanybus astronomus cum Olimpiade matre Alexandri concumbens, prohibuit illam uicinam partui ne puerum usque ad horam ab eo inspectam pareret. Sicut legitur in historia Alexandri

Magni.

Magni. Noui ego doctissimum quendam prælatum cum astrolabio horam discessus ad episcopatum expectasse. Qui tandem cum crederet astris de sero primo hospitatus in stabulo æquos uisitans lapide desursum mactatur. Alter electa hora ab astris ducendæ uxoris, transacto anno illam comperit cum adultero. Hinc scribit Sanctus Ambr. in libro Exameron. Quam multos videmus eiectos criminibus, atq; peccatis in meliorem statum esse conuersos. Redempti sunt sancti apostoli, & congregati ex peccatoribus nõ utiq; natiuitatis suæ hora, sed Christi eos sanctificauit aduentus, & hora dominicæ passionis redemit a morte, latro ille damnatione capitis cum domino crucifixus nõ beneficio natiuitatis suæ, scilicet fidei confessione ad paradisi gaudia transiuit. Ionam in mari non uis natiuitatis, sed dissimulatæ diuinæ pręceptionis pręcipitauit offensa. Petrum de carcere, angelus Christi non stellarum series liberauit. Paulum percussum a uipera, turbatumq; naufragio non remedia natiuitatis, sed deuotionis meritũ seruabat. Sed quid de illis dicimus, qui apostolorum precibus cum mortui fuissent, resurrexerunt: vtrum eos sua necessitas an apostolica gratia resuscitauit? Et quid opus facit, ut se ieiunijs, orationibus, periculisq; committerent, si quod uolebant necessitatis beneficio poterant obtinere? Hęc ille. Ergo melius in omnibus honoremus Deum per Iesum Christum in spiritusancto, quibus est honor, & gloria, ut dixit Petrus apostolus: Cuius prouidentia, & nostra libera uoluntate facimus quęcunque bona, uel mala facimus, q̃ quòd sequẽdo stultitiam sacrilegam astronomorum negemus voluntatem quam peccamus, cõfingamus necessitatem in qua delicta defendamus, perditos mores per quos in terra, ab hominibus detestamur, a syderibus inane habere mentiamur.

QVAE-

QVAESTIO VI. QVAESTIONIS III. CAPI. IX.

Responsio Theologorum, his qui de fato male sentiunt.

QVAERITVR, quomodo respondent Theologi rationibus, auctoritatibus, & exemplis philosophorum male de facto supra tertia quæstiuncula sentientium. Ad quam respondetur, quòd Theologi argutias philosophorum, auctoritates, & exempla sic soluunt, & primo ad argumentum in fronte dicunt, quòd corpora cœlestia sunt causa inferiorum effectuum mediantibus causis particularibus inferioribus, quæ deficere possunt in minori parte, ut dictum est. Et ad probationem minoris dicunt, quòd omnia illa, quæ tangit ibi Boetius, intelliguntur fieri a Deo mediantibus causis secundis. Et ideo sub fati serie continentur, sed non est eadem ratio de omnibus alijs, ut dicit Thom. prima parte quæstio. 116. ar. 4. ad primum. Ad auctoritates philosophorum astronomorum, oratorum, & poetarum, respondent negando eas. Si accipiant fatum pro connexione secundarum causarum absque diuina prouidentia nam causæ secundæ nihil agunt nisi uirtute primæ. Damascenus autem, & Ptolomæus intelligunt, quòd corpora cœlestia constituunt in nobis habitus, & complexiones corporales inclinatiuè non necessariæ. Ad exemplum duorum fratrum geminorum respondet Hippocrates dicens, ꝙ illum fuit quoniam parentes, ut erant corpore dispositi dum concubuerunt, ita primordia cōceptorum effici potuerunt. Deinde eadem aeris, & loci idest domus positio similia alimenta, & uia aquarū quæ ad corpora bene, uel male concipienda (medici-

na attestante) plurimum ualent eædem etiam excitationes tam similia corpora fingere potuerunt, ut etiã ad ægrotandum uno tempore eisdem causis similiter mouerentur. Hæc Aug. Ad illud etiam domini Ioã. de Lignano dicitur, quòd ideo fatum uincere nõ potuit, quia regnandi causa passionem temporaliter, uel spiritualiter dominandi rationabiliter non repressit. Ad illud etiam quod persæpe uera prædicant astronomi. Respondet Augu. quòd illud fit a casu, uel arte, uel occulto instinctu spirituum non bonorum, quibus cura est, falsas, & noxias opiniones de astralibus satis humanis mentibus inserere, atque firmare.

QVAESTIO VII. QVAESTIONIS III. CAPI. IX.

Quid sit fatum secũdum Theologos, & an sit concedendum.

QVAERITVR, quid sit fatum secundum theologos, & quæ secundum ipsos fato sic, uel non subduntur, & quomodo Christiani fatum catholicæ admittere possunt, & in quibus secundum eos differt fatum a prouideria Dei. Ad quam sic respondetur, & primo ad primum dicendo, quòd fatum secundum Theologos, est rebus mobilibus inhærens dispositio, per quam diuina prouidencia suis quæque nectit ordinibus. Vel sic. Fatum est ordinatio, siue series secũdarum causarum ad suos effectus producendos, in istis inferioribus secundum dependentiam, quam habent a Deo. Ista autem ordinatio secundarum causarum ad suos effectus producẽdos potest dupliciter considerari. Vno modo prout est unita in prospectu diuinæ mentis ordinantis, & diuidentis locis, & temporibus motu, & formis omnia, & sic uocatur uoluntas, siue prouidentia diuina. Alio modo secundum, quòd eadem ordinatio digesta, & appli-

applicata temporibus est in ipsis medijs causis a Deo ordinatis ad suos proprios effectus producendos, secundum dependentiam quam habent à Deo, & sic uocatur fatum. Et sic patet, quòd ipsa Dei uoluntas siue prouidentia potest dici fatum causaliter. Sed ipsa dispositio causarum secundarum ad suos effectus dependens a Deo dicitur fatum essentialiter. Dicitur autem ipsa dispositio causarum secundarũ fatum a fari, quasi effatum diuinæ prouidentiæ, ut dicit Thom. 3. contra gentiles. c. 93. Et in primo sententiarum dist. 39. Deus enim sua prouidentia loquitur per fatum, sicut homo conceptus cordis per uoces. Et sicut artifex formam de re facienda conceptam manifestat per operis effectum. Et sicut artifex, quòd singulariter mentaliterq; prospexerit per temporales ordines ducit ad effectũ. Ita Deus sua prouidentia simpliciter disponit facienda, & per fatum illa multipliciter ac temporaliter administrat. Ex ijs colligi possunt tria. Primo quæ fato subduntur, & quæ non. Nam ex quo fatum secundum theologos est ordinatio secundarum causarum ad effectus diuinitus præuisos sequitur, quòd illa tantum subduntur fato, quæ subduntur causis secundis. Si qua uero sunt quæ immediatè a Deo fiunt, cum non subdātur secundis causis, ergo nec etiam subduntur fato, sicut creatio rerum primarum, scilicet quatuor coæua, uidelicet angeli, corpora cœlestia, tempus materia quattuor elementorum supposita prima omnium specierum, quæ sunt producta in principio. Glorificatio substantiarum spiritualium. Iustificatio impiorum. Animæ quę de nouo semper creantur. Nam hæc omnia a Deo immediate emanauerunt, & creantur, & aliter produci non potuerunt nec possunt. Idcirco fato non subduntur. Illa enim quæ a superiori fiunt, & disponuntur, ab inferiori non mutantur, propterea Boetius dicit, ubi supra, quòd ea quæ sunt primæ diuinitati propinqua, stabiliter fixa fatalem ordinem mobilitatis totaliter excedunt. Quæ autem sunt remota

a prima causa, tanto pluribus fati nexibus subijciuntur tantoq; sunt magis mobilia quanto a prima causa sunt remotiora. Exemplum patet in Boetio de centro circuli, & eius circunferentia. Sic ergo illa quæ a Deo facta sunt, & fiunt, sibi soli subijciuntur. Effectus uero alij particulares, & naturales subijciuntur motui elementorũ, motui cœlestiũ corporũ, motui primi mobilis, & tandẽ prouidentiæ primi immobilis a qua cuncta habent si quam tenent firmitatem, & sine qua nihil in suo statu permanet. Nã subtracto primo subtrahuntur subsequentia. Colligitur secundo ex superioribus qũo fideles Christiani cõcedere possunt esse fatum. Nam si fatũ accipiatur pro dispositione syderũ in qua quis cõceptus, uel natus est necessitãte oẽs effectus inferiores præter Dei, & hominum uoluntates. Sic nos fatũ esse negare debemus cum Gregorio dicẽte. Absit a fidelium cordibus, ut esse fatum aliquid dicant. Si autem fatum accipiatur pro dispositione causarum secũdarum, & ordinatione humanorum actuũ per relationem ad Deum, & eius prouidentiam tanquam per eũ ordinata, & prælocuta siue effata, sic fatũ ponere possumus. Licet ẽt hoc nomine sancti doctores uti recusauerunt ꝑꝑ eos, qui ad uim positionis fidelium hoc nomen torquebant. Vnde August. dicit in 5. de ci. Dei cap. 1. Si propterea quisque res humanas fato tribuit, quia ipsam Dei uoluntatem, uel potestatem fati nomine appellat, sententiam teneat, & linguam corrigat. hæc ille. Colligitur tertio ex dictis differentia inter prouidentiam, & fatum. Nam dispositio rerum perducendarum gubernandarum, & conseruandarum in prospectu diuinæ mentis dicitur prouidentia. Sed dispositio eadem in medijs causis a Deo ordinatis ad aliquos effectus producendos, & explicata tẽporibus, dicitur fatũ. Itẽ differunt, quia tã necessaria, ꝗ contingentia subijciuntur diuinæ prouidentiæ, immo, & ipsum fatum prouidentiæ subijcitur. Sed fato sola mobilia subijciuntur. Item differunt,

quia

quia diuina prouidentia, cum sit ipsa diuina rationi sommo omnium principe constituta, ut dicit Boetius, est in Deo, fatum uero est tantum in secundis causis. Item differunt, quia res existentes in Deo per modũ diuinæ prouidentiæ sunt ibi unitæ, & simpliciter unę, secundum uero, quòd subsunt fato, sic sunt plures diuisæ, & dicuntur plura fata per quem modum dicitur a poeta. Te tua fata trahunt. Item differunt, quia diuina prouidentia dicitur fatum causaliter, inquantum ordinatio fatalis dependet, & descendit ab ordinatione diuinæ prouidentiæ. Sed ipsa dispositio secundarum causarum in seipsa dicitur fatum essentialiter. Item postremo differunt, quia diuina prouidentia est immobilis stabilisq; manens dans cuncta moueri. Fatum uero cum sit in rebus mobilibus mobile est. Et hæc satis sint pro quæstione tertia de fato.

Quarta Quæstio Principalis, sub hoc nono capite. De fortuna, An scilicet actus uoluntarij, casualesque euentus necessitentur ab ea? circa quam quinque quæstiunculæ soluentur.

QVAESTIO I. QVAESTIONIS IIII. CAP. IX.

Quid sit fortuna secundum Poetas, quomodo pingitur, & quæ illi subduntur.

QVAERITVR, quid sit fortuna secundũ poetas, & gentiles, & qũo eam pingunt, & quid adscribunt ei, & in quibus malè de fortuna sentiunt? Ad quam altius ordientes. Respondetur, quòd antiqui philosophi, & poetæ de inferioribus effectibus, & casualibus euentibus in-

ordinate contingentibus,varie locuti ſunt.Epicuri enim cum Democrito,effectus caſuales,euentuſque humanos nulli ſuperiori determinatæ cauſæ adſcripſerunt,ſed caſui qui caſus (teſte Burleo.2.phyſic.) proprie in rebus inanimatis, irrationabilibus, & naturalibus reperitur. Alij uero nedum effectus fortuitos & contingentes, ſed & electiones actuſque humanos in ſuperiorem quandam cauſam cuncta neceſſitatem reducere ſunt conati,quam cauſam uocauerunt fatũ, de quo latius ſupra dictum eſt. Fuerunt item,& tertij quidam philoſophi gentiles,& poetæ, qui euentus fortuitos electioneſque,& actus, & humanos in cauſam quandam, ſiue intelligentiam intellectui humano immanifeſtam adducere moliti ſunt, quam fortunam deam appellauerunt.

Eamque ſic pingebant.

Fingebant enim idolum, ſiue puellam unam,quam ab uniuerſitate cauſandi Deam nominabant, & eam cœcam pingebant, quia præterita præſentia, & futura metitur, nam ignorantibus cunctis ab ea bona, & mala peruenire dicebant,& bifrontem, & ante albam pro infortunijs, ante capillatam,quia tempore apto eufortunia iuuant, retra uero caluam, quia tempore non congruo nocent.Sedentem ſuper rotam, ideſt immobiliter diſtribuentem omnia, quam rotam uoluere arbitrabantur.neſcit enim fortuna quieſcere, ut dicit Sene.hanc dicebant fœlicitare, & infęlicitare homines, hanc dirigere homines immediate, ideſt abſque prouidentia Dei ad eligendum utiliter, uel non utiliter, hanc ponebant imprimere in intellectum, & uoluntatem hominis ſpem, aut cognitionem ſuorum effectuum. Hanc præficiebant omnibus diſtributionibus bonis, & malis omnibus eufortunijs, & infortunis. In perſona quorum dicebant Salomon. Eccleſiaſt.9. Verti me ad aliud, & uidi ſub ſole, nec uelocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum diuitias, nec artificum

ficum gratiam, sed tempus casumq; in omnibus. Et Senec. in epistolis ait. Res humanas nullo ordine fortuna regit, spargitque manu munera cæca peiora fouens.

Et Iuue.

Te facimus fortuna Deam cœloque locamus.

Et Salustius in Catilinario. Profecto fortuna in omni re dominatur, Ea cunctas res ex libitudine non ex uero celebrat obscuratque. Et Plutarchus libro de remedio irę in persona Euripidis dicebat. Deus magna regit, parua uero nostra in fortunæ manibus dereliquit.

Et Iuue. iterum.

Si fortuna uolet fies de rethore consul.
Si uolet hęc eadem fies de consulte rethor.

De hac conquerebatur Euander Eneam alloquens octauo Aeneydos: dicens.

Me pulsum patria pelagiq; extrema sequentem.
Fortuna omnipotens, & ineuitabile fatum.
His posuere locis.

Et Seneca prima tragędia dicebat. O fortuna uiris inuida fortibus. Quam non æquæ bonis prępmia diuidis. De hac Cæsar cum uideret regem Fernacem fugere a facie Pompeij dicebat, ut inquit Quintius Curtius. Quis negat eximiam quoque gloriam sępius fortunę, quàm uirtutis esse beneficium? Et Cicero 2. officiorum dicit. Magnam uim esse in fortuna in utrãque partem, unde secundas ad res, uel aduersas quis ignorat? Et Iulius Celsus dicebat. Efficacior est fortuna, quàm uirtus. Sed certe hi omnes errant. Primo quia ponunt fortunam imprimere in intellectum, & uoluntatem hominis, quod paulo ante reprobauimus, monstrantes esse impossibile, quòd corpora cœlestia agant in intellectum humanum directe imprimendo speciem, uel cognitionem suorum effectuum, quod etiam Tho. 3. contra Genti. c. 8. reprobando probat. Secundo errant, quia dicunt

hanc fortunam homines fortunare, & infortunare, qđ patet esse falsum sic. Nā fortunare proprie est mouere aliquem uel imprimere in eum ad eligendum aliquod ad finem, ut consequatur bonum per accidēs alicui electioni coniunctum. Corpora autem cœlestia, siue fortuna non possunt mouere, & dirigere hominē per influxum cuiuscunque apprehensionis sensualis, uel intellectualis, uel alicuius appetitus ad aliquod futurum eligendum, ut ei occurrat aliquis accidentalis, & inopinatus euentus bonus uel malus, ergo. Minor autem probatur. Nam proprium naturæ est tendere ad unum; ut in pluribus. Sed illud ad quod aliquis inclinatur, & euētus casualis qui illi electioni cō iungitur non sunt unū per se cum non habeant ad inuicem aliquem ordinem, uel conuentionem. Nā, quòd aliquis instigetur ire ad spectaculum, & inueniat ibi debitorem, uel quòd inclinetur a natiuitate ad fodiendum sepulchrum, & inueniat thesaurum, non sunt unum nisi per accidens, ergo sequitur, quòd hæc dea siue intelligentia non fortunat, uel infortunat. Nec etiam potest homo habere a fortuna, uel a corporibus cœlestibus, ut semper uel ut in pluribus eligat illa quibus sunt coniuncta per accidens aliqua commoda, uel incommoda, quia si sic, semper aut in pluribus fortunaretur, uel infortunaretur, ergo sequitur, ꝙ falsum dicant poetæ gentiles, & alij non ueri philosophi, ponentes etiam intelligentiā, siue aliquod numen diuinum siue stellam, ut dictum est. Quapropter merito August. 4. de ciu. Dei. cap. 18. prædictam de fortuna opinionem confutat dicens. Dictis fortunam bonam deam, scilicet quia edem accipit, aram meruit, sacra ei munera persoluuntur, quomodo erga Dea si aliquando bona est, aliquando mala? An forte, quando mala Dea non est, sed in malignum dæmonem repente conuertitur, quomodo etiam bona, quæ sine ullo examine meritorum fortuito accidit hominibus bonis, & malis. Vt

quid

quid etiam colitur, quæ ita cœca est passim in quosli-
bet incurrens: ut suos cultores plerunque prætereat,
& suis contemptoribus hæreat. Aut si aliquid pro-
ficiunt cultores eius, ut ab illa uideantur, & amen-
tur: iam merita sequitur non fortuitu uenit, ubi est
ergo definitio illa fortunę? Hæc ille. Ex quibus ap-
paret confutatio pœtarum gentilium, & philosopho
rum secundum nomen tantum, nihil certi aut ueri
de fortuna adserentium.

QVAESTIO II. QVAESTIONIS IIII. XI. CAP.

Quid sit fortuna secundum philosophos, & Theologos.

QVAERITVR, Quid sit fortuna secun-
dum philosophos, & theologos. Ad quam
sic respondetur, quòd Aristo. 2. physico-
rum. & Tho. in commento ibidem sic eam
diffiniunt. Fortuna est causa per accidens in ijs quæ
fiunt secundum propositum in minori parte. In qua
diffinitione tanguntur tria, quæ ad rationem fortunæ
spectant. Primum, quòd fortuna est eam per acci-
dens unde nomen fortunæ quamuis uulgariter quan
doque trahatur ad effectum, ut dicamus. Talis fortu
na contingit tali. Cum aliquis effectus prosperitatis,
aut diuersitatis contingit alicui. Non tamen hoc so-
nat nomen fortunæ. Sed propriè dicitur fortuna il-
lud quod est causa illius effectus prosperi, ideo dici-
tur quòd fortuna non per se est causa effectus, sed per
accidens, nam effectus per accidens qui coniungitur
causæ per se, & est præter rationem causæ, per se, &
præter rationem agentis, est effectus fortuitus & a cau
sa per accidens, quæ dicitur fortuna. Exempli gra-
tia, lapidem descendere est, per se, & hominem irę ad
forum si hoc proposuit: contingit etiam esse per se.
Sed quòd tunc dum uadit ad forum contingat lapi-

dem

dem descendere,& frangere caput eius est per accidés, ita quòd iste effectus fractio capitis oritur ex concursu duarum causarum. Et licet quælibet sit per se, tamen earum concursus,ad talem effectum efficiendum qui est fractio capitis, dicitur esse per accidens, & a fortuna. Secundum verò quod ad rationem fortunæ spectat,est quòd fortuna est causa eorum,quę fiunt in minori parte. Hoc patet per exemplum, quòd enim aliquis uadat ad forum propter aliquid aliud, & inde deporter pecuniam quam nō intendebat, tunc deportatio pecuniæ,cuius causa fuit aduentus ad forum,neque est ex necessitate,neque semper, ergo in minori parte,quia ut in paucioribus contingit. Tertium qđ ad rationem fortunę spectat est,quòd fortuna non est causa eorum,quæ fiunt à natura,sed eorum quę fiunt secundum propositum,& ab intellectu, quòd autem non sit a natura patet,quia natura, uel ut semper, uel ut frequenter,& similiter operatur. Fortuna uerò,ut in paucioribus & dissimiliter. Item neque in animatum,neque puer,neque bestia agunt a fortuna cū non agant uoluntarie quasi liberum arbitrium habentes. Vnde nec eufortunium neq; infortunium in his accidere potest nisi similitudinarie.Sicut quidam dixit q lapides ex quibus fiunt altaria, sunt, bene fortunati, quia eis honor,& reuerentia exhibetur. Cum lapides eis coniuncti conculcentur,quod dicitur per similitudinem ad homines in quibus honorati dicuntur fortunati.Vnde euformium est quando præter intentionem accidit alicui aliquod magnum bonum. Infortunium uerò qñ pręter intentionē aliquē sequitur aliquod magnum malum. Quod si hic quispiam curiosus peteret, utrum hæc,quæ sunt fortuita per accidens,& casualia subdantur prouidentiæ diuinæ? Respondetur, quòd sic,non tamen casualiter,contingēter,& fortuitæ,sed prouise,pręordinate certè,& necessariè. Ad quod intelligendum dicit Auic.q̃ omne, quod fit,pōt cōparari ad duplicem causam uniuersalem

lem,ſcilicet,& particularem,in ordine autem ad cauſam uniuerſalem nihil fit,fortuitæ,uel cauſaliter,nam nihil in terra ſine cauſa, ſcilicet per ſe fit, ut dicitur Iob.5.Sed bene in ordine ad cauſam particularem. Cuius ratio eſt,quia cum cauſa uniuerſalis habeat finem uniuerſaliorem quam particularis aliquid bene cadit certo & ſub intentione primę cauſæ,quæ eſt uniuerſalis,quòd tamen erit præter intentionem ſecundæ cauſę,& ſic in ordine ad primam cauſam quæ uniuerſaliſſima eſt,nihil fit caſualiter,aut fortuitè. Et tamen in ordine ad cauſas inferiores fiunt multa,& fieri poſſunt caſualiter,& fortuitè etiam ſecundum magis, & minus.Thom.etiam 3.contra Genti. & dominus Bonauentura in 3.ſententiarum.diſt.37.declarantes idem ſic dicunt . Licet aliquid caſuale,uel fortuitum ſit,reſpectu naturę,& agentis particularis,aut intellectus creati. Nihil tamen eſt caſuale, uel fortuitũ reſpectu prouidentiæ Dei , a qua omnia prouiſa ſunt & præordinata. Exemplũ, ſicut ſi dominus mittat aliquem ſeruum ſuum ad aliquem locum ad quem alium ſeruum ignorante primo etiam miſerat , tunc concurſus ſeruorum ad inuicem eſt præter intentionem utriuſque ſerui miſſi, non autem præter intentionem mittentis. Vnde talis concurſus licet reſpectu ſeruorum ſit fortuitus, non tamen reſpectu domini,reſpectu cuius, eſt præordinatus, & pręuiſus. Sic ergo dico de contingentibus in hoc mundo, quæ reſpectu ſecundarum cauſarum fortuite, & contingenter eueniunt, reſpectu tamen primę cauſę uniuerſalis,ſcilicet Dei,a quo nihil poteſt ſubtrahi:nihil fortuitum uel cauſuale contingit, ſed prouiſe ſe omnia ordinatæ, & neceſſariæ.Similiter etiam dico eufortunia, uel infortunia hominum quæ homini contingat per comparationem ad ſecundas cauſas, ideſt reſpectu cœlorum, angelorum,aliarumque ſecundarum cauſarum, per comparationem, tamen ad Deum nihil poteſt cõtingere, cum nihil ſit ei caſuale aut improuiſum

ſum cum omnia cadant ſub prouidentia ſua, & ſub certa pręcognitione, intentione,& ſua ordinatione. Hæc ex theologis,& philoſophis.

QVAESTIO III. QVAESTIO. IIII. IX. CAP.

Quæ faciant hominem benè, uel malè fortunatum.

QVAERITVR, Quot,& quæ ſunt, faciunt homines fortunatos,& infortunatos? Ad quam reſpondet Thomas tertio contra gentiles.cap.90.& 92.ubi in ſententia dicit,quòd homo cum ſit ordinatus ſecundum corpus ſub corporibus cœleſtibus, & ſecundum intellectum ſub angelis,& ſecundum uoluntatem ſub Deo tripliciter ei bonum ſecundum fortunam contingere poteſt,ſcilicet à cœlo,ab angelo,& a Deo. Quod enim uoluntas alicuius hominis inſtigetur ad fodiendum, uel ut fodere faciat,ubi theſaurum inueniat ex nulla hominis uirtute procedit.Sed hoc eſt, uel quia diſponitur à cęlo,uel quia illuminatur ab angelo,uel quia inclinatur à Deo. Et hæc quidem cauſalitas diuerſimodè eſt in ijs tribus. Nam primo cęlum inducit hominem ad aliquid eligendum,cuius ipſe rationē ignorat,unde fortunetur per modum cuiuſdam paſſionis quam imprimit in corpus. Secundo angelus bonus, uel malus hominem diſponit ad eligendum aliquid cuius rationem ignorat,unde fortunetur:non imprimendo aliquam paſſionem,ut cœlum, ſed per modū cuiuſdam intelligibilis conſiderationis illuminando, inueſtigando ad eligendum, uel cognoſcendum aliquid quod ſit bonum fieri.Nam intellectus angeli ciet multa ordinare in unum, non tamen illuminando de fine quare ſit bonum fieri. Tertio Deus uoluntatem hominis inclinat aliquid eligendum cuius rationem ignorat,unde fortunetur. Et hic propriè dicitur homi-

hominem fortunare, quia ipſe ſolus clarè intuetur, & præuidet ſimul omnes res, & earum habitudines intentiones, & motiones, & per conſequens omnium rerum accidentales, coniunctiones, & occurſiones, quod nulli cauſę alteri creatæ competere poteſt naturaliter. Et ideo ſolus Deus propriè, & efficaciter hominē fortunare poteſt, non autem cœli, aut homo, aut angelus non intuentes, aut prȩuidentes omnia prædicta. De his tribus fortunatibus hominem loquitur Augu. 5. de ciuit. Dei. dicens. Fortuna eſt cauſa latens a Deo, uel cœlo, uel a ſpiritibus quibuſcunque proueniens. Concordat huic ſententię Auguſtini Nicolaus de Lyra in principio ſuper pſalterium dicens, quòd motus benè fortunati, uel infortunati eſt, a Deo inquantum mouet uoluntatem noſtram ad aliquid eligendum cuius rationem ignorat. Vel a cauſa naturali, ſcilicet ab influentia orbis, uel intelligentia motoris, uel ab utroque ſimul, ab ipſis ſpiritibus bonis, uel malis, a cœlis per modum cuiuſdam paſſionis quam imprimit corporibus noſtris. Ab angelis inquantum illuminant intellectum noſtrum, uel deordinant ſi ſunt mali. hæc ille. Et hoc modo fortuna propriè dicitur ipſa diuina prouidentia, quam blaſphemant qui fortunæ maledicunt. Pro quorum tamen clariori euidentia hic notanda ſunt quinque. Primum notabile eſt ꝙ cum eufortunari uel infortunari dicatur propriè quādo quis dirigitur a ſuperioribus cauſis ad efficaciter eligendum, uel exequendum facere aliquid, uel omittere, cui coniungitur per accidens aliquis ſibi inopinatus euentus bonus uel malus. Ideo diuerſimodè cœli, angeli, & Deus dicuntur hominem eufortunare, uel infortunare. Nam cœli dicuntur eufortunare, ſcilicet communiter inquantum imprimunt in corpus aliquam paſſionem per quam uoluntas inclinatur, ad exequendum aliquid quod ignorat, unde ſibi bonum contingat. Angeli autem dicuntur magis propriè q̃ cœli eufortunare cum illuminant, uel inſtigant intel-

lectum,unde postea uoluntas inclinetur, ad exequendum aliquid quod ignorat,unde bonum sibi contingat. Proprijssimè autem dicitur aliquis eufortunari, quando uoluntas alicuius inclinatur a Deo, illuminatur ab angelis,inclinatur a cœlis ad exequendum aliquid,quod ignorat, unde bonum sibi contingat. Et econuerso. Communiter aliquis dicitur,infortunari quando uoluntas eius inclinatur,& uult,& consequenter agit contraria ad quæ mouet cœlum. Magis propriè dicitur infortunari quando uoluntas eius, & electio inclinatur,& agit contraria,ad quæ cœlum inclinat,& angelus instigat. Nam homo non semper eligit illud ad quod angelus intendit, & corpus cœleste inclinat. Et ideo licet in omni re,nunquam cesset prouidentia diuina. Angelus autem quandoque dicitur deficere a custodia hominum,inquantum homo potest non eligere illud ad quod angelus mouet,secundũ illud Ieremiæ lib.5. Curauimus Babylonem, & nõ est sanata. Derelinquamus eam. Proprijssimè autem tũc dicitur aliquis male fortunari,quando uoluntas eius ex certa intentione conatur,& agit contraria, ad quæ inclinat cœlum,instigat angelus,& mouet Deus. Sicut de quodam scribitur Iere. 22. Scribe uirum istũ sterilem uirum qui in diebus suis non prosperabitur. Secundum notabile est, quòd Deus, & angeli uarijs de causis fortunant,& infortunant homines bonos,& malos. Nam bonos infortunant,quandoque in pœnam alicuius culpæ, aut stultitiæ,aut in exercitium uirtutis.s.prudentiæ,patientiæ &c. Malos aũt quandoque fortunant ad retrahẽdum a malo,uel ut remunerent de bonis in peccato factis &c.Ideo in omnibus gratias Deo exhibere debemus. Tertium notabile est ꝙ hõ fortunatus uel infortunatus dicitr respectu bonorũ corporaliũ non spiritualiũ. Cuius ratio est,quia homo tunc dicitur benè, uel malè fortunatus quãdo præter intentionem sibi accidit aliquod bonum, uel malum,ut patet supra,sed bona spiritualia, uel mala non

non poſſunt prȩter intentionem euenire cum electio ne conſiſtant, ergo &c. Quartum notabile eſt, ꝙ magna eſt benignitas Dei, erga homines in hoc ꝙ non ſolum eis bona adiungit de communi curſu naturȩ, & etiam manifeſtè ſupernaturaliter. Sed etiam occultè per modum fortunationis multiplicando bona inopinatè, & mala remouendo. Quintum notabile eſt, ꝙ ex quo, nec homo, nec angelus de communi lege poſſunt omnia mala prȩuidere, & omnes cauſas accidentales, & inopinatas, prȩcognoſcere niſi ſolus Deus, & fortuna uel infortuna eſt cauſa per accidens &c. Ideo Deo in omnibus caſualibus periculis contingentibus nobis debemus nos committere, ut nos ab illis præſeruet, de quibus periculis caſualibus loquitur Augu. 22. de ciuit Dei. cap. 22. dicens. Sed propter pueriles pœnas &c. Cuius longam ibi uide ſententiam. Hȩc autem ex theologis, & philoſophis.

QVAESTIO IIII. QVAEST. IIII. PRINCIPALIS IX. CAP.

De conditionibus fortunæ.

QVAERITVR, quot ſunt conditiones fortunæ? Ad quam ſic reſpondetur? quòd licet multæ ſunt conditiones eius, tamen principaliores ſunt nouem. Quarum prima eſt, ꝙ fortuna impellit hominem ſine propria ratione hominis fortunati. Quod patet, quia impetus ille quem bene fortunati ſequuntur ſunt ſine ratione. Patet, quia ſi ab aliquo benè fortunato quæratur quare ſequitur talem impetum, neſciet rationem reddere. Sed dicet hoc facio, quia ſic mihi dictat cor. Et ita pro ratione beneplacitum uoluntatis, & dictamen cordis aſſignabit dicens. Sic placet mihi, & ita dictat cor. Secunda conditio fortunæ eſt, quòd ipſa excedit, & ſuperat prudentiam hominum ſapientum, cuius ratio eſt, quia tales

les scilicet benefortunatos oportet suscipere illum instinctum diuinum, qui superat omnem sensum, & omnem intellectum. Vnde omnis hominum prudentia circa fortunam bonam, uel malam nihil pęnitus innouare potest. Tertia conditio fortunæ est, quòd illa magis fauet simplicibus, & stultis, quàm sapientibus. Quod probatur dupliciter, ratione & exemplo. Ratione sic, quia ille magis fortunatus, qui magis sequitur diuinum instinctum. Sed simplices amissa ratione, & non deditі exterioribus actionibus, magis percipiuntur, & sequuntur interiores instinctus, & diuinos impetus quam faciant sapientes qui rationem sequuntur, ergo. Secundo patet idem exemplo. Sicut enim cœci amissis oculis magis memorantur, & firmius retinent quæ morantur: sic simplices amissa ratione magis sequuntur diuinos instinctus. Nam pluribus intétus minor est ad singula sensus. Vnde uidemus sæpius stultos in præliis uincere, ludis taxillorum dictari, & multa eufortunia talibus euenire, quare prouerbium extat quasi probatum uerbum dicens. Fortuna ideo *che pocho senno basta*. Et iterum. Vbi fortuna ibi debilitas intellectus. Quarta conditio fortunę est, q fortuna est mixta, unde in hac uita nullus reperitur ita fœlix, & fortunatus, quin in aliquo fit malè fortunatus. Vnde August. de hoc rationem assignans sermone. 29. super Mathęum dicit. Ideo Deus fœlitatibus terrenis amaritudines immiscet, ut alia quæratur fœlicitas cuius dulcedo non est fallax, discurre per omnes qui appellati sunt fœlices. Quinta conditio fortunæ est, quòd sit ęqua, & iusta, ex eo, quia sæpius boni uiden tur esse infortunati. Vnde Grego. 15. moralium dicit. Præsentis uitæ prosperitas innocentię testis non esse, quia multi ad perhennem uitam per flagella redeunt, & plerique ad infinita supplicia, sine flagellis deducuntur. Et iterum Greg. in quadam homelia dicit. Præsentis uitæ prosperitas aliquando datur, ut ad meliorem uitam prouocet, aliquando, ut in æternum

num plenius dãnet. Et ideo nullus debet gaudere de peccatore bene fortunato. Vnde Augu. super Psalm. ait. Nemo gratuletur homini, qui prosperatur in uia sua, cuius peccatis deest ultor, & adest laudator maior, hæc ira domini est. Irritauit enim dominum peccator, ut hic correptionis flagellum non patiatur. Sexta conditio est, quia habet defectum ueritatis. Multa enim credimus esse fortunata quæ non sunt, & econuerso. Et ideo diligenter debemus attendere circa fortunam bonam, uel malam. Vnde August. de uerbis domini. Magnæ uirtutis est, cum fœlicitate luctari. Magnæ fœlicitatis est, fœlicitate non uinci. Septima conditio est, quia ipsa est instabilis. Nam bona fortuna huius mundi parum durat. Vnde Innocentius libro de utilitate conditionis humanæ dicit. Subito cum non suspicatur, infortunium accidit, calamitas irruit, mors intercipit quam nullus euadit. Vnde Senec. epistola quarta. Neminem eo fortuna prouexit, ut non tantum illi minetur quantum promiserat. Noli huic tranquillitati confidere, momento mare euertitur, & eodem die vbi luserunt nauigia, sorbentur. Vnde verba fortunæ Boetius recitans, inquit. Hunc continuum ludum ludimus, rotam uolubili orbe versamus infima summis summa infimis mutare gaudemus. Octaua conditio est cœcitas. Vnde pagani fortunam cœcam pingebant, eo quòd passim in quoslibet incurrens, sine ullo examine meritorum ad bonos, & malos uenit. Non autem dicitur cœca, quia ipsa cœca sit, sed quia cęcos plerunque facit quos complectitur. Vnde Liuius dicit. Raro contingit simul hominibus bonam fortunam bonamq; mentem dari.

Et Boe. inquit.

Fortuna quem fouet, cœcum facit, & stultum.

Et Iuue. li. 2. dicit.

Rarus enim fermè sensus communis in illa.

Et Tul. de amicitia inquit. Fortuna non medio-

criter ignaros multos excœcauit, cuius contrarium prudenti accidit. Vnde Seneca. Fortunæ instabilitas prudentis animum non conquassat. Nam uirtuosus, neque fortuna bona extollitur, quia nullum bonum exterius est, quod ipse multum appretiet, neque mala fortuna deprimitur, quia nullo infortunio tantum tristatur, quòd a uia rationis declinet, ut etiam 4. ethi. dicit philosophus de magnanimo. Nona conditio fortunæ est, quòd ipsa nunquam perfecta est. Nam perfectum dicitur, cui nihil deest. Nullus autem in hac uita ita fortunatus est, cui non desit aliquid, & cui sufficiat id quod habet, quique cum sua fœlicitate infirmitas non habeat amaritudines. Vnde dicebat Boet. in 2. de consol. Quam multis amaritudinibus humanæ fœlicitatis dulcedo respersa est, quæ si etiam fruenti iucunda esse uideatur, tamen quo minus cum uelit ab ea retinere non possit. Hæc ex Theo. & philosophis.

QVAESTIO V. QVAESTIONIS QVARTAE IX. CAP.

Vtrum Medicus agricola, lusor, & miles ab Astris fortunetur in actionibus suis.

QVAERITVR, an Medici, lusores, milites, agricolæ, fortunentur ab astris in operibus suis? Ad quam primo uidetur respondendum affirmatiuè sic. Nam sicut uidemus, quòd quædam inanimata corpora, siue naturalia quosdam occultas uires, & efficientias singulares a cœlestibus corporibus, & eorum impressionibus consequuntur præter eas, quę consequuntur ad qualitates actiuas, & passiuas elementorum, sicut magnes trahere ferrum habet ex uirtute cœlestis corporis. Et lapides quidam, & herbę alias habent a cęlo occul-

ras uirtutes. Ita nihil prohibet, quòd aliquis homo habeat ex impreſſione cęleſtis corporis aliquam ſingularem efficaciam in aliquibus corporalibus proſpere faciendis quam alius non habet, ut medicus in ſanando, & agricola, & miles. Reſpondeo dicendum, quod diuerſimodi ad hanc quæſtionem reſpondent. Auicenna dominus Henricus de Aſſia, & ſanctus Thom.3.contra Gentiles: Nam Auicēna dicit, quòd medicus agricola, luſor, & miles, &c.nō proſperantur ultra alios homines in operibus ſuis ex impreſſione aliqua cœlorum in natiuitatibus ſuis. Sed illud poteſt eſſe ex forti imaginatione hominis, quæ magnæ efficaciæ, & mirabiles effectus operatur, non ſolum in homine, ſed etiam in materia exteriori, ut patet de faſcinatione uetularum, ut in tertia decade dicetur. Dicit ergo Auicenna, quòd ſicut luſori habenti imaginationem fortiorem, & uehementiorem de aliquo numero optato citius euenit numerus, quem elegit in taxillis, quàm alteri non habenti ita forte imaginationem. Ita etiam medicus, miles, agricola fortius imaginantes, & uehementius intendentes in effectus optatos, fortius, & melius operabuntur cæteris medicis, agricolis, militibus nō ſic uehementer intendentibus in ſimilibus effectibus. Sed hoc non ualet, quia dicta poſitio Auic. de uirtute imaginatiua in materiam interiorem, uel exteriorem, tanquam uanam, & phantaſticam, tàm a philoſophis, quàm a theologis reprobatur, fundamentum non habens, nec in ratione, nec in experientia, ut Sanctus Thom. adducit 3. contra Genti. cap.103. & prim. parte quæſtio. 116. prout infra probabitur in tertia Decade nono capite. Alia eſt opinio domini Magiſtri Henrici de Aſſia ſuper Gen. (qui tenet contra Thom.) dicentis, quòd a nulla diſpoſitione cœli hominibus peruenire poteſt, ut magis profectuoſæ ultra alios homines agant, quæ intendunt, patet, dicit ipſe, quia una uirtus naturaliter agēs ſemper tendit ad eundem effectum in ſimili paſſu.

Sed uidemus, quod non semper datus miles, medicus, agricola, uel lusor tendit ad eundem effectum in simili passu, ergo. Verbi gratia, si in sorte ludente ad taxillos esset aliqua occulta uirtus naturalis, non posset fieri quin semper, aut frequenter eueniret illud, ad quod a cęlis sortes est inclinatus. Nam si uirtus cœlestis in sorte iam uertit taxillos ad septem oculos semper mouebit eos taliter, siue eligat septem, siue quemcunque alium numerum, quod tamen uidetur esse falsum, & contra experientiam, ergo. Et similiter est dicendum de medico, agricola, & milite. Et iste si petatur a quo accidit hæc prosperitas in ludendo, diceret, quòd quandoque prouenit a Deo, ut quis aliquid exercitium præ cæteris agat, magis prospere. Vnde & sacra scriptura directioni Dei attribuit huiusmodi, ut patet Gen. 30. in educatione animalium Labam sub cura, & contractione Iacob. Et Gen. 39. Prosperitas negociorum Phutifaris in manibus Ioseph. Deo attribuitur, & non fato natali. In ludo autem taxillorum, uel similibus negocijs potest quis fortunari solum a spiritibus bonis, uel malis, qui quidem occulta cooperatione facere possunt, uel mouendo taxillos in aere, uel in manu proijcientis sic, ut quicquid unus elegerit super taxillos hoc semper ei eueniat, & non alteri. Similiter dicit dominus Henricus de Medicis, quòd unus medicus cœteris paribus ex parte artis medicinæ, & ex parte experientiæ infirmi, & medicinarum applicatione, & morum, non est magis, & minus sanatiuus, quàm alter nisi forte per accidens inquantum unus medicus esset cuiusdam corruptæ, aut contagiosæ, & pestiferæ complexionis, quæ inficeret per uisum, tactum, uel anhelitum infirmos, sicut basiliscus inficit per uisum, & mulier immunda speculum, & ita e conuerso esset imaginandum de complexione medici sani hilaris uiuacis, & salubris, qui cæteris paribus plus proficit infirmo, quàm alter medicus infirmus

mus &c. Item plus proficit infirmo medicus deuotus, qui in practica sua recurrit de nocte ad Iesum Christum petens dirigi ad salutem infirmi quem in sua cura habet, quàm alter cæteris paribus qui tantum confidit in arte Christo contempto, ut patet in medicis deuotis, & in Iudæis medentibus. Similiter etiam dicit de milite, & rustico qui si credantur a cœlis habere, quod cæteris paribus ille fortunatius pugnet altero, & quòd bladum seminatum de manu unius rustici melius proueniat, quàm seminatum similiter in eodem agro similiter prato, & in eodem tempore ab alio rustico superstitiosum est, & uidentur isti fatali superstitioni facere. Rursum etiam iste dicit, quòd positio hæc posset esse infidelibus, & phantasticis occasio opinandi, quòd Christus fuerit sic natus, quòd contraxerit a cęlo quandam uirtutem mirabilem sanatiuam, omnes quos tangeret, uel uideret sanans per uisum naturaliter sicut basiliscus interficit. Et addit prædictus, quòd qui tenent affirmatiuam quæsiti esse ueram, amplexantur superstitiosam illam opinionem de imaginibus astrologicis, quòd res naturales fixæ reciperent tales impressiones ab astris immo crederetur, ꝙ res artificiales utpote imagines fabricatæ sub certis stellarum habitudinibus reciperent impressiones a stellis, quæ opinio, ut dicit, est uanissima. Et prædictus Henricus respondet Thom. de magnete dicens, quòd magnes non habet uirtutem attractiuam ferri super impressam a cœlo accidentaliter, sed illam habet tanquam secundam qualitatem a tota specie consequentem suam complexionem specificam, quemadmodum est de uiribus herbarum, & lapidum, & seminum, quæ uirtutes non habent a corporibus cœlestibus superinfluxas, sed omnino consequenter se habentes ad complexiones, & formas specificas eorum. Sanctus Tho. uero tenet, quòd sicut naturalia corpora sortiuntur uirtutes quasdam occultas consequentes speciem ex impressione

cœlestium corporum, ita etiam aliqui homines ex impressione cœlorũ in eorũ natiuitatibus consequuntur aliquas uirtutes occultas quibus prosperæ,& perfectuosæ ultra alios homines agant, quæ intendunt, & tenet hoc in 3. cap. contra gentiles, & etiam in 22.quæstio. 66. ar.2. ubi dicit, quòd licet naturalia corpora sortiantur aliquam uirtutem occultam a corporibus cœlestibus, ut dictum est, imagines tamen formatæ ab astronomis a corporibus cœlestibus nullam habent uirtutem. Sed si quam uidentur habere, illa est ex operatione dæmonum, cuius signum est,dicit ipse, quia oportet inscribi quosdam characteres, qui naturaliter nihil operantur. Et ponit ibidem differentiam inter imagines astronomas, & nigromanticas dicens, quòd in imaginibus nigromanticis fiunt expresse inuocationes, præstigia, & expressa pacta cum dæmonibus. In astronomis autem imaginibus sunt pacta tacita per signa quarundam figurarum, seu characterum, ideo ambæ huiusmodi imagines reprobantur in decretis. 26. quæstio.2.cap.illos. Quę autem istarum opinionum, scilicet Sancti Thom. & domini Henrici sit tenenda, non est mensuræ, neque ignorantiæ meæ iudicare. Ego uero tenerem uiam ad quam pauciora sequerentur inconuenientia. Hæc ex inductis intra quæstiunculam.

QVINTA QVAESTIO PRINcipalis huius Noni Capitis, De practica diuinatoria effectuum futurorum ex astris, & imaginibus siue in cœlo stellarum congregationibus. Circa quam tres quæstiunculæ soluentur.

QVAE-

QVAESTIO I. QVAESTIONIS V. PRINCIPALIS IX. CAP.

Vtrum Deus posuerit in firmamento imagines animalium & specierum mundi inferioris.

QVAERITVR, Si Deus a principio in cœlo stellato, idest firmamento posuit stellas secundum aliquas formas, uel imagines animalium, & specierum mundi inferioris. Ad quam uidetur primo respondendum affirmatiuè. Nam sacra scriptura expressam mentionem facit de aliquibus glomerationibus stellarum quas Deus in principio constituit, & disposuit in cęlo, ergo probatur antecedēs. Nam Iob.38. dicit dominus. Nunquid coniungere ualebis micantes stellas pliades, aut girum arcturi poteris dissipare, nunquid ordinem nostri cœli, & pones rationem eius in terra? Et ipse Iob de Deo.9.c. dicit. Qui extendit cęlos solus, & graditur super fluctus maris. Qui facit arcturū, & oriona, & hyades, & interiora austri. Qui facit magna, & incomprēsibilia, & mirabilia. Et iterū Amos. 5. Qui conuertitis in absynthium iudicium, & iustitiam in terra relinquitis facientem arctuum, & orionem. Ergo ex sacra scriptura potest haberi, ꝙ Deus ex stellis constituit dictas imagines de quibus faciūt mentionem omnes astronomi. Nam arcturus est imago vrsæ circa polum arcticum situata, in qua septem stellæ nobiliores quasi currum faciunt habentem themonem. Item stellę quæ uocantur hyades, & pliades sunt in cœlo in quadam imagine secundum astrologos. Item orion est imago uiri armati terribilis tenentis ensem, qui & audax dicitur, & ut apparet ex tabula stellarum fixarum, quæ ponitur septima distinctione Almegisti. Figura orionis complectitur uiginti octo stellas, & situatur in parte mirabili cœli ante ue-

ſtigia tauri, ut dicit Iſidorus libro 3. Poſuit etiam Deus dicunt aſtronomi in cœlo alias imagines. 48. de quibus omnibus non facit mentionem ſacra ſcriptura, ſcilicet 12. in Zodiaco, ſcilicet Arietem, Taurum, Geminos, Cancrum &c. Et triginta octo extra Zodiacum, ſcilicet, imaginem draconis fluxuoſæ ſituati circa polum arcticum, in qua imagine ſecundum Ptolomæum ſunt 33. ſtellæ. Et circa illum draconem ſunt duæ imagines vrſarum, ſcilicet minoris, & maioris. Item inter illas 38. imagines eſt imago Perſei, ideſt imago uiri deferentis caput algol. ideſt diaboli. Rurſum eſt, ibi imago hominis inflammati, uel flammis cincti. Ibi eſt imago ſaltatoris, imago ioculatoris, imagines duorum vulturum imagines ſerpentium, ſcorpionum, canum, lupi, leporis, cerui, pegaſæi, equi, alati, imago Idriæ, imago centauri, cuius anterior pars eſt hominis, & poſterior æqui, & ita de alijs huiuſmodi formis monſtruoſis, ſicut in picturis aſtronomorum uideri poteſt, & ſolet &c. Sed in contrarium eſt, quia dicit ſcriptura Gen. 2. Igitur perfecti ſunt cœli, & terra, & omnis ornatus eorum. Qualem autem ornatum, & perfectionem haberet cęlum ſi ex chimericis monſtruoſitatibus, & imaginibus fabricatis non a Deo, ſed a diabolo conſtaret? Reſpondeo dicendum, quòd ſicut tortuoſus fallax draco, & princeps mundi huius, qui olim terram uarijs idolorum monſtruoſis imaginibus impleuit ſuggerendo pręfecit, cuilibet generi rerum aliquem Deum. Ita Deo permittente opus pulcherrimum, & glorioſum Dei, ſcilicet cœlum, quod Deus conſtituit mortalibus ad obiectum religioſæ contemplationis attentauit implere imaginibus in quibus ipſe apparere conſueuit, & illud facere ſpeculum ſuperſtitioſę diuinationis. Nam ſi dominus Deus formas, & imagines animalium poſuiſſet in cęlo, ut aliquis uultus fixus animalibus terrenis correſponderet a quo dependerent, formarentur indiuidua, conſeruarentur, & uultuarentur ſicut poſuit
ima-

imagines in cœlo bestiarum ferocium, & uilium atq; chimerarum inutilium. Multo magis ibidem posuisset imagines mitium, & utilium animalium, & aliquorũ hominum uirtuosorum. Sed uidemus in cœlo nõ imaginem columbæ, sed cerui, non agni, sed hirci, nõ crucis, & crucifixi, non sacerdotis, sed ioculatoris. Ergo omnipotens Deus magis sollicitus fuit de conseruatione animalium ferocium: ranarum serpentum, inutilium, quàm mitiũ, hominibus in multis subseruientium. Ergo falsum est, quòd a Deo tales imagines inter stellas cœli sint formatæ. Item si dominus Deus subiecit unamquamque speciem generabilium, & corruptibilium suæ imagini in cęlo, ubi est imago uitis? imago arboris pomiferæ? imago tritici, & cæterarum specierum humano usui pręcipue necessariarum? Ideo bene dicebat Isido. lib. 3. ethic. cap. ult. qui postquàm interpretatus est nomina extranea dictarum imaginum, subiungit aliorum signorum obseruationes, vel cæteræ res superstitiosæq́; se ad cognitionem syderum iungunt, fidei nostræ sine dubio contraria sunt, & sic ignorari debent a Christianis, ut nec scripta esse uideantur. Sed nonnulli syderũ pulchritudine, & claritate pellecti in lapsu stellarũ cæcatis mentibus corruerunt, ita ut per supputationes noxias (quę matheses dicuntur) euentus rerum persæpe præscire posse conentur, non solum Christianæ religionis doctores, sed etiam gentilium Plato Aristoteles, atq; alij ueritate commoti concordi sententia damnauerunt, dicentes confusionem rerum potius de tali suasione generari, scilicet q̃ proficere quo q̃uo humanæ fœlicitati. hæc ille. Ex quo dicto Isid. tria habentur. Primũ, ꝙ multa superstitiosa adiũcta sunt cõsiderationi astrorum. Secundum, ꝙ coniecturatio de futuris est potius in confusionem rerũ humanarũ, q̃ ad directionẽ earũ. Vnde somnia, cogitationes hominum ex astris considerare superstitiosum est. Tertiũ, ꝙ reales, & perfecti philosophi diligẽtes rerũ cõsideratores, ex suis princi

prijs ponunt hoc negocium superstitiosum esse. Vnde de Platone, & Aristotele subdit Isid. Et quamuis ipsi non fuerint cęlesti sapientię dediti. ueritatis tamen testimonio errores eorum meritò protulerunt, hæc ille. Ad obiecta autem in fronte quæstiunculæ posita patebit responsio in ultimo tertiæ quæstiunculæ. Ex Hen. ubi supra.

QVAESTIO II. QVAEST. V. IX. CAP.

Vtrum aliquo modo imagines possint superstitiosè in cœlo transferri.

QVAERITVR, Si aliquo rationabili modo & non uanè, & superstitiosè potuerunt transferri in cœlo tales imagines. Vel sic. Si aliquo rationabili modo, & non superstitiosè tales imagines translatę sint, & attributę stellis in cœlo. Ad quam sic respondetur, ꝙ quinque causæ reperiuntur translationis in cœlo talium imaginum. Prima causa assignatur a poetis. nam poetę fingunt arietem in cęlo in honore Iouis, quem cornua arietis in capite habere dicunt. Tantum similiter in cœlo collocant in honorem Iouis, eo quòd in bouem fabulosæ sit conuersus, quoniam Europam transuexit. Castorem quoque, & Pollucem post mortem inter notissima signa constituerunt, ut signum gemini. Leonem in honorem Herculis, quem in græcia uirtuosissimè occidit. Capricornum propter Capram quandam Iouis nutricem. Et sic secundum fabulas aliorum, ut patet in lib. imaginum. 48. cœli. Idolatre autem, & gentiles transtulerunt in cœlo huiusmodi imagines ratione honoris, uel laudis aliquorum hominum uirtuosorum, uel animalium propter aliqua insignia facta, uel beneficia singularia, quæ in inferiori mũdo fecerunt, propter quæ homines transtulerunt inter Deos, uel

deas

taurum.

deas,& animalia inter astra cœli,ut dicit Isido.8.ethi co.Vnde etiam, ut tradit Guilielmus Parisiensis, cre debat gentilium superstitio, homines in hac uita pro bos,& strenuos post mortem ascendere ad superos in quasdam sydereas mansiones, uel stellas compares. Malos descendere ad inferos. Idcirco dum cœlum clarè stellatum inspiciebant,interrogabant ubi est mā sio Herculis. In qua stella habitat Hector. Vbi habitat talis,& talis &c.propter quod à poetis gentilibus, & idolatris distributę fuerunt stellę, secundum dictas imagines in honorem,& deificationem hominum famosorum quis appellant Deos suos. Et iste modus translationis omnino uanus,& superstitiosus est. Secundus modus translationis specialiter dictarum.12. imaginum zodiaci inter stellas esse poterat ad exprimendum similitudinariè statum solis, uel proprietatem aurę, uel temporis, quę, ut plurimum accidit quando sol est in illa, uel in illa parte zodiaci. (Verbi gratia,) collocare potuerunt. Cancrum in quar ta parte, duodecim signorum zodiaci, ex eo quòd cum ad illud signū in mēse Iulij, sol uenit,retrogredit in modum cācri,& breuiores dies facit. hoc enim ani mal ad utranqne partem gressum dirigit. Similiter sextam duodecimam zodiaci Virginem uocare potue runt,eo quòd in illis diebus,quibus per eam sol decur rit,terra exausta solis ardore nihil parit. Pars uerò se quens uocari potest libra,quia sole existente in principio illius partis est ęqualitas diei,& noctis. Vltimas partes zodiaci Aquarium,& Pisces uocare potuerūt, eo quòd hyems tempore sole ibi existente crebrius, pluuiæ fiant,& sic de similibus.Et licet secundum istū modum non possit sumi natura duodecim signorum, quæ eis communiter attribuitur. Ratio est,quia alias illa pars,quæ Cancer uocatur, deberet dici calida, & sicca,quia sole existente ibi aura,ut plurimum est ta lis,& tamen idem respectu habitantium sub polo,uel sub æquinoctiali,uel alia parte æquinoctialis esset al-

terius,& alterius complexionis respectu huius, uel illius regionis,ergo realiter,& physicæ procedendo sumere oportet naturas signorũ,uel 12. partium zodiaci si qua in eis reperitur,a stellis fixis,quæ sunt in eis, & iuxta eas ex utraque parte uersus Austrũ,& Aquilonem,tamen quocunque sit,hic modus translationis signorum non est superstitiosus, nisi ad plus trahatur quàm debebat,ut scilicet uerbi gratia, aliquis crederet,quòd quia, quis natus Cancrum habens in ascendente futurus esset homo retrogradus duplex in moribus,uel aliquid huiusmodi,superstitiosum esset omne tale. Tertia causa,uel occasio originalis translationis talium imaginum inter astra esse potuit quædam conformitas positionis stellarum in certis aggregationibus quemadmodum adhuc rustici uocant quandam congeriem stellarum currũ, aliam gallinam cum pullis. Et hæc quidem superstitiosa non est. Quarta causa esse potuit,huiusmodi translationis, quia antiqui philosophi,considerantes aliquas stellarum congregationes,inuenerunt per obseruantiam effectuum quòd talis stellarum cumulus esset talis naturæ,& proprietatis. Verbi gratia. Quidam habens in ascendente dum nasceretur imaginem simię expertũ est cõtraxisse vultum similem illi animali. Sed hoc falsum est. Nam capio (uerbi gratia) conuentum stellarum,quæ ursa dicitur,& gręcè arctos,& arguo sic. Impossibile est naturaliter quòd sciatur natura illius cumuli stellarum,ergo habetur propositum. Consequentia bona,& antecedens probatur, quia natura data stellæ fixe sciri non potest nisi ex aliquo aspectu alicuius planetę existẽtis in eodem gradu zodiaci cum ea, sed hoc nullo modo sciri potest,ergo. Ratio est, quia quilibet semicirculi transitus inter polos zodiaci per gradum stellæ, comprehẽdit plures stellas fixas de quarum nulla sciri potest cuius fuit dictus effectus, ergo. Quinta causa, & ultima huius superstitionis potuit esse ille spiritus erroris,cui summa cura est secundum B. Augu-

gust.hominibus noxias opiniones inducere, maximè de astralibus fatis, secundum quòd tales, aut tales astrorum habitudines sint causæ, uel signa talium effectuum futurorum, & tot suggessit in illo pulchro opere Dei cœlo obscurarentur habitudines, tot aspectus, tot respectus, tot imagines, tot situs, tot dispões, & astrorum uarietates, quòd uis aliquis effectus etiam & casualis contingere nouiter potest, quin ex post facto possit quasi eius uestigium ibi reperiri. Et ex hoc facile est astrologis, ex post facto reducere, & colorare effectus, qui contingunt ad astra tanquam ex eis reluxissent. Sed ante factum nihil certi prædicere possunt. Iste ergo humanæ salutis callidus emulus diabolus, qui suggessit prioribus temporibus hominibus perditis uarias artes diuinatorias, ut geometriam, magicam, nigromaticam. Ipse etiam suggessit hominibus hanc practicam diuinatoriam ex astris, attendẽs quòd talis ars diuinatoria plus alijs artibus supradictis colorari posset, quia communiter experiuntur homines quòd astra multipliciter agunt in ista inferiora. Valde ergo periculosum est de illa practica seu arte iudiciorum se intromittere maximè secundum traditiones antiquorum qui circa astra uersabantur, non ut ueritatis inquisitores, sed ut ex astris diuinatores. Hæc dominus Henri. de Assia super Genesi.

QVAEST. III. QVAEST. V. IX. CAP.

Vtrum certa practica diuinatoria ex Astris, & imaginibus possit haberi futurorum euenturum.

QVAERITVR, An ex astris, & imaginibus talibus possit aliqua practica certa, & diuinatoria effectuum, & futurorũ euentuum haberi ab hominibus? Et uidetur primo ꝙ sic, quia species rerum generabilium sunt ęternę, & fixe quamuis indiuidna fluant, & refluant. Et per consequens

quens uidetur, quòd cuilibet talium speciei rerũ correspondeat aliquis uultus in cęlo fixus à quo dependeat, & conseruetur, & eius indiuidua formentur, & uultuentur, ut etiam innuere uidetur philosophus. 2. de generatione. Item Ptolomęus. 9. propositione centiloquij dicit. Vultus huius sęculi subiecti sunt uultibus cœlestibus. Item uidemus, quòd stabiliter imprimi potest alicui materiæ elementate artificialiter effigiate uirtus alicuius imaginis cui obediunt indiuidua specierum. Nam reperta est quædam imago Scorpionis formata a quodam astronomo tempore quo imago Scorpionis in cœlo uigebat, quæ curabat homines a scorpione morsos. Item Hali Habérazel astrologus libro quarto, qui est de naturalibus, cap. I. narrat de quodam filio cuiusdam regis nato habente in ascendente libram, & supra plures planetas, scilicet Iouem, Martem, Venerem, Mercurium, propter quod conuocati fuerunt astrologi inter quos tandem ipse Hali dixit, ꝙ si puer transibat tertium diem erit de ipso magnum miraculum, & quòd possibile esset illum puerum dicere aliquam prophetiam. Et euenit quòd antequam transirent uiginti quatuor horæ, puer ille insedit, & incepit loqui dicens. Ego infęliciter natus sum ad denunciandum destructionem gentis Almazar, & indicandam translationem regni azdexit ad extraneos, quo dicto cecidit, & mortuus est ergo. Item expertum est quòd puer nascens habens in ascendente, seu in prima domo hemisperij ursam contraxit uultum, phynosomiam quasi ursæ, & ita contraxisset uultum simię ascendente imagine simię cęlestis, & secundum hunc modum in alijs. Item magister Laurentius de Perusio tonsor ex inspectione imaginium in libro quem edidit, docet futuros euentus huiusmodi cognoscere, ergo. Sed in contrarium est, Isido. 3. ethico. dicens, negocium imaginium cęli superstitiosum est. Et in titulo de mathematicis, leges ciuiles iudicant superstitiosos mathematicos, ex ciuitatibus politicis esse

ſepellendos omnino. Ad rationes autem eorum respondetur, & primo ad primam rationem in contrarium negatur conſequentia, & ratio negationis eſt, quia ſpecies rerum perpetuantur a uirtute generatiua, a creatore rebus corruptibilibus in primordio creatis indita, ſimiliter & naturalis inſtinctus, & inclinatio quam uidemus omnibus animalibus ineſſe ad generandum ſibi ſimile, unde dicitur quod Sol, & Stellæ continent hæc inferiora uirtualiter, non figuraliter. Ad ſecundum nonæ propoſitionis Ptolomęi dicitur, quod ſi ipſe intellexit quod quælibet ſpecies terreſtris, ſic dependeat a ſibi correſpondente quadam imagine cœleſti, quòd quando imago illa uiget ſuperius, illa ſpecies uigeat inferius, & quando fortunat ſuperius, fortunetur inferius, & quòd ſtabilire, & imprimere poteſt alicui materiæ elementatę artificialiter effigiatę uirtutem cui obediant indiuidua illius ſpeciei. Dico quòd loquebatur deceptus famoſitate opinionis, quæ tunc de talibus imaginibus clarebat. Et ad illud de imagine facta ſcorpionis dicitur quod effectus ille curationis morſu ſcorpionis non fuit, ex uirtute intrinſeca imaginis in cœlo. Sed potuit eſſe multis alijs modis per accidens concurrentibus in armigero curato, & taliter læſis. Nam etiam ibidem dicitur quod fuit ſcripta in quodam lapide præcioſo, a quo potuit talis uis oriri. Item ibi dicitur quòd antiqui cęleſtes uultus ſculpebant in lapide, & miſcebant cum eo alia ad hoc neceſſaria.

Rurſus etiam dicitur, quod ſi anulus habuit a ſcorpione cœleſti talem uirtutem, quomodo ergo curabat a ueneno ſcorpionis, & non magis auxit periculum conformando naturam illius ſpeciei ueneni. Et per iſta patet reſponſio ad tertium dicendum. Ad quartum dicitur quod cum ultra potentiam naturalis curſus, ſit puerum. 24. horarum reſidere, & loqui, & de futuris prophetare, apparet clarè, quòd ille effectus nō fuit aſtrorum, ſed potius dœmonum qui ſe ibi ingerebant ad illudendem, in hoc uarijs, & ſuperſtitioſis hominibus

crediturîs ortum prophetarum ex fato ſtellarum, & non ſpeciali Dei dono. Ad quintum reſponſum eſt ſupra in 4. cauſa translationis imaginium. Ad illud magiſtri Laurentij qui nouiter fecit librum de fortuna dicitur, quòd eadem facilitate contemnitur a doctis qua approbatur a fatuis. Vnde ſicut ad deceptionem hominũ inuenta fuerunt a Chaldęis & Arabibus alcocodem, & ylech, quæ planetę non ſunt, ſed loca a quibus quæruntur anni, & uitæ, natorum. Ita etiam proiectio taxillorũ, uel primis fortunæ nonenarię planetarum nihil proprietatis habent. Et cum dicitur, quòd ſacra ſcriptura ſæpe loquitur de illis imaginibus, ſcilicet de arcturo, & de orione &c. Reſpondetur quòd non ſequitur, quòd Deus a principio conſtituerit imagines tales, ut homines attribuerent illis, imaginibus effectus ſuperſtitionum, & uanitatum. Sed magis, ut uiſis talium imaginium figuris laudarent Deum factorem earum in omnibus ſanctis, & mirabilibus operibus ſuis.

QVAEST. VI. PRINCIP. IX. CAP.

Vtrum Aſtrologi posſint uerè iudicare de longitudine, & breuitate uitæ natorum ex inſpectione Ylech, & Alcocodem in gradibus zodiaci.

QVAERITVR, An ſcilicet aſtrologi ex inſpectione Ylech, & Alcocodem in locis planetarum, uel gradibus zodiaci poſſint uerè iudicare de longitudine, & breuitate uitæ natorum? Ad quam Aſtrologi reſpondent affirmatiuè dicentes, quòd aſtra ſint cauſæ uiuendi longioris menſurare conantes cuiuſlibet hominis uitam per habitudinem planetarum in figura cœli hora natiuitatis dati nati. Conantur autem illud hoc modo oſtendere. Conſtituunt.n. unum de planetis, uel gradibus, zodiaci, quem lingua arabica Ylech appellant quem eligunt ſ̃m certum modum deſcriptum a Ptolomęo,

&

& ab Alcabitio, & ab Hali Habērazel lib. suo. 4. c. 3. & ab alijs astrologiæ auctoribus. Deinde Ylech electo eligunt ipso nato Alcododem. i. datorem annorū qui est ille planeta qui maiorem fortitudinem, & dignitatem habet in gradu Ylech. Et ex istis duplicibus uiis affirmant, uel præsumunt se scire posse quot diebus, uel annis debeat natus tali hora superuiuere. Prima uia, est considerando quot annos, uel quantum temporis det nato Alcocodem. Vnde cuilibet planetę sunt attributę tres differētiæ annorum. s. maiores, medię, & minores, ut patet ex Alcabitio, & Guidone Bonak de Forliuio. Alcocodem ergo, ut aiunt si fuerit in angulis, & fortunatus ac fortis, dat nato annos suos maiores. si fuerit in succedētibus, & minus fortis, uel dispositus, dat nato medios annos si uerò fuerit in cadentibus dat nato suos annos minores quos frindarios uocant. Quod si aliquis ex benignis planetis quales sunt Iupiter, Venus, & Sol, ex trino, uel sextili aspectu Alcocodem aspexerit, addet sibi annos suos minores. Si uerò aliquis ex maleuolis planetis, ut sunt Saturnus, & mars, eundem Alcocodem quadrata, uel opposita inspexerit radiatione, annos suos minores ab eodem diminuet, sicut patet lib. 4. Hali. c. 6. Secunda uia, qua quantitatem uitæ nati isti astrologi cognoscere conātur, est considerare post quot annos Ylech ueniet per directionem ad locum planetę interficientis, ut est mars, uel Saturuus, uel cauda draconis, qui planeta interfector uitæ dicitur, quanto ergo ille amplius distabit a gradu Ylech, tanto diutius uiuet. Distabit ęquidem per gradus æquinoctialis per calculationē quandam difficilem, quæ directio, uel athazir arabicę uocatur inuentos, quorum quilibet gradus unum annū dare solet, hæc calculatio ponitur in 4. lib. Hali. c. 7. describitur etiam ab Alcabitio, & in alijs astrologorum libris. Sed in contrarium est, quia istas duas uias uel modos qualificationis annorum nascentium, & progressionis eorum ad mortem ex radice superiori

confundunt causæ longitudinis uitæ antiquorum radicis inferioris adductæ a D. Henr. super Gen. & a D. Nicolao de Lyra super Gen. 5. c. Insuper modos illos friuolos superstitiososque esse, & non obseruantia experimentali, sed suggestione diaboli olim introductos quamuis ex multis theologorum argumentis constare possit, specialiter tamen in materia ista idem constat ex ineffabili ueritate diuinæ historiæ. Asserunt nanq; diuinæ historiæ quãdoq; homines uixisse plusquam nongentis annis, q̃nque octingentis, quandoq; septingentis, ut patet ex decursu libri Gen. Modo constat ex traditionibus astrologicę superstitionis ꝙ nullus planeta constitutus Alcocodẽ in quacunq; figura cœli, põt dare natis tot annos uitæ. Ratio est, quia nullius planetę anni maiores se extendunt ultra uiginti & centum annos, ad quos si sex planetarũ anni minores ratione aspectuum beneuolorũ adderẽtur, quod tñ uix uel nunquam in cęlo contingere põt, resultabunt ducenti quinquaginta anni, uel circa, quibus plures ex parte Alcocodem nulli natorum à cęlo dari possunt. Et rursus quo ad secundum modum qui in testimonium superstitionis sępe obuiat primo modo. Certum est ꝙ planeta abscissor distare non põt ab Ylech in hora natiuitatis per trecentos sexaginta gradus, sed necessario per minus ipsum ab Ylech distare oportet, & per consequens quantum esset ex illa radice uita hominis excedere nõ põt. 366. annos, uel circa. Verum dicere possunt, ꝙ nullius aspectus fortunatũ planetarũ beneuolus, ab abscissore natũ liberare põt, sed hoc non ualet, primo, quia antiquitatis cõis humanæ uitæ periodus fuit tot annorum, ut præscribitur. Secundo, quia anni Alcocodem gradibus directionis correspondere non põt. Ita ꝙ falsæ, & superstitiosę apparent uiæ illę ex ueritate scripturæ dicentis prædicta, qua cõstat multos uixisse longissimæ ultra annos quos cœlum duplicans duabus uijs nascentibus dare põt. Dicat ergo superstitiosus quisquam quales figu-

ras

ras cœli habuerunt illi, qui nongentis, aut octingentis annis uixerunt, & nihil inuenire poterit nisi suam praxim per omnia uanam, & superstitiosam esse. Dicat iterum talis aliquis quare in quatuor milibus annorũ uel circa, nullus natus fuerit, nec unquam nascetur sub aliqua figura cœli simili figuræ natiuitatum antiquorum qui tot annis uixerunt. Similiter dico quo ad illa quæ longitudinem uitæ concernunt: & non poterit, ad hoc aliquis astronomorum dicere quicquã quod apud ueros philosophos aliquam habeat apparẽtiam ueritatis. Hæc Hen. de Assia super Genesi.

QVAESTIO VII. PRINCIPALIS IX. CAP.

Quod nullus Astrologus potest certa de futuris euentibus prædicere, & iudicare.

QVAERITVR, An scilicet propterea, quę de corporibus cœlestibus, de imaginibus, de fato, de fortuna, de Ylech, & de Alcocodem dicta sunt. Vtrum per solum respectum ad statum omnium causarum secundarum agentium fieri possit certum de futuris euentibus ab astrologis iudicium? Et uidetur ꝙ sic per locum ab auctoritate domini Guidonis Bonacti de Forliuio, qui in principio magni libri sui de iudicijs astrorum dicit, ꝙ astronomi iudicant de futuris euentibus ex astris. Et licet stellæ sint innumerabiles, tamen ipse astronomus omnibus utitur, cum utatur. 12. signis sub quibus ferè omnes stellæ comprehenduntur propter quod dicit ꝙ ꝑ astrologiam plus scitur de cœlo quam per theologiã de Deo. Ad quam respondetur breuissimè sine dispendio argumentorum ꝙ non. Et ratio est, quia ad hoc, ut ex signis causalibus fiat iudicium certum a priori tria requiruntur. Primo, ut sciatur sufficiẽter illorũ signorum uirtus, & status respectu inuicem seu ex se. Secun

do, ꝙ præcognoſcatur modus applicationis talium ſignorum, uel cauſarum ad determinatã materiã. Tertiò, ꝙ præcognoſcatur illius materiæ, uel paſſi diſpoſitio apta, uel inepta reſpectu actionis, uel influentiæ talium cauſarum, uel talis uirtutis actiuæ. Vnde uerbi gratia. Quamuis.n. medicus ſciat quòd aliqua medicina eſt laxatiua quantum eſt de ſe, & ſciat cum hoc qñ & quomodo applicatur ſorti: adhuc tamen non ſcit ex inde futurum eſſe an talis effectus ſequatur, uel fortè contrarius ſi neſciat qualiter corpus ſortis eſt accidentaliter, & radicaliter complexionatum, aut intrinſecè diſpoſitum. Et ita eſt a fortiori lõgè, de aſtrologo, qui quamuis ſciat, ꝙ coniunctio (uerbi gratia) Solis, & Lunæ conſueuit qñocunq; ſuſcitare pluuiam: tamen non põt certitudinaliter prædicere an in futura cõiunctione pluat, & hoc propter multa. Primo, quia nõ cõſtat ſufficienter naturæ planetarum, nec ſtellarum fixarum quarum alię, & aliæ ſecundum trium aſpectuũ diſtinctè circulariter aſpiciuntur a coniunctis luminaribus in alia, & alia coniunctione. Secundo, quia præſciri non poteſt modus applicationis illius coniunctionis, aut uirtutis eius, nec ubi magis, aut melius applicatur, uel peius. Tertiò ſi benè ſciretur ad quam regionem applicaretur. tñ ignoraret aſtrologus an illa regio pro tunc aliquo accidentali mõ ad contrarium diſpoſita ſit. Videmus.n. uirtute unius coniunctionis accidere pluuiam in una regione quæ accidentaliter, uel rõne ſitus, uel uentorũ, uel cõplexionis, eſt pro tunc ad hoc diſpoſita, & pro tunc in alijs non pluere, non taliter diſpoſitis, ꝙ uirtus talis coniunctionis ſufficiant ibi pluuiam ſuſcitare. Pro iſto ẽt eſt Ptolomęus in centiloquio propoſitionibus. 5. & 17. Et iterum ſuppoſito ꝙ ſciatur, ꝙ uirtus coniunctionis factæ, in tali ſigno flectatur, ad talem regionem, & ex illa uapores ſufficientes ad pluuiam eleuat, non tamen ſequitur ꝙ ibi ergo pluat, quia nubes, uel uapores a mari, uel ab una regione eleuati, per uentos dicuntur quãdoq; ad aliã

regionem,ubi erit pluuia,& ita non poteſt eſſe certitudo in iudicio hoc.Si ergo de effectibus , naturaliſſimis,& communiſſimis cõiunctionis, uel oppoſitionis duorum magnorum luminarium cęli quorum natura & influentia inter omnes ſtellas,& manifeſtiſſimas nõ poteſt aſtronomos certum iudicium dare, uel iudicare.Qualis, & quanta temeritas eſt uelle ex aſtris alijs quorum naturæ inſufficientiſſimè ſciuntur,iudicia dare de futuris effectibus,non ſolum in elementis,ſed ẽt in uiribus mentis,& actibus moralibus humanis. Adde præterea ꝙ cum diuinatio ſiue prænoſtica,aut iudicium aſtrologorum,ut confitentur,de futuris in mundo effectibus,ex habitudinibus,& actionibus, & proprietatibus ſtellarum fixarum,& erraticarum dependeat quorum habitudines , & actiones , proprietates nullus mortalium nouit,conſequens eſt ꝙ nullus ſufficienter aſtrologus poſſit certa de futuris euentibus prædicere,& iudicare . Et dicamus per ſingula . Quis nouit in primis ſtellarum fixarum proprietates,& numerum? Certè ille qui nouit nomina earum quæ a ꝓprietatibus imponuntur . Et cum ſolus Deus nouerit multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina uocet,ergo &c.Nam aſtronomi,ut patet ex 7.par.Al me giſtri Ptolomęi de fato ſolum.M. 22. ſtellas ſiue loca ſtellarum inuenerunt.Et cum ſicut ſunt ſtellæ magnę & nobiles circa polum arcticum , ita fortè nobiliores ſunt circa polum antarticum nobis occultum,ex quo pars illa eſt ex dextra cœli ſurſum, quæ nobilior ſiniſtra,ſm Ariſt.illarum autem ſtellarum nulla eſt de illo numero. M.22.Cã eſt, quia ſtellas circa polum antarticum nullus unquam uidit,niſi fortè Adam dum eſſet in ſtatu innocentiæ , ergo ſequitur quòd nullus aſtronomorum certo poteſt iudicare.Quis nouit præterea quare poſuit Deus tot ſtellas fixas in uno orbe octauæ ſphæræ continentis,& ambientis orbem ſupremi planetæ , & quo ordine eas poſuerit , an omnes æqualiter a centro mundi diſtantęs,uel quomodo ali

ter? An unam circa connexum illius orbis, aliam circa concauum, aliam in medio spissitudinis, & an in distantijs æqualibus sibi ab iuuicem, ita quòd si omnes apparerent, æqualiter ab inuicem distare uiderentur. Vel an sint ęqualis magnitudinis secundum ueritatem quamuis una appareat maior altera quasi inferius situata in eadem sphera. Et iterum an situatio earum aliquas imagines constituat, scilicet Arietis, Tauri &c. Et iterum an omnes stellæ fixæ sint pares? Cum ergo omnia hæc de stellis fixis sint dubia mortalibus, sequitur quòd ex dubijs, & malè cognitis principijs principiatorum, & effectuum non poterit haberi certa, & indubitata cognitio. De numero similiter planetarum, siue stellarum uagarum, seu erraticarum, quæ dicuntur esse septem, nullus adhuc astronomorum certus est. Nam sicut stella Mercurij raro ęgreditur, ita remote a Sole, quòd uideri possit. Ita fortasse sint aliquæ stellæ erraticę, siue planetę quę semper sub radijs solaribus nobis inuisibiliter uersantur. Quis etiam benè nouit situm planetarum? Nam Ptolomęus ponit Solem in medio planetarum, Geber uero Chaldęus astrologus dicit, quòd sit immediatè super Lunam. Et licet etiam sufficienter constare possit, Lunam esse infimam planetarum, quia eclipsat solem, & aliquæ etiam existant leues congruentiæ, & persusiones, quòd sit Saturnus supremus planetarum, & sub ipso immediatè Iupiter, scilicet ex tarditate motus, & huiusmodi, nihilominus tamen de ordine positionis planetarum qui sunt, Luna, Mercurius, Venus, Sol, Mars, Iupiter, Saturnus, nulla uia sufficienti communiter constare potest, quis supra, uel infra alium sit. De motibus similiter stellarum circa polum subterraneum antarticum multa extant dubia, propter hoc dicebat Albategni, adhuc esse potest aliquis motus in astris, & orbibus quem nullus hominum expertus est, nec experietur, ut patet de stella, quæ apparuit tribus Magis tempore natiuitatis Chri

sti

sti. Ex quibus omnibus apparet quòd astronomi, qui in suis iudicijs confidunt in ordine situali planetarum in suis epidicis, & excentricis, ex quibus, ut in pluribus iudicia sumunt. Certum, & ualidum iudicium de futuris euentibus naturalibus siue uoluntarijs dare non possunt, præcipuè cum in talibus iudicijs necesse sit habere respectum ad stellas fixas, quæ nobiliores uñr, & superiores, & per consequens ualdè potentes inferius, quarũ tñ ut liquet, & dictum est supra, nec influentiæ adhuc constant, nec numerus cõprehendi potuit, nec conglomerationum earum sciri proprietas. Ergo ex ijs omnibus, quæ in hoc nono capite dicta sunt, apparet liquide satis qualiter domini astronomi ex astris per raro, & fortè a causa uera de effectibus futuris iudicare possunt. Nec baculus ille arundineus solatium ignorantiæ aliquorum astronomorum patrocinatur eis dicendo indifferenter, de quolibet, quod apud antiquos inueniunt sic expertum. Cum naturalissimus philosophus Hippocrates dicat. Vita breuis, ars uerò longa, tempus acutum, experimentum fallax, iudicium difficile. Si ergo placeat quibusdam regibus, & principibus quandoque habere astronomos, teneant eos, & habeant ad solatium, & instructionem aliquorum uniuersalium, de corporibus cœlestibus, & nequaquam in agendis pro se particulariter, aut pro republica confidant in eorum iudicijs relicto consilio uirorum prudentum. Ratio est, quia licet possit inueniri quædam curiosa ars coniecturatiua ex astris de futuris euentibus, tamen propter causas dictas, & multas alias illa non potest se extendere ad tantam certitudinem, ꝙ possit proficere certo particulari homini, & reipublicæ. Nec unquam profecerunt gubernatores rerum publicarum, qui talibus confidere consueuerũt, ut colligi potest, ex historijs antiquis, & multis exemplis. Nunc ad illud uaniloquum, & superstitiosum Guidonis de Forliuio dicentis, quòd quamuis astrologus

logus nesciat omnium stellarum loca, & influentias, tamen utitur omnibus, quia utitur duodecim signis sub quibus ferè omnes stellæ comprehenduntur. Respondendum est, quòd si capit signum pro duodecim parte zodiaci, falsum dicit. Si uero capit pro duodecim parte cœli stellati, quæ cadit inter duos semicirculos concurrentes in polis zodiaci, dicitur quòd nequaquam sufficit pro iudicijs futurorum sic confusę uti omnibus stellis inquantum scilicet, ex eis, quæ cadunt in illa duodecima parte cęli dicatur duodecima zodiaci talis esse, uel talis naturæ. Sed ad iudicia ita particularia sicut ipse Guido dare præsumit, oportet scire si omnes stellæ fixe aspicientes ex omni parte planetam aliquem existentem (uerbi gratia) in primo gradu Arietis iuuarent, uel impedirent ipsum in sua actione quod sciri non potest, nisi singularum stellarum sciantur naturæ, & proprietates, quod est impossibile mortalibus, ut clarè ostensum est supra. Et ad illud quod dicit plus scitur per astrologiam, de cœlo quàm per theologiam de DEO. Respondetur, quòd uerum est, quòd plus scitur de falsis, & superstitiosis opinionibus de cœlo ab astrologis undecunque introductis, quàm fortè humanitus scitum sit de ueris conclusiobus de domino Deo, per spiritum sanctum ad salutem reuelatis. Hæc Henricus de Assia super Genesim, & de nono capite supradicta satis sint.

CAPVT DECIMVM, ET VLTImum principale huius primæ Decadis: De Beatitudinæ ipsius animæ rationalis, Circa quod sex quæstiunculæ soluentur, quarum quælibet infra suo ordine declarabitur.

QVAESTIO I. CAP. X.

In cuius actu potentiarum animæ beatitudo consistat.

QVAERITVR, In cuius actu potentiarum animæ consistat eius beatitudo? Ad quam respondetur, quòd de hac quæstione tres fuerunt opiniones. Prima est scholæ Reuerendarum Patrum Scotistarum Ordinis Minorum. Secunda est aliquorum modernorum. Tertia Sancti Tho. & omnium doctorum scholæ communis. Sed antequam opiniones recitentur, sciendum erit, ꝙ qñ quæritur in quo statu consistat beatitudo, non est quæstio utrum ultimus finis beatificans, ut res sit in actu intellectus, uel uoluntatis, quia hoc nunquã aliquis posuit, cum ultimus finis, ut res sit essentia diuina, & non aliquid creatum. Sed est intellectus quæstionis quo actu istarum potentiarũ perueniantur ad istũ finem beatificantem obiectiuè, & effectiuè simpliciter? Sic ergo primo intellecto titulo qõnis dico, quòd Shola Scotistarum habet, ꝙ beatitudo cõsistat in actu uoluntatis. Et probant hoc primo sic. Beatitudo est summum bonum, sed bonum est obiectum uoluntatis inquantum huius, ergo beatitudo est magis obiectum uoluntatis. Item illud est principalius in beatitudine, quod est in ea melius. Sed respectu obiecti beatitudinis melius est amare, quàm cognoscere, tũ quia amor procedit ex perfectissimo habitu charitatis, tum quia magis unit, cum amor sit uirtus unitiua secundũ Diony. tum quia secundum Hugonem de S. Victore, amor est magis penetratiuus, quia amor intrat ubi scientia foris stat. Ergo principalius beatitudo cõsistit in actu uoluntatis. Item beatitudo secundum Boetium. Est status omnium bonorum aggregatione perfectus, ergo oẽ bonum, quod pertinet ad beatitudinem cum ca

dat in eius perfectionem est eius esse. Item delectatio quæ est de essentia beatitudinis pertinet ad uoluntatem, ergo probatur antecedens. Illud est de essentia beatitudinis, sine quo beatitudo non est appetibilis, sed sine delectatione beatitudo non est appetibilis, ut patet octauo ethicorum. Vbi dicit commētator, quòd nullus substineret ipsum bonum si ibi tristitia inesset. Et iterum dicit, quòd nihil aliud est ipsum bonum, quàm fœlicitas, ergo. Item August. dicit, quòd beatitudo est gaudium de ueritate. Sed ibi est gaudium principaliter in abstracto, ergo. Item in illo actu est beatitudo ponenda quem Deus a nobis magis requirit, sed Deus a nobis magis requirit amari, quàm cognosci. Ergo, & hoc creatura debet magis appetere, & in eo magis quietari. Sed in quo magis creatura quietatur est essentialius beatitudini, ergo. Item perfectius est diligere Deum, quàm cognoscere. Probatur, quia multi cognouerunt, & tamen non amauerunt sicut philosophi, qui cum cognouissent, nō sicut Deum glorificarunt, ut dicit Paulus primo ad Romanos. Itē in illo actu poni debet beatitudo, per quem magis cum Deo unimur. Sed per actum uoluntatis magis cū Deo unimur, ergo. Patet minor, quia aliqua intelliguntur, quæ grata non sunt, & ideo cum eis non fit unio, sed auersio. Nihil autem diligitur nisi gratum. Item ordo Seraphin est supra Cherubin. Et Seraphin interpretatur incendium. Et Cherubin plenitudo scientiæ. Ergo sequitur, quòd melior est dilectio cognitione. Item in illa potentia debet consistere præmium ubi consistit meritum, ut requirit iustitia. Sed in actu uoluntatis consistit meritum, ergo. Item nobilior operatio est attribuenda nobilissimæ potentiæ. Sed uoluntas est nobilior potentia, quàm intellectus. Probatur, quia illud quod habet rationem mouentis, & imperantis, est nobilius eo, quod habet rationem moti, & obedientis. Vltimo, & duodecimo arguitur sic. Actus dilectionis quantum ad ea, quę

ſunt infra animam minus perfectus eſt actu cognitionis. Sed quantum ad ea, quæ ſunt ſupra, perfectior eſt. Cuius ratio eſt, quia res ſunt in anima altiori modo, q̃ in ſeipſis. Voluntas autem mouetur ad res, ſecundum quòd in ſeipſis ſunt. Et ideo cum per amorem coniungitur ijs, quæ ſunt infra ſe, fit quodammodo infra ſeipſam Cum uero coniungitur ijs, quæ ſunt ſupra eleuatur ſupra ſe, & econuerſo, cum res quæ ſunt infra animam ſunt in intellectu, habent ibi eſſe nobilius, q̃ in ſeipſis. Ea uero quæ ſunt ſupra, habent eſſe in intellectu creato ignobilius, quàm habeant in ſeipſis. Cum igitur Deus ſit obiectum beatitudinis reſpectu cuius nobilior eſt actus dilectionis actu cognitionis, ergo beatitudo erit in actu dilectionis, qui eſt actus uoluntatis, & non intellectus. Secunda opinio eſt, quæ dicit, quòd beatitudo cõſiſtit eſſentialiter in actibus utriuſque potentiæ. Nam ſecundum iſtos fruitio includit in ſua ratione formali duplicem actum, uidelicet uoluntatis, & intellectus. Nam fruitio eſt ultima delectatio, & quies, quæ habetur de ultimo fine adepto per intellectum. Et quia in fruitione principaliter conſiſtit fœlicitati, & principalius ipſa fruitio eſt in uoluntate, quàm in intellectu, ut etiam dicit Sanctus Thomas in primo ſententiarum. Ideo ſequitur ſecundum iſtos, quòd fęlicitas principaliter conſiſtat in uoluntate, & non in intellectu. Sed hæc opinio falſa eſt. Probatur, quia unus, & idem actus non poteſt eſſe in parte intellectiua, & affectiua. Et cum dicitur, quòd fruitio eſt ultima delectatio ultimi finis adepti per intellectum, & in fruitione principaliter conſiſtit fœlicitas &c. Reſpondetur, quòd fruitio poteſt ſumi dupliciter. Vno modo formaliter, & ſic eſt actus uoluntatis. Alio modo radicaliter, & originaliter, ideſt ſecundum id, quod neceſſario præſupponitur a fruitione, & immediate ipſum ſequitur, ſicut paſſio conſequens ſubiectum proprium, & iſto modo dico, quòd fruitio conſequitur actum intellectus. Et primo modo in fruitione non

eſt

est fęlicitas nisi tanquam in propria passione fęlicitatis. Sed secundo modo fœlicitas est in actu intellectus essentialiter, ita quod si daretur per impossibile quòd aliquis esset adeptus per actum intellectus vltimum finem immediate esset felix essentialiter etiam si fruitio illius non consequeretur. Negandum est igitur quòd in fruitione formaliter sumpta sint duo actus : immo est vnus, qui non est fœlicitas essentialiter. Sed completiuè complemento perfeytatis secundi modi, & non primi. Solet auté dici scholastice quòd frui initiatiuè obiectiuè & effectiuè est per actum intellectus. Et hoc modo fruimur solo deo. Formaliter autem fruimur beatitudine creata. Electiuè fruimur charitate tanquam habitu eliciente actum fruitionis. instrumentaliter fruimur potentia cuius fruitio est actus. Completiue autem fruitio est in voluntate. Est & tertia opinio (cum pace aliorum dixerim) communior sancti Thomæ, quæ habet quòd obiectum beatitudinis, scilicet deus, primo & principaliter attingitur per actum intellectus. Et probatur primo sic. In omni motu mobile quamdiu est in motu est imperfectum, quia motus est actus imperfectus. 3. physicorum. Et cum est in termino, habet perfectionem ad quam per motum tẽdebatur, ut patet in omni motu. Sed planius in motu locali. Sed tempus fidei est sicut motus quidam, unde fideles dicuntur uiatores secundo Corinthiorum quinto. Per fidem ambulamus. Tempus ergo hoc imperfectum est, & durat quousque Deus attingatur per essentiam. Sed primo attingitur per uisionem, quia ipsa uisio est terminus motus fidei, ergo in uisione consistit. Si dicatur, quòd uisio non terminat motum fidei ergo sequeretur, quòd esset uiator uidens Deum. Si etiam dicatur, quòd uerum est, quòd in termino motus est beatitudo. Sed hoc est propter dilectionem, quę sic terminat motum fidei, sicut uisio, quia est secum in eodem instanti. Hoc non ualet, quia licet sint simul uisio, & dilectio tempore, & duratione.

ne. tamen natura prior est uisio, quàm dilectio, & sunt duo actus realiter differentes, unde si uisio non terminaret motum fidei, sequeretur, quòd uidens inquantū uidens esset uiator. Et hoc argumentum iudicio meo demonstrat, quòd beatitudo consistat in actu intellectus. Item probatur propositum secundo sic. Desiderium perficitur cum res desiderata habetur, non quia amator, siue amore præcedente, qui est rei nondum habitę, siue amore sequente, qui est rei iam habitę. Sicut qui desiderat pecuniam, tunc desiderium suum perfectum est, cum fuerit adeptus eam. Vnde patet, quòd perfectio est in habendo, & nullo modo in amando, siue sit amor præcedens, siuè subsequens. Sed Deus habetur a beatis per actum uisionis, & non per actum dilectionis. Vnde Augusti. libro primo soliloquiorum dicit. Deus quem uidere, idem est, quòd habere, ergo desiderium perficitur in habendo. Tertio sic. Si beatitudo consistit in actu dilectionis cum eadem sit dilectio uitæ, & patriæ, eo, quòd charitas nunquam excedit, sequitur, quòd ille qui est in charitate, sit beatus, esto, quòd minus diligat nunc, quàm tunc. Sicut albus est, qui minus, & magis est albus. Si dicatur, quòd beatitudo non consistit in dilectione simpliciter. Sed in tanta dilectione quanta est dilectio patriæ. Contra. Aliquis in uia habet maiorem dilectionem, quàm aliquis in patria, ergo ille beatus est. Item beatitudo magis ponenda est in illo statu ex quo est mutatio status, quàm in illo ex quo non est mutatio status. Sed in uisione, & non in dilectione est mutatio status, quia dilectio ibi, & hic est eiusdem rationis, & non uisio, ergo. Item meritum ordinatur ad præmium. Sed meritum consistit in dilectione, ergo in ea non debet poni præmium, hoc. n. nihil aliud est dicere, quàm diligimus, ut diligamus, quod absurdum uideretur. Non enim diligimus in aliquo genere dilectionis, ut diligamus, sed potius, ut diligamur. Sed quia beatitudo consistit in actu proprio non

in alieno,ideo nec etiam diligimus,ut diligamur,quia ergo nec ut diligamur, diligimus sicut propter præmium,relinquitur,ꝙ ideo diligimus,ut uideamus, ergo finale præmiũ est uisio. Amplius præmium adeptũ diligitur.Si igitur in actu dilectionis ponitur beatitudo.sequitur,ꝙ dilectio diligatur, quod inconueniẽter dicitur.Sed si dicatur, ꝙ uisio Dei immediate diligatur.hoc inconuenienter dictum a nullo admitteretur, ergo dicendum est,ꝙ beatitudo essentialiter consistit in uisione,in dilectione aũt secundario, & extra essentiam.Non.n.põt quod uidetur, & sic uidetur nõ pót, & affectus in ea non delectari.Sed hmõi dilectio, & delectatio sunt accidẽtia perficiẽtia beatitudinem,sicut pulchritudo iuuentutem.Nec dicat aliquis, quia uisio præcedit dilectionem,ergo nobilior est dilectio, quia addit super eam aliquam bonitatem.Nam ẜm hoc adhuc melior esset delectatio,cũ addat propriã bonitaté super utraq;,nec tñ in delectatione ponitur beatitudo. Item probatur,ꝙ nullo modo beatus Deo coniungatur per actũ uoluntatis.Nam tres sunt operationes uoluntatis,& non plures.s.desiderare,amare,& delectari. Constat autem,ꝙ per desiderium nõ coniungitur desideriũ desiderato,quia desiderium est proprie non habiti.Nec etiam per delectari, quia delectatio causatur ex coniunctione,&eam supponit.Nec etiam per amare, quia amor est ita non habiti sicut nec habiti. Vnde cum amor antequam res habeatur, & postquam res habeatur sit eiusdem generis. Si ante non contingitur nec etiam post, sed sequitur coniunctionem quæ habet fieri per actum intellectus. Patet etiam hæc positio per Ioannem.17.c.dicentem. Hæc est autem uita æterna,ut cognoscant te solum Deum uerũ, & quem misisti Iesum Christum.ego te clarificaui super terram,opus consummaui, quod dedisti mihi, ut faciam &c.& Luc.10. dicitur. Beati oculi, qui uident quæ uos uidetis,& August.dicit.17.de tri. uisio est tota merces.Et in Encheridion.1.c.dicitur. Plena ui est sum-

ſumma fœlicitas. Elicitiuè ex Tho. 3. contra genti. ca. 59. & pri. par. q. 12. cap. pri. 2. q. 3. Et magiſter ſententiarum cum multis aliis doctoribus in 4. di. 69. Nunc vero reſpondeamus ad argumenta dominorum, & Reuerendorum Patrum Scotiſtarum. Ad primum reſpondet Tho. pri. par. q. 26. art. 2. Ad ſecundum dicẽs, ꝙ beatitudo cum ſit bonum, eſt obiectum uoluntatis, obiectum autem præintelligitur actui potentię. Vnde ſm modum intelligendi prius eſt beatitudo diuina, q̃ actus uoluntatis in ea requieſcentis, & hoc non poteſt eſſe niſi actus intellectus. Vnde in actu intellectus attẽditur beatitudo. hæc ille. Ad ſecundum dicitur, quòd dilectio patriæ non eſt ita bona, ſicut cognitio, quamuis hic ſit econuerſo, quia in uia diligitur immediate, & uidetur mediate, & ideo amor eſt melior. Sed in patria eſt econuerſo, quia uidetur immediate, & diligitur immediante habitu, & ideo uiſio dignior eſt, & ratio eſt, quia intellectus hic fertur in Deum per inferiorẽ ſimilitudinem, quòd uoluntas fertur in ipſum ſecundum ſe, cum uoluntatis ſit inclinari in re, ut in ſe. Et cum dicitur, quòd amor intra penetrat &c. Dico, ꝙ illa auctoritas intelligitur de amore, & cognitione uiæ ubi cognitio in uniuerſali eſt principium deſiderandi, & ideo deſiderium iubet profundius perſcrutari, non autem ſic in patria. Ad tertium dicendum, ꝙ Boetius intendit ibi dare communem rationem beatitudinis, ſecundum, ꝙ dicit philoſophus, ꝙ beatitudo eſt ſufficiens bonum, ideſt qua habita habetur omne bonum. Ad quartum dicitur, ꝙ non ſequitur. Illud non eſt appetibile ſine pulchritudine, ergo pulchritudo eſt de eius eſſentia. Cuius ratio eſt, quia appetibile eſt aliquid inquantum bonum eſſentialiter. pulchritudo uero, uel delectatio eſt ſuperadditum accidentaliter, & ideo per illud eſt bonum ſimpliciter, & ens ſecundum quid. Ad quintum dicitur, beatitudo non eſt per eſſentiam in gaudio, ſed per concomitantiam, quia ad ueritatem cognitam ſequitur ſummum gaudiũ ex quo ma

gis

gis debet concludi contrarium, quia ex auctoritate patet, ꝙ gaudium præsupponit ueritatem ab intellectu cognitam. Ad sextum dicitur, quòd in uia magis requiritur actus dilectionis, quia est magis actus ad merendum. In patria non, quia intellectus est aptior ad uidendum. Ad septimum respondetur distinguendo, quia uel in mouendo, uel in attingendo, dico igitur quòd diligere Deum perfectius est in mouendo. Sed cognoscere perfectius est in attingendo. Ad octauum dicitur negando maiorem, quia non est inconueniens, ꝙ per aliquid magis uniamur, & per illud non beatificemur. Sicut supra uisionem addit aliquid delectatio, quæ est extra essentiam beatitudinis, & sic per eam magis unimur non tñ per eam beatificamur, & cum dicitur, quia non unit quia intelligimus, quæ nobis non sunt grata, dicitur, ꝙ siue grata, siue non intellectus tñ fit unum cum intelligibili. Ad nonum dicitur, ꝙ si beatitudo ponatur in actu dilectionis in omnibus beatis esse debet in actu illo, ergo oẽs angeli Seraphin uocarentur, quod est falsum. Ad decimum negatur maior. Nam desiderium dulcedinis uini est in appetitu, & tñ dulcedo percipitur in gustu. Et si dicatur, ꝙ hoc diuina iustitia requirit, dicendum, ꝙ ubi sunt diuersæ personæ, hoc habet ueritatem. Sed de diuersis potentijs in una essentia radicatis intelligendum non, est quia in una essentia radicantur omnes, & etiam potentia nõ meretur, sed compositum. Ad undecimum dicitur, ꝙ uoluntas est nobilior quantum ad imperium actus, tamen intellectus est nobilior quantum ad specificationem, & determinationem obiecti. Ad duodecimũ dicitur, quòd in uia nobilior est dilectio, quàm cognitio, sed in patria econuerso, ratio est, quia in uia non cognoscimus Deum per essentiam. Et ideo inferiori modo est in intellectu nostro Deus, q̃ꝗ sit in seipso. Sed in patria deus cognoscitur per essentiam ab intellectu, ita, ꝙ ibi essentia est principium intelligendi, & obiectum, & cum intellectus sit nobilior, quam uoluntas,

ergo

ergo &c. Et ſic patet quid tenendum de quęſtione. Hæc ex Theologis.

ADDITIO.

Videto D. Thomam prima ſec. quæſt. 3. ar. 4. ex quo habito, quod in actu intellectus conſiſtat eſſentialiter beatitudo, & in actu uoluntatis, ſicut in quadam perfectione extrinſeca, apparet, quod eius dicta ultima difficultatem quibuſdã aggrauat. Vnde uaria ac diuerſa, doctores ſentiunt. vt Egidius in primo. Richar. in 4. Et Brulifer, & D. Bonau. Conciliant aliqui (ut eſt noſter Ambroſius Spiera Taruiſinus) Sanctum Doctorem cum Scoto dicentes, quod initiatiuè fruitio eſt, ex parte intellectus, completiuè uero ex parte uoluntatis, quoniam ea quę ſunt priora cognitione, ut poſteriora perfectione ex 12. Meth. Tu uerò tene (ſi placet eſt enim communis opinio) totalem beatitudinis, rationem in intellectu conſtare, ſed tanquam in aliquo ſuperueniente, & decorante, conſtare in uoluntate, & hoc inſequitur B. Tho. & philoſophus in 4. Ethic. dicens, quod fœlicitas in ſpeculatione conſiſtit. & Ioan. 17. hæc eſt uita æterna, ut cognoſcant ſe uerum Deum, non tamen ut Thomas Argentinus exponit, & gloſſat.

QVAESTIO II. CAPI. X.

Vtrum in cœlo unus ſit beatior altero.

QVAERITVR, Si in patria, ideſt in cœlo empyreo una anima ſit beatior altera. Ad quam reſpondetur, quòd cum in ratione beatitudinis duo includantur, ſcilicet ipſe finis ultimus, qui eſt ſummum bonum Deus, & adeptio, ſiue fruitio ipſius boni. Dicitur, quòd quantum

ad ipsum summum bonum Deum, quod est beatitudinis obiectum, & causa, non pōt una beatitudo esse altera maior, nec una anima beatior altera, quia nō est nisi unum summum bonum. s. Deus. Cuius fruitione homines sunt beati. Vnde ex parte rei uisę Dei, est ęqualitas in beatitudine. nam Deus æqualiter se omnibus offert, quam paritatem, & æqualitatem demonstrat unitas denarij data laborantibus. Matth. 20. c. Quantum uero ad adeptionem, & fruitionem ipsius summi boni. s. Dei dicitur, ꝙ unus alio clarius, & perfectius uidebit, & beatior erit. Quod probatur rationibus, auctoritatibus, & exemplis. Prima, ratio sumitur ex lumine clariori. Nam in patria beati uidebunt Deū in lumine gloriæ, ꝙ est principium uisionis diuinæ secundum illud Psal. In lumine tuo uidebimus lumen, qui ergo isto lumine perfectius illustrabuntur, perfectius essentiam Dei uidebunt. Secunda, ratio sumitur ex uirtute sublimiori. Nam uirtus est quædam dispositio ad mensuram gloriæ percipiendam. Sed quidam in charitate quæ est principium, & causa merendi alios excedunt, ergo tales perfectius Deum uidebunt. Vnde Aug. homelia. 4. super Ioannem, & ponitur de pœn. di. 2. dicit sic. Non numerositas operum non diuturnitas temporum, sed maior charitas meliorq́; uoluntas auget meritum. Nam quod patet, & quod latet in diuinis codicibus, tenet qui charitatem seruat in moribus. hæc ille. Tertia ratio sumitur ex ordine propinquiori angelorum. Nam homines debent assumi ad ordines angelorum, ut dicitur Luc. 22. Sed superiores angeli clarius Deum vident, quam inferiores, ut patet per Diony. de cœlesti hierarchia, ergo, hominū quidam alijs clarius Deum uidebunt. Thomas prima. 2. q. 5. & 3. contra Genti. li. 3. in quæstionibus de ueritate. q. 8. Secundo probatur auctoritate apostoli. prim. Cor. 15. dicentis. Alia est claritas solis, alia claritas lunæ, alia claritas stellarum. stella. n. a stella differt in claritate. quæ auctoritas sic ab Augustino exponitur. Si-

cut

cut.n.iſta corpora cœleſtia,ſol,luna,& ſtellæ,cum ſint unius naturæ,ſunt tamen claritatis diuerſæ. Ita homines cum ſint unius naturæ, tamen in reſurrectione erunt diſſimiles gloriæ. Secunda auctoritas eſt Ioan 14.In domo patris mei manſiones multæ ſunt.Quam auctoritatem exponens beatus Auguſt. in libro de ſancta uirginitate dicit.Quia ipſa uita æterna pariter omnibus,erit ſanctis equalis,denarius unus omnibus eſt attributus,qui eſt omnium merces, quia uero in ipſa uita æterna diſtincta fulgebunt lumina meritorum, multæ manſiones ſunt apud patrem, ac in denario quidem non impari non uiuet alius alio prolixius, in multis autem manſionibus honorabitur alius alio clarius.Tertia auctoritas eſt apoſtoli 1. Cor.3.dicentis.Vnuſquiſq; propriam mercedem accipiet ſm ſuum laborem quam auctoritatem exponens ſanctus Tho.ibidem dicit. Merces ſanctorum communis oĩbus erit,& propria ſingulorum.Communis omnibus,quia idem eſt quod oẽs uidebunt,& quo omnes fruētur.ſ.Deus.Erit propria ſingulorũ, quia unus alio clarius uidebit,& plenius fruetur ſecundum determinatã ſibi menſuram.Vnde,& Dan.12. Docti cõparantur ſplendori firmamẽti,& qui ad iuſtitiã erudiũt plurimos,comparantur ſtellis. Tertio probatur exẽplis. Nam ſicut per lumen intellectus agentis fit intellectus poſſibilis cognoſcitiuus naturalium intelligibilium. Ita per lumen gloriæ ſuperadditum ſit uiſiuus diuinæ eſſentiæ.Sed per maiorem efficaciam intellectus agentis plura poteſt intellectus poſſibilis cognoſcere, ergo per efficaciam maioris luminis gloriæ perfectius poterit diuina eſſentia cognoſci. Secundum exemplum eſt tale. Sicut enim ſe habet propinquitas in corporalibus, ita in ſpiritualibus. Sed in corporalibus ita ſe habet, quòd quanto corpus aliquod igni, uel ſoli propinquius fuerit, tanto magis calidum eſt, & lucidum. Sic in ſpiritualibus accidit, quòd ſpiritus quanto fuerit Deo propinquior, & magis

coniunctus, tanto clarius, perfectius, & feruẽtius Deũ uidebit, & Deum diliget. Tertium exemplum est tale. Claritas corporis iudicabit claritatem mentis, nam claritas corporis redundabit ex claritate mentis. Sed quidam habebunt plus alijs de claritate corporis, iuxta illud Dan. 12. Quia docti erunt, sicut splendor firmamenti, & qui erudiunt homines ad iustitiam, erunt sicut stellæ, ergo clarius Deum uidebunt prædicti. Hęc ex Raynerio.

QVAESTIO III. CAP. X.

An minus bonus, & doctior, sit in cœlo dignior anima meliori, & minus docta.

QVAERITVR, Si anima minus bona, & doctior in patria sit dignior anima meliori, & minus docta. Ad quam respondetur, quòd de facto præstantiorem in cœlo anima doctior minus bona, indoctiori, & meliori. Sed tamen hoc, quasi nihil erit pro respectu ad alios prærogatiuas quas habebũt indocti melioris fruendo melius, & clarius essentia diuina.

QVAESTIO IIII. CAP. X.

Quod beatior est in cœlo, qui intensiorem gradum charitatis in hac uita habuit.

QVAERITVR, Si ille qui in charitate habuit intensiorem gradum charitatis sine actibus martyrij doctoratus, & uirginatis sit beatior illo, qui prædictis actibus fuit decoratus cum remissiori gradu charitatis. Ad quam respondetur, quòd cum beatitudo essentialiter habeatur secundum charitaté, & gradus eius. Ille qui in charitate intensiorem gradum habuit, beatior erit omni illo

illo qui minus dilexit, ẽt ſi actũ martyrij uirginitatis, & doctoratus habuiſſet. Vnde B. Franciſcus, & Beata Maria Magdalena in patria, (ut creditur,) beatiores ſunt, & perfectius fruũtur diuina eſſentia, q̃ multi alij ſancti decorati aureolis, quia forte primi ſuperiorem gradũ in charitate tenuerunt, & ardentius Deũ dilexerunt, ſecũdis dotatis aureolis quæ debẽtur actib. uirginitatis doctoratus, & martyrij, & beatus Dñicus dux noſter, & pater ſimpliciter forte beatior eſt, aliquibus martyribus, qa plus dilexit Deũ. Vnde licet aliquis ſanctus martyr in p̃mio accidentali, & gaudio particulari habito ex actu martyrij in patria poſſit ſuperare Dominicũ, ipſe tñ in charitate, cui debetur præmiũ eſſentiale beatitudinis ſuperabit eũdẽ, licet ẽt beatus Dñicus in regno cœlorũ cũ corona aurea beatitudinis eſſentialis decoretur ẽt aureolis uirginitatis, & doctoratus. hæc Tho. in 4. ſent. di. 49. & in quolibetis.

QVAESTIO V. CAP. X.

Quot nomina anima ſortiatur.

QVAERITVR, Quot nominibus anima rationalis in ſcripturis nominatur? Ad quã ſic reſpondetur, quòd anima ſm diuerſa officia ſortitur uarietatẽ nominũ. Dicitur. n. anima inquantũ cõmunicat corpori uitã. Vnde Gen. 2. dicitur. Factus eſt homo in animã uiuentem. i. uitam corpori dantẽ. Principium aũt primum uitæ eſt anima uegetatiua, cuius opera ſunt uti alimentis, generare, augeri, & ideo anima rationalis, ut anima dat uitam, & conſequenter illa opera uitæ corpori, dicitur anima. Dicitur autem ſpiritus prout dat corpori uirtutem immaterialem intellectiuam, & immortalem. Et ideo in pręſenti ſtatu anima rõnalis dicitur anima inquantũ communicat corpori uitam, & conſequentia opera uitæ. Sed poſt iudiciũ, & generalẽ reſurrectionẽ

dicetur ſpiritus, inquantum cõicabit corpori immortalitatem quo ad oẽs ſaluãdos, & dãnandos, impaſſibilitaté uero gloriã, & uirtuté quantum ad bonos, quorũ corpora ſpũalia erunt, & dotibus corporũ ornata, nã ſoli electi habebunt dotes corporũ, non aũt dãnati. Dicitur ẽt aĩa ſpiritus inquantum ſpirat. Dicitur anima animus dũ uult. Mens eſt dum ſcit. Memoria eſt dũ recolit. Ratio eſt dũ recte iudicat. Senſus eſt dũ ſentit aliquid. Nam inde anima ſenſus dicitur pro ijs quę ſentit, unde & ſententiæ nomen accepit. Tho. 1. par. q. 97. ar. 3. & Iſidorus li. 12. ethimo. & Tho. iterum in quæſtionibus diſputatis de anima. q. 12. art. 2.

QVAESTIO VI. CAP. X.

Cur anima corpori non dominatur inuincibiliter.

DVBITATVR, Quare in microcoſmo, id eſt paruo mũdo, qui dicitur homo, anima quę eſt eius pars potentior, & nobilior non regit, & dominatur corpori inuincibiliter, & irreſiſtibiliter, ſicut in microcoſmo. i. in maiori, & latiori mundo, quẽ magnũ aĩal philoſophi uocauerunt ſuperiora, & potẽtiora, & ſubtiliora corpora regũt quodã ordine naturali irreſiſtibiliter corpora hæc inferiora, & infirmiora? Ad quam theologi, Ariſtoteles, & aſtronomi diuerſimode reſpondent. Nã theologi dicunt, ꝙ hæc inobediẽtia corporis ad aĩam orta ſit ex peccato. Dicunt. n. ꝙ in ſtatu innocẽtiæ corpus ſubdebatur animæ irreſiſtibiliter, quod ẽt omnibus nobis accidiſſet. Adæ peccato non poſito, poſt peccatũ uero, & in natura lapſa uires naturales, & animales animæ reſiſtũt, quia oẽs nos in Adã peccauimus, & per eũ amiſimus donũ gratuitũ iuſtitię originalis. Propter qđ dicit Ambroſius, & ponitur in glo. c. 7. ad Romanos. Legitime inquit factũ eſt, ut qui nõ obediuit ſuo ſuperior, ei non obediat ſuũ inferius. Iuſtiſſime factũ eſt, ut ex quo ratio

ſe

se subtraxit a Deo, inferiores uires rebellēt, & se subtrahant ab ea, pp qđ Paulus castigauit corpus suū, & in seruitutē redegit. Excipiuntur tñ ab hac inobedientia Christus, uirgo Maria, & primis homo. Nam Christus talis fuit actu, & habitu, quòd in eo nunq̃ aliqua uirium eius a legitimis suis actibus, & habitudinib. aliqualiter exorbitauit, seu declinauit, nec aliquē fomitē naturā exorbitare facientē contraxit originalē. Beata aūt uirgo Maria, licet hunc gradū puritatis naturæ primordialē non attigerit, tñ in ipsa fomes ita repressus fuit ex plenitudine gratiæ, quòd ēt in ea uires inferiores perfectius, & firmius obediebant superioribus, & superiores Deo, q̃ in primis hominibus ante lapsum. Rō est, quia in Virgine ipsa hmōi obediētia fiebat ui gratiæ perfectionis. i. gratiæ gratū facientis. In primis aūt parentib. fiebat obediētia uirtute iustitiæ originalis, quæ ponitur fuisse solū quædā gratia gratis data, ergo. Fuit ergo inter duos istos mortalis diuersorū sexuū reductio uirium, utrorūq; ad iustitię regulā, absq; errore, & deuiatione, ut possent esse cęteris mortalib. exemplaria integra pro correctione, & retificatione lapsarū uiriū iugiter aspiciēdarū. Philosophus aūt primo politicorū dicit, quòd nō ideo anima corpori nō dominatur irrēsistibiliter, quia peccauimus in Adā. Sed quia naturaliter anima corpori dominat̄ duplici dominio, siue principatu. s. politico, & despotico. Nā parti appetiuè sensuali hoc est cōcupiscibili, & irascibili pp propinquitatē huius partis ad rōnem dominat̄ dominio politico, siue regali. Parti uero sensitiuè, & exteriori, & organis eius dominatur dominio despotico, & seruili. Dicitur aūt principatus despoticus ille quo aliqs principatur seruis, qui nō habent facultatē in aliquo resistendi imperio pręcipiētis. Serui. n. nihil habēt sui iuris, ut habetur in auctētico. Iusiurandum quod præstatur ab his, qui administrationem accipiūtur coll. 2. & 22. q. 5. c. de forma. Principatus uero politicus, & regalis dicitur quo aliquis principatur liberis qui, & si sub

dantur regimini præsidétis, habent tamen aliquid proprium quo possunt reniti imperio præcipientis, nam reges regnant secundũ leges, & statuta, anima igitur ſm philosophum sensib. exterioribus, & organis eius dominatur dominio despotico. Sensus.n.exteriores, & organa sensuum in nullo resistere possunt imperio animæ, sed statim ad imperium uoluntatis mouẽtur. Sed ipsi sensualitati, hoc est concupiscibili, & irascibili dominatur politicæ, & ideo ipsa sensualitas resistit imperio rationis, ut dicebat Ro.7. Video aliam legẽ in mẽbris meis repugnantem legi mentis meæ. Hæc Tho.in de ueritate.q.25.& 1.par.q.81. ar.3. Astrologi autem aliter ad hoc respondent dicentes, q; rõ quare anima corpori non dominatur dominio despotico est, quia in præsenti uita corpus est quasi in domo propria, & anima in domo aliena, ideo caro concupiscit aduersus spiritum, ad Gala.6. Sed in cœlo post resurrectionem vbi spiritus erit uelut in propria domo, erit ipsa caro ipsi spiritui, tanquam potentior totaliter subiecta. Et ideo nunc corpus vocatur animale, tunc uocabitur spirituale, ut dicitur 1.Cor.15. Et ponũt exemplum astronomi de dominio corporis super animam in hoc mundo, & econtrario in cęlo, in planetis cœli, nam dicunt, quòd quilibet planeta cœli fortior est in domo propria, quàm aliena. Domus enim planetarum dicuntur signa cœli. Dicit enim Albumasar, quòd domus propria Saturni est caprinus. Et Aquarius domus Iouis. Piscis, & Sagittarius, domus Martis. Aries, & Scorpius domus Veneris. Libra, & Taurus domus Mercurij. Virgo, & Gemini, & Leo domus Solis. Lunæ Cancer. Et patet, quòd Sol in Leone, qui est domus eius propria, fortior est, quòd in alio signo. Et simile est de anima, & corpore. Et hæc de prima Decade dicta sufficiant.

Finis Primę Decadis.

SPECVLVM PEREGRINARVM QVAESTIONVM,

CAPVT PRIMVM, SECVNDAE Decadis, quinque Quæstiones, De esse, & essentia Angelorum, animas custodientium, continens.

QVAESTIO PRIMA, SECVNDAE DECADIS.

Vtrum Dæmones dentur in rerum natura.

QVAERITVR, Si angeli qui Latinæ nuncij, uel Hebraicæ ab a quod est sine, & geos terra quasi siue terra dicuntur, existant & reperiantur secundum rei ueritatem? Ad quam respondetur, quod ut Aristote. dicit. 4. Physic. Antiqui philosophi non crediderunt esse aliquas substantias incorporeas, sed existimabant omnia entia esse corporea. Ratio erat, ut dictum est super prima quæstione primæ Decadis, quia nesciebant distinguere inter sensuum, & intellectum. Et in hunc errorē etiam ceciderunt Saducęi dicentes, non esse, neque spiritum, neque angelum, neque animam separatam. Sed probatur angelos esse ratione, auctoritate, & exemplis. Ratione sic. Nam ad perfectionem mundi requiritur ut omnis gradus creaturarum reperiatur. Inuenitur autem spiritus unitus corpori, ut in homine. Et corpus

pus inuenitur separatum a spiritu, ut in lapide. Ergo oportet, quòd inueniatur spiritus separatus a corpore, ut est angelus. Ratio autem huius est, quia aliquid inuenitur compositum ex duobus, & unum illorum duorum quod est minus perfectum, inuenitur per se, ut corpus sine spiritu. Ergo oportet, ꝙ alterum quod est magis perfectum reperiatur per se, ut spiritus sine corpore quod est angelus Thom. 2. contra genti. cap. 48. Probatur secundo auctoritate, & primo phi. 1. de anima dicentis, quòd extra cœlum non est tempus, neque locus, neque uacuum, sed sunt ibi entia impassibilia, & inalterabilia optimam uitam ducentia in toto sempiterno. Et Auicenna in metha. ponit intelligentias esse, & unam alterius creatricem. Sicque quodam ordine emanare a primo ente. Tertio probatur exemplis, & primo Thobiæ. 5. Angelus Dei bonus committetur ei. & Isai. 33. A uoce angeli fugerũt populi &c. Vide alia exempla existentię angelorum in sacris & Romanis literis si placet, ubi inuenies superiora probari. Hoc ex theologis, & philosophis.

QVAESTIO II. SECVNDAE DECADIS.

Quid sunt spiritus quos Angelos appellamus.

QVAERITVR, Quid sunt spiritus quos angelos appellamus? Ad quarum respondet Damas. lib. 2. sententiarum. c. 3. dicens. Angelus est substãtia intellectualis, semper mobilis, arbitrio libera, incorporea, Deo ministrans, immortalitatem accipiens, gratia, & non natura, cuius substantiæ speciem, & terminum solus, qui creator est nouit. Dicitur substantia non tamen composita ex materia, & forma, sed ex esse, & essentia intellectualis, q̃ sine discursu, & ratiocinio intelligit per species rerum

innatas,non per collationem, ut homines ratiocinan do,& acquirendo ſpecies a ſenſibus,& per phantaſma ta atque idola,mobilis, natura,intelligentia, & uolun tate. Natura,quia creatum omne in nihilum uertibile eſt. Intelligentia, quia angelus in intelligendo habet uiciſſitudinem unius poſt aliud. Voluntate, quia non ſimul uult hoc,& illud,ſed unum poſt aliud. Dicitur ſemper,quia ante confirmationem,& poſt,habet hanc ſupradictam mobilitatem. Vel dicitur ſemper mobilis,quia ſemper eſt in actu intelligens non quan doque potentia,ut nos, ut dicit Thom.1.par.q.50.ar. 1. Arbitrio libera,non ad bonum,& malum, ſed in libera electione eius quod uoluerit. Incorporea reſpectu noſtri,q̃a reſpectu ſimplicitatis Dei eſt quaſi corporeus,non ita tamẽ,ut ſicut corpora loco circunſcri batur, ſed quia loco diffinitiuè proprio continetur, cum Deus nec circumſcriptiuè, nec diffinitiuè loco aliquo proprio contineatur,ſed ubique,& cœlum, & terram impleat. Deo miniſtrans largè intelligendo, quomodocunque,ſiue aſſiſtendo,ſiue aliter miniſtran do,uel ſeruiendo. Immortalitatem accipies &c. Inquantum per donum gratuitum conſeruatur ineſſe, & non natura,nam & ipſe ſicut & cuncta in nihilum tenderent niſi ipſum, & omnia manus omnipotentis contineret. Hæc Albertus Magnus in lib.de quatuor coeuis,coeuo quarto.

ADDITIO.

Breuius poterat deſcribi, dicendo, Angelus eſt crea tura intellectualis incorporea,uerum, cum ille particulæ,cauſam finalem operationem, & durationem Angelorum exprimant,& declarent non uidentur ſuperuacaneæ. Aliter diffinitur à Dionyſio lib. de diuinis nominibus. Quod obſeruauit Alexander de Ales, par.2.quæſt.20.memb.3.ar.2. Verum notanda eſt par ticula illa ſubſtantia,quam etiam notat auctor dicens

non

non tñ composita ex materia, & forma, ut excludat errorem Platonis, & Apulæi eius discipuli, qui posuerunt intelligentias (quas Plato in Timęo Cacodęmones, & Calodęmones uocant) esse corpora, uel habere corpus, ut latius declarat D. Aug. in 8. de ciu. Dei dicebat, nãque Plato illas intelligẽtias esse corpora aerea, mente rationalia, animo passiua, duratione ęterna, cuius opinionis uidetur aliquando D. August. fuisse, ut patet in libello de diuinatione Dœmonum. Quòd tamen negat D. Thomas in 2. scrip. dist. 3. quæst. Vbi dicit Angelos pęnitus non habere materiam, & parte 1. quæst. 50. ar. 1. Item Dionysi. cap. 4. de diuinis nominibus ait. Primæ creaturæ sicut incorporales, sic & immateriales intelliguntur. Quamuis enim intellectus recipiat, non tamen sicut materia, sed recipit formas rerum secundum esse spirituale, & intelligibile ergo substantiæ in corporeę non habent spiritualem materiam, ut dixit Auicebron in libro fontis uitæ neque materiam illam, ut uidetur non solum tenuisse Augustinum lib. de mirabilibus sacræ scripturæ super principium Genesis contra Manichęum. Verum etiam Alexand. de Ales, prima par. summæ. Bonauent. in 2. dist. 3. quæstio. 1. 2. 3. & Scotus eodem loco. Non est tamen Angelus omnino simplex, sed componitur, ex quod est, & quo est secundum Boetium, quia aliquid habet per modum potentiæ, & aliquid per modum actus. Essentia quidem est quasi potentia, & quod est quatenus esse a Deo participat.

Esse uerò quod est actus primus essentiæ, est, quo est, ita quod intellectus substantia creata, non erit actus primus, nec illimitatus. Hinc est, quòd non cognoscit omnia per essentiam suam, sed per similitudines superadditas, neque intelligit per species a rebus acceptas, sed per species sibi naturaliter congenitas ex Thom. prima parte quæst. 55. artic. 1. & 2.

Quæstio

QVAESTIO III. CAP. PRIMI, SECVNDAE DECADIS.

De numero Angelorum.

QVAERITVR, Quot ſunt cœleſtes ſpiritus, quos angelos uocamus? Ad quam aliter reſpondet Ariſtoteles. Aliter Plato. Aliter theologi. Nam ſecundum Ariſtotelem 12. Metha. Subſtantiæ immateriales ſunt in aliquo decreto numero, ſcilicet in numero lationum, & motuũ orbium, & corporum cœleſtium. Motus autem orbium, ut dicit ſe ſufficienter probaſſe ſunt. 55. ergo tot ſunt angeli. Sed quoniam philoſophus dicit, hoc eſſe, ſcilicet rationabile, & probabile, & non neceſſarium, propterea, ut dicit Thomas in commento. 12. metha. relinquendum eſt tale neceſſarium ſcilicet motuum orbium, & lationum corporum cœleſtium, & per conſequens angelorum fortioribus, & potentioribus ipſo Ariſtotele, ſcilicet aſtronomis. Plato autem poſuit, ut ſibi imponitur ab Ariſtotele numerum ſubſtantiarum ſeparatarum ſecundum numerum ſpecierum ſenſibilium. Nam poſuit ſubſtantias ſeparatas eſſe ſpecies rerum ſenſibilium. Quomodo autem hæ duæ opiniones poſſint habere ueritatem uide Thom. 1. parte. quæſt. 50. ar. 3. Theologis uerò dicunt quòd numerus angelorum eſt maximus, quod dupliciter ꝓbant ratione, & auctoritatibus. Primo ratione ſic. Nam numerus angelorum ſtantium, uel remanentiũ in cœlo fuit maior quam numerus cadentium, ſicut dicit magiſter ſententiarum in 2. diſ. 6 cuius ratio eſt, quia in angelis bonum eſt, ut in pluribus eo ꝙ ſunt intellectualis naturæ. Malum uerò in angelis eſt, ut in paucioribus, in hominibus autem eſt oppoſitum, ſcilicet quòd in eis malum eſt, ut in pluribus, bonum uero, ut in paucioribus, tum propter corruptionem na-

turę ex peccato originali, tum quia sensibilia sunt nobis magis ex nota ex quibus homines magis sequuntur sensuum quam intellectum, ergo. Et confirmatur hæc ratio, quia quælibet anima habet a sua natiuitate, ut infra dicetur angelum bonum, ad custodiam, & malum ad exercitium. Sed numerus hominum simul uiuentium est maximus, ergo sequitur, ꝙ angeli custodientes sunt in maximo numero nobis uero ignoto, & fortè plures quàm omnes angeli mali, & damnati simul. Secundo probatur auctoritatibus, & primo Dionysij 9. cap. cœlestis Hierar. dicentis. Multi sunt beati exercitus supernarum mentium infirmam, & constrictam excedentes nostrorum materialium numerorum commēsurationem, & ibidem adducit Dionysius Dam. 7. c. dicentem. Milia milium ministrabant ei, &c. Et Psalm. dicit. Currus Dei decem milibus multiplex milia lętantium &c. Et Apoc. 5. Audiui uocem angelorum multorum in circuitu troni, & animalium, & seniorum, & erat numerus eorum millia milium. Item 2. Paralip. 32. Nolite timere, multo enim plures nobiscum sunt quam cum illo, & Iob. 25. nunquid est numerus militum eius. Thom. 2. sententiarum, distin. 6. & 1. sententiarum. dist. 40.

QVAESTIO IIII. CAP. PRIMI. SECVNDAE DECADIS.

De initio Angelorum.

QVAERITVR, Quando fuerunt creati angeli? Ad quam respondetur, quòd Gregor. Nazianzenus Græcus cuius tanta est in doctrina Christiana auctoritas, ut nullus unquam eius dictis calumniam inferre præsumpserit, ut testatur Damasce. Fatetur ante corporalem creaturã Deum cuius concipere est producere, angelos produxisse, uel creasse. Nam motores dicebat præcedere de-

bere

bere mobilia. Sed angeli mouent cœlos, & corporalia, ergo præcesserunt cœlos, & creaturam omnem corporalem. Huius opinionis Hiero. fuit qui in commentario in epistolam ad Titum dicit. Sex milia nondum nostri temporis complentur annorum, & quanta tempora quantasque seculorum origines fuisse arbitrandum est, in quibus angeli, throni, & dominationes, cæterique angelorum ordines Deo seruiunt? August. autem quem Beda, & cæteri latinorum sequuntur in libro de ciuita. Dei, & super Gene. dicit. Deus qui operæ suo successione temporum non eget, corporalem simul & spiritualem creaturam produxit. Corporalem, scilicet non secundum indiuidua, quæ successione temporum generantur, sed secundum naturam, & species. Cum enim angeli sint quædam pars nobilior uniuersi, pars autem a toto separata perfecta esse non possit, ergo angeli cum creatura corporea a deo simul producti sunt. Quod si aliquis indignum existimet doctores ecclesiæ, scilicet Hieronymum, & Augustinũ contraria de tempore creationis angelorum sensisse audiat Thom. in de potentia. quæst. 9. artic. 5. dicentẽ. Doctores catholici conuenientes in eo, quòd fidei est, idest, ꝙ nihil est ab æterno præter Deum uaria ad minus quantum ad uerborum superficiem dixisse inueniuntur in ijs, quæ de necessitate fidei nõ sunt in quibus licuit eis diuersimodè opinari suffragantibus rationibus, sicut, & nobis, uni tamen opinioni sic inhærendum est, ut alteram erroneam non iudicemus. Et quod Grego. Græcus siue theologus cum Hieronymo dicebant, quòd motores præcedunt mobilia. Respondent Aug. & cæteri, quòd motores nõ præcedunt mobilia duratione, sed dignitate, ut patet de anima, & corpore. Thom. ubi supra, & in 2. senten. dis. 2.

ADDITIO.

Vide Epiphanium Samosatẽsem, Athanasium Alexand.

xand. Episcopum li. de uarijs quæstionibus, & licet discrimen reperias inter Doct. Græcos & latinos, potes tamen cum latinis tenere. D. Hieronymum græca opinione (quæ toleranda est) locutum. & ita, ut dignitate, uel natura primo fuisse creatos. Et secundum Græcos dic Deum omnia simul creasse, præordinatione æterna, uel in materiæ primæ uirtute.

QVAESTIO V. CAP. PRIMI, SECVNDAE DECADIS.

Vnde fuerunt Angeli creati.

QVAERITVR, Vbi creati fuerunt angeli? Ad quam respondet Strabo super illo uerbo Gene. 1. In principio creauit Deus cœlũ, & terram. Cœlum, inquit, non uisibile firmamentum hic scriptura appellat sed empyreũ, idest igneum, uel intellectuale non ab ardore, sed a splendore dictum, quod statim factum angelis est repletũ. Et confirmatur hac ratione. Nam locus nobilissimus, & contemplationi deputatus maximè decet substantias nobilissimas æternaliter Deum contemplantes. Sed cœlum empyreum est, locus inter omnia corporalia nobilior, & contemplationi angelorum, & animarum deputatus. Nam dicitur Matth. 18. Angeli eorum in cœlis semper uident faciem patris, idest contemplantur, ergo talis locus est angelis conuenientissimus. De situ cuius, & dispositione sic loquitur Ambro. in Exameron. Quis tanti facile potest esse diuini operis existimator qui altitudinẽ sapiẽtiæ Dei in hoc operæ inuestigare possit, aut sciat, quæ figura illi supernæ ciuitati Hierusalem congruentior sit, aut rotũdat, aut piramidalis, an exagona? Sunt enim intus quædam ædificia intus rotunda, & exterius quadrata, & econuerso, & hoc ideo dicimus, ut quidam aduertat, & discutiant opiniones suas, & desinant tantum

opus

opus Dei humanę operationis, & nostræ possibilitatis, cõtemplatione metiri. Tho. 2. sententiarum ubi supra, & Henricus.

ADDITIO.

Athanasius Alaxan. ita super hac re scribit. Nec certò, unde neque quomodo facti sint, natura ualebit humana proferre, nisi hoc tantum, quod de non ente, ad esse producti sint, placet tamen, & communiorem Augustini sententia, eos scilicet creatos in parte superioris aeris, ex ipso aere subtilissimo, postea cęlo immissos. Sicut Adam extra locum creatus, deinde in illum indultis.

SECVNDVM CAPVT SECVNDAE DECADIS QVAES. VNICA.

An lib. arb. reperiatur in Deo, in Angelis, in Beatis, in Dæmonibus, in Damnatis ac uiatoribus.

QVAERITVR, Si in angelis, & beatis, dæmonibus, & damnatis, ut uiatoribus, & in ipso Deo sit liberum arbitrium. Et uidetur primo ꝙ non in angelis, & beatis, quia ad libertatem arbitrij pertinent ꝙ quis possit eligere bonum, & malum. Sed ad eos non pertinet electio, cũ electio sit appetitus præconsiliati. 4. Ethi. Consilium autem sit quædam inquisitio, & discursus. 4. ethicorũ, quod angelis cum sint intellectuales non conuenit, nec beatis, qui omnia uident in uerbo, nec ergo. Itẽ electio est eorum, quæ faciunt ad adeptionem finis. Sed angeli, & beati sunt, iam adepti finẽ scilicet Deũ, ergo deficit in eis electio, & per consequens liberum arbitrium. Quod non sit similiter in dęmonibus, & damnatis, probatur. Nam obstinati habent uoluntatem firmatam tantum in malum, & non liberam ad utranq;. Sed Dæmones, & dãnati sunt obstinati, ẽm

illud Psal. Superbia eorũ, qui te oderunt ascendit semper, quod exponitur de dęmonibus, ergo. Item de ratione liberi arbitrij est, posse flecti, & ferri in opposita & diuersa, sed nec Deus nec beati, nec dãnati põt ferri in diuersa, ergo &c. Item ꝙ non homines uiatores, q̃a de ratione libertatis est posse facere quod uult. Sed hó non põt facere quod uult, ſm illud. Ad Roma. 7. Non enim quod uolo bonum hoc ago, sed quod odio malum, illud facio, ergo. Quod etiam non sit in Deo, ꝓbatur, quia liberum arbitrium in utranq; parté flecti põt. s. in bonum, & malum, ut dicit magister sent. in 2. dis. 25. dicẽs. Liberum arbitrium est facultas rationis, & uoluntatis, quia uoluntario, & spontaneo appetitu ferri quis potest ad ea, quæ bona, uel mala iudicát, uel iudicare ualet. Deus aũt ad malum flecti nõ potest, de pęn. dis. 3. c. inter hæc. primo ubi dicitur. Non peccare solius Dei est: emendare sapientes. In contrariũ est, quia Deus nulla perfectione simpliciter caret. Sed liberum arbitrium est simpliciter quædam perfectio. Nam inquit poeta.

Non bene pro toto libertas uẽditur auro,
Hoc cœlestæ bonum præterit orbis opes,

ergo. Item angelus (per Damas. 2. lib.) est substantia intellectualis semper mobilis, arbitrio libera, ergo. Item beati non amittunt dignitatem naturæ, quia gratia perfecit naturam, sed libertas pertinet ad dignitatem naturæ humanæ. Item dęmones naturã nõ perdiderunt nec damnati. Libertas autem arbitrij pertinet etiam ad naturam intellectualẽ, ergo. Item & homines habent liberum arbitrium per illud. Eccle. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. glo. 1. in libero arbitrio, ergo in hominibus prædictis est liberum arbitrium. Respondeo dicendum, ꝙ multi in uarias opiniones, & hæreses inciderunt ex ignorãtia, qũo se habeat ad bonũ, & malum libertas arbitrij. Nã Origenes, ut adducit Augu. 21. de ciu. dei. posuit ꝙ oĩs uoluntas creaturæ propter

liber-

libertatem arbitrij quam habet poteſt flecti in bonũ, & malum excepta anima Chriſti propter unionem uerbi. Et ex hoc dixit, quòd ſancti poſſunt cadere, & pœnas luere poſt certi temporis metas, & poſt longa temporum curricula, tam dęmonibus, quàm hominibus damnatis patebit iuſtitia, & ſalua habentur, immo ut adducit magiſter in hiſtoria ſcolaſtica, dixit idem Origenes in lib. Periarchon Chriſtum adhuc in aere pro dœmonibus pati debere, ſicut in terra ꝓ hominibus paſſus eſt. Sed hæc opinio dicit Thom. 1. par. quæſt. 64. art. 2. tollit a ſanctis angelis, & hominibus ueritate beatitudinis, quæ ponit ſtabilitatem ſempiternam, unde & uita æterna nominatur. Repuguat & auctoritati ſacræ ſcripturæ, quæ dęmones, & homines malos in ſupplicium æternum mittendos, bonos autem dęmones transferendos pronunciat. De Chriſto etiam dicitur. Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi non dominabitur, &c. Vnde Aug. ubi ſupra ait. Sed non immerito Origenem reprobauit eccleſia, quia & hoc quod miſericos uidebatur diabolum atque angelos eius & homines damnatos poſt certi temporis metas ex illis cruciatibus eruẽdos, & ſociandos ſanctis angelis credidit, admiſit etiã faciendo ſanctis ueras miſerias quibus pęnas luerunt, & falſas beatitudines haberent in quibus uerum, ac ſecurum hoc eſt ſine timore certum, & ſempiternum boni gaudium non haberent, hæc ille. & cum dicebat ꝙ ratione libertatis arbitrij omnis uoluntas creaturæ poſſet flecti ad bonum, & ad malum. Reſpondetur ꝙ habuit ueritatem in angelis bonis ante confirmationem uolũtatis in bonum, in malis ante obſtinationem uoluntatis in malum, & in hominibus ante mortem, quia hoc facit hominibus mors quid fecit angelis caſus, ut dicit Damaſcenus. Thom. ubi ſupra, & prima 2. quæſtio. 79. artic. 3. & 3. parte. quæſtio. 76. artic. 1. De anima autem Chriſti uerum eſt, dicit Origenes, quia illa, ut uiator erat plena tanta gratia, ut non

posset peccare, nec ut comprehensor, quia sic fini erat coniuncta, & per consequens non poterat nisi secundum ordinem ad finem agere. Vnde Christus nullo modo potuit peccare, nec ut Deus, nec ut uiator, nec ut comprehensor. Alij concedentes diffinitionem liberi arbitrij quam magister adducit in 2. sententiarum distinct. 25. & reprobat quæ dicit, quòd liberum arbitrium &c. ut adduxi supra in opponendo dicunt quòd liberum arbitrium non sit in DEO. Et cum etiam angeli, & beati sint confirmati in bono, & per consequens non possint ferri in malum. Et similiter cum mali damnati sint in malo obstinati, nec ferri in bonum possint, concludebant ex hoc in nullo istorum esse libertatem arbitrij, sed solum in hominibus uiatoribus. Sed audiant ipsi August. uigesimosecundo de ciuita. Dei, dicentem de DEO. Certè ipse DEVS, nunquid quoniam peccare non potest: ideo liberum arbitrium habere negandus est? quasi dicat, non. De angelis, & alijs, quòd habeant libertatem arbitrij uide ubi supra arguendo pro parte affirmatiua. Est tertius dicendi modus uerus, & catholicus quòd in DEO, & in cæteris supradictis exceptis brutis est liberum arbitrium. Probatur prima pars Omnia habentia intellectum, & uoluntatem quibus inest aliqua actio propter finem, a se cognitum, determinatum habent liberum arbitrium, sed DEVS, & prædicti omnes habent aliquam actionē propter finem a se cognitum, & determinatum, ergo omnia habent liberum arbitriū maior probatur. Nam liberum arbitrium secundum Augult. & ponitur a magistro in litera, secunda sententiarum ubi supra est facultas, id est potestas rationis, & uoluntatis, uoluntatis quantum ad electionem, quæ est in libera uoluntate, rationis quantum ad consilium, quod est in ratione, nam rectè non eligitur quod non præcognoscitur. Ideo dicit philosophus

ſophus tertio ethicorum. quòd electio eſt habitus præconſiliati. Electio autem eſt eorum quæ appetimus propter finem cognitum, & determinatum. DEVS autem naturali neceſſitate uult ſuam beatitudinem tanquam finem quem non poteſt non uelle ad quem ordinauit diuerſos ordines rerum, nam omnia propter ſe operatus eſt dominus. Nec ſic fertur ad unum in ſuis effectibus, quin quantum eſt de ſe poſſit ferri in aliud, ergo in eũ eſt liberum arbitrum. Similiter angeli, homines damnati, beati, & uiatores in puris naturalibus poſiti habent finem naturaliter præſtitũ, ſcilicet beatitudinem quam naturaliter appetunt, nec poſſunt uelle miſeriam, ut dicit Auguſtinus octauo de trinitate ad quam beatitudinem, conſequẽdam potetunt, & poſſunt diuerſa ordinare eligendo ea, quæ ſunt ad finem. Ergo ſimiliter in illis eſt liberum arbitrium. Bruta autem animalia, quia non habent finem ſibi a ſeipſis determinatum, ſed a Deo, & a natura, & per conſequens non cognoſcunt perfectè finem, nec habent liberam electionem ſuorum actuum propter finem, idcirco non habent liberum arbitrium. Sed tamen notandum, quòd in prædictis liberum arbitrium indifferenter eſt. Nam in DEO eſt libertas generaliter, & ſupremè inquantum liberum arbitrum eſt poteſtas liberè eligendi quod quiſque uult ſine aliqua uertibilitate, uel flexibilitate ad malum. In alijs uero eſt liberum arbitriũ ſpecificè, & contractè ad creaturas, & ſic in iſtis liberum arbitrium dicit poteſtatem liberè eligendi uolita cum uertibilitate, & flexibilitate ſecundum eorum naturalia ad malum, & bonum, & propter dicitur hoc in litera quod liberũ arbitrium aliter in deo quã in alijs inuenitur. Si autẽ dicatᷣ ꝑ te oẽs deo excepto habent liberũ arbitriũ contractum ad malum, & bonum. Cum ergo boni angeli & beati non poſſint flecti ad malum, & mali, & dam-

nati non possit uerti ad bonum, ergo in eis, non est liberum arbitrium? Respondetur ꝙ hoc non est rõne naturæ eorum, quæ remansit integra in omnibus beatis, & damnatis secundum Dionysium. Sed in beatis est rõne perfectè coniunctionis in summo bono Deo, & damnatis propter eorum culpam, & malitiam inclinantes eos ad malum, & obstinantes illos propter status illius conditionem in quo nulla est redemptio. In uiatoribus autem est simpliciter liberum arbitrium, quia possunt mereri, & demereri, cum non sint coniuncti Deo per gratiam consumatam, nec auersi a Deo per culpam obstinatam. Ad primum ergo in contrarium respondetur quòd philosophus loquitur de electione secundum quòd est hominis, prima parte. q. 59. artic. 3. Ad secundum dicendum quòd duplex est electio. Quædam ordinata in finem, & hæc cessat habito fine sicut nunc eligit quis uelle credere articulis, sed hæc in patria cessat. Alia electio est coniuncta fini, & hæc non cessat adueniente fine, sed manet cũ fine. Thom. in 2. sententiarum. Ad tertium de dęmonibus, & damnatis respondetur quòd illud non est rõne naturæ, sed ratione status in quo sunt auersi a Deo inconuertibiliter. Causam autem inconuertibilis obstinationis dœmonum, & damnatorum, & firmitatis beatornm, & angelorum si scire cupis, uide Thom. prima parte quæstio. 64. artic. tertio, in corpore, & 4. contra genti. cap. 92. 93. & 94. Ad quartum dicitur, quòd diuersa, & opposita ad quæ potest flecti liberum arbitrium possunt attendi tripliciter. Vno modo secundum differentiam rerum, quæ eliguntur propter finem, & hæc diuersitas per se competit libero arbitrio, & secundum hoc competit Deo liberum arbitrium, angelis & hominibus, ut dictum est supra. Est alia diuersitas secundum differentiam boni, & mali, quæ non competit libero arbitrio nisi per accidens inquantum inuenitur in natura deficere potenti, cum enim uoluntas de se ordinetur in bonum sicut

eut in proprium obiectum, quòd in malum tendat, non potest contingere nisi ex hoc quòd malum apprehenditur sub ratione boni quod pertinet ad defectum intellectus, uel rationis, unde & ex quibus causatur liberum arbitrium, non autem pertinet ad rationem alicuius potentię quòd deficiat a suo actu, sicut non pertinet ad rationem uisiuæ potentiæ quòd aliquis obscuræ uideat, & ideo nihil prohibet inueniri liberum arbitrium, quod ita tendat in bonum quòd nullo modo tendere possit in malum, sicut in Deo ex natura, & in angelis bonis & hominibus ex perfectione gratiæ. Est tertia diuersitas, quæ attenditur secundum differentiā mutationis in quam potest liberum arbitrium, quæ non consistit in hoc quòd aliquis diuersa uelit. Nam & ipse Deus uult, quòd diuersa fiant secundum quòd conuenit diuersis temporibus, & personis. Sed mutatio liberi arbitrij consistit in hoc quòd aliquis illud idem, & pro eodem tempore non uelit quòd prius uolebat, & hæc etiam diuersitas non per se pertinet ad rationem liberi arbitrij, sed accidit secundum conditionem naturæ mutabilis. Non enim est de ratione potentiæ uisiuę, ꝙ diuersimodè uideat. Sed hoc contingit ex diuersa dispositione uidentis, cuius oculus quandoque est purus, quandoque turbatus. Et similiter etiam mutabilitas, seu diuersitas liberi arbitrii non est de ratione eius, sed accidit ei inquantum est in natura mutabili sicut in nobis. Hæc omnia Thom. in quæstionibus disputatis de dominibus, q. 5. quę si bene aduertantur, euacuant omnia quæ in hac materia dici possent pro & contra. Ad quintum de hominibus uiatoribus, rn̄det ꝙ illud est rōne appetitus sensitiui qui etsi obediat ratione, tamen potest in aliquo repugnare concupiscendo contra illud quod ratio dictat. Hoc ergo est bonum quod homo non facit cum uult, scilicet non concupiscere contra rationem, ut dicit ibi August. Thom. prima parte, quæst. 83. arti. primo. Ad sex-

tum de Deo respondetur, quod ad rationem liberi arbitrij non pertinet, quòd quis indeterminatè se habeat ad malum, & bonum. Cuius ratio est, quia liberum arbitrium per se est ordinatum in bonum, cum bonum sit obiectum uoluntatis, nec in malum tendit, nisi propter aliquem defectum qui apprehenditur ut bonum, cum electio, quæ est actus proprius uoluntatis non nisi boni sit ueri, uel apparentis boni, & ideo ubi est perfectissimum liberum arbitrium in malum fieri non potest. Et cum dicitur quòd liberum arbitrium habet uiam ad opposita. Respondetur quod hoc potest intelligi tripliciter. Primo, quia potest uelle bonum, & malum, & sic non competit Deo, quia importat defectibilitatem. Secundo, ut prius aliquid uelit, & postea non, & hoc, nec Deo conuenit, quia importat mutabilitatem. Tertio, quia potest uelle hoc, & non uelle, & hoc conuenit Deo. Hæc Thom. in quæstionibus, de ueritate. q. 24.

Tertium Caput secundæ Decadis, De officio angelorum circa homines. Circa quod quatuor quæstiunculæ soluentur.

QVAESTIO I. CAP. TERTII. SECVNDAE DECADIS.

Vtrum Angeli ad hominum custodiam deputentur.

QVAERITVR, Si angeli ad custodiam hominum deputētur. Ad quam respondetur affirmatiue, & probatur quadrupliciter, scilicet scripturæ sacræ, auctoritate, dei proprietate, utilitate, & similitudine. Primo probatur scripturæ sacræ auctoritate, quia sup illo uerbo Isai. 62. Super muros tuos cōstitui custodes &c. dicit glosa

quòd

quòd custodes hominum sunt angeli. Et Psal. 90. Angelis suis Deus mandauit de te, ut custodiāt te in omnib. uijs tuis. super quo uerbo Bernardus, sic ait. O quantam tibi debet hoc uerbum inferre reuerentiam, afferre d.uotionem, conferre fiduciam, reuerentiam pro præsentia, deuotionem pro beniuolentia, fiduciam pro custodia. Cautè ergo ambula, ubi sunt angeli, sic eis mandauit Deus, ut custodiant te in omnibus uijs tuis. In quouis diuersorio in quouis angulo reuerentiam habe coram angelo tuo, nec facere audeas illo præsente, quod me præsente non auderes. De hac custodia audi etiam. Hieronymum super illud Matth. 18. Angeli eorum semper uident faciem patris &c. Magna inquit est dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui angelum delegatum. Item Origenes super libro numerorum. Adest inquit cuilibet nostrum etiam minimis, qui sunt in Ecclesia Dei angelus bonus, angelus Dei, qui regat, qui moueat, qui gubernet, qui pro actibus nostris corrigendis, & miserationibus exposcendis quotidie uideat faciem patris, qui in cœlis est. Item Ber. sermone de angelis. Benignius inquit es domine, qui non es contentus nostra fragilitate murorum, sed etiam ipsius hominibus angelicam custodiam superponis. Et idem super illud Psal. Quid est homo, q; memor es eius (inquit) Quid est homo, quia innotuisti ei dedisti filium tuum, misisti spiritum tuum, promittis ét uultũ tuũ, & ne quid desit illos ét beatos spiritus in ministerium mittis pp eos, qui hęreditaté capiunt salutis. Secundo hoc idē probatur Dei proprietate. s. ex Dei miseratione sic. Pronior est Deus ad miserendum, q̃ ad puniēdum. Sed Deus dedit hominibus dęmones ad hominũ exercitiũ, ut habetur ad Ephe. ult. Nō est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguiné, sed aduersus principes, & ptātes, aduersus mūdi rectores tenebrarū &c. ergo uideť, q; multofortius, uel multomagis dedit angelos ad custodiam

hominum

hominum. Tertio hoc idem probatur ex utilitate, per hoc enim, quòd angeli a Deo hominibus ad custodiã deputantur tria bona præcipue ostenduntur. Primo enim erga nos Dei bonitas declaratur, dando nobis ita nobiles creaturas, ut angelos. Secundo angelorum charitas propalatur, dum de nobis a principio natiuitatis usque ad mortem tam continuam sollicitudinem de custodia gerunt. Tertio natura indigentia, seu necessitas subleuatur. cum enim malum angelum ad nostrã exercitium habeamus, & naturam fragilem, magno subsidio, & auxilio indigemus. Quarto hoc idem probatur duplici similitudine. Primo similitudine naturali, quia sicut corpora superiora regunt ista inferiora, & omne mobile reducitur ad aliquid immobile. Sic spiritus superiores regunt inferiores, & humanum cõsilium uariabile dirigitur per consilium angelicum inuariabile: Secundo probatur hoc idem similitudine apostoli. Nam apostolus 1. ad Cor. 13. comparat statũ hominum prout sunt in uia statui puerili. Cuius ratio est, quia sicut puer quamdiu paruus est, & facilis ad casum secundum corpus indiget manuductione quousque ueniat ad ætatem perfectam in quam fortis est sufficiens sibi. Ita secundum animã homo quandiu debilis est, & facilis ad casum spiritualem, indiget custode spirituali quousque ueniat ad ætatem perfectam, scilicet alterius uitæ, & hic custos est angelus, quo custode homo indiget semper quandiu est in hac uita, propterea quilibet dicere debet omni die angelo eum custodienti sic. Angelæ qui meus es custos, uirtute superna. Me tibi commissum, salua, defende, guberna, cum uersu, & oratione angelorũ, hęc ex Theologis, & Ranerio.

ADDITIO.

Miror qua ratione Diony. Carth. homo, & ingeniosus, & eruditus, dixerit super Matthæum. Angelos

semper,

ſemper, id eſt indeſinenter, atque in æuo omne tempus comprehendente, eſſe in cœlo empyreo, uidentes Deum clarè, & immediatè per ſpeciem oculo intellectuali.

QVAESTIO II. TERTII CAP. II. DECADIS.

An Angeli cuſtodes animarum, dum mittuntur, fruantur ſua in cœlis fœlicitate.

QVAERITVR, quomodo dicuntur angeli ad cuſtodiam hominum, uel ad aliam operationem mitti cum ſemper ſint in cęlis uidentes patris faciem: Matth. 18. Ad quam ſic reſpondetur, quòd miſſio de nouo angelorum ad cuſtodiam hominis, eſt angelũ nouũ locũ, nouũ modũ, nouum, ubi acquirere, de nouo limitari. aſtringi, tueri officium cuſtodiri, procurare eius ſalutem, ſpecialiter illuminando, apparendo, miracula faciendo, uel alia ſimili modo hominem inſtruendo, & hęc miſſio ponit mutabilitatem in angelo ad differentiam miſſionis diuinarum perſonarum ad nos, quę mitti dicuntur, non quaſi nouum locum, uel nouum, ubi acquirendo, quia ubique ſunt cum ſint unus Deus. Sed dicuntur de nouo mitti inquantum nouum effectum producunt in creaturis ſine eorum mutabilitate, & nouum modum acquirunt ſecundum quem prius non fuerant ſicut filius per carnis aſſumptionem, & ſpiritusſanctus per nouam ſanctificationem. Angeli igitur miſſi ad nos dicuntur ſemper eſſe in cœlo uidentes faciem patris, non quòd ſint ſemper in cœlo localiter. Sed dicuntur ſemper eſſe in cœlò per fruitionem, quia ubicunque ſunt, nunquam deſinunt frui Deo, & Deum uidere. Cum frui ſit actus intellectus. Vnde Gregorius lib. moralium dicit. Angeli ſic foris

exeunt,

exeunt, ut internæ contemplationis gaudijs non priuentur. Nec recessus eorum ab cœlo empyreo indignitatem inducit, aut eorum gloriam minuit. ſicut etiam dæmones licet actu non alligentur in loco inferni, dicuntur tamen quocunque uadunt, deferre secum ignem gehennæ, ut dicitur in gl. super 3. cap. Iacobi, ut infra 3. Decade dicetur. Hęc ex Theologicis, & Ranerio.

QVAESTIO III. TERTII CAP. II. DECADIS.

Ad quam Hierarchiam Angelorum pertineat homines custodire.

QVAERITVR, Si ad omnium trium Hierarchiarum angelos pertineat homines custodire. Ad quam respondetur negatiuè, nam non omnes trium hierarchiarum angeli mittuntur in ministerium. Nam Dan. septimo capitu. ponitur, quod milia milium angelorum ministrabant Deo, & decies centena milia assistebant ei ad similitudinem eorum, qui alicui regi deseruiunt, quorum quosdam uidemus immediate regis pręcepta audientes, & a suo aspectu nunquam recedentes nunciantes alijs regis præcepta, ut ea exequantur in administratione ciuitatum, & isti quibus fit talis nunciatio mitti dicuntur. Sic aliqui angeli dicuntur semper Deo assistere, qui secreta diuinorum ministeriorum immediate recipiunt a Deo, alij autem dicuntur mitti, illi, scilicet qui instruuntur ab ipsis assistentibus de secretis. Et quia non omnes diuina secreta immediate (secundum Dionysium) in ipsa essentia diuina habent intueri, sed solum superiores quibus est proprium immediate à Deo illuminari, ideo soli superiores quatuor ordinum dicuntur

tur semper assistere, & non mitti secundum Thomam prima par. questio. 112.ar.4.in corpore. Quod idem, quòd diuinas illuminationes immediate, & perfecte a Deo recipere, & cooperari Deo in illuminatione, & deductione aliorum ad Deum, & isti proprie dicuntur assistere. Et de his assistentibus intelligitur illud Dionysij de cœlesti Hierarchia. Superiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt quoniam ea quæ pertinent ad usum exterioris officij nequaquam habent. Alij uero quinque ordinum inferiorum dicuntur in ministerium mitti exterius ad diuersa ministeria peragenda circa nos, uel circa aliquam creaturam corporalem, qui ex nominibus proprietates angelorum significantibus cognosci possunt. Nam angeli, & archangeli dicuntur a denunciando, uirtutes, & potestates dicuntur per respectum ad aliquem actum principis. Etiam est, ut Grego. dicit inter alios operantes priorem existere. Et propter hæc dicit. Greg. 12. moralium, quòd plures angeli sunt qui ministrant, quàm qui assistunt, propter hoc etiam philosophi posuerunt duplices motores orbium, quorum aliqui habent conditiones participatas, & determinatas. Et hos uocat Auicenna; angelos ministrantes, alios uocat separatos, quos intelligentias dicunt, in quibus sunt formæ simplices, & uniuersales, & hos uocat idem Aui. angelos assistentes. Nec obstat illud Isaiæ. 6. ubi dicitur, quòd unus de Seraphin uolauit ad Isaiam, quoniam unus ex Seraphin non fuit, sed unus ex minoribus officium exercens seraphinorum. Et cum dicat apostolus ad Hebræos primo. Omnes sunt ad ministratorij spiritus in ministerium missi. Dicitur, ꝙ duplex est missio. s. exterior, & interior. Exterior quando ad nos realiter descendunt ad aliquod ministerium circa huiusmodi corporalia exhibendum, & ſm hanc missioné non oés mittuntur, sed tantum quinque ordines, ut dictũ est. Alia est interior quæ nihil aliud est, q̃ illuminatio quę

dam

dam superioris angeli ad inferiorem quæ fit propter nos, & sic omnes dicuntur mitti. Hæc ex Thoma, & ex theologis.

QVAESTIO IIII. TERTII CAP. SECVNDAE DECADIS.

Quòd stante diuina gubernatione, etiam Angelorum custodia dari debet.

DVBITTATVR, quare indigent homines custodia infirmiorum angelorum, cum eis semper adsit custodia fortioris Dei? Ad quam sic respondetur, quòd secundum rationem diuinæ prouidentiæ hoc in omnibus rebus inuenitur, quòd semper mobilia, & uariabilia per immobilia mouentur, quia, vt docet philosophus. Omnis motus procedit naturalitet ab aliquo immobili. Vnde videmus quòd corpora inferiora reguntur a corporibus superioribus, in quibus est minus de mutatione, & motu, & ita corporalia per incorporalia mouentur, & reguntur, scilicet per substantias spirituales. vnde & termini & propositiones probabiles alicuius quæstionis per immobiles & inuariabiles, scilicet principia per se nota roborantur & in ea reducuntur. Manifestum est autem, quòd in rebus agendis homines possunt multipliciter deficere a fine debito, & modo agendi, & ideo necessarium fuit ad hoc quòd homo ad finem suum posset congruentius peruenire, quòd per aliquem angelum, tanquam se perfectiorem remoueretur a malo & promoueretur in bonum, & illud vocamus custodiam angelorum. Ad motiuum autem cum dicitur, q non sit opus custodia infirmioris angeli cum adest fortissimus Deus qui non dormitabit, neque dormiet custodiens Israel. Dicendum est quòd duo requiruntur ad bonum operandum. Primo vt uoluntas inclinetur ad bonum. Secundo vt media congrua habeantur ad perficiendum

ficiendum bonum. Quantum ad primum Deus custodit immediate hominem, infundendo ei gratiam virtuti. Quantum vero ad secundum Deus custodit hominem instruendo eum mediantibus angelis. Verbi gratia, Sic.n.vt in artificibus, alia est cā disponēs ad formā, & alia est causa inducēs formā sicut ignis est disponēs ad formam cultelli mollificando ferrum, & malleus dilatando ferrum, & artifex, vt principale agens formam cultelli inducit. Sic angelorum officium est homines ad gratiam, & gloriam præparare per illuminationes, & huiusmodi quæ erga nos instrumentaliter operantur. Sed Dei est, vt principalis agentis, & custodientis vltimam perfectionem dare, scilicet gratiam coniungentē nos gratiæ consumatę, & fini vltimo, scilicet gloriæ, Hęc Tho. 2. sententiarum. dist. 11. q. 1. ar. 1. in duobus argumentis contra, & in corpore. q. & in solu. primi, & secundi argum. Alexan. 2. par. sum. quæstio. 40. art. 1.

Quartum caput Principale Secundæ Decadis, De assistentia angelorum ad homines circa quatuor quęstiunculæ soluentur.

QVAESTIO I. QVARTI CAP. II. DECADIS.

Quibus necessaria sit Angelorum custodia.

QVAERITVR, Quibus hominum angeli ad custodiam deputantur? Ad quam sic respondetur, ꝙ cum custodia angelorū sit quædam executio diuinæ prouidentiæ. Et diuinæ prouidentiæ proprium est conferre ea quæ promouent ad finem, & remouere ea quæ a fine impediunt, ideo illis hominibus sunt angeli ad custodiam deputati, qui possunt promoueri in bonum & impedi

ri a malo. Vnde nec separatę animę, nec angelis bonis uel malis, nec Christo fuerunt angeli ad custodiam deputati. Primo animæ separatæ non sunt ad custodiã deputati. Cuius ratio est, quia anima a corpore separata nullum prædictorum habere potest, quia nec potest promoueri in bonum, neque impediri a malo. Similiter nec angelis bonis, uel malis deputantur angeli ad custodiam. Cuius ratio est, quia angeli beati ex quo finem ultimum gloriæ sunt adepti, sunt confirmati in bono, & ideo sunt impeccabiles, angeli uero mali ex eo, quòd sunt obstinati in malo sunt impœnitibiles. Similiter Christus non habuit angelum ad sui custodiam deputatum. Quod probo triplici ratione. Prima est, quia anima Christi omnibus angelis superior fuit immediate a uerbo sibi unito illuminata. Secunda, ratio est, quia erat uerus comprehensor, unde eius bonum non poterat impediri, nec in bonum promoueri. Tertia ratio est, quia custodia respicit indigentiam uel defectum, sed Christus nullum defectum culpæ, uel pœnæ habuit, ergo &c. Dicitur tamen angelus confortasse Christum in passione. Luc. 22. non custodiendo, uel aliquod imprimendo in Christum, sed reuerendo eum, & congratulando fortitudini eius, sicut homo naturaliter confortatur in tribulatione ad præsentiam amicorum. Et ideo primo loquendo generaliter omnibus hominibus ab infusione animæ rationalis, postqnam ordinantur ad finem salutis, usque ad mortem deputatur custodia angelorum, quia toto illo tempore potest quælibet impediri a bono, & promoueri ad bonum, & cadere in malum, & resurgere a malo. Cum autem terminabitur talis uia, scilicet præsentis uitæ, uel tale tempus, necessaria non erit custodia angelorum, ut in beatis, & damnatis patet. Secundo loquendo in speciali, primi parentes habuerunt angelum ad sui custodiam deputatum, cuius ratio est, quia licet in primis parentibus fuerit rectitudo naturæ, tamen quia rectitudo illa nou fuit inflexibilis, sed uerti-

bilis

bilis ad utrumque.ſ.ad bonum,& ad malum,nec ſi cõuertitur in unum ſtatim confirmatur in illo,immo ſtatim poteſt cadere, ergo &c. Vel dicitur aliter, ꝙ licet in Adam non eſſet periculum ex aliqua rebellione carnis inſtigante ad malum,erat tum periculum in potentia peccandi ex dæmone oppugnat.Et ſimiliter erat debilioris cognitionis,q̃ angelus, & ideo indigebat præſidio,& auxilio cuſtodis angeli. Secundo pueri in materno utero habent angelos ad ſui cuſtodiam deputatos,per quos impediuntur impedimenta, quæ dęmones talibus pueris inferri poſſunt. Sed forte quæres quem angelum habent pueri in materno utero exiſtẽtes ad ſui cuſtodiam deputatum an proprium angelũ, an maternum?Reſpõdetur,ꝙ puer quamdiu eſt in materno utero, non totaliter a matre eſt ſeparatus, ſed per quædam colligationem eſt quodammodo aliquid matris, ſicut, & fructus pendens in arbore eſt aliquid arboris.Et ideo probabiliter poteſt dici, ꝙ idem angelus qui eſt cuſtos matris,cuſtodit prolem in matris utero exiſtentem.Sed in natiuitate, quando eſt ſeparatus a matre,angelus ei ad cuſtodiam deputatur.Vnde Hiero.exponens illud uerbum. Matth.18. Angeli eorũ in cœlis &c.ſic ait.Magna eſt dignitas animarũ, ut unaquęq; habeat ab ortu ſuæ natiuitatis in ſui cuſtodiã angelum delegatum. Tertio etiam antichriſtus in ſui cuſtodiam angelos habebit. Cuius ratio eſt, quia lex communis propter unum mutari non debet, & in hoc eius pœna iuſtior apparebit,quia beneficia toti naturę humanæ prouiſa non accepit,ut debuit, nec tamẽ erit omnino fruſtra cuſtodia,quia & ſi ad bonum non conuertatur, tamen a multis malis ceſſabit retractus ab angelo cuſtode. Vnde quantumcunque ſit obſtinatus in malo,hunc tamen effectum conſequetur ab angelis per cuſtodiam.HęcTho.2.ſen.diſt.11.& 1.par.q.103. ar.4.& Ale.2.par.ſum.q.40.ar.4.in cor.q.

QVAESTIO II. CAP. QVARTI, SECVNDAE DECADIS.

Quod unus, & plures Angeli ad hominum custodiam possunt assignari.

QVAERITVR, Si singulis hominibus unus, uel plures angeli assignentur in custodiam? Ad quã sic respondetur, quòd singulis hominibus datur angelus in custodiam, quia cum custodia angelorum sit ad consequendã promotionem in finem, & ad remouendum ea quæ consecutionem finis impediunt, ideo omnibus ijs debetur custodia angelorum, qui nondum consecuti sunt ultimum finẽ suum cuiusmodi sunt omnes homines uiatores. Et si dicatur, ut dicit magister sententiarum in 2.di.41. Quomodo possibile est, quòd cuilibet animæ rationali deputetur angelus cum plures sint animæ præteritæ, præsentes, & futuræ, quàm sint angeli deputati ad custodiam? Respondet magister ibidem, q nunquam sunt tot simul homines actualiter existentes quot sunt angeli boni. Ideo sufficit unus angelorum ad unumquenque hominem. Vno enim homine decedente angelus sibi in custodiam datus alteri assignatur succedenti. Et licet ut dicit Tho. pri. parte. q. 111. ar. 2. Cuilibet homini unus angelus deputetur inquantum. s. quilibet est persona particularis, tamen non inconuenit alicui homini plures angelos deputari secundum dignitatem prælaturam, & gratiam aliquam Dei ab eodem participatam, ut patet in Summo Pontifice Cardinalibus clauem iurisdictionis habentibus prælatis, & principibus. Hæc omnia Tho. prima parte, & doctores Theologi in 2. sen. dist. 10. & 11.

QVAE-

QVAESTIO III. CAP. QVARTI, SECVNDAE DECADIS.

Cur homini Angelus custos assignetur.

QVAERITVR, Propter quid hominibus in custodiam angeli assignentur? Ad quam sic respondetur, propter quattuor causas angeli ad custodiam hominum deputantur. Prima est, ut promoueantur, & proficiant in bonũ gratiæ. Secunda est, ut non cadant in malum culpæ. Tertia est, si cadunt, ut post modum resurgant a malo culpæ. Quarta est, si non resurgunt a malo culpæ, ut non totiens cadant. Nulli enim uiatori inquantum uiator est deficit misericordia Dei, quæ est in dando angelum homini in custodem propter prædictas causas. Nota tamen, quòd sicut diuinę prouidentiæ est sic impedire mala, ut tamen conditio naturæ saluetur. Ita etiam est de custodia angelorum quæ est diuinæ prouidentiæ executio, nam ad angelos non pertinet, quòd custodiendo homines ad uirtutem cogant, & a uitijs retrahant, quia sic periret libertas arbitrij, & ratio meriti. Alex. 2. par. summę. q. 40. ar. 4. q. 4.

QVAESTIO IIII. CAP. QVARTI, SECVNDAE DECADIS.

De initio, & fine custodiæ Angelorum.

QVAERITVR, In quo statu incipit angelorum custodia, & quo tempore terminatur? Ad quam sic respondetur, quòd angelorum custodia incipit mediatè quando creatura nascitur secunda natiuitate, scilicet extra uterum. Ratio est, quia tunc debet adhiberi custodia quā

do timetur de ſalute animæ. Sed poſtquam naſcitur, timetur de ſalute animæ, quia in uia qua ambulant, abſconderunt laqueum mihi, inquit Pſal. & tunc mundus, caro, dæmonia incipiunt noua prælia mouere. Antequam autem exeat uterum non datur cuſtodia, quia tunc cum tales ſint adhuc aliquid matris, cuſtodiuntur ab angelo matris, ut dictum eſt. Durat autem hæc cuſtodia uſque ad mortem incluſiuè, quia ſiue, quia poſt mortem non indigent cuſtodia. Nam ſi ſunt in patria, non timent amplius periclitari. Iſa. 60. Non occidet ultra ſol tuus, & luna tua non minuetur, quia dominus erit tibi in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus tui. Si ſunt in inferno non timent periclitari, quia timor quem timebant euenit eis. Nec in purgatorio, cum ſint extra terminum merendi, & demerendi, & non poſſint ab ipſa gratia reſilire. Itaq; in uia datur cuſtodia, & non poſt curſum. Tho. q. 111. partis primæ, & magiſter ſent. di. 11.

Quintum Caput Principale Secundæ Decadis, De caſſatione cuſtodiæ, augumento, & decremento, gaudij angelorum circa quod tres quæſtiunculæ ſoluentur.

QVAESTIO I. CAP. QVINTI, SECVNDAE DECADIS.

Vtrum Angelorum cuſtodia, aliquando hominis ſubtrahatur.

QVAERITVR, Si angeli deſerant homines quorum cuſtodiæ deputantur propter præſcientiam, uel eorum obſtinationem? Ad quam uidetur primo reſpondendum affirmatiuè per illud Damaſce. dicentis, quòd angeli cū ſunt hic nobiſcum non ſunt in cœlo, ſed aliquando

ſunt

ſunt in cœlo, ergo aliquando nos derelinquunt. Reſpõdeo dicendum, quòd ad hanc quæſtionem duplex notabilis reſponſio eſt. Prima eſt ſancti Thom. dicentis, quòd cum cuſtodia angelorum ſit quædam diuinæ prouidentiæ executio, ſicut diuina prouidentia ſecundum magis, & minus diuerſis prouidet ſecundum eorum conditionem, non tamen ex toto relinquit hominem, quia in nihilum redigeretur. Ita cuſtodia angelorum ſecundum quid, uel ſecundum aliquem effectum dicitur relinquere hominem inquantum non prohibet omnia nocumenta, uel quia exponit eum tribulationibus, uel quia iuſto Dei iudicio ab aliquo peccato non retrahit, uel quia non ita efficaciter promouet in bonum, nec tuetur a malis exigente demerito hominum. Quomodo intelligitur illud Hiere. 51. in perſona angelorum. Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata. Derelinquamus eam. Et illud etiam Iſa. 5. Auferam ſępem eius, ideſt angelorum cuſtodiam, & erit in direptionem. Nunquam tamen angelus ita hominem derelinquit quem cuſtodit, quin aliquis cuſtodiæ effectus ſequatur, inquantum aliquod malum prohibet, & ad aliquod bonum promouet. Quod probatur rõne ſic. Angeli boni ſunt magis proni ad hominẽ adiuuandum, q̃ mali ad infeſtandũ, ſed mali nunq̃ ceſſant ab infeſtando, ſm illud 1. Petri. 5. Aduerſarius ueſter diabolus tanq̃ leo rugiens ſemper circuit quærens quẽ deuoret, ergo nec boni a cuſtodiendo unq̃ ceſſant. Secunda reſponſio eſt ſancti Bonau. in 2. di. 11. dicentis, ꝙ reſpectu hominis duplex eſt angelorũ cuſtodia. Vna ex parte corporis quæ in hoſtis repulſione conſiſtit ne. ſ. corpora opprimat. Alia eſt ex parte ſpiritus ne illum ſpiritus malignus peruertat. Quantum ad primum nunquam hominem uſq; ad finem uitæ derelinquũt qm̃ non patiũtur eum a dæmone opprimi, uel occidi, niſi aliter ſentẽtia diuini iudicij expoſceret. Sicut de viris Saræ patet Thobię 7. Quantũ uero ad cuſtodiam ſpiritus dicitur a quibuſdam, ꝙ qñ angeli cernũt hoĩs

obſtinationem ſubtrahunt ſe a cuſtodia eius, quoniam fruſtra eſſet illius illuminatio ab angelo. Sed quoniam hæc reſponſio uidetur crudelis. Idcirco idē doctor dicit ibidē, quod angelorum cuſtodia autem reſpectu boni conſeruandi, acquirendi, uel augendi, uel reſpectu mali deſerendi, euitandi, uel minuendi. Quātum aūt ad primos actus bonos deſerunt angeli obſtinatos quoniam fruſtra eſſet actus eorum. Sed non quantum ad actū malū quoniam ſemper hominem ne labatur in peius retrahunt. Quanto.n.quiſquam peior eſt, tanto ad malum pronior, & quanto pronior, tanto magis indiget retrahēte, & hāc cuſtodiam ſemper habēt quoniam adhuc obſtinatus dum aura potitur mortali conuerti poteſt, & per conſequens, de eius ſalute non eſt totaliter diffidendum, exemplo medici qui neminem niſi de cuius totaliter ſalute deſperat, derelinquit, & per hæc patet reſponſio ad quæſitum. Ad motiuum autē in contrarium dicitur, quod licet angelus interdū relinquat hominem loco, cum ſcilicet in cęlo eſt localiter, nunquā tamen relinquit eum quantum ad effectum cuſtodiæ, quia etiam cum eſt in cœlo cognoſcit quid circa hominem agatur. Nec etiam indiget mora temporis ad motum localem, ſed ſtatim poteſt adeſſe. Hæc Tho. 1. parte q.113.& 2.ſententiarum di. 11. art.4. & Alex. 2. parte ſummæ.

QVAESTIO II. QVINTI CAP. II. DECADIS.

Quod Angeli de ſalute eorum cuſtodiunt, accidentale gaudium recipiunt.

QVAERITVR, Si ex ſalute cuſtoditi creſcat gaudium angeli cuſtodientis? Ad quā ſic reſpondetur, quòd prę mium angelorum eſt duplex, ſcilicet eſſentiale, & ac-

& accidentale. Quantum ad præmium essentiale ange lorum gaudium non crescit ex salute custoditi, non. n. sunt beatiores vt. s. magis uideant, ament, timeant Deum, pp salutē custoditi. Cuius ratio est, quia cum angeli sint beati, in beatitudine aut non possunt profi cere. Crescit tamen accidentaliter eorū gaudiū inquātum extensi de pluribus gaudent, & plura bona sunt adepti. Vnde formaliter solum dici, ꝙ non gaudent, ꝙ sint maiora bona adepti, sed quia plura, ut uerbū illud maiora, referatur ad præmium essentiale plura ad accidentale. Vnde super illud Lu. 15. Gaudium erit corā angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente dicunt glosæ merito angeli gaudere de salute custoditi peccatoris, quia primo uident circa hominem suæ custodiæ fructum, sicut medicus circa infirmum quia secundo uident impleri numerum subcellium relictorū eorum. Tertio quia uident tale habere consortiū in laudando Deum. Vnde super illud Iob. 38. Vbi cras cum me laudarent simul astra matutina dicit glo. i. natura angelica, & iubilarent omnes filij Dei. Hæc ex Tho. & Bonauen.

QVAESTIO III. CAP. QVINTI, II. DECADIS.

Quod nullam tristitiam habent de damnatione custoditi.

QVAERITVR, Si angeli affligantur, & doleant de malis, & de damnatione custoditorum. Ad quam sic respondetur, quòd angeli nec detrimentum gloriæ eorum, nec gemitum, aut tristitiam sumunt de malis, & de damnatione custoditi. Quod probat triplici ratione. s. immunitatis, fœlicitatis, conformitatis. Primo rōne immunitatis a culpa sic. Tristitia quędam pœna est, pęna aūt non est, nisi eius cui inest, uel infuit, uel inesse po

tuit peccatum. Sed in bonis angelis nō fuit, nec est nec esse potest peccatum, ergo in eis non potest esse tristitia. Scđo hoc idem probatur rõne fœlicitatis in patria sic. Angeli sunt in perfecta fœlicitate, sed perfecta fœlicitas (qualis est fœlicitas patriæ) non compatitur secū miseriā aliquā, eo, ꝙ sicut includit omne bonū, ita excludit omne malum. Sed omnis tristitia ad miseriam pertinet, & est fugienda, secūdum philosophū. 2. ethi. ergo beati angeli tristes esse non possunt. Tertio hoc idē probatur rõne conformitatis ad supremam regulā quæ est Deus, sic. Voluntas beatorum est perfecte conformis, & coniuncta uoluntati diuinæ. Culpa aūt a diuina uoluntate est permissiuè, & pœna effectiuè, ergo quicquid est, est uolitū a Deo, & sicut est uolitū a Deo, ita est uolitum ab angelis beatis. Vnde sicut nihil est de quo doleat Deus, ita nihil est de quo doleant Angeli. Vnde neq; de peccatis hominum tristātur, cum sint uolita a Deo indirecte. s. permissiuè, neq; a pœna damnatorum cum sit uolita a Deo directe. s. effectiuè. Sed utrobiq; lætantur de iusta permissione, & punitione, pp conformitatem quam habent cum diuina iustitia, propter quam causam dicimus sanctos damnatis non compati, immo de pœnis eorum lætari. Et si diceretur. Gaudent de bonis custoditi, ergo tristantur de malis. Negatur consequentia, quia gaudere sequitur eorum naturam, tristari autem non. Quod si etiam quandoq; reperiatur in scriptura tristentur, & fleant sicut in Isa. 33. dicitur. Angeli pacis amare flebunt. Et in uitis patrum legitur de quodam angelo, qui sequebatur quendam monachum peccato consentiente complosis manibus, & flens, & postea, cum esset conuersus accessit ad eum ridens, & gaudens. Hæc omnia methaphoricè intelligēda sunt, & accipienda s̄m quandā operationū similitudinem non secundum affectionum infirmitatem, hæc Tho. 1. par. q. 113. ar. 7. & Bonau. 2. sent. d. 11. & Alex. 2. par. summæ q. 42. ar. 2. & Richar. 2. d. 12. q. 3.

Sextum Caput principale ſecundæ Decadis, De uigilantia, & ſollicitudine angelorum circa ſalutem hominum: Circa quod tres quæſtiunculæ ſoluentur.

QVAESTIO I. SEXTI CAP. SECVNDAE DECADIS.

Quod angeli magis pro hominum ſalute ſunt ſolliciti, quam Dæmones pro interitu.

QVAERITVR, Si angeli boni ſint magis ſolliciti pro homine, quam ſint contra eundem maligni ſpiritus? Ad quam primo uidetur reſpondendum, ꝙ ſint magis ſolliciti boni angeli ad homines auxiliandos, quam dœmones ad nocendum. Nam communiter reperiuntur homines magis ardentes ad carnalia, quam ad ſpiritualia. Et plures reperiuntur homines arrepti ſuo modo & obſeſſi a dœmonibus ad malum, quàm arrepti, & obſeſſi, a bonis angelis ad bonum, ergo. Reſpondeo, dicendum ꝙ angeli boni ſunt magis ſolliciti, & plus poſſunt pro homine, quam mali cõtra eundem. Quod probatur ratione, & auctoritate. Ratione uero triplici. ſ. ſuperioritatis, & diffuſionis, cõſecutionis. Primo, ratione ſuperioritatis. Nã angelus bonus qui eſt inferior ordine naturę præeſt dœmonibus etiam ſuperioribus ordine naturæ. Ratio eſt, quia uirtus diuinę iuſtitię cui boni angeli inhærent, potior eſt quam uirtus naturalis angelorum. Vnde & apud homines, ſpiritualis homo iudicat omnia, ut dicitur primæ Cor. 2. & philoſophus dicit in lib. Ethi ꝙ uirtuoſus eſt regula, & menſura omnium humanorum actuum. Thom. 1. parte. q. 190. artic. 4. ad tertium. Secundo ratione diffuſionis. Nam de ratione boni eſt diffuſio ſui ad ſimi-

mile

mile bonum, de ratione mali eſt diffuſio mali ad ſimi le malum. Sed potentior eſt habitus qui eſt bonum, quam priuatio, quæ eſt malum ergo. Tertio, ratione conſecutionis. Nam ſollicitior eſt circa cuſtodiam, qui ex cuſtodia conſequitur bonum, quam qui ex cuſtodia conſequitur pœnam. Sed angeli boni ex cuſto dia bonorum conſequuntur quoddam gaudium accidentale, & mali conſequuntur ex peccato malorum pœnam maiorem accidentalem, ergo. Propterea de bonis angelis dicit Pſalm. Benedictę domino omnes angeli eius potentes uirtute, facientes ſiue exequentes uerbum Dei circa omnem creaturam, & circa homines maximè, quorum principaliter eis eſt cuſtodia. Ex quibus patet quòd potentius perfectius, & plenius ſpiritus boni poſſunt operari circa cuſloditos in bonum, quòd mali contra bonos in malum poteſt ſiqui dem ſpiritus malus quemcunque hominem arripere, & inſpirare, in eum qualitercunque illabi, ut per ipſum mirabilia operetur, & nunciet, ut eum occulta ſcire faciat, poteſt immutare corpus, & ſenſus interiores eius, & exteriores, ingerere inclinationes, paſſiones, cogitatus, inſtinctus, ut dicetur in tertia Decade. Sed multo longe perfectius potentius, & plenius poſſunt ſpiritus boni in bonos. Nam poſſunt ſpiritus boni ĩ bonos illabi, eos excitare, & rapere, illuminare ad Dei ſecreta, inflammare mirabiliter ad Dei amorem quemadmodum patet in multis ſanctis uiris. Dominico, Franciſco, & poſſunt ſimiliter boni angeli circa corpora hominum eadem facere, quæ & mali facere conſueuerunt, & longe perfectius. Non enim poteſt diabolus ſic ardenter inflammare hominem ad uitiũ aliquod quin angelus bonus poſſit ardentius ad appetibilia uirtutum accendere. Non poteſt diabolus facere aliquem ita ſuperbum, quin angelus Dei poſſit aliquem facere magis humilem. Et breuiter non poſ ſunt mali angeli homines ita fortiter ad mala impellere, quin fortius & perfectius boni angeli poſſint eoſ

dem

dem ad contraria inducere. Ad motiuum autem in oppositum dicitur quòd ideo communiter plures inueniuntur carnales quam spirituales, quia plures sequuntur sensualia quæ suadent dæmones, quàm spiritualia ostensa ab angelis bonis. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO II. CAP. SECVNDAE DECADIS.

Cur Angeli permittant homines a Dæmonibus uexari.

QVAERITVR, Quare angeli amiciores hominibus, & fortiores dęmonibus (ut nũc supra conclusum est) permittunt, & permiserunt homines, & sanctos uiros uexari quãdoque, & superari a dæmonibus, maximè cum perditio custoditia scribatur negligentiæ custodientis. Vnde dicitur cuidam. 3. Reg. 20. Custodi uirum istum q si lapsus fuerit erit anima tua, pro anima eius. Ad quã sic respondetur quòd angeli circa custodiam hominũ non tantum agunt, quantum sciunt, & possunt. Sed quantum permittitur eis a Deo primo custode, secũdum ordinem prouidentiæ, & iustitiæ suæ, & quantum nos acquiescimus eorum consilijs. Vnde si eorum consilia admitteremus, & permitterentur, a deo quòd secundum ultimum potentię suæ possent agere ad illuminationem, & iustificationem hominum, & repulsionem dæmonum. Possent utique, potuissent in paruo tempore quantumcunque peruersos, & malos aduocare ad cognitionem ueritatis, & accendere in amorem uirtutis, non est ergo ex parte negligentiæ angelorum, nec est eis imputandum, quòd tot homines eorum curis commissi, pereant, uel tententur, cum in angelis nulla cadat propriæ negligentia. Quinimo tanta est angelorum cura de hominibus, ut nec etiam quoscunque obstinatissimos pęnitus reliquant

quos

quos si relinquerent maligni spūs statim eos in mortem prçcipitarent. Sed est primo, quia nos repellimus eos dum eorum consilijs non acquiescimus, cum non possint supra nostram facultatē arbitrij. Et est secundo, quia circa nos tantum pro uiribus agunt quātum eis permissum est ex ordine iustitiæ, & ꝓuidētiæ diuinæ. Et tertio est, quia cum angeli nō subsint statui currenti huius mundi, cum sint confirmati in bonum, non possunt agere, & conari extremæ pro uiribus, ꝓ uiatoribus, alterius, status, naturæ. Ad motiuum autē in contrarium dicit Origenes super illud Nume. 25. Initiatus est Israel Beelphegor, præest angelus bonus hominibus, qui pro delictis culpabitur, & in iudiciū adducetur, & pro bene gestis laudabitur. Sed hoc falsum est, quia angeli boni nullo modo culpabūtur, nec in iudicium adducentur, nisi fortè intelligatur, ꝙ ad iudicium adducentur, non ad eorum comdemnationem propter aliquam negligentiam commissam circa homines, sed ad manifestādum ꝙ improbi damnati sunt malitia sua, & non ex culpa custodum. Posset etiam dici Origenem intellexisse per angelos prælatos, & sacerdotes, allegoricè, a quibus requirentur in iudicio animæ subditorum. Hæc Henr. de Assia super Genes.

QVAESTIO III. SEXTI CAP. SECVNDAE DECADIS.

Quod timor cadendi a Deo per peccatum non est neque in angelis, neque in beatis.

QVAERITVR, Si boni angeli timeant cadere a Deo per peccatum? Ad quam sic respondetur, quòd in angelis, & beatis, non cadit timor cadendi a beatitudine, siue a deo separandi, quia in patria timor seruilis, siue timor pœnæ nullo mō erit ꝑꝑ securitatē æternæ beatitudinis, benè tñ ibi erit timor filialis, q timor est de malo, qđ

est

est Deo non subijci, quod quidem naturaliter est homini possibile propter naturalem flexibilitatem liberi arbitrij eius. Sed fit ibi impossibile propter gloriæ perfectionem. Vnde in uia timor mali est omnino possibilis, in patria uero est possibilis ex parte naturæ, impossibile ex parte gloriæ. Et cum arguitur in contrarium per illum Iob. 26. dicentis. Columnæ cœli contremiscunt, & pauent ad nutum eius, canonizatum, de consec. distin. 1. cap. Hi duo solummodo hymni. Respondetur quòd columnę cœli, id est angeli pauent, aut timore filiali aut in contemplatione Dei incomprehensibilis ab eis, & supra se existentis. Hæc dominus Iob. Cardin. sancti Sixti, in d. c. Hi duo.

Septimum Caput principale secundæ Decadis: De potentia, & uirtute angelorum. Circa quod tres quæstiunculæ soluentur.

QVAESTIO PRIMA, VII. CAP. SECVNDAE DECADIS.

Quomodo Angeli possint potentias hominum intentiones, & exteriores immutare.

QVAERITVR, Si angeli possunt immutare potentias interiores, & exteriores hominum? Ad quam sic respondetur, quòd angeli propter potentiam eorum in materiam corporalé, & influentiam ipsorum in homines possunt immutare, & immutant quandoq; eorum sensuũ ĩclinãt effectũ, & illuminãt intellectũ. Primo possunt immutare utrunq; sensum, .s. interiorem, & exteriorẽ hoc duobus modis. Primo aliquod sensibile, uel de nouo formando, uel a natura formatum sensui opponendo. Secundo spiritus, & humores intus commouendo

uendo. Vnde legitur Gene. 19. quòd angeli qui subuerterunt Sodomam, & Gomoram percusserunt sodomitas, cecitate uel acrisia, ut ostium domus intrare non possent. Et simile legitur. 4. lib. Reg. cap. 6. de syrijs quos Helisæus duxit in Samariam hæc B. Thom. 1. parte. sum. q. 111. art. 4. Secundo angeli possunt immutare homines rationalem appetitum, scilicet uoluntaté. Vbi nota quòd uoluntas hominis duobus modis mutari pōt, scilicet ab interiori, & ab exteriori. Primo ab interiori, & hoc modo solus Deus potest uoluntatem hominis mutare. Cuius ratio est, quia cum uelle sit inclinare uoluntatem in rem uolitam, sit inclinatio naturalis non est nisi a Deo qui dat naturam, ita inclinatio uoluntaria non est nisi ab eo, qui uoluntatem causat, scilicet a Deo. Vnde Prouer. 21. Cor. regis in manu domini, & quocunque uoluerit uertet illud gloss. Cor. i. uoluntas regis est in manu, idest in potestate Dei non propria. Et quocunque uoluerit uertet illud, uel ad duritiam, uel ad mansuetudinem ad bonum, uel ad malum. Secundo uoluntas hominis mutari potest ab exteriori. Et sic angelus uolūtatem potest mutare, idest allicere, uel inclinare duobus modis. Vno modo ostendendo, uel præsentando exterius obiectū. Alio modo concitando interius appetitum sensitiuum ad aliquam passionem, puta ad iram, uel concupiscentiam. Ex quibus duobus uolūtas hominis ad uolédum aliquid inclicat̄, nō tñ ex ijs duobus uolūtas hoīs cogitur, uel necessitat̄, q̄a uoluntas semp̄ remaneat libera ad consentiendum exteriori persuasioni, interiori affectioni. Hæc B. Thom. 1. parte. quæstio. 111. art. 1. in cor. q. Tertio angeli possunt illuminare hominis intellectum inquantum docēt hominis intelligibilem, ueritatem, similitudinibus, sensibilium secundum illud Dionysi. 1. cap. cœlestis hierar. dicentis, quòd impossibile est nobis, aliter lucere diuinum radium nisi uarietate sacrorum uelaminum circumueletur. Quod etiā probatur similitudine speculi. Dicit enim Dionysi. in

lib.

lib.de diuinis nominibus,ꝙ angeli,& animę sunt specula spiritualia. Vnde sicut in speculo materiali obiecto alij materiali speculo species representate in uno segignunt,& representant in alio. Ita potest esse ꝙ speculum spirituale,scilicet angelus obijcit se animæ, & sic species quas de Deo recipit infundit animæ, & illuminat intellectum ad cognoscendum diuina,& habendum cogitationes bonas. Hoc exemplum ponit Alex.2.parte sum.q.39.Sed fortè,quæ res,& dices de quibus angelus illuminat hominis intellectum? Respondetur,ꝙ de quatuor,scilicet de cogitandis,cognoscendis,credendis,& agendis,primo de cogitandis,nō quidem immittendo, aut faciendo bonas cogitationes,principaliter,quia hoc modo attribuuntur bonę cogitationes superiori principio,scilicet Deo. Sed ꝓcurando,inquantum bonę cogitationes ministerio angelorum procurantur, prout boni angeli illuminant, habilitant,uel excitant intellectum ad habendum bonas cogitationes,interius fundendo,uel firmando bona phantasmata,uel remouendi impedimenta omnia. Secundo boni angeli illuminant intellectum hominis de cognoscendis. Nam per bonos angelos adiuuatur homo,& illuminatur,ut ex creaturis perfectius in cognitionem diuinam deueniat.Tertio boni angeli illuminant de credendis inquantum per bonos angelos hominibus diuina principaliter reuelantur,& sic causatur in eis fides. Quarto illuminant de agēdis,ex quo enim de fide,& de credendis illuminant,ad operationem fidei operantur.Hæc B.Thom.1.par.q.111.ar.2.

QVAESTIO II. CAP. VI. SECVNDAE DECADIS.

Vtrum Angeli possint consecrare corpus Christi.

QVAERITVR, Si angeli possunt consecrare

corpus

corpus Christi. Ad quam respondetur negatiuè. Ratio est, quia officium consecrandi hominis sacerdotis est, & non angeli, secundum illud Lucæ. 22. Accipite, & diuidite inter uos glo. ibi. Accipite uos homines sacerdotes, & diuidite, & date, ergo &c. Sed quæritur quare non dedit Christus angelis hanc potestatem? Respondetur, quia potestas dispensandi sacramenta fluit a capite Christi in membra eiusdem naturæ humanæ cum Christo. Angeli autem non sunt membra humana cum Christo. Et cum dicitur a Grego. in homelia paschali, & ponitur in c. quod sit. de consec. dist. 2. ꝙ angeli adsunt in celebritate huius sacramenti. Respondetur, ꝙ angeli dicuntur adesse ministerio missæ, non conficiendo, sed præcantes, ut nostra numera sint Deo accepta hæc dominus Alex. de Ales, & Ioan. de Tur. Cre. ubi supra.

QVAESTIO III. CAP. SEPTIMI SECVNDAE DECADIS.

Vtrum Angelus figura sacerdotis assumpta possit baptizare, uel absoluere.

QVAERITVR, Si angelus bonus, uel malus in figura hominis sacerdotis apparens possit baptizare, aut absoluere. Ad quam sic respondetur, ꝙ nec bono angelo, nec malo conuenit baptizare. Et probatur primo de bono angelo secundum illud ad Heb 5. in ijs, quæ sunt ad Deũ constituitur pro hominibus pontifex ex hominibus assumptus. Sed angeli boni, aut mali, non sunt homines, ergo nec ministri possunt esse sacramentorum. Angelus etiam malus nullo modo potest baptizare. Ratio est, quia cum sint peruersissimi nullo modo intenderent procurare salutẽ baptizati, quæ est spiritualis regeneratio. Sed facerent intentione decipiendi, cum sint spiritus mendacij. Requiritur autem per maximè

ximè ad efficaciam baptiſmi intentio. Vnde quia cum eccleſia non conueniret in intentione, licet immergeret non tamen baptizaret, etiam ſi debitam formam uerborum haberet. Similiter dico de abſolutione a peccatis, non enim eſſet abſolutus ſi angelus malus in forma hominis ſacerdotis appareret. Sicut patet in vitis patrum. Ab angelis tamen bonis ſi conſtaret de bonitate ipſorum, baptizati, non deberent rebaptizari. Ratio eſt, quia ſicut Deus non ita uirtutem ſuam alligauit ſacramentis quin poſſit ſine ſacramentis effectum ſacramentorum, conferre, ita etiam uirtutem ſuam non ita alligauit miniſtris eccleſiæ, quin etiam angelis bonis poſſit tribuere poteſtatem miniſtrandi in ſacramentis. Et quia boni angeli ſunt nuncij ueritatis, ideo ſi aliquod ſacramentum miniſtraretur ab eis ratum habendum eſſet, conſtaret enim quòd hoc fieret uoluntate Dei. Sicut quædam templa dicuntur angelorum miniſterio conſecrata. Et cum arguitur, quia baptizare eſt actio Hierarchia ſecundum Diony. quæ eſt purgatorio quædam. Sed angeli exercent in nobis actiones Hierarchicas, quia purgant, & illuminant, ergo etiam, & baptizare poſſunt. Reſpondetur negando conſequentiam, quia angeli illas Hierarchicas operationes exequuntur inuiſibiliter non corporalibus inſtrumentis. Ideo non eſt ſimile. Hæc dominus Ioannes de turre Cremata Cardinalis ſuper cap. Romanus de conſecratio.. diſtinctio.4.

OCTAVVM CAPVT PRINCIpale Secundæ Decadis, De angelorum uirtute reſpectu diſtantiæ locali, Circa quod quinque quæſtiunculæ ſoluentur.

QVAESTIO I. OCTAVI CAP. II. DECADIS.

Vtrum unus Angelus intelligat alium.

QVAERITVR, quomodo unus angelus intelligat alium? Ad quam sic respondetur, quòd ut dicit Aug. super Gen. illa quæ in uerbo Dei ab æterno extiterunt, fluxerunt ab eo dupliciter. Vno modo in intellectum angelicum. Alio modo, ut subsisterent in seipsis, & in proprijs naturis. Et in intellectum angelicum processerunt rationes rerum per hoc, quòd Deus menti angelicæ impressit similitudines rerum tam spiritualium, quàm corporalium, quas postea in esse naturali produxit. Cum ergo omnis cognitio sit secundum similitudines rerum cognitarum in cognoscente, & quilibet angelus rerum omnium spiritualium, & corporalium similitudines impressas habeat, tunc unus angelus alium intelligere dicitur cum se conuertit super similitudinem quam habet impressam illius. Similiter, & tunc alias res intelligere dicuntur cum cognoscunt illas in propria natura per species rerum eis innatas, & hæc uocatur in eis, cognitio uespertina ad differentiam cognitionis in eis matutini. Hæc ex theologicis.

ADDITIO.

Vide Thomam Aqui. 1. par. quæst. 56. ar. 1. Richar. dist. 9. quæst. 3. lib. secundi.

QVAESTIO II. CAP. OCTAVI, SECVNDAE DECADIS.

De cognitione matutina, & uespertina in Angelis.

QVAERITVR, quid est in angelis cognitio matutina, & uespertina? Ad quam sic respondet Augustinus 3. super Gen. & 11. de ciui. Dei ad Orosium, quòd cognitio uespertina in angelis est cognitio rerum conditarum in genere proprio, & proprijs naturis per species, & similitudines ipsis angelis impressas, & innatas, & talis cognitio rerum creatarum in proprijs naturis, & proprio esse, ideo uocatur in angelis uespertina, & a posteriori, quia omnis creatura ad Deum comparata, qui est lux per essentiam quasi quędam uespera, & tenebra est. Cognitio uero matutina est cognitio rerum conditarum ab angelis in uerbo, idest in essentia diuina, dum cognoscunt eas per rationes rerum, uel per Ideas, quæ sunt in uerbo tanquam in speculo a priori, & tanquam in principio emanationis earum. Et quia cognitio rerum in uerbo, perfectior est cognitione in propria natura. Idcirco prima cognitio angelorum dicitur matutina, secunda uespertina. Exempli gratia secundum Augusti. qui opera sex dierum non exponit prout importat successiones temporum, sed prout dicunt cognitionem angeli causa relata ad sex genera rerum per ordinem conditarum. Angeli inquantum nouerunt lucem productam, & a tenebris diuisam in genere proprio, idest inspiciendo intuitiuè lucem creatam in seipsa, & suo esse, dicitur cognitio angeli uespertina. Sed inquantum angeli eadem lucem in uerbo, & essentia diuina cognouerunt, dicitur cognitio angeli matutina, & hic uocatur secundum Augusti. dies unus. Inquantum uerum deinde cognouerunt firmamen-

tum, & diuisiones aquarum ab inuicem intuitiuè in proprio genere, uocatur cognitio uespertina. Inquantum autem cognouerunt firmamentum, & diuisiones aquarum ab inuicem in uerbo, dicitur eorum cognitio matutina, & uocatur secundum Augu. dies secundus, & sic de singulis operibus sex dierum successiuè. Hæc ex Theolo.

QVAESTIO III. CAP. OCTAVI, SECVNDAE DECADIS.

De locutione angelorum inter se.

QVAERITVR, quomodo unus angelus loquitur cum alio? Ad quam sic respondetur, quòd locutio nihil aliud est, quàm manifestatio alicuius latentis in corde. Vnde proprie omnis locutio fit ratione communicationis latentium. Manifestum est autem, quòd intelligile tripliciter est in intellectu. Primo quidem habitualiter, siue in abscondito memoriæ, ut dicit Augusti. Secundo, ut in actu consideratum, uel conceptum. Tertio, ut aliud relatum extra se per imperium autem uoluntatis, quando mens conuertit se ad actum considerandum, quod habet in habitu loquitur aliquis sibiipsi, & tunc dicitur formare uerbum cordis. Cum uero conceptus mentis per imperium uoluntatis ordinatur ad alterum puta, ad agendum aliquid, uel ad manifestandum alteri, tunc dicitur formare uerbum oris. In nobis autem interior mentis conceptus duplici obstaculo clauditur primo ipsa uoluntate, quæ conceptum intellectus potest retinere clausum interius, & sic nullus potest mentem alterius uidere, nisi solus Deus. Secundo clauditur mens hominis ab alio homine per grossitiem corporis. Vnde cum etiam uoluntas ordinat conceptum mentis ad manifestandum alteri non statim cognoscitur ab altero, sed oportet per linguæ

ianuam egredi, & per illam quales ſumus intrinſecus, oſtendere extra. Angelus autem hoc ſecundum obſtaculum non habet, quia incorporeus, & ideo mens angelica quando conuertit ſe per imperium uoluntatis ad conſiderandum in actu quod prius habebat in habitu, tunc dicitur loqui ſibijpſi, quando autem ordinat conceptum ſuum ad manifeſtandum alteri angelo, tunc loquitur illi, & ſic poteſtas ordinandi conceptus ſuos ad alterum manifeſtandum, dicitur lingua eius. Differt autem locutio ab illuminatione dupliciter. Primo, quia illuminatio propriè dicitur in angelis de ijs, quæ ſuperior angelus in lumine diuinę eſſentiæ apprehendit, quæ inferior angelus ex ſe non uidet. Locutio autem eſt de motibus liberi arbitrij, quos in uno alius non uidet. Secundo, quia illuminatio fit per hoc, quòd lumen intellectus inferioris angeli fortius per lumen ſuperioris angeli confortatur ad aliquorum cognitionem. Sed locutio per hoc, quòd aliqua prius occulta opponuntur, ut cognoſcenda ſine confortatione luminis. Hæc ex Thom. & theologis.

QVAESTIO QVARTA, VIII. CAP. SECVNDAE DECADIS.

Quomodo ſpiritus poſſit hominem alloqui.

QVAERITVR, quot modis poteſt aliquis ſpiritus alloqui hominem? Ad quam ſic reſpondetur, quòd ſpiritus aliquis etiam intelligibiliter homini, uel angelo loqui poteſt quadrupliciter. Primo namque uoce Idiomatica exteriori formata, uel per ſe in medio, uel in lingua corporis aſſumpti, ſeu corporis alicuius animalis cui taliter illapſus eſt, ut uſu organorum eius per ipſum loqui poſſit, & hoc modo locutus eſt dia-

bolus domine. Euæ, ut infra dicetur. Secundo per modum actuationis phantasiæ tali, uel tali ordine, & hoc solum secundum phantasticam dictionum uocalium, uel scripturarum, dati Idiomatis. Tertio per modum actuationis phantasiæ, secundum phantasmata rerum sensibilium. Istis duobus modis potest actuari phantasia per commotionem, & alterationem phantasmatum, atque eorum uariam obuiationem, & applicationem, respectu sensus interioris, quia spiritibus creatis bonis, & malis obediunt res corporales quantum ad motum localem. Ex istis duobus modis proxime dictis potest spiritus loqui homini etiam locutione interiori præter exteriorem. Quarto modo potest spiritus loqui homini per immediatum influxum specierum, uel actuum in potẽtiam intellectiuam, uel sensitiuã. Et iste quartus modus est solum spiritui increato possibilis de communi, & naturali cursu. Hæc Henricus super Genesim.

QVAESTIO V. CAP. OCTAVI, II. DECADIS.

Vtrum localis distantia impediat angelorum locutionem ad inuicem.

QVAERITVR, Si distantia localis impediat locutionem angelorum ad inuicem? Ad quam respondetur negatiuè, quia in in omni eo, quod abstractum est a loco, & tempore, & hic, & nunc nihil omnino facit, nec operatur loci distantia, nec diuersitas temporis. Sed locutio angeli quę in intellectuali operatione consistit est, abstracta a loco, & tempore, & ab hinc, & nunc, ergo ad eam nihil facit distantia loci. Quod si arguatur in contrarium, quia Isa. 6. dicitur, quòd clamabant angeli alter ad alterum, qui clamor, ut uidetur erat propter distantiam localem impedientem? Respondetur,

detur, quòd angelus clamare dicitur inquantum conuertit se speciem ad alium, ad ostendendum, ut alius capiat eum, uel ostendendum magnitudinem rei, quæ dicitur, uel magnitudinem effectus, secundum quod dicit Gre. 2. mora. Tanto quisquis minus clamat, quã to minus desiderat. Hæc omnia Thom. pri. par. q. 170. Et doctores. 2. senten.

Nonum Caput Principale Secundę Decadis, De potentiæ, & sagaci angelorum resistentia, Circa quod tres quæstiunculæ soluentur.

QVAESTIO I. CAP. NONI, SECVNDAE DECADIS.

De triplici Angelorum pugna.

QVAERITVR, Quotuplex sit prętium, & pugna angelorum? Ad quam respondetur, quòd inter angelos dicitur esse triplex pugna, uel resistentia, quia angelus bonus dicitur resistere malo, & malus dicitur resistere bono, & angelus bonus dicitur resistere bono. Primo enim bonus angelus, resistit malo quando cohibet potestatem nocendi. Vnde dicitur Apoca. 20 quòd bonus angelus ligauit diabolum, idest eius potestatem impediuit, ut non tentaret quantum vult tentare, idest usque ad casum. Vbi nota, quòd potestas diaboli ligata est a Deo principaliter, & ab angelo, & ab homine instrumentaliter, inquantum angeli, & sancti homines in uirtute Dei dæmonem arctauerunt, & expulerunt. Secundo malus angelus resistit bono, quando illud, quod bonus angelus intendit facere, malus nititur impedire, sed non ualet, ut dicitur Apoc. 12. Draco pugnabat cum Michaele, & angeli eius, &

non ualuerunt, neq; locus inuētus est eorum amplius in cœlo. Tertio angelus bonus dicitur resistere bono, sicut dicitur Danielis. 10. Vbi angelus Michael princeps Iudæorum, loquens de angelo alio principe Persarum sic dicit. Princeps regni Persarum resistit mihi uiginti, & uno diebus. Quæ verba Gregorius in Moralibus exponens dicit, quòd uterque angelus fuit bonus, & tamen pugnam, & discordiam ad inuicem habuerunt, quæ pugna unitati, & charitati, quæ est inter bonos angelos non repugnat. Vnde hoc modo est intelligenda. Contingit enim, quòd in diuersis gentibus diuersa merita inueniantur, secundum quorum diuersitatem uidetur, quòd una gens alteri subesse debeat, uel ab eius dominio liberari, sicut tunc in iudęis erat, quia Danielis oratio, quantum id se erat, liberationē populi merebatur, sed peccata populi, & etiam utilitas, quam Iudæi faciebant in regno Persarum, dum per eos Dei notitia diffundebatur, in contrarium erat, pugna ergo quę inter tales bonos angelos erat, nihil aliud fuit, quam diuersa relatio meritorum. super quibus uterque angelus diuinam consuluit uoluntatem. Allegabat enim angelus, qui iudæis præerat, pœnitentiam Iudæorum, & iniustitiam populi qui eum detinebat, & ideo liberationem eius petebat. Econtra uero angelus regis Persarum dicebat diuinum cultum, & nomen Dei per Iudæos publicari, & ideo conueniens erat, vt in illa patria remaneret, & sic quantum in se est allegabat, quòd populus Iudæorum liberari non deberet. Ista ergo cōtraria allegatio meritorū erat pugna angelorum. Et quia non statim angeli cognoscebant quid super agendis diuina voluntas ordinaret, ideo tanto tempore dicitur angelus vnus alteri restitisse quanto ipse Deus distulit liberationem Iudæorum angelo qui eis præerat reuelare, vel quanto tempore Deus distulit. Danieli liberationem, uel reuelationem huiusmodi reuelare. Hæc Thom. 2. sententiarum. dist. 11. q. 2. arti. 5.

QVAE-

QVAESTIO II. CAP. NONI, SECVNDAE DECADIS.

Vtrum prælium Angelorum cum dracone fuerit reale, & corporale.

QVAERITVR, Si prælium angelorum de quo scribitur. Apoc. 12. quòd Michael præliabatur cum dracone &c. fuerit reale, & corporale, an intentionale, & mentale. Ad quam sic respondetur, quòd reale fuit, non tamen corporale. Pro quo intelligendo, sciendum est, quòd in nobis præter genera bellorum, quę pertinent ad potentiam executiuam exteriorem experimur etiam aliqua genera bellorum pertinentium ad aliquas operationes immanentes, & interiores. Primum, scilicet inter appetitum sensitiuum, & intellectiuum, isti enim duo apetitus inclinatur ad opposita. Nam caro concupiscit aduersus spiritum, & econuerso. Secundum prælium est inter intellectum, & uoluntatem, sicut quando ratio iudicat aliquid faciendum, & uoluntas renuit. Tertium inter uoluntatem, & uoluntatem diuersorum non unius ad se. Quartum inter intellectũ, & intellectum ex contrarijs opinionibus per rationes oppositas. Bellum igitur angelorum iuxta prædicta triplex fuit iuxta tria, quæ reperiuntur in natura eorum intellectuali. s. ratio, uoluntas, & facultas. Per rationẽ enim electi, & reprobi contraria sentiebant. Per uoluntatem ad contraria afficiebantur. Per facultatem vero ad opposita nitebantur. Nam angeli electi de Deo, de gratia, & gloria eius sentiebant sublimiter, ad ea afficiebantur, & nitebantur. Et econuerso mali angeli. Et sic intelligendum est etiam de altercatione Michaelis cum diabolo de repertione corporis Moysi, de qua scribitur Iudæ. 1. cap. & 24. quæst. 3. cap.

Si

Si igitur. Hæc Franciſcus de Maronis. 2. ſententiarum diſt. 6.

ADDITIO.

Si plura deſideras uide Raffaelem Maffæum, in expoſitione Epiſtolæ Canonicæ Sancti Iudæ Apoſtoli.

QVAESTIO III. CAP. NONI SECVNDAE DECADIS.

De cauſa prælij Michaelis cum Dracone.

QVAERITVR, De quo, & qua materia fuit prælium Michaelis cum Dracone? Ad quam ſic reſpondetur, quòd lucifer qui cæteris ineſſe erat excellentior, ut patet in Daniele. Sub typo regum terræ ſuperbiſſimorum, incogitabili elatione ſuperbię, dicebat in corde ſuo. Deus ego ſum. In cathedra ſedeo. Ego a meipſo ſum, ſine initio, negãdo aliquẽ maiorẽ ſe, qui fecit eũ, & cõſequenter ſic ambiebat aſcẽdere in cœlũ, ut cœli teneret imperium, ambiebat aſcendere ſuper altitudinem nubium, ut ab omnibus angelis adoraretur, ut Deus, & habito in ſe conſilio dixit. Ego ſum plenus ſapientia perſuadebo omnibus angelis, ita quòd ſine contradictione credent mihi dicenti, Deus ego ſum. a meipſo ſum, prædicauitque eis ſine temporis mora, ut habetur in Dan. ubi dicit. Fines ſuos emiſit ad uniuerſali ſigna regionis. i. effudit eloquia ſapiẽtiæ ſuæ ad uniuerſas angelorum multitudines, ut ſibi obedirent. Sed dominus Deus, qui non permittit creaturã tentari ſupra id, quod poteſt, ſuſcitauit unum de archangelis, qui conſtanter diceret, non es tu Deus, ſed eſt alter excellentior, qui te, & omnes nos creauit, & ideo ille uocatus eſt Michael qui interpretatur, quis ſicut DEVS noſter, qui reſiſtendo lucifero dixiſſe perhibetur.

betur. Cur dicis, ego sum Deus? Quis enim potest esse Deus, sicut Deus noster, & similia, & tunc factū est prælium in cœlo, ut dicitur Apoca. 12. quòd Michael pugnabat cum dracone. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

Decimum Caput Secundæ Decadis, De assumptione hominum intra choros Angelorum, Circa quod duæ quæstiunculæ nūc infra notatæ soluentur.

QVAESTIO I. CAP. DECIMI, SECVNDAE DECADIS.

Vtrum homines post eorum mortem ad collegium angelorum assumantur.

QVAERITVR, Si ad angelorum collegium? Ad quam primo uidetur responden dum negatiuè. Ratio est, quia plus distat natura hominis a natura angelorum, quàm natura unius angeli a natura alterius. Sed angelus inferioris naturæ non potest pertingere ad superioris ordinem, ergo uidetur, quòd nec homines ad ordines angelorum assumantur, nec assumi possint. In contrarium est. Matth. 22. vbi dicitur a Christo. Erunt sicut angeli Dei in cœlo. Et ecclesia cantat. Gaudent chori angelorum consortes, & conciues nostri. Respondeo dicendum, quòd circa hoc triplex fuit opinio. Quidam enim commentator Gręcus episcopus Eustratius dicit in commentario super sexto Ethico. Aristotelis, quòd nemo tantum animæ suæ perfectum separare potest ad operationem intellectuum separatarum, siue substantiarum intellectualium separatarum cuiusmodi sunt angeli, pertingat. Et secundum hoc dicen

dum

dum est, quòd hominum, qui in gloria assumuntur e-rit unus ordo decimus inferior, nouem ordinibus angelorum. Sed hęc opinio est contraria dictis sanctorum, & uidetur etiam sapere hæresim. Cum etiam beata virgo sit exaltata super choros angelorum, ut habet ecclesia, & ponitur in c. pronunciandum de consecra. distinct. 3. & Augustinus 11. & 22. cap. 1. de ciuit. Dei dicit, quòd non erunt duæ societates hominum, & angelorum, sed vna. Alia opinio est, quòd quidam hominum assumentur ad ordines angelorum. Alij uero facient unum ordinem decimum, ut expleatur similitudo de decima drachma perdita quæ ponitur Luc. 15. Sed hęc diuersimode assignantur. Quidam dicunt, quòd solum virgines ad ordines angelorum assumuntur eo, quòd cognata sit angelis virginitas, ut dicit Hieronymus. Alij uero electi decimum ordinem constituunt. Sed hoc etiam non uidetur uerum, quia multi non virgines, vt Petrus, & Magdalena multis etiam uirginibus eminentiores sunt. Vnde alij dicunt, quòd perfecti assumuntur ad ordines angelorum, sed illi, qui sunt imperfectorum meritorum, decimum ordinem consummabunt. Sed cum ex hominibus, & angelis futura sit una ecclesia, & hierarchia non est probabile, quòd numerus ordinum, qui cœlesti hierarchiæ cōpetit per tria terna distinctus, ut ipse numerus ordinum exprimat trinitatis increatæ uestigium per homines augeatur. Et quando dicitur in c. 2. duo solummodo hymni de conse. di. 1. quòd si decimus ordo eorum &c. Sic intelligendum est, quòd de hominibus restaurabitur, quòd in angelis lapsum est, de quibus tot corruerunt, unde posset fieri decimus ordo. Similiter quando magister sententiarum in 2. dist. 9. testatur de scriptura (cuius maior est ueritas, quòd omnis humani ingenij perspicacitas, ut dicit August.) quę dicit, quòd ex hominibus decimus ordo est restaurandus. Respondet Albertus, quòd ibi decimus ordo non est accipiendus ratione numeri, sed ratione gradus in gloria,

gloria,uel gratia. Eſt tertia poſitio quæ doctrinis ſanctorum magis conſona eſt, & quę magis doctrinæ theologorum placet,& maxime ſancto Thom. Alberto Magno,domino Vlrico, quòd omnes electi aſſumē tur ad ordines angelorum quidam ſcilicet ad ſuperiores, quidam ad inferiores, quidam ad mediocres pro diuerſitate ſuorum meritorum, ſed Beata Maria ſuper omnes. Hęc autem poſitio patet ex gloſſ.ſuper illud Pſalm.Conſtitues eos principes &c.quę dicit. elegit pauperes, ut exaltet ad ordines cœli, qui ſunt ex hominibus, & angelis. Item gloſſ. ſuper illud Deuteronom. 11. Omnis locus quem calcauerit pes ueſter &c. Dicit ibi gloſſ. Si diabolum uincere potero, ſi meruero,vt Deus conterat eum ſub pedibus meis, conſequenter locum in cœlo eius habebo. Item Dionyſius. cap. 1. de diuinis nominibus dicit. Homines angelorum gloriam ſortientur. Item Gregorius in homelia de centum ouibus,de quibus Lucę decimoquinto dicit, quòd homines ſecundum diuerſitatem meritorum ad diuerſos ordines transferentur angelorum. Et in homelia de angelorum diſtinctione dicit Grego. Diſtinctę conuerſationes hominum ſingulorum hominibus congruunt, & in eorum ſortem, uel ordinem per conuerſationis ſimilitudinem deputantur.Nam ſunt pleriq; qui parua capiunt, &c.Si autem quęritur utrum aſſumātur tot de hominibus quot angeli cęciderunt,uel remanſerūt,uel plures, uel paucio res?Reſpondeo,& dico,quòd ille hoc ſolus ſcit cui ſoli cognitus eſt numerus electorum in ſuperna fœlicitate locandus,& hic eſt Deus.Ad rationem autem in oppoſitum,& ad auctoritatem Euſtratij reſpondetur,quòd homines aſſumi ad ordines angelorum poteſt intelligi tribus modis.Vel ex parte naturæ, uel gratię, uel efficacię.Primo ex parte naturę, & ſic nullus aſſumi poteſt ad ordines angelorum,tum quia in homine naturalis actio nunquam poteſt pertingere ad æqualitatem

tem angelorum. nullus enim intellectus humanus secundum formam potest pertingere ad cognoscendum Deum, ut angeli, tum quia semper remanebunt distinctę naturæ, scilicet angelica, & humana. Secundo modo assumi ad ordines angelorũ potest intelligi ex parte gratiæ, & tunc dico, quòd non solum ad ordines, sed supra ordines angelorum assumi potest, ut patet de beata uirgine quę ex eo, quòd habuit plus de gratia super omnes choros angelorum est exaltata. Tertio modo potest intelligi assumi ad ordines angelorum ex parte efficaciæ, & tunc dico, quòd quauis angelus inferior non possit mereri, ut ad gloriam angeli superioris perueniat, tamen homo sic. Eo, quòd meritum hominis est efficacius, quàm meritum angelorum. Quod probatur quatuor rationibus. Prima est propter Dei liberalitatem quæ non obstante humanæ naturæ infirmitatē homini tantum uult dare quantum angelo. Secunda ratio est, propter difficultatem quæ est occasio maioris conatus, & per consequens meriti. Tertia ratio est, propter temporis diuturnitatem ex qua homo potest de uirtute in uirtutem proficere, & de bono in melius, cum diutius sit uiator, quam angelus. Quarta ratio est, propter gratiæ, & meriti Christi infinitatem, ex qua nostra merita efficaciam habent, & ideo magis possunt homines uirtute meriti Christi, quod est infinitum transferri in gradum altioris naturæ, quàm etiam angelus. Thom. in 2. sententiarum distinctio. 9. & de consecratio. distinctio. 1. capit. 2. duo hymni. dominus Ioannes de Turre Cremata.

QVAE-

QVAESTIO II. CAP. DECIMI, SECVNDAE DECADIS.

Vtrum Beata Virgo, fuit assumpta super Choros Angelorum.

QVAERITVR, Si Virgo Maria fuit assumpta super Choros angelorum? Ad quam uidetur primo respondendum negatiuè. Ratio est, quia super choros, & thronos angelorum non est nisi thronus Sanctissimę Trinitatis, quæ est ipsa deitas, uel Deus. Sed in throno illo non fuit collocata, quia sic fuisset, ęqualis in deitate, & gloria trium personarum. Ad hanc quęstionem dicunt aliqui, quòd virgo Maria, ideo dicitur exaltata super choros angelorum, quia collocata fuit in primo loco postremi superioris chori Seraphinorum. vnde lucifer cęcidit, sed hoc non ualet, quia si sic non diceretur exaltata super choros angelorum, sed intra eorum thronos posita. Ideo dicendum est, quòd supra omnes choros assumpta fuerit, & collocata. Quod probatur rationibus, auctoritatibus, & figuris. Prima ratio est, sancti Tho. in opusculis, opusculo. 8. dicentis. Maria virgo excessit omnes angelos in tribus, scilicet in plenitudine gratiæ, in Dei familiaritate, & puritate, ergo etiam eos loco debuit excedere. Item Albertus super missus est, idem sic probat. Plus distat beata virgo a Seraphin in dignitate, & gloria, quàm Seraphin a Cherubin. Sed propter excellentiam dignitatis Seraphin ordinatur super Cherubin uno ordine, ergo beata uirgo erit super Seraphin ad minus uno ordine. Item plus distat domina a seruo, quàm seruus a seruo. Sed Seraphin seruus, sic se habet ad Cherubin seruum, quòd uno ordine superat illum, ergo, & regina, & domina eos seruos, & per consequens omnes angelorum choros. Item Ioannes de Biblia Bononien.

quo-

quolibeto. 19. sic probat propositum, gratia, & gloria commensurantur, nam secundum mensuram gratiæ est mensura gloriæ, sed beata Maria omnem creaturam intellectualem antecedit in gratia, omnib. præfertur in gloria, ei quippe dictum est. Aue gratia plena. Item meritum, & præmium sibi per æquiparantiam correspondent. Meritum autem consistit in charitate, sed ipsa plusquam aliquis angelus dilexit Deum, ergo &c. Idem habetur de conse. distinct. 3. c. pronunciandum, & ibi archidiaconus. Probatur etiam idem auctoritatibus, & primo ecclesiæ cantantis. Exaltata es sancta Dei Genitrix super choros angelorum ad cœlestia regna. Itē Psal. Astitit regina a dextris tuis in uestitu deaurato circūdata uarietate. gl. Astitit, idest super choros angelorum propinquius stetit. Regina uero à dextris tuis, idest prope deitatem tuam. In uestitu deaurato, idest sapientiæ ad aduocandum pro hominibus. Circundata uarietate, meritorum, scilicet, & uirtutum. Idem Augu. Sed de te, o virgo quid dicam pauper ingenio cum quicquid dixero minus sit laude tua. Si cœlum te uocem, maior es &c. Et concludit, si dominam angelorum uocem per omnia etiam comprobaris. Si ergo domina eorum, ergo super eos. Et Hieronymus. Hæc est dies præclara in qua meruit exaltari super choros angelorum, & peruenire ultra qua nostræ humanitatis naturæ licitum sit, ubi non substantia tollitur, sed gloriæ magnitudo monstratur. Vbi Christus pro nobis introiuit pontifex in æternum cœli palatium &c. Probatur tertio figuris, & primo 3. Reg. 2. Vbi ponitur, quòd thronus Bersabe matris Salomonis positus est iuxta thronum regis, & sedit mater ad dexteram filij. Item 3. Reg. 2. dixit dominus param, & prophetam Ieroboam. Te assumam, regnabis super omnia, quæ desiderat anima tua erisq; res super Israel. Et sic patet ueritas huius quæstionis. Ad argumentum autem in contrarium est dicendum, quòd nō ideo dicitur Virgo Maria exaltata super choros ange-

lorum

lorum quasi fuerit æqualis in deitate tribus personis: Sed quia citra personas diuinas nulla pura creatura plus beata uirgine participat domini gratiam gloriā, & præmium essentiale diuinum. Clamemus ergo ad eam gementes in hac lachrymarum ualle, & flentes, dicendo, trahe nos post te intra choros angelorum, & adiuua, vt in odorem vnguentorum tuorum curramus o virgo aduocata nostra.

ADDITIO.

Chaldæorum sententia erat, naturam humanam nullam habere formam, nec imaginem determinatam, Ideo nunc iñ bestiam, nunc in diabolum, nunc in Angelum transibat. Sed melius Diuus Paulus secundo Corinth. tertio, scriptum reliquit, Quod potest humana natura in Deum transire. In eadem enim imagine transformamur, a claritate, in claritatem. Ob hanc causam Beata Virgo in eam sortem transcendit, ut meritò super omnes angelos conscendere potuerit, ex dono gratiæ, qua præ cæteris repleta fuit. Si enim Christus filius ipsius, etiam quo ad humanitatem, sortitus est principatum, & regnum, nedum super homines, sed etiam super Angelos, & creaturas omnes (ut dicit Paulus, ad Heb. capitu. primo.) Quod mirum si, & mater eius conscendit? Immo credendum est, cum corpore ascendisse, fortasse incorruptionem, ac immortalitatem induto, & in sortem spiritualem pœnitus immutato, vnde sicut Petrus de CHRISTO loquens, ait, Quod DEVS eum solutis doloribus inferni suscitauit, quia impossibile erat ipsum, ipsum detineri ab illo, cum esset immaculatus. Sic quoque de eius matre pura, & immaculata dicere iure possumus, & debemus. neque credendum est, fuisse Virgini denegatum, quod multis concessum. Mul-

ti enim (teſte Paulo) reſurgentes , non omnes immutabuntur. Enoch , Helias , & Ioannes abſque mortem in cœlum aſcenderunt. Sepulchrum Moyſi nullum cognouit. Aſſumpta igitur eſt in cœlum ſuper choros Angelorum conſtituta omnium peccatorum aduocata , concors cum filio , qui uenit uocare , & ſaluare peccatores , & uitam æternam omnibus procurans.

Finis Secundæ Decadis.

SPECVLVM PEREGRINARVM QVAESTIONVM, TERTIAE DECADIS.

CAPVT PRIMVM, SEX Quæſtiones continens, De veritate, & exiſtentia malorum Angelorum.

QVAESTIO I. CAP. PRIMI, TERTIAE DECADIS.

An mali Angeli, qui Kacodæmones dicuntur ſint uerè in rerum natura.

QVAERITVR, Si Kacodæmones, ideſt mali angeli ſecundum rei ueritatem reperiãtur, an ſit cõmentum fidelium Theologorum, & Chriſtianorum? Ad quam primo uidetur reſpondendum negatiuè, quia ſi eſſent reperirentur à Deo in libro Geneſis creati, ſed ibi nulla ſit mentio de angelis malis, nec bonis, ergo non ſunt creati, nec per conſequens exiſtunt in mundo, nec in inferno, aut in aere hoc noſtro caliginoſo. Item Ariſto. & peripatetici poſuerunt non eſſe dæmones, & ea quæ nos attribuimus dæmonibus dicebant prouenire uirtute cœleſtium corporum, & aliquarum rerum naturalium, ſcilicet lapidum, & herbarum. Præterea nos uidemus,

ꝙ luna secundum certa augmenta eius uexat homines,& lunatici dicuntur.Mat.10.& 17. Necromantici etiam obseruant constellationes ad opera eorum cũ fingunt se inuocare dęmones,ergo nõ ex dęmonibus, prout dicitur,sed ex corporibus cœlestibus illa proueniunt.Respondeo dicendum ꝙ circa ueritatem, & existentiam dęmonum triplex fuit opinio.Prima Aristotelis, & eum sequentium peripateticorum qui non posuerunt dęmones esse,sed ea quæ attribuere solemus dęmonibus dicebant prouenire ex uirtute cœlestium corporum,planetarum, & quarundam aliarum rerum.Vnde Aug.10.de ciui.dei dicit.Porphyrio egyptiaco peripatetico,& necromantico uisum fuit,quòd quibusdam herbis,lapidibus,animantibus sonis ac certis quibusdam uocibus figurationibus ac figmentis quibusdam etiam obseruatis motibus syderum,in conuersione cęli,fabricantur in terra ab hominibus potestates syderum idoneas uarijs effectibus exequendas. Sed hoc apparet manifestè falsum,dicit Augu. ex hoc quia inueniuntur aliquæ operationes dœmonum,quę nullo modo possunt procedere ex aliqua naturali causa,puta, quòd aliquis arreptus a dœmone loquatur linguam ignotam, recitet uersus, & auctoritates quas nunquam sciuit. Multaque alia inueniuntur opera dœmonum, tam in arrepticijs,quàm in artibus necromanticis, puta statuarum locutio, earum motio, quæ nullo modo possunt procedere nisi ex aliquo intellectu, propter quod quidam alij philosophi coacti sunt ponere dœmones esse, sed non quos nos dicimus, sed esse animas hominum ut dixit Plotinus, & adduxit Aug.9.de ci.Dei.& ex huiusmòdi hominum animabus fieri dœmones lares,ideſt domesticos,si fuerunt animę boni meriti. Si uero fuerunt animæ mali meriti, fiunt laruæ, ideſt turpes, & terrefacientes. Si autem sit incertũ eas bonorum fuisse an malorum meritorum,efficiuntur dij manes,quod credẽtes multi aruspicum occiderũt pueros,ut haberẽt animas eo

rum

rum in suis operibus cooperantes,& adiuuantes. Sed hoc pniciosum dogma Chrisostomus sup illud Mat. Dæmones exhibant de monumentis dicens, non hēc rōnem unam uirtutem incorpoream posse in aliam transmutari substantiam.s.animam in substantiā dæmonis. Nec etiam rōnabile est animam a corpore separatā hic ob errare. Iustorū.n.aīæ in manu Dei sunt, quæ aūt sunt peccatorum confestim hic adducuntur. Fuerunt tertij qui propter erroneam hanc nūc superpositam opinioné posuerunt, ut adducit Aug. 8. de ci. Dei. ꝙ omnium animalium in quibus est anima rōnalis tripartita diuisio est, in deos, homines, & dęmones. Deos autem dicebant habere corpora cœlestia, dęmones aerea, homines uerò terrena. Vnde & Plato sub substantijs intellectualibus omnino a corpore separatis hos tres ordines substātiarum corporibus unitarū ponebat. Et ij tertij licet uerum dixerint ꝙ homines terrena corpora habeant, ut experimur, & falsum senserint de animatione corporum cęlestium. Cùm Aristoteles neget corpora cœlestia esse animata, ut dicit Boetius. Cogente tamen ueritate uerū dixerunt ponendo dæmones esse licet non sint naturaliter corporis aeri, ut ponebant, & in sequēti dubio probabitur. hęc oīa Tho. in qōnibus disputatis de dæmonibus. q. 1. ponit ēt dn̄s Guilielmus Parisiensis lib. de uniuerso par. 4. q. ꝙ īter Kacodemones sunt ēt aliq̄ delyri quasi fatui qui exigente hoc in pœnam qualitate peccatorum, ex intrinsecis passionibus uitiorum. s. iræ, odij, superbiæ, timoris, doloris, & huiusmodi, qui possunt tantum excrescere in spiritu aliquo ꝙ incipiat firrere, & delyrus fieri. Ita ꝙ tam stultè, & ridiculosè iudicet de rebus sicut unus fatuus homo qui circa uirtutem rōnatiuā ita peruerti turbari, & alienari pōt ꝙ errabit circa secundā, & tertiā opationē intellectus. Et similiter pōt accidere in dęmonib. & aīab. dānatis. hæc ille formaliter. Sed pter hæc q̄ nūc supradicta sūt costare pōt existētia, & ueritas malorū spūum siue dęmonum.

primo scripturarum,& gentilium auctoritatibus. Secundo inductionibus. Tertio exemplo. Primo auctoritate ueteris testamenti,& noui. Nam Gen.3.dicitur, q tempore quo Adam,& Eua erãt nudi in paradiso, erat quædam alterius speciei rationalis creatura præter hominem. Vnde dicitur. Sed & serpens erat callidior cunctis animãtibus terræ, quæ fecerat dominus Deus quinta,& sexta diebus. Qui quidem serpens non propria natura, sed quadam intellectuali natura serpenti aduenticia loquebatur Euæ. Hanc autem rationalem creaturam præter hominem dicitur diabolum fuisse. Iob.quoque.c.20.dicitur. Vadent,& uenient super eum horribiles, omnes dæmones tenebræ absconditę sunt in oculis eius. Et c.16.dicitur. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est, aperuerunt super me ora sua,& exprobantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt pœnis meis. Et Sap.11.c.dicitur. Quod quidam errantes colebant multos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem multorum animalium in uindictam, ut scirent quia per quæ peccat, quis per hoc,& torquetur. Et Matth.25. Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo,& angelis eius, & Iob.41. metaphoricè formam dæmonis describens dicit. Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius, ut palpebræ diluculi de ore eius lampades procedunt, sicut tæde ignis accensæ, de naribus eius procedit fumus sicut ollę succensæ, atq; feruentis, halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur, in collo eius morabitur fortitudo,& faciem eius præcedet egestas,&c. Vide totum capitulum. Refert etiam August. li. 8. de ciu. Dei, quòd Apuleius Platonicus scribit in li. de Deo Socratis Socratem dæmonem quendam habuisse familiarem, qui sollicitus erat circa ipsum, ut desisteret ab agendo, quando illud quod agere uolebat improspere fuerat euenturum. Item posuit, quòd dæmones sunt medij inter homines,& Deos, præces hominum ad Deos deferentes,

rentes,atque impetrata beneficia hominibus reportã tes.Et Plato in Thimeo dicit.Inuisibilium diuinarum potestatum quæ dæmones nuncupantur . præstare rationem opus maius est,quàm ferre ualeat hominis ingeniũ.Et Xenophon.li.1.de morte Socratis ad Athenienses inquit. Enimuero iam bis mihi defensionem paranti dęmonium aduersatur.Et Lactan.li.2. Institutionum,& Augu.li.10.c.24.de ciu.Dei multa de eorũ existentia scribunt.Sed præter ea etiam quæ dicta sũt de scripturarum testimonijs, esse quasdam rationales substantias malas,& peruersas præter hominem,& in hoc mundo uagari,patere,& constare potest ex quinque inductionibus.Primo ex reuelationibus,seu inspirationibus occultorum quas sæpe fieri hominibus,& factas etiam certissima relatione didicimus,quę saluari non poterant ex ordine,& influxu corporalium causarum superiorum,& inferiorum.Secundo ex responsis,seu oraculis,& alijs miris effectibus qui apparuerunt circa Idola quibus dæmones persuaserunt hominibus se collendos etiam magnis,& sapientibus uiris vt Romanis &c.qui etiam effectus rationabiliter reduci non possunt,aut in causas superiores, uel inferiores cursus naturalis. Tertio ex operibus , seu effectibus artium magicarum quarum sunt quidam effectus mirandi,quo fiunt mediantibus verbis non ex intrinseca uirtute uerborum, aut caracterum , nec ex propria uirtute intellectus hominis,uerbo proferentis , ut clare,& faciliter principijs recte philosophiæ, & liberalium arcium conuinci potest.Relinquitur ergo , quòd fiant tales effectus ex operatione alicuius intellectus, uel naturæ intellectualis , ad quam referuntur uerba intelligibilia,& necromanticorum , & ad quam formantur signa characteres, seu sigilla firmitatis dominij.Quarto ex actibus obsessorum , & reuelationibus occultorum.Quinto ex subitis transmutationibus rerum,ut uirgarum in serpentes,& huiusmodi quæ fecerunt magi Pharaonis. Hæc omnia Henricus de As-

ſia ſuper Gene. Tertio idem ſuadebitur exemplo. Retulit enim mihi R. dominus Abbas regius Salernitanus, integræ uitæ, magniq́ue iudicij uir, atque Ferdinandi regis fideliſſimus a ſecretis ambaſciator, quòd ea tempeſtate, quæ Veneti grauiſſimum bellum Duci Ferrariæ intulerunt. Cum Alfonſus Aragonius Calabriæ Dux inuictus tunc eſſet Mediolani ibiq́ue inter illuſtres uiros de ſpiritibus ſermo haberetur, in quo cœtu tunc fortè aderat is Abbas, uarieq́ue de ea re ſentirent, aſſeueraſſe ducem ait. Non uanum eſſe quod de illis, diceretur, neque commentitium. Siquidem cum apud Cotronum Calabriæ ciuitatem degeret, & poſt regias curas aliquid quæreret laxamenti, nunciatum eſt mulierem ibi a ſpiritibus malè mulctari. Iuſſit illam ad ſe duci. Quam alloqui dux cum cępiſſet eam uelut foret exanimis nihil reſpondere, nihilq́ue moueri. Quod ille cum animadnertiſſem, loculos (qui crepundia appellantur) in quibus lignum crucis, agnus Dei, & cęrea quædam crux, a diuo fratre Io. de Capiſtrano ordinis minorũ ſacrata latebant è ſinu ſuo exemit, eiuſq́ue mulieris clam brachio impoſuit. Tunc illam uehementer exclamaſſe, miriſq́ue modis, os atque oculos diſtorquere cępiſſe. Dux uerò imperat fari quid ita clamitaret, reſpondit, ut id auferret quòd ei iniecerat, tũ duci quidnam eſſet quòd auferri iuberet interroganti reſpondit, ijs loculis quos ipſe clandeſtinæ impoſuerat in eſſe lignum crucis, agnum Dei, & cęream crucem ab infeſtiſſimo eius hoſte ſacratam, quæ cum dux abſtuliſſet rurſus ea fit exanimis. His cum Venetorum conſul ſuperueniſſet de rebus ſerijs cum Duce locuturus, idem ea iuſſu ducis educitur. Mox ſequentibus tenebris cum ſe cubitum dux recepiſſet, repente omnia obſtrepere uiſa ſunt, ut aliquos ad ſe dux timore correptus aduocari iuſſerit, quibus cum peruigil uſque ad lucem pernoctauit. Hanc iterum die poſtero imperat accerſiri, quæ ducem ubi eadem quæ pridiæ fecerat, moliẽtem

aduertit.

aduertit. Interrogat an nocte præterita pertimuerit? Quam cũ dux increpuisset tanquã tartareũ spm̃ mortalibus infestum, simulq; sciscitaretur an ea fuerit quę per cubiculũ obstrepuerit somnosq; turbarit, illa subridens annuit. Vbi latuisset interroganti, in summo inquit conopeo quod lecto tuo adiaset, quòd nisi me sacra, quæ loculis gestas abdita prohibuissent, illico te nostris manibus euectum, præcipitem, e lecto deturbassem. Quin nostin me captasse quodcunque uerborum tibi heri fuerit cum Venetorum consule? Dux uero tanquam id fieri nequaquam potuisset, amotis arbitris, fare inquit. Illa non secus ac si interfuisset, rem omnem, ut erat, ne mutato quidem uerbo ordine edisserit. Admirabundus dux, tanto post hæc firmius credidit malignos spiritus circumferri quantum unquam antea hęsitarat. Nunc ad rationes respondeamus in oppositum, & primo ad primum dicendum est ꝙ Augu. dixit. 11. de ci. dei ꝙ angeli cõiter non sunt prætermissi in illa prima rerũ creatione, sed significantur nomine cęli, aut noïe ẽt lucis Iõ aũt, uel prętermissi sũt, uel noïbus rerum corporaliũ, figurati, quia Moses rudi populo loquebatur, quæ nondũ capere poterat incorporeã naturã, & si eis fuisset expressum aliquas res esse super omnẽ naturam corporeã, fuisset eis occasio idolatriæ, ad quam proni erant, & a qua Moses eos præcipuè reuocare intendebat. Ad secundum cum reuerentia declinamus Aristotelem, & ubi contra fidem tenet, pęnitus eum negamus, & dicimus quam licet corpus lunare in augmento, uel decremento possit fortasse aliqualiter homines uexare, non tamen tanta uexatione quanta nos q̃nq; uidemus in arrepticijs, sed illam tam uehementẽ causant dœmones, & id faciũt maxime in augmẽto, uel decremẽto lunę, duplici rõne. Primo qdẽ ad hoc, ut creaturã dei. s. lunam infament, ut dicit Hierony. & Chrisost. Secũdo, qa cũ non possint operari nisi mediantibus uirtutibus naturalibus, ut declarabitur, cõsiderant ipsi dœmones in suis

operibus

operibus aptitudines corporum ad effectus intentos. Manifestum est autem, quòd cerebrum omnium partium corporis humidissimum est, ut dicit Aristoteles, & ideo maximè subijcitur operationi lunæ, quę ex sua proprietate habet mouere humorem. In cerebro autem perficiuntur uires animales, & ideo dęmones secundũ certa augmenta lunę perturbant hominis phantasiam, quando considerant cerebrum ad hoc dispositum. Ad tertium dicendum, quòd necromantici uere, & non fictè inuocant dæmones in certis constellationibus, & dęmones respondent, & ueniũt propter duo. Primo quidem, ut homines in hunc errorem inducãt, quòd credant aliquod numen esse in stellis. Secundo, quia considerant secundum aliquas certas constellationes naturam corporalem magis esse dispositam ad effectus pro quibus aduocantur. Quod etiam alliciantur, & aduocentur aliquibus herbis lapidibus &c. ut adducit Augu. de mente Porphirij, non tamen illius qui prædicabilia edidit. Ad hoc respondet Aug. 21. de ci. Dei. quòd dæmones alliciuntur huiusmodi, non ut animalia cibis, scilicet ut ouis ramo uiridi, sed ut spiritus signis inquantum, scilicet eis hęc exhibent in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidissimi. Hæc omnia Tho. ubi supra, & pri. par. q. 115. & Henricus super Genesim.

QVAESTIO II. CAP. PRIMI, TERTIAE DECADIS.

Quid sint Dæmones.

QVAERITVR, quid sunt quos nos uocamus dæmones? Ad quam respondet Augustinus super Gen. recitatiuè de mente Platonicorum, & ponitur in decretis in c. sciendum 26. q. 3. sic describens angelos malos. Dæmones sunt genere animalia natura pulcherrima, mente rationalia,

tionalia, animo passiua, corpore aerea, duratione æterna. Dicit genere naturæ, & prædicamenti substantiæ. Natura pulcherrima. Nam quantum ad substantiam suę naturæ non sunt bonis angelis turpiores. Animo passiua, passionibus secundum platonicos apetitus sensualitatis concupiscibilis, scilicet, & ira cibilis. Corpore aerea, inquantum sunt creati de materia subtiliori, ut dicit glo. decreti, ubi supra, ut intelligantur subtilius, & uelocius intelligere, quàm homines: Duratione æterna die, scilicet gratia, & non natura. Item Augusti. de ciuita. Dei, sic eos etiam describit. Dæmones sunt spiritus nocendi cupidissimi, a iustitia pœnitus alieni, superbia tumidi, inuidia liuidi, fallacia callidi, qui in hoc quidem aere habitant, quia de sublimitate cœli superioris electi, merito irregressibiliter in sibi congruo uelut carcere damnati sunt. Et dicuntur mali angeli diaboli, a dia quod est duo, & bolus quod est morsellus, quasi duos morsellos cupientes, animarum & corporum, ut dicitur in glo. ordinaria in c. firmiter extra de summ. Tri. Dicitur etiam diabolus hebraicè, quasi deorsum fluens. Græcè dicitur criminator. Latine angelus malus, ut dicit Isido. 8. ethimo. Dicitur etiam sathanas, quasi aduersarius. Et dęmon quasi peritus rerum. Hęc ex supradictis.

ADDITIO.

Dicit Dęmones esse genere animalia. Quoniam Mercurius Trismegistus, Academici omnes, & multi ex antiquioribus doctoribus nostris asserunt Angelos esse corporeos, & animales. Inquit enim D. Basilius. Angeli corpora habent ueluti spiritus quosdam tenues, aereos, atque puros. Certè moueri non posset angelus de loco, ad locum, nisi corpus haberet, cum solius corporis sit motus localis. Quantum uerò ad quęstionis titulum attinet, habemus a Porphyrio, & Proculo. quod duplex est malorum dæmonum genus, Al

terum enim est animarum, aut substantialium, & intellectualium dęmonum, alterum uerò est materialium potentiarum, ut sunt apetitus animales, semper spiritui aduersantes. At Michael Psellus de mente Platonis, Porphirij, & Proculi, eos ad quatuor præcipua genera reducit, Terreum uidelicet aqueum, aereum, & igneum. Terrei enim nobis aduersantur per carnem, aquei per sanguinem, pituitę admixtum, aerei, per spiritum superbiæ. Ignei per inflammatam iram.

QVAESTIO III. PRIMI CAP. TERTIAE DECADIS.

Vtrum casus Dæmonum fuerit possibilis.

QVAERITVR, Si casus, & lapsus angelorum a mundi principio, (ut dicunt Christiani) fuit possibilis? Ad quam sic respondetur, quòd quidam hæretici, & philosophi impugnare solent doctrinam Christianam in hoc puncto de casu angelorum dicentes, quòd lapsus originalis a principio mundi angelorum in essentialibus, & accidentalibus perfectorum non fuerit possibilis. Nã dicunt primo, quòd ipsi angeli a principio habuerunt de Deo, & de habitudine legitima omnis creaturæ ad Deum clarissimam cognitionem, circa ultimam beatificam, scientes indubie Deum plus se diligendum esse, & sibi soli obediendum, regratiandum, & cultum latrię exhibendum, ergo malum culpæ in eis esse non potuit. Item secundo arguunt sic. Nulla existente in angelis causa auersionis a rectitudine status primarij nullus in eis potuit accidere lapsus, aut peccatum, sed nihil dubietatis aut obscuritatis, uel difficultatis in ijs quæ agere, quæ omittere, quæ habere debuerunt, potuit in tanta fœlicitate eis accidere, nec aliquid erroris in uniuersali, aut in particulari, uel aliquod impedimentum,

dimentum,uel retractiuum,quod angelos a recta, & debita habitudine ad suum creatorem educeret,& ibi potuit esse.Quinimmo totum,quòd intus, & extra angelos erat inclinabat,& impellebat rationalem angelorum apetitum erga, Deum, ergo peccare non potuerunt. Item tertio sic. Voluntas cum sit potentia de se mota oportet necessario omnem actum electum eius esse conformem alicui iudicio rationis. Igitur vbi ratio, vel intellectuale iudicium semper est inobliquabile sicut in angelis erat ibi potentia uolitiua obliquari,& peccare non poterat, ergo. Item quarto sic. Si lucifer peccauit, oportuit áctum quo primo peccauit esse libera uoluntatis electione, ideo illud fuit conforme alicui iudicio rationis, quòd si fuit rectum, non peccauit,quia non potest arbor bona malos fructus facere.Si uero erroneum,tunc error intellectus præcessit culpam uoluntatis,quòd omnes refugiunt admittere.Item 5.sic,dicit B.Augu.11.de ciuit.Dei.c.12. Omnes angeli ab initio fuerunt æqualis fœlicitatis, & ita steterunt, donec isti, qui nunc mali sunt caderent, igitur erant æquales in uirtutibus, igitur si unus habuit perseuerantiam,ergo, & omnes, quia alias non fuissent æqualiter fœlices.Item 6. Voluntas nihil potest attingere,nec exequi sine rationis adminiculo, & directorio. Ratio autem non consentit malo, immo semper recalcitrando malo remurmurando, dicente philosopho.1.ethi.ꝙ ratio semper ad optima deprecatur,quo ergo peccare potuerunt,& tã mali fieri, quo angeli tam perfectè,atq; nobilis rationalis naturæ tãtęq; uirtutis sapientiæ,& scientiæ ab initio fęlices,& beati appellati,cadere,& labi potuerunt,ergo. Sed cõtra Iob.4.dicitur. In angelis suis reperit prauitatẽ. Ad hanc dubitationẽ respondendo quatuor primo notanda sunt,& deinde argumentis respondebitur.Primum notabile est,ꝙ tam angelus,q̃ quæcunq; creatura rõnalis si in sola natura consideretur põt peccare, & si alicui creaturæ conuenit, ut peccare non possit, hoc

habet

habet ex dono gratiæ,non ex conditione naturæ.Cu ius ratio est,quia peccare nihil est aliud, quàm declinare a rectitudine actus quem debet habere, siue deficere in agendo,siue accipiatur peccatum in naturalibus,siue in artificialibus,siue in mortalibus, solum autem illum actum a rectitudine declinare non contingit,cuius regula est ipsa uirtus agentis. Si enim manus artificis esset ipsa regula incisionis,nunquam posset artifex nisi recte lignum incidere, sed si rectitudo incisionis ut ab alia regula, contingit incisionem esse recti, & non rectam, diuina autem uoluntas sola est regula sui actus,quia ad superiorem finem non ordinatur. Omnis autem uoluntas cuiuslibet creaturę rectitudinem in suo actu non habet.nisi secundum, quòd regulatur a uoluntate diuina, ad quam pertinet ultimus finis,sicut quælibet uoluntas inferioris debet regulari secundum uoluntatem superioris, ut uoluntas militis secundum uoluntatem ducis exercitus, sic igitur in sola uoluntate diuina peccatum esse non potest,in qualibet autem uoluntate creaturę potest peccatum esse secundum conditionem naturæ suæ. Thom. 1.par.q. 63.ar.1.in corpore.Secundum notabile est. Non est, nec esse potest aliqua intellectualis creatura Dei capax contradictoriæ libera simpliciter impeccabilis, idest quæ nullo modo possit peccare, patet faciliter, quia Deus omni tali potest obligatoriè præcipere aliquid, quod in eius potestate implere esset, uel non implere stante obligatione ad contrarium,quia nulla creatura rationalis esse potest de cuius ratione essentiali sit esse beatum,ergo omnis talis potest in statu uiæ poni, & dimitti suo libero arbitrio sub communi influentia, ergo omnis talis potest peccare.Tertium notabile est, quòd non potest esse aliqua creatura rationalis essentialiter,seu naturaliter mala,uel peruersa, quòd probatur sic.Sit.A.talis creatura rationalis, quę essentialiter sit mala,tunc quęro si.A.sit apta nata agere, uel se habere conformiter conditioni suę naturę,uel non

Si

Si primum, tunc bene, & recte se habere potest, & per consequens non est essentiale peruersum esse. Si uero dicatur, quòd semper agit, & appetit difformiter rationi, & conditioni naturę suæ, sequitur, quòd uiolenter se habeat, & sic tunc potest se naturaliter habere, idest conformiter conditioni naturę suæ, & ita potest iterum bene, & recte se habere, & male, & peruersæ. Ex quibus duobus, scilicet secundo, & tertio notabilibus sequitur, quod omnis natura rationalis contingenter, & per accidens, idest ex propria potestate, & libero arbitrio male facta est. Nam ut dictum est, nulla naturaliter est mala. Hęc Henricus de Assia super Genesim. Quartum notabile est, quòd malum culpæ, siue peccatum mortale in actu liberi arbitrij conuenit esse dupliciter. Vno modo ex hoc, quòd aliquod malum eligitur, sicut homo peccat eligendo adulterium, quod secũdum se est malum, & tale peccatum semper procedit ex aliqua ignorantia, uel errore, alioquin id quod est malum non eligeretur, ut bonum. Errat quidem adulter in particulari eligens hanc delectationẽ inordinati actus quasi aliquod bonum ad nunc agendum propter inclinationem passionis aut habitus, etiam si in uniuersali non erret, sed ueram de hoc sententiam teneat. Hoc autem modo in angelo peccatum esse non potuit, quia in angelis nec ignorantia est, nec in eis sunt passiones quibus ratio, aut intellectus ligetur. Alio modo conuenit peccare per liberum arbitrium eligendo aliquid quod secundum se est bonum, sed non cum ordine debitæ mensuræ, aut regulæ, ita quòd defectus inducens peccatum sit solum ex parte electionis, quæ non habet debitum ordinem nisi ex parte rei electę, sicut si aliquis eligeret orare non attendens ad ordinem ab ecclesia institutum, & huius peccatum non præexigit ignorantiam, sed absentiam solum considerationis eorum, quę considerari debent, & hoc modo angelus peccauit conuertendo se per liberum arbitrium ad proprium bonum absq; ordine

dine ad regulam diuinæ uoluntatis. hæc Thom. ubi supra ad quartum argum. Ad argumenta autem in oppositum, ad duo prima patet responsio ex notabilibus. Ad tertium dicitur, quòd uoluntas potest electiuè actuari, uel electiuè appetere aliquod sine hoc, quod intellectus præiudicauerit assensiuè tale, uel taliter appetere, tum quia alias oporteret omnem actum quo uoluntas peccat præcedere errorem intellectus, quod est falsum, & pro erroneo habitum. Nam secundum omnes doctores theologos in angelis, & similiter primis hominibus malum intellectus secutum est malũ uoluntatis, & non econuerso. Ad quartum dicitur, ꝙ actus electiuus quo primo angelus peccauit, præcessit ex prius bona uoluntate, non per hoc, quòd præcedés rectitudo, uel iustitia uoluntatis ad illam mouerit, sed ex hoc, quòd arbitrij libertas a rectitudine ab initio collata abutendo sua potestate exorbitauit, & ad illud quod allegatur ad hoc, quòd non potest arbor bona &c. Respondetur, quòd intelligitur in sensu composito, idest non stant simul, ꝙ uoluntas sit bona, & faciat actus malos, cum quo bene stat uoluntas bona, & iusta possit malè, & peruersè eligere. Ad quintum argumentum neganda est consequentia, quia quando Aug. Dicit omnes angelos fuisse æqualis fœlicitatis, intelligitur quantum ad præsentem iustitiam, seu quantum ad eas perfectiones quas præsentialiter habebant de habitibus scientiæ, & uirtutis. Ad sextum dicitur sicut, & ad tertium. Clarum ergo est ex omnibus, quòd quærétes primam radicem, seu cognitionem occasionis peccati angelorum, non inuenient ignorantiã eorũ quasi peccauerint in filium, nec impotentiam uirium, quasi peccauerint in patrem, sed inueniet in utrumq; potentem, scilicet bonum, & malum liberi arbitrij potestatem, quam per absentiam solum considerationis eorum quæ considerare debuissent potius flectendo in malum peccauerunt irremissibiliter in spiritumsanctum. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVAE-

QVAESTIO IIII. PRIMI CAP. TERTIAE DECADIS.

De mora inter creationem, & lapsum Angelorum.

QVAERITVR, Quanto tempore post eorum creationem dæmones ceciderunt? Ad quam sic respondetur, ꝙ de mora inter creationem, & lapsum angelorum diuersi diuersa sensere. Nam dominus Henricus de Assia super Gene. recitatiuè sequens Orig. ponit tria de mora casus angelorum. Prima est, ꝙ non omnes angeli facti sunt mali ante peccatum hominis licet aliquis angelus ante hominem peccauerit. Secundum est, quòd licet quęlibet angelus in instanti peccauerit, non tamen omnes in eodem instanti peccauerunt, sed successiuè. Tertium est quòd dœmones antequam caderent aliquanto tempore fuerant iusti, & boni laudantes Deum, secũdum illud Eze. 26. Ambulasti perfectus in uijs tuis a die conditionis tuæ donec inuenta est iniquitas in te. Ambulatio auté est motus continuus aliquã moram requirens, hoc aũt uidetur innuere. Iob. 38. dicens. Vbi eras cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei, idest angeli boni & mali. Facit ad hoc quod dicit Origenes super Genes. quòd serpens antiquus non statim supra pectus, & uentrem suum ambuluit. Est alia secunda opinio, de mora casus angelorum domini Landulfi in secundo sententiarum, distin. quarta ponentis a creatione ad casum angelorum quatuor moras. Prima in qua angeli fuerunt creati perfecti in naturalibus, iustitia originali absque gratia gratum faciente in qua mora in usum liberi arbitrij exire non potuerunt. Secũda mora in qua boni conuerterunt se ad Deum, & mali ad propria naturalia se ardentissimè diligendo, ideo in ista mora boni gratiã receperũt. Mali uero pc

fuerunt obijcem,& impedimentum conuertentes se ad bona naturalia,& ideo gratiã non receperunt.Tertia mora est in qua mali operati sunt uaria peccata tẽtantes bonos, & in hac mora fuit prælium in cœlo. Apoc.12.de quo dictum est supra in secunda Decade, & boni bona multa fecerunt, & uiriliter restiterunt. Quarta mora est,in qua boni præmia optima receperunt, & mali pœnas. Et iste dominus Landulfus ponit inter creationem, & casum angelorum aliquam moram, quia imaginatur dœmones, in prima mora fuisse bonos cum cæteris angelis, iuxta illud Genes. primo. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant ualde bona. In secunda mora posuerunt obijcem gratiam gratum facientem impedientem.In terra resilientes a Deo peccauerunt, & ceciderunt, sic ergo inter primam, & secundam moram fuit secundo cum usu liberi arbitrij in qua nõ peccauerant.Quarta mora est in qua boni præmiati sunt,& mali puniti. Et has quatuor moras distinguit ipse Landulfus per coexistentias paruas temporis,& ex distinctione statuũ, & operationum,seu uariationũ ipsorum angelorum. Et huius opinionis est dominus Bonauen.& dominus Ioan. Scotus ibidem.Est,& tertia opinio sancti Tho.probabilior,& sanctorum dictis magis consonans dicentis, ꝙ statim post primum instãs suæ creationis angelus peccauit. Nam sicut boni angeli in secundo instanti eorũ creationis confirmati fuerunt in gratia.Ita, & mali in secundo instanti eorum creationis ceciderunt obstinati in culpa. Et sicut boni angeli in secundo instanti per unum actum meritorium inhæsionis Deo confirmati fuerunt in gratia, & meruerunt beatitudinem. Ita & mali in secundo instanti, per unum actum demeritorium in adhæsionis Deo meruerunt pęnam æternam confirmati in culpa. Quod si dicatur a Scoto contra Thomam. Inter quælibet duo instantia cadit tempus medium.6.physic. Sed tu ponis aliud instans in quo diabolus peccauit ab instanti in quo creatus

fuit

fuit ergo aliqua mora fuit inter creationem angeli, & eius lapsum, ut Landulfus supra tenet. Ad hoc respondet Thom.pri.par.quæst.63.art.6.ad 4.dicens,ꝙ inter quęlibet duo instantia esse tempus medium habet ueritatem inquantum tempus est continuum, ut probatur.6.physic. Sed in angelis qui non sunt subiecti cœlesti motui,tempus accipitur pro ipsa successione operationum intellectus, uel etiam effectus. Primo ergo modo inter duo instantia cadit medium. Secundo uero modo minime. hæc ex Tho.& Henrico in tra quæstiunculam adductis.

QVAESTIO V. CAP. TER. TERTIAE DECADIS.

Vtrum mali angeli in infernum ceciderint.

QVAERITVR, In quo loco angeli lapsi ceciderunt? Ad quam sic respondetur, quòd in dæmonibus possumus tria considerare, scilicet naturam intellectualem, culpā mortalem nostram utilitatem. Primo enim considerando in dæmonibus naturam intellectualem, cum in eis lux naturalis, idest uirtus intellectualis remanserit eorum operationi, idest contemplationi conuenit cœlū, & ideo tam boni, quam mali, in cœlo empyreo sunt creati, quod est contemplationi congruum, ut patuit supra. Secundo in dęmonibus considerando culpam mortalem, cum eorum natura per culpam sit deordinata, & obtenebrata, tunc debetur eis pro pęna, & ꝑ tenebra infernus, qui est locus tenebrosus pęnalis, & afflictiuus. Tertio considerando nostram utilitatem, sic debetur dęmonibus aer, nō quo ad supremam, nec quo ad infirmam, sed quo ad mediam sui partem. Cuius ratio est, quia aer, qui est in media regione, tres habet conditiones propter quas aer medius competit eis, Est enim aer lucidus, uel splendidus, tene-

brosus, & nobis propinquus. Primo aer lucidus est, & ideo per naturam lucis, sic competit eorum naturæ intellectuali. Secundo aer est tenebrosus, & sic competit eorum culpæ mortali. Tertio aer est nobis propinquus,& sic competit nostræ utilitati, nam ex ordine diuinæ sapientiæ est,quòd ex malis eorum nostrum bonum elicitur,scilicet nostri exercitij, & per consequens meriti dum resistimus eorum tentationibus.Hæc ex theologis, & Raneryo.

ADDITIO.

Puto.n.quod licet angeli non ceciderint in infernalem locum, habeant tamen infernale supplicium quamuis non completum uid.Ric.in 2.d.6.q.1.

QVAESTIO VI. PRIMI CAP. TERTIAE DECADIS.

Quot fuerint Angeli de cælo cadentes.

QVAERITVR, Quot fuerunt angeli qui de cœlo ceciderunt? Ad quam respondetur quòd paucioribus fuerunt cadentes quàm remanentes hoc probatur ratione, & auctoritatibus, & primo,ratione. Nam peccatum est contra naturalem inclinationem. Ea uero, quæ contra naturam fiunt,ut in paucioribus accidunt. Natura uero consequitur suum effectum, uel semper,uel in pluribus. Secundo probatur auctoritatibus, & primo auctoritate Hælisei. 4.Reg.6.dicentis ministro suo, plures nobiscum sunt quam cum illis,quòd exponitur de angelis bonis, & malis. Et Apoc.12. dicitur, quòd draco traxit secum tertiam partem stellarum, hoc est tertiam partem ex nouem choris angelorum. Dicunt tamen aliqui quod tot corruerunt ex quibus potuisset fieri decimus ordo. Si quis autem curiosus determi-

terminatum numerum bonorum, & malorum angelorum ex legionibus eorum scire uelit, quærat acutos arithmeticos, & ab achistas. Hæc Thom. q. 73. ar. 9. primæ partis.

Secundum Caput principale huius tertiæ Decadis: De simplicitate dœmonum. Circa quod quinque quæstiunculæ soluentur.

QVAESTIO I. SECVNDI CAP. TERTIAE DECADIS.

Vtrum Dæmones habeant corpora naturaliter sibi unita, ut forma materiæ.

QVAERITVR, Si dæmones habeant corpora sibi naturaliter unita, ut forma materiæ. Ad quam diuersimodè a multis respondetur. Nam quodam primo dicunt quòd dominus Deus in pœnam, & confusionem angelorum peccantium inferiorauit, & indinauit naturas ipsorum, & fecit eos formas substantiales alicuius corporis deformis, ut ranarum, uel serpētium &c. & sic tempore primorum hominum potuerunt esse quidam dęmones corporei, & compositi ex partibus essentialibus. Et sic fuissent pars formalis, uel essentialis alicuius corporis, sicque habuissent corpora naturaliter sibi unita. Sed si hoc fuit factum, fuit absolute ex omnipotentia Dei, & ex obedientiali potentia angelorum malorū non naturaliter. Nā naturaliter loquēdo natura incorporea intellectualis uniri non potest naturæ corporeæ per modum formæ, uel animæ uiuificantis, quia natura cuiuslibet dæmonis est substātia rōnalis personaliter in se subsistens, non habens aptitudinē naturalem, uel propinquam adhęrendi alteri,

uel conſtituendi cum altero, licet habeat potentiam obedientialem, ut dictum eſt. Fuerunt alij ſecundi qui dixerunt, quòd angeli boni, & mali, licet non habeant corpora ſibi unita naturaliter ex oſſibus, & neruis, & carne compacta, ſicut communiter perfecta animalia habere uidemus. Nam Chriſtus dixit quòd ſpiritus carnem, & oſſa non habet, habent tamen corpora unita eis aerea naturaliter. Et probant hoc tribus rationibus. Primo per Auguſtinum. 2. ſuper Gen. dicentē, in ſpū rationalis creaturæ, bonū eſt hoc ſpiritū, quod uiuit, & quod uiuificat corpus ſiue aereum, ſicut ipſius diaboli, uel dęmonum ſpiritus, ſiue terrenum ſicut hominis anima, ſed corpus, quod uiuificatur eſt naturaliter unitum ſpiritui uiuificanti, ergo. Item in c. ſciendum 26. q. 3. dicitur, quòd dęmones ſunt genere animalia, animo paſſiua corpore aerea, duratione ęterna, ut dictum eſt, nunc ſupra. Item Aug. 21. de ciu. dei dicit. Sunt quædam etiam ſua dæmonibus corpora ſicut doctis hominibus uiſum eſt, ex iſto aere craſſo atque humido cuius impulſus flante uento ſentitur, ergo. Sed quòd hic eſſe non poſſit, probatur, quia cum aer ſit corpus hō geneū, & ſimile in toto, & in partib. neceſſe eſt ꝙ ſi aliquæ partes aereis animatæ ponantur ꝙ totus aer ſimiliter ſit animatus qđ patet eſſe falſum, quia nulla operatio uitæ, nec per motum, nec ꝑ aliquid aliud deprehenditur in toto aere, & ideo dicimus dęmones non habere corpora aerea naturaliter ſibi unita, ut fiat ex eis unum ſimpliciter, & per ſe, nō enim tale corpus aereum coniunctum dæmonij uiueret, cū ab eo non uiuificaretur formaliter. Nec dęmon tali corpori coniungeretur, ut pars formalis, cum dæmon, ut dictum eſt in ſe integram ſpeciei naturam habeat. Et cōfirmatur hoc, quia angeli, & dæmones ſimplicioris naturæ ſunt, & eſſentiæ q̃ animæ, ſed aīa eſt ſimplex nō cōpoſita ex materia, & forma, licet ex actu & potentia, uel ex quo eſt, & quod eſt, ergo multo minus angeli, ſimplicioris naturæ, & ſubtilioris. Ad argu

menta aũt tria dicitur ꝙ Aug. ibi loquitur ſm opinionẽ Apulei, & platonicorũ quorũ ipſe fuit imitator, & adducit illa recitando nõ aſſerẽdo. Fuerunt alij tertij qui dicerent angelos, & dæmones nec habere corpora naturaliter eis unita, nec ea poſſe etiam aſſumere, uel aſſumpſiſſe. Sed oĩa, quæ in diuinis ſcripturis leguntur de apparitionibus angelorum, contigiſſe in uiſione prophetiæ, hoc eſt ſecundum imaginationem. Sed hoc manifeſtè apparet falſum, intentioni ſcripturæ repugnat. Nam ſcriptura introducit interdum angelos apparentes, ut communiter ab hominibus uideantur, ſicut angeli qui ab Abraham uidebantur, & ab omni familia eius. Et à Loth, & ciuibus Sodomorum. Similiter angelus qui apparuit Thobiæ, ab omnibus uidebatur, tali autem uiſione non uidetur, niſi corpus quod poſitum eſt extra uidentem, illa uero, quæ uidentur uiſione imaginaria uidentur ſolum in ſola imaginatione uidentis. Cum igitur appareant angeli, & dæmones, & corporei non ſunt, nec habent corpora naturaliter eis unita. Sequitur, quòd ſit aliquis alius modus quo angeli boni, & mali, dicantur corporei, & corporibus uniantur. Dicendum eſt ergo quarto, ſecundum theologos, quòd angeli aſſumunt corpora, & uniuntur ipſis corporibus, non quidem, ut forma materiæ, quia ſic facerent unum per ſe, & corpus ſic aſſumptum uiueret. Nec uniuntur corporibus, ut motor mobili, ſicut intelligentis cœlis, & orbibus, uel ut nauta naui, quia orbes non repreſentant proprietates intelligentiarum ſiue angelorum mouentium eos, nec nauis docet proprietates nautę. Sed dicuntur coniungi, & uniri angeli corporibus aſſumptis, tanquam mobilibus diuina uirtute ab angelis ſic formatis, ut congruant ad repreſentandum intelligibiles proprietates angelorum, ut puta, aſſumunt corpus humanum cum manibus, ut repreſentent, quòd poſſunt, & ſciant operari, cum ore, quia poſſunt manifeſtare conceptus cum oculis,

quia uident in uerbo, uel in seipsis naturas rerum &c. & assumunt corpora non propter ipsorum indigentiam, sed propter nos. Et boni quidem angeli, ut familiariter cum hominibus conuersando demonstrent intelligibilem societatem quam expectant cum eis habendam in futura uita, atque ut diuersimodè homines in bonum promoueant. Dæmones uero, ut in corporibus assumptis appareant hominibus diuersimodè eos tentãdo, & multipliciter impedimenta præstando, hæc Thom. in quæstionibus disputatis, de dæmonibus, & dominus Bonauent. in 2. sententiarum, dist. 8. & dominus Ioan. de Tur. Cre. Car. super decretum ubi supra. Vide Rich. in 2. dist. 8. q. 2. 3. & 4.

QVAESTIO II. SECVNDI CAP. TERTIAE DECADIS.

Vtrum in dæmonibus sit generatio per semen, ut in hominibus, & animalibus perfectis.

QVAERITVR, Si in dæmonibus sit generatio ex sexu masculino, fęminino per semen, ut in hominibus, & animalibus perfectis. Ad quam primo uidetur respondendum affirmatiuè. Nam dicitur Gene. 3. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius, sed ex semine fit generatio, ergo. Item Iesus dixit pharisæis Ioan. 8. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est, & pater eius, sed alterius nemo est pater carne nisi per uerum semen, ergo. Respondeo dicendum quod Auicenna. 9. suæ methaph. posuit quòd a primo principio, idest a Deo non processit immediatè nisi unum numero, id est una intelligentia prima seu angelus supremus. Et ab ista prima intelligentia processit secunda, & a secunda, tertia, & sic usque ad infimam a qua posuit animas produci, uel productas esset. Et uidetur pro ista opinio-

opinione qualitercunque etiam, quòd ſicut Deus inſti tuit totum genus humanum rationalis creaturæ, quòd ab uno Adam omnes haberent originem, ut inter homines eſſet maior connexio amoris, & maior unio atq; reſpectus fortior ad unum ſimpliciter primum, a quo proceſſerunt omnia. Item a principio eadem ratione uiderentur potius ab uno angelo primo, ſcilicet Lucifero originem omnes habuiſſe. itaque angeli ab angelis fuerint producti. Sed hoc reprobant theologi negantes creaturam poſſe creare. nec fuiſſe ſimilis cauſa productionis angelorum ab uno primo qualis fuit omnium hominum ab uno Adam, tum quia angeli non ſic manent in ſtatu uiæ ſicut homines, tum quia non potuiſſet cognatio contrahi inter eos cum inter ipſos ſubſtantialis communicatio eſſe nō poſſit qualis eſt in generatione hominis, tum quia angeli non debuerunt conuerſatione mereri beatitudinem ſicut homines.
Ariſtoteles etiam negaret illud, quòd una intelligētia ſeparata poſſit producere aliam intellectu, & uoluntate, quod tamen caballiſtæ concedunt, & ſtultę ſine fundamentū. Alij autem alter ſunt imaginati de generatione dæmonum dicentes ꝙ quia dæmones ſunt animalia aerea, vt dicūt. Ideo ēt affirmant, ꝙ inter illa eſt ſuo modo ſexus maſculinus, & fœmininus ſicut inter homines, & animalia perfecta dicentes, quòd dæmones generant dæmones iuuenes ſicut homines filios pro quo facit, quòd olim decepta gentilitas coluit nō ſolum Deos, ſed Deas plurimas, quarum quædam appellatæ ſunt matres Deorum, & Dearum, ut Cibeles, & Samia. De nuptijs etiam, & coniugijs Deorum, & Dearum, de ſtupris, & adulterijs eorum multa fabulati ſunt poetæ, ſicut patet ex eorum libris. Sed ad hæc reſpondendum eſt, quòd nullo iſtorum modorum ille lucifer ſupremus dæmonum ſemen aliquod, ſeu generationem habuit, aut habere potuit. Et dicitur concluſiuè, quòd dæmon ꝑ aſſumptionē cuiuſcunq; corporis non poſſet generare

ex fœmina hominē, ita ꝙ uere eſſet filius, quia ſic oportet dęmonem per ſe, & uere animal eſſe corporeum de cuius ſubſtātia fieret ſeminalis deciſio, cum huiuſmodi ſubſtantia ſpiritus fieri non poſſit, igitur. Et dico notanter ſic, quòd filius eſſet, quia ut fertur quandoque dæmon procurauit generationem hominis ex fœmina ſine concurſu uiri conſueto, ſicut de quodam Merlino in Anglia nato dicunt. Vnde & Aug. li. 15. de ci. Dei. c. 23. dicit ita. Et quoniam creberrima fama eſt multiq; ſe expertos, uel ab eis qui experti eſſent. de quorum fide dubitandum non eſt audiſſe confirmant ſiluanos, & fannos quis vulgo incubos uocant improbos ſępe fuiſſe mulieribus, & earum appetiſſe, & peregiſſe concubitum, & interpoſitis quibuſdam ſubiungit. Non hic aliquid temere audeo diffinire utrū aliqui ſpiritus elemento aereo corporati ſunt. Nam hoc elementum ēt cum agitatur flabello ſenſu corporis tactuq; ſentitur poſſint etiam hanc pati libidinem, ut quomodo poſſunt ſentientibus fœminis miſceantur. hæc ille. Hoc modo dicunt aliqui fuiſſe gigantes natos. Quomodocunque ergo dicatur tenendum eſt, quòd nunquam ex fœmina, & dæmone naturales filij nati ſint aut naſci potuerint. Ad argumentum autem Gen. dicitur, quòd ſemē accipitur tribus modis. Vno modo materialiter, & literaliter, & ſic nō intelligitur litera Gen. Alio modo pro illis qui occaſione ſui cęciderunt, & facti ſunt dæmones. Tertio modo pro fomite peccati originalis in quem ſeminauit omnibus naſcituris, & primo in natura hominis primo lapſi, quem fomitem, & zizaniam inimicus homo ſuperſeminauit in agro Dei, id eſt in natura hominis lapſi. Ad ſecundum dicitur, ꝙ Manichæi ex uerbo illo ſaluatoris occaſionem ſumpſerunt ponendi generationem dęmonum per ſemē, & male nam relatiuum illud non refert dæmonem, ſed mendacium. q. d. Ieſus, quòd diabolus mendax ſit, & pater eius ideſt mendacij, ut exponit Thom. ſuper Ioann.

Licet

ADDITIO.

Licet Dæmon possit fieri incubus,& succubus, semen uirilem accipere in matricem mulieris transfundere,& puer in muliere generari. rationi tamen consentaneũ est,hoc magis debere poni sub dubio, quàm aliqua pars asseri,nam & D. Augu. sub dubio uidetur loqui. tamen si plura desideras videto Malleum Maleficarum.

QVAESTIO III. SECVNDI, CAP. TERTIAE DECADIS.

Quod Dæmones assumunt corpora de natura elementi.

QVAERITVR, quare dæmones cum assumunt corpora non assumunt nisi aerea? Ad quam sic respondetur,quòd angeli ideo non assumunt corpora de terra, uel aqua, quia non subito disparerent,neq; iterum de igne,quia tacta uel contigua combureret. Sed assumunt corpora ex aere illum uirtute diuina condensando quãtum necesse est ad corporis assumendi formationem. Et licet aer in sua raritate manens non retineat figuram, nec colorem, quando tamen condensatur figurari potest, & colorari,sicut patet in nubibus.Hæc Tho.pri. part. q.51.art.2.Rich.in 2.d.8.q.3.

QVAESTIO IIII. CAP. TERTII, TERTIAE DECADIS.

Quæ opera uitæ Dæmon in corpore assumpto exerceat.

QVAERITVR, Si dęmones in assumptis corporibus exerceant uere opera uitę? Ad quam sic respondetur, quòd operationes illæ quę competunt

tunt corpori viuo, vt viuum est, ideſt animato per formam quę eſt pars compoſiti non competunt angelis bonis, nec malis in corporibus ab eis aſſumptis. Nam ut diximus corpora aſſumpta ab eis non uiuunt cum ipſi ſpiritus non uniantur corporibus talibus, ut formæ. Cum igitur uidere, ſentire, comedere, audire, generare, & huiuſmodi competunt corpori inquantum uiuens, ideo non proprie competunt angelis in corporibus ab eis aſſumptis, niſi ſimilitudinariè. Vnde per oculos non uident, ſed per oculos ſignificatur virtus cognitiua eorum. Nec comedere proprie dicuntur, quia comeſtio proprie importat ſumptionem cibi conuertibilis in ſubſtantiam comedentis per digeſtionem cibi deſcendentis ad ſtomachum, quod corpori ab angelo aſſumpto non competit cum non ſit talis naturę in quam poſſit alimentum conuerti. Propterea Thob. 12. dicebat angelus ei. Cum eſſem uobiſcum uidebar quidem uobiſcum manducare, & bibere, ſed ego cibo inuiſibili, & potu qui ab hominibus uideri non poteſt utor. Et ſic dicendum eſt de alijs operibus, & uirtutibus aliorum ſenſuum, & potentiarum aſſumptorum corporum ab angelis. Similiter nec generare competit eis, ut quaſi ex coitu, & proprio ſemine naſcatur aliquis ex eis. Poteſt tamen per actum ſolius mali angeli compleri generatio inquantum poſſent fieri ſuccubi ad uirum, & ſemen recipere, & incubi ad mulierem, & ſic in loco conuenienti ſemen humanum apponere, & ſic complere generationē, ſicut de gigātibus factū fuiſſe legimus ante, & poſt diluuiū, & Aug. adducit 15. de ci. Dei. c. 23. Filij tamen ſic nati non dicentur filij dæmonū, ſed eorū a quibus ſemen fuiſſet elicitum. Et ſi dicatur, ꝙ angeli loquantur, ſicut patet in locis multis ſacræ ſcripturę. Locutio uero ſic opus uiuentis, cū fiat per uocem quæ eſt ſonus ab ore animalis prolatus. 2. de anima. Reſpōdetur, ꝙ angeli per corpora aſſumpta non loquuntur, ſed efficiunt aliquid ſimile locutioni, inquantum formāt ſonos in aere ſimiles uocib. humanis,

nis,ſicut patet in Siniphe,& zenzana. Si etiã dicatur, ꝙ moueantur,& ambulent quæ ſunt opera uitæ.2.de anima,ut patet,quãdo ibant cũ Thobiolo,& Abrahã, dicitur,ꝙ non mouebantur proprie. Nã motus ille nõ erat coniunctus motori angelo,ut formæ. ſed diceban tur moueri per accidés ad motum corporum, ſicut mo uentur motores in mobilibus , puta nauta ad motum nauis . Operationes vero illę,quæ competunt corpori mobili inquãtum mobile,ut ſunt mouere , impellere, diuidere,& huiuſmodi,competunt eis per ſe cum natu ra corporalis obediat eis ad nutum,quantum ad motum corporalem,ut dicetur infra . Hęc omnia doctores in 2.ſent.& Tho.in pri.par.q.51.

QVAESTIO V. SECVNDI CAP. TERTIAE DECADIS.

Quod Dæmon in Angelum transfiguratus non poteſt adorari ſine peccato,etiam ab ignorante .

QVAERITVR, Si diabolus transfigurãs ſe in angelum lucis, uel in ſpecie Chriſti ap parens , poſſit adorari pro angelo , uel pro Chriſto abſque peccato . Ad quam uidetur primo reſpondendum affirmatiuè . Nam ignorãtia facti adhibita diligentia,a peccato excuſat, cum aũt iſtæ ignorat,quod factum eſt,& adhibeat diligẽtiam,uidetur,quòd non peccet adorando diabolum ſicut Chriſtum.Reſpondeo dicendum, ꝙ ſathanas in angelum lu cis transfiguratus,uel in ſpecie Chriſti apparens , non eſt credendus eſſe Chriſtus,nec poteſt adorari ſine pec cato,& ideo nullo modo eſt adorandus,& ſi quis igno raret,ignorantia eum non excuſaret a peccato . Cuius ratio eſt triplex. Prima eſt , quia quilibet eſt præmunitus per ſacram ſcripturam , quòd angelus tenebrarum transfigurat ſe in angelum lucis , ut dicitur ſecundo Corinthio. undecimo , & Matth. 24. Multi

uenient in nomine meo &c. Et ideo tenentur discutere, & statim non adorare. Secunda ratio est, quia habet remedium orationis. Vnde si oraret Deum toto corde, ut reuelaret ei ueritatem, Deus non dimitteret eum decipi. In hoc enim casu intelligitur illud Ioan. 15. Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis, hoc est, quicquid petieritis, pertinens ad salutem, ut B. August. exponit, dabit uobis. Patet ergo ex hoc, quòd qui adorat non adhibet omnem diligentiam quam debet. Tertia ratio est, quia facile posset uitare periculum apponendo conditionem hoc modo. Adoro te, si tu es Christus. Hæc Alex. 3. parte summ. q. 16. art. 4.

Tertium Caput Principale, De potentia dæmonum, Circa quod sex quæstiunculæ liquefient.

QVAESTIO III. CAP. PRIMI, TERTIAE DECADIS.

An Dæmones possint ingredi corpora hominum, & animalium.

QVAERITVR, Si dæmones ingredi possunt corpora hominum, & aliorum animalium? Ad quam uidetur primo respondendum negatiuè. Nam duo spiritus creati non possunt esse in uno, & eodem loco, & adæquate in eodem spacio, coexisterent enim in eodem situ quod est contra philosophiam. Sed anima est in qualibet parte corporis cum sit tota in toto, & tota in qualibet parte secundum argu. ergo. Præterea si dæmones ingredi possent corpora animalium, uel hominum unirentur eis per modum formæ uiuificantis. Sed probatum est supra, quòd natura intellectualis incorporea perso

naliter

naliter in se subsistentes naturæ corporeæ per modũ formę uniri non potest, ergo. Ad hanc quæstionem respondetur, quòd angeli boni, & mali possunt ingredi, & mouere corpora animalium, & exercere ibi actus rationalis, uel irrationalis animæ, quia natura corporalis obedit angelis bonis, & malis ad nutum quantũ ad motum localem. Nam ut dicit Dionysius. 7.c.de diuinis nominibus. Diuina sapientia coniunxit fines primorum principijs secundorum. Ex quo patet, ꝙ natura inferior in sui supremo attingitur a natura superiori. Natura autem corporalis est infra naturam spiritualem, & ideo in sui supremo coniungitur naturæ superiori spirituali. Inter autem omnes motus corporeos, motus localis est superior, & perfectior, ut probatur 8.physicorum. Ratio est, quia per ipsum motũ localem mobile non est in potentia ad aliquid intrinsecum rei, & ideo quæcunque natura corporalis nata est moueri, & attingi immediate a natura intellectuali, quantum ad motum localem, quasi ab eo mota. Vnde, & philosophi posuerunt suprema corpora moueri localiter a spiritualibus substantijs. Vnde uidemus, ꝙ anima mouet corpus, primo, & principaliter locali motu. Et quia angelus bonus, & malus ibi operatur ubi est, ideo intra corpora naturalia possunt esse, & per consequens intra corpora hominum inquantum illabuntur in ipsis, & mouent ea. Ad argumentum autem primum dicendum est, quòd non est inconueniẽs duos spiritus creatos esse in eodem corpore si unus sit ibi non ut in loco, sed ut forma in materia, sicut anima in corpore, alter autem sit ibidem, tanquam in loco diffinitiuè, non circumscriptiuè, ut dicemus de angelis bonis, uel malis in corporibus illapsis. Ad secundum autem argumentum respondetur, quòd natura spiritualis (quantum ad propositum spectat) imaginabilis est illabi, & uniri naturæ corporali dupliciter. Vno modo per modum formæ, uel animæ uiuificantis, & sic nec angelus bonus, nec dæmon possunt illabi,

uel

uel uniri, siue ingredi intra corpora naturalia animalia, siue rationalia. Ratio est, ut diximus, quia natura cuiuslibet angeli est substātia rationalis personaliter, & completæ in seipsa subsistens, & per consequens persona in cuius potestate non est se depersonare, ideo non potest esse pars compositi. Secundo modo potest spiritus creatus illabi, & uniri corpori naturali animali, siue rationali non formaliter, sed coexistenter, tali modo, quòd uires omnes eius corporales ad motum localem pertinentes exerceat in tali corpore, intantū, quòd etiam organa animalis rationalis, uel irrationalis moueat ad actus exteriores similes actibus rationalis animę, uel irrationalis, & sic quilibet angelus bonus, & malus potest, ut patet de bono angelo in locutione asinæ Balaam. Numeri 22. & in malo angelo in locutione serpentis dominæ Euæ. Genesis. 3. Et de utrisque in multis alijs sacræ scripturæ locis. Hæc ex sancto Thoma, & Henrico de Assia.

QVAESTIO II. TERTII, CAP. TERTIAE DECADIS.

An dæmon possit illabi toti corpori, aut alicui parti.

QVAERITVR, Si dæmones cum ingrediuntur corpora, illabantur toti corpori, uel alicui parti corporis, ut puta digito, aut musculis? Ad quam quæstiunculam, propter ea quæ dicta sunt, nunc supra ad primum argumentū, dicunt aliqui, quòd cum Deo permittente dæmon intrat corpora hominum ea obsidendo, nō illabitur corpori animalis, aut alicui parti eius, puta digito, uel musculo, quia sic duo spiritus creati essent in eodem loco, quod de communi cursu (ut dicunt, & bene) esse non potest, nam neque duo boni angeli, nec duo mali, nec spiritus humanus, & diabolus possunt coexiste-

re adęquatæ in eodem ſpacio, aut ſitu. Sed dæmon dicitur illabi alicui humori inanimato in hoīe, uel in alio animali, ualet ſanguini, uel choleræ, aut urinę, vel fęcibus uiſcerū. Quod ſi dicatur contra iſtos q̄uo ſpiritus aliquis nō coexiſtens corpori, aut organis, ſeu muſculis animalis poſſit ſupplere, ſiue exercere motus locales organorū, ſiue partium in corpore? Reſpondetur, ꝙ duobus modis imaginabile eſt aliquem ſpiritū mouere poſſe corpus, cui nō unitur informatiuę. Vno modo ad motum per ſe, & in ſe ipſius ſpiritus coniuncti, ſeu adhærentis corporeo mobili firmiter aliqua ſpecie unionis, ſicut uerbi gratia, ſi ſpiritus humanus, ſeu anima ſtante unione eius ad corpus per ſe mouetur, corpus etiam ſequi oporteret, & hoc rōne unionis animę ad corpus informatiuè qualiter fortaſſis erit in motibus corporū glorificatorum. Secundus autem modus imaginandi, quo ſpiritus mouet corpus eſt ad motum localem ad ſui intrinſecam actionem per appræhenſionem ex imperio uoluntatis. Quemadmodum ergo ſpiritus humanus immediate, & per ſe aliquas partes corporis mouet localiter ad ſui intrinſecam actionem per apprehenſionem, & conſequentem liberam uoluntatem ex imperio uoluntatis. Ita etiam, & ipſi ſpiritus boni, & mali mouere poſſunt ad imperium uoluntatis eorum corpus, & partes eius immediate, ut ibi coexiſtat localiter, ut faciunt quando illabuntur alicui humori in homine, ut dictum eſt, ſupra. Quicquid tamen ſit de pluribus ſpiritibus malis, uel pluribus bonis, aut de bono, & malo in eodem corpore animali, ſiue rationali, dubium tamen eſſe non debet, quin multi ſpiritus mali illabi poſſint in uno corpore hominis ſimul, ut patet Marci quinto de dæmone, qui uocabatur Legio, & de ſpiritu maligno cum ſpiritu brutali in ſerpente, de quo dicit ſcriptura Geneſis tertio. Sed, & ſerpens erat calidior &c. Et de ſpiritu bono, cum ſpiritu etiam bru-

tali, ut patet in asina Balaam. Hæc ex Henrico de Asia super Genesim.

QVAESTIO III. TERTII, CAP. TERTIAE DECADIS.

An dæmon per solum uoluntatis imperium possit corpora moueri.

QVAERITVR, Si dæmones possunt mouere corpora absque approximatione per solum imperium uoluntatis? Ad quam sic respondetur, quòd cum natura corporalis, ut dictum est, se habet obedientialiter de communi influentia Dei, præcipue ut dicit Augustinus, quo ad motum localem respectu imperij libere uoluntatis angelorum, dubium non est quin spiritus angelici boni, uel mali, corpus, organa, & munusculos mouere possint, quibus per essentiam coexistenter uniuntur. Vnde philosophi imaginantur, quòd nisi intelligentia realiter coexisteret orbi, aut parti eius, non posset mouere ipsum. Sed in hoc dubitatio est, si angeli boni, & mali mouere possint corpora per intellectum, & per imperium uoluntatis sine tali approximatione. Quia si sic sequitur, quòd dæmon existens longe extra corpus humanum posset, & eius partes pro libito localiter mouere, immo in inferno manens potest æquæ suo imperio perturbare, uel mouere spiritus animales in phantasia humana, quod nequaquam uidetur concessum spiritibus angelicis, bonis, uel malis? Ad hoc respondetur, quòd licet corporalis natura obediat imperio spirituum, quantum ad motum localem, hoc utique tamen oportet esse, cum limitatione ad certam unionem, uel præsentiam ipsorum spitituum ad corpora, quæ mouere uolunt. Et ultra hoc concedere oportet eos habere potestatem influendi immediate alteratiuas qualitates, uidelicet

licet caliditatem, frigiditatem, humiditatem, ſiccitatem. Similiter etiam qualitates localiter motiuas, ut ſunt impetus, impulſus, & aliȩ motiuæ qualitates, & ſic ſaluantur conuenienter in ipſis omnes effectus ſpirituum, quos faciunt, & fecerunt in tranſmutationibus rerum corporalium. Quomodo enim aliter tempeſtates ſic ſubito ſuſcitarent, ut habetur Iob. 1. Quomodo mirabiles apparitiones, mirabiles rerum tranſmutationes agerent, quomodo proijcerent diſtanter lapidem niſi imperio uoluntatis cauſando in lapide motum, per impetum, uel impulſum, ut patet in lapide ſilicis miræ orbicularis formæ quem ſuper caput Patris Sancti Dominici orantis in ſancta Sabina in urbe diabolus proiecit, ſed uetante Deo ſanctum non tetigit, lapis autem ibidem pendet in monumentum. Quomodo poſſet uniri alicui corpori, ita, quòd illud corpus moueretur per accidens ad uelociſſimnm motum angeli. Ad dubium ergo dicitur, quòd dæmon poteſt mouere corpora, & animas non ſimpliciter, ſed cum limitatione ad certam, ſcilicet unionem, uel ipſorum præſentiam, ut dictum eſt. Hæc omnia Henricus de Aſſia ſuper Geneſim.

QVAESTIO IIII. CAP. TERTII, TERTIAE DECADIS.

Quod dæmon non poteſt illabi animæ.

QVAERITVR, Si dæmones ingredi poſſunt animas hominum? Ad quam uidetur primo reſpondendum affirmatiuè, per illud Lucæ. 21. Vbi habetur, quòd poſt bucellam panis a Chriſto porrectam Iudæ, intrauit in eum ſathanas. Et Ioannis. 13. Diabolus miſit in cor, ut traderet Chriſtum Iudas. Reſpondeo, dicendum, quòd ſathanam intrare Iudam, ſiue alium ho-

minem, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo in corpore hominis, ſicut in ijs qui corporaliter uexantur a dæmone, & hoc modo, ut pauloante diximus eſt concluſio, quòd dæmon eſſentialiter poteſt intrare in hominem, nam dęmon propter ſubtilitatem naturæ poteſt penetrare corpora, ſine ullo obſtaculo, inſuper illa moleſtare, & perturbare, (ut clare patet in euangelijs de ijs quos Chriſtus fugauit a corporibus. Matth.9. & Luc.8. Alio modo poteſt intelligi, ſcilicet, quòd diabolus intret in mentem ita, quòd menti diabolus eſſentialiter illabatur, & hoc modo eſt concluſio, quòd diabolus non poteſt intrare in mentem hominis, ſed niſi ſolus Deus. Et ratio eſt, quia cum anima rationalis ſit ſimplex, & incorporea nõ habet dimenſiones quantitatis, ut aliquid in ea eſſe dicatur quaſi infra dimenſiones eius contentum, & ideo nihil poteſt in ea eſſe niſi illud, quod ei dat eſſe, quod in ea eſt per uirtutẽ ſuá. Dico ergo, quòd ſolus Deus, qui animam in eſſe produxit, eſt in anima per ſuam uirtutem. Vbi autem eſt uirtus Dei, ibi eſt eſſentia Dei cum in Deo eadem ſit uirtus, & eſſentia. Solus ergo Deus eſſentialiter in anima, & ſolus in eam ſe trasfert per gratiam. Ad argumẽtum dicitur, ꝙ diabolus dicitur, intraſſe cor, uel mẽtẽ Iudæ, uel hominis per affectum, uel effectum malitiæ inquantum, ſcilicet homo ab eo ſeductus ſequitur eũ ad perpetrandum malum quod ſuggerit, & hoc modo dicitur intraſſe cor Iudę. Vnde dicit Nicolaus de Lyra ſuper illud Luc.22. Intrauit ſathanas in Iudam, ideſt, in animam non per elapſum, quia hoc eſt Deo proprium, ſed per effectum, ſcilicet uenditionem Chriſti ei ſuggerendo. Et Albertus ſuper Lucam dicit. Poſt bucellam intrauit in Iudam ſathanas, ideſt ad plenius poſſidendum, non tamen, quòd menti eius, uel animæ illaberetur, ſed quia ſuggerendo, in eo inuenit locum malitiæ ſuæ. Hæc Thom. in quolibetis, & ſuper Ioannem, & in capitu. ſicut. Iudas. de conſecratio. diſtinctio. ſecunda, & dominus Ioann.

de

de Turre Cremata Cardinalis in expoſitione euangeliorum.

ADDITIO.

Licet Dæmones, poſſint intrare corpora humana, niſi prohibeantur à Deo, immediate tantum, uel etiã mediantibus Angelis illabi, tamen non poſſunt animabus, neq; ſupremum, aut intimum ipſius animæ penetrare, ita ſcribit D. Aug. De eccleſiaſticis dogmatibus cap. 50. Et Beda ſuper illud Act. cap. 5. Anania cur tentauit ſathanas cor tuum, dicit, Non quidem ingrediens in eum, & intenſum eius, neque introiens aditũ cordis, ſiquidem poteſtas hęc ſolius Dei eſt. Sed tantũ eius cor mouens.

QVAESTIO V. TERTII, CAP. TERTIAE DECADIS.

An ſpiritus hominis damnati ingredi poſſit corpus alterius hominis.

QVAERITVR, Si ſpiritus hominis damnati illabi poſſit in corpore alterius hominis? Ad quam ſimpliciter reſpondetur negatiuè. Tum primo, quia ſi eis hoc eſſet conceſſum, profecto obſeruarent embriones in uteris matris, ut ſe illis conſtitutiuę unirent ad habendum ſaltem ſenſuales conſolationes, & delectationes. Tum ſecundo, quia animalium rationalium eſt, informare corpora, & perficere quadam delectatione naturali non uexare. Tum tertio, quia de lege, & ordine naturæ animæ a locis in earum tranſitu eis deputatis non recedunt. Eſt enim anima ſpiritus uadens, & non rediens, ut in Pſalm. 77. Qui autem aliter tenent, accuſandi ſunt, immo damnandi in hoc cum Pythagora, qui cunctis animalibus abſtinuit, credens

deus in aliquibus animas hominum esse , ut dictum est , supra prima Decade . Hęc Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTI O VI. CAP. TERTII, TERT IAE DECADIS.

Quod non est credendum obsesso dicenti se esse spiritum alicuius defuncti.

QVAERITVR, Si alicui obsesso crdenedum sit cum dicit se esse animam, vel spiritum alicuius defuncti? Ad quam respondetur, quòd nullo modo obsessis, se esse animas mortuorum dicentibus est credendum, ut sæpius accidi Romæ in sancto Petro in columna Salomonis Ferrata . Nam tales uerè dæmones sunt, qui frequéter simulant se esse animas mortuorum ad cõfirmandum gentilium errorem, qui hoc credebant, ut de Hermete adducit Aug. 10. de ciui. Dei, & Chriso. super Matthæum, hæc Thom. pri. par. q. 117. arti. 4. ad secundũ. Quod si quandoque aliqua uera dicant, quòd animæ illę damnatæ quas se esse dicunt , fecerunt in uita, non est eis præstanda fides, quia tales non sunt animæ illorum, sed dæmones, & forte illi quos animæ habuerũt in uita incensores , & in exercitium , in aere superiori caliginoso habitantes . Nam de lege communi tales corpora hominum uexare solent . Vel sunt alij dæmones, qui ea quæ reuelant didicerunt a dæmonibus, qui illas in uita tentauerunt, & uicerant. Hæc ex Theologis, & ex supra adductis.

ADDITIO.

Fortè spiritus obsesso dicentes , se alicuius hominis, uel mulieris animam esse , sunt (ut etiam auctor dicit) aut spiritus , qui eos olim tentare solebant,

uel cum illis malis ſpiritibus tentantibus, adeò mixti, ut unum,& idem ſint effecti,ſicut de Iudę anima Chriſtus innuit,dum ait, Vnus ex uobis diabolus eſt, per quandam ualet unionem ex cauſa peccati, quia ſicut Chriſtus ſibi uniuit eccleſiam per fidem,& ſacramenta,in unitate myſtica,ita diabolus, unit ſibi malos per peccatum,non tranſmigrant,igitur animę de corporibus in corpora,(ut Plotinus ſentire uidetur.) Sed hæc ſunt mera gentilium,& poetarum figmenta. De quibus etiam Euſebius de præparatione euangelica lib.4. cap.11.aliqua dicit.

Quartum Caput Principale, De potentia dæmonum reſpectu effectuum naturalium, Circa quod tres quæſtiunculæ ſoluentur.

QVAESTIO PRIMA, CAP. IIII. TERTIAE DECADIS.

An dæmon poſſit effectum naturalem abſque ſemine producere.

QVAERITVR, Si dęmones propria uirtute abſque ſeminibus poſſint producere effectum aliquem naturalem puta formam uermis,aut ſerpētis in materia immediate. Ad quam uidetur primo reſpondendum affirmatiuè. Nam quandocunq; ſunt aliquæ cauſæ ad inuicem ordinate ſecundum prius,& poſterius, prima cā plus influit in cauſatum,q̃ ſecunda, & amota influentia cauſę ſecundæ,adhuc remanet influentia cauſæ primæ. Sed uirtus agentiū naturalium inferiorum,motus cœli,influentia intelligentiæ ſuæ ſubſtantię ſeparatæ,ſubordinatę ſe habent, ita ꝙ uirtute influentiæ ſeparatæ mouentur cœlum,uirtute aūt cęli agunt iſta inferiora agentia,ergo amota operatione cœli, & actione horū

inferiorum agentium naturalium adhuc põt forma in duci in materiam a substantia, & intelligentia separata, & sic absq; rationibus seminalibus poterunt dæmones, & angeli producere uerum effectum. Respondeo dicendum, ꝙ circa hoc duplex error inuenitur. fuerũt enim quidẽ gẽtiles, qui credebãt dęmones esse Deos, & ipsos per modum creationis in istis inferiorib. operari. Sed hunc errorem magister in 2. sent. d. 7. refellit. Alius fuit Auicẽnę qui posuit oẽs formas, quæ in materiam inducunẽ procedere a datrice intelligentia. Ita, quòd agentia naturalia non faciebant aliud nisi disponere materiam ad intelligentiam, & ponebant exemplum de anima rationali informante corpus, nam ad animę conceptionem immediatè corpus mouetur, uel ad libidinem ad appræhensionem mulieris amatæ, uel ad casum ex imaginatione exterioris casus. Ergo multo plus poterunt, & immediatius dæmones, & angeli producere effectus naturales absque seminibus. Sed ista opinio sicut, & præcedens est erronea. Ratio est, quia cum fieri sit uia in esse eius proprie est fieri cuius est esse ergo ab illo erit inducere formam in materia a quo totum compositum habet esse, & creari. Totum autem compositum immediate non creatur nisi a Deo, mediate autem non introducitur formam in materia nisi a suo simili per motum, & transmutationẽ, quia omne agens agit sibi simile, quod est agens naturale compositum ex materia, & forma, ergo nec dæmones, nec angeli boni uirtute propria immediate producere possunt formam substantialem, uel accidentalem. Ad argumentum autem primum dicendum, quòd licet agens principale plus influat in effectum, quàm agens secundarium non tamen sequitur, quòd semper possit sine instrumento producere effectum principalem sicut artifex sine securi non potest producere archam. Cum ergo isti effectus, & formę substantiales natæ sint produci ab agente naturali per motum, uel per creationem, ut a Deo. Ideo non

potest

potest eos producere immediatè substantia separata, uel dæmon. Nec ualet exemplum de anima quod ponit Auicenna, quia illa non est tantum motor, sed etiam forma, & etiam motus appetitus sensitiui subditur imperio rationis. Hæc Thom. elicitiuè in 2. sententiarum, & ibi commentatores.

QVAESTIO II. CAP. IIII. TERTIAE DECADIS.

De miraculis magorum pharaonis, & Necromanticorum.

QVAERITVR, Si dæmones non possunt propria uirtute (ut supra dictum est immediatè) uerum effectum naturalem producere, quomodo magi coram Pharaone ranas, & necromantici animalia multa uirtute dæmonum produxerunt? Ad quam August. 3. de trin. respondet dicens, quòd cum natura corporalis obediat angelis bonis, & malis ad nutum quantum ad motum corporalem, ut superius dictum est, ideo omnes transmutationes corporalium rerum quæ possunt fieri per aliquas uirtutes naturales, etiam dæmones facere possunt. Cum ergo serpentes, ranæ, pediculi, pulices, & huiusmodi effectus per transmutationes corporalium, & motum produci possunt, ut uidemus, quia per putrefactionem, & per sudorem fieri possunt dæmones cum sint sapientissimi, & doctissimi adhibitis seminibus, quæ semina ipsi cognoscunt esse in elementis mundi, aut in plantis, & animalibus &c. operantur tales effectus aliquos naturales. Sciunt .n. ad determinata passiua coniungere determinata actiua, ex qua coniunctione sequit aliquis effectus naturalis sicut in gñatione alicuius hoīs p̄ sucubū, & incubū factū est, ut est

dictum

dictum, & dicetur infra.) Vnde cum dęmones, & magi, uel negromantici uidentur operari uirtute propria immediatè aliquos effectus, non est uerum, sed omnia producunt mediantibus rationibus seminalibus, & uirtutibus actiuis, & passiuis, & cum dæmones sint agentes uelocissimi, idcirco uidentur nobis quasi miracula, ut dicetur. Quod si contra arguatur, quòd et absque seminibus dæmones producunt multos effectus puta coniunctiones lapidum, & diuisiones, ut patet in idolis. Respondetur, quòd tria sunt genera effectuum. Quidam enim est effectus nouus sine alicuius formæ introductione, sed uel per diuisionem partium a toto, sicut fit idolum per sculpturam, uel per coniunctionem aliorum ad inuicem sicut per coniunctionem lapidum fit, paries, & talis effectus potest fieri per dęmonem. Alius est qui non fit sine formæ introductione, sicut leo, & uerbis, & istum effectum nó potest formare dæmon uirtute propria immediatè, nisi applicando debita actiuis debitis passiuis. Alius est effectus qui non fit sine formæ substantialis introductione tamen super ipsum non potest, agens naturale sicut transmutatio materiæ, de forma in formam, ita quòd corpus humanum mutetur in corpus bestiale, aut suscitatio mortui, & in hos non potest angelus bonus, uel malus nisi quadam illusione, ut dicetur. Hæc Thom. in quæstionibus, de dæmonibus, & Ioan. de Blibia Bononiensis in quolibetis.

ADDITIO.

Potest Dæmon transmutare res materiales secundum locum, uel ad formam artificialem non tamen ad naturalem immediatè. Vnde Coment. super 7. Meth. ait, impossibile est, quòd formæ separatæ transmutent materiam. Quare si quæ magicis artibus admiranda fiunt (applicando causas actiuas passiuis. Scientes Magi constellationes syderum; & uires cor-

porum

porum inferiorum) signa mendacia omnia sunt. Sed miranda uidentur, quia breuissimo tempore, & modo inconsueto fiunt quæ natura in prolixiori, & modo usitatiori fieri consueuit. Vide Aug. 3. de trin. cap. 8. Ad quod etiam facit quòd in fine. 4. Metheoro. Aris. ostendit, dicens Alchimistas species metallorum uerè permutare non possit.

QVAESTIO III. CAP. IIII. TERTIAE DECADIS.

An ex Dæmonum doctrina possit homo uerum corpus humanum formare, sola naturalium uirium operatione.

QVAERITVR, Cum dæmones possint applicando actiua passiuis, formare corpus humanum simile Embrioni (ut supra dictum est.) Quæritur si hanc artem, & potentiam coagulandi corpora humana possint docere necromanticos homines eis deuotas, ut de Alberto Magno, & Virgilio a quibusdam affirmatur? Ad quam simpliciter respondetur negatiuè, scilicet, ꝙ homo ex doctrina dæmonum acquirere non potest artem uerum corpus humanum formandi sola naturalinm uirium operatione absque cooperatione eorum, ita ut de nouo corpus iuuenis, uel pueri faceret, ut referunt Vergilium attentasse deceptum a diabolo. Quomodo enim homo per artem faceret corpus etherogeneum, & tam tenerum quale requirit anima rationabilis, qui facere non potest per artem grossum, & respectu hominis ignobile corpus homogeneum, puta aurum, uel argentum. Quod si dicatur Albertum Magnum, caput formasse hominis loquentis arte, & sola naturalium uirium operatione, illud negatur, & dicitur ꝙ fuerit (si tamen fuit) latenti operatione dæmonum, & idcirco Thomas, tunc eius discipulus illud fregit, ut fertur. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

Quin.

Quintum Caput: De impugnationibus hominum a dæmonibus. Circa quod quatuor quæstiunculæ soluentur.

QVAESTIO I. CAP. V. TERTIAE DECADIS.

Vtrum dæmones homines impugnent.

QVAERITVR, Si verum est quòd dæmonos homines impugnent? Ad quam videtur primo respondendum negatiuè. Nam dæmones nihil agunt nisi permissi a Deo. Sed deus cum sit auctor iustitiæ, non debet permittere pugnam inter quos est inequalis conditio aliter esset iniustus, aut causam damni homini daret. Sed homo & dęmon sunt conditionis inequalis cum ii sint infirmi & ignari, dęmones autem potentes & astuti, ergo. Ad hãc quæstionem respondentur, quòd homines quatuor modis a dæmonibus impugnantur. Primo ab extra per obiecti extrinsecus propositionem, vel persuasionem. Secundo ab intra per passionum sensitiuarum excitationem. Tertio per phantasię, vel imaginatiue immutationem. Quarto per cognitiue virtutis indirectam concitationem. Primo dęmones impugnant ab extra homines per obiecti extrinsecus propositionem. Cognoscens enim callidissimus ad decipiẽdum, potentissimus ad nocẽdum, tortuosus humani generis inimicus cum suis satellitibus lucifer quòd uoluntatem hominis nec immutare, nec mouere, neque in eam immittere cogitationes potest directè & intrinsecè nisi solus deus qui est causa eius. Sciẽs etiam quòd hominum animæ inclinantur secundum dispositiones corporum. Item quòd actuatio virium interiorum spiritualiũ animę, scilicet intelligentię, memoriæ & voluntatis, fit secundum im-

mutationem ſenſuum exteriorum, & item cum nouerit nihil boni, vel mali, in ſpiritum hominis intus habitantem,ab extra uenire poſſe niſi per quinque ſenſus exteriores,qui ſunt quaſi quinque feneſtre tabernaculi animæ.Idcirco diſponit occulto modo quantum ſibi a deo permittitur opponere exterius obiectibiliter quinque ſenſibus hominum quibus inſidiatur aliquod ſenſibile, aut a natura formatum, uel aliquod de nouo formando ſicut facit quando corpus aſſumit vel perſuadendo oblatum obiectum ,ut fecit cum domina Eua circa pomum.Diſponit etiam,ut occurrant ab extra aliquę rerum habitudines turpes,horribiles, blandæ proſperæ,uel aduerſæ, quarum præcipiti apprehenſione,& immutatione homo ſic,aut ſic moueatur,aut paſſionetur.Flectit etiam quandoq; permittē te Deo oculos hominum ad huiuſmodi obiecta , figit aures hominum uaniloquijs turpiloquijs, & tenacius atque memoratius facit illis intendere , ut ſic homines poſtea talium memorijs a diuinis diſtrahantur. Serpit etiam diabolus, ut dixit Auguſt. in lib. 83. quæſtionum . Hoc malum per omnes aditus ſenſibiles, nam dat ſe figuris , accommodat ſe coloribus, odoribus ſe ſubijcit , infundit ſe ſaporibus nam quandoque diabolus facit, ut homines in obiectis ſenſuum plus delectentur quam delectatio naturalis eorum habeat . Quandoq; uero facere,ut homines in illis inordinatè ſe oblectent.ſ. pluſquam oportet , uel non ad bonũ,& debitum finē.Operatur etiam diabolus in illis obiectis intendendo,& ampliando naturalē uirtutē eorum ad efficacius.ſ.imprimendum,inflāmandũ intuentem,nam quēadmodũ pōt in præſtigijs malignus ſpiritus facere,ut uirga appareat ſerpens,ita pt facere,ut liquor inſipidus appareat ſapidiſſimus, & facies turpiſſima mulieris poteſt facere inſipienti amanti , ut appareat gratiſſima , ita ut uerè dici poſſit ſub hac rei ſpeciem latet diabolus . Operatur etiam quandoque diabolus, ut homines afficiantur,& dele-

ctentur

ctetur aliquibus auibus, canibus, cattis, aut modo prædicto, uel per illapsum, & ingressum ipsorum dæmonum in ipsis animalibus, ut sic se hominibus magis intimè iungant, & finaliter perdant, sicut dicitur in Austria hominē habuisse coruū dæmone plenum mirabilia facientē, & loquentē, & sicut forte est in æquis mirabilia faciētibus istorum præstigiantium, uacantium per mundum. Secundo homines impugnantur a dæmonibus ab intra per passionum partis sensitiuè, scilicet concupiscibilis, & irascibilis excitationem, & maximè mediantibus passionibus illis, quæ sunt uehementiores, & facilius excitabiles, ut amor, ira, luxuria, gula, nam hæc peccata quatuor sunt media potissima, & conuenientissima ad inducendam cecitatem mentis, grauitatem corporis, uirium omnium pigritiam, insipiditatem, spiritualium somnolentiam, tedium, negligentiam, accidiam, desidiam diuinorum quas ob res potissimè homines tentant. Quomodo autem excitent passiones, & maximè quatuor prædicta peccata sic declaratur. Nam cum dictum sit supra naturam corporalem bonis, & malis angelis esse obedientem quo ad motum localem, sequitur quòd illa quæ ex motu locali aliquorum corporum possunt causari, subijciantur naturali uirtuti bonorū, & malorū angelorū, possunt ergo mouere omnia corporalia, & ea alterare nisi diuinitus prohibeantur, mouendo ergo dum uolunt alterando, incendendo illos humores ex quibus materialiter amor lasciuus, ira, gula, luxuria, causantur, ut puta choleram, sanguinem, carnis, pruritum &c. sic excitabunt passiones, & peccata illa, sicut etiam alterando ad intra aliquos humores melencholiam, & huiusmodi immutabunt actum potentiæ nutritiuę appetitiuę, ut homo sic esuriat, uel non famescat. De ijs omnibus patent exempla in uitis patrum. Tertio impugnantur ab intra a dæmonibus homines per phātasiæ, uel imaginatiuè immutationem ex motione locali spirituū, & humorum corporalium. Quod probatur dupliciter,

citer,ratione,& declaratione.Primo ratione. Nam te ſte philoſopho libro de ſomno,& uigilia,ſicut deſcen dente plurimo ſanguine ad principium ſenſitiuum, id eſt ad cerebrum,uel cor animalis dormientis , deſcen dunt etiam motus , id eſt impreſſiones phantaſmata , & ſpecies relictè ex motionibus ſenſibilium, quæ con ſeruantur in ſenſualibus ſpiritibus , & cum mouent principium ſenſitiuum,ideſt cor,uel cerebrum,cauſan tur tũc ſomnia,uiſiones,apparitiones imaginariè dor mientibus , & quando eſt fortis motio talium ſpiri- tuum etiam uigilantibus cauſant aliquas apparitio- nes,ut patet in phreneticis , ſic etiam uirtute angelo- rum bonorum,& malorum quibus,ut dictum eſt hu- mores ſanguinis,& omnia corporalia eis obediunt ad motum localem,poſſunt impreſſiones, & phantaſma ta,& ſpecies relictè ex motionibus ſenſibilium in phã taſia,uel imaginatiua moueri,ut tangant principium ſenſitiuum,ideſt cor,uel cerebrum, & fient tunc appa ritiones imaginariè,uel phantaſticè quandoque cum alienatione a corporeis ſenſibus in ſomnijs, quando- que uero abſque tali alienatione , ergo.Secundo hoc idem probatur declaratione. Nam intellectus noſter habet ſe ad phantaſiam ſiue ad phantaſmata ſicut o- culus corporis ad literas libri , in libro autem ſecun- dum ꝙ literę componuntur ſimul,ita oculo repreſen tantur diuerſi ſenſus . Si in propoſito in libro phanta ſiæ ſunt literæ,& ſimilitudines quaruncumque rerum mundi,quæ apprehenſæ ſunt per ſenſum,nam ex quo uidet aliquam rem,iam habet ſpeciem, ſeu ſimilitudi nem illius in phantaſia , & ſecundum quòd iſte com- ponuntur ſimul in phantaſia,ita capiuntur ab intelle ctu , ſicut patet in libro, in quo ſunt omnes literæ al- phabeti ſi componantur ſimul hæ literæ d.e.u.ſ. ocu- lus leget Deus,uolens ergo uerſutus hoſtis diabolus nos ad diuerſas cogitationes inducere,puta, uult ten- tare te de luxuria, quid faciet ? excitabit in phantaſia tua ſimilitudinem mulieris quam aliquando uidiſti ,

excita-

excitabit similitudinem alicuius mébri impudici vel, mulieris nude &c.& se turpiter commiscentis, intelle ctus autem non potest effugere quin huiusmodi simili tudines videat, quia est sicut speculum lucidum in quo non potest fieri quin reluceant illa quæ sunt ibi præsen tia, & hoc sepę contingit dum homo orat aut uacat di- uinis. Quantumcunque tamen he imagine nobis arte dæmonum præsentantur, non imputantur tamen no- bis ad peccatum nisi consentiamus. Nam sicut dubita tio in fide, quæ habet pertinacem animi deliberatio- nem & complacentiam hæreticum facit, & dubitatio in fide quæ procedit a scrupulo conscientiæ quæ po- tius est pœna quàm culpa cum frequenter accidat con tra uoluntatem, (vt dicit Ioan. An. in nouella super ver bo dubius in fide est infidelis, extra de hereti.c.1.) non causat infidelem, nec hęreticum facit ita iis tribus ex- trinsecis modis diabolicis impugnationibus dictis pec catum non committitur nisi voluntate consentiente. Quarto diabolus tentat homines per cognitiue uirtu tis indirectam concitationem. Nam dæmones non pos sunt immittere cogitationes malas in voluntate inte- rius eas causando eo quòd usus cognitiue virtutis non subiacet dęmoni, sed deo & voluntati. Dicitur tamen dęmon incensor malarum cogitationum, de pe.di.2.c. si enim inquantum incitat ad cogitandum mala uel ad appetēdum cogitata & hoc duobus modis, vel per mo dū persuadentis, uel per modum passionē agitantis, & iis duobus modis intelligit Damasce. in li. 2. dicens, ꝙ omnis malitia & immundè passiones ex dęmonibus ex cogitatæ sunt & inuentæ. hæc. Henricus de Assia super Gen. & in decretis. 26.q.5.c. episcopi. & c. nec mirum & Tho. pri. par. q. lj. & q. 3. Ad argumentum autem in fronte quæstiunculæ factum dicitur, quòd licet con- ditio hominis, & dæmonis in palestra, & pugna sit ine qualis, fit tamen ex parte hominis recompensatio, pri mo per auxilium diuinæ gratię. Nam fidelis deus, vt di cit apostolus non patitur nos tētari supra id quod pos

sumus.

ſumus. Secundo per auxilium bonorum angelorum, de quo dicitur in Pſal. Scuto circundabit te, uſq; angelis ſuis mandauit de te. Hęc ex theologis, & Henrico de Aſſia ſuper Geneſim.

QVAESTIO II. CAP. QVINTI, TERTIAE DECADIS.

Quomodo, & quot modis Dæmon hominis ſenſus deludat.

QVAERITVR, Quomodo, & quot modis dæmones deludunt ſenſus humanos? Ad quam reſpondet dominus Bonauentu. in ſecunda ſententiarum diſtinct. 8. dicens, quòd tribus modis dæmones illudunt ſenſus humanos. Primo oſtendendo præſens eſſe, quod non eſt. Secundo oſtendendo rem aliter, quàm eſt. Tertio abſcondendo illud, quod præſens eſt. Primum faciunt ſpecies offerendo. Secundum faciunt ſenſum, uel obiectum uariando. Tertium uero faciunt impedimentum præſtando. Primum poteſt ſic intelligi quando phantaſmata exiſtentia interius forti oblatione offeruntur ipſi uirtuti interiori, uel uirtus interior fortiter illis intendit. tunc ſimilitudo rei uidetur eſſe ueritas, hoc manifeſtum eſt, per naturam. Nam phrenetico per aſcenſum fumoſitatem ad cerebrum ex modica occaſione exteriori uidetur ei, quòd uideat, uel audiat multa quæ non ſunt ſibi præſentia. Similiter per fortem conuerſionem intentionis phantaſma uidetur ueritas, ſicut exemplificat Auguſti. li. de trinita. quòd quidam tanta conuerſione cogitabat cuiuſdam mulieris imaginem, quòd ei carnaliter commiſceri uidebatur etiam uigilando, & per hunc modum poteſt dæmon diuerſa homini facere apparere. Secundo poſſunt dæmones deludere ſen-

ſus,oſtendendo rem aliter,quàm eſt, nam naturaliter poteſt contingere hoc propter uariationem aliquam ex parte organi,ſicut quando humor ſanguinis, uel uapor igneus deſcendit ad oculos, uidetur homini,quòd ea quæ exterius ſunt ſint rubea, uel propter variationem aliquam ex parte obiecti ſicut contingit aliquando quòd ex poſitione candelę uel diſpoſitione palearum operatione naturali uidentur eſſe ſerpentes. Simile eſt inęqualibus uirtutibus quarundam rerum mineralium, ut patet in ſpeculo de chalibe & concauo. Et quia iſte modus non latet dæmones,& ſunt miniſtri veloces,ideo,& ſilia poſſunt illudendo facere. Tertio modo poſſunt dæmones deludere ſenſus, abſcodendo illud quòd præſens eſt. Nam res quæ pręſens eſt dupliciter poteſt latere ſenſum noſtrum, at quia impeditur uirtus ſenſus & potentię ne perueniat ad ſenſibile,aut quia impeditur ſpecies ſenſibilis ne perueniat ad ſenſum. Et utroque modo poteſt fieri uirtute dæmonis,vt ſenſus non percipiat quòd ſibi eſt præſto, & per hanc uirtutem dicitur dæmonem poſſe facere,ut hominem reddat inuiſibilem, quod tamen certum eſt non eſſe. Et ſic reſpondetur ad gloſam Rabani. Exod. 7. ſuper illud. Fecerunt magi Pharaonis &c. magi diabolicis figmentis ſpectantium oculos illudebant, ut res in ſua ſpecie remanentes, alię uiderentur. Et ad illud quod habetur in itinerario Clemētis de Nicheta ad Petrū narrante præſtigia Simonis. Vidimus canes cātare, & imagines ambulare. Et de ſociis Vlyſis conuerſis in beſtias per magnam illam famoſiſſimam Circem. & de ſociis Diomedis conuerſis in uolucres, de quibus habetur. 18. de ciui. dei. c. 16. Et de adducta ad patrem ſanctum. Macharium quę uidebatur a viro & adducentibus equa, à Machario autem mulier. Dicitur ergo quod omnia iſta facta ſunt arte dæmonum qui cum hæc faciunt apparere de nouo ſpeciem non dant nec de nouo auferunt,ſed illam quæ erat in phātaſia tam uiuaciter & uelociter obiiciunt uirtuti interiori phan-

taſiæ,

tasię,& imaginatiuę,ut credat homo se intueri rem exteriorem ueram sensibilē. Quod si dicatur ex philosopho quòd sensus particularis circa proprium obiectū non errat. Respondetur quòd uerum est de natura sua (saluis tamen mediis scilicet, dispositione organi, medii & obiecti) Hæc omnia ille qui supra. & dominus Ioann. de Turre Cremata, super capitu. episcopi. 25. quæstio. 5.

QVAESTIO III. QVINTI CAP. TERTIAE DECADIS.

De multis modis, quibus dæmon homines decipit.

QVAERITVR, Si aliis modis præter dictos, dæmones homines fallant? Ad quam respondetur, quòd diabolus præter modos superius adductos etiam duobus aliis modis immittitur homines decipere. Primo per apparen rentis ueri, uel boni deceptionem. Secundo per somniorum illusionem. Primo quidem per apparentis ueri, uel boni deceptionem. Nam licet dæmones mendacissimi, sint consulentibus tamen mentiri refugiunt, ut sic dicentes uirtutem palliatam, occultent eorum iniquitatem, & opinionem generent, quòd quasi dij non mentiantur, & grauius opprimant in ultimo credentes. Nam ipsi cum sint optimi logici per omnes tredecim fallacias philosophi sciunt optimi peralogizando homines fallere. Decepit enim dęmon primam mulierem syllogizando per fallaciam ęquiuocationis huius nominis moriemini. Nam Deus dixerat, in quacunque die comederitis, moriemini, scilicet morte spirituali, & ęterna. Et dęmon dicit. Nequaquam moriemini, scilicet morte temporali pro tunc. Hoc modo fallaciter quidam dæmon inclusus decipit regem. Manfredum in Apulia, qui cum se dispone-

ret ad bellum contra regem Carolum Franciç, consuluit dęmonem inclusum suum, quid de bello suo sibi esset futurum? Et respondit dæmon. Non non superabit gallus apulum. Nam modus est etiam nunc, quòd quando aliquis vult efficaciter negare aliquid, bis negationem replicat. Ideo. Manfredus se uicturum credens accessit ad bellum, & superatus est a Carolo. Nam duæ negationes faciunt unam affirmationem. Sic etiam alium decepit consulentem de aduentu inimicorum suorum, quos secundum responsionem dæmonis credebat uenturos ad se pacificè ad tractandum de pace. Dixerat enim sibi dæmon. Inimici enim tui uenient ad te suauiter, in quo decepit per fallaciam etiam æquiuocationis, cum ipse acceperit suauiter pro benigne, & diabolus pro festinanter. Alius etiam consulens Apollinem, ut dicit Valerius. Si uadens ad inimicos caperetur, uel rediret? Respondit. Ibis redibis non. morieris in bello, & fuit deceptus per fallaciam compositionis, quia dæmon facit punctum ad non. consulens ad redibis. Vnde quandoque oportet uerba diaboli interpretari per contrarium, sicut accepi a Reueren. domino meo Gundissaluo Ferrandis hæredio Taraconensi archipontifice nunc Vrbis Gubernatore, uiro sanguine ilustri, animique prudentia, & uita exploratissimo, factum fuisse dexteritate, & mira ingenij hominis promptitudine. Anno Christi. M. cccclxxviij. 16. Kalen. Octobris a domino magistro Francisco de Tolcto, postea Sixti Pontifi. Maxi. datario exin. episcopo. Couricensi. Is enim dilectus a Duce Mediolani ac Ianuenses orator, rebus interea in Martem uersis detentus, & iussus est, ne quicquam non exploratum prius ab eis, scriberet duci. Ipse uero solertia qua pollebat oculatissima, ad utranque partem, quæ contingere poterant conspicatus, cum duce prius conuenerat, ut eius literæ, præpostere ab eodem, & ordine Hebræo legerentur obten

ta ergo scribendi licentia, ostensisque se natui literis, misit hanc infra epistolam, quæ retrogradæ si legatur, spiritum, & rem Ianuensium omnem duci ostendit. Postergatis assertionibus asserentium aliter. Istos alit bonitas, atque fides, nec inuidia inflammat eosdem, quidam ordinatis tramitibus se gubernant, nec separant uoluntates eorum. Nempe præteritæ quæstionis, memoria cumulata non diffidunt, sed confidunt ad inuicem. Nulla fortuna aduersari debet eis, sed diu nec pauco tempore durare debent, quod clarissime constat auditu profecto susceperunt beneuolo uoto legationem meam, nec nomen domini mei mittentis oderunt quieta amęnitate non cupida sub rapina uiuere delectatos. Vnde uiderunt me uisibus claris, & placidis non facto aliquo tumultu omnium terrigenarum, & forensium esset præsentata causa requisitionis meæ pariter, & aduentus &c. Similis est ille versus qui Abel conuenit recte, Cain uero obliquæ prolatus.

Sacrum pingue dabo, nec macrum sacrificabo.

Dæmones ergo nō in apto fallunt, nec pallam mentiuntur.

Sed sub chlamyde ueritatis, & bonitatis decipiūt, aut per fallacias syllogisticas, aut per obiecta extrinseca proposita, aut per uarias falsas apparitiones, prophetias, reuelationes, phantasticas allocutiones, aut falsigraphas persuasiones immutando, ut diximus uirtutem phantasticam, aut imaginariam. Propter ergo multiplices modos deceptionum fallatiarum, & potentiarum ipsorum malignorum spirituum dicit scriptura. Genesis tertio. Sed, & serpens erat callidior, idest secundum aliam translationem sapientior cunctis animantibus terræ, quæ creauerat DEVS, & CHRISTVS uocat diabolum fortem armatum. Lucæ undecimo. Et Iob quadragesimoprimo. Non est potestas super terram quæ comparetur ei, & 16. quæst. 2. cap. uisis.

Diabolus habet mille nocendi modos,& artes. Et Paulus ad Ephe.6. Non est nobis collutatio aduersus carnem,& sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum. Et Apo.12. Ve terræ,& mari, quia descendit diabolus ad uos habens iram magnam, idest potestatem. Secundo decipit etiam per somniorum illusionem. Nam quandoque operatione dæmonum aliquæ phantasię dormientibus apparent, in quibus aliquę eis reuelāt quandoque quidem quædam uera, siue de spiritualibus, sicut Aug. refert. 18. de ci. Dei, ꝙ quidā philosophus quędam platonica dogmata cuidam in somnijs exposuit, qđ per operationem dæmonum. Aug. factum dicit. Siue de corporalibus præsentibus, uel futuris præcipue ijs cum quibus dæmones habent aliqua pacta illicita, quibus quandoque reuelat ea quorum ipsi causa sunt, quandoque quædam quorum signa prænoscunt, quæ tamen hominibus sunt occulta, quandoque immittūt somnia falsa,& deceptoria, sicut patet per Gregorium 4. dialo. c. 50. ubi dicit, quòd cum quidam somnia uehementer attenderet, diabolus ei per somnium longa spacia uitę promisit, cumq́ue indirectè multas pecunias collegisset ad stipendia longæ uitæ, deceptus a dæmone repente defunctus est, intactas relinquens male partas pecunias. Similiter etiam patet in illo de quo in uitis patrum legitur, quòd cum audiret miracula Moysi cœpit eum præferre Christo,& de nocte diabolo apparente uidit Christum per somnium in choro hominum in uestibus nigris,& Moysen in choro angelorum in uestibus albis, propter quod somnium ille a fide recessit, sed postea illuminatus intellexit fallaciam, & ad Christum reuersus est. Tales igitur omnes reuelationes somniorum, & responsiones non appetendæ. sed execrandę, & non credendę sunt. Primo, quòd frequenter falsa reuelant, quia ipse diabolus mendax est, & pater mendacij. Secundo, quia dato, quòd aliquando uera reuelet, tamen

semper

ſemper intendit perditionem hominum, & ideo plu ries uera dicit, ut homines aſſuefaciat ad hoc, ut ei credatur, & ſic intendit perducere ad aliquid humanæ ſaluti nociuum. Hæc ex Henrico de Aſſia ſuper Geneſim.

ADDITIO.

Quia natura peruerſus eſt Dęmon, aſtutus, & iniquus ideo aſtutia ſemper in nos abutitur, quam explicare nequimus, cum mille nocendi artes habeat quas quidem aſtutias Leo Papa in Ser. colligens, ait; Non deſinit antiquus hoſtis &c.

QVAESTIO IIII. CAP. QVINTI TERTIAE DECADIS.

Cur permittat Deus hominum genus a Dæmonibus tentari.

QVAERITVR, Quare permittit Deus, ut homines a dæmonibus inſidientur? Ad quam ſic reſpondetur, quòd cum diuina prouidentia ordinare nouerit mala in bonum, & bonum inferiorum per ſuperiora procuret, & ipſi angeli ſint medij inter Deum, & homines, bonum hominum per angelos procuratur, & hoc dupliciter. Directe inquãtum homo reducitur ad bonum, & retrahitur a malo, & hoc fit per angelos bonos. Alio modo indirecte dum aliquis per impugnationem a cõtrario retrahitur a malo, & promouetur ad bonum, & hanc procurationem habent facere mali angeli dati hominibus ad exercitium Deo permittente. Hæc Thom. in quæſtionibus de dęmonibus, & in prima par. queſt. 115.

ADDITIO.

Permittit itaque Deus homines persequi, & impugnari, vt diligentes ipsum manifesti fiant, & dediti uoluptatibus reprobentur. Nullo enim se opponente aduersario, non probarentur regis ingenui milites.

Sextum Caput, De tentatione hominum a dæmonibus, Circa quod sex quæstiunculæ soluentur.

QVAESTIO I. CAP. SEXTI, TERTIAE DECADIS.

Vtrum Dæmonum officium sit homines tentare.

QVAERITVR, Si tentare homines sit proprium officium dęmonum? Ad quam primo uidetur respondendum negatiuè. Nam Gen. 22. scribitur, quòd Deus tentauit Abraham de immolatione filij, ergo. Item mũdus caro, & homo tentat Deum hominem atque seipsum, ergo non est proprium officium dęmonum tentare? Ad hanc quęstionem respondetur, quòd tentationis duplex est finis. Primus proximus, scilicet scientia siue experientia de aliquo quem tentamus. Nam cuiuslibet tentantis intentio proprie est, uelle scire aliquid de tentato. Et ulterior, & alius finis bonus, uel malus, qui quandoque quæritur ex percepta scientia. Bonus quidem cum aliquis tentat, aliquid scire de scientia vel uirtute alterius, ut eum promoueat ad dignitates. Malus quando tentat de aliquo scire aliquid, ut eum decipiat, uel subuertat, & hoc proprie dicitur

quando

quando cupimus de aliquo aliquid ſcire,ut eum decipiamus,uel ſubuertamus. Et qa hoc eſt propriũ diaboli qui tentat,ut nos decipiat, ideo per quandã anthonomaſiam diabolus dicitur,tẽtator ſm illud. 1.Theſ. 3.Ne fortè tentauerit uos is qui tentat glo. i. diabolus, cuius eſt officium tentare. Quantum uerò ad finem bonum,ut quis alteri bene faciat ſic Deus, angelus bonus, & ueri amici tentat. Si autem loquimur quãtũ ad proximum finem tentationis.ſ.uelle ſcire de aliquo aliquid,hoc eſt dupliciter, uel uult ſcire alijs, & ſic Deus tentare dicitur, ut ſciat, i. ut faciat alios ſcire, ſicut dicitur Deuter. 13. Tentat uos dominus Deus ueſter, ut palam fiat, utrum diligatis eum. Quomodo tentauit Abraham, ut mundo oſtenderet obedientiam eius. Et Thobiam, & Iob,ut oſtenderet eorum patientiam, & Philippum, ut oſtenderet eius fidei paruitatem. Ioan.6. Vel tentat,ut ſciat ſibi,& ſic quandoque homo tentat Deum cupiens quaſi incertus experiri Dei uirtutem, poteſtatem,ueritatem, & bonitatem,ſicut Iudas machabeus cum paucis iniens bellum contra Bachidem copijs multis munitum tentauit poteſtatem diuinam,& occiſus eſt. 1.Machab.9. Et Henricus Imperator tentauit Dei ſapientiam cum ſuſpectam haberet uxorem uirginem, & ſanctam de adulterio, & coegit eam nudis plantis ſuper ferrum ignitum incedere, & illa innocens illæſa euaſit, ut patet in cronicis. Tentant alij Dei clementiam qui petunt ſibi peccata dimitti iniurias alijs retinentes, & ſic tentantes Deum maximè peccant, cum agant contra uirtutem religionis, cuius eſt de excellentia Dei optimè, & certè ſentire. Et ſic patet accipi quomodo tentare, diuerſis diuerſimodè attribuatur. Nam tentat Deus, ut ſcire faciat,tentat homo, ut cognoſcat, & promoueat, tentat diabolus, ut ſciat, & decipiat, tentat homo malus, ut diaboli cooperator exiſtat, tentat mundus,& caro materiam diabolo miniſtrantes.

nistrantes. Quia tamen tentare propriè est de aliquo experimentum, & scientiam accipere ad decipiẽdum, quod proprijssimum est, diaboli & cooperantium ei. Idcirco dicitur, quòd tentare per quandam excellentiam angelis malis conuenit, & cooperatoribus eorum. Et per hæc patet ad dubium solutio. Hæc Tho. 1. par. q. 113. Et secunda secundæ. q. 97.

QVAESTIO II. CAP. VI. TERTIAE DECADIS.

Quare Dæmones homines tentant.

QVAERITVR, Ad quid prætendit tentatio dæmonum? Ad quam respondetur, ꝙ tentatio dæmonum, siue calliditas contra hominem circa quinque laborat. Primo, ad corrumpendum fidem salutarem erroribus superstitionibusque. Secundo, ad conseruandum hominem in illis. Tertio, ad inducendum uiam contrariam uirtutibus. Quarto ad confirmandum hominem in suis iniquitatibus, ut sic finaliter pereat, & damnetur. Quinto, ut homo patiatur ęgritudinem, & afflictioné, ut sic irascatur, & Deum offendat, ut habetur in glo. c. potest fieri. de pœn. dist. 1. hæc Henricus de Assia super Genesim.

QVAESTIO III. CAP. VI. TERTIAE DECADIS.

Quot, & quæ sunt hominum tentatores.

QVAERITVR, Quot, & quæ sunt tentantés, & insidiantes hominibus? Ad quam sic respondetur, quòd ad perfectam rationem tentatoris tria requiruntur. Primum, ꝙ per tentationem dubium aliquod ignorantibus manife-

nifeſtetur. Secundum, quòd ſit intentum hoc ab eo qui tentat. Tertium,ut tentator cognitionem huius rei uelit accipere quaſi ab eo ignotam. Ratione primarum duarum conditionum competit tentare Deo ſicut patet in Abraham. Nam per imolationem filij manifeſtabatur obedientia,& fides Abrahæ, & hanc manifeſtationem Deus intendebat. Tertium tamē ibi defuit,quia per tentationem illam non accepit Deus cognitionem quam prius non habuit. Alia eſt tentatio in qua ſaluatur unum prædictorum tantum, ſcilicet manifeſtatio tentati,& hoc modo dicitur tentare caro, mundus,& diabolus, quia in ijs manifeſtè cognoſcitur uirtus,uel infirmitas eius qui tentatur ſicut in bello cognoſcitur uirtus militis. Vnde impugnatio ipſius uirtutis mentis a quocunque ſit dicitur tentatio. Et hæc impugnatio habet fieri dupliciter. Vno modo a principio intrinſeco, & ſic tentat caro. Alio modo a principio extrinſeco,& hoc dupliciter. Quia exterius principium,uel impugnat per modum obiecti, & ſic eſt impugnatio a mundo cuius rebus corda alliciuntur ad peccandum. Vel illud principium impugnat ꝑ modum agentis trahentis ad peccandum, uel perſuadendo,terrendo,uel blandiendo, & hoc modo dicitur eſſe tentatio a diabolo, & a membris ſuis hominibus malis,& ſic patet quomodo diuerſimodè tentare conuenit Deo,carni,mundo & diabolo, & malis hominibus. Hęc ex theologis.

QVAESTIO IIII. CAP. VI. TERTIAE DECADIS.

Vtrum tentationes ſint appetendæ.

QVAERITVR, Si tentari a diabolo,& ab alijs dictis tentatoribus ſit appetendum? Ad quam uidetur primo reſpondendum affirmatiuè. Nam Iacobi primo dicitur. Omne

ne gaudium existimate fratres mei cum in tẽationes uarias incideritis. Item illud in quo uirtus alicuius manifestatur est appetendum, sed tentationibus manifestatur uirtus hoīs, & ibi quodammodo uirtus reflo ret, ergo. Sed in cõtrarium est Christus qui nos docet. oremus a nobis tentatio amoueatur in oratione dominica dicentes. Et ne nos inducas in tentationem. Item Mat. 26. Vigilate, & orate, ut non intretis in ten tationem. Et 1. Corinth. 10. tentatio uos non apprehendat nisi humana, id est uenialis, quia sine hac uita humana non agitur. Ad hoc respondetur, quòd cum per se nihil appetatur nisi illud quod non habet rationem boni, & finis, cum tentatio habeat rationem boni, & finis propriè, propriè & per se appeti non debet. Quia uero tentatio ordinabilis est in finẽ, & hoc potest habere rationem boni. Ordinatur autem aliquid, ad finem dupliciter. Vno modo per se, illud, scilicet, quod de se habet ducere in finem, sicut medicina bene confecta, & subiecto bene disposito applicata secundum, se in sanitatem, habet ducere per se. Alio modo per accidens, illud, scilicet, quod de se habet ducere in alium finem quam in finem illum, tamen per aliam, causam concurrentẽ habet ducere in finem intentum, sicut siquis comederet ue nenum, ut moreretur, & inde contingat eum sanari. Cum igitur tentatio per se ordinetur ad perditionem hominis, & ad salutem, non ordinetur nisi per accidens per hoc, scilicet, quòd uincitur per auxilium gratiæ diuinæ. Ideo simpliciter tentari non est appetendum, sed est appetendum per accidens, scilicet tenta tari, & simul cum auxilio diuino uincere. Veruntamẽ quia propter fragilitatem humanam uictoria est nimis dubia, tentatio securius, & melius fugitur, quam quæratur. Ad argumẽtum dicitur quòd Iacobus hor tabatur ad gaudium, de tentationibus, sed ad patien tiam per quam uincuntur tentationibus. Nec patientia relucet nisi præsupposita uictoria. Ad secundum

patet

patet reſponſio in corpore quæſtionis. Hæc ex theologis.

ADDITIO.

Mulierem potius Dæmon tentauit, quia mulier facilior eſt ad conſentiendum. Cum ſit debilioris uirtutis, ideo facilius uictoriam obtinuit. In ſpeciem ſerpentis aggreditur, non ſolum quia inter animalia Dæmoniaca, ſerpens eſt accommodatiſſimum ipſi diabolo; uerum etiam ut ſciremus quòd ſicut a ſerpente nihil boni ſperare poſſumus. Sic a Diabolo nihil, niſi fæditatem, & exitium animæ, multigenumq́ue malum ſuſcipere. Quod autem, non aliud animal Deus ei permiſerit, niſi ſerpentem, ideo factum eſt, ut homo dedignaretur tam deformi animali plus credere quã Deo, & ut poſt caſum maiorem haberetur occaſionẽ ſeipſum arguendi, quòd tam uili, & abiecto animalicu lo contra apertiſſimum uerbum Dei credidiſſet. Cęterum, ut uel ſic eius natura, nobis innoteſceret. Vocali uerò locutione tentauit. Quia (ut Diuus Hieronymus in prolog. ait) habet, neſcio quid latentis energiæ uiuæ uocis actus. Et ſicut Dæmon utitur Dæmoniacis, & eorum lingua mouendo, eos loqui facit, ut hoc uel illud dicant, quod ipſimet tamen ignorant, ſic uſus eſt ſerpente, ut organo, eius linguam ducendo. Et ipſum loqui faciendo, quod cum D. Augu. concordat. ij. ſuper Gene. Cum ait. Quod ſerpens non irrationali anima ſua, ſed alieno iam ſpiritu, ideſt diabolico, poſſet ſapientiſſimus dici omninm beſtiarum.

QVAESTIO V. CAP. VI. TERTIAE DECADIS.

Cur Dæmon mulierem Euam aggreſſus, in ſerpentis ſpecie, & uocali locutione tentauit.

Quæritur

QVAERITVR, Quare dæmon dominã Euam non tentauit interiori ſuggeſtione, ſed uocali locutione, & quare magis in ſpecie ſerpentis, quam cæterorum reptilium, uel animalium? Ad quam ſic reſpondetur, quòd cum permittente Deo diabolus hominem tentare potuiſſet interiori ſuggeſtione, & phantaſtica perſuaſione permiſit tamen niſi, ut tentaret perſuaſione, & apparentia exteriori, uocalis locutionis, ut ſic latentem ſuæ malitiæ conditionem per linguam proderet, & ſe manifeſtè, & conuenienter primis parentibus exhiberet. Et in ſpecie ſerpentis magis quam cęterorum reptilium, uel animalium apparere, & loqui uoluit, quia inter omnia genera ſerpentium uirulentorum, ut dicit Albertus lib. 21. animalium. Serpens eſt calidior, & aſtutior, dicente etiam ſcriptura. Sed & ſerpens erat calidior, ideſt prudentior cęteris animantibus terræ. Addebat etiam ad prudentiam, & malitiam ſerpentis, quia ut dicit Auguſt. 11. ſuper Gene. Diabolus ſerpentem illum impleuit, & ei ſpiritum ſuum commiſcuit. Hæc ex Henrico de Aſſia ſuper Geneſim.

QVAESTIO VI. CAP. VI. TERTIAE DECADIS.

Quod uox hæbrea ſunt primum, & poſt iudicium erit ultimum Ydioma.

QVAERITVR, Quo ydiomatæ dæmon primos parentes eſt allocutos, & quod fuit primum ydioma, & quòd erit ultimum in beatis, & damnatis poſt iudicium, & quo ydiomatæ Deus in paradiſo terreſtri cum primis parentibus loquebatur? Ad quam reſpondetur, quòd dæmon uoce ydiomatica hębrea exteriori, formata lingua corporis animalis ſerpentis locutus eſt primis parentibus. Quod ydioma hæbreum primis parentibus

bus Deus gratuitè primo donauit, & illud angelis bonis, & malis qui in statu innocentiæ locuturi, & instructuri erant, & homines cum eis familiariter conuersaturi a principio impressit. Quo ydiomatæ Adam nomina animalibus imposuit. Nam constat, ut dicit Hieronymus quòd omnia nomina, quæ in Genesi leguntur a principio usque ad diuisionem linguarum esse nomina hæbraica, & hac lingua etiam Deus in paradiso in subiecta creatura ambulans primos parentes allocutus est, & ipsi exteriori lingua ibidem cũ Deo, & diabolo loquebantur, quo utentur etiam beati, & damnati post iudicium, quamuis beati poterunt ad inuicem linguis omnibus loqui, non autem damnati. Dicunt etiam Hieronymus cum Origene quòd experientia probatum fuit, infantem clausum, & a nutrice lege posita, non edoctum prorupisse in primum uerbum ydiomatæ hæbreo. Lehem, idest panem, & yain, id est uinum. Hęrodotus tamen libro secundo quòd infans troianus mox natus, & clausus a nulloque instructus, ex se primum uerbum prorupit lingua troiana, artos, idest panem, ynos, idest uinum hęc Henricus, & supra adducti.

Septimum Caput: De potentia, & conditione ipsorum dæmonum. Circa quod quatuor quæstiunculæ enucleabuntur.

QVAESTIO PRIMA, CAP. VII. TERTIAE DECADIS.

Vtrum Dæmones futura cognoscant.

QVAERITVR, Si dæmones cognoscunt futura? Ad quam sic respondetur, quòd futurorum triplex est genus. Quædam habent causam determinatam, & infallibilem,

lem,ut ſunt illa, quæ attenduntur circa motum corporeum ſuperiorum in quibus eſt determinatio, & omnis impedimenti remotio, & de talibus eſt concluſio prima,quòd dęmones cognoſcant talia futura in ſuis cauſis,cuiuſmodi ſunt ea,quæ circa motum cęli accidunt,ut ortus,& occaſus,eclipſes,coniunctiones luminarium,quæ omnia multo melius cognoſcunt per ſpecies cauſarum innatas quam aſtronomi per artem.Secundum genus futurorum eſt,quæ habent cauſam determinatam,ſed tamen fallibilem aliquando,ut ſunt illa,quæ ſunt secũdum inferiorem naturam,quæ ideo habuit cauſam determinatam, quia naturæ intentio mouet determinatè ad unum. Ideo uero fallibilem, quia multiplex poteſt occurrere impedimentum, ut pote ager ſeminatus ſi terra pinguis eſt,& bona diſpoſitio corporum ſuperiorum afferet pinguem fructum. Et de talibus eſt ſecunda concluſio.Quod dęmones futura cognoſcunt non omnino certitudinaliter,ſed cognitione coniecturali,& hoc modo aſtrologus prædicit quædam futura, quę conſequuntur ex motibus cęli in iſtis inferioribus, quæ tamen impediri poſſunt ꝓpter defectum cauſarum inferiorum, & talium cognitio tanto magis ad certitudinem accedit, quanto ad unum effectum plures cauſæ concurrentes cognoſcuntur,quanto uirtus cauſę melius cognoſcitur.Vnde,qa Dæmones ſubtiliſſimi ſunt,ideo in talibus melius cognoſcunt.Tertium genus futurorum eſt, quæ habent cauſam indeterminatam,& fallibilem, ſicut dicuntur ea,quæ ſunt ad utrumlibet ſicut ſunt ea, quæ dependent a uoluntate noſtra,quæ indeterminata eſt, quia poteſt ad oppoſita mouere, fallibilis etiam eſt, quia poſſunt uolenti etiam perficere,occurrere multa. Et de talibus eſt tertia concluſio,quòd dæmones non cognoſcunt talia,ſed ſolus Deus. Prima futura poſſunt diuinare,& pręnuntiare dæmones certo. Secunda non certitudinaliter. Tertio nullo modo, niſi ſolus Deus, & cui uoluerit Deus reuelare, a cuius actus

uſur-

usurpatione, diuini uocantur, qui futuris prænunciandis intendunt. Quarta conclusio (quasi corolarium) est, quod licet dæmones sciant futura primo modo non est tamen eis danda fides, cum reuelant, quia intentio eorum est ad fallendum, & si quandoque dicunt uera, hoc faciunt, ut assuescant homines in alijs ad credendum. Non ergo diuinationibus eorum danda est fides. Hæc Thom. & Bonauentura, & dominus Ioann. Cardinalis super cap. sciendum. 26. quæstio. 3. Quod si quæratur quomodo sciunt dæmones quandoque præsentia reuelando quid nunc faciant reges &c. Respondetur, quia dæmones non mouentur localiter ad cognitionem aliquam acquirendam, sed benè ad aliquid operandum in loco. Vnde dæmon sicut non indiget motu ad sciendum ita nec mora temporis ad motum localem. ideo statim potest adesse applicando, se & reuelare, sicut anima nostra etiam statim transit cogitando de Gallia, in Syriam. Tho. 1. par. q. 113.

QVAESTIO II. CAP. VII. TERTIAE DECADIS.

An dæmon hominum cogitationes cognoscant.

QVAERITVR, Si dæmones cognoscant cogitationes hominum? Ad quam primo uidetur respondendum affirmatiuè. Nam ut dicitur a Gregorio in moralibus. Intellectus beatorum resurgentium intendentes in uniuscuiusque intellectuum fęlicium aliorum simul, & conscientias eorum penetrabunt. Sed resurgentes erunt simile angelis. Matt. 22. ergo, & angeli boni, & mali, similiter possunt. Respondeo dicendum, ꝙ cogitatio hominis dupliciter potest sciri. Vno modo indirectè hic est in effectu, & hoc mō nedum homines

& angeli boni, sed dæmones etiam scire possunt cordium cogitationes, & tanto subtilius angeli boni, & dæmones, quanto effectus huiusmodi fuerint magis occulti. Cognoscitur etiam cogitatio interdum non solum per actum, & effectum, aliquem exteriorem, puta locutionem, uel operationem, sed etiam per aliqua signa faciei, & mutationem uultus. Vel per signa aliqua corporis quod quidem diuersimodè mouetur secundum diuersitatem affectionum. Nam dicitur Ecclesi. 13. Cor hominis immutat faciam eius. Et Iuuenalis li. 3. Deprehēdas animi tormenta latentis in ęgrotum facies, & Ouid. de arte amandi. Sępe tacens uocem, uerba quod uultus habet, & hic etiam modo homines cognoscunt cogitationes cordium, sed angeli, boni, & mali tanto facilius, quanto subtilius immutationes occultas corporales perpēdunt. Et medici etiam aliquas affectiones cognoscunt per pulsum puta quòd homo tristatur, uel amet. Hanc autem cognitionem. d. Bonauentu. uocat coniecturalem, & secundum hanc cognitionem indirectam, uel coniecturalem, uel in effectum intelligitur dictum Aug. 12. super Gene. ad literam, ꝙ angeli cognoscunt cogitationes nostras nobis etiam inuitis. Item lib. de diuinatione inquit. Dæmones hominũ dispositiones non solum uoce prolatas, uerũ ēt cogitatione cōceptas, cum signa quædã in corpore ex animo exprimuntur, tota facilitate perdiscunt. hæc ille. Alio modo possunt cognosci cogitationes directè, prout sunt in uoluntate, & tunc est conclusio secunda. Quod nec dæmones, nec angeli, nec homines cognoscũt cogitationes, sed solus Deus. Probatur hoc primo sic. Nã cum angeli, & dæmones ex speciebus inditis, & innatis cognoscant naturaliter uoluntas uero hominis cum nulla re conueniat, a qua possit elici eius similitudo, ideo directè, nec uoluntates, nec affectiones uoluntatum, nec cogitationes prout sunt intellectu possunt ab homine, uel ab angelis bonis, uel malis cognosci, sed a solo Deo, cui soli uo-

luntas

luntas hominis subiacet,& solus in ea operari potest, cum sit eius principale obiectum,& ultimus finis. Propter hic dicitur Hier.17. Prauum est cor hominis, & inscrutabile, qs cognoscet illud? ego dominus scrutās cor,& probans renes. Et primæ Corint.2. Quis enim scit hominum, quæ sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est? Quæ uerba sic exponit Ambro. Voluntates,& secreta cordis quis hominum scit nisi spiritus hominis qui in ipso est, idest, nisi animus ipsius, & non alterius. Manifestum est enim cogitationes nostras a nullo sciri nisi ab animo nostro, quem hic spiritum dicit. Ita,& quæ Dei sunt, idest secreta, & occulta Dei, nemo potest scire nisi spiritus, Dei qui in ipso est,& est ostensio a minori. Et Aug. lib. de ecclesiasticis dogmatib. dicit. Internas cogitationes nostras diabolū non uidere certum est. Facit ad hoc quod dicit dominus Bonauen. ꝙ sicut Deus uoluntati rationalis creaturæ dedi dominium siue arbitrium cui nulla potentia pręsidet nisi diuina, sic eius potentiæ cognitiuę dedit conscientiæ secretum, cuius secreta,& profunda non penetret nisi diuina sapientia. Et ideo nulla creatura, aut humana, aut angelica potest conscientiæ humanæ scire secreta, nisi per signa, uel per coniecturas, uel nisi nouerit Dei reuelatione, aut hominis detectione, denunciatione. Hæc Thom. in quæstionibus de ueritate,& in 1.p.q.57.& d. Bonau.& d. Ioan. de Tur. Cre. in c. quodam loco.25.q.3. Dominus autem Herueus, cum domino Ioan. Scoto dicunt ꝙ dæmones cognoscunt cogitationes nostras quantum ad subiectum obiectum,& affectum ad quem inclinant, non auté quantum ad finem, puta sciunt quid cogitamus, sed ignorant ad quem finem, cognoscunt te cogitare fęminā, sed ignorant ad uoluptatem, uel ad alium finem. Ad arg. Gregorij dicendum, ꝙ in resurrectione propter claritatem corporis, & subtilitatem eorum penetrabitur mens eorum, quo ad quantitatem gratiæ,& gloriæ; & non autem quo ad cogitationes cordium, & sic

dicitur de angelis bonis,& malis nunc uſque ad diem iudicij. Hæc ex ſupra adductis.

QVAESTIO III. CAP. SEPTIMI TERTIAE DECADIS.

An Dæmones miracula facere poſſint.

QVAERITVR, Si dæmones facere poſſunt miracula? Ad quam uidetur primo reſpondendum affirmatiuè. Nam dicit Auguſt.lib.83. quæſtionum. Plerunque artibus magicis, & dæmonum fiunt miracula ſimilia illis, quæ fiunt, per ſeruos Dei, ut patet ex Valerio maximo lib.1.Rubrica de miraculis. Item ſuſcitatio mortuorum miraculum eſt, diabolus autem fecit mediante phitoniſſa in ſuſcitatione Samuelis, ut patet. primo Reg.28. Reſpondetur, quòd ſi miraculum accipiatur propriè, prout eſt aliquid arduum inſolitum ſupra facultatem totius naturæ creatæ, & præter ſpecie admirantis apparens (ut dicit Aug.) Dæmones ſic miracula facere non poſſunt, nec aliqua creatura niſi ſolus Deus. Si autem miraculum accipiatur communiter pro eo quod excedit facultatem, & conſiderationem humanam, ſic dæmones poſſunt facere miracula, quæ uerius dicerentur mira, inquantum homines illa ſic facta mirantur, quia eorum facultatem, & cognitionem excedunt. Quamuis autem opera demonum, quæ nobis miracula uidentur ad ueram rationem miraculi non pertingant, ſunt tamen quandoque uerè res, ſicut magi Pharaonis per uirtutem dæmonum ueros ſerpentes, & ranas fecerunt, & quando ignis de cælo cecidit in familiam Iob, & gregibus &cęt.quæ fuerunt opera ſathanę, & phantaſmata non fuerunt, ut dicit Auguſtin.20. de ciuita. Dei.

Ad quam primum dicitur quòd illa propriè dicuntur mira, & non miracula. Ad ſecundum dicitur quòd phitoniſſa non uidit Samuelem, ſed diabolum in ſpecie, & ſimilitudine Samuelis, quem phitoniſſa credidit Samuelem, & ideo ſuſcitatio non fuit uera, ſed phantaſtica. Thom. prima parte, quæſtio. 110. & Ioan. de Tur. Cremata. 25. quæſtio. 3. c. quodam loco.

QVAESTIO IIII. CAP. VII. TERTIAE DECADIS.

An mulieres de nocte cum Diana equitantes ſit illuſio Dæmonum.

QVAERITVR, An ſicut dicitur de mulieribus, de nocte ęquitātibus cum Diana, uel cum Herodiade uxore Philippi, ſit ſic in re, an ſit illuſio dæmonum. Ad quam uidetur primo reſpondendum affirmatiuè. Nam legitur de archiepiſcopo Biſontino quem diabolus uſque Romam tulit. Simile dicitur de Alberto Magno a Colonia Romam, dæmone ad diſputandum adducto. Et de bono angelo ſcribitur. Dan. 14. quòd tulit Abachuc de iudea in Babylonem, in uertice eius, ut portaret prandium Danieli. Reſpontur, quòd ea, quæ dicuntur de Diana, & Herodiade falſa ſunt. Primo, quia Diana dea paganorum in mundo hoc, nec in alio reperitur, nec Herodias eſt in mundo, cum qua dicunt ſe ęquitare. Non enim permittitur a Deo, quòd talis, quæ Ioan. Baptiſtam fecit interfici, exeat de inferno ad æquitandum. Item falſum eſt, quòd dicunt ſe æquitare ſuper quaſdam beſtias, non enim in tam breui tempore realiter, corporaliter iſtæ beſtiæ tanta terrarum ſpacia poſſent tranſcurrere, & tam ſilenter ambulare, nec uiderentur comedere. Fit ergo

illusione dæmonum, qui cum mentem cuiuscumque mulieris per falsam crudelitatem subiugauerint, illico transformant se in diuersas species personarum, & similitudines, & mentem quam captiuam tenét, multipliciter in somnis deludunt, modo tristia, modo læta, modo cognitas, modo incognitas personas ostendendo. Et cum solos spiritus hoc patitur infidelis permittitur etiam hoc non solum in animo, sed in corpore euenire. Ad illa in oppositum dicitur, quòd deuehere potest corpora, & homines sicut patet in Christo domino a diabolo in montem excelsum, & supra pinnaculum templi portato sicut, habetur Mat. 4. sicut etiam patet quandoque de mulieribus arte dæmonũ ad suos amantes, uel adulteros deportat. Sed illa facere de Diana, & Hærodiade non potest, nec est simile, ideo consequentia neganda. Io. Car. 25. q. 3. cap. supra allegato.

Octauum Caput: De potentia, & imbecillitate dæmonum. Circa, quod quinque quæstiunculæ soluentur.

QVAESTIO I. CAP. VIII. TERTIAE DECADIS.

An aliqua arte naturali dæmones cogi possint ad oracula hominibus danda.

QVAERITVR, Si dæmones aliqua arte naturali inuenta, uel quæ reperiri possit cõbinationis uerborum caracterum, uel uiriũ naturalium rerum cogi possint ab homine, ut intrent aliquem locum, puta fialam, uel lapideam imaginem, & ibi fixæ permaneant, & responsa poscétibus donent? Ad quam primo uidetur respondẽdum affirmatiuè. Nam experientia (mater scientiarum) di-

dicimus

dicimus,& audiuimus aliquos habuiſſe,& habere dæmones incluſos in fialis,ſtatuis,ut in idolis tp̃e noſtro, & idolatrarũ,& ab eiſdẽ coercitos dediſſe reſponſa petentibus. Ad hãc qõnẽ rñdendo ponuntur ſex cõcluſiones. Quarũ prima eſt ꝙ pars quæſiti negatiua eſt uera. Probat̃,qa ſi ęqualis nõ prævalet ęquali,multo minus pót prçualere ĩferior ſuperiori,uel infirmior potẽtiori. Sed quilibet hõ naturaliter eſt inferior, & infirmior oĩbus angelis,& dęmonibus,imo ex dicto Xp̃i,q minor eſt inter angelos maior eſt oĩ homine, ergo nõ poterit hõ compellere,uel cohercere dęmones ad ingreſſum,& fixæ alicubi ſtãdũ, ꝑpterea dixit Iob. 41. Non eſt ſuper terrã poteſtas,q̃ cõparetur ei.ſ.diabolo. Itẽ ſi hõ nulla arte,aut ui uerborũ,uel caracterũ, aut herbarũ,uel lapidũ compellere põt aliũ hoĩem,ut aliquẽ locũ determinatũ intret ibiq; immobiliter ſtet,& maneat donec licẽtietur,ꝙ magis debere poſſet fieri, cũ hõ ſit animal rõnale directè ſubiectũ, ſ̃m ſuã cõpoſitionem,& conditionẽ naturalẽ corporibus cęleſtib. & elemẽtis, & eorum accidẽtibus. ſ.influxibus,& impreſſionibus alterationibus,& trãſmutationibus,ergo multo minus põt hõ diabolũ cõpellere,qui directè ſecundũ ſuã cõpoſitionẽ non ſubijcitur corporibus cœleſtibus,nec eoruminfluxibus, aut accidentibus. Secunda cõcluſio. Si aliquãdo apud hoĩes eſt,uel fuit ars cogendi dæmones ſeu ſpiritus malos uerbis aut caracteribus,aut alijs quibuſcunque rebus,illam non habuerunt a dæmonibus. Hæc concluſio probatur ſic. Quia non eſt ueriſimile,ꝙ dæmones ſuperbiſſimi uellent homines docere quomodo poſſent in ſeruitutem hominum redigi,& ab eis captiuari, incarcerari, includi,uel expelli pro libito hominis,quando & ubi uellent. Tertia concluſio Si dæmones quandoque compelluntur,uel cohercẽtur ad ingreſſum, uel egreſſum uerbis, caracteribus &c.hoc fit,uel a ſolo Deo,uel ab angelis bonis. Vel etiam fortè dæmones inferiores a ſuperioribus, & potentioribus dæmones com-

pelluntur ad hoc,uel ad illud. Vel certè dæmones quãdoque fingunt ad huiusmodi per homines se compelli,cum tamen spontè, & libenter ueniant, ut credentes facilius opprimant. Nam ut dicit Aug. Dæmones ob nihil aliud beneficium præstant nisi, ut credentes occultius finaliter perdant. Quarta conclusio. Si est, autfuit unquam apud homines aliqua ars cohercendi, uel compellendi dæmones exorcismis, aut combinatione, seu adhibitione aliarum quarumcunque rerum illa, erat & est solum ministerialis respectu Dei, uel bonorum spirituum, ita ualet quòd ex diuino pacto secreto quotiens talis homo dixerit talem exorcismum, tali modo, & intentione, aut cum talibus cerimonijs, coherceantur, uel compellantur spiritus maligni per ipsum Deum,aut angelos eius potestatiuè exorcista solum existente suo modo ministro. Quinta conclusio. In christiana religione, credere esse aliquam artem coercendi dæmones, aut aliquem exorcismum habere efficaciam in expulsione, seu cohertione illorum,superstitiosum est. Probantur, quia nec in ecclesia primitiua,nec in ecclesijs modernis, exorcismus aliquis proprius, & determinatus expellendi dæmones ab obsessis hominibus,uel illos constringendi, nisi apocriphè inuenitur, & dubiè. Quinimmo saluator dixit Mat. 27. Hoc genus, scilicet dæmonum non eijcitur nisi per orationem,& ieiunium. Conceditur tamen quibusdam,& concessum est peculiariter quadam eorum deuotione,& oratione quas Deus exaudit,ut tales per inuocationem nominis Dei,& sanctorum, dęmones coherceant,& expellant. Sexta conclusio. Ars includédi dæmones in imaginibus, uel fialis de qua locutus est Hermes non est propriè ars,sed quædã cõstitutio, seu decretum,aut pactum tacitum,uel expressum, inter homines perditos,& dæmones diuini honoris cupidissimos, ualet ꝙ si homo fidem firmã habuerit, ꝙ sint ueri,uel dij diuino honore colendi potentes homi-

nibus

nibus prodesse, & obesse, & cum tali fide homo fecerit aliquam imaginem hominis, uel cuiuscunque animalis, & consecraueris ipsam talibus uerbis, caracteribus, seu figuris, suffumigationibus aliquibus, & unctionibus &c. tunc absq; dubio aliquis spirituum tali consecratione completa intrabit illam imaginem, & ex ea responsa dabit deceptis hominibus consulentibus ipsum, & hanc institutionem decretum dæmones quibusdam perditis hominibus per inspirationem, uel aliter quomodocunque patefecerunt, ita, quòd crederent homines se talem artem inuenisse, & sic isti tales, lege Dei dimissa credentes, & seruantes leges illas dæmonum, iusto iudicio derelicti sunt, & derelinquuntur, & fiunt serui diaboli, qui vt ipsos in suo seruitio teneat, & alios per ipsos alliciat, operatur sępissime ad uota talium seruorum suorum quodcunque uoluerint. Propterea bene dicebat Au. 21. de ciui. Dei. c. 6. Dæmones, ut alliciantur ab hominibus ad inhabitandū alicubi prius eos a stultissima caliditate se ducunt, uel inspirando eorum cordibus uirus occultum, uel etiam fallacibus amicitijs apparendo, eorumque paucos discipulos suos faciunt plurimorum doctores. Neque enim potuit primum nisi illis docentibus disci, quod quisque dæmonum appetat, quid ve exhorreat, aut quo numine iuuetur, uel cogatur. hæc ille, & concludit dominus Henricus. Non ergo cum necromanticè, uel magicè compellis, aut in uinculis eum, ut putas tenes. Sed hoc certum habe, quòd ipse simulat se captum, ut te capiat. Se uinctum, ut te uinciat. Se tuo imperio subditum, ut te sibi subdat, a te inclusum, ut tibi finaliter concludat, fingit se tua arte, uel lapidi, uel imagini alligatum, ut te funibus peccatorum ligatum ad infernum perducat, & per hæc patet responsio ad primum argumentum. Hæc Henricus de Assia super Genesim.

ADDI-

ADDITIO.

Plura habes, apud Eusebium lib. 5. de præparatione Euangelica, cap. 6. vbi tractat, quomodo Dæmones coguntur ab hominibus. Item eodem lib. cap. 7. 8. & decimo.

QVAESTIO II. OCTAVI, CAP. TERTIAE DECADIS.

Quomodo Dæmones a corporibus obsessis expelli possint.

QVAERITVR, Si dæmones possunt expelli a corporibus obsessis uirtute melodię, aut lapidis, uel herbarum? Ad quam uidetur primo respondendum affirmatiuè. Nam primi Reg. 16. dicitur, quòd Dauid Psalterium arripere, & coram Saul psalleret, cessabat diabolus ab eius uexatione. Item in musica Guidonis dicitur, quòd sunt quidam dæmones qui melodiam substinere non possunt. Item Iosephus de bello iudaico dicit. quòd in exercitu Titi cum obsideret Hierusalem erat quidam qui per lapidem anuli dæmones expellebat a corporibus obsessis. Item Thobiæ. 6. dixit angelus Raphael de iecore piscis posito super carbones, fumus eius fugat omne genus dæmoniorum, siue a uiro, siue a muliere. Et Salomonem dicitur fecisse exorcismos herbarum ad dæmones expellendos. Ad hanc quæstionem respondendo ponuntur tres conclusiones iuxta determinata per Magistrum Nicolaum de Lyra super primum librum Reg. 16. c. Prima conclusio est. Nec melodia, nec herba, nec cuiuscunque lapidis uirtus, aut rei sensibilis substantia, potest naturali uirtute in dæmonē aliquid agere per quod possit ad aliquid compelli, nec per cósequens a corporibus obsessis expelli, aut ab eius uexatione

tione excludere. Hæc conclusio probatur sic nullus spiritus separatus potest naturaliter pati a corpore. Patet quia agens præstantius est passio, ut dicit Aug. Et philosophus in de anima. Sed dæmon est spiritus separatus ergo sequitur, ꝙ nulla res sensibilis, aut uirtus corporalis directe, uel indirecte potest in dæmonibus, ergo nec compellit ad aliquid. Hanc conclusionem ēt ponit magister Henricus de Gandauo Seruita in quo libetis qui ita dicit. Non est aliqua uis in lapidibus aut herbis quæ dæmonem cogere possit, uel fugare ullo modo, licet fingere possit dæmon se cogi per herbas aut lapides aut carmina, hoc autem nullum horum facere posset si Deus supernaturaliter eius huiusmodi uirtutem indidisset, quemadmodum indidit eam sacramentis sacramentalibus. Secunda conclusio. Virtus diuina potest immediate uel mediate, puta mediantibus angelis bonis, aut sanctis, uel bonis uiris agere in dęmones & eos compellere ad aliquid agendum. patet conclusio. Cum diuina uirtus sit superior eis, cui subiecta est omnis potestas alia, potest in eos immediate uel mediantibus bonis angelis aut sanctis uel bonis uiris. Vnde discipuli. 72. reuertebantur cum gaudio ad Christum dicentes. Domine etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Lu. 10. Tertia conclusio. Melodia uel aliqua res sensibilis potest uexationem mitigare, ita quòd per illa sensibilia a dęmonibus afflicti leuius ferant. Hoc tamen non agendo in dæmonem, sed in uexatum a dæmone. Probatur, quia omnis causa limitate uirtutis, potest inducere effectum intensiorem & minus intensum in magis & minus disposita materia, nam actiones fiunt in patiente disposito. 2. de anima. Dæmon uero est limitate uirtutis ergo intensiorem uel minus intensam inquietationem facit in homine, secundum diuersitatem dispositorum ad illam uexationem siue ad illud ad quod intendit dęmon uexando inducere, quàm in homine contrariæ dispositionis, ut pote si aliquis est

dispositus

dispositus ad passionem melancholicam, q̃ in illum hominem, qui habet contrariam dispositioné, & hoc quia dæmones non possunt materiam corporalem, secundum suam uoluntaté transmutare, sed hoc faciũt mediantibus actiuis, & passiuis corporalibus, in suis enim actionibus dęmones homines affligendo aliquã do considerant dispositionem materiæ corporalis. Vnde dicuntur aliqui lunatici. Matth. 4. & 16. qui secundum uariam dispositionem lunæ affliguntur a dæmonibus ex diuina permissione. Luna autem habét dominium super humido, & per consequens super cerebrũ quod quidem est magis actum suscipere actionem dæmonis uno tempore, q̃ alio secũdum uarium motum lunę. Similiter, & herbæ, uel melodiæ, uel aliæ res sensibiles multum possunt dispositionem corporum immutare, & ex consequenti motus sensibilitatis. Patet de herbis, quarũ quædam inclinant homines ad tristitiam, quædam ad gaudium. De armonia etiam patet 4. politicorum, ubi uult philosophus, quod diuersæ armoniæ prouocant diuersas passiones in homine. Et Boe. dicit in musica, quòd musica ualet ad curandum infirmi, aliquas uel alleuiandum, & ita patet, ꝙ herbę uel armoniæ quandoque possunt causare in homine aliquam dispositionem contrariam illi uexationi quæ dęmon conatur hominem uexare, & per consequens patet, ꝙ per tales res sensibiles causari potest dispositio in corpore humano, per quã minus subdatur actioni dæmonum, & sic afflictio ab eo causata diminuitur, & alleuiatur. Item illud quod minuit perceptionem afflictionis diminuit etiam, & alleuiat afflictionem. Melodia aũt minuit perceptionem afflictionis cum attrahat ad se mentis intẽtionem, & sic alleuiare potest afflictionem in homine a dæmone causatam. Dęmoné uero affligentem non potest expellere, ut dictum est.

Ad primum argumentum dicitur, ꝙ Saul per melodiã uirtute naturali leuius poterat ferre uexationem diaboli, sed per eam dæmon non recedebat, sed magis uir-

tute diuina immediate, uel mediantibus angelis sanctis ex merito Dauid, qui laudes diuinas in cythara, & canebat pro salute Saulis. Simile habetur 4. Reg. 3. de Heliseo. Ad secundum dicitur, quòd dęmones recedunt ad melodiam, aut propter sanctitatem pulsantis, ut dictum est de Dauid, aut propter malitiam eius, ut pote si fiat ad hoc, ut per hoc reuerentia Deo debita dæmonibus tribuatur, cuiusmodi sunt dæmones cupidi, & sic recedunt non coacti, sed uoluntarie, ut tales homines in errore teneant, & in sua seruitute, quòd maxime desiderant. Ad tertium similiter dicitur, quòd ille in exercitu Titi expellebat dæmones arte magica, idest per pacta cum dæmonibus inita tacita, uel expressa, quibus fingunt se expelli, ut homines in errore teneant. Fumus etiam iecoris piscis non expulit dæmonem, sed meritum orationis Thobiæ, quòd per fumi odorem designabatur, & uirtute sancti angeli Raphaelis. Et Salomon si fecit exorcismos tempore quo habebat spiritum Dei, sic uirtute diuina dæmones repellebantur. Si uero tempore idolatriæ suæ fecit, repellebatur, eis dæmones arte magica, ut dictum est. Hæc Ioannes de Turre Cremata, de pœniten. distinctio. 1. cap. uoluissent. §. denique ut perspicue.

QVAESTIO III. CAP. VIII. TERTIAE DECADIS.

An fascinatio sit opus naturale, uel diabolicum.

QVAERITVR, Si fascinatio infantium, & puerorum a sortilegis uetulis sit opus naturale, uel diabolicum? Ad quam sic respondetur, quòd Auicenna posuit causam fascinationis fore fortem imaginationem animæ. Nam sicut ambulans super trahem in alto positum cadit de facili, quia imaginatur casum ex timore,

more, & ad appensionem solam animæ calescit corpus, ut patet in concupiscentibus & iratis, uel etiam infrigidatur in timentibus, & quandoque etiam immutatur ex forti apprehensione ad aliquam ęgritudinem puta febrem uel lepram, ita etiam anima uetulę uehementer affecta in maleuolentiam, habet impressionem nocumenti in aliquem maxime puerum, qui propter corporis teneritudinem est maxime susceptibilis impressionum. Ex hoc sequebatur secundum Auicen. quòd materia corporalis obediret substantię spirituali ad nutum. Sed cũ supradictum sit, quòd materia corporalis solum ad motum localem spirituali substantiæ obediat, ad nutum soli Deo. Ideo melius dicendum est, quod fascinatio puerorum fit ex forti imaginatio ac animę uetulę immutantis spiritus corporis coniuncti, quę quidem immutatio spirituum maxime fit in oculis ad quos subtiliores spiritus perueniunt. Oculi autem inficiunt aerem continuum usque ad determinatum spacium per quem modum specula si fuerint noua, & pura, contrahunt quandam impuritatem ex aspectu mulieris mẽstruatæ. ut dicit Aristo. in li. de somno, & uigilia. Sic ergo cum anima vetulæ fuerit commota uehementer ad maleuolentiam, efficitur secundum modum prædictum aspectus eius venenosus, & noxius, maxime pueris, qui habent corpus tenerum, & receptiuum impressionis de facili. Possibile est, etiam quòd ad hoc Dei permissione cooperetur malignitas dæmonum, cum quibus uetulæ sortilegæ aliquod fedus habent. Hæc Thom. 2. contra Gent. c. 103. & pri. p. q. 117. ar. 52. ad secundum argumentum.

QVAESTIO IIII. CAP. VIII. TERTIAE DECADIS.

An præseruatio corporum mortuorum sit opus Dei, uel naturæ, aut Diaboli.

QVAERITVR, si apparitiones, & mirabiles factiones, apparentes quandoque circa corpora defunctorum,

defunctorum, ut puta cõseruatio corporum post mortem ab incineratione, & augmẽtum unguium, barbæ, pillorum in mortuis, aut emanatio sanguinis de corpore occisi ad præsentiam occisoris, quibus sunt tribuendę, diuino miraculo, an naturæ, uel dæmoni? Ad quam respondens Augusti. 21. de ciu. Dei, dicit, quòd apparitiones, & factiones mirabilium generaliter reduci debent ad quatuor, scilicet ad Deum, ad angelos, ad dæmones, ad homines sanctos, uel ad eorum spiritus fieri etiam quandoque possunt per homines dæmoniacos, ut per magos, & quandoque etiam fallaci subtilitate humana. Dominus autem Henricus de Assia ad hanc quæstiunculam respondet sic. De singulis miris, & insolitis ueras reddere causas difficilimum est. Nam si fęlix dictus est iuxta poetam, qui eorum quæ naturaliter apparent causas cognoscere potuit, felicissimus dici certe poterit, qui eorum quę supra naturam aparent, & apparuerunt, causas efficientes, & finales discernere nouit. Possunt enim inquit idem mira, & insolita circa corpora mortuorum. subtilitate dęmonum, & peruersorum hominum astutia procurari. Sic. B. Augu. in 14. de ciu. Dei narrat de quodam, qui quando uoluit, se fecit per omnia simillimum mortuo, quandoque simillimum cæco hydropico, uel claudo. Et quandoque etiam quædam mira circa mortuorum corpora ad naturales causas reducibilia sunt, sicut ad illud de conseruatione corporum a putrefactione post mortem respondent aliqui dicentes, quòd uirtus loci, uel uirtus unguenti, aut rei alicuius corpori impositæ potest esse causa præseruationis corporum ab incineratione, & quòd ungues crescant barba, & pili in mortuo causa potest esse naturalis, scilicet complexio morientis in materia cuius potest post mortem induci aliqua forma imperfecta de genere uegetatiuè uiuentium. Aliqui autem, ꝙ corpus mortui imputrefactum maneat, attribuunt diuino miraculo. Nã Deus conseruat quandoque corpora sancto-

rum imputribilia in testimonium singularis sanctitatis, & innocentiæ, & integritatis mentis, & corporis eorum, ut sic remaneant corpora eorum remota a putrefactione, & incineratione, & uermium comminatione, siue corrosione, sicut dum uiuerent integra fuerunt a carnis corruptione, sicut de eo patet de quo scriptum est. Non dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Aliquando aliquorum etiam corpora preseruantur a Deo incorrupta eo, quod tales mortui sunt in excommunicatione. Nam, ut quidam ferunt excommunicatorum corpora non putrescunt, & ponunt exemplum Caroli Regis Vngariæ, ante plures annos interfecti, & ab Vrbano sexto excómunicati, quod dicũt ideo adhuc integrum remanere, ut scilicet sit argumẽtum aliquale, quod ille fuerit uerus Papa qui ipsum excommunicauit. Aliquando etiam malorum corpora subtilitate dęmonum conseruantur incorrupta in deceptionẽ, ut credatur hoc, merito uitę talium, accidere, & sic approbentur mala quæ fecerunt pro bonis, & sic inducatur vulgus credulum ad inuocationem ipsorũ, sicut de quibusdã mortuis malis uisum est, quod diabolo operante ad inuocationem ipsorum, uel ad tactũ corporum suorum cœci fuerunt illuminati? claudi ambulauerunt, surdi audierunt, & infirmi de uarijs languoribus liberati sunt, quinimmo, & mortui resuscitati sunt: Nam ut dictum est, hæc, & similia realiter diuino miraculo, & sophisticè fieri, & procurari possunt. Veruntamen omnia corpora quibuscunque de causis ab incineratione pręseruata ante resurrectionem finalem in cinerem resoluentur, ut impleatur uniuersalis Dei sententia Adæ, & toti eius posteritati inflicta, quæ dicit. In sudore uultus tui uesceris pane tuo, & in puluerem reuerteris. Gen. 3. Ad illud autem de effusione cruoris ad pręsentiam occisoris, de quo scribit Philosophus lib. de commixtione elementorum, licet superstitiose aliqui dicant, quòd hoc fiat per deceptionem introductam ab homine, uel dæmone, tamẽ si ita

ſit ſemper, uel ut in pluribus, magis uidetur eſſe diuino miraculo aſcribendum in horrorem, & deteſtationem peccati, quàm ratio aliqua aliunde quærenda, ut patet Gene. quarto de ſanguine Abel coram Deo ſcaturiente, & bulliente in uindictam homicidæ. Hæc ex domino Henrico de Aſſia ſuper Geneſim.

QVAESTIO V. CAP. VIII. TERTIAE DECADIS.

Vnde ſumenda eſt ratio, quod quædam miranda ſint a Diabolo, & non a Deo.

QVAERITVR, cum mirabilium apparitiones fieri poſſint ex cauſis, bonis, & malis, ut nunc ſupra dictum eſt, quæritur unde ſumenda ſit diſcretio harum ab illis? Ad quam reſpondet Auguſtinus uigeſimoprimo. de ciuita. Dei dicens, quòd miracula quæ fiunt a Deo, ſiue meritis ſanctorum, ſiue per homines adhuc in corpore cõſtitutos, ſiue per angelos, ſiue alijs modis, omnino a mortalibus incomprehenſibile eſt. Ideo in talibus quandoque tam difficilis eſt diſcretio, quòd haberi non poteſt ſatis ex conſideratione circũſtantiarum loci, temporis oportunitatis, modorum faciendi qualitate factorum, & finis. Vbi ex hoc ſupponitur, quòd mira, & inſolita quæ tribus primis fiunt cauſis circa mortuos, uel alias ad Dei honorem, & hominum ſalutem tendunt. Cætera uero quæ fiunt tribus cauſis ultimis perditionem inducunt ijs, qui talibus ſine prouida diſcretione ſpirituum attendunt. Vnde Aug. li. ubi ſupra c. 10. dicit. Miracula faciunt dæmones. ut credantur Dij. Sancti autem angeli, & homines ea faciũt vt laudetur Deus. Hęc ex domino Henrico de Aſſia ſuper Geneſim.

Nonum Caput, De diuinatione commercio, & inuocatione dęmonum, Circa quod sexdecim quæstiunculæ soluentur.

QVAESTIO I. CAP. NONI, TERTIAE DECADIS.

An quis possit per Dæmonum inuocationem absque peccato uaticinari futura.

QVAERITVR, Si quisque possit uaticinari futura per inuocationẽ dæmonũ absq; peccato? Respondetur, q̄ futura tribus modis uaticinari possunt, & cognosci. Vno modo naturaliter ex causis suis determinatis, & certis, uel ex causis, ut in pluribus, & frequenter agentibus, & talium non est diuinatio, sed pręcognitio. Vnde ortus solis cras, uel cum medicus prædicit futuram sanitatem, & astronomus futuram eclipsim, uel pluuiam, uaticinatio non est, sed præcognitio ex necessarijs causis, ut frequenter agentibus. Secundo modo futura possunt cognosci Dei reuelatione, & hoc etiam modo futurorum præcognitio non est diuinatio. Vnde si quis futura contingentia Deo reuelante pronunciat ipse tũc non diuinat, idest quod diuinum est non facit, sed magis quod diuinũ est, suscipit. Tertio modo possunt cognosci futura dæmonis indicatione, & respectu horũ est diuinatio. Nã ut dicit Aug. in li. de doctrina Christiana, diuinatio est usurpatio præcognoscendi futura ex quadam pestifera societate hominum, & dæmonũ, & hoc tertio modo uti diuinatione illicitum est, & semper peccatum mortale. Quod probatur auctoritatibus, & rationibus. Primo auctoritate Deut. 18. dicẽte. Non sit qui phitones cõsulat, nec diuinos phitones autem a phiton Appolline dicti sunt, qui dicebatur esse auctor diuinandi, ut dicit Isidorus. Propterea. 26. q. 5. c.

5.c.qui diuinationes dicitur. Qui diuinationes expetunt sub regula quinquennii iaceāt secundum gradus pœnitentiæ diffinitos. Secundo probatur idem quatuor rationibus. Primo, ratione modi sic. Ille qui usurpat modo indebito, q̄ Dei est Deo non reuelante mortaliter peccat, sed diuini hoc faciunt diuinitate se plenos simulantes, sed astutia quadam fraudulentiæ hominibus futura coniectantes, ergo. Secundo, ratione auxilij sic. Si quis assumit auxilium dæmonum ad aliquid cognoscendum, uel faciendum grauiter peccat, sed omnis diuinatio ex operatione dæmonum prouenit, uel quia expresse dæmones inuocantur ad futura manifestanda, uel quia dæmones se ingerunt uanis inquisitionibus futurorum, ut mentes hominum implicent uanitate, ergo. Tertio, ratione pacti sic. Si quis utitur pacto tacito, uel expresso cum dæmonibus grauiter. i. mortaliter peccat. Sed diuinatio est huiusmodi quia diuinatores, uel offerunt sacrificium dæmoni, uel assumūt auxilium dæmonum, ergo. Quod si arguatur contra sic. Non est illicitum, neq; mortale, quod Christus egit, & fecit. Sed ipse interrogauit dæmonē, quod sibi nomen esset? qui respondit Legio, & multi sumus, ut habetur Mar. 5. & Lu. 8. ergo licitè quisq; potest cōsulere dæmones. Ad hoc respondet Tho. 2. 2. q. 95. ar. 1. dicens, quòd aliud est quærere aliquid a dæmone, & aliud est inuocare dæmonem. Primum enim. s. quærere aliquid a dæmone sponte occurrente quandoq; licet propter utilitatē propriam, uel aliorum maximè quando uirtute diuina potest compelli ad dicendum uera, sicut patet de Christo ubi supra, & in beato Martino, & alijs sanctis. Secundum uero. s. inuocare dæmonem ad cognitionem occultorum acquirendam ab ipso nunquam licet. Vnde nunquam licet propter aliquam corporalem, uel temporalem utilitatem puta inuentionem rerum perditarum, quas diabolus scit, & nouit, quis inuenit ab eodem exquirere, uel eius auxilio in huiusmodi uti. Cuius ratio est, quia nulla utilitas temporalis potest comparari detrimento spiritua

lis salutis, quod imminet ex inquisitione occultorum per inuocationem dæmonum, hæc Tho. ubi supra, & Ioan. de Turre Cre. 26. q. 5. c. Nec mirum, & Ranerius titulo de diuinatione.

QVAESTIO II. CAP. NONI, TERTIAE DECADIS.

Quot sint genera, & species diuinationum quibus dæmones inuocantur.

QVAERITVR, Quot sunt genera, & species diuinationum quibus inuocãtur dęmones? Ad quam respondetur, quòd triplex est genus, uel modus diuinationis in generali. Primum genus est, ꝙ fit per expressam, uel manifestã inuocationem dæmonum. Secundum est, ꝙ fit absque expressa inuocatione dęmonum per solam considerationem dispositionis, uel motus alicuius rei. Tertiũ est absque expressa inuocatione dæmonum per propriã operationem. s. dum aliquid facimus, ut nobis aliquid occultum reueletur, & manifestetur. Primum genus diuinationis pertinet ad necromanticos, quid genus sub se continet quinq; species, siue modos. Prima spēs uocatur præstigiũ quo operatio dæmonũ phãtasia, & oculi hoĩum ludificantur, & illuduntur, ut nõ uideãt, quod uerũ est, sed credant qđ nõ est uerũ, ut factũ fuit in muliere quæ ab oĩb. uidetur æqua, & a S. Machario uidebatur fęmina, præstigio uirtute eius sanctitatis soluto, ut supra dictũ est. Secũda spēs uocatur diuinatio per somnia puta cũ in uigilia expressè ad hoc dæmones inuocãtur, & cũ eis in uigilia expressa, uel manifesta pacta habentur, & sic in somnis postea ex reuelatione dęmonũ causatur in hoĩbus præcognito aliquorũ futurorũ euentuũ. Tertia spēs uocatur necromantia, qua quibusdam præcationibus adhibito sanguine uidetur resuscitati mortui, & diuinare, & ad interrogata respõdere, & dicitur necromãtia a necros græcè, la

tinè mortuus,& mantia.i.diuinatio,ut patet in illis q̃ diuinãt cũ linguis asini mortui. Quarta spēs uocatur diuinatio per phitonē.i.uentriloquũ, uel phitonissam idest uentriloquā qua futura prænũciantur per hoīes uiuos sicut in arrepticijs patet & 1.Reg.28.de Samuele.Quinta species fit per aliquas figuras, uel signa quę in rebus inanimatis apparent quæ figuræ, uel signa si apparent in aliquo corpore terrestri puta in terra, in aqua,in igne,uel in ferro,aut lapide polito.Si in terra dicitur geomātia,a geos græcè,latinè terra,& mātia, qđ est diuinatio,ut patet in illis, qui faciũt diuinationes cũ linguis,& mēbris hominũ suspēsorũ. Si in aere dicitur aeromātia,ut patet in illis qui annotāt bestias, ut non comedātur à lupis,uel qñ ex magno uēto diuinant prodimētũ. Si aũt in aqua uocatur hidromātia. ab hidros græcè,latinè aqua,& mantia quod est diuinatio,ut patet in illis qui diuinãt furta cũ fiala uitrea aqua plena uel cum vrinali. Si autem in igne uocatur pyromantia a pyr græcè,latinè ignis, & mantia,ut patet in illis,qui diuinant per lignum uiride scintillans in igne,uel in illis, qui nolunt præstare ignem uicinis aliquibus diebus hebdomadæ,mens, uel anni. Si autem in uisceribus, aut fibris, uel intestinis animaliũ immolatorum in aris dæmonum, uocatur aruspicium,& exercentes talia uocatur aruspices,uel arioli. Si autem peritia mulierum fiant aliquæ ligaturæ in damnum alicuius, uel commodum,ut in crista galli,& rana,uel imagine cerę uocatur maleficium. Secũdum genus diuinationis continet duas species,uel modos.Prima species est,per solam considerationem dispositiuus situs,& motus syderum,& hic modus pertinet ad astrologos,qui si utantur consideratione astrorum ad pręcognoscendũ futura,& natalium conditiones ex cęlestibus corporibus naturaliter, diuinatio eorũ non erit illicita nec superstitiosa. Si uero utantur consideratione astrorum ad præcognoscendũ futuros causales,uel fortuitos euetus,aut ēt ad cognoscendum per certitudinem opera hominũ,quod ex uana, & fal

ſa opinione procedit, erit diuinatio eorum ſic illicita, quia tunc operatio dæmonis ſe ingerit, & immiſcet, ut mentes hominum implicet uanitati, & falſitati, ut dicit Tho. 2. 2. q. 95. ar. 3. Secundus modus, uel ſpecies diuinationis eſt per conſiderationem motus, uel uocũ auium, uel quorum cunque animalium ſiue per ſternutationes hominum, & talis uocatur augurium, quod dicitur a garrituũ aui, ſicut auſpicium ab inſpectione auum, quorum primũ pertinet ad aures ſecũdũ ad oculos. Auſpicium fuit in Romulo, & Remo quorũ alter Romulus cõditam ciuitatẽ Romam uocauit nomine ſuo, eo, ꝙ uictor ipſe duodecim, Remus ſex uultures uiderat. Garritus uero fuit in uetula, quæ primo die Maij audiens quinquies cantare mano cuculum credidit ſe iuuenem pulchrum ducturam in uirum. Tertiũ genus diuinationis eſt, qđ fit ex conſideratione eorum quæ eueniunt ex quibuſdam quæ ab hominibus ſerio ſe fiunt ad aliquid occultum inquirendum dum facimus aliquid, vt nobis aliquod occultum manifeſtetur, & hoc genus uocatur diuinatio per ſortes, & continet ſub ſe tres ſpecies. Prima ſpes uocatur chyromantia. i. diuinatio manus. Nam ex lineamentis manus conſideratis fit diuinatio de occultis futuris. Secũda ſpecies uocatur ſpatulamantia, ex quibuſdam figuris in ſpatulis alicuius animalis apparentibus. Tertia ſpecies uocatur geomantia, quæ fit ad aliquod occultum inquirendum per protractionẽ punctorum, uel per conſiderationem figurarũ quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aqua proiecto, ſeu ex quibuſdam cędulis ſcriptis, uel non ſcriptis in occulto. repoſitis dum conſideratur quis quam cędulam accipiat, uel etiam ex taxillorum proiectione quis plura puncta proijciat, uel ẽt dum conſideratur quid aperiẽti librum occurrat, quæ omnia ſortium nomen habent, & ſuperſtitioſa ſunt, & illicita, quia conſortio dæmonum exercetur, ex Th. ubi ſupra, & ex Ranerio de piſſis, ordinis Prędicatorũ, & uide c. igitur. 26. q. 3.

Quæſtio

QVAESTIO III. NONI CAP. TERTIAE DECADIS.

An uti rebus naturalibus pro sanitate corporis acquirenda sit licitum.

QVAERITVR, Si sit licitum uti rebus naturalibus ad sanitatem corporis acquirẽda? Respõdetur, quòd sit res naturales adhibeantur ad aliquos effectus ad quos putantur uirtutem naturalẽ habere, non est superstitiosum, neque illicitum. Si uero adiungantur quædam alia, puta signa aliqua, uel caracteres, uel nomina, uel quęcunque aliæ obseruationes, quæ manifestum est, naturalẽ efficaciam non habere, erit superstitiosum, & illicitũ. Tho. ubi supra ar. 2.

QVAESTIO IIII. CAP. NONI, TERTIAE DECADIS.

An signa adhibita, ad aliquos effectus inducendos, aliquid naturaliter operetur.

QVAERITVR, si figuræ, uel signa, uel characteres possunt rebus naturalibus adhiberi ad effectus aliquos inducendos? Respondetur negatiuè. Cuius ratio est, quia cũ tales characteres, figuræ, uel signa ad nihil naturaliter operentur eo, ꝙ figura nõ est alicuius naturalis actionis principium, tales figuræ, uel imagines ex operatione dæmonum effectũ habent, unde semper est illicitũ eas facere, quia in talib. habentur pacta expressa, uel tacita cũ dæmonibus, ideo 26. q. 2. c. illos. hmõi reprobãtur & Tho. ubi supra in solu. 2. argumenti.

QVAESTIO V. CAP. NONI, TERTIAE DECADIS.

Vtrum ad futura fortunia, uel infortunia præcognoscenda sit licitum aliqua signa obseruare.

QVAERITVR, an ad præcognoſcẽda aliqua futura fortunia, uel infortunia, ſicut infirmitates, uel ſanitates, uel huiuſmodi (ut medici faciunt ſit licitum aliqua ſigna obſeruare: Reſpondetur, ꝙ ſiquis præſagium futurorũ conſideret ex cauſa, quæ per ſigna expreſſa apparẽt nõ erit illicitum, ut uerbi gratia, ſicut ſi ſeruus timeat flagella uidens iram domini, & ſimiliter ẽt eſſe poſſet ſi quis timeret nocumentum alicui puero, ex oculo faſcinante. A ſimili cauſę infirmitatum ex quibuſdam ſignis cognoſcuntur. Et ideo medici talia ſigna licita ſeruant, ex quibus de ſanitate uel infirmitate morte, uel uita poſſunt licite iudicare. Tho. 2.2.q.61.art.3.

QVAESTIO VI. NONI, CAP. TERTIAE DECADIS.

Vtrum temporis obſeruatio ad aliquid faciendum ſit licitum.

QVAERITVR, Si obſeruare tempora ad aliquid faciendum ſit licitum? Reſpõdetur per duos doctores. Primus eſt dominus Petrus de Taran. Poſtea Papa Innocentius V. 4. ſcripto ſententiarum diſtinct. 23. ar. 4. dicens, quòd obſeruantia temporum eſt triplex: Quædam eſt ſuperſtitionis, uel impietatis, ut in illis qui obſeruant tempus eorum, qui ſubſunt libero arbitrio, & inchoant actiones ſub tali ſigno cęli, & huiuſmodi reprehenduntur. Iſaiæ. 47. Stent, & ſaluent te augures cœli, qui contemplabantur ſydera, & ſupputabant menſes. Quædam eſt ſagacitatis, & prouiſionis in illis, qui obſeruant qualitatem temporis ad rerum abundantiam conſequendam, & indigentiam excludendam, & hoc nec reprehenditur, nec laudatur. Eccleſiaſtic. 33. Quare dies diem ſuperat, & iterum lux lucem, & annus annum a ſole. Quædam obſeruantia temporum eſt pietatis, & deuotio-

nis

nis in bonis christianis qui festa obseruant in quibus iudicant magis esse uacandum Deo, quàm in alijs diebus propter beneficia specialiter die illo, uel festo exhibita. Apostolus ad Ro. 14. Alius iudicat diem inter diem. Secundus doctor est dominus Alexa. de Ales. 2. par. sum. q. 3. art. 6. dicens, ꝙ quædam occurrunt cursu naturali, & quædam cursu uoluntario primo, ergo obseruare tempus ad faciendum aliquid quod causatur ex naturali complexione elementorum, & temporis non est peccatum, unde & medici circa ægritudines sanandas, & circa medicinas dandas considerant motus corporum superiorum, quod qui non faciunt, aut motus cęlestium ignorant corporum, & aromatarij non medici censendi sunt, obseruare uero tempus in ijs, quæ libero arbitrio subduntur, est peccatum. Vnde super illo uerbo apostoli ad Galat. quarto. dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos glo. inculpat eos qui constellationes sequuntur dicentes. Agam hoc mense commercium, quia ista stella agit mensem. Non plantabo, hoc anno uineam, quia Bisextus est. Hæc ex adductis.

QVAESTIO VII. CAP. IX. TERTIAE DECADIS.

An per inspectionem astrolabij, & per iudicium Astrorum res furatas inuestigare sit peccatum.

QVęritur, An inuestigare de rebus furtim subtractis, p inspectioné astrolabii, & p iudiciũ astrorũ sit peccatũ: Respõdetur, ꝙ inuestigare quædã, quæ propriè sequuntur immutationem astrorum, ut puta de calore, & frigore, imbri, & siccitate, non est peccatum. iudicare uero de his, quę subsunt libero arbitrio quæ non sunt subiecta legi astrorũ est graue pecatum, quia in talibus interuenit inuocatio dæmonum. Hæc Alex. 2. par. summæ. q. 52. art. 5. q. 4.

Quæstio

QVAESTIO VIII. CAP. IX. TERTIAE DECADIS.

An præter symbolum, & orationem Dominicam sit licitum in collectione herbarum carmina dicere, aut alijs obseruationibus uti.

QVAERITVR, An sit licitum in collectionibus herbarum, uel pro quauis infirmitate dicere aliqua carmina, uel aliquas scripturas super homines, uel animalia ponere, præter symbolum, & orationem dominicam. Respondetur, ꝙ non licet super homines, & animalia aliqua ponere præter symbolum, & orationem dominicam. Si uero aliqua superstitiosa addantur graue peccatū est. Vnde in decretis dicitur 26. q. 5. Non liceat christianis &c. Nec in collectionibus herbarum, quæ medicinales sunt, aliquas obseruationes, aut incantationes attendere, nisi tantum cum symbolo, aut dominica oratione, ut tantum creator omnium, scilicet Deus honoretur. Secundo hoc idem probatur per hoc quòd dicitur extra de sortilegijs. c. ex tuarum tenore. Vbi dicitur, ꝙ quidam presbyter cum quodam ad priuatū locum accessit, non ea intentione, ut dæmonium inuocaret, sed ut inspectione astrolabij furtum cuiusdam ecclesiæ posset recuperare, ꝙ licet ex bono zelo, & simplicitate facere proponeret, tamen grauissimum fuit eius peccatum. Hæc Thom. secunda secundæ q. 96. ar. 4. & Alex. 2. par. sum. q. 52. art. 6.

QVAESTIO IX. CAP. XI. TERTIAE DECADIS.

An Diuina uerba ad collum suspendere sit licitum.

QVAERITVR, An suspendere diuina uerba, ad collum sit licitum? Respondetur, ꝙ non duplici ratione.

tione. Prima eſt, quia cum euangelium quotidiè in ecclesia legatur, & audiatur, ſi uerba Dei, non proſunt in aure, quomodo circa colla poſita poſſunt ſaluare? Secunda ratio eſt, quia uirtus euangelij eſt in intellectu, & non in figuris, ergo melius in corde poſita, proſunt quam circa collum ſuſpenſa. Vbi nota ꝙ in omnibus ſcripturis ſuſpenſis. Quatuor ſunt cauenda, & attendenda. Primum eſt quid ſit, ꝙ ſcribitur, uel profertur, quia ſi eſt aliquid ad inuocationem dęmonum pertinens, manifeſtè ſuperſtitioſum, & illicitum eſt. Secũdo cauendum eſt ſi contineat ignota nomina, ne ſub illis aliquid illicitum lateat. Vnde dicit Chryſo. ſuper Matt. ꝙ phariſeorum magnificantium fimbrias exemplo, nũc multi aliqua noĩa hæbraica cõfingunt, & ſcribũt, & allegant, q̃ nõ intelligẽtibus metuenda uidentur. Tertio uidendum eſt, cauendum ne aliquid falſitatis contineat, quia ſic eius effectus non poſſet expectari a Deo qui nõ eſt teſtis falſitatis. Quarto etiam eſt cauendum ne cum uerbis ſacris contineantur aliqua uana, puta aliqui caracteres præter ſignum crucis. Hæc B. Tho. ſecunda ſecundæ. q. 96. art. 4.

QVAESTIO X. CAP. IX. TERTIAE DECADIS.

An ſit licitum reliquias ſanctorum apud ſe tenere.

QVAERITVR, An reliquas ſanctorum portare, & qualitercunque tenere ſit licitũ? Reſpondetur ꝙ eadem ratio eſt de reliquijs ſanctorum, & de euangelio, uel de uerbis diuinis, quia ſi talia portentur ex fiducia Dei, & ſanctorum quorum ſunt reliquię, non eſt illicitum. Si autẽ circa hoc attenderetur aliquid aliud uanum, puta, ꝙ uas eſſet triangulare, aut aliquid huiuſmodi quòd pertinet ad Dei, irreuerentiam ſanctorum, & ſuperſtitioſum eſt, & illicitum, ut dicit Tho. ubi ſupra immediatè in ſolu. 3. argu.

Quæſtio

QVAESTIO XI. CAP. IX. TERTIAR DECADIS.

Vtrum serpentes, aut alíud animalium genus incantare sit licitum.

QVAERITVR, An serpentes incantare, uel animalia incantationibus sanare sit licitum? Respondetur, quòd si incantationibus serpentum, uel quorumcunq; animalium respectus habeatur solum ad uerba sacra, & ad uirtutem diuinam non erit illicitum: Sed plerumque incantationes tales habent illicitas obseruationes, & per dæmones sortiuntur effectum, & prȩcipuè in serpentibus, quia serpens fuit primum dæmonis instrumentum ad hominem decipiendum. Hæc Tho. ubi supra in sol. 2. argu.

QVAESTIO XII. CAP. IX. TERTIAE DECADIS.

An liceat ferro cãdente, uel aqua bulliente uti ad occultam alicuius rei inquisitionem.

QVAERITVR, An iudicium ferri candentis, uel aquæ bullientis, ordinare ad alicuins peccati occulti inquisitionem sit licitum? Respondetur, quòd non & hoc triplici ratione. Prima est, quia ordinatur ad iudicandum occulta, quæ diuino iudicio reseruantur. Secunda ratio est, quia in talibus miraculum expectatur, quod diuina tentatione non caret. Tertia ratio est, quia iure canonico reprobatur. Vnde 2. q. 5. consuluisti in decreto Stephani papæ. V. dicitur. Ferri candentis, uel aquæ feruentis ex animationem confessionem extorqueri a quolibet, sacri non censent canones, & quod sanctorum patrum documẽto sancitum non est superstitiosa adinuentionem non est præsumendum. Spotanea enim confessione, uel testium

ßium approbatione publicata delicta habito per oculis Dei timore commiſſa ſunt regimini noſtro iudicare. Occulta uero, & incognita illi ſunt relinquẽda qui ſolus nouit corda filiorum hominum, & eiſdem rationibus uidetur eſſe prohibitum iudicium duellorum, ut dicit Tho. 2. 2. q. 95. art. 8.

ADDITIO.

Notandum, quod Nicolaus de Lyra ſuper 1. Reg. cap. 17. occaſione duelli ſeu conflictus Dauid cum Philiſteo, elicit quod in aliquo caſu duellum licitum eſſe poſſit, aſſeritque hoc de mente Sancti Thomæ, quòd tamen eſt falſum quare meritò a Paulo Burgerſi eruditiſſimo uiro reprehenditur, niſi uelimus dicere, qđ quando dicitur, duellum in aliquo caſu, abſque peccato mortali dari, locatur ex parte iudicantinm, uel conſulum, ubi non per ipſorum inductionem, aut conſilium, ſed ut ipſos appellantem, & recipientem, tale examen liberè exerceatur. Verum ſciant omnes præcipuè autem principes duellorum uſus omnino prohibitos eſſe ex Decreto ſacri Concili Tridentini Seſſio. 25. cap. 19.

QVAESTIO XIII. CAP. IX. TERTIAE DECADIS.

An uti artis notoriæ, ſit licitum pro accquirendis ſcientijs.

QVAERITVR, Si pro acquiſitione ſcientiarum licitum ſit uti obſeruantijs artis notorię? Reſpondetur, quòd quatuor ſunt uiæ perueniendi apparenter, uel exiſtenter ad ſingularum ſcientiarum exceſſum. Quarũ prima eſt per illuminationẽ diuinam. Lucæ. 21. Ego enim dabo uobis os, & ſapientiam. Et 1. ad Cor. 12. Alii quidem per ſpiritum ſermo ſapientiæ, &c. & ſubditur ibidem in fine. Hæc autem omnia operatur unus, & idem ſpiritus diuidens ſingulis pro-

ut

ut uult. Secunda uia est per regularem eruditionē humanam, scilicet, uel a se ipso inueniendo, uel ab alio addiscendo. Tertia uia est per singularem dæmonis assistentiam, & influentiam, quæ quosdam mirabiliter inspirare solet. Quarta uia est, per partem superstitiosam notoriam a dæmonibus insidiosè confectam, & hanc practicare illicitum est. Probatur tum primo, quia ars notoria utitur quibusdam, quæ secundum se non habent uirtutem causandi scientiam, sicut inspectiones quarundam figurarum, & quorundam signorum, & uerborum, quibus scilicet signis, & uerbis, nō utitur ars notoria, ut causis, sed ut signis, non ut diuinitus institutis, sicut sunt signa sacramentalia, sed ut signis pertinentibus ad pacta quædam cum dæmonibus habita, utitur etiam ars notoria, quibusdam singularibus obseruantijs, & carminibus, & orationibus ignotis ex pacto etiam dæmonum constituti. Item acquirere cognitionem futurorum auxilio dæmonum est peccatum propter societatem cum eis initam, quod in proposito artis notoriæ locum habet. Et dicitur hæc ars notoria quasi per ea omnia fiant nota. Hac autem arte notoria permittente Deo diabolus quandoq; facere consueuit quosdam in scientijs omnibus, uel aliquibus singulariter præcellentes, uel apparentes, atq; omnibus, uel aliquibus humano modo doctis stupendos. Sed quid hoc nisi, ut finaliter tales ex superbia pereant, & alios uarijs persuadendi modis eorum falsa auctoritate in fama, & gloria calorem habentibus, ad interitum damnationis perducant, hæc Henri. de Assia, & Thom. ubi supra. Talibus igitur sortilegis, & diuinis aliter taxantur pęnè secundum leges, & aliter secundum canones. Nam secundum leges sortilegi, & diuini debent decapitari, & comburi. C. de malefi. nullus &c. & l. nemo, & l. culpa, secundum uero canones si crimen est occultum, imponitur patientia quadraginta dierum, ut extra, eo. c. 1. Si autem peccatum est notorium, debet ei communio denegari, de conse. dist. 2. pro dilectione. Si fuerit clericus deponatur. Si fuerit

laicus

laicus,& noluerit ferre pœnam,excommunicetur, & hoc si criminaliter accusetur. De laicis autem dicendũ est,si sunt serui uerberibus castigentur. Si liberi,incarcerentur,26.q.5.contra idolorum. Episcopi autem tales de sua parrochia debent proijcere, & possunt turpiter decaluare,idest eorum uestes ante,& retro,& capillos scindere,infames etiam sunt censendi. Hæc Io. Teutonicus prędicatorum ordinis in sum. confessorũ lib.1.tit.11. Et Alex.2.par.sum.q.52.art.5.

QVAESTIO XIIII. CAP. IX. TERTIAE DECADIS.

An sit credendum præstigijs, & diuinationibus dæmonum, cum euenit effectus.

QVAERITVR, Si præstigijs,& diuinationibus dæmonum cum euenit,sit credendum? Respondetur,quòd non, ratio est, quia dæmonis intentio est ad fallendum,sed hoc maximè faciunt in diuinationibus,dicunt enim quandoque uera, ut assuescant homines in alijs credere eis, in quibus postea decipiant. Item solus Deus scire potest futura,uel ille qui ab ipso accipit tanquam a speculo ęterno,quemadmodum est de angelis,& sanctis prophetis. Sed per hanc uiam non accipiunt dæmones,ergo. Et licet dæmones propter magnam experientiam quam habent, multa cognoscant naturalibus signis,& magna fit proprietas intellectus eorum,non propter hic tamẽ sequitur ꝙ de certitudine futurorum euentuum sit eis fides exhibenda,cum futurorum cognitionem nõ habeant nisi coniecturalem, & fallibilem. Quemadmodum igitur hominibus quibus pręsumitur,ꝙ falsa semper dicere cõsueuerunt non est præstanda fides, ita & dæmonibus propter eorum uoluntatem continuè decipiendi, & obscuritatem intellectus eorum ex culpa non est danda eis fides. Io.de Tur.Cre.26.q.5.c.Nec mirum.

QVAESTIO XV. CAP. IX. TERTIAE DECADIS.

Vtrum sortibus uti sit malum.

QVAERITVR, Si sit licitum uti iudicio sortium ad acquirendum, & sciendum aliquem euentum occultum, puta de electione prælatorum, & manifestatione peccatorum occultorũ, & adeptione dignitatum temporalium? Respondetur, & primo de electione prælatorum dicendo, quod non sit licitum uti sorte diuisoria. Quod probatur duplici ratione. Prima est, quia tales electiones spiritussancti inuocatione, & inspiratione fieri debent, & non euentu sortium. Secunda, est, quia in usu sortium, potest esse animarum periculum, propter maliciã hominum, ergo ne fraudes committant in electionibus, prælatorum, non sorte, sed spiritussancti inuocatione, & spiratione, & uocum electione fieri debent. Sed contra, ea quæ, a sanctis facta in scripturis inueniuntur, nõ uidetur esse illicita. Sed tã in ueteri, q̃ in nouo testamento sancti inueniunt sortibus usi esse, quod patet. Legitur enim 1. Reg. 14. quòd Saul sorte deprehẽdit filium suum Ionatham mel comedisse. Et Iona. 1. quòd Ionas sorte in mare eiectus est. Et Lucæ. 1. etiam legitur quòd Zacharias sorte exijt, ut incensum poneret. Et Actu. 1. etiam legitur, quòd Mathias sorte est ab apostolis in prælatum, idest in apostolum electus, ergo uidet quòd in electionibus ecclesiasticis prælatorum licitum sit uti sortibus. Respõdetur, quòd donec ueniret ueritas in publico concessę fuerunt sortes in ueteri testamento, & in punitionibus, & in electionibus, & in his quæ ordinabantur. Vnde Beda super actus apostolorum. 1. sic ait. Hic. s. Mathias eligitur sorte, nec a lege discrepet in qua summus sacerdos quærebatur, qua quærendus erat uerus sacerdos. Vnde donec ueniret ueritas figura habuit exerceri, & propter

hoc

hoc electio Mathiç sorte facta est ante penthecosten, in qua dabitur spiritussanctus. Nōdum enim omnino facta erat ueritatis publicatio, quia nondum erat plenitudo spiritussancti in ecclesia effusa. Septem autem diaconi postea non sorte, sed electione discipulorum sunt ordinati. Vnde Hiero. super illo uerbo allegato. Ionæ 1. in glo. dicit quòd Ionas fugitiuus sorte deprehenditur, & Mathias sorte eligitur, non agitur uirtute sortium, sed uoluntate Dei, qui sortes regebat incertas. Non ergo hoc exemplo debemus uti sortibus, quia priuilegia paucorum non possunt facere legem communem. Similiter Pharao, & Nabuchodonosor iudicio somniorum futura cognouerunt, non tamen ideo somnijs ubique est credendum. Secundo in manifestatione occultorum peccatorum non est licitum uti iudicio sortium per duellum, & ꝑ iudicium ferri candentis, & aquæ feruentis, tū quia ordinatur ad iudicandū occulta, quæ diuino iudicio præseruant seu reseruantur, tū etiam quia iudicium sortiū non est auctoritate diuina sancitum. Vnde 2. q. 4. in c. Consuluisti decreto Stephani papæ dicitur, ferri candentis, uel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri a quolibet, sacri non censent canones, & quod sanctorum patrum documento sancitum non est superstitiosa ad inuentione non est præsumendum, spontanea enim confessione, uel testium approbatione publicata delicta habito præ oculis Dei timore commissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta uero, & incognita illi sunt relinquenda qui solus nouit corda filiorum hominum. Et eadem ratio uidetur esse de lege duellorum, nisi quòd plus accidit ad communem rationem sortium inquantum non expectatur ibi miraculosus effectus nisi forte quando pugilles sunt ualde impares uirtute, uel arte. Hæc Thom. secunda secundæ quæst 95. art. 8. Quantum uero ad adeptionē dignitatum temporalium, uel defensionē ecclesiarū, & distributione eleemosynarū dicit, q si necessitas immineat cū debita reuerentia, licitū est sortibus diuinum

implorare auxilium,& primo in adeptione dignitatũ. Nam in ijs,quæ ordinantur ad terrena disponenda plerunque homines homines sortibus utuntur. Vnde in figura huius Dauid legitur (primi Reg.17.) cum Philisteo singulare inijsse certamen, quod ad ratioñe sortium plus accidit, ꝙ ad iudicium ferri candentis, uel aquæ bullientis,ut patet supra.Secũdo licitum est, uti sortibus in gubernatione,uel defensione ecclesiarum. Cum enim quædam ciuitas esset obsessa, & clerus dubitaret qui deberent fugere,& qui manere. Respõdit Aug.in epistola ad Honoratum sic dicẽs.Si inter Dei ministros sit disceptatio qui eorum persecutionis tempore maneant ne fuga fiat omnium, & qui eorum fugiant ne morte omnium deseratur ecclesia.Si hęc disceptatio aliter non potuerit terminari,quantum mihi uidetur,qui maneant,& qui fugiant sorte legendi.i. eligendi sunt.Tertio,licitum est uti sortibus in distributione eleemosynarum.Vnde Aug. in 1.de doctrina christiana sic ait. Si tibi abundaret aliquid, quod oporteret dari ei, qui non haberet, nec duobus dari potuisset. Si tibi occurrerent duo, quorum neuter alium indigentia, uel erga te necessitate aliqua superaret, nihil iustius faceres quam ut sorte legeres, uel eligeres cui dandum esset,quod dari utrique non posset.Hæc Tho. 2.2.q.96. ar. 8. Ratio autem quare in istis tribus actibus supradictis,et licitum uti sortibus est ad dirimendũ dubitationes,& cõtradictiones humanas.Vnde Prouer.18.dicitur.Contradictiones cõprimit sors.Hæc ex Raneryo Pisano.

ADDITIO.

Certum est,quòd sortiri in se,malum nõ est,sed malum fieri potest,si eo abutamur, id quod fit,cum sine necessitate,uel ex mera curiositate sciendi occulta, & futura ad tentationem Dei, uel aliàs ex superstitione aliqua sortiamur. Dicit quidem Salomon pro is sortes temperari a Deo,sed nõ iubet,ut Deum tẽtemus.

Vsus

Vſus eſt ſorte Dux populi Ioſuę, ut inueſtigaret, quiſnam ille ſacrilegus eſſet, qui de anathemate Iericho clanculum furatus eſſet. At non ideo in exemplum trahendum eſt, ut, & nos ſortibus utamur, ſi quidem occulti facinoris perpetratum eſt, fortunęq; committamus, quæ certò auctorem facti prodat, quoniam nec Ioſuæ propria temeritate hoc facit, ſed iuſſus a Deo, qui hoc medio furem oſtendere uolebat. Apoſtoli et ſortibus uſi ſunt, in eligendo Mathia, non tamen ſorte præficiendi ſunt eccleſiæ paſtores, quia iudicium Deo committunt duorum illorum, quorum uterq; officio erat idoneus, cum neſcirent quis eorum alteri præferendus, nec putarētur perſonarum acceptatores. Nautæ quoq; gentilium ritu, uana ſuperſtitione ſortibus uſi ſunt. Et quam quærebant de Iona ueritatem inuenerunt, non ut Deus illorum faueret ſuperſtitione, ſed ut impleretur, quod de Iona fieri uolebat, ſicut & regis Caldæorum ſortes temperauit, in gloriam ſuam ſunt qui multa ſuper hac re diſputant, tu uerò ſi plura, & reſolutè deſideras. Vide Cardinalem Caietanum in ſumma de peccatis.

QVAESTIO XVI. CAP. IX. TERTIAE DECADIS.

Cur ſortilegia diuinationes, & incantationes magis in mulieribus quam in uiris abundent.

QVAERITVR, Quare tria peccata, ſcilicet ſortilegiorum, diuinationum, incantationum, & huiuſmodi plus abundāt in mulieribus, quàm in uiris? Reſpondetur, quod aliter fuit de doctrina dei, & aliter de doctrina diaboli, quia doctrina Dei deſcendit a Deo in Chriſtum, & a Chriſto in uirum, & a uiro in mulierem. Et hunc ordinem tangit Apoſtolus 1. ad Cor. 11. dicens. Omnis uiri caput Chriſtus eſt, caput autem mulieris uir, caput uero Chriſti Deus. Econtra fuit in doctrina diaboli, quia ip-

se diabolus primo traffudit eam in mulierem, utpote quæ minus habeat, de sensu, & discretione spiritus, & per mulierem in uirum, & ideo citius, & frequentius, hæc prædicta peccata inueniuntur in sexu muliebri, quam uirili. Hæc Alex. 2. par. sum. q. 53. de sor. art. 6.

ADDITIO.

In mulieribus, potius quam in uiris hæc locum habent, quia in fidelitas, ambitio, & luxuria in ipsis præcipuè regnare uidentur, ut auctor Mallei Maleficarũ, probat 1. par. q. 6. & pro explendis suis prauis concupiscentijs, amplius inardescunt.

Decimum Caput: De concessa, & assidua contra homines dęmonum pugna. Circa, quod sex quæstiunculæ soluentur.

QVAESTIO I. CAP. X. TERTIAE DECADIS.

An sit maior potestas super homines, malorum spirituum, uel malorum hominum.

QVAERITVR, Quibus concessa est maior potestas super homines, an malis spiritibus, uel malis hominibus? An quam respondetur, ꝙ maior potestas permissa est malis hominibus super bonos, & malos, quam sit permissa dæmonibus super eosdem. Quæ conclusio probatur, rõnibus, & primo sic. Nam experientia docuit, & docet, ꝙ Deus permisit, & adhuc permittit tyrannos, & alios iniquos homines pro arbitrio homines bonos, & optimos affligere, & molestare martyrijs, & tandé quando, & quomodo uoluerunt eos interficere, ꝙ de communi cursu non est sic permissum dæmonibus super homines. Alioquin mox cum aliquem perciperét

esse

esse in peccato mortali, ipsum interficerent, scientes homines in mortali culpa mortuos esse damnatos, ergo. Item secundo sic, quia homo potest se magis custodire, & defendere ab inimico homine quam ab inimico dęmone, cum ille sit hostis uisibilis, & iste inuisibilis propter quod rationabiliter nõ tanta potestas permissa est dæmonibus super homines, quanta hominibus super eosdem. Item tertio, quia dæmon est periculosior inimicus homini, quam homo, eo ꝙ dæmõ principaliter appetit tollere bona animæ. s. spiritualia, & moralia sine quibus, beatitudo attingi non põt homo uerus inimicus, ut plurimũ quærit tollere bona fortunæ, uel naturæ, & ergo minus sunt timendi homines inimici quã dæmones, quia & si corpus occidere possunt aĩam, tñ non possunt occidere, ut dæmones. Item quarto sic, quia quantum ad præsentem statum mundi, uel cursus huius tẽporis, & eorũ, quę sub ipso sunt, Deus sic res administrat liberas, & illiberas, ꝙ eas proprios motus habere sinit, ut dicit Aug. Dæmones aũt non subsunt statui currenti huius mundi cum sint dãnati, ergo contra homines alterius status non possunt omnem conatum exercere contra quos conari extremæ pro uiribus licitum est hominibus cum sint ambo eiusdem status. Hæc ex Hen. super Genesim.

QVAESTIO II. CAP. X. TERTIAE DECADIS.

Vtrum ad affligendum bonos maior potestas detur agenti naturali, uel homini libero.

QVAERITVR, Cui concessa est maior potestas ad affligendos bonos, agenti naturali, uel homini libero? Ad quam respondetur, ꝙ homini agenti libero statui uiæ subiecto. Nã crebro legũtur homines iusti ab impijs expositi agentibus naturalibus, ut igni aquæ, ueneno, bestijs, qui tamen nõ fuerunt lęsi, sicut patet multipliciter est histo-

rijs sanctorum, nam Deo permittente, & actionem liberè agentium impediente plures homines, & martyres a uarijs tormentorum generibus necari non potuerunt, & tamen in actione gladij ab agente libero omnes interierunt. Hæc ex eo ubi supra.

QVAESTIO III. CAP. X. TERTIAE DECADIS.

Cur actio afflictiua naturaliter agentium fuerit a Deo quandoque permissa ab agentibus, quandoq; impedita.

QVAERITVR, Quare actio afflictiua naturaliter agentium ab agentibus liberis qñque a Deo fuit permissa, qñque impedita? Actio uero gladij semper in oēs suum sortita est effectum, & nunquam impedita. Ad quam sic respondetur, ꝙ actio afflictiua naturalium agētium permissa qñque fuit propter peccatum eius qui lęsus est, uel eius cuius impietate innocentes, igni, bestijs, mari &c. applicantur, uel quia impij digni non erant miraculo moneri, uel quia iustum erat, ut eorum malitia compleri permitterentur, & sic ēt meritū cresceret martyrij in afflictis. Qñque aūt talium actio prohibita fuit primo, ut patientes apparerent esse ueri serui Dei cui oīs natura obedit, quæ non est instituta, ut innocentes lędat, sed ut adiuuet, scđo, ut ēt sic ostenderetur, ꝙ innocēs natura, quantū est de se, innocentem hoīem non lędit. De actione uero gladij uibrata ab impijs quare nunquā prohibita fuerit, tres causæ assignantur. Prima, qa gladius est instrumētū ordinarium & principale executoriū iudiciarię ptātis ad animaduertēdū in facinorosos hoīes, ut habet. ff. de iur. om. iud. l. imperiū cuius executionē Deus a quo est oīs potestas potius semper decreuit exequi q̃ impedire. Secūda, a deo gladius nunquā fuit prohibitus, quia ꝓhibitio eius ꝓ miraculo non fuisset recepta, sed uel arbitrio percussoris imputata quasi fingētis se nō posse ꝑcutere.

cutere. Tertia, q̄a cū apud gētiles famosa quidā superstitio esset q magi dæmonū opatione facere consueuerunt gladios nō scindere. Ideo rōnabiliter actio gladij a deo prohiberi nō debuit, ne illi in quos uibratus fuisset, suspecti, de superstitionibus habere haberentur. Hæc ex Henrico de Assia super Genesim.

QVAESTIO IIII CAP. IX. TERTIAE DECADIS.

Quot sunt species Dæmonum, ante, & post iudicium homines torquentium.

QVAERITVR. Quot sunt species dæmonum homines ante, & post iudiciū torquentiū? Ad quā sic respondetur, q usq; in diē iudicii, duę sunt species dæmonū torquētiū, & insidiantiū hoībus. Alij qui.n. sunt alligati in huius nostri aeris medio, q tenebrosum est, & caliginosum, q nobis dati sunt in ministeriū exercitationis nostræ usq; in diē iudicij tētando nos (nō tn̄ supra id quod possumus) quo quidē aeris medio libēter nobiscum morant̄ q patet, q̄a frequēter legūtur petiuisse a Xpo, ut non mitterētur in infernū, q non ideò faciunt quasi dū circa nos sunt, pęna eorū in aliquo minuatur, (nā ut dictū est) dęmones quocunq; uadunt, secū infernū, & ignē portāt, quo semp ardent, nō materialiter, & actione corporali.s.calefaciendo, desiccādo, &c. quia sic omnia circa nos cōburent, sed actione, & motu spūali, sed ideo malūt hic nobiscū q̄ in inferno esse, quia pęnale sibi existimāt esse ī inferno, ubi rarius, in efficacius, & remotius, contra nos agere pn̄t, quam dum in hoc aere propinqui nobis cōmorātur. Alij dęmones sunt alligati in inferno ad torquendū ante iudiciū solū aīas, post uero iudiciū torquendo cōpositū, .i. aīam, & corpus mō quo dictum est supra prima Decade. 3. capite. quęstiuncula. 5. Alij, & tertij dæmones sunt in purgatorio qui assistunt ibi, ante aīas irridendo, & insulādo eis de supplicijs suis, ut dicit Tho in 4. sententiarū dis. 21. q. 5. Nullā tn̄ habent ptātem tor-

qu ndi aīas ibidē, cū fuerint in præsenti uita, eorū uīctores. Albertus aūt in 4. assignans cās quare dæmones in purgatorio nō torqueant animas dicit, primo quia non fuit cōsensus diabolo factus in eis qui peccauerunt uenialiter tm̄, imò habitualiter Deo consentire vñr. Et ideo soli Deo, & iustitiæ eius subdi dicunt. & non tortori diabolo. Itē secundo probat idem sic, sicut uidemus in politijs, ꝙ alius est puniens filium, & alius furē, uel hostē, ita dēt in diuinis esset, quia nostra iustitia exēplata est a Deo, sed super filium pater ponitur super hostē ponitur cōmissarius, sic ergo cū existētes in purgatorio sint filij Dei, Deus pater dēt eos punire, & non dæmon. Nec ēt puniuntur per angelos bonos, quia non uerisimile ꝙ angeli boni conciues suos tam uehementer affligant, imò uisitant, & cōfortant, ut dicit dn̄s Petrus de Palude, ꝙ si dicatur, ꝙ angelus bonus iæsit. Iacob tangens neruū fęmoris eius qui statim emarcuit. Gen. 32. Dicitur, ꝙ illud fuit ad concupiscentiæ refrenationē, & non ad grauē afflictionē, ut dicit dn̄s Bonau. in 4. sententia. di. 2. Et quia ista exercitatio, & in purgatorio, & in aere caliginoso circa nos a dæmonibus, & ministerium bonorū angelorū in die iudicij terminabitur. Ideo oēs spūs mali purgatori, & aeris caliginosi post diem iudicij cū hominibus malis, & dānatis detrudentur in inferno, boni uero cum eorum angelis in paradiso. Tho. 1 par. q. 65. art. 4. ad tertium, & intra q. adducti.

QVAESTIO V. CAP. X. TERTIAE DECADIS.

De causis quare Dæmones homines tentant.

QVAERITVR, Quæ sunt causæ, quòd dæmones sic tentet, torqueant, & insidientur hominibus? Ad quam respondetur, quòd quintuplex causa est cur dæmones hominibus insidientur. Prima est eorum malitia, quia

cum

cum odio Deum habeant ex malitia sua quærunt auertere homines a seruitio Dei quantum possunt, sicut is qui inimicatur alicui, & odit, quærit auertere ab eius obedientia, & reuerentia subditos eius, sic dæmones ex malitia quærunt auertere a seruitio Dei seruos eius, & maximè sanctiores, & meliores. Vnde Hieronymus ad Eustochium inquit. Non quærit diabolus homines infideles, non eos, qui foris sunt, & quorum carnes rex in olla succendit. Assuerus de ecclesia Christi rapere festinat. Escę eius secundum Abachuc electæ sunt. Iob subuertere cupit, & deuorato Iuda ad cribrandos apostolos expetit libertatem. Et Iob 40. capite. Esca eius electa, & habet fiduciam, quòd influat Iordanis in eos eius, idest quòd deuoret baptismo purgatos, qui baptismus habuit originem in Iordane. Et propterea baptizati, designantur per iordanem. Secunda est eorum superbia respectu diuinæ potestatis quam usurpare nituntur, ut sicut Deus habet bonos angelos sibi ministrantes, & assistentes in determinatis officijs ad salutem hominum, sic & dæmones in impugnando uideantur sibi determinatos ministros habere ad impugnationem hominum. Propterea dicitur Iob penult. Ipse est rex super uniuersos filios superbiæ.
Exemplum in uitis patrum de Sathana qui uisus fuit a quodam exigere rationem a satellitibus suis dæmonijs inferioris gradus, de malis, ad quæ induxerant tentatos per ipsos, & illum qui quædam sanctum uirum in heremo commorantem, tentatum ab eo per plurimos annos, ad ruinam tandem luxuriæ adduxerat, multum commendauit, & honorauit.
Tertia est inuidia. Nam dæmones saluti hominum inuidentes perfectum eorum per tentationes impedire nituntur. Vnde dicitur Sapientiæ 2. Inuidia autem diaboli, mors introiuit in orbem terrarum. Et 16. quæstio. 2. c. uisis, dicitur de diabolo, quòd dolet satis. & erubescit charitatem quam in cœlis nequiuit habere, idest conseruare, homines cõstantes ex lutea

materia, in terris tenere, & quia ibi debent ascendere quo ipse descendit. Propterea Augu. de ciu. Dei dicit. Non tam Iuno uidetur inuidisse Romanis, q̃ dęmones omni generi humano sedes inuident sempiternas, & licet sciant. ꝙ ex damnatione hominum malorũ quos ex inuidia tentaret, pœna eorum augeatur, sicut ex incitatione hominum ab angelis ad bonum gloria eorũ crescit non tamen propter hoc dimittunt homines tẽtare similes inuido, de quo narratur, quòd petierit sibi unum oculum erui, ut proximo suo cui inuidebat, duo oculi eruerentur. Dicitur. n. de quodam rege, ꝙ pollicitus fuerit duobus. s. inuido, & auaro se facturũ quodcunq; peterent, ita tamen, ꝙ qui posterior peteret, duplum haberet. Et cum uterq; differret petere, alter motus cupiditare dupli boni habendi, & alter ne socius suus, plusquàm ipse haberet, tandem præcepit inuido rex, ut prius peteret, qui petijt, ut unus sibi oculus erueretur, ut socius suus duos amitteret, noluit enim aliquid petere boni ne socius duplum haberet, sic dęmones tentat ex inuidia homines licet nõ ignorent eorum pœnam in futuro crescere ex hominum damnatione. Quarta est iustitia Dei, quæ illis utitur, ut instrumento, & ministris ad homines puniendos, sicut in hoc mundos missus est spiritus mendax ad puniendum Achab regem Israel, ut dicitur 3. Reg. ult. Similiter, & in inferno eodem utitur modo illis Deus ad iustitiam. Quinta est hominum pigritia, quia scilicet perdiderunt eorum arma. nam ponit. 4. parte in vitis patrum, ꝙ cum senex quidam requireret abbatem senẽ cur à dæmonibus homines uexarentur, & monachi? Respondit senex quoniam arma eorum perdiderunt, idest uirtutes, pœnitentiam, humilitatẽ obedientiam, & paupertatem. hæc Tho. pri par. q. 114. art. 1. Et D. Antonius archiepiscopus Florentinus in prima parte summæ.

ADDITIO.

Cum hic etiam possit quis quærere cur Dęmones

cum

cum damno suo mala nostra procurent, mihi uidetur dicendum, primo quia solatium est miseris socios habere pœnarum. 2. quia tanta inuidia ducuntur, ut, nō uideant quid faciant, nec sibi benè consulant. 3. quia tam mala arbor effecti, ut non possint nisi malos fructus facere.

QVAESTIO VI. CAP. X. TERTIAE DECADIS.

Vtrum cuilibet morienti Dæmones semper appareant.

QVAERITVR, Si cuilibet morienti semper dæmones apparent? Ad quam uidetur primo respondendum negatiuè. Quia aut apparerent morięti ſm formā substātiæ eorum in corpore, aut apparerent in corporibus assumptis. Si primo modo non uiderentur. Oculus. n. corporalis spiritualia absoluta non uidet. Oportet. n. ꝙ inter uisibile, & uidentē sit proportio, & cōformitas. Si vero apparerent in corporibus assumptis, ab oībus viderentur. Sed dæmon in corpore assumpto ab omnibus non uidetur, ut patet 1. Reg. 28. de phitonissa, & diabolo Samuele sene amicto pallio quē uidebat phitonissa. Saul uero, & duo serui eius non uidebant, sed audiebant, ergo nullo modo possunt uideri a morientibus. Ad hanc dubitationem respondetur, ꝙ de lege communi dęmones oībus morientibus apparent. Hęc conclusio probatur ratione, auctoritatibus, & exēplis. Ratione sic Tho. 1. par. q. 113. & 2. sent. d. 11. ar. 4. & ibidem Bonau. Nam minus est pronus, & continuus diabolus ad perdendum hominem, & decipiendum, q̃ bonus angelus adiuuandū eum, & custodiendum. Sed bonus angelus non relinquit hominem iuuādo, & bonum suadendo vsq; in finem mortis inclusiuè ei apparendo, assistendo, auxiliando, & bonum persuadendo, ut patet 4. Reg. 6. de rege Syriæ, & rege Israel. Et in uitis patrum de Abbate Moyse, & Abbate Isidoro, & a Gre-

a Gregorio in homel. uicesimæ Dñicæ trinitatis, & in dialogis suis, ergo similiter, & malus angelus. Secũdo probatur auctoritatibus. Et primo super illud Gen. 3. Tu insidiaberis calcaneo eius, dicit glo. ordinaria, idest fini uitæ hominis. Et Eccle. 39. dicitur. Sunt spiritus qui ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua, & in tempore consummationis effundent uirtutem &c. Quam Sanctus Vincétius, & Hugo Cardinalis de malis angelis in morte apparentibus glosant. Et super illud Psal. 55. Ipsi calcaneum meum obseruabunt, dicit per calcaneum qui est finis, & extremitas hominis uersus deorsum intelligitur finis uitæ quem malignus spiritus præcipuè obseruat, & ei insidiatur, sciens quòd finalis lapsus damnatio est qui in eo decedit. Et Gregorius primo moralium, c. 7. dicit. Cum hostis noster nec in exordio actionis percutit, nec in itinere actionis interficit, tunc duriores in fine laqueos tendit, & tanto sollicitus tunc insidiatur quantum sibi solum remansisse ad decipiendum finem considerat. Vnde & Psalm. Iniquitas calcanei mei circundabit me, hæc ille. Item Greg. super illud Lucæ. 19. Circundabunt te inimici tui uallo. dicit sic diabolus in fine ad bonos, & malos, etiam & ad Christum uenit in cruce morientem. Sed ad Christum uenit, & nihil inuenit. Io. 14. Venit enim princeps mundi huius, & in me nõ habet quicquam, quia enim hunc mortalem hominem uidit, suum aliquid inuenire in ipso credidit. Sed sine ullo peccato a mundi corruptione exijt, qui sine peccato in mundum intrauit. Ad bonos etiam diabolus uenit, & suũ aliquid in eis fuisse inuenit, sed tamen eos rapere nequit, quia Christus pro eis debitum soluit. Venit etiã ad reprobos, & sua multa inuenit, & eos ad tartara rapit. hæc ille. Et glo. super illud Psal. 9. Insidiatur quasi leo in speluca sua. Dicit ꝙ loquitur psalmista de antichristo in ultimo mundi, uel diabolo in ultimo uitæ. Itẽ Gre. super Luc. 19. dicit Maligni ſpũs aĩam undecunq; angustãt, qñ ei non solũ operũ, uerũ et locutionis

niscogitationis,iniquitates replicant,ut quę prius se dilatauit in scelere,ad extremū de omnibus angustet in retributione.Et iterum idē dicit diabolus tāto grauiores tentationes ingerit,quanto magis peccatorem appropinquare fini conspicit.Hęc ille . Exemplis etiā idem patet , & primo in uita sancti Martini , cui morienti apparuit diabolus quem uidens dicit. Quid hic astas cruenta bestia? Et Beata Virgo Maria , rogauit Christum,ut in die obitus sui,dæmones ei non occurrent (licet tamen hoc sit apocriphum.) Et in transitu Beati Hieronymi recitat Cyrillus ad August. de Eusebio discipulo Beati Hieronymi , in fine uitæ clamante fratribus assistentibus. O fratres adiuuate me ne peream, haud non uidetis dæmonum agmina , qui me debellare , & ad tartara ducere festinant. Et ut ad summam de insidijs insatiabilis homicidæ diaboli contra hominem in hanc partem concludat. Sciendum est, quòd lucifero ab initio post casum ubi cognouit cœlestia subsellia irreuocabiliter amisisse , inuidię dolore tactus intrinsecus , ... unde ipse eiectus fuerat hominem ascendere contigisset , cępit aduersus eum , toto malignitatis spiritu debacchari , ita ut ne in morte solum , sed & in uita post mortem , totis aduersus eum uiribus moueatur . Et quidem in uita in primos parentes cępit primo seuire , quando sub lubrici serpentis tegmine , mulierem latenter decepit , atque per eam uirum peccare fecit,quando Deum mendacem,& inuidū significauit dicens.Nequaquam moriemini,scit.n. Deus,ꝙ quacunq; hora de ligno uitæ comederitis,eritis sicut dii,quando etiā sibilo uirulētiæ suę corpora ꝓthoplaustorū,& nostra q̄ ī eis radicaliter erāt,carnis stimulis incendit,atq; infecit,deinde totius posteritatis originē mille nocēdi milleq; lęti modis corrupit. In morte pręterea hoīes uexare non cessat . Nam ipse calcaneum eius obseruat , sedet in abscondito quasi leo in spelunca sua , ut quemquam deuoret,ut interficiat innocentem. Quinimmo,& post mortem in cor-

pora

pora deseruit humana.Fertur.n.a Pythagora, deinde ab Ouidio;& Isidoro,ꝙ natura,uel arte dęmonis,uel forte inimicitia a Deo (teste scriptura) posita inter serpentem,& semen hominum , de medulla hominis, mortui quæ in sede Veneris,& spina dorsi est serpens generatur,qui cerebro deuorato per oculos exit, reliquã parte corporis depasturus. Ad argumentum aũt in fronte.q.factum dupliciter respondetur. Primo, ꝙ apparitiones dæmonum moriētibus sunt imaginarię, formant.n.dæmones mouendo humores, & sanguinē aliquas imagines repræsentãtes eos, quod autem uidetur imaginarie non apparet nisi illis quibus sit uisio, ut patet in prophetis,ideo , & sic pôt esse in dęmonũ apparitionibus. Dicitur secundo,ꝙ quia similem potestatem habent dæmones,& boni angeli super corpora ab eis assumpta , quam habent super corpora propria glorificata animæ beatorum,in quarum potestate erit,quòd corpora eorum uideantur,uel non, & ab uno,uel a pluribus in părua,uel magna distantia , ita, ꝙ omnis actio corporis erit in potestate animæ. Alias enim corpus gloriosum non esset instrumentum summæ obediens principali agenti,scilicet animæ. Sic similiter dicimus,& de dęmonibus, & angelis bonis,ꝙ in eorum potestate est in corporibus assumptis apparere,uel non,uel uni,uel pluribus, distanter , uel prope . Hæc Tho.elicitiuè in 4.sen.di.44. q.2. Patet hoc etiam in angelo bono. Dan.10.Et Christo glorificato qua apparuit.Paulo,quem Paulus uidebat,uiri autem qui comitabantur cum eo stabant stupefacti audiētes quidem uocem, neminem autem uidentes . Actuum 9.c.Rogemus ergo nos sanctissimam Trinitatem,Beatam Dei virginem genitricem , & patrem nostrum diuinum,scilicet Dominicum,ut cum uenerit hora nostri egressus ad patrem,in exitu Israel de Aegypto, domus Iacob de populo barbaro,nobis obuiã Christus occurrat,exitum nostrum ange.turba comitetur: Nihil in nobis funesti occurrentes reperiant inimici,sed sinus Abrahę nos suscipiat. Amen.

Quàm

ADDITIO.

Quàm ſit dura Diaboli tẽtatio, in morte hominis, & quam poſt deſceſſum ex hac uita, nobis aduerietur apparet ex eo, quod Sanctus Apoſtolus Iudas in ſua Epiſtola Canonica ſcripſit. quando Michael archangelus cum Diabolo diſceptauit de corpore Moyſis. Nam Michael archangelus, Moyſis ſepulturæ præfuiſſe dicitur. Quod non patiebatur diabolus, ſed crimen inferrebat, eo quod Egyptium interfeciſſet, & conſequenter ad ſe pertinere Moyſes, nec uolebat permittere, ut eius ſepultura tanto honore afficeretur. Significans hoc exemplo, rationum redditionem, quæ unicuiq; poſt exitum è corpore debetur. Sciens enim diabolus, ſibi non ſubeſſe plus temporis ad decipiendum hominum, ultra terminum uitæ, totum uirus malitiæ ſuę in cauda reſeruat, ideſt in fine, ut in figura dictum fuit ſerpenti. Tu inſidiaberis calcaneo eius, ideſt animæ cuius calcaneus, eſt terminus uitę. Et frequenter peccatores obſtinatos, quos cognoſcit ſecum in inferno mancipandos, antequam anima exeat de corpore, torquere incipit.

FINIS.

REGISTRVM

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll
Mm Nn.

Tabula per ſe patet.

Omnes ſunt Quaterniones.

[illegible]

…ntū. Questi…

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm